

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2021–2022)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2022

Utgiftskapitler: 100–179

Inntektskapitler: 3100

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2021–2022)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2022

Utgiftskapitler: 100–179

Inntektskapitler: 3100

Innhold

Del I	Innledende del	7	Kap. 141	Direktoratet for utviklings-samarbeid (Norad)	82
1	Innledning	9	Kap. 144	Norsk senter for utvekslings-samarbeid (Norec)	84
2	Effektiv drift og forvaltning av utenriks tjenesten	24		<i>Programkategori 03.10</i>	
3	Oppfølging av anmodningsvedtak	28		<i>Utviklingssamarbeidet</i>	87
4	Tabelloversikter for budsjettforslaget	30	Kap. 150	Humanitær bistand	97
5	Utenriksministerens og utviklingsministerens ansvarsområder	33	Kap. 151	Fred, sikkerhet og globalt samarbeid	104
6	Oversikt ansatte	35	Kap. 152	Menneskerettigheter	118
Del II	Budsjettforslaget	37	Kap. 159	Regionbevilgninger	124
7	Budsjettforslaget	39	Kap. 160	Helse	144
Programområde 02	Utenriksforvaltning	39	Kap. 161	Utdanning, forskning og faglig samarbeid	152
	<i>Programkategori 02.00</i>		Kap. 162	Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi	163
	<i>Administrasjon av utenrikspolitikken</i>	39	Kap. 163	Klima, miljø og hav	176
	Kap. 100 Utenriksdepartementet	42	Kap. 164	Likestilling	181
	Kap. 3100 Utenriksdepartementet	45	Kap. 170	Sivilt samfunn	187
	Kap. 103 Regjeringens representasjon	46	Kap. 171	FNs utviklingsarbeid	190
	Kap. 104 Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet	47	Kap. 172	Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette	195
	<i>Programkategori 02.10 Utenriksformål</i>	48	Kap. 179	Flyktningiltak i Norge	205
	Kap. 115 Næringsfremme, kultur og informasjon	49	Del III	Spesielle tema	207
	Kap. 116 Internasjonale organisasjoner	54	8	Nordområdepolitikken	209
	Kap. 117 EØS-finansieringsordningene	57	9	Omlegging av rapportering på samstemthet med norsk utviklingspolitikk	214
	Kap. 118 Utenrikspolitiske satsinger	65	10	2030-agendaen med bærekraftsmålene – status for måloppnåelse og Norges bidrag	215
Programområde 03	Internasjonal bistand	77	11	Rapport om norsk utviklingssamarbeid 2020	225
	<i>Programkategori 03.00</i>		12	Sektorovergrepene miljø- og klimapolitikk	233
	<i>Forvaltning av utviklingssamarbeidet</i>	78	13	Kvinneres rettigheter og likestilling i utenriks- og utviklingspolitikken	237
	Kap. 140 Utenriksdepartementet	79	14	Likestilling og ikke-diskriminering i utenriks-tjenesten	241
	Kap. 3140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	82			

15	Redegjørelse for likestilling og ikke-diskriminering som offentlig myndighet	247	Vedlegg		
			1	Bilateral bistand i 2020	263
			2	Bistand gjennom norske frivillige organisasjoner og stiftelser i 2020	267
16	Omtale av lederes ansettelsesvilkår i statlige foretak under Utenriksdepartementet	252	3	Bistand gjennom ikke-norske, ikke-statlige organisasjoner og stiftelser i 2020	268
Forslag	254	4	Bistand gjennom multilaterale organisasjoner i 2020	269
			5	Største mottakerland av bilateral bistand i 2020	270
			6	Bistand som andel av BNI i OECD/DAC-land 2020	271
			7	Utviklingsbankene	272

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2021–2022)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2022

Utgiftskapitler: 100–179

Inntektskapitler: 3100

*Tilråding fra Utenriksdepartementet 24. september 2021,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

Del I
Innledning del

1 Innledning

Regjeringen arbeider på bred front i utenriks- og utviklingspolitikken for å ivareta norske interesser. Årene 2020 og 2021 har tydelig vist hvorfor et velfungerende internasjonalt samarbeid er i Norges interesse. Uten samarbeid på tvers av landegrensene, hadde det ikke vært mulig å sette inn kraftfulle tiltak for å bremse pandemien og håndtere de vidtrekkende konsekvensene av den. Samarbeid har gjort det mulig å utvikle effektive vaksiner på svært kort tid basert på banebrytende medisinsk teknologi. Samarbeid har gjort det mulig for verdenssamfunnet å gå sammen om å hjelpe land hvor viruset truer mest. Samarbeid har holdt forsyningslinjene åpne, og gjort at vareflyten til og fra Norge stort sett har vært opprettholdt.

Internasjonalt samarbeid om fred og sikkerhet er også en norsk kjerneinteresse. At vi spiller en relevant rolle på viktige internasjonale møteplasser er avgjørende for at Norge skal kunne bidra til å forsvare og utvikle det multilaterale systemet som vår velferd og sikkerhet hviler på. Det norske arbeidet i FNs sikkerhetsråd er derfor en viktig og integrert del av regjeringens innsats for å fremme Norges interesser.

Regjeringen ønsker å bidra til et velfungerende internasjonalt samarbeid ved å ta ansvar internasjonalt. Det er årsaken til at Norge i 2020 stilte til valg for en plass i FNs sikkerhetsråd – det eneste organet med ansvar for internasjonal fred og sikkerhet, som har mandat til å fatte folkerettslig bindende vedtak for FNs 193 medlemsland. 1. januar 2021 ble vi medlem av FNs sikkerhetsråd for to år, som ett av rådets ti valgte medlemmer. Respekt for folkeretten, herunder humanitærretten og menneskerettighetene, ligger til grunn for vårt arbeid i Sikkerhetsrådet. Landsituasjonene preger og dominerer Sikkerhetsrådets arbeid. Norge prioriterer de situasjonene der vi har fortrinn i kraft av erfaring, engasjement og nettverk. I behandlingen av landsituasjoner legger Norge særlig vekt på fredsdiplomati, beskyttelse av sivile, inkludert barn, kvinners deltakelse og rettigheter i fredsprosesser og sikkerhetsutfordringer som forsterkes av klimaendringer.

I Norges første ni måneder som medlem av rådet, har det vært en hovedmålsetning å sikre fortsatt tilgang for grensekryssende humanitær bistand til Syria. Norge ledet sammen med Irland forhandlingene i Sikkerhetsrådet som i juli 2021 førte fram til enstemmig vedtak av resolusjonen som sikrer dette i ett år til. Vi har også bidratt til at et samlet sikkerhetsråd har kommet med uttalelser etter militærkuppet i Myanmar, om den humanitære situasjonen og menneskerettighetsbrudd og overgrep i Tigray, Etiopia, og om den israelsk-palestinske konflikten. Sammen med Estland har vi hatt et særlig ansvar for å følge opp situasjonen i Afghanistan i Sikkerhetsrådet. I forbindelse med Talibans framrykning mot Kabul i august 2021 fikk vi satt situasjonen i Afghanistan på Sikkerhetsrådets dagsorden. Norge og Estland lyktes i september 2021 med å sikre et enstemmig vedtak om å forlenge mandatet til FNs politiske oppdrag i Afghanistan (UNAMA) med seks måneder. Norge leder også de to sanksjonskomiteene for Nord-Korea og for ISIL og Al-Qaida, og arbeidsgruppen for barn og væpnet konflikt.

Pandemien har vist at ingen land er trygge før alle er trygge. Helsekriser kan føre til økonomiske og politiske kriser, og dermed utgjøre en alvorlig trussel mot global sikkerhet og stabilitet. Å bidra til vellykket internasjonal håndtering av pandemien er derfor i Norges klare interesse. Regjeringen har tatt betydelig internasjonalt ansvar for å bekjempe pandemien og dens konsekvenser. Norge har tatt en lederrolle i arbeidet for å sikre rettferdig og likeverdig global tilgang til vaksiner, medisiner og tester. Sammen med Sør-Afrika er Norge med-leder av fasiliteringsrådet for den internasjonale koalisjonen for bekjempelse av pandemien, «Access to Covid-19 Tools Accelerator», forkortet til ACT-A. Vaksinepilaren COVAX forventer å levere 1,4 milliarder vaksinedoser innen utgangen av 2021. Pandemien viser også behovet for å styrke Verdens helseorganisasjon (WHO) ytterligere.

Norge er et av verdens mest velstående land, og har derfor ikke bare interesse av, men også et særlig ansvar for å bidra til å løse felles globale utfordringer og bekjempe global fattigdom.

Norges bistandsbudsjett er blant de høyeste i verden, målt i prosent av bruttonasjonalinntekt (BNI). Regjeringen foreslår å sette av 1,01 pst. av BNI til bistand.

De 17 bærekraftsmålene er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Mål nummer 1 – som også er det overordnede målet – er å utrydde alle former for fattigdom innen 2030. Målene er viktige føringer for alt arbeid med utvikling som Utenriksdepartementet og regjeringen som helhet gjør.

Samtidig ser vi at konsekvensene av covid-19-pandemien allerede har satt arbeidet med å nå målene kraftig tilbake. Det er viktig å føre en samstemt politikk, slik at bredden i regjeringens arbeid bidrar best mulig til å nå bærekraftsmålene.

Utviklingstrekk siden 2017

Regjeringen har siden 2013 arbeidet kontinuerlig for å fremme norske interesser. Siden 2017 har verden rundt oss blitt mer uforutsigbar. Grunnleggende verdier som demokrati, menneskerettigheter og rettsstat er under press, også på vårt eget kontinent. Russlands folkerettsstridige okkupasjon av Krym vedvarer, og væpnede konflikter i Øst-Europa og Sør-Kaukasus utgjør fortsatt en trussel mot stabilitet og sikkerhet i Europa.

Internasjonalt samarbeid har møtt motstand og utfordres også fra land som tidligere var like-sinnede med Norge. Regjeringen har svart på denne utfordringen med å føre en realpolitisk utenrikspolitikk, basert på forsvar og fremme av norske interesser, og forankret i våre verdier.

Norge ble valgt som medlem av FNs sikkerhetsråd bl.a. fordi vi er en sterk støttespiller for multilateralt samarbeid. Stortingsmeldingen om multilateralt samarbeid ble lagt fram våren 2019, og var den første stortingsmeldingen i sitt slag. Den vakte også internasjonal interesse, og ble som første stortingsmelding lagt fram med også en annen utenriksminister til stede – Tysklands utenriksminister Heiko Maas. Tyskland la våren 2021 fram sin egen melding om multilateralt samarbeid.

I en sikkerhetspolitisk krevende tid har regjeringen videreutviklet og fordypet Norges sikkerhetspolitiske samarbeid med USA, både bilateralt og gjennom NATO. Undertegningen av tilleggsavtalen for forsvarssamarbeid (SDCA) med USA våren 2021, som sikrer stabile rammer for amerikansk militært nærvær og aktivitet innenfor rammene av base-, anløps- og atompolitikken, er et

eksempel på dette. Regjeringen har også videreutviklet det sikkerhetspolitiske samarbeidet med nære allierte som Tyskland, Storbritannia, Frankrike og Nederland i tillegg til våre nordiske naboer, gjennom hyppigere bilateral kontakt og økt øvingsaktivitet i våre nærrområder og i Norge.

Nordområdepolitikken har fått et løft, spesielt gjennom regjeringens nordområdemelding, Meld. St. 9 (2020–2021) *Mennesker, muligheter og norske interesser i nord*, som ble lagt fram i november 2020, og tiltakene der. Meldingen slår fast at norske interesser i Arktis må hevdes gjennom sterke og attraktive byer og tettsteder i Nord-Norge. At folk bor, utdanner seg og jobber i nord, er ikke bare avgjørende for regionen, men er av stor utenriks- og sikkerhetspolitisk betydning for hele landet og for våre allierte. En rekke tiltak innen forskning, næringsliv og kultur bygger opp om dette. I forbindelse med meldingsarbeidet ble det opprettet et eget ungdomspanel med deltakere fra nord som bidro med viktige innspill. Flere av panelets anbefalinger ble tatt inn som konkrete tiltak i meldingen. Helhetlig forvaltning av naturområder og bærekraftig ressursutnyttelse er en rød tråd i nordområdemeldingen. Områdevernet er utvidet og nye nasjonalparker har blitt etablert i Nord-Norge. Et sentralt meldingstiltak var å styrke kapitaltilgangen i nord ved etableringen av et nytt fond med statlig og privat kapital, som skal forvaltes fra nord. Fondet skal ha en minimumsramme på 400 mill. kroner og staten går inn med inntil 50 pst. av kapitalen. Det er også foretatt vesentlige investeringer i rammen av nasjonal transportplan i den nordligste landsdelen. Regjeringen har fortsatt satsingen på forsvaret i Nord-Norge, herunder gjennom styrking av grensevakten, oppbygging av Porsangerbataljonen og Finnmark Landforsvar. Regjeringen har de siste årene videreført og styrket dialogen med fylkeskommunene, Sametinget og andre sentrale aktører i nord om nasjonale og internasjonale spørsmål i regionen gjennom Regionalt nordområdeforum samt i arbeidet med Arktisk råd. Det internasjonale samarbeidet i Barentsregionen har fått et løft gjennom Norges formannskap i Barentsrådet, bl.a. gjennom prosjektstøtte og midler til styrking av det internasjonale Barentssekretariatet. Det vises til del III, kapittel 8 Nordområdepolitikken for bredere omtale av regjeringens nordområdepolitikk.

Regjeringen har ført en effektiv europapolitikk for å ivareta norske interesser overfor EU og EU-landene. Pandemien har vist hvor avhengig Norge er av samarbeidet med EU og Norden, og demonstrert betydningen av regjeringens arbeid for å

styrke dette. Norge er en aktiv og relevant partner for EU i arbeidet med den grønne given (European Green Deal), EUs vekststrategi og klimaprogram med mål om et klimanøytralt samfunn innen 2050. Tett samarbeid med EU om den grønne given vil bety raskere grønn omstilling i Norge og bedre muligheter til å skape nye arbeidsplasser.

For Europa er EØS-midlene et sentralt virkemiddel, både for Europapolitikken og for å fremme rettsstat og demokrati. Grunnleggende respekt for menneskerettigheter er et førende prinsipp og det sivile samfunn en viktig aktør. I Polen har vi avskåret kommuner og regioner som har erklært seg som såkalte «LHBTI-ideologifrie soner» fra å motta midler. Rammeavtalene med Ungarn vil ikke bli gjennomført som følge av manglende enighet mellom giverne og Ungarn om en uavhengig forvalter av fondet for sivil samfunn.

Regjeringen har jobbet aktivt med menneskerettighetsspørsmål, spesielt gjennom FNs menneskerettighetsråd.

Regjeringen har også lagt fram en ny sanksjonslov, som ble vedtatt av Stortinget i april 2021. Loven gjør at Norge raskt og effektivt kan gjennomføre tilsvarende tiltak som EU mot personer som har gjennomført grove brudd på menneskerettighetene, eksempelvis frys av økonomiske midler.

Samtidig styrker loven rettssikkerheten til personer som får sanksjoner rettet mot seg. Regjeringen lanserte i juni 2021 en ny strategi for ytringsfrihet i utenriks- og utviklingspolitikken. Strategi-ens overordnede mål er å bidra til et mangfold av frie og uavhengige medier, å sikre tilgang til informasjon og gi trygge rammer for ytringsfrihet.

Den humanitære situasjonen i verden har blitt betydelig forverret gjennom perioden, og covid-19-pandemien har ført til en ytterligere økning i behovene. Regjeringen har befestet Norges rolle som en ledende humanitær aktør. Siden 2013 har det samlede humanitære budsjettet økt med 99 pst. for å møte de økte behovene. I 2020 var Norge verdens syvende største humanitære giverland¹. I 2019 innfridde regjeringen løftet om å gi 10 mrd. kroner i bistand til Syria og nabolandene i perioden 2016–2019 for å lindre nød. Dette er den største enkeltstående humanitære innsatsen fra Norge noensinne. Den humanitære innsatsen er forankret i *Strategi for norsk humanitær politikk 2019–2023* som vektlegger beskyttelse av barn og unge og beskyttelse mot seksualisert og kjønnsbasert vold. Strategien vektlegger nyskaping og effektivisering for å nå flere med bedre humani-

tær assistanse, og at de som er rammet av krisene kan påvirke den humanitære innsatsen.

Regjeringen har hvert år siden 2013 satt av 1 pst. av BNI til bistandsbudsjettet og stilt sterkere krav til resultater og kvalitet i bistanden. Kjerne støtten til multilaterale organisasjoner har økt i beløp i løpet av perioden. I tråd med regjeringens vektlegging av felles innsats for et resultatorientert og effektivt FN, har Norge fra 2018 til 2019 økt andelen fleksible midler i form av frivillige kjernebidrag og støtte til felles FN-fond og redusert andelen sterkt øremerket støtte tilsvarende. For å sikre et mer effektivt og resultatorientert FN vil regjeringen øke kvaliteten på FN-finansieringen fremover. Kjernebidrag og annen finansiering av god kvalitet vil prioriteres.

Norge er et førende land i den internasjonale fattigdomsbekjempelsen. Vi har kompetente fagmiljøer, et aktivt multilateralt arbeid, et sterkt sivilsamfunn og et høyt nivå på bistanden. Under denne regjeringen har bistandsbudsjettet økt med 11 mrd. kroner (fra 2013), til over 41 mrd. kroner i budsjettforslaget for 2022. Dette hadde ikke vært mulig uten den brede støtten norsk bistand har i befolkningen. Statistisk sentralbyrås undersøkelse fra i år viser at oppslutningen om norsk bistand er høy, og på nivå med den høyeste oppslutningen siden målingene startet for 50 år siden.

Regjeringen har gjennomført tiltak for å effektivisere og styrke resultatorienteringen i utviklingspolitikken. Norad er gitt et klarere ansvar for det utviklingsfaglige arbeidet. Videre har regjeringen i sterkere grad konsentrert bistanden om partnerlandene og styrket resultatstyringen, bl.a. gjennom opprettelsen av Resultatportalen. Mange lavinntektsland har opplevd økonomisk tilbakegang og utviklingsarbeidet er satt år tilbake som følge av covid-19-pandemien. Det gjør at bistandens relative betydning har økt. Samtidig har sentrale giverland gjennomført betydelige kutt i sin utviklingsstøtte. Dette understreker viktigheten av å videreføre nivået på norsk utviklingsstøtte.

Med mindre enn ti år igjen for å nå bærekraftsmålene i 2030-agendaen, har regjeringen styrket innsatsen i de områdene som står overfor de største fattigdomsutfordringene. Det betyr sterkere konsentrasjon mot partnerlandene i utviklings-samarbeidet og særlig i Afrika sør for Sahara.

Norge har lenge vært en sentral aktør i det internasjonale helsearbeidet. Våre bidrag innen bl.a. vaksiner og mødre helse har reddet millioner av liv. I 2020 ble det brukt 6,6 mrd. kroner på helse innenfor utviklingssamarbeidet. Dette er en økning på mer enn 50 pst. siden 2013.

¹ FNs kontor for koordinering av humanitær innsats. Total rapportert finansiering i 2020.

Ikke-smittsomme sykdommer tar flere liv enn smittsomme sykdommer, også i lavinntektsland, og er en viktig årsak til vedvarende fattigdom. Regjeringen har derfor styrket innsatsen mot disse sykdommene og lanserte i 2019, som første giverland, en strategi for bekjempelse av ikke-smittsomme sykdommer i utviklings samarbeidet.

Regjeringen tok tidlig ansvar i det internasjonale arbeidet for å bekjempe covid-19-pandemien. Sammen med Sør-Afrika leder Norge fasiliteringsrådet i den internasjonale koalisjonen ACT-A, som er det viktigste internasjonale samarbeidet for å sikre en mer rettferdig og likeverdig global fordeling av vaksiner, medisiner og tester i kampen mot covid-19. Regjeringen har bidratt med 4,6 mrd. kroner til ACT-A, og til sammen vil Norge bidra med mer enn 31 millioner doser til det internasjonale arbeidet, gjennom videreformidling av norske doser, overføring av vaksineopsjoner og gjennom finansiell støtte. Samlet norsk støtte til den globale covid-19-bekjempelsen – inkludert målrettet innsats for å avhjelpe sosioøkonomiske konsekvenser av pandemien – anslås til å være rundt 12 mrd. kroner. Regjeringen arbeider også politisk gjennom ACT-A, WHO og WTO og i dialog med andre land og legemiddelindustrien, for å øke produksjonskapasiteten og sikre lave priser på vaksiner.

Fortsatt er det flere hundre millioner gutter og jenter som ikke har tilgang til utdanning. Pandemien har dramatisk forverret denne situasjonen. Siden 2013 har regjeringen mer enn doblet støtten til utdanning. Støtten gis gjennom en rekke kanaler. For eksempel har Det globale partnerskapet for utdanning (GPE) de siste fire årene sørget for at 126 millioner bøker har blitt distribuert, over 1,3 millioner lærere har fått opplæring og 13 300 klasserom har blitt bygd. Den samlede støtten gitt til GPE i perioden 2017–2020 er tilstrekkelig til å dekke skolegang for 19,5 millioner barn i ett år.

Sentralt i bærekraftsagendaen står løftet om at ingen skal utelates. Sårbare grupper som personer med funksjonsnedsettelse, seksuelle minoriteter, barn som utsettes for skadelige skikker og personer som er ofre for moderne slaveri, opplever nettopp at de utelates. Dette handler om grunnleggende rettigheter som ikke oppfylles og – dypest sett – om menneskeverd. Regjeringen legger i alt utviklingsarbeid vekt på prinsippet om at ingen skal utelates, og har i tillegg fremmet en rekke strategier og programmer som målrettet styrker innsatsen for sårbare grupper.

Regjeringen har styrket støtten til og samarbeidet med sivilt samfunn. Et mangfoldig og dynamisk sivilt samfunn er en samfunnsbyggende

kraft og grunnleggende viktig for å fremme demokrati og deltakelse og bekjempe korrupsjon og fremme menneskerettigheter. Samtidig er sivilsamfunnsorganisasjoner avgjørende aktører i kampen mot fattigdom, ikke minst for å nå ut til sårbare og marginaliserte grupper.

Norge har levert betydelige bidrag til globale utslippsreduksjoner. Gjennom økningen i budsjettet for 2022 ligger Norge i rute for å doble klimabistanden innen 2025. Regjeringen har styrket og videreført dette arbeidet, bl.a. gjennom bedre garantiordninger for utbygging av fornybar energi. Videre har regjeringen satt av 10 mrd. kroner over fem år til et nytt klimainvesteringsfond. Mesteparten av disse midlene kommer i tillegg til bistandsprosenten. Fondet skal investere i fornybar energi i utviklingsland med mål om å bidra til utfasing av kull og reduserte klimagassutslipp. Gjennom fondet og garantiordningene vil regjeringen bruke bistandsmidlene katalytisk for å utløse private investeringer i fornybar energi.

Klimaendringene er her nå, i form av temperaturstigninger og hyppigere og mer ekstreme vær fenomener. De er en trussel mot hele menneskeheten, men slår spesielt kraftig ut i lavinntektsland med svak infrastruktur og et lite utviklet landbruk. Klimaendringene svekker ikke bare framtidige muligheter for utvikling, de undergraver også allerede oppnådde resultater. Klimaendringene er også en viktig årsak til at sult har vært på frammarsj de siste årene. Covid-19-pandemien har ytterligere bidratt til svekket matsikkerhet i verden.

Regjeringen lanserte i 2019 en handlingsplan for bærekraftige matsystemer. Strategien har et spesielt fokus på småskala-bønder og fiskere, løfter fram det potensial som ligger i mat fra havet og jobbskapingmulighetene innen landbruk og fiskeri.

Videre lanserte regjeringen i 2021 en strategi for sultbekjempelse, klimatilpasning og forebygging av klimarelaterte katastrofer, *Klima, sult og sårbarhet*. Strategien legger føringene for en styrket norsk innsats for klimasårbare samfunn. Gjennom initiativet tar regjeringen sikte på å tredoble bistanden til klimatilpasning innen 2025. Dette er også en viktig leveranse med tanke på Parisavtalen, der man forplikter seg til en balansert innsats mellom utslippsreduksjoner og tilpasning/forebygging.

Den internasjonale innsatsen for rene og rike hav er trappet kraftig opp gjennom arbeidet i Høy-nivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi, som ble initiert av statsminister Solberg i 2018. Panelet ga sine anbefalinger i desember 2020, og regjeringen vil følge opp havpanelets anbefalinger.

Norges sikkerhet

Norge var en av grunnleggerne av NATO i 1949, og sikkerhetsgarantien i NATO og sterke transatlantiske forbindelser forblir bærebjelken i Norges sikkerhetspolitikk. USA er vår viktigste allierte. Samarbeidet har et langsiktig perspektiv, og regjeringen ønsker å videreutvikle Norges sikkerhetspolitiske samarbeid med USA, både i NATO og bilateralt. Undertegningen av tilleggsavtalen for forsvarssamarbeid (SDCA) er et eksempel på dette.

NATO har de siste årene styrket sin evne til kollektivt forsvar og avskrekking. NATO-toppmøtet 14. juni 2021 vedtok en rekke tiltak for å styrke det politiske samarbeidet i alliansen gjennom generalsekretærens NATO 2030-prosess. Samhold blant allierte er viktig for troverdigheten i det militære samarbeidet, og regjeringen vil bidra aktivt i oppfølgingen av disse beslutningene. Et revidert strategisk konsept for NATO skal framlegges for godkjenning på neste toppmøte i 2022. Som et overordnet referansedokument for alliansens innretning og prioriteringer er det strategiske konseptet viktig for å tilpasse NATO til nye sikkerhetsutfordringer. Regjeringen vil aktivt fremme norske posisjoner i dette arbeidet. Samholdet i NATO ivaretas og bygges også gjennom tettere bilateral kontakt med prioriterte land. Norge pleier derfor et dypere forhold til sentrale allierte og til nordiske naboer. Regjeringen vil videreutvikle det sikkerhetspolitiske samarbeidet med Frankrike, Nederland, Storbritannia og Tyskland og de nordiske landene.

Nordområdene er Norges viktigste strategiske ansvarsområde. Vår utenrikspolitikk skal både fremme fred og stabilitet i regionen og sikre norsk innflytelse i et av verdens mest ressursrike områder gjennom tilstedeværelse og bærekraftig næringsutvikling. Regjeringen vil fortsette å styrke den innenrikspolitiske og økonomiske dimensjonen i nordområdepolitikken. Økt jobb- og verdiskaping i Nord-Norge er av strategisk betydning for landet som helhet. Dette ble vektlagt i regjeringens nordområdemelding, Meld. St. 9 (2020–2021) *Mennesker, muligheter og norske interesser i nord*, som ble lagt frem i november 2020.

Arktis er preget av stabilitet og samarbeid basert på folkeretten. Dette er et resultat av langsiktig og kontinuerlig arbeid med målrettede tiltak for å fremme norske interesser. Geopolitisk spenning og klimaendringer i Arktis har resultert i økt internasjonal interesse for nordområdene. Norge er opptatt av å stanse den globale oppvarmingen og redusere utslippene. Samtidig er bære-

kraftig bruk av ressursene, basert på vitenskap og forskning, et sentralt premiss i norsk politikk, også i våre polarområder. Norges interesser som polarnasjon i sør fremmes gjennom arbeidet under Antarktistraktaten og Kommisjonen for bevaring av marine levende ressurser i Antarktis (CCAMLR). Norge bidrar til å føre videre det internasjonale samarbeidet for fred og stabilitet i Antarktis. Norge bidrar aktivt inn i arbeidet med marine verneområder i Sørishavet, og spiller en sentral rolle i utviklingen av et nytt forvaltningsregime for krillfiskeriene i samme område.

Situasjonen i våre nærområder er krevende. Russlands folkerettsstridige annekasjon av Krym og destabiliseringen av Øst-Ukraina utfordrer Europas sikkerhet. Utviklingen internt i Russland er svært bekymringsfull. Norge er, sammen med allierte og partnere, tydelige i våre reaksjoner på dette. Samtidig er Norge tjent med at både det praktiske samarbeidet og den politiske kontakten med Russland opprettholdes for å ivareta våre interesser. Siden 2017 har regjeringen hatt utstrakt politisk kontakt med Russland for å ivareta norske interesser og fremme dialog og samarbeid på områder av gjensidig interesse. Dette er høyt prioritert fra regjeringens side. Vi identifiserer og utvikler områder for samarbeid, og markerer samtidig tydelig overfor Russland der de bryter folkeretten og menneskerettighetene, og vi følger svært nøye med på russisk militær og politisk utvikling.

Statsminister Solberg møtte statsminister Medvedev i Brussel i oktober 2018. I april 2019 besøkte statsministeren og utenriksminister Eriksen Søreide St. Petersburg og hadde møte med president Putin og utenriksminister Lavrov. I oktober 2019 besøkte utenriksminister Lavrov Kirkenes for markeringen av at det var 75 år siden frigjøringen av Øst-Finnmark, og for bilaterale politiske møter med utenriksministeren. Det har også vært jevnlig kontakt på utenriksministernivå med både fysiske og digitale møter under pandemien, samt i forbindelse med internasjonale møter. I 2021 har utenriksministeren hatt to møter med utenriksminister Lavrov. Arbeidet innenfor de bilaterale kommisjonene har vært høyt prioritert, og det har vært god politisk dialog. Møtene og kontakten har vært opprettholdt digitalt når reiserestriksjoner har gjort fysiske møter og besøk umulig.

Regjeringen er bekymret for den forverrede menneskerettighetssituasjonen i Hviterussland. Sammen med nordiske og europeiske partnere arbeider Norge for å fremme respekt for menneskerettigheter og demokrati, og har

utstrakt kontakt med den hviterussiske demokratibevegelsen.

Store områder, fra Sahel via Midtøsten til Afghanistan, forblir ustabile. Utviklingen vil fortsatt gi grobunn for trusler som også kan ramme Europa. Et tett og nært samarbeid med land i disse regionene er vesentlig for økt stabilitet og for å nå bærekraftsmålene. I juni 2021 la regjeringen fram en revidert Sahel-strategi som vil bli fulgt opp i 2022.

Regjeringen vil arbeide for å stabilisere konfliktområder ved å håndtere de underliggende årsakene til konfliktene. Derfor er freds- og forsoningsarbeidet en viktig del av regjeringens utenrikspolitikk. Norge er en etterspurt aktør i flere konflikter, og søker å legge til rette for dialog med mål om å skape varige politiske løsninger bl.a. i Sør-Sudan, Venezuela og i konflikten mellom israelerne og palestinerne. Regjeringen legger til grunn en balansert holdning til Midtøstenkonflikten, og støtter aktivt målet om Israel og Palestina som to stater innenfor sikre og internasjonalt anerkjente grenser. Regjeringen støtter også opp under demokratisk utvikling i Midtøsten. Engasjementet for å sikre fredsavtalen i Colombia opprettholdes.

Sikkerhetssituasjonen i og rundt Europa de siste årene har ført til større forventninger og vilje blant EUs medlemsland til å styrke EUs evne til å ivareta indre og ytre sikkerhet. Regjeringen mener denne utviklingen kan styrke europeisk, og dermed norsk, sikkerhet. Det er i norsk interesse – både sikkerhetspolitisk og økonomisk – å samarbeide tett med EU og EUs medlemsland på dette området. Norge deltar som fullverdig medlem i Det europeiske forsvarsfondet (EDF) fra oppstarten i 2021, og deltar i arbeidet med militær mobilitet gjennom EUs strukturerte samarbeid (PESCO). Et forsterket europeisk sikkerhetssamarbeid vil også kunne underbygge de transatlantiske forbindelsene. En avgjørende forutsetning er imidlertid at slike initiativ og kapasiteter ikke dupliserer NATO.

Noen av våre største sikkerhetsutfordringer er av global karakter. Det gjelder spesielt spredning av kjernevåpen og andre masseødeleggelsesvåpen, og sikring av kjernefysisk materiale. Regjeringen har prioritert effektiv nedrustning og dermed forsvar av dagens globale nedrustnings- og ikke-spredningsregime. Dette regimet er imidlertid under press. Det er bekymringsfullt at land som Russland og Kina har bidratt til et økt rustningspress. INF-avtalen mellom USA og Russland, som omfattet landbaserte mellomdistanseraketter, har opphørt på grunn av Russlands man-

glende etterlevelse. Samtidig skaper forlengelsen av Ny START-avtalen for strategiske kjernevåpen rom for dialog mellom USA og Russland som kan berede grunnen for framtidig rustningskontroll for denne typen våpen. Ikkespredningsavtalen (NPT) har vært hjørnesteinen for nedrustningsarbeidet i 50 år. Regjeringen arbeider for å nå målet om en verden uten kjernevåpen gjennom full gjennomføring av avtalens forpliktelser. Regjeringen vil videreutvikle Norges internasjonale lederrolle innen verifikasjon av kjernevåpennedrustning for å legge grunnlaget for reell, framtidig nedrustning. Derfor vil regjeringen også ta en lederrolle i arbeidet for en felles forståelse av hva som kreves for at man kan ha tillit til at kjernefysisk nedrustning ikke kan reverseres (irreversibilitet). Regjeringen vil videreføre en restriktiv politikk for eksportkontroll av strategiske varer, i tråd med Norges internasjonale forpliktelser og Stortingets forutsetninger. Både nasjonalt og multilateralt samarbeid om eksportkontroll er viktig for å hindre uønsket spredning av sensitiv teknologi fra Norge, inkludert kunnskapsoverføring. Den pågående anskaffelsen av et nytt, digitalt saksbehandlingssystem for eksportkontroll vil bidra til det strategiske og sikkerhetspolitiske arbeidet.

Globale sikkerhetsutfordringer, som grenseoverskridende kriminalitet, internasjonal terrorisme, maritim sikkerhet, voldelig ekstremisme og digitale trusler øker kompleksiteten i trusselbildet. Den økende bruken av digitale løsninger under pandemien gjør oss mer sårbare for digitale trusler. Regjeringen arbeider for å fremme ansvarlig adferd fra stater i det digitale rom, i tråd med den etablerte folkeretten. Norge deltar aktivt i multilateralt samarbeid for å styrke respekten for normer og regler, og vil bidra til å ansvarliggjøre aktører som opptrer i strid med disse.

Den strategiske betydningen av verdensrommet øker. Regjeringen vil sørge for å ivareta Norges handlefrihet, våre allianseforpliktelser og utenriks- og sikkerhetspolitiske interesser i verdensrommet og i romvirksomhet. Norge støtter aktivt opp om en FN-ledet rettsorden i verdensrommet som fremmer forutsigbare rammevilkår og fredelig sameksistens.

Framveksten av autonome våpensystemer gjør det viktig å sikre en meningsfull menneskelig kontroll. Norge har i en årrekke støttet FN-arbeidet med å komme til en internasjonal enighet om rammene for disse våpnene. I 2016 støttet Norge opprettelsen av en permanent ekspertgruppe om dødelige autonome våpensystemer, og vi har deltatt aktivt i ekspertgruppens arbeid. Norge vil fortsette vår aktive rolle i diskusjonen om helauto-

nome våpen for å sikre at grunnleggende prinsipper om menneskelig kontroll og etterlevelse av humanitærrettens bestemmelser legges til grunn. Regjeringen viderefører med dette Norges langvarige pådriverrolle innenfor humanitærretten.

Norges sikkerhet påvirkes også av klimaendringene. Land som er preget av ressursmangel, sterk befolkningsvekst, svakt styresett og fattigdom rammes hardest, og situasjonen kan bli farlig der klimaendringene forsterker presset på eksisterende motsetninger mellom land og folkegrupper. Ustabilitet, konflikt og mennesker på flukt kan også få betydning for Norge. Regjeringen har tatt initiativ til å styrke forståelsen av sammenhengene mellom klimaendringer og sikkerhetstrusler gjennom Norges arbeid i FNs sikkerhetsråd.

Engasjementet i Europa

Norsk utenrikspolitikk begynner i Europa. Vår sikkerhet og velferd avhenger av et trygt, fritt og økonomisk sterkt Europa der landene tar felles ansvar for å løse felles utfordringer. Håndteringen av covid-19-pandemien har vist hvor avhengige vi er av et tett samarbeid med EU og de nordiske landene. Samarbeidet var viktig bl.a. for anskaffelse av smittevernustyr og vaksiner, og for å kunne gi bistand til norske og nordiske borgere som var strandet over hele verden i begynnelsen av pandemien. Det er klart i Norges interesse at vi deltar i EUs felles innkjøp for å sikre den norske befolkningen tilgang til vaksiner i tilstrekkelig omfang.

EU er Norges desidert viktigste handelspartner, og EØS-avtalen er vår mest omfattende og betydningsfulle handelsavtale. Det er i Norges grunnleggende interesse at avtalen ivaretas best mulig. EØS-avtalen øker norske virksomheters hjemmemarked fra fem til 450 millioner innbyggere. Avtalen gir oss fri bevegelse for personer, varer, tjenester og kapital i hele EØS-området. Felles statsstøtte- og konkurranseregler, kombinert med felles standarder og lik håndheving av reglene, sikrer like konkurransevilkår og forutsigbarhet for næringslivet. Dette er helt avgjørende for norske økonomiske interesser og for norske forbrukere og arbeidstakere.

For å fremme *et trygt Europa* har regjeringen styrket den sikkerhetspolitiske dialogen med EU og knyttet Norge tettere til EUs sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidsfora. Det praktiske samarbeidet om sivil beredskap og krisehåndtering er videreutviklet og Norge deltar aktivt i det europeiske justis- og politisamarbeidet for å avdekke, forebygge og bekjempe grenseoverskridende kri-

mineralitet. Sammen med EU fortsetter vi å arbeide for at hele Europa skal utvikle seg i en fredelig og positiv retning, gjennom omfattende politisk engasjement og bistand til Vest-Balkan og Øst-Europa. Norsk politisk og økonomisk engasjement i landene på Vest-Balkan og i Øst-Europa er en integrert del av norsk europapolitikk. Uro i Europas nær-områder kan få direkte konsekvenser også for Norge.

Et trygt Europa er nødvendig for å sikre *et fritt Europa*. Europeisk integrasjon bygger på felles verdier. Respekt for individets grunnleggende rettigheter og de demokratiske spillereglene er forutsetninger for varig fred og stabilitet. Utviklingen i flere europeiske land de siste årene viser at respekt for disse verdiene ikke kan tas for gitt, og den går flere steder i feil retning. EØS-midlene skal bidra til sosial og økonomisk utvikling. Norge skal i inneværende finansieringsperiode stille om lag 27 mrd. kroner til disposisjon for 14 mottakerland i Sentral- og Sør-Europa. Det vil ikke bli gjennomført programmer i Ungarn under EØS-midlene i inneværende periode. Bakgrunnen for dette er at giverlandene og Ungarn ikke klarte å bli enige om en fondsoperatør for fondet for sivilt samfunn, som var betingelsen i de inngåtte rammeavtalene for gjennomføring av programmer.

Strategisk bruk av EØS-midlene er et viktig virkemiddel i en effektiv europapolitikk. Regjeringen har valgt fem hovedsektorer for bruk av EØS-midlene:

- innovasjon, forskning, utdanning og konkurransevne
- sosial inkludering, fattigdomsbekjempelse og sysselsetting for ungdom
- miljø, energi, klima og lav-karbonsamfunnet
- kultur, sivilt samfunn, godt styresett
- grunnleggende rettigheter, justis og innenriksaker

Regjeringen prioriterer særskilt innsatsen for å styrke menneskerettigheter, demokratiske verdier, toleranse, det sivile samfunn og rettsstaten. EØS-midlene er svært viktige for sivilt samfunn i mange av mottakerlandene. For giverne er det et grunnleggende prinsipp at midlene administreres av organisasjoner som er uavhengige av nasjonale myndigheter.

I et fritt Europa styres statene etter lover og regler, med likhet for loven og med et uavhengig rettsvesen, i tråd med Europarådets konvensjoner. Tillit til hverandres rettslige og politiske systemer er avgjørende forutsetninger for at det tette, økonomiske samarbeidet skal fungere. Brudd på disse felles spillereglene i ett land berø-

rer alle land negativt. Polske kommuner og fylker som har vedtatt erklæringer mot LHBTI-personer og såkalt LHBTI-ideologi, er avskåret fra å motta EØS-midler. Norge vil fortsatt prioritere å styrke sivilsamfunnet i mottakerlandene gjennom EØS-midlene.

Regjeringen prioriterer tre områder i samarbeidet med EU for å fremme *et økonomisk sterkt Europa*: åpen og regelbasert handel i det indre marked og globalt, et ordnet arbeidsliv og et framtidsrettet næringsliv. Som tidligere nevnt vil Europas grønne giv (European Green Deal) få stor betydning for Norge gjennom EØS-avtalen og vil sette rammer for våre handels- og markedsmuligheter framover. Utenriksdepartementet koordinerer regjeringens arbeid med den grønne given. 14. juli la EU-kommisjonen fram lovpakken «Fit for 55», som er en uvanlig omfattende og ambisiøs agenda for omstilling til et Europa med lave utslipp og høy verdiskaping. Norge vil følge den videre utviklingen i pakken, og aktivt påvirke EU-parlamentet og EUs medlemsland for å fremme norske interesser og presentere relevante bidrag for utslippskutt. Norges klimasamarbeid med EU gjør oss spesielt godt posisjonert for å innlede en slik dialog med EUs ulike institusjoner.

Regjeringen har siden 2013 lagt fram to strategier for samarbeidet med EU. Dagens strategi utløper ved årsslutt i 2021 og en ny strategi vil lanseres i januar 2022.

Den vil ta utgangspunkt i hvordan Norge kan videreutvikle det tette samarbeidet med EU for å møte de utfordringene vi står overfor nasjonalt og internasjonalt på sentrale områder som bl.a. klima, helse, sikkerhet, økonomisk utvikling og demokrati/rettsstat. Disse store utfordringene er definerende både for Norge og europeiske land i de kommende fire årene, og det er derfor nødvendig med tettere samarbeid for å kunne lykkes med å løse dem. Strategien vil primært omtale Europas grønne giv, samarbeid om migrasjon, tettere helse-samarbeid samt forsvar og fremme av rettsstat og demokrati.

Storbritannias uttreden av EU og EØS endrer ikke Norges tilknytning til EU eller det indre marked. Derimot har den britiske uttreden fått konsekvenser for Norges forhold til Storbritannia fordi landet også gikk ut av EØS. Storbritannia forlot formelt EU og EØS-samarbeidet 31. desember 2020. Norge fikk før denne datoen på plass ordninger med Storbritannia som sikrer vårt samarbeid på sentrale områder som helse- og trygdespørsmål, justissamarbeid og rammeavtale for fiskeri-samarbeid.

Det er i 2021 inngått en frihandelsavtale mellom Norge, Island, Liechtenstein og Storbritannia. Frihandelsavtalen omfatter bl.a. handel med varer, opprinnelsesregler, handelsfasilitering, tekniske handelshindre, veterinære og plantesanitære tiltak, handelstiltak, investeringer og handel med tjenester, offentlige anskaffelser m.m. Avtalen viderefører tollfrihet for industrivarer inn til Storbritannia, og inneholder likebehandlingsregler for handel med tjenester og investeringer, som er i tråd med avtalen mellom EU og Storbritannia.

Sikre økonomi og velferd

Norsk økonomi, velstand og norske arbeidsplasser er helt avhengig av et velfungerende internasjonalt handelsregelverk som sikrer tilgang til markedene for våre varer og tjenester. EØS-avtalen er den mest omfattende og betydningsfulle avtalen for å sikre dette. Globalt er vår viktigste handelspolitiske prioritering å sikre det multilaterale handelssystemet og Verdens handelsorganisasjon (WTO). For et lite land som Norge med en åpen, eksportrettet økonomi, er felles spilleregler en avgjørende forutsetning.

En åpen, regelstyrt handel støttet av det multilaterale handelssystemet har bidratt vesentlig til global økonomisk utvikling. Investeringer og handel har hatt avgjørende betydning for den store fattigdomsreduksjonen vi har sett globalt de siste tiårene.

Covid-19-pandemien er en helsekrise som også har fått store økonomiske og sosiale konsekvenser. Pandemien og innføringen av restriktive smitteverntiltak har ført til den dypeste økonomiske krisen vi har sett i etterkrigstiden. Verdensøkonomien ble redusert med 3,3 pst. i 2020. For første gang på flere tiår har antallet mennesker som lever i ekstrem fattigdom i verden økt. Det internasjonale pengefondet (IMF) anslår nå at hele 96 millioner mennesker er blitt ekstremt fattige som en følge av pandemien.

Verdensøkonomien er basert på globale verdikjeder og gjensidig avhengighet av tilgang til råvarer, teknologi og arbeidskraft. Innføring av smitteverntiltak som var nødvendige i møtet med pandemien reduserte samtidig muligheten for internasjonal handel. Særlig var nedgangen stor for handel med tjenester.

Pandemien har bidratt til større økonomisk ulikhet. Den pågående økonomiske gjenoppbyggingen, som følger vaksinasjonshastigheten tett, kan forsterke ulikhetene fordi den økonomiske veksten har ulikt tempo både mellom land og sektorer.

Den økonomiske gjenoppbyggingen etter pandemien må legge til rette for en grønn og åpen økonomi som bygger på internasjonalt samarbeid og regelstyrt internasjonal handel. Vi må også sikre at alle får ta del i den økonomiske veksten etter krisen.

Internasjonal handel er også nødvendig for tilgang til livsviktige varer, som vaksiner, legemidler og medisinsk utstyr under pandemien, og for bærekraftig økonomisk gjenoppbygging etter krisen. Få, om noen, land kan produsere alt de trenger for å beskytte sin befolkning i en pandemi. I WTO arbeider Norge for en helhetlig tilnærming til hvordan internasjonal handel kan støtte det globale helsearbeidet på en bedre måte. Eksportrestriksjoner svekker klodens felles evne til å øke vaksineproduksjonen. Regjeringen ønsker at handelsreglene bidrar til økt vaksineproduksjon. Derfor arbeider vi aktivt for at regelverket for immaterielle rettigheter skal ha nødvendig fleksibilitet til å håndtere helsekriser, samtidig som incentivene for innovasjon beholdes og at kvaliteten på vaksineproduksjonen forblir høy.

Det har de senere årene vært en økende tendens til brudd på internasjonale kjøreregler for handel, og manglende reell vilje til å løse en fastlåst situasjon i WTO. Flere WTO-medlemmer har under pandemien innført handelsrestriktive krisetiltak, selv om det også er innført en rekke tiltak for å lette handelen. Økt bruk av proteksjonistiske tiltak er en kilde til bekymring.

I WTO har det lenge vært krevende å finne en gjensidig akseptabel fordeling av ansvar, rettigheter og plikter mellom tradisjonelle industriland og framvoksende økonomier i handelspolitikken.

Norge bidrar aktivt i en gruppe med reformvennlige land (Ottawa-gruppen) som ser på hvordan systemet best kan reformeres, slik at de globale handelspolitiske reglene i større grad skal reflektere de økonomiske realitetene vi står overfor i det 21. århundre.

Gitt det krevende handelspolitiske landskapet, var det viktig å få på plass en ny generaldirektør i WTO. Ngozi Okonjo-Iweala tiltrådte 1. mars 2021, og har skissert et ambisiøst program for å skape framdrift i arbeidet i WTO. Generaldirektøren engasjerer seg aktivt i flere pågående prosesser, med sikte på å kunne levere konkrete resultater på veien fram mot det neste ministermøtet, som etter planen skal finne sted på slutten av året.

Det er vesentlig å utforme en helhetlig politikk for å sikre at alle får ta del i globaliseringen og gevinstene av internasjonal handel. Samarbeidet i Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) gir viktige bidrag for å sikre

dette. Mathias Cormann fra Australia har tiltrådt som ny generalsekretær. OECD må fortsette å legge viktige premisser globalt gjennom opptak av flere kvalifiserte land som medlemmer, og samarbeid med andre organisasjoner og framvoksende økonomier, ikke minst i Asia.

Bistå norske borgere i utlandet

Konsulær bistand til nordmenn i utlandet er en kjerneoppgave for utenriktjenesten. Det meste av bistanden ytes direkte fra ambassadene, generalkonsulatene og honorære stasjoner. I tillegg gis det bistand fra Utenriksdepartementet i Oslo. Rammene for konsulær bistand gis i stortingsmeldingen om konsulær bistand, Meld. St. 12 (2010–2011) *Bistand til nordmenn i utlandet*.

Det konsulære saksfeltet er omfattende, og tidvis preget av komplekse og ressurskrevende enkeltsaker. Hvilke konsulære tjenester som kan tilbys må vurderes ut fra bl.a. folkeretten og tilgjengelige ressurser. Det vil ikke alltid være mulig å tilby så omfattende konsulær bistand som mange nordmenn i utlandet ønsker, eller å løse alle saker. Utenriktjenestens mulighet til å yte bistand til norske borgere i utlandet begrenses av lover og regler der vedkommende oppholder seg. Når norske borgere befinner seg i områder med en utfordrende sikkerhetssituasjon, er det konsulære handlingsrommet begrenset. Er det utstedt råd som fraråder reiser til, eller opphold i, et land eller et område, kan ikke norske borgere regne med konsulær bistand.

Til tross for færre nordmenn på reise i utlandet siden våren 2020, har mange hatt behov for konsulær bistand fra utenriktjenesten. Oppfølgingen av enkeltsaker har ofte vært krevende, særlig i land der restriksjonene har vært omfattende og i stadig endring. Til tross for at det blir enklere å reise, vil det også i 2022 ventelig være komplisert å være reisende på grunn av effektene av covid-19. Reisende må derfor følge med på Utenriksdepartementets reiseråd. Utenriksdepartementet har høsten 2021 lansert en ny applikasjon som gjør det lettere for norske borgere i utlandet å følge med på reiseråd og registrere seg. På den måten kan Utenriksdepartementet komme i kontakt med nordmenn på reise dersom det skulle oppstå situasjoner der det er behov for å nå ut med rask informasjon.

Covid-19-pandemien har understreket viktigheten av nært samarbeid og informasjonsutveksling mellom etater og med andre land. For å sikre gode, konsulære tjenester til norske borgere vil Utenriksdepartementet videreutvikle samarbeidet og dialogen med andre fagdeparte-

menter og etater. Samtidig vil nordisk og europeisk samarbeid bli vektlagt også i framtidige situasjoner og kriser.

Besøksvirksomhet

Kontakter og besøk på høyt nivå er i mange sammenhenger avgjørende for å fremme norske politiske interesser og næringslivsinteresser. Det har vært jobbet systematisk for å opprettholde kontakter mot andre land gjennom pandemien, selv om mulighetene for offisielle høynivåbesøk til andre land har vært svært begrenset. Statsministeren, utenriksministeren og andre regjeringsmedlemmer har foretatt enkelte helt nødvendige reiser, og ellers deltatt på en rekke digitale møter. Kongehuset har også deltatt på flere digitale arrangementer. Regjeringen vil fortsette å utnytte muligheter for bruk av digitale plattformer når reiser og besøk ikke er mulig. Samtidig vil det bli arbeidet for systematisk å gjenoppta regulære fysiske møter med andre land så snart smittesituasjonen tillater det.

Humanitær innsats

Norges internasjonale humanitære engasjement er betydelig. Siden 2013 har det humanitære budsjettet nær doblet seg. De humanitære prinsippene, internasjonal humanitærrett og menneskerettighetene ligger til grunn for vår humanitære innsats. Regjeringen er pådriver for rask og effektiv respons, der humanitære organisasjoner har trygg og uhindret tilgang til nødlidende, der kjønnsperspektivet er integrert, og der befolkningen som er rammet av kriser får påvirke innsatsen og stille organisasjonene til ansvar.

Covid-19-pandemien har forverret en allerede vanskelig situasjon for befolkningen i land og områder som er rammet av humanitære kriser. Som følge av pandemien har de globale, humanitære behovene økt kraftig, ikke minst på grunn av indirekte konsekvenser som matusikkerhet og økte beskyttelsesutfordringer.

Regjeringens humanitære politikk og innsats er forankret i *Strategi for norsk humanitær politikk 2019–2023*. I tråd med prioriteringene i strategien, vil regjeringen særlig legge vekt på beskyttelse, inkludert beskyttelse av barn og unge, flyktninger og internt fordrevne og å beskytte sivile mot miner og andre eksplosiver. Beskyttelse mot seksualisert og kjønnsbasert vold (SGBV), inkludert tilgang til seksuelle og reproduktive helsetjenester, er også en viktig del av strategien. Regjeringen vil fortsette å følge opp forpliktelsene fra

den internasjonale konferansen om SGBV i humanitære kriser, som Norge arrangerte i 2019.

Regjeringen går foran internasjonalt for å fremme nyskaping og effektivisering innenfor den humanitære bistanden. Å gi ut kontanter har lenge vært brukt i den humanitære innsatsen og økt bruk av kontanter er et mål i strategien for norsk humanitær politikk. Kontanter kan bidra til å bygge bro mellom humanitær innsats og langsiktig utvikling. Innovasjon og ny teknologi kan bidra til å redde flere liv og møte nye behov som kriserammede mennesker har. Det humanitære innovasjonsprogrammet «HIP Norway» har gitt gode resultater og vil bli videreført. Programmet ble opprettet i 2018 for å utvikle og skalere innovative løsninger som bidrar til smartere, bedre, mer bærekraftig og kostnadseffektiv humanitær bistand.

Norge vil arbeide for å bryte de negative spiralene som gjør at langvarige, komplekse kriser har blitt det normale. For å lykkes i den humanitære responsen og samtidig forebygge framtidige humanitære behov, vil Norge arbeide for en helhetlig tilnærming med bedre samspill mellom humanitær innsats, utviklingssamarbeid og fredsbygging. Helhetlig innsats står sentralt i den humanitære strategien.

I mange landsituasjoner og temaer som behandles i FNs sikkerhetsråd er humanitære spørsmål viktige. Beskyttelse av sivile er en av Norges fire tematiske hovedprioriteringer som medlem av Sikkerhetsrådet, hvor vi arbeider for et operasjonelt fokus som bidrar til best mulige rammevilkår for humanitær innsats i konfliktsituasjoner.

Menneskerettigheter

Respekt for menneskerettigheter og demokratiske grunnprinsipper er en bærebjelke i regjeringens utenriks- og utviklingspolitikk. Covid-19-pandemien har forsterket presset mot, og behovet for, internasjonale menneskerettigheter. Norge støtter FNs generalsekretærs oppfordring om å fortsett sette menneskerettighetene i kjernen av all covid-19-respons.

Mye av det normative arbeidet Norge gjør internasjonalt handler nå i stor grad om å verne om det som er oppnådd, og hindre tilbakeskritt på sentrale områder, snarere enn å arbeide for store, nye framskritt. Dette er en konsekvens av politiske strømninger og press mot menneskerettigheter og demokratiske verdier, som fortsetter å vinne oppslutning i flere deler av verden. Biden-administrasjonen har signalisert tydelig at demo-

krati og menneskerettigheter vil være en viktig prioritering for USA framover. Det vil gi et betydelig bidrag til den internasjonale innsatsen for å snu situasjonen. At USA igjen deltar aktivt i FNs menneskerettighetsråd, er også av stor betydning.

Retten til å kunne ytre seg fritt og ha fri tilgang til informasjon er grunnleggende menneskerettigheter og en forutsetning for andre menneskerettigheter og demokrati. Regjeringen la i juni 2021 fram en ny strategi for ytringsfrihet. Innsatsen for menneskerettighetsforsvarere og arbeidet for tros- og livssynsfrihet vil fortsatt gis høy prioritet. Norge vil også fortsette innsatsen for lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og interkjønnpersoner (LHBTI) rettigheter.

Respekt for rettsstatsprinsippene og velfungerende institusjoner, både nasjonale og multilaterale, er avgjørende for å kunne forsvare og styrke menneskerettighetene. Norge gir langsiktig, finansiell støtte til FNs høykommissær for menneskerettigheter. Det bidrar til å forebygge brudd på menneskers grunnleggende rettigheter.

Likestilling og like rettigheter for kvinner og menn er et mål med egenverdi og skaper sterkere, mer demokratiske og mer velstående samfunn. Det er også avgjørende for at vi skal nå bærekraftsmålene, både her hjemme og internasjonalt.

Covid-19-pandemien forsterker allerede eksisterende diskriminering og marginalisering av jenter og kvinner. Respons og oppbygging etter pandemien må ha et tydelig kjønnsperspektiv og må bygge på menneskerettighetene og bærekraftsmålene.

Seksuell og reproduktiv helse og rettigheter er et prioritert rettighetsområde som fortsatt utsettes for sterke angrep og som må forsvares med kraft og tyngde. Den pågående pandemien påvirker kvinners og jenters rett til å bestemme over egen reproduktive helse negativt. FN har anslått at 12 millioner så langt har mistet tilgang til prevensjon og at dette har bidratt til 1,4 millioner uønskede graviditeter. Det anslås også at antall barneekteskap i inneværende tiår kan øke med 10 millioner.

Arbeidet for kvinners rettigheter og likestilling skal reflekteres i bredden av utenriktjenestens arbeid og bevilgninger. Regjeringen har som mål at 50 pst. av bilateral bistand skal ha likestilling som hoved- eller delmål.

Hav

Rene og rike hav er avgjørende for en bærekraftig utvikling, jobbskaping og matsikkerhet for en voksende global befolkning. Ny kunnskap viser imidlertid at tilstanden i havet er dårligere enn tidligere antatt. Konsekvenser av klimaendringer som forsuring og økt temperatur i havet, tap av natur, forurensende utslipp, marin forsøpling og plastforurensing bidrar til betydelige utfordringer, lokalt og globalt. Oppslutning om FNs havrettskonvensjon, internasjonale miljøavtaler og videreutvikling av internasjonalt klima- og havsamarbeid, inkludert arbeidet for en global avtale mot marin forsøpling, er derfor viktigere enn noen gang.

Under ledelse av statsminister Solberg la de 14 landene i Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi i desember 2020 fram en ambisiøs handlingsplan for omstilling til en bærekraftig havøkonomi globalt. Landene i panelet har forpliktet seg til planmessig, bærekraftig forvaltning av 100 pst. av sine hav- og kystområder innen 2025. Oppfølging av havpanelets anbefalinger vil ha høy prioritet framover. Panelet skal nå arbeide med på å få flere land til å slutte seg til anbefalingene om bærekraftig forvaltning. Det ventes derfor økt aktivitet i panelet i 2022, spesielt fram mot havkonferansen i Lisboa. Panelets arbeid viser at det haster å utvikle god havforvaltning globalt for å oppnå 2030-agendaen for bærekraftig utvikling. Norges helhetlige havforvaltningsplaner er til inspirasjon for hav- og kystnasjoner verden over. Regjeringen vil styrke innsatsen for å dele vår kunnskap og erfaring i tråd med panelets konklusjoner, bl.a. gjennom kunnskapsprogrammet «Hav for utvikling» i Kunnskapsbanken.

Norge prioriterer havspørsmål i våre internasjonale relasjoner og havrelatert innsats innenfor utviklingsbistanden. Norad vil fra 2021 utarbeide en årlig havbistandsrapport med forankring i bærekraftsmålene og konklusjonene fra panelet.

På kort tid har Norges havrelaterte bistand økt kraftig, til et nivå på mer enn 800 mill. i 2022. Regjeringen ønsker å trappe opp bistanden til havformål og har som ambisjon å doble havbistanden frem mot 2025. Det er behov for å videreutvikle havbistanden slik at den i størst mulig grad kan forsterke effekten av øvrige utviklingspolitiske prioriteringer og havpanelets anbefalinger. Det vil settes i gang en vurdering av om resultatbasert finansiering kan være et relevant virkemiddel i den havrelaterte bistanden.

FNs havforskningstiår (2021–2030) blir et globalt løft for å heve kunnskapen om havene. Stats-

minister Solberg har av FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon (UNESCO) fått rollen som høy beskytter for Havtårnsalliansen, og Norge er en av de største bidragsyterne til gjennomføring av tiåret. Norske erfaringer og kompetanse innenfor forvaltning av ressurser, miljø, havnæringer og bærekraftig havforvaltning er etterspurt fra en rekke land, spesielt fra utviklingsland.

Økt fattigdom

En verden fri for ekstrem fattigdom og bærekraftige samfunn for alle, er selve essensen i 2030-agendaen for bærekraftig utvikling og ligger til grunn for regjeringens utviklingspolitikk. De siste tiårene har verden gjort solide framskritt for å nå det første bærekraftsmålet; å utrydde alle former for fattigdom. Over én milliard mennesker har arbeidet seg ut av ekstrem fattigdom.

Nå opplever mange at pandemien truer tryggheten de har opparbeidet seg. For første gang på over 20 år økte den ekstreme fattigdommen i verden i 2020. De fleste som rammes er kvinner.

For mange fattige land, særlig i Afrika sør for Sahara, er ikke pandemien den mest alvorlige helsekrisen de står overfor. Andre infeksjoner og smittsomme sykdommer, som malaria og diaré, tar flere liv enn covid-19, men pandemien har satt allerede hardt prøvde helsesystemer under ytterligere press til å håndtere andre sykdommer.

Krisen for fattige land rammer også bedrifter og økonomien på makronivå. Når verdenshandelen bremser opp, går investeringer i fattige land ned. Inntekter fra turisme faller bort. Kriserespons har ført til at utgiftssiden på budsjettet også i utviklingsland har vokst raskere enn noen gang. Svært mange utviklingsland og framvoksende økonomier har over natten fått sine økonomiske utsikter snudd på hodet, fra en forventning om god vekst, til en markant nedgang.

Sivilsamfunnsorganisasjonene var fra før viktige partnere i arbeidet med fattigdomsbekjempelse, særlig for å nå ut til sårbare og utsatte grupper i samfunnet. Under pandemien har de spilt en ekstra viktig rolle. De har vært i stand til å prioritere tiltak for å hindre smitte og gi økt beskyttelse. Det gjelder vann-, sanitets- og hygiene-prosjekter, samt informasjonsvirksomhet om pandemien. Gjennom samarbeid med lokale partnere og med lokalt ansatte i mange land, har organisasjonene opprettholdt virksomheten i en situasjon med stengte grenser og reiserestriksjoner.

Nytenking for å nå de fattigste

Nedgang i investeringer og andre overføringer gjør at internasjonal bistand, i en krisetid, har blitt relativt sett viktigere, spesielt for de fattigste landene og de mest sårbare gruppene. Bistand kan ikke bøte på hele den økonomiske krisen, men dersom den brukes strategisk og innovativt, kan den bidra til å skape et sosialt sikkerhetsnett for de mest marginaliserte. Derfor har regjeringen økt bruken av kontantoverføringer og prioritert tiltak som sikrer utsatte barn tilgang til skolemat gjennom krisen.

Kontantoverføringer er ikke utelukkende motivert i å dekke akutte humanitære behov, men har også mer langsiktige utviklingsmessige begrunnelser. Forskning fra både FN og Verdensbanken viser at små kontantoverføringer reduserer sult og fattigdom, og i tillegg øker skoledeltakelse og bruken av helsetjenester. For svært fattige kan effekten av kontantoverføringer være at yrkesdeltakelsen øker, som følge av bedre helse og ernæring. Tiltaket kan sikre at menneskers produktive evne ikke går tapt, og dermed være med på å stimulere lokal økonomi.

Mange av våre partnerland og utviklingspartnere, som Unicef og Verdensbanken, har lang erfaring med målrettede direkte kontantoverføringer til sårbare grupper som barn, ammende mødre, personer med nedsatt funksjonsevne og eldre. Mulighetene i ny teknologi, inkludert mobiltelefoner, gjør kontantoverføringer enklere og kan være med på å effektivisere bistanden. I en situasjon der sosial kontakt innebærer smittefare, er kontantoverføringer også med på å redusere risiko.

Covid-19 har rammet samfunnet i bred forstand, og utvikling av nasjonale støtteordninger som når ut til dem som trenger det mest kan utgjøre forskjellen mellom at individer igjen faller under grensen for ekstrem fattigdom, eller om de klarer å gi sine familier relativ trygghet og verdighet gjennom krisen.

Helse

Covid-19-pandemien viser med all mulig tydelighet hvordan land i hele verden er avhengige av hverandre for å oppnå bærekraftsmål 3 om god helse. Så lenge det finnes smitte i ett land, er vi alle utsatte. I arbeidet med å utvikle en ny vaksine har den globale vaksinekoalisjonen (CEPI) bidratt med støtte til flere vaksiner som allerede er godkjente og i bruk. Norge var en av initiativtakerne til CEPI, og har etter at pandemien rammet, gjort

en stor innsats for å mobilisere andre givere. Norge er også et av de fem største bidragslandene til vaksinealliansen Gavi, som kjøper vaksiner og bidrar til å styrke vaksinasjonsprogrammer og helsesystemer i lavinntektsland.

Den internasjonale koalisjonen for bekjempelse av pandemien (ACT-A) leder samarbeidet for å bidra til økt global innsats og solidaritet i håndteringen av covid-19. I september 2020 ble Norge med i COVAX-samarbeidet, som er vaksinepilaren av ACT-A, for å sikre global tilgang til covid-19-vaksiner. Norge har støttet innkjøp av vaksinedoser til lavinntektsland gjennom COVAX. Som medlem i COVAX valgte Norge å overføre vaksineopsjonene til bistandsarmen av COVAX, COVAX AMC. Samarbeidet skal bidra til en koordinert utrulling og en likeverdig fordeling av vaksiner.

I påvente av vaksiner handler de viktigste tiltakene mot pandemien om smittevern i lokalsamfunn, testing, sporing og isolering. Slike tiltak har enorme sosiale, økonomiske og helsemessige konsekvenser, spesielt for kvinner, barn og de fattigste. Det er vanskelig å sikre god håndhygiene i karantene for familier som mangler innlagt vann. Vaksinealliansen Gavi og Unicef rapporterer at minst 80 millioner barn står i fare for å gå glipp av andre livsviktige vaksiner, på grunn av tiltak mot covid-19. Trolig vil den største dødeligheten i Afrika sør for Sahara ikke skyldes selve covid-19-viruset, men økt fattigdom og redusert tjenestetilbud mot andre sykdommer. Det vil være ekstra behov i årene framover for å ta igjen tapt tid og forsinkede utviklingsprogrammer.

Selv om bekjempelse av smittsomme sykdommer er det som er mest framtrødende nå, fortsetter ikke-smittsomme sykdommer å forårsake de fleste dødsfallene og den største sykkeligheten i verden. Over 70 pst. av dødsfallene i verden skyldes sykdommer som hjerte- og karsykdommer, kreft, enkelte luftveissykdommer, diabetes og psykiske lidelser. Denne typen sykdommer er en vesentlig årsak til kronisk fattigdom. Mennesker som lider av ikke-smittsomme sykdommer er også særlig sårbare for en del smittsomme sykdommer, som covid-19. Norge var i 2019 første land i verden som lanserte en strategi for å bekjempe ikke-smittsomme sykdommer i utviklingsland. Regjeringen vil fortsette denne innsatsen.

Norges satsing på seksuell og reprodutiv helse og rettigheter har gitt flere kvinner tilgang til prevensjon og bidratt til at færre kvinner dør i forbindelse med fødsler og utrygge aborter. Tilgang til seksuelle og reprodutive helsetjenester

er imidlertid fortsatt for dårlig, særlig i områder rammet av krise og konflikt. Covid-19 har svekket tilgangen til seksuell og reprodutiv helse og rettigheter i mange land. Regjeringen vil fortsette å prioritere dette området.

Utdanning, jobbskaping og nasjonal ressursmobilisering

Pandemien har fått enorme konsekvenser for utdanningssektoren. På det meste var nærmere 1,6 milliarder barn og unge i 194 land berørt av skolenedstenginger. I gjennomsnitt har verdens barn mistet to tredjedeler av et års skolegang. Krisen rammer ulikt, og det er de sårbare barna som er mest utsatt.

Mens mange høyinntektsland kan ta i bruk nettbaserte løsninger i perioder med stengte skoler, er ikke dette et alternativ i de fattigste og mest sårbare landene. Mange av Norges partnere, som Det globale partnerskapet for utdanning (GPE), FNs organisasjon for undervisning, vitenskap, kultur og kommunikasjon (UNESCO), Education Cannot Wait og Unicef, jobber med å finne alternative metoder for å nå fram med undervisning til barn i disse landene. Det er bl.a. satt i gang ordninger for å levere ut opplæringsmaterieil i hjemmene der barna er, og det er gitt støtte til fjernundervisning via radio og tv. Tilpassede ordninger for skolemat er også iverksatt. GPE bidro til at 355 millioner barn kunne fortsette sin skolegang i 2020. Unicef har bidratt til alternativ undervisning og trygg gjenåpning av skoler i samarbeid med myndighetene i 151 land.

I Meld. St. 11 (2019–2020) *Digital transformasjon og utviklingspolitikk* understrekes viktigheten av å øke innsatsen for å fremme digitale ferdigheter med mål om å forberede unge til et arbeidsliv i endring. Norge har også støttet utviklingen av digitale læringsressurser som er gratis for alle. Det globale digitale biblioteket er en åpen plattform som tilbyr relevant læringsmaterieil og læringsspill til barn og unge i utviklingsland. Plattformen har bøker for barn på 72 språk. Norge har bidratt til en oversettelsesdugnad for å gjøre bøkene tilgjengelige på enda flere språk. Norsk støtte til Den internasjonale teleunion og Ciscos arbeid for digitale ferdigheter blant barn og unge i sårbare situasjoner, bidrar også til å minske det digitale gapet.

Norge har lenge vært en sentral pådriver for utdanning i krisesituasjoner, enten det skyldes konflikt, naturkatastrofer eller pandemi. Stengte skoler gjør at mange elever slutter og aldri vender tilbake til klasserommet. Det er jenter i alderen

11-18 år som er aller mest utsatt for ikke å komme tilbake på skolen. Når skolen stenger, må jenter i større grad bidra med arbeid i hjemmet, og risiko for seksuell utnyttelse og vold, tidlig graviditet og barneekteskap øker. Faren for at barn havner i tvangssituasjoner som grovt barnearbeid øker også. Regjeringens innsats for utdanning er derfor viktig for å hindre at barn blir ofre for moderne slaveri. Regjeringen er bekymret for at pandemien skal reversere 20 år med framskritt innen utdanning for jenter og vil prioritere å støtte tiltak for å reintegrere barn i skolene når de igjen åpner.

Bærekraftige samfunn bygger bl.a. på en lønnsom og ansvarlig privat sektor som bidrar til arbeidsplasser, lønnsinntekter til den enkelte og skatteinntekter til samfunnet. Partnerskap med privat sektor er viktig for å lykkes med dette. Næringsutvikling skaper arbeidsplasser som igjen gir en vei ut av fattigdom for den enkelte og danner grunnlaget for skatteinntekter som kan finansiere viktig infrastruktur og offentlige tjenester. En høyere grad av digitalisering i utviklingsland kan bidra til et mer effektivt næringsliv, tilgang til nye markeder, innovasjon og skalering. Gjennom innsats for å forbedre lokale rammevilkår i utviklingsland og for å redusere risiko for investorer, skal Norge særlig bidra til å skape arbeidsplasser i de minst utviklede landene i Afrika.

Norge bidrar med kompetanseoverføring slik at utviklingslandene kan gjennomføre reformer, utvikle lovverk, styrke institusjoner og skaffe kapasitet i offentlig sektor. Norges betydelige innsats for å skape gode, forutsigbare og rettfærdige skattesystemer i utviklingsland, og for å bekjempe korrupsjon og ulovlig kapitalflyt, er viktige bidrag til arbeidet med å styrke den nasjonale ressursmobiliseringen.

Rapporten fra Høynivåpanelet for finansiell ansvarlighet, åpenhet og integritet (FACTI-panelet) ble lansert av Norge under vårt presidentskap for FNs økonomiske og sosiale råd (ECOSOC). Anbefalingene i rapporten omfatter tiltak for å forebygge og bekjempe skattemessige og kommersielle, korruperte og andre kriminelle kilder til ulovlig kapitalflyt. Norge tar en aktiv rolle i det internasjonale arbeidet med å bekjempe ulovlig kapitalflyt, bl.a. med forslag i FACTI-panelet.

Ifølge Verdensbanken vil Afrika sør for Sahara alene trenge 20 millioner nye jobber årlig for å holde tritt med befolkningsveksten. Som følge av covid-19 er dette tallet ventet å bli enda høyere. Mange av de nye jobbene som trengs kan skapes i landbrukssektoren og i maritime næringer. Dette vil også møte behovene for mattrygghet. Land-

bruk og hav er derfor prioriterte sektorer i regjeringens innsats for næringsutvikling og jobbskaping i utviklingsland. Ny teknologi, innovasjon og samarbeid mellom offentlige og private aktører gir store muligheter for å tenke nytt og annerledes om hvordan Norge bidrar til å nå bærekraftsmålene framover. Selv om de aller fleste konsekvensene av covid-19-pandemien har vært svært negative, så har det også satt fart på arbeidet med digital transformasjon. Digitalisering er ikke et mål i seg selv, men et virkemiddel som bidrar til å fornye og effektivisere norsk innsats mot global fattigdom.

Klimatilpasning, sultbekjempelse og fornybar energi
Klimaendringene er en av de største truslene mot menneskeheten, med ødeleggende konsekvenser for mennesker, miljø og økonomisk utvikling. Flere titalls millioner mennesker fordrives fra sine hjem og skyves ut i ekstrem fattigdom hvert år på grunn av et endret klima. Omfanget av sult øker som følge av klimaendringer. Konflikter og covid-19-pandemien har forsterket dette. En styrket innsats for klimatilpasning, forebygging av klimarelaterte katastrofer og sultbekjempelse, er en forutsetning for å nå bærekraftsmålene.

Det nye klimainvesteringsfondet og garantiordningene er viktige initiativ innen fornybar energi. Disse ordningene virker katalytisk ved å mobilisere penger utenfor bistandsbudsjettet. Gjennom det nye klimainvesteringsfondet setter regjeringen av 10 mrd. kroner over fem år. Fondet skal investere i fornybar energi i utviklingsland med mål om å bidra til reduserte klimagassutslipp. Utfasing av kull er et prioritert område. Garantiordningene skal bidra til å redusere risikoen for næringslivets investeringer i ren energi i utviklingsland.

«Klima, sult og sårbarhet» er regjeringens strategi for klimatilpasning, forebygging av klimarelaterte katastrofer og bekjempelse av sult, og ble lansert våren 2021. Det overordnede målet er å bidra til bærekraftsmålene ved å styrke utviklingslands tilpasningsdyktighet og evne til å forebygge og håndtere klimarelaterte farer og naturkatastrofer. Støtten skal bidra til å utrydde sult, oppnå matsikkerhet, bedre ernæring og fremme bærekraftige matsystemer basert på landbruk, akvakultur og fiskeri.

Den norske innsatsen skal bl.a. bidra til at landene utvikler nasjonale tilpasningsplaner og får ressurser til å gjennomføre dem. Støtten skal også bidra til at klimatilpasningstiltak innarbeides i politikk, strategier og planlegging i tråd med

nasjonale prioriteringer og at sårbare grupper inkluderes i arbeidet.

Styrkingen av støtten til klimatilpasning er en del av Norges oppfølging av Parisavtalen, som legger til grunn en balanse mellom innsats for utslippsreduksjoner og tilpasning.

Sårbare grupper

Et sentralt prinsipp for bærekraftsmålene er at ingen skal utelates. For å nå målene må de mest sårbare inkluderes i utviklingsinnsatsen. Å følge opp dette prinsippet er en prioritet for regjeringen i utviklingssamarbeidet. Gjennom en styrket innsats for marginaliserte grupper vil regjeringen øke muligheten til å nå de mest sårbare menneskene. Dette arbeidet har tre hovedinnretninger: bekjempelse av moderne slaveri, bekjempelse av skadelige skikker og inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne.

Kampen mot moderne slaveri omfatter bl.a. bekjempelse av menneskehandel, tvangsarbeid, tvangsekteskap og grovt barnarbeid. Regjeringen har lansert en overordnet strategi som skal veilede det videre arbeidet for bekjempelse av moderne slaveri. Det er dessuten etablert et eget bistandsprogram som bidrar til at myndigheter og næringsliv i større grad skal forhindre, identifisere og håndtere moderne slaveri, og tiltak som

skal beskytte utsatte grupper og individer mot rekruttering til moderne slaveri.

Innsatsen mot skadelige skikker omfatter bekjempelse av kjønnslemlestelse, barneekteskap og såkalt «preferanse for sønner». Den norske satsingen er styrket gjennom en egen strategi for perioden 2019–2023. I mange land er bekjempelsen av skadelige skikker påvirket og satt tilbake av covid-19-pandemien.

FN har dokumentert at personer med funksjonsnedsettelse havner nederst på alle utviklingsparametere. Innsatsen for denne gruppen er allerede styrket og gjøres i samarbeid med sivilsamfunnsorganisasjoner og gjennom FN, som for eksempel Unicef. Regjeringen vil lansere en strategi for inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne i utviklingssamarbeidet, som skal gi retning til den videre innsatsen. Norge er også aktiv i normativt arbeid på globalt nivå. I februar 2022 er Norge vertskap for det andre internasjonale toppmøtet om personer med funksjonsnedsettelse. Toppmøtet skal bidra til en opptrapping av den globale innsatsen for å sikre at personer med funksjonsnedsettelse blir hørt, inkludert og likestilt i alle land. Målet er å innhente forpliktelse for inkluderende utvikling som fokuserer på handling og resultater. Forpliktelsene skal bidra til konkret endring i situasjonen for personer med funksjonsnedsettelse.

2 Effektiv drift og forvaltning av utenriktjenesten

Utenriksdepartementet har gjennom fireårige virksomhetsstrategier systematisk gjennomført tiltak for samhandling, modernisering og effektivisering av utenriktjenesten. En ny virksomhetsstrategi er under utarbeidelse og skal erstatte den nåværende (Strategi 2021) fra 2022.

Fornye, forenkle, forbedre

Det arbeides systematisk med å effektivisere og modernisere utenriktjenesten på flere områder. Det er omdisponert ressurser mellom utenriksstasjonene og mellom ute- og hjemmeapparatet. Dette muliggjorde oppgraderingen av stasjonen i Kinshasa til en fullverdig ambassade i 2020 og opprettelsen av en ambassadeseksjon i Mogadishu fra sommeren i 2021. Utenriksdepartementet har redusert antall statsansatte i tjenesten gjennom naturlig avgang de siste årene, og effektivisert administrative oppgaver som utføres på utenriksstasjonene.

Effektiv og kompetent forvaltning av tilskuddsmidler

Utenriksdepartementet har et felles system for tilskuddsforvaltning som dekker begge programområder (02 og 03) og gjelder for departementet, inkludert utenriksstasjonene, og Norad. Systemet skal sørge for at Stortingets bevilgningsvedtak iverksettes som forutsatt, at tilskuddsmidler forvaltes i henhold til relevant regelverk og gjeldende føringer, at vi har en ensartet forvaltningspraksis og at tiltakene gir resultater. Hensiktsmessig forvaltning innebærer at avtalene med de ulike tilskuddsmottakerne tilpasses risiko og gir tilstrekkelig kvalitetssikring, kontroll og nødvendig fleksibilitet. Det jobbes kontinuerlig med å styrke og effektivisere forvaltningen.

Regjeringen har siden 2013 hatt som mål å konsentrere bistanden for å sikre best mulig resultater og effektiv forvaltning. Det har vært lagt ned et betydelig arbeid med geografisk og tematisk konsentrasjon. I tillegg har antall avtaler i bistanden blitt redusert fra 7 000 i 2013 til om lag 3 000 i 2021. Bistandsbudsjettet har i samme periode økt betydelig. Reduksjonen er et resultat av

målrettet innsats over flere år, som har lagt grunnlaget for bedre kvalitet, styring og resultatoppnåelse. Regjeringen vil videreføre denne innsatsen og sikre at konsentrasjon opprettholdes.

Det har også vært gjort et betydelig arbeid for å redusere antall land som mottar bistand. Regjeringen utarbeider en årlig oversikt over hvilke land som mottar norsk bistand, jf. tabell 11.6 *Bistand til enkeltland i 2020*, del III, kap. 11. I 2020 ga Norge bilateral bistand til 86 land.

Regjeringen lanserte den nye resultatportalen høsten 2020. Portalen gir informasjon om kvaliteten på tiltak som får norsk støtte.

Eiendom

UDs eiendomsportefølje i utlandet består av tre hovedkategorier:

- kanselli (kontorlokaler)
- embetsbolig (stasjonssjefens bolig)
- tjenesteboliger for øvrig utsendt personell

Eiendommene er leid fra lokale utleiere eller fra Statsbygg, og det arbeides kontinuerlig med effektiviseringstiltak av eiendomsmassen for å finne kostnads- og arealeffektive løsninger for eiendomsporteføljen i utlandet. Utenriksdepartementets eiendomsstrategi ligger til grunn for arbeidet med langsiktig, proaktiv og kostnadseffektiv forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling av eiendomsporteføljen i utlandet. Det er et mål å sikre gode og effektive bygg til lavest mulig kostnad, og å fremme miljøvennlige og energieffektive løsninger. Representasjonsarealer skal også gis en norsk identitet og fremme norsk arkitektur, kultur, design og næringsliv.

I 2020 ble det spesialutviklede, nettbaserte programmet for effektiv oppfølging av eiendomsporteføljen i utlandet ytterligere forbedret. Hensikten er å legge til rette for god, strategisk og kostnadseffektiv styring. Det er også et mål om å gjøre nødvendig styringsdata lettere tilgjengelig ved prioritering og gjennomføring av eiendomsprosjekter i utlandet.

Utenriktjenesten viderefører arbeidet med å identifisere nye og mer arealeffektive løsninger,

herunder implementering av et nytt arbeidsplasskonsept ved etablering av nye kontorlokaler. De nordiske landene fortsetter å arbeide for et enda mer effektivt samarbeid også på eiendomssiden, for eksempel gjennom ulike modeller for samlokalisering.

Utlendingsfeltet

For alle utlendingssaker fremmet utenfor Norge er utenriksstasjonene saksforberedende instans. Utenriksstasjonene fatter førsteinstansvedtak i nær alle visumsaker. I de sakene de ikke selv fatter vedtak, forbereder stasjonene saker for vedtak i Utlendingsdirektoratet ved å innhente og verifisere opplysninger, intervju søkere og gjennomføre DNA-tester. I et normalår tar utenriksstasjonene imot rundt 220 000 søknader om visum og oppholdstillatelser. Grunnet covid-19-pandemien mottok utenriksstasjonene kun i underkant av 40 000 søknader i 2020. Samtidig økte kompleksiteten i saksbehandlingen da utenriksstasjonene i sin behandling måtte ta hensyn til de enhver tid gjeldende innreiserestriksjonene til Norge. Selv om det ligger an til å bli færre søknader enn normalt i 2021 og i 2022, så forventes det at antall saker fortsetter å øke i normalår.

Utenriktjenesten har som mål å være en effektiv og serviceorientert førstelinje for utlendingsforvaltningen. Tjenesten skal tilrettelegge for ønsket besøk og innvandring til Norge, særlig for turister, forretningsreisende og kvalifiserte arbeidstakere. Samtidig vil utenriktjenesten videreføre det særskilte fokuset på ID-kontroll i visum- og oppholdssaker ved utenriksstasjonene.

Hoveddelen av arbeidet med å samle saksbehandlingen av utlendingssaker til knutepunktstasjoner ble fullført i løpet av 2020. Antallet stasjoner som behandler utlendingssaker er redusert fra 61 til 22. Dette har gitt effektiviseringsgevinster og bidratt til styrket kompetanse og høyere kvalitet i arbeidet. Utenriktjenesten har også inngått et samarbeid med en ekstern tjenesteyter som organiserer mottak av visum- og oppholdssøknader på vegne av Norge. Den eksterne tjenesteyteren tilbyr søkere muligheten til å søke fra til sammen 124 byer fordelt på 53 land. Dette omfatter både steder der Norge har utenriksstasjon og steder der Norge ikke er representert. Bruken av en ekstern tjenesteyter innebærer en effektivisering av utenriktjenestens arbeid, innsparinger i antall ansatte og eiendomsbehov, så vel som en forbedring i servicetilbudet til søkerne.

UD 2025

Utenriksdepartementet er engasjert i flere reformløp for å fremme norske interesser effektivt og enhetlig i en mer krevende internasjonal situasjon. Reformene skjer både i Utenriksdepartementets egen og i fellesdepartemental regi. Reformene spenner fra mer effektiv drift av utenriksstasjonene, til innføring av flere fellesdepartementale tjenester og tilpasning av utenriktjenesten for bedre å understøtte hele sentralforvaltningen fram mot innflytting i nytt regjeringsskift. For å sikre at reformene gjennomføres på en god og samstemt måte, er de samlet under overbygningen UD 2025.

En viktig del av UD 2025 er områdegjennomgangen av utenriktjenesten, som gjennomføres i 2021. Den skal bidra til en mer formåls- og kostnadseffektiv utenriktjeneste, tilpasset de internasjonale utfordringene Norge vil stå overfor i årene framover. Den har hovedvekt på utenriksstasjonenes arbeid og stasjonenes støtte fra Utenriksdepartementet. Den omfatter også internasjonalt arbeid i andre departementer og underliggende organer der det anses nødvendig for å unngå duplisering og bidra til effektivt fremme av norske interesser. Områdegjennomgangen skal også danne grunnlag for en bredt anlagt gevinstrealiseringsplan hvor gevinster ses i sammenheng med øvrige reformprosesser i sentralforvaltningen og utenriktjenesten.

Nulltoleranse for økonomiske misligheter

Utenriksdepartementet har nulltoleranse for økonomiske misligheter og annet misbruk av skattebetalernes penger.

Norsk bistand til utviklingsformål og andre tilskuddsordninger er eksponert for risiko, særlig i omgivelser preget av korrupsjon, svakt styresett, ekstrem fattigdom og i noen tilfeller også krig og konflikt. Utenriksdepartementet tilstreber å redusere risikoen gjennom gode forvaltningssystemer, kvalitetssikring og systematisk oppfølging og kontroll av midlene.

Sentral kontrollenhet i Utenriksdepartementet fører kontroll med virksomheten hjemme og ute, herunder oppfølging av mislighetssaker i tilskuddsforvaltningen. Dette arbeidet legges til grunn for viktige forbedringstiltak. Nulltoleranse gjelder for alle midler, også de som forvaltes av Norad, Norec og Norfund, og for midler som er delegert til andre departementer og virksomheter. Tilskuddsmottakere har selv ansvar for å undersøke avvik i forvaltningen av midler. Sentral

kontrollenhet og Norad kan bistå i slike undersøkelser og kan selv beslutte granskning. Alle avvik skal følges opp på en systematisk og forholdsmessig måte.

Retningslinjene for nulltoleranse åpner for at midler som har kommet på avveier kan betales tilbake til prosjektet i stedet for til Utenriksdepartementet eller Norad. På den måten oppmuntres samarbeidspartnere til å sørge for gode rutiner for risikohåndtering og til selv å avdekke og rapportere avvik og misligheter.

Også ved norsk støtte gjennom multilaterale organisasjoner forventes nulltoleranse for økonomiske misligheter. Vi forventer at organisasjonene har gode rutiner for risikohåndtering, internkontroll og rapportering. Ansvar for å forebygge, avdekke og håndtere økonomiske misligheter ligger hos de multilaterale organisasjonene selv. Gjennom deltakelse i styrende organer og på andre måter arbeider Norge for å styrke multilaterale organisasjoners arbeid for nulltoleranse.

Våren 2021 la en intern arbeidsgruppe frem en rapport om praktisering av nulltoleranseprinsippet. Rapporten anbefaler ulike tiltak og endringer ved praktisering av nulltoleranseprinsippet. Tiltakene skal øke fokus på forebygging av avvik, oppnå en mer effektiv implementering av nulltoleranseprinsippet, samt styrke tilskuddsmottakers rolle ved oppfølgingen. Flere av forslagene vil igangsettes i løpet av 2022.

Tiltak mot seksuell utnyttelse, misbruk og trakassering

Utenriktjenesten har i en årrekke hatt nulltoleranse for mobbing og annen utilbørlig atferd. #metoo-kampanjen satte seksuell utnyttelse, misbruk og trakassering på agendaen generelt, i egen organisasjon, hos tilskuddsmottakere og for Utenriksdepartementet i internasjonalt utviklingssamarbeid spesielt. Både i utenriktjenesten og hos departementets samarbeidspartnere skal det være kultur for å varsle om og følge opp saker om trakassering, misbruk eller utnyttelse. Utenriksdepartementet forventer at samarbeidspartnere har etiske retningslinjer og gode systemer for å forebygge, varsle og håndtere disse sakene, og følger dette opp med partnere og tilskuddsmottakere på ulike måter. Utenriktjenesten skal oppdatere sine retningslinjer for håndtering av konflikter, trakassering og annen utilbørlig atferd og ansatte tilbys opplæring i disse. Organisasjonene som mottar tilskuddsmidler skal varsle Utenriksdepartementet ved Sentral kontrollenhet når det

er mistanke om seksuell utnyttelse, misbruk og trakassering i utviklingssamarbeidet, enten direkte eller via ekstern varslingskanal, hvor det også kan varsles anonymt. I forbindelse med oppfølging av rapporten om praktisering av nulltoleranse skal arbeidet med å forebygge seksuell utnyttelse, misbruk og trakassering styrkes ytterligere. Nulltoleranse for seksuell utnyttelse og trakassering skal forankres i samtlige avtaler på tilskuddsområdet. Saker som gjelder seksuell utnyttelse og misbruk blir vurdert på samme måte som varsler om økonomiske misligheter.

Økt ansvarliggjøring av statlige virksomheter for egne pensjonskostnader – innføring av ny premiemodell fra 2022

Effektiv bruk av ressurser i staten krever riktig prising av innsatsfaktorene. Pensjonspremie er et viktig kostnadselement og påvirkes bl.a. av den enkelte virksomhets lønnsutgifter og de ansattes uttak av tidligpensjon. Det pågår et arbeid med å modernisere premiesystemet i Statens pensjonskasse. Fra 2022 innføres en ny virksomhetsspesifikk og hendelsesbasert premiemodell for betaling av pensjonspremie for statlige virksomheter. Den nye premiemodellen tar løpende hensyn til de faktiske hendelser i medlemsbestanden, som lønnsendringer og uttak av pensjon, slik at premiereserven er a jour med medlemmenes opptjening. Dette skal bidra til økt ansvarliggjøring av statlige virksomheter for egne pensjonskostnader. Pensjonspremien for de statlige virksomhetene vil fra samme tidspunkt bli beregnet etter nytt pensjonsregelverk, herunder påslagspensjon og nye samordningsregler, samt ny dødelighetstariff.

Innføringen av ny modell skal være om lag budsjettneutryl på innføringstidspunktet ved at de berørte virksomhetene får en reduksjon eller en økning i bevilgningen i tråd med endret premie. Beregningene er basert på en sammenligning av nytt premienivå for 2022 med hva pensjonspremien ville blitt for 2022 med dagens premiemodell. Ettersom virksomhetene også betaler arbeidsgiveravgift av pensjonspremien, innebærer en endring av premienivået også endringer i arbeidsgiveravgiften virksomhetene skal betale. Det er hensyntatt i beregningene. Det vises til Arbeids- og sosialdepartementets Prop. 1 S (2021–2022) for nærmere omtale.

Endringen er relevant for driftsposter under Utenriksdepartementet, Norad og Norec, og er inkludert i budsjettforslagene for 2022.

Budsjettgevinster fra endrede jobbreisevaner

Pandemien har krevd økt bruk av digitale møter og gitt statlige virksomheter en mulighet til å redusere reiseomfanget både på kort og lang sikt. Selv om reiseaktiviteten vil gå opp igjen etter hvert som samfunnet åpner ytterligere opp, vil nivået på reiseaktiviteten trolig være varig redu-

sert. Dette vil redusere reiseutgifter i virksomhetene og spare reisetid for de ansatte. Regjeringen foreslår et varig gevinstuttak på 5 pst. av reiseutgiftene slik de var før pandemien fra og med 2022. Departementet viser videre til Prop. 1 S (2021–2022) Gul bok for nærmere redegjørelse av gevinstuttak.

3 Oppfølging av anmodningsvedtak

Nedenfor gis en oversikt over oppfølging av anmodningsvedtak under Utenriksdepartementet. Oversikten inkluderer alle vedtak fra stortingssesjonen 2020–2021, samt de vedtakene fra tidligere stortingssesjoner som kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. 580 S (2020–2021)

mente ikke var kvittert ut. I tabellen nedenfor angis det også hvorvidt departementet planlegger at rapporteringen knyttet til anmodningsvedtaket nå avsluttes eller om departementet vil rapportere konkret på vedtaket også i neste års budsjettproposisjon.

Tabell 3.1 Oversikt over anmodnings- og utredningsvedtak, ordnet etter sesjon og nummer

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Rapportering avsluttes (Ja/Nei)
2020–2021	585	Demokratisk forankring av Norges arbeid i FNs sikkerhetsråd	Nei
2020–2021	7	Gjennomgang av norske bistandsmidler for å avdekke misbruk	Ja
2019–2020	621	Bekjempe utnyttelse av kvinner i den internasjonale surrogatindustrien	Ja

Stortingssesjon 2020–2021

Demokratisk forankring av Norges arbeid i FNs sikkerhetsråd

Vedtak nr. 585, 9. februar 2021

«Stortinget ber regjeringen, ut over den faste årlige utenrikspolitiske redegjørelse for Stortinget, om å avholde en åpen redegjørelse som omhandler norske satsingsområder og sentrale saker som har vært og kan antas å komme til behandling i Sikkerhetsrådet i den tiden Norge er medlem av rådet. Det bes også om at disse tema inngår i den faste årlige utenrikspolitiske redegjørelse.»

Vedtaket ble fattet i forbindelse med Stortingets behandling av Innst. 178 S (2020–2021).

Arbeidet i FNs sikkerhetsråd var en sentral del av den regulære utenrikspolitiske redegjørelsen 19. april 2021. Kort tid før det aktuelle vedtaket ble det på utenriksministerens initiativ også avholdt en separat redegjørelse om hovedprioriteringene for det norske sikkerhetsrådsmedlemskapet (8. desember 2020). Det vil tas initiativ til til-

svarende redegjørelser for Stortinget senere i perioden som medlem av FNs sikkerhetsråd.

Gjennomgang av norske bistandsmidler for å avdekke misbruk

Vedtak nr. 7, 6. oktober 2020

«Stortinget ber regjeringen iverksette en omfattende gjennomgang av norske bistandsmidler som har gått til land som er under rødt nivå (38 poeng eller lavere) på Transparency Internationals korrupsjonsindeks, for å avdekke hvor mye bistandsmidler som blir misbrukt. Stortinget ber videre regjeringen komme tilbake med resultatet av gjennomgangen, og samtidig fremlegge forslag om hvordan Utenriksdepartementet bedre kan sikre at bistandsmidler ikke forsvinner eller bidrar til korrupsjon.»

Vedtaket ble fattet i forbindelse med trontaledebatten i Stortinget 6. oktober 2020.

I 2020 gikk om lag 29 pst. av norsk bistand til prosjekter i land som er under rødt nivå på Transparency Internationals korrupsjonsindeks. Dette

inkluderer bl.a. norske partnerland som Malawi, Mali, Nepal, Somalia, Sudan, Tanzania og Uganda. Multilateral bistand er da ikke medregnet.

Utenriksdepartementet har nulltoleranse for økonomiske misligheter og annen misbruk av felleskapets midler. Departementet tilstreber å redusere risikoen for korrupsjon gjennom gode forvaltningssystemer, samt systematisk oppfølging og kontroll av mottakere av bistandsmidler og av at midlene benyttes som forutsatt.

Utenriksdepartementet samarbeider med mange forskjellige partnere, herunder lokale, nasjonale og internasjonale organisasjoner, samt norske frivillige organisasjoner. For samtlige prosjekter som mottar tilskudd fra Utenriksdepartementet gjennomføres det risiko- og partnervurderinger før avtaler inngås. Dette skal sørge for at tilskuddsmottakerne har gode systemer for å avdekke og følge opp misligheter. Forhøyet risiko for misbruk av midler eller korrupsjon søkes redusert gjennom risikodempende tiltak.

Utenriksdepartementet mottar rapport for alle tilskuddsmidler. Større prosjekter rapporterer jevnlig også gjennom prosjektperioden, og utbetalinger gjøres etter behov og på grunnlag av kontroll og godkjenning av framdriftsrapport og prosjektregnskap.

Videre gjennomfører departementet særskilte gjennomganger der vi mistenker eller finner uregelmessigheter.

I tillegg er antikorrupsjon et tverrgående hensyn i tilskuddsforvaltningen, dvs. at samtlige prosjekter må vurderes i lys av både prosjektets eller organisasjonens interne risiko for økonomiske misligheter og annet misbruk av midler, og utenforliggende faktorer som kan medføre forhøyet risiko for korrupsjon.

Utenriksdepartementets nulltoleranse for økonomiske misligheter innebærer at misbruk av midler følges opp av fagseksjonen i samarbeid med Sentral kontrollenhet, i tråd med vanlige prosedyrer for tilskuddskontroll. Misbrukte eller urapporterte midler skal tilbakeføres til Utenriksdepartementet.

Kontrollen utføres kontinuerlig og dekker også land som har 38 poeng eller lavere på Transparency Internationals korrupsjonsindeks.

I 2020 registrerte Sentral kontrollenhet 75 nye økonomiske mislighetssaker. I samme periode ble 75 saker avsluttet. Av disse ble 44 avsluttet med reaksjon. Alle disse gjaldt internasjonal bistand, og 38 av dem var i land som er under rødt nivå (38 poeng eller lavere) på indek-

sen. Informasjon om slike saker offentligjøres kvartalsvis på regjeringen.no.

Multilaterale organisasjoner følger opp misligheter og misbruk av midler ved hjelp av interne kontroll- og revisjonsmekanismer og rapporterer til Utenriksdepartementet.

Samlet sett mener Utenriksdepartementet at de nåværende forvaltningsrutinene, planlagte forbedringer og rutiner for departementets håndtering og oppfølging av mislighetsaker gir god trygghet for at korrupsjonsrisikoen reduseres og at uregelmessigheter fanges opp. Det vurderes derfor ikke som nødvendig å framlegge nye forslag om ytterligere sikring.

Departementet anser dermed at vedtaket er fulgt opp.

Stortingssesjon 2019–2020

Bekjempe utnyttelse av kvinner i den internasjonale surrogatiindustrien

Vedtak nr. 621, 26. mai 2020

«Stortinget ber regjeringen sikre at Norge arbeider aktivt i internasjonale sammenhenger for å bekjempe utnyttelse av kvinner i den internasjonale surrogatiindustrien.»

Vedtaket ble fattet i forbindelse med Stortingets behandling av Innst. 296 L (2019–2020) Endringer i bioteknologiloven.

En forverret økonomisk situasjon i kjølvannet av covid-19 vil kunne gi økt press på kvinner til å bidra til familiens inntekt ved surrogati. Regjeringen vil derfor se bekjempelse av tvungen surrogati i sammenheng med andre tiltak for å styrke kvinners muligheter.

Moderne slaveri er en paraplybetegnelse som viser til ulike situasjoner hvor personer utsettes for grov utnyttelse. Mange lever under tvang og ofte med trusler om, eller reell bruk av, vold og er ikke frie til å forlate situasjonen. Kvinner og jenter utgjør en stor andel av ofrene for moderne slaveri (ca. 70 pst.).

Regjeringen har styrket innsatsen mot moderne slaveri, og har utarbeidet en strategi for styrket utviklingspolitisk innsats for å bekjempe moderne slaveri. Tiltak som vil kunne bidra til å forebygge at særlig kvinner og jenter havner i ulike tvangssituasjoner, som tvungen surrogati, er vektlagt i strategien. Departementet legger til grunn at vedtaket er fulgt opp gjennom strategien.

4 Tabelloversikter for budsjettforslaget

Programområder under departementet

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
Programområde 02 Utenriksforvaltning	7 679 594	10 230 645	9 681 306	-5,4
Programområde 03 Internasjonal bistand	36 424 466	34 915 887	38 674 118	10,8
<i>Sum utgifter</i>	<i>44 104 060</i>	<i>45 146 532</i>	<i>48 355 424</i>	<i>7,1</i>
Programområde 02 Utenriksforvaltning	181 952	213 414	228 358	7,0
Programområde 03 Internasjonal bistand	17 425			0,0
<i>Sum inntekter</i>	<i>199 377</i>	<i>213 414</i>	<i>228 358</i>	<i>7,0</i>

Utgifter fordelt på programkategorier

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Budsjettets stilling pr 1. halvår	Forslag 2022
02.00	Administrasjon av utenrikspolitikken	2 402 751	2 595 896	2 595 548	2 523 664
02.10	Utenriksformål	5 276 843	7 634 749	6 533 749	7 157 642
	<i>Sum programområde 02</i>	<i>7 679 594</i>	<i>10 230 645</i>	<i>9 129 297</i>	<i>9 681 306</i>
03.00	Forvaltning av utviklingssamarbeidet	2 160 646	2 368 392	2 317 711	2 367 645
03.10	Utviklingssamarbeidet	34 263 820	32 547 495	32 598 176	36 306 473
	<i>Sum programområde 03</i>	<i>36 424 466</i>	<i>34 915 887</i>	<i>34 915 887</i>	<i>38 674 118</i>

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
Administrasjon av utenriks- politikken					
100	Utenriksdepartementet	2 350 241	2 518 258	2 457 568	-2,4
103	Regjeringens representasjon	45 944	67 307	55 591	-17,4
104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet	6 566	10 331	10 505	1,7
<i>Sum kategori 02.00</i>		<i>2 402 751</i>	<i>2 595 896</i>	<i>2 523 664</i>	<i>-2,8</i>
Utenriksformål					
115	Næringsfremme, kultur og informasjon	33 961	50 001	50 235	0,5
116	Internasjonale organisasjoner	1 609 326	1 418 050	1 477 200	4,2
117	EØS-finansieringsordningene	3 213 242	5 714 000	5 208 000	-8,9
118	Utenrikspolitiske satsinger	420 314	452 698	422 207	-6,7
<i>Sum kategori 02.10</i>		<i>5 276 843</i>	<i>7 634 749</i>	<i>7 157 642</i>	<i>-6,2</i>
<i>Sum programområde 02</i>		<i>7 679 594</i>	<i>10 230 645</i>	<i>9 681 306</i>	<i>-5,4</i>
Forvaltning av utviklings- samarbeidet					
140	Utenriksdepartementet	1 734 750	1 883 319	1 847 197	-1,9
141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)	306 686	314 829	332 162	5,5
144	Norsk senter for utvekslings- samarbeid (Norec)	119 210	170 244	188 286	10,6
<i>Sum kategori 03.00</i>		<i>2 160 646</i>	<i>2 368 392</i>	<i>2 367 645</i>	<i>0,0</i>
Utviklingssamarbeidet					
150	Humanitær bistand	5 556 854	6 258 354	6 528 789	4,3
151	Fred, sikkerhet og globalt samarbeid	2 146 341	2 035 977	2 280 277	12,0
152	Menneskerettigheter	820 859	798 817	898 617	12,5
159	Regionbevilgninger	3 362 376	4 678 921	5 340 421	14,1
160	Helse	5 468 236	3 961 686	4 157 797	5,0
161	Utdanning, forskning og faglig samarbeid	3 104 058	2 738 810	3 218 858	17,5
162	Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi	4 326 079	3 469 854	4 538 254	30,8
163	Klima, miljø og hav	1 736 928	1 460 185	1 641 398	12,4
164	Likestilling	1 485 202	1 234 219	1 485 219	20,3

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
170	Sivilt samfunn	2 071 557	2 028 471	2 181 265	7,5
171	FNs utviklingsarbeid	1 175 230	953 099	970 099	1,8
172	Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette	2 530 663	2 378 700	2 492 450	4,8
179	Flyktningtiltak i Norge	479 437	550 402	573 029	4,1
	<i>Sum kategori 03.10</i>	<i>34 263 820</i>	<i>32 547 495</i>	<i>36 306 473</i>	<i>11,5</i>
	<i>Sum programområde 03</i>	<i>36 424 466</i>	<i>34 915 887</i>	<i>38 674 118</i>	<i>10,8</i>
	<i>Sum utgifter</i>	<i>44 104 060</i>	<i>45 146 532</i>	<i>48 355 424</i>	<i>7,1</i>

Inntekter fordelt på programkategorier

(i 1 000 kr)

Kat.	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Budsjettets stilling pr 1. halvår	Forslag 2022
02.00	Administrasjon av utenrikspolitikken	181 952	213 414	178 998	228 358
	<i>Sum programområde 02</i>	<i>181 952</i>	<i>213 414</i>	<i>178 998</i>	<i>228 358</i>
03.00	Forvaltning av utviklingssamarbeidet	17 425			
	<i>Sum programområde 03</i>	<i>17 425</i>			

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
	Administrasjon av utenriks- politikken				
3100	Utenriksdepartementet	181 952	213 414	228 358	7,0
	<i>Sum kategori 02.00</i>	<i>181 952</i>	<i>213 414</i>	<i>228 358</i>	<i>7,0</i>
	<i>Sum programområde 02</i>	<i>181 952</i>	<i>213 414</i>	<i>228 358</i>	<i>7,0</i>
	Forvaltning av utviklings- samarbeidet				
3140	Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	17 425			0,0
	<i>Sum kategori 03.00</i>	<i>17 425</i>			<i>0,0</i>
	<i>Sum programområde 03</i>	<i>17 425</i>			<i>0,0</i>
	<i>Sum inntekter</i>	<i>199 377</i>	<i>213 414</i>	<i>228 358</i>	<i>7,0</i>

5 Utenriksministerens og utviklingsministerens ansvarsområder

Utenriksministeren har det administrative ansvaret for Utenriksdepartementet og utenriksstjernen, herunder ansvaret for lønns- og driftsbudsjettet for hele departementet og styringen av utestasjonene.

Utenriksministeren har i tillegg ansvaret for tilrettelegging, samordning og iverksettelse av norsk utenrikspolitikk, herunder samordning av EØS-saker og forholdet til EU, samt internasjonale

forhandlinger, prosesser og globale samarbeidsstrukturer, herunder norsk FN-politikk.

Utenriksministeren har også ansvaret for utviklingssamarbeidet i OSSE-området (Øst-Europa og Sentral-Asia), Midtøsten, Nord-Afrika og Afghanistan, arbeidet for sikkerhet, fred, forsoning og menneskerettigheter, også på landnivå, samt humanitær bistand.

Tabell 5.1 Utenriksministeren har ansvar for følgende kapitler og poster på Utenriksdepartementets budsjett:

<i>Programområde 02 Utenriksforvaltning</i>	
Kap. 100	Utenriksdepartementet
Kap. 103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon
Kap. 104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet
Kap. 115	Næringsfremme, kultur og informasjon
Kap. 116	Internasjonale organisasjoner
Kap. 117	EØS-finansieringsordningene
Kap. 118	Utenrikspolitiske satsinger
<i>Programområde 03 Internasjonal bistand</i>	
Kap. 140	Utenriksdepartementet, post 01 og 45
Kap. 150	Humanitær bistand
Kap. 151	Fred, sikkerhet og globalt samarbeid
Kap. 152	Menneskerettigheter
Kap. 159	Regionbevilgninger, post 70 Midtøsten og Nord-Afrika, post 71 Europa og Sentral-Asia og post 72 Afghanistan

Utviklingsministeren har ansvaret for utviklingssamarbeidet i Afrika sør for Sahara, Asia og Latin-Amerika og Karibia, utviklingssamarbeidet med

FN-systemet, Verdensbanken, de regionale utviklingsbankene og øvrige globale fond og programmer, Norad, Norec og Norfund.

Tabell 5.2 Utviklingsministeren har ansvar for følgende kapitler og poster på Utenriksdepartementets budsjett:

Programområde 03 Internasjonal bistand

Kap. 140	Utenriksdepartementet, post 21
Kap. 141	Direktoratet for utviklingssamarbeidet (Norad)
Kap. 144	Norsk senter for utvekslingssamarbeid (Norec)
Kap. 159	Regionbevilgninger, post 75 Afrika, post 76 Asia og post 77 Latin-Amerika og Karibia
Kap. 160	Helse
Kap. 161	Utdanning, forskning og faglig samarbeid
Kap. 162	Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi
Kap. 163	Klima, miljø og hav
Kap. 164	Likestilling
Kap. 170	Sivilt samfunn
Kap. 171	FNs utviklingssamarbeid
Kap. 172	Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette
Kap. 179	Flyktningtiltak i Norge

6 Oversikt ansatte

Tabell 6.1 Oversikt ansatte

	Arbeidsforhold 2020	Årsverk 2020
Utenriksdepartementet (Oslo)	824	807
Utenriksdepartementet (utsendte ved utenriksstasjonene)	609	608
Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)	270	261
Norsk senter for utvekslingssamarbeid (Norec)	40	35

Kilde: SSB Tabell 12623: Ansatte i staten. Tall for Norec er hentet fra etatens årsberetning. Lokalt ansatte ved utenriksstasjonene og ansatte i Norfund er ikke med i oversikten

Del II
Budsjettforslaget

7 Budsjettforslaget

Programområde 02 Utenriksforvaltning

Programområder under departementet

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
Programområde 02 Utenriksforvaltning	7 679 594	10 230 645	9 681 306	-5,4
<i>Sum utgifter</i>	<i>7 679 594</i>	<i>10 230 645</i>	<i>9 681 306</i>	<i>-5,4</i>
Programområde 02 Utenriksforvaltning	181 952	213 414	228 358	7,0
<i>Sum inntekter</i>	<i>181 952</i>	<i>213 414</i>	<i>228 358</i>	<i>7,0</i>

Programkategori 02.00 Administrasjon av utenrikspolitikken

Utgifter under programkategori 02.00 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
100	Utenriksdepartementet	2 350 241	2 518 258	2 457 568	-2,4
103	Regjeringens representasjon	45 944	67 307	55 591	-17,4
104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet	6 566	10 331	10 505	1,7
	Sum kategori 02.00	2 402 751	2 595 896	2 523 664	-2,8

Utenriktjenestens hovedoppgaver er å ivareta og fremme Norges interesser og å gi råd, hjelp og bistand til norske borgere og norsk næringsliv i utlandet. Utenriktjenesten er navet i det samlede arbeidet for å fremme norske interesser globalt, i nært samarbeid med øvrige departementer og etater. En stor del av utenriksstasjonenes arbeid utføres for andre offentlige virksomheter og privat sektor. En økende andel av de utsendte ved utenriksstasjonene er spesialutsendinger fra andre departementer og etater.

Utenriktjenesten håndterer årlig et stort antall henvendelser fra norske borgere som har behov for bistand under utenlandsopphold. Utenriksdepartementet håndterer også kriser i utlandet som berører eller rammer norske borgere. Departementets krisehåndtering er basert på fleksibel og skalerbar respons, og departementets kriseorganisasjon mobiliseres når mange norske borgere er berørt. Utenriktjenesten tar videre imot et stort antall søknader om visum og oppholdstillatelser fra utenlandske borgere som

ønsker å reise eller flytte til Norge, og legger til rette for ønsket innvandring til Norge.

Mål 2022

Bevilgningene skal bidra til å nå følgende mål:

- Norske interesser er ivaretatt gjennom bilaterale forbindelser og medlemskap i multilaterale organisasjoner.
- Utenriktjenestens funksjon som tilrettelegger for enhetlig fremme av norske interesser i samspill med den øvrige sentralforvaltningen er videreført og styrket.
- Arbeidet med sikkerhet, beredskap og krisehåndtering ute og hjemme er videreført og styrket.
- Norsk næringsliv og norske borgere i utlandet har tilgang til tjenester av høy kvalitet.
- Forvaltningen er effektiv og av høy kvalitet.
- Det er nulltoleranse for økonomiske misligheter.
- Behandlingen av saker på utlendingsfeltet er effektiv og forsvarlig.

Prioriteringer 2022

Utenriksdepartementet arbeider langsiktig med flere reformløp samlet under overskriften UD 2025. Målet er mer effektiv og enhetlig fremme av norske interesser i møte med en krevende internasjonal situasjon. UD 2025 er nærmere omtalt i del I, kapittel 2 Effektiv drift og forvaltning av utenriktjenesten. En ny, flerårig virksomhetsstrategi som erstatter Strategi 2021 vil ferdigstilles i 2022.

Det vil også i 2022 bli gjort nødvendige omprioriteringer i Utenriksdepartementet og i utenriktjenesten generelt slik at ressursene settes inn der behovet er størst. Områdegjennomgangen av utenriktjenesten, som avsluttes i 2021, skal anbefale tiltak for økt formåls- og kostnadseffektivitet. I 2022 vil det fattes beslutninger om tiltak. Gjennomføringsarbeidet vil være langsiktig.

Norge er medlem av FNs sikkerhetsråd ut 2022. Medlemskapet er et stort løft for hele utenriktjenesten og involverer alle avdelinger i departementet, samt en rekke utenriksstasjoner og øvrige departementer.

Utenriksdepartementet skal fortsette å yte god service til både norske borgere og norske bedrifter, også i en situasjon der covid-19-pandemien fortsatt preger verden. Arbeidet med å videreutvikle samarbeidet mellom de nordiske utenriktjenestene videreføres.

Prioriterte administrative områder vil være samlokalisering av utenriksstasjoner, innplasse-

ring av utsendte norske diplomater på andre nordiske ambassader, samarbeid innen krise- og sikkerhetskåndtering og felles honorære konsulater. Videre vil utenriktjenesten fortsette å jobbe for en effektiv forvaltning og høy kvalitet i oppgaveløsningen på utlendingsfeltet.

Utenriktjenesten arbeider aktivt for å rekruttere flere medarbeidere med minoritetsbakgrunn, herunder nordmenn med innvandrerbakgrunn. Det legges også vekt på å sikre god kjønnsfordeling både i departementet og ved utenriksstasjonene.

Arbeidet med et godt og inkluderende arbeidsmiljø gis fortsatt samme høye prioritet. Departementet vil også i 2022 vektlegge arbeidet med helse, miljø og sikkerhet (HMS) samt videreutvikling av arbeidsmiljørettede tiltak.

Rapport 2020

Norske interesser er ivaretatt gjennom bilaterale forbindelser og medlemskap i multilaterale organisasjoner

Norges 101 utenriksstasjoner har fulgt opp de overordnede prioriteringene i 2020 gjennom spesifiserte virksomhetsplaner for de enkelte stasjonenes embetsdistrikter.

Arbeidet i 2020 var særlig preget av at Norge i juni ble valgt inn som medlem av FNs sikkerhetsråd for perioden 2021–2022. Av de tre kandidatlandene fra Norges geografiske gruppe, fikk Norge flest stemmer og sikret plassen i første valgongang. Den brede støtten var en solid tillits-erklæring fra FNs medlemsland. Høsten 2020 ble brukt til å forberede medlemskapsperioden. Fra 1. oktober 2020 ble Norge observatør i Sikkerhetsrådet, og fra 1. januar 2021 ble Norge ett av ti valgte medlemmer for de to neste årene.

Covid-19-pandemien satte sterkt preg på arbeidet i multilaterale fora. Mange møter, reiser og feltbesøk måtte avlyses, utsettes eller gjennomføres digitalt. Det har gitt vanskeligere kår for ordinær diplomatisk virksomhet, og gjort det krevende å fatte vedtak i mange multilaterale fora. Den uformelle, interaktive dialogen har blitt skadelidende. Samtidig har pandemien ført til at nye digitale løsninger ble utviklet mye raskere enn det som ellers ville vært tilfellet, og digitale møteplasser medførte en annen type åpenhet og deltakelse. Til tross for begrensninger fremmet Norge sine interesser på en god måte og la føringer for FNs arbeid under pandemien, spesielt gjennom presidentskapet for FNs økonomiske og sosiale råd (ECOSOC) i 2020. Det gjenstår et betydelig arbeid for å komme til enighet om prosedyre- og

vedtaksregler som sikrer åpenhet og innsyn under digitale møter.

Arbeid med sikkerhet, beredskap og krisehåndtering ute og hjemme er videreført og styrket

Utenriktjenestens arbeid med sikkerhet, beredskap og krisehåndtering har i stor grad vært preget av håndteringen av pandemien og konsekvensene den hadde for den operative virksomheten. Håndteringen skjedde langs flere spor og på ulike nivåer, som bistand til nordmenn i utlandet, sentral krisehåndtering, bistand til andre sektorer samt oppfølging av egne ansatte, både i Norge og i utlandet. Pandemien har vanskeliggjort normal drift ved en rekke utenriksstasjoner. Både lokale smitteverntiltak og smitteverntiltak innført av egen organisasjon, har gjort det mer krevende å gjennomføre normal, diplomatisk aktivitet. Utenriksdepartementet har imidlertid jobbet målrettet for å sikre best mulig drift av utenriksstasjonene under hele pandemien. At utenriktjenesten kan bistå norske borgere og andre sektorer i Norge er et viktig element i den nasjonale krisehåndteringen. Som et ledd i eget beredskapsarbeid, har Utenriksdepartementet prioritert beredskap for medisinsk evakuering fra utlandet for å sikre fullgod medisinsk behandling av egne ansatte gjennom pandemien. Som følge av utstrakt bruk av hjemmekontor, både i departementet og ved utenriksstasjonene, har det i stor grad vært nødvendig å legge til rette for bruk av ulike mobile digitale løsninger. Utenriksdepartementet har særlig prioritert tiltak for å bedre tilgangen til digitale løsninger, for å opprettholde utenriktjenestens virksomhetskritiske leveranser til tross for smitteverntiltak.

I henhold til instruksen for departementenes arbeid med samfunnssikkerhet evaluerte Utenriksdepartementet utenriktjenestens pandemi-håndtering. Hovedinntrykket fra evalueringen er at utenriktjenesten evnet å håndtere konsekvensene av pandemien innenfor eget ansvarsområde. Evalueringen har også identifisert lærings- og forbedringspunkter som vil bli fulgt opp i den ordinære virksomhetsstyringen.

Lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven) trådte i kraft 1. januar 2019, og arbeidet med å identifisere grunnleggende nasjonale funksjoner (GNF) innenfor departementenes ansvarsområder er en kontinuerlig prosess. Utenriksdepartementet har meldt inn to grunnleggende nasjonale funksjoner til sikkerhetsmyndigheten, bl.a. depar-

tementets rolle i å ivareta og fremme Norges interesser overfor andre stater og internasjonale organisasjoner.

Norsk næringsliv og norske borgere i utlandet har tilgang til tjenester av høy kvalitet

Covid-19-pandemien førte til at svært mange nordmenn trengte hjelp fra utenriktjenesten for å komme seg hjem til Norge i løpet av våren 2020. Sammen med Samferdselsdepartementet etablerte Utenriksdepartementet «Fly Hjem»-ordningen. Denne gikk ut på at staten garanterte for flyselskapenes kostnader ved å gjennomføre planlagte ruteflygninger. Utenriksdepartementet satte også opp særskilte flygninger fra flere land, i samarbeid med de nordiske landene og med EU, for å legge til rette for at flest mulig nordmenn kunne reise hjem. Gjennom EØS-avtalen fikk vi mulighet til å delta i EUs system for hjemreise. Til tross for påfølgende nedgang i antall nordmenn på reise i utlandet håndterte Utenriksdepartementet et stort antall konsulære saker i hele 2020. Mange av enkeltsakene var komplekse og ressurskrevende for utenriktjenesten. Nordmenn hadde også stort behov for reiseinformasjon og veiledning på grunn av stadig endrede restriksjoner i mange land. Utenriksdepartementet har hatt ansvar for oppfølging av det globale pandemirelaterte reiserrådet og koordinering av løpende endringer i dette.

Utenriksdepartementet startet arbeidet med å utvikle en mobilløsning for reiseinformasjon til norske borgere, «Reiseklar». Appen ble lansert høsten 2021 og gjør det enklere for nordmenn på reise å motta relevant informasjon om landet de oppholder seg i og hvordan de kan kontakte utenriksstasjonene ved behov. Appen gir mulighet for reiseregistrering og direkte varsling ved kriser. Dette tiltaket bidrar til det kontinuerlige arbeidet med å gi effektive og profesjonelle tjenester til norske borgere i utlandet.

Henvendelser fra næringslivet om bistand kom både til Utenriksdepartementet og til utenriksstasjonene. I 2020 dreide dette seg i stor grad om problemstillinger relatert til pandemien. Eksempelvis ble det tilrettelagt for like betingelser for mannskapsskifte på skip i internasjonal skipsfart. Videre bidro Utenriksdepartementet til at norske bedrifter i utlandet fikk i gang forsyningskjeder for å opprettholde drift både hjemme og ute.

Forvaltningen er effektiv og av høy kvalitet

I samsvar med politiske prioriteringer og eksterne rammebetingelser ble det i 2020 gjennomført effektiviserings- og innsparingstiltak i eiendomsforvaltningen. I 2020 realiserte departementet ytterligere innsparingstiltak i eiendomsmassen gjennom reforhandlinger av flere leiekontrakter med både private utleiere lokalt og Statsbygg.

Tilskuddsforvaltningen er styrket gjennom oppdatert veiledningsmateriale, kompetanseheving og bedre sammensetning av prosjektporteføljer.

Det er nulltoleranse for økonomiske misligheter

I 2020 registrerte Utenriksdepartementets sentrale kontrollenhet 75 nye saker hvor det var mistanke om økonomiske misligheter. Av disse ble 44 avsluttet med reaksjon. Alle sakene gjaldt programområde 03. Det ble tilbakebetalt 10,7 mill. kroner.

Behandlingen av saker på utlendingsfeltet er effektiv og forsvarlig

Utenriksdepartementet ferdigstilte i 2020 andre fase i knutepunktorganiseringen av utlendingsfel-

tet i utenriktjenesten. Antall stasjoner som arbeidet med utlendingssaker ble redusert fra 63 til 22 i perioden 2018 til 2020. Omorganiseringen medførte sterkere fagmiljøer og økt likebehandling, samtidig som den reduserte antall lokale stillinger på fagfeltet. Erfaringene fra covid-19-pandemien viser at knutepunktorganiseringen er en robust organisasjonsmodell som har gjort det mulig å opprettholde tilnærmet normal drift selv under svært vanskelige og skiftende arbeidsforhold.

Departementets vertskapsfunksjon for utenlandske representasjoner i Norge er forbedret og modernisert

Utenriksdepartementet har vertslandsansvaret for utenlandske diplomatiske representasjoner akkreditert til Oslo. Arbeidet med å ivareta Norges forpliktelser overfor de diplomatiske representasjonene ble kontinuerlig utviklet. Departementet igangsatte i 2020 et arbeid for å modernisere, effektivisere og skape et sikrere system for å registrere diplomatisk personell. Systemet skal på sikt kunne erstatte dagens manuelle systemer.

Kap. 100 Utenriksdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
01	Driftsutgifter	2 300 853	2 452 408	2 388 975
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	21 420	38 616	43 422
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	21 565	25 522	23 424
70	Erstatning av skader på utenlandske ambassader	109	1 156	1 186
71	Hjelp til norske borgere i utlandet	4	196	201
89	Valutatap (disagio)	6 107		
90	Lån til norske borgere i utlandet	183	360	360
	Sum kap. 100	2 350 241	2 518 258	2 457 568

Utenriksdepartementet forvalter to programområder, programområde 02 *Utenriksforvaltning* og programområde 03 *Internasjonal bistand*. Hvert av disse programområdene har egne driftsbudsjetter. I Utenriksdepartementet jobber om lag 60 pst.

av utenriktjenestens ansatte under programområde 02, der lønns- og driftsutgiftene bevilges under kap. 100 *Utenriksdepartementet* og kap. 117 *EØS-finansieringsordningene*. Om lag 40 pst. av de ansatte jobber under programområde 03, der

lønns- og driftsutgiftene bevilges under kap. 140 *Utenriksdepartementet*.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker den delen av utenrikstjenestens lønns- og driftsutgifter, i Utenriksdepartementet og på utenriksstasjonene, som gjelder arbeidet med utenriksforvaltningen og arbeidet med å gjennomføre regjeringens mål og prioriteringer i utenrikspolitikken. Om lag 62 pst. av bevilgningen gjelder lønn og særavtale, og 33 pst. av bevilgningen gjelder eiendom og driftsutgifter tilknyttet eiendommene (husleie, vakt og sikring, strøm, renhold, mv.). Om lag 5 pst. av bevilgningen gjelder andre driftsutgifter som varekjøp (IKT, inventar, biler), reiser og representasjon.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 2 389 mill. kroner i 2022. Det er en reduksjon på 63 mill. kroner fra saldert budsjett for 2021.

Reduksjonen skyldes hovedsakelig pris- og valutakursutvikling. Posten reduseres også med 12,3 mill. kroner som følge av ABE-reformen. I tillegg foreslås reisebudsjettet redusert med 5,7 mill. kroner (5 pst.), grunnet endrede jobb-reisevaner som følge av pandemien, jf. omtale i del I, kapittel 2 Effektiv drift og forvaltning i utenrikstjenesten og Prop. 1 S (2021–2022) Gul bok.

Posten foreslås også redusert med 2,4 mill. kroner, for å fase ut midler til visumarbeid i EUs indre sikkerhetsfond (ISF).

Det foreslås å rammeoverføre 3,2 mill. kroner fra Helse- og omsorgsdepartementets kap. 700 *Helse- og omsorgsdepartementet*, post 01 *Driftsutgifter* til Utenriksdepartementet for en stilling som spesialutsending for helseberedskap i Brussel, og 0,2 mill. kroner fra Justis- og beredskapsdepartementets kap. 490 *Utlendingsdirektoratet*, post 72 *Internasjonalt migrasjonsarbeid, og assistert retur og reintegrering i hjemlandet* for en ny stilling som assistent for spesialutsendingen for utlendingsaker i Islamabad.

Det foreslås videre å rammeoverføre 1,7 mill. kroner fra posten til kap. 1605 *Direktoratet for forvaltning og økonomistyring*, post 01 *Driftsutgifter*, og 2,4 mill. kroner til kap. 510 *Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon*, post 01 *Driftsutgifter* grunnet økt bruk av administrative fellestjenester for departementene.

Det vises også til vedtak under romertall II om fullmakt til overskridelse av bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3100 *Utenriks-*

departementet, post 05 *Refusjon spesialutsendinger mv.*

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen dekker bl.a. midler til utredninger, opplæring og kompetansebygging. Den dekker også diverse EØS-tiltak og internasjonale tiltak. Bevilgningen kan også omfatte utgifter til internasjonal tvisteløsning der Norge er part.

Ny EØS-notatbase er et digitaliseringstiltak som skal bidra til effektivisering og vil være en digital samarbeidsplattform for å sikre gode prosesser mellom berørte parter i forvaltningsprosessen. Notatbasen skal bidra til at departementenes forpliktelser etter utredningsinstruksen oppfylles. Ny EØS-notatbase vil oppfylle de politiske ambisjonene for EØS-arbeidet ved å legge til rette for tidlig involvering og påvirkning, effektiv, korrekt og rettidig gjennomføring av EØS-regelverk i norsk rett, korrekt og relevant informasjon til Stortinget, gode og effektive arbeidsprosesser og god informasjon om EØS til norsk næringsliv og norske borgere.

Et latvisk rederi og dets direktør fremmet i 2020 en internasjonal voldgiftssak ved International Centre for Investment Disputes (ICSID) mot Norge basert på den bilaterale investeringsbeskyttelsesavtalen med Latvia. Saken gjelder fangst av snøkrabbe på norsk kontinentalsokkel. Internasjonale investeringstvister er svært ressurskrevende å føre, og kostnadene antas å bli betydelige i flere år framover. Som saksøkt i et svært viktig spørsmål om marin ressursforvaltning har imidlertid Norge ikke annet alternativ enn å forsvare sine interesser. Motparten leverte sitt første skriftlige innlegg i mars 2021 og tidsfristen for Norges første skriftlige innlegg er i oktober 2021. Dom i saken kan tidligst ventes i 2023.

Videre omfatter posten utgifter til Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv. Alle medlemsland i Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) er forpliktet til å ha et nasjonalt kontaktpunkt for å fremme, og gi veiledning om, OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper, og ta imot henvendelser i enkeltsaker som gjelder selskapers manglende etterlevelse av retningslinjene. Kontaktpunktet tilbyr dialog og mekling, og holder kurs og seminarer for bedrifter og relevante aktører i ansvarlig næringsliv og akt-somhetsvurderinger. Kontaktpunktet er også klageorgan for Den internasjonale arbeidsorganisasjonens (ILO) erklæring om flernasjonale selskapers sosiale ansvar.

I forbindelse med innføringen av loven om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven) i Prop. 150 L (2020–2021), forventes det et økt behov for veiledning om aktsomhetsvurderinger. Kjernen i lovforslaget er at større virksomheter pålegges å gjøre aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper. Plikten til å utføre aktsomhetsvurderinger gjelder menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Kontaktpunktet vil i 2022 prioritere veiledning og faglig rådgivning innenfor dette feltet.

Bevilgningen dekker også midler til ordinært skjøtselsarbeid på grensen mot Sverige og Finland, samt en helhetlig grenseoppgang av riksgrensen mot Sverige. Oppgangen av grensen mot Sverige kom endelig i gang i 2020 etter flere års forsinkelse grunnet forhold på svensk side.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 43,4 mill. kroner i 2022. Dette er en økning på 4,8 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021, hvorav 4 mill. kroner skal gå til ny EØS-notatbase.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen dekker utgifter til større anskaffelser, ombygginger og vedlikeholdsarbeider i Utenriksdepartementet og ved utenriksstasjonene.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 23,4 mill. kroner i 2022.

Post 70 Erstatning av skader på utenlandske ambassader

Bevilgningen dekker erstatning av eventuelt skadeverk på utenlandske representasjoner i Norge. Erstatning gis i henhold til Norges folkerettslige forpliktelser om dette.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 1,2 mill. kroner i 2022.

Post 71 Hjelp til norske borgere i utlandet

Bevilgningen dekker uforutsette utgifter i forbindelse med bistand til nordmenn i utlandet.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 201 000 kroner i 2022.

Post 89 Valutatap

Utenriksstasjonenes regnskap blir ført i ulike lokale valutaer. Ved årets slutt blir beholdningene ved hver enkelt utenriksstasjon justert i samsvar med Norges Banks kurser per 31. desember. På grunn av kursdifferansene vil det oppstå kurstap eller kursgevinst.

Utenriksdepartementet ber om videreføring av samtykke fra Stortinget til å føre eventuelt kurstap på kap. 100 *Utenriksdepartementet*, post 89 *Valutatap*. Eventuell kursgevinst foreslås ført på kap. 3100, post 89 *Valutagevinst*, jf. forslag til vedtak under romertall IV.

Post 90 Lån til norske borgere i utlandet

Bevilgningen dekker lån til nordmenn i utlandet forutsatt at kriteriene for nødlidighetslån er til stede. Tilbakebetaling av nødlån føres under kap. 3100, post 90 *Tilbakebetaling av nødlån fra utlandet*.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 360 000 kroner i 2022.

Det vises til forslag til vedtak under romertall III, pkt. 1, om fullmakt til å overskride bevilgningen ved behov for bistand fra aktuelle transport-selskaper ved evakuering av norske borgere i kriserammede land.

Kap. 3100 Utenriksdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
01	Diverse gebyrer ved utenriksstasjonene	11 464	36 629	25 200
02	Gebyrer for utlendingssaker ved utenriksstasjonene	90 137	131 201	157 800
05	Refusjon spesialutsendinger mv.	77 424	45 266	45 040
89	Valutagevinst (agio)	2 867		
90	Tilbakebetaling av nødlån fra utlandet	60	318	318
	Sum kap. 3100	181 952	213 414	228 358

Post 01 Diverse gebyrer ved utenriksstasjonene

Posten omfatter i hovedsak gebyrer for konsulære tjenester i utlandet og gebyrer for pass. I tillegg kommer også bl.a. gebyr for gjenerverv av norsk statsborgerskap og brukerbetaling for tjenester som utenriksstasjonene utfører for næringslivet. Covid-19-pandemien har ført til en reduksjon i antall søknader om pass ved utenriksstasjonene. I et normalår mottar stasjonene litt over 20 000 søknader om pass, mens det i 2020 kom 14 000 søknader. Det antas at antall passaker i 2022 vil være på et noe høyere nivå enn 2020 og 2021, anslått til 17 000 søknader. 1. juli 2021 ble gebyret for gjenerverv av statsborgerskap økt fra 2 700 til 3 200 kroner, slik at gebyret dekker kostnadene.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 25,2 mill. kroner i 2022. Det er en reduksjon på 12,2 mill. kroner fra saldert budsjett for 2021, i hovedsak fordi pandemien har ført til en reduksjon i antallet passaker ved utenriksstasjonene.

Post 02 Gebyrer for utlendingssaker ved utenriksstasjonene

Posten omfatter visumgebyrer og behandlingsgebyrer for oppholds- og arbeidstillatelser, og fornyelse av slike tillatelser. Det forventes at utenriksstasjonene i 2022 fortsatt vil motta færre visumsøknader og utlendingssaker enn før pandemien, men at det vil bli en moderat økning i antall søknader sammenlignet med 2021. I tillegg øker gebyrene for utlendingssaker for utdanning fra 4 900 til

5 900 kroner og for au pair fra 8 400 til 9 100 kroner slik at gebyrene dekker de faktiske kostnadene, jf. omtale i Prop. 1 S (2021–2022) for Justis- og beredskapsdepartementet.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 157,8 mill. kroner i 2022. Det er en økning på 26,6 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Økningen skyldes oppdaterte anslag for visum og utlendingssaker.

Post 05 Refusjon spesialutsendinger mv.

På denne posten føres refusjoner Utenriksdepartementet mottar fra andre departementer til dekning av utgifter for spesialutsendinger ved utenriksstasjonene. Lønns- og driftsutgifter for disse spesialutsendingene belastes kap. 100, post 01.

Det foreslås fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 100 *Utenriksdepartementet*, post 01 *Driftsutgifter*, mot tilsvarende merinntekt under post 05 *Refusjon spesialutsendinger mv.*, jf. forslag til vedtak under romertall II.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 45 mill. kroner i 2022.

Post 89 Valutagevinst

Utenriksstasjonenes regnskap blir ført i ulike lokale valutaer. Ved årets slutt blir beholdningene ved hver enkelt utenriksstasjon justert i samsvar med Norges Banks kurser per 31. desember. På grunn av kursdifferansene vil det oppstå kurstap eller kursgevinst.

Utenriksdepartementet ber om samtykke fra Stortinget til å føre eventuell kursgevinst under kap. 3100, post 89 *Valutagevinst*, jf. forslag til vedtak under romertall IV.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 318 000 kroner i 2022.

Post 90 Tilbakebetaling av nødlån fra utlandet

Posten omfatter tilbakebetaling av nødlån gitt til nordmenn i utlandet, jf. ordning omtalt under kap. 100, post 90.

Kap. 103 Regjeringens representasjon

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
01	Driftsutgifter	45 944	67 307	55 591
	Sum kap. 103	45 944	67 307	55 591

Bevilgningen dekker regjeringens fellesrepresentasjon for offisielle besøk på stats-, regjeringssjefs- og utenriksministernivå. Forvaltningen skjer på grunnlag av beslutninger fattet i regjeringens representasjonsutvalg. Hoveddelen av bevilgningen dekker drift av statsministerboligen og regjeringens representasjonsanlegg i Oslo. Betaling for VIP-tjenester ved Oslo lufthavn for offisielle besøk fra utenlandske gjester belastes også posten. Utenriksdepartementet har ansvaret for planleggingen og gjennomføringen av offisielle besøk til Norge, og har budsjettansvar for regjeringens fellesrepresentasjon. Dette gjelder også de delene av utgiftene ved statsbesøk som ikke dekkes av Det kongelige hoff.

Det antas at internasjonal reise- og besøksvirksomhet vil ta seg opp i 2022. Dersom nivået på reisevirksomheten forblir lavere enn tidligere, forventes det at dette kompenseres for ved bruk av digitale internasjonale arrangementer med høye krav til profesjonalitet. Den samlede virksomheten forventes å tilsvare nivået før pandemien. Utenriksdepartementet vil i tillegg ha prosjektlederansvaret for et arrangement 20. januar i forbindelse med prinsesse Ingrid Alexandras myndighetsdag 21. januar 2022.

Rapport 2020

I 2020 var Mongolias president og Estlands president på offisielle besøk til Norge. I tillegg var

Ghanas president på offisielt besøk og deltok også på statsministerens bærekrafts-arrangement på Svalbard i forbindelse med oppgraderingen av frøhvelvet. Statsministrene fra Liechtenstein og Island var på offisielt besøk, i tillegg til utenriksministrene fra Danmark, Kina, Sveits og Sverige. Det kom også høynivåbesøk fra USA. Det var ellers et år med betydelig lavere besøksaktivitet enn normalt grunnet pandemien.

Driften av regjeringens representasjonsanlegg (RRA) ble opprettholdt gjennom hele pandemien. Bruken av RRA til å gjennomføre offisielle arrangementer for norske og utenlandske gjester ble videreført. Som følge av smitteverntiltak har antall gjester per arrangement vært sterkt redusert. Driften av anlegget har blitt tilpasset nye behov. Det har bl.a. blitt lagt til rette for at en rekke digitale arrangementer med internasjonalt fokus ble gjennomført i RRA.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 55,6 mill. kroner i 2022. Det er en reduksjon på 11,7 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021, som skyldes utfasing av midler til den nasjonale minnemarkeringen for 22. juli i 2021. Posten foreslås imidlertid økt med 3,5 mill. kroner i 2022 for et arrangement i forbindelse med prinsesse Ingrid Alexandras myndighetsdag.

Kap. 104 Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
01	Driftsutgifter	6 566	10 331	10 505
	Sum kap. 104	6 566	10 331	10 505

Utenriksdepartementet har ansvar for budsjett, planlegging og gjennomføring av kongehusets offisielle besøk til utlandet. Forvaltningen skjer på bakgrunn av vedtak i Samordningsutvalget, som består av hoffsjefen, regjeringsråden, utenriksråden, og med protokollsjefen i Utenriksdepartementet som sekretær. Bevilgningen dekker utgifter til kongefamiliens offisielle besøk og oppdrag i utlandet. Det forventes et høyt aktivitetsnivå både for kongeparet og kronprinsparet når smittevern-tiltakene reduseres. Særlig vil næringslivets økte behov etter pandemien legges til grunn for planlegging og gjennomføring av kongelige besøk framover.

Rapport 2020

Grunnet koronaviruset ble det utført kongelige besøk til utlandet kun til og med første uken i mars 2020. Kongeparet var på statsbesøk til

Jordan. Kronprinsen representerte Norge i Jerusalem og Auschwitz i forbindelse med 75-årsmarkering av holocaust og ledet et offisielt besøk med en næringslivsdelegasjon til Mosambik. Noe av den kongelige besøksvirksomheten i 2020 var deltagelse på ulike digitale arrangementer, herunder dronningens og kronprinsens deltakelse på avslutningsarrangementet for Norges sikkerhetsråds-kampanje i juni.

Flere offisielle kongelige besøk som var kommet langt i planleggingen, herunder dronningens besøk til FN i New York, kronprinsparets besøk til Sverige og et planlagt statsbesøk til Norge, ble utsatt som følge av pandemien. Det planlagte besøket av kronprinsen til Kenya ble utsatt.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 10,5 mill. kroner i 2022.

Programkategori 02.10 Utenriksformål

Utgifter under programkategori 02.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
115	Næringsfremme, kultur og informasjon	33 961	50 001	50 235	0,5
116	Internasjonale organisasjoner	1 609 326	1 418 050	1 477 200	4,2
117	EØS-finansieringsordningene	3 213 242	5 714 000	5 208 000	-8,9
118	Utenrikspolitiske satsinger	420 314	452 698	422 207	-6,7
	Sum kategori 02.10	5 276 843	7 634 749	7 157 642	-6,2

Programkategorien omfatter kultur- og informasjonsformål, næringsfremme, pliktige bidrag og kontingenter til internasjonale organisasjoner Norge er medlem av, samt EØS-finansieringsordningene. Den omfatter også andre utenrikspolitiske satsinger som nordområdetiltak, globale sikkerhetsspørsmål, nedrustning og ikke-spredning, klima- og miljøtiltak, forskning, dialog- og menneskerettighetstiltak.

Målstruktur

I budsjettet for 2022 viderefører Utenriksdepartementet et målhierarki for postene under program-

kategori 02.10 *Utenriksformål*. Avhengig av formålet, vil ulike bærekraftsmål være førende for alle budsjettpostene.

Hver post henviser derfor både til hvilke(t) bærekraftsmål bevilgningen på posten særlig støtter, i tillegg til postens mål for 2022. Postens mål er målene bevilgningen skal bidra til å nå, og som det skal rapporteres om. Mange av postene kan støtte flere bærekraftsmål. Resultatinformasjonen i rapportdelen hentes fra mottakernes egne resultatrapporter, og fra organisasjonenes årsrapporter, gjennomganger og evalueringer.

Tabell 7.1 Bærekraftsmålene for postene under 02.10 Utenriksformål

Kap.	Post	Benevnelse	Bærekraftsmålene som posten særlig støtter
115		<i>Næringsfremme, kultur og informasjon</i>	
	70	Kultur- og informasjonsformål	8 – Anstendig arbeid og økonomisk vekst
	71	Næringsfremme	8 – Anstendig arbeid og økonomisk vekst
116		<i>Internasjonale organisasjoner</i>	
	70	Pliktige bidrag	17 – Samarbeid for å nå bærekraftsmålene
117		<i>EØS-finansieringsordningene</i>	
	77 og 78	EØS-finansieringsordningen 2014–2021 Den norske finansieringsordningen 2014–2021	8 – Anstendig arbeid og økonomisk vekst 10 – Mindre ulikhet 17 – Samarbeid for å nå bærekraftsmålene
118		<i>Utenrikspolitiske satsinger</i>	
	70	Nordområdetiltak, samarbeid med Russland og atomsikkerhet	16 – Fred og rettferdighet 17 – Samarbeid for å nå bærekraftsmålene
	71	Globale sikkerhets spørsmål	16 – Fred og rettferdighet
	72	Nedrustning, ikke-spredning og kjernefysisk sikkerhet mv.	16 – Fred og rettferdighet
	73	Klima, miljøtiltak og hav mv.	13 – Stoppe klimaendringene 14 – Liv under vann 15 – Liv på land
	74	Forskning, dialog og menneske- rettigheter mv.	17 – Samarbeid for å nå bærekraftsmålene

Kap. 115 Næringsfremme, kultur og informasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70 og 71</i>	6 398	13 179	13 454
70	Kultur- og informasjonsformål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	24 280	28 752	28 501
71	Næringsfremme, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	3 283	8 070	8 280
	Sum kap. 115	33 961	50 001	50 235

Fremme av norsk nærings- og kulturlivs internasjonale muligheter, norske synspunkter og samfunnsinteresser er en integrert del av utenrikspolitikken og blant utenriksstjenestens viktigste oppgaver.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres, kan nyttes under post 70 og 71

Bevilgningen dekker spesielle driftsutgifter til Utenriksdepartementets virksomhet i inn- og utland for kultur- og næringsfremme. Dette omfatter driftsutgifter som påløper når andre departementer, etater eller fagmiljøer forvalter tilskuddsmidler eller utfører oppgaver på vegne av Utenriksdepartementet. Videre dekker bevilgningen utgifter til profilering av satsinger og arrangementer der Norge er vertskap. Den dekker også andre tiltak som bidrar til kultur- og næringsfremme, herunder analyser, møter, konferanser og andre arrangementer.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 13,5 mill. kroner i 2022.

Post 70 Kultur- og informasjonsformål, kan overføres, kan nyttes under post 21

Bevilgningen dekker støtte til tiltak for å fremme norsk kultur internasjonalt og informere om norske forhold. Støtten vil tilpasses det som er mulig og effektivt i lys av pandemisituasjonen i 2022.

Regjeringens innsats for internasjonalt kultur- og næringsfremme skal gi norsk kulturliv større internasjonale muligheter og bredere internasjonal kontaktflate. Bransjenes og fagmiljøenes prioriteringer skal ligge til grunn for arbeidet, og arbeidet skjer i tett kontakt med norsk kulturliv, herunder kulturinstitusjonene, og Kulturdepartementet. Sentralt står trekantsamarbeidet mellom Utenriksdepartementet, utenriksstasjonene og organisasjonene i nettverket Norwegian Arts Abroad (NAA). NAA består av:

- Danse- og Teatersentrum (DTS)
- Design og arkitektur Norge (DOGA)
- Music Norway
- Norsk Filminstitutt
- Norwegian Crafts
- Norwegian Literature Abroad (NORLA)
- Office for Contemporary Art Norway (OCA)

Utenriksstasjonen skal arbeide aktivt, målrettet og strategisk for norsk kulturliv og kulturnærings

internasjonale interesser som en integrert del av norsk utenrikspolitikk og diplomati. Regjeringen prioriterer de viktigste arenaene og markedene for norsk kulturliv og land av særlig utenrikspolitisk betydning for Norge.

På vegne av Utenriksdepartementet administrerer organisasjonene i NAA søknadsbaserte reisetøtteordninger for kunstneres profesjonelle oppdrag i utlandet. Organisasjonene tildeles også prosjektmidler for internasjonale aktiviteter og kompetansehevede tiltak med mål om å bidra til norsk kultureksport og norsk kulturlivs internasjonale muligheter. Organisasjonene er utenriksstasjonens kunstfaglige rådgiver.

Utenriksstasjonene forvalter tilskudd til presse- og ekspertreiser for at relevante aktører i utlandet skal kunne delta på norske festivaler, utstillinger og kulturelle begivenheter, herunder bidra til at de norske kulturinstitusjonene får utnyttet internasjonale muligheter. Andre aktuelle formål for slike reiser kan være arrangementer som belyser norsk politikk og norske samfunnsforhold, nettverksbygging og andre tiltak i regi av lokale aktører. Tilskudd gis på grunnlag av etterpørsel og kulturlivets og bransjenes prioriteringer. Presse- og ekspertreiser er viktige verktøy for å bygge nettverk og kunnskap, styrke forbindelser og skape langsiktige resultater. Reisene kan øke norsk kulturlivs synlighet og muligheter gjennom omtale av norsk kunst og kultur i internasjonale media, profilere sentrale politikkområder og synliggjøre norske samfunnsforhold. Utenriksstasjonene samarbeider tett med lokale partnere og norske fagmiljøer og bransjer for å sikre forankring.

Kulturdimensjonen er en integrert del av regjeringens nordområdesatsing, som også dekkes av bevilgningen. Det grenseoverskridende kultursamarbeidet synliggjør Norge som en viktig aktør innen kultur og kulturens bidrag til utvikling i nord. Kulturtiltak bidrar til gode og åpne relasjoner mellom folkene i Barentsregionen. Det norsk-russiske samarbeidet er hjørnesteinen. Norge opplever økt interesse for kulturscenene i nord, og det er et mål å stimulere denne interessen. Sentralt i satsingen står også urfolksprosjekter.

Mål 2022

Bevilgningen støtter bærekraftsmål 8 – Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Norsk kulturliv har fått flere internasjonale muligheter og bredere internasjonal kontaktflate.
- Relevante målgrupper har fått mer kunnskap om Norge, norske synspunkter og forhold.

Prioriteringer 2022

Regjeringen vil prioritere tilskudd til søknadsbaserte ordninger og prosjektmidler forvaltet av organisasjonene i NAA-nettverket. For å legge til rette for økt kultureksport og kulturtiltak i nord-områdene vil tilskudd til presse- og ekspertreiser, nettverksbygging og samarbeid med lokale partnere forvaltet av utenriksstasjonene bli prioritert. Regjeringen vil følge opp den kommende internasjonale strategien for kulturpolitikken, som ble varslet i Meld. St. 8 (2018–2019) *Kulturens kraft: Kulturpolitikk for framtida*. Strategien, som utarbeides av Kulturdepartementet og Utenriksdepartementet, planlegges ferdigstilt innen utgangen av 2021. Oppfølgingen vil bidra til at ressurser og kompetanse utnyttes på best mulig måte og til å opprettholde langsiktighet og strategiske mål i et helhetlig og samordnet virkemiddelapparat, herunder bidra til at de norske kulturinstitusjonene får utnyttet internasjonale muligheter. Det vil arbeides for bevilgningens mål innenfor det som er mulig og effektivt i lys av pandemien.

Rapport 2020

Norsk kulturliv har opprettholdt internasjonale muligheter og internasjonal kontaktflate

De ulike virkemidlene og tiltakene for kulturfremme bidro til å opprettholde etterspørsel etter norske kulturuttrykk på velrenommerte internasjonale visnings- og spillesteder i 2020. Kunstnere og andre kulturaktører fikk begrensede muligheter til å gjennomføre oppdrag internasjonalt. Arbeidet bidro til enkeltoppdrag innenfor alle kunstformer, oppslag i internasjonal dagspresse, sosiale medier og fagpresse, og oppmerksomhet om norsk kultur.

Covid-19-pandemien satte betydelige begrensninger i kulturfremme fra midten av mars, men fra da av ble det utviklet og avholdt en rekke digitale og hybride arrangementer og besøk. Det bidro til å vedlikeholde internasjonal interesse og nettverk i bransjene. Det bidro også til utvikling av kompetanse og nettverk som kan nyttiggjøres til å forsterke arbeidet når pandemien er over. Utenriksdepartementet tilpasset støtteordningene og vektla en tett dialog med organisasjonene i

NAA-nettverket for å sørge for best mulig kontinuitet i arbeidet med kulturfremme. Sosiale medier ble aktivt brukt for å opprettholde aktiviteten.

Pandemien hadde store konsekvenser internasjonalt for hele kulturfeltet, men påvirket de ulike bransjene noe ulikt. Musikk og scenekunst ble særlig hardt rammet.

Aktiviteter for internasjonal presse og eksperter på norske filmfestivaler og filmmarkeder ble sterkt preget av koronapandemien. Tre festivaler valgte likevel å gjennomføre målrettede, digitale eller hybride arrangementer med støtte fra Utenriksdepartementet. På denne måten tiltrakk de aktører som normalt ikke prioriterer å reise til Norge. For eksempel deltok 346 bransjefolk fra 39 nasjoner på det lukkede markedet New Nordic Films under Den norske filmfestivalen i Hauge-sund, og det ble gjennomført 200 digitale én-til-én møter ifølge sluttrapporter fra festivalene og Norsk filminstitut.

Selv om digitale arrangementer ikke kan erstatte opplevelsen av live-opptredener og bransjetreff, har de i flere tilfeller nådd et større publikum enn det som ofte ellers er mulig. Eksempelvis hadde Norwegian Crafts til sammen 770 deltakere på sine internasjonale digitale fagseminarer – en mangedobling i forhold til tidligere år – og de styrket dermed sin rolle som ledende teoriutvikler innen kunsthåndverk internasjonalt.

Interessen for norsk litteratur i utlandet holdt seg høy i 2020, på tross av pandemien. Gjennom nyutviklede, digitale bransjetreff har utenriksstasjonen, sammen med NORLA, fulgt opp satsingen da Norge var gjesteland under bokmessen i Frankfurt i 2019. NORLA skriver i sin årsrapport at dette har bidratt til fortsatt oversettelse av norsk litteratur og ført til salg av rettigheter til internasjonale forlag. 20 ulike nettseminarer med til sammen 354 deltakere fra 26 land ble organisert. 39 norske titler ble tildelt støtte til engelske prøveoversettelser. Disse titlene hadde i 2020 64 salg til 17 ulike språk (mot 24 i 2019). Ifølge NORLA topper det danske markedet statistikken for oversettelse av norsk litteratur, med tysk på andreplass i 2020. Ambassaden i London har i flere år støttet arbeidet med å utvikle talentfulle oversettere av norsk litteratur og gjennomførte bl.a. et vellykket oversetterseminar i samarbeid med NORLA.

Mange av de planlagte aktivitetene på musikkfeltet måtte avlyses grunnet pandemien. Støtte til digitale arrangementer ble gitt, bl.a. til elleve presse- og ekspertprogram og til like mange norske musikkfestivaler som inviterte internasjonale delegater til digitale program.

Ifølge Music Norway sin årsrapport ga dette presseoppmerksomhet og konkrete avtaler om internasjonale oppdrag.

I Kina økte digitale kulturarrangement mulighetene og kontaktflatene for norsk kulturliv. Utenriksstasjonene i Kina arrangerte et nettseminar om norsk arkitektur med Snøhetta. Ifølge årsrapporten deres ble seminaret lastet ned 43 000 ganger. Videre ble 34 norske bøker oversatt til kinesisk i 2020, noe som viser en økning de siste årene (gjennomsnittet de siste fem årene er 15 oversatte bøker). Dette er konkrete resultater av strategisk satsing over tid som har skapt interesse for, og kompetanse om, norsk kultur i Kina.

Utenriksstasjonene i Russland lanserte en YouTube-kanal dedikert til kulturfremme. Seks måneder etter lanseringen var kanalens 15 første videoer sett til sammen 4 125 ganger på YouTube. Satsingen på video er en konkret og bærekraftig leveranse fra 2020 som vil bidra til økt norsk synlighet i Russland.

Synligheten av, og interessen for, norsk kultur i Tyskland var også i 2020 på et høyere nivå enn tidligere. Samarbeidet mellom norske og tyske institusjoner, nettverk og kontakter ble videreført og forsøkt styrket for å sikre langsiktige resultater av gjestelandprosjektet under bokmessen i Frankfurt i 2019. Digitale og hybride bransjetreff, nettverksseminarer, konserter og utstillinger kompenserte for presse- og besøksreiser som ikke lot seg gjennomføre.

Ambassaden i Paris har i flere år arbeidet målrettet for å fremme norske dansekompanier, koreografer, teatermiljøer og ny norsk dramatik overfor franske målgrupper. Dette resulterte i flere oppdrag og oppsetninger i 2020, mens noen aktiviteter ble utsatt til 2021. Ambassaden brukte nettseminarer, sosiale medier og egenproduserte videoer om norske barnebøker og norske mattradisjoner.

Relevante målgrupper har fått mer kunnskap om Norge, norske synspunkter og norske forhold

På grunn av pandemien kunne utenriksstasjonene i liten grad gjennomføre pressereiser til Norge, men flere utenriksstasjoner benyttet digitale løsninger for å nå de samme målgruppene. Det ble for eksempel skapt god presseomtale bl.a. i Tyskland der relevante målgrupper fikk økt kunnskap om Norge og norsk politikk om prioriterte temaer, bl.a. som følge av et nettseminar om bekjempelse av pandemien med utviklings-

ministeren, vaksinealliansen CEPI og flere tyske journalister. Det allerede positive norske omdømmet i Tyskland ble opprettholdt, og ga et solid grunnlag for langsiktige resultater også etter pandemien for norsk kultur, så vel som for næringsliv og politikk.

Kulturdimensjonen i nordområdesatsingen

Arbeidet for utviklingen av kulturnettverk og folk-til-folk-kontaktene i Barentsregionen ble videreført i 2020, bl.a. gjennom festivalen Barents Spektakel og Barentsdagene. Støtte til pressereiser til Tromsø Internasjonale Filmfestival, Arctic Frontiers og Nordlysfestivalen tidlig i året bidro til å synliggjøre flere sider av nordområdesatsingen og ga bred omtale i internasjonale medier. Riddu Riddu-festivalen og prosjektet «Årets nordlige folk» måtte avlyses som følge av pandemien. Gjennom året utviklet kulturaktørene i nord alternative, digitale løsninger for å kunne opprettholde kontakt og samarbeid på tvers av grensene i Barentsregionen. Flere av aktivitetene nådde ut til et større publikum enn de fysiske arrangementene vanligvis har gjort.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 28,5 mill. kroner i 2022.

Forsikring av norske kunstutstillinger i utlandet

I forbindelse med større utstillinger i utlandet kan Kongen i statsråd inngå avtaler om forsikringsansvar innenfor en totalramme som fastsettes av Stortinget. Ordningen gir norske museer mulighet til å låne ut kunstverk og gjenstander til utstillinger ved visningsinstitusjoner i utlandet. Statlig forsikring for slikt utlån fra Norge gis kun hvis det ikke finnes tilsvarende forsikring for innlån til visningsstedet i mottakerlandet. Norsk kulturråd administrerer ordningen på vegne av Utenriksdepartementet. Ordningen er søknadsbasert og totalrammen vil variere fra år til år. Ordningen vil avvikles fra 2023, som varslet i Prop. 1 S (2020–2021). Det foreslås at Kongen i statsråd i 2022 kan inngå avtaler om forsikringsansvar for utstillinger ved visningsinstitusjoner i utlandet innenfor en totalramme for gamle og nye garantier på inntil 500 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak VII. Forsikringsansvaret omfatter tap og skade under transport, visning og lagring i visningsperioden.

Post 71 Næringsfremme, kan overføres, kan nyttes under post 21

Bevilgningen dekker støtte til tiltak som fremmer norske næringsinteresser og kunnskapsmiljøer i utlandet. Arbeidet med næringsfremme bygger på regjeringens strategi for eksport og internasjonalisering, *Verda som marknad*, fra 2017, og regjeringens nye eksporthandlingsplan framlagt høsten 2020.

Bevilgningen skal fremme norske næringsinteresser i utlandet med mål om størst mulig bærekraftig verdiskaping i norsk økonomi. Prosjektene utformes i tett samarbeid med næringslivet og det øvrige virkemiddelapparatet for å sikre god forankring i behovene til norsk næringsliv.

Eksport og handel over landegrensene er avgjørende for verdiskapingen i Norge. Sammen med Eksportstrategirådet og det øvrige virkemiddelapparatet bidrar utenriktjenesten til å koble konkurransedyktig norsk næringsliv med konkrete muligheter i verdensmarkedene. Den globale etterspørselen etter varer og tjenester falt som følge av pandemien og påfølgende smittereduserende tiltak. Etterspørselen har nå tatt seg opp på mange områder. Likevel er det fortsatt store utfordringer i leverandørkjeder som norske bedrifter er avhengige av.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 8 – Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Norske bedrifter og kunnskapsmiljøer har fått større muligheter til å lykkes internasjonalt.
- Norske bedrifter og kunnskapsmiljøer er attraktive samarbeidspartnere, og Norge er et attraktivt land å handle med og investere i.

Prioriteringer 2022

Økende oppmerksomhet om grønn omstilling og digitalt skifte, både i Norge, Europa og andre land, skaper et mulighetsrom for Norge og norsk næringsliv.

Oppfølging og implementering av regjeringens eksporthandlingsplan fra oktober 2020 vil være førende. Med opprettelsen av Eksportstrategirådet styrker regjeringen det eksisterende eksportfremmearbeidet. Rådet vil jobbe tett med næringslivet, virkemiddelapparatet og utenriktjenesten for å identifisere, prioritere og utvikle stra-

tegiske eksportsatsinger mot internasjonale markeder i sterk vekst.

Støtten vil hovedsakelig gå til prosjekter som er forankret i Team Norway-samarbeidet, som er et nettverksbasert samarbeid mellom offentlige og private aktører som arbeider for norskbasert næringsliv internasjonalt. Team Norway-nettverkene i utlandet ledes av utenriksstasjonene. Virkemiddelaktører som Innovasjon Norge, Sjømatrådet og Norges forskningsråd inngår i Team Norway, sammen med bedriftssammenslutninger som handelskamre og NORWEP (Norwegian Energy Partners). Formålet med samarbeidet er å bidra til økt verdiskaping i norsk økonomi gjennom koordinert innsats. Samarbeidsprosjekter i markeder som er særlig interessante for norsk næringsliv og sektorer hvor Norge har særlige fortrinn og spesiell utenrikspolitisk interesse, skal vektlegges.

Det medfører at hav og blå økonomi vil prioriteres fra Utenriksdepartementets side, sammen med de strategisk prioriterte satsingene som vil komme fra Eksportstrategirådet.

Gitt pandemien, vil myndighetskontakt og problemløsning stå svært sentralt i arbeidet med næringsfremme. Profilerings av norsk næringsliv og etablering av nettverksmuligheter vil bli særlig viktig.

Rapport 2020

Norske bedrifter og kunnskapsmiljøer har fått større muligheter til å lykkes internasjonalt

Bevilgningen bidro til å skape møteplasser hvor norsk næringsliv og kunnskapsmiljøer kunne presentere norske løsninger, med særlig vekt på grønne løsninger, havrelatert kompetanse, teknologi og innovasjon. Covid-19-pandemien førte til at svært mange utenriksstasjoner brukte mye tid og ressurser til å bistå norsk næringsliv med informasjon og tilrettelegging i svært krevende situasjoner.

Generalkonsulatet i Mumbai spilte en viktig rolle i oppfølgingen av dialogen med indiske myndigheter om mannskapsbytter. Samarbeidet med Norges Rederiforbund har fortsatt. Det har vært arbeidet med å utvikle et pilotprosjekt om grønn gjenvinning av utrangerte skip i India i regi av Norges Rederiforbund og indiske private og offentlige interesser.

Smittevernsrestriksjoner globalt skapte nye, alternative møteplasser digitalt. Eksempelvis ble det for første gang arrangert et virtuelt næringslivsbesøk til Norge. I september ble det gjennomført et virtuelt norgesbesøk for delstatsmyndig-

heter fra New York. Arrangementet ble svært vellykket, og følges opp med møter på andre områder. Samarbeid med forskningsorganisasjoner og andre ledende aktører innen energi bidro til flere virtuelle møteplasser med god synlighet for norske bedrifter. Gjennom besøket og flere andre digitale arrangement innen energi og havvind, har Generalkonsulatet i New York i tett samarbeid med Team Norway, inkludert NORWEP og Innovasjon Norge, bidratt til synlighet av norsk kompetanse og norsk næringsliv

Norske bedrifter og kunnskapsmiljøer er attraktive samarbeidspartnere, og Norge er et attraktivt land å handle med og investere i

Mye av virksomheten har blitt flyttet over til digitale flater det siste året, men noen steder har man også klart å opprettholde noe fysisk aktivitet. Eksempelvis gjennomførte ambassaden i Beijing, i samarbeid med Innovasjon Norge, et større

energiseminar i Beijing med både fysisk og virtuell deltakelse. Temaet for seminaret var grønn omstilling i energisektoren, og sentrale aktører fra både norsk og kinesisk side var tilstede. I løpet av høsten ble det gjennomført fysiske konferanser om både havvind og vintersport i Beijing med fysisk og digital deltakelse fra norsk næringsliv. Under vintersportsmessen i Beijing hadde Norge en egen paviljong.

Ambassaden i Canberra gjennomførte et havsymposium i samarbeid med partnere i Australia. Symposiet ble en stor suksess med rundt 90 fysiske deltakere på det australske nasjonale maritimemuseet fra norsk næringsliv, akademia, diplomatiet og australske styresmakter. Det var over 300 registrerte deltakere digitalt, også utenfor Australia og Norge.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 8,3 mill. kroner i 2022.

Kap. 116 Internasjonale organisasjoner

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
70	Pliktige bidrag	1 414 079	1 418 050	1 477 200
90	Innskudd i Den asiatiske investeringsbanken for infrastruktur (AIIB)	195 247		
	Sum kap. 116	1 609 326	1 418 050	1 477 200

Kapitlet dekker bidrag til internasjonale organisasjoner Norge er medlem av.

Post 70 Pliktige bidrag

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
FNs fredsbevarende operasjoner	376 926	270 000	427 600
Nordisk ministerråd	358 837	362 715	370 500
EFTA-sekretariatet, EFTA-domstolen og ESA	334 112	339 720	324 000
FN – regulært bidrag	99 404	169 450	92 800
NATO – Atlanterhavspaktens organisasjon	43 911	53 565	53 570
Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD)	42 260	41 495	39 600
Europarådet (regulært bidrag, Europarådets utviklingsbank og Venezia-konvensjonen)	31 228	34 315	32 535
Internasjonalt energisamarbeid (IAEA, IEA, IRENA, NEA og ECT)	25 527	27 045	26 015
FNs særorganisasjoner (FAO, ILO og WHO)	24 823	26 200	24 400
Den internasjonale straffedomstol	21 433	24 000	21 650
Internasjonale nedrustningsorganisasjoner (CTBTO, OPCW, JSG, OSCC, BTWC og NTP-avtalen)	14 782	15 780	14 880
Verdens handelsorganisasjon (WTO)	13 050	13 400	13 800
Organisasjon for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE)	12 942	15 500	12 240
Arktisk råd		6 320	6 320
FNs internasjonale straffedomstoler	5 506	5 920	5 000
Det internasjonale Barentssekretariatet	2 815	3 870	3 870
Østersjørådet	1 996	2 135	2 100
Kommisjonen for bevaring av marine levende ressurser	1 358	1 385	1 480
Ymse organisasjoner (Plantetraktaten, Den internasjonale organisasjonen for tropisk tømmer, Den internasjonale kaffeorganisasjon og Wassenaar)	442	1 435	1 475
Arktisk råds urfolkssekretariat		1 340	1 340
Havrettsdomstolen	1 222	1 120	900
FNs havbunnsmyndighet	809	765	625
Sekretariatet for Antarktistraktaten	698	575	500
Sum post 70	1 414 079	1 418 050	1 477 200

Internasjonalt samarbeid er avgjørende for Norges sikkerhet, økonomi og velferd. Det er i Norges interesse å bidra til samarbeid om å løse felles utfordringer som klimaendringene, å underbygge folkeretten, statenes sikkerhet og suverenitet, å

sikre respekt for menneskerettighetene, å fremme fred og forsoning og å oppnå bærekraftsmålene. Å arbeide for en friere verdenshandel og økonomisk vekst er også i Norges interesse.

Bevilgningen dekker pliktige bidrag og kontingenter til internasjonale organisasjoner som Norge er medlem av, jf. tabellen over.

Dette inkluderer Norges pliktige bidrag til FN og FNs særorganisasjoner, inkludert Norges bidrag til FNs fredsbevarende operasjoner. Bevilgningen dekker også Norges bidrag til viktige europeiske og nordiske organisasjoner som Europarådet, Det europeiske frihandelsforbund (EFTA) og Nordisk ministerråd. Fordelingsnøkkel for fellesbudsjetter i Atlanterhavspaktens organisasjon (NATO) ble endret i desember 2019. Målet var å bidra til en bedre transatlantisk byrdefordeling i NATO, noe som gir Norge og de fleste andre allierte en økning i de pliktige bidragene.

Pliktige bidrag til internasjonale nedrustningsforhandlinger, internasjonalt energisamarbeid, og multilaterale eksportkontrollfora er også dekket under denne posten. Bevilgningen dekker møter og forhandlinger om global og regional nedrustning, ikke-spredning og rustningskontroll. Dette gjelder støtte til det internasjonale atomenergibyrået (IAEA), møter innenfor Avtalen om ikke-spredning av kjernefysiske våpen (NPT), Kjemi-våpenkonvensjonen (CWC), Biologivåpenkonvensjonen (BWC), Prøvestansavtalen (CTBT) samt konvensjonell rustningskontroll i regi av Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE). I tillegg dekkes det norske bidraget til en rekke andre organisasjoner over denne posten, jf. tabellen.

I henhold til utviklingskomitéen (DAC) i OECD klassifiseres en andel av de pliktige bidragene til enkelte av de ovennevnte organisasjonene som offisiell utviklingshjelp (ODA). Disse bidragene foreslås bevilget under kap. 151 *Fred, sikkerhet og globalt samarbeid*, post 74 *Pliktige bidrag til FN-organisasjoner mv.*, under programområde 03. Andelen gjelder deler av Norges regulære bidrag til FN, FNs fredsbevarende operasjoner, Europarådet, FNs ernærings- og landbruksorganisasjon (FAO), IAEA, Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO), OSSE og Verdens helseorganisasjon (WHO).

Det vises til omtale av organisasjonene under andre poster.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 17 – Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Det multilaterale systemet er effektivt, relevant, samordnet og resultatorientert.

Rapport 2020

De pliktige bidragene for 2020 er utbetalt, jf. tabellen. Norges bidrag til de internasjonale organisasjonene bidro til å videreutvikle det multilaterale systemet. Målet om at det multilaterale systemet skal være effektivt, relevant, samordnet og resultatorientert ble også ivaretatt gjennom Norges deltakelse i styrer og arbeidsgrupper. For mer detaljert rapportering for organisasjonene Norge er medlem av, vises det til omtale under relevante budsjettposter.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 1 477,2 mill. kroner i 2022. Det er en økning på 59,2 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Økningen skyldes at bidraget til FNs fredsbevarende operasjoner øker med om lag 158 mill. kroner sammenlignet med 2021. I desember 2021 skal det forhandles om bidragsskalaen for de fredsbevarende operasjonene. Det betyr at det i 2021 kun utbetales støtte for 2021, og ikke også for det kommende året, slik det normalt gjøres. For 2022 vil det igjen betales bidrag også for kommende år. Samtidig er ODA-andelen for regulært bidrag til FN økt til 47 pst. og det antas at OECD/DAC vil øke den ytterligere til 52 pst. i 2022. Dermed reduseres bidraget som dekkes på denne posten med om lag 76,7 mill. kroner i 2022, mens bidraget økes tilsvarende under kap. 151, post 74 *Pliktige bidrag til FN-organisasjoner mv.* I tillegg er det flere mindre endringer for andre organisasjoner, spesielt pga. utviklingen i valutakursene.

Post 90 Innskudd i Den asiatiske investeringsbanken for infrastruktur (AIIB)

Innbetalingen av Norges kapitalinnskudd i Den asiatiske investeringsbanken for infrastruktur (AIIB) på til sammen USD 110,1 mill., fordelt over fem år, ble fullført i 2020. Det foreslås ingen bevilgning i 2022.

AIIB er ikke en tradisjonell utviklingsbank, men en investeringsbank som gjennom finansiering av infrastrukturbygging i form av lån, garantier og egenkapitalinvesteringer bidrar til utvikling og fattigdomsreduksjon. Banken forutsettes å gi avkastning, og overenskomsten åpner for uttak av utbytte fra eiernes side.

Rapport 2020

AIIB godkjente prosjekter til en verdi av USD 10 mrd. i 2020, opp fra USD 4,5 mrd. i 2019. Banken økte antall styregodkjente prosjekter til 45, fra 28 i 2019. Bankens totale portefølje siden oppstarten i 2016 er med det på 108 prosjekter, til en samlet verdi av USD 22 mrd. Av dette er USD 9,1 mrd. utbetalt, opp fra USD 2,9 mrd. i 2019.

Bankens pandemirespons utgjorde en betydelig del av bankens totale virksomhet i 2020. 27 av årets 45 prosjekter ble finansiert under AIIBs krisemekanisme «Crisis Recovery Facility», til en samlet verdi av USD 7,1 mrd. Midlene gikk til helsesektoren og til tiltak for å redusere de negative konsekvensene for privat sektor, fattige kvinner, bønder, enker, personer med funksjonsnedsettelse og andre sårbare grupper.

Etter pandemiresponsen var sektorene transport, energi, vann, finans og IKT de største, med tre til fem prosjekter hver.

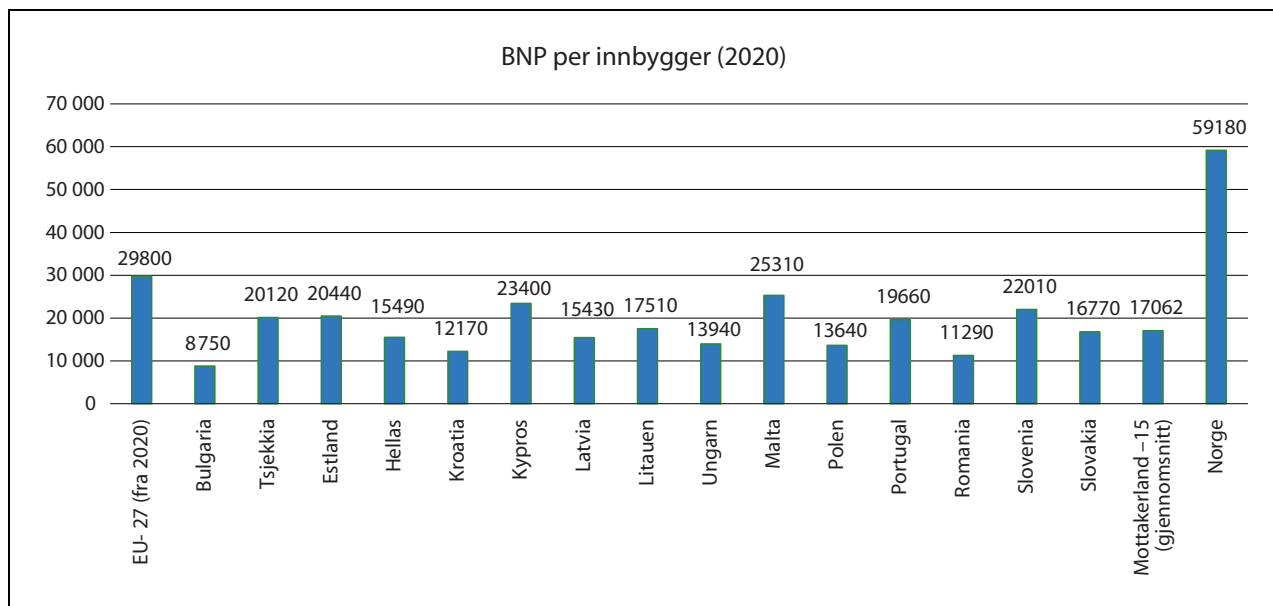
AIIBs første overordnede bedriftsstrategi ble enstemmig godkjent i 2020. Norges valggruppe med flere fikk ikke gjennomslag for å inkludere en omtale av bankens praksis om ikke å finansiere kullkraft. Bankens energistrategi fra 2017 åpner for at AIIB kan finansiere kullkraft. Parallelt med godkjenningen av strategien gikk imidlertid bankens president ut med en sterk offentlig uttalelse om at AIIB ikke vil finansiere kullkraft. Dessuten fikk strategien et solid klimafinansieringsmål, med mål om 50 pst. eller mer innen 2025. Valggruppen jobbet også for en omtale av likestilling blant strategiens overordnede mål, men vant ikke fram.

Kap. 117 EØS-finansieringsordningene

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
77	EØS-finansieringsordningen 2014–2021, <i>kan overføres</i>	1 806 330	3 036 000	2 776 000
78	Den norske finansieringsordningen 2014–2021, <i>kan overføres</i>	1 406 912	2 678 000	2 432 000
	Sum kap. 117	3 213 242	5 714 000	5 208 000

Bevilgningen dekker EØS-finansieringsordningene, som er Norges frivillige bidrag til sosial og økonomisk utjevning i Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS). Norge har siden etableringen av EØS i 1994 bidratt til slik sosial og økonomisk utjevning. Fra 2004 er støtten samlet i to ordninger som til sammen utgjør EØS-midlene. Den ene ordningen er finansiert av Norge alene (Norway Grants), mens den andre ordningen (EEA Grants) også inkluderer bidrag fra Island (om lag 3 pst.) og Liechtenstein (om lag 1 pst.). EØS-midlene er et viktig virkemiddel i europapolitikken og skaper møteplasser og samarbeidsrelasjoner til bl.a. privat sektor, forsknings-

og utdanningsinstitusjoner, sivilt samfunn og nasjonale myndigheter. Forslagene til bevilgning er basert på anslag for utbetalinger i 2022 som oppfølging av Norges forpliktelser i henhold til avtalene mellom Den europeiske union (EU) og givelandene Norge, Island og Liechtenstein, undertegnet i Brussel 3. mai 2016. Hvilke land som mottar EØS-midler bestemmes ut fra EUs fordelingsnøkkel for samhørighetspolitikken. Land med bruttonasjonalinntekt (BNI) per innbygger under 90 pst. av EU-gjennomsnittet, mottar EØS-midler. Størrelsen på bidragene, både totalsummen og de landvise tildelingene, er besluttet i forhandlinger mellom giverne og EU.

Figur 7.1 Bruttonasjonalprodukt per innbygger i 2020 for de 15 mottakerlandene, EU-gjennomsnitt og Norge i euro.

EØS-finansieringsordningene 2014–2021

Forhandlingene om finansieringsordningene for perioden 1. mai 2014 til 30. april 2021 ble sluttført i juli 2015. Avtalene mellom EU og giverlandene Norge, Island og Liechtenstein ble undertegnet i Brussel 3. mai 2016, med et samlet beløp for de tre giverlandene på 2,8 mrd. euro. Proposisjon om samtykke til ratifikasjon av avtalene ble forelagt Stortinget 11. mai 2016, jf. Prop. 119 S (2015–2016), Innst. 354 S (2015–2016). Stortinget vedtok innstillingen 8. juni 2016. Fordelingen av midler innenfor den enkelte mottakerstat er basert på framforhandlede, flerårige rammeavtaler. Per september 2021 er det undertegnet slike avtaler med alle de 15 mottakerlandene: Bulgaria, Estland, Hellas, Kroatia, Kypros, Latvia, Litauen, Malta, Polen, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Tsjekkia og Ungarn.

Rammeavtalene med Ungarn som ble inngått 21. desember 2020 var betinget av enighet om en uavhengig fondsforvalter av fondet for sivilt samfunn. Giverlandene og Ungarn klarte ikke å enes om en slik fondsoperatør innen fristens utløp i juli 2021. Det framgår da av rammeavtalene at ingen programmer vil bli gjennomført med Ungarn i inneværende finansieringsperiode av EØS-midlene. Ungarn inkluderes derfor ikke videre i omtalen av innsatsen under EØS-finansieringsordningene nedenfor.

Finansieringsordningene er nå i gjennomføringsfasen og størstedelen av programmene er

igangsatt i mottakerlandene. Første utbetaling fant sted i 2016, siste bevilgningsår er 2025. Den største utbetalingen forventes i 2023. Per september 2021 er 97 programmer signert og i gjennomføringsfasen.

EØS-finansieringsordningene 2009–2014

De siste bevilgningene under kap. 117, post 75 og post 76 var i 2017, jf. Prop. 1 S (2016–2017) og Innst. 8 S (2016–2017). De fleste prosjektene som var berettiget for støtte ble avsluttet i løpet av 2017. Totalt ble det inngått 150 programavtaler og gjennomført 7 133 prosjekter. Endelig absorberingsrate (pst. regnskapsført i forhold til budsjetterte midler for hvert land) for perioden var 85,7 pst. Ordningene vil formelt avsluttes i 2021.

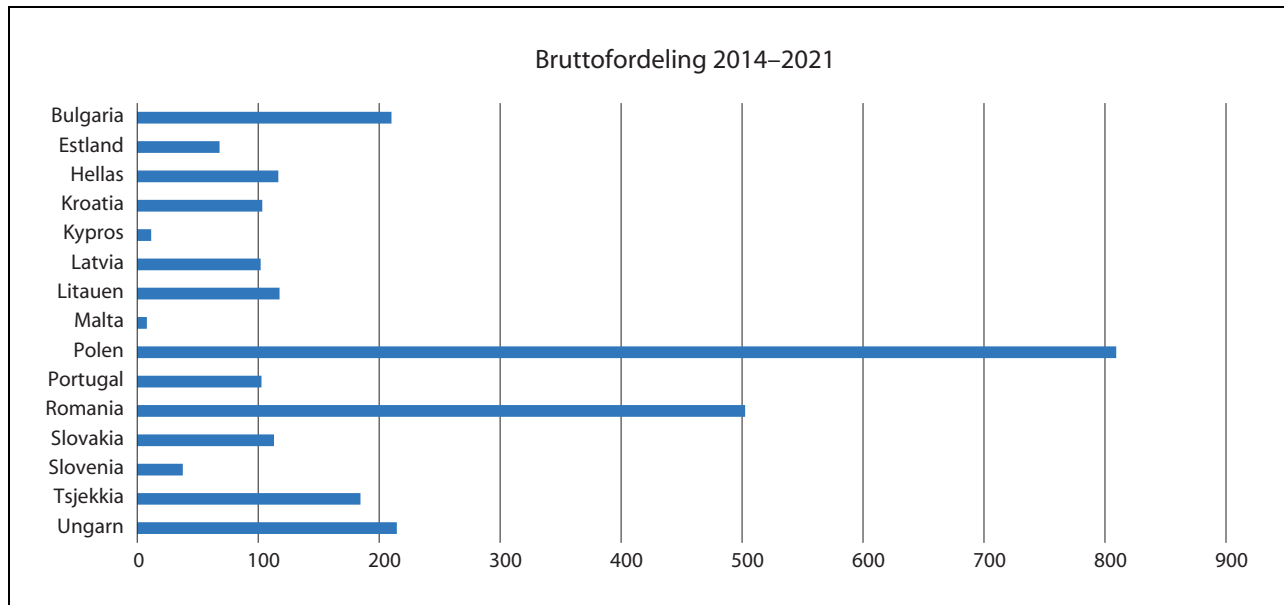
Covid-19 og økonomiske implikasjoner for mottakerlandene

Landene som mottar EØS-midler er blant EUs mest sårbare økonomier og er hardt rammet av covid-19-pandemien. Det er spesielt mottakerland som er sterkt avhengige av turisme som er hardest rammet av pandemien. Dette gjelder bl.a. Bulgaria, Portugal, Kroatia og Hellas. Når det gjelder arbeidsledighet synes imidlertid disse landene å ha klart seg relativt bra med en ledighet på henholdsvis 5,1 pst., 6,9 pst., og 7,5 pst. i 2020. Arbeidsledigheten i Hellas var rapportert å være 16,3 pst., omtrent på samme nivå som året før.

Samlet sett hadde mottakerlandene en gjennomsnittlig arbeidsledighet på 6,9 pst. i 2020, mot 8,9 pst. i 2011 (etter finanskrisen).

Pandemiens økonomiske konsekvenser påvirker framdriften i programmer og prosjekter.

I denne situasjonen er det viktig at både giverlandene og mottakerlandene viser fleksibilitet i hvordan midlene brukes innenfor de rammene som regelverket setter.

Figur 7.2 Fordeling av midler i mill. euro per mottakerland for 2014 – 2021-ordningene.

Ungarn er inkludert i denne oversikten for å illustrere fordeling på de enkelte mottakerlandene iht. avtalene med EU. Rammeavtalene med Ungarn vil ikke bli gjennomført.

Post 77 EØS-finansieringsordningen 2014–2021, kan overføres

Post 78 Den norske finansieringsordningen 2014–2021, kan overføres

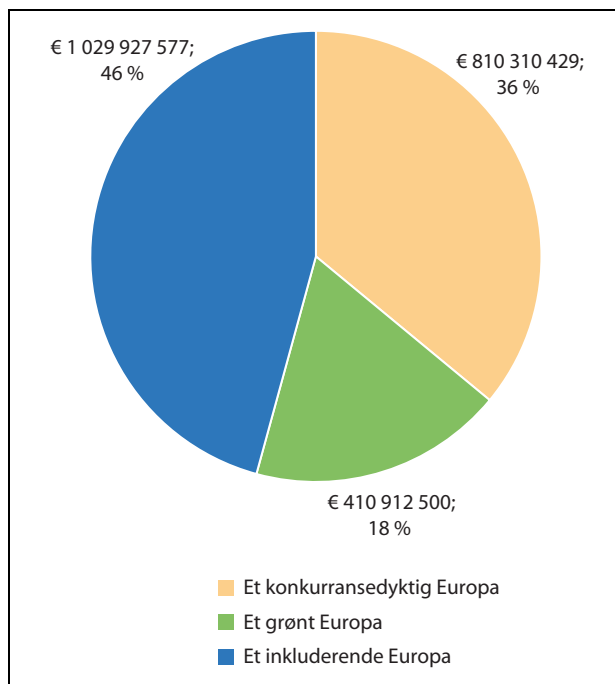
De to finansieringsordningene under postene omtales nedenfor under ett på grunn av store likheter mellom de to ordningene.

Formålet med EØS-midlene er å bidra til å redusere sosiale og økonomiske forskjeller i EØS-området og styrke de bilaterale forbindelsene mellom Norge og mottakerlandene. De tre hovedpilarene for den norske støtten er utviklingen av et grønt, konkurransedyktig og inkluderende Europa.

Innsatsen gjennom følgende fem hovedsektorer skal bidra til å støtte de tre pilarene:

1. Innovasjon, forskning, utdanning og konkurransevne.
2. Sosial inkludering, fattigdomsbekjempelse og sysselsetting for ungdom.
3. Miljø, energi, klima og lav-karbonøkonomi.
4. Kultur, sivil samfunn, godt styresett og grunnleggende rettigheter.
5. Justis- og utenrikssaker.

Sektorene er valgt både ut fra at de er sentrale for utviklingen i mottakerlandene, men også på grunn av potensiale og interesse for samarbeid med Norge. Hovedvekten er lagt på sektor 1, 3 og 5. Figur 7.3 viser EØS-midlene fordelt på de tre pilarene.

Figur 7.3 Fordeling av midler delt inn i et grønt, et konkurransedyktig og et inkluderende Europa

De 14 mottakerlandene av EØS-midlene arbeider i sine land med å oppfylle bærekraftsmålene. I bærekraftsmålene ses miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. Disse overlapper i stor grad med regjeringens prioriteringer om et grønt, konkurransedyktig og inkluderende Europa. EØS-midlene støtter dermed bærekraftsmålene i inneværende periode. Følgende bærekraftsmål er de mest relevante:

- Bærekraftsmål 1 – Utrydde fattigdom
- Bærekraftsmål 3 – God helse
- Bærekraftsmål 4 – God utdanning
- Bærekraftsmål 7 – Ren energi for alle
- Bærekraftsmål 8 – Anstendig arbeid og økonomisk vekst
- Bærekraftsmål 9 – Innovasjon og infrastruktur
- Bærekraftsmål 10 – Mindre ulikhet
- Bærekraftsmål 11 – Bærekraftige byer og samfunn
- Bærekraftsmål 13 – Stoppe klimaendringene
- Bærekraftsmål 14 – Liv under vann
- Bærekraftsmål 16 – Fred og rettferdighet
- Bærekraftsmål 17 – Samarbeid for å nå målene

Nedenfor er de tre pilarene omtalt i mer detalj for EØS-finansieringsordningen 2014–2021. Målhierarkiet som er utarbeidet for denne programperioden gjelder for perioden som helhet.

Et grønt Europa

Programmene under «Et grønt Europa» fremmer god miljøforvaltning, tilpasning til klimaendringer og økt bruk av fornybar energi. Effektiv og bærekraftig bruk av naturressurser, energisikkerhet, redusert sårbarhet for klimaendringer og en overgang til lavkarbonøkonomi er viktig for økonomisk og sosial utjevning i Europa. Europas grønne giv, som ble lansert i 2019, aktualiserer denne innsatsen ytterligere. Se boks 7.1.

12 av de 14 mottakerlandene (med unntak av Kypros og Malta) har programmer under «Et grønt Europa». I alt er det 15 programmer, med en samlet tildeling på om lag 411 mill. euro (18 pst.) av øremerkede midler.

De neste årene er det forventet at mottakerlandene skal spare i underkant av 900 000 MWh/år.

Dette tilsvarer det årlige privatforbruket til om lag 53 000 husstander i Norge. CO₂-utslippet i landene forventes å bli redusert med om lag 1,4 millioner tonn, noe som tilsvarer årlige CO₂-utslipp fra nærmere 826 000 biler. Rundt 400 000 tonn av dette er reduksjoner som følge av utbedrede fabrikker, produksjonsprosesser og systemer. Om lag 223 000 tonn avfall fra produksjon forventes å bli gjenbrukt. Om lag 1,4 millioner mennesker vil omfattes av ulike informasjonskampanjer for å ta i bruk fornybar energi. Anslagsvis 6 200 mennesker kommer til å delta i ulike opplæringstiltak.

Om lag halvparten av programmene under «Et grønt Europa» støtter også «Et konkurransedyktig Europa». Dette gjelder programmer som bidrar til tiltak for klimatilpasninger, kutt i klimagasser og til å sikre ren energi. Programmene har også bidratt til et mer stabilt og velfungerende energimarked.

Midler til hav og bærekraftig blå vekst under EØS-finansieringsordningene i denne perioden er anslått til om lag 90 mill. euro, hvorav nesten halvparten til prosjekter i Portugal. Ni andre mottakerland har programmer for dette: Bulgaria, Estland, Hellas, Kroatia, Latvia, Litauen, Polen, Romania og Tsjekkia. Finansieringen blir gjort tilgjengelig gjennom åpne utlysninger, små tilskuddsordninger og forhåndsdefinerte prosjekter, der også norske aktører deltar.

Et konkurransedyktig Europa

Programmene under «Et konkurransedyktig Europa» bidrar til vekst ved å støtte utviklingen av kunnskapsbaserte økonomier. Tiltakene skal investere i kunnskap, forskning, innovasjon og sysselsetting, samt understøtte mottakerlandenes

Boks 7.1 Europas grønne giv og EØS-midlene

EU-kommisjonen la 11. desember 2019 fram en melding om Europas grønne vekststrategi – European Green Deal (heretter omtalt som Europas grønne giv). Denne beskriver en helhetlig tilnærming til EUs klima- og miljøpolitikk som går på tvers av politikkområder. Strategien ivaretar og integrerer bærekraft i videre politikktutforming, så vel som i gjennomføring og tilpasning av eksisterende regelverk. Målet er at Europa innen 2050 skal bli klimanøytralt og resurseffektivt. Den grønne given er en viktig del av EUs strategi for å oppnå bærekraftsmålene.

Regjeringens mål om at EØS-midlene for perioden 2014–2021 skal bidra til et grønt, konkurransedyktig og inkluderende Europa, støtter godt opp om målene i Europas grønne giv. Bl.a. fremmer EØS-midlene god miljøforvaltning, tilpasning til klimaendringer, økt bruk av fornybar energi og en overgang til lavkarbonøkonomi i Europa.

EØS-midlene skaper ikke bare resultater i EU-land, de bidrar også i Norge. Med støtte fra EØS-midlene har den norske pantebedriften Tomra samarbeidet med gjenvinningsbedrifter i Polen og Romania. Samarbeidet bidrar både til at mer plast blir resirkulert, og har gitt Tomra innpass i det polske markedet. Bedriften er i dag en ledende aktør i Polen innen gjenvinning.

Et annet eksempel er det estiske firmaet OU Skeleton Technologies, som har satset på å gjøre tungtransport mer miljøvennlig. Dette har de fått til bl.a. gjennom samarbeid med norske NX Tech AS. De neste årene vil det norsk-estiske EØS-partnerskapet satse på teknologiutvikling som kan utnytte og lagre energi fra bølgekraft bedre.

Samarbeid om EUs grønne giv vil være et prioritert satsingsområde i forbindelse med forhandlingene om en ny periode med EØS-midler, som vil starte i løpet av 2021.

komparative fortrinn. EØS-midlene bidrar til et konkurransedyktig arbeidsmarked og støtter videre utvikling av kunnskapsøkonomien i mottakerlandene. Det er viktig å bidra til å skape et sosialt og inkluderende arbeidsliv gjennom å bekjempe ungdomsledighet, legge til rette for kvinners deltakelse og fremme sosial dialog. EØS-midlene gir en merverdi på dette området på grunn av mulighetene for pilotprosjekter og testing av nye innovative tilnærminger.

Alle mottakerlandene hadde i 2020 programmer som bidro til målene om et konkurransedyktig Europa. I alt 34 programmer støttet målene og om lag 810 mill. euro (36 pst.) er øremerket et konkurransedyktig Europa under EØS-finansieringsordningene 2014–2021.

I løpet av programperioden forventes 1 091 små og mellomstore bedrifter å delta i ulike prosjekter, 392 nye produkter å bli utviklet, og 415 nye produksjonsprosesser eller systemer å bli oppgradert til mer miljøriktige og konkurransedyktige standarder. Det er potensiale for å skape over 4 000 nye arbeidsplasser, og om lag 500 læringer forventes å gjennomføre et utdanningsløp som avsluttes med svennebrev. Rundt 450 vitenskapelige publikasjoner planlegges publisert og over 1 800 personer vil delta i ulike utvekslingsaktiviteter mellom landene. Innovasjonsprogram-

mer bidrar til verdiskaping og bærekraftig vekst gjennom å styrke næringslivet i den grønne og digitale omstillingen. Halvparten av innovasjonsprogrammene er øremerket grønn innovasjon, mens en betydelig andel støtter hav og bærekraftig blå vekst. Resten er utviklingsprosjekter innen digitalisering eller e-helse. Totalt vil innovasjonsprosjektene kunne utvikle rundt 300 nye og grønne produkter, tjenester eller løsninger, samt styrke små- og mellomstore bedrifters konkurransesevne i tråd med Europas grønne giv.

Tre av seks programområder i justissektoren faller også inn under målet om et konkurransedyktig Europa. Disse programområdene bidrar til å opprettholde tilliten til rettsstaten. Dette er kritisk for å sikre gode nærings- og investeringsbetingelser, og for å opprettholde tilliten til justisvesenet hos folk flest. Denne sektoren har også støttet forbedring av kriseberedskap og bidratt til jobbskaping og bærekraft i offentlig og privat økonomi.

Et inkluderende Europa

Programmene under «Et inkluderende Europa» fremmer velfungerende samfunn ved å støtte sosial inkludering og styrking av sårbare grupper, lik tilgang til utdanning, arbeid og helsetjenester,

og utvikling av kompetente og ansvarlige offentlige institusjoner. Dette bidrar til å oppnå bærekraftig, inkluderende vekst og velstand, og styrker balansen mellom økonomisk vekst og sosial

utvikling. EØS-midlene gir merverdi ved at innsatsen brukes til langsiktig forebygging, endring av samfunnsstrukturer og oppmuntring til å prøve ut pilotprosjekter.

Boks 7.2 Et inkluderende Europa – EØS-midlene bidrar i betydelig grad

Alle de 14 mottakerlandene har programmer som bidrar til målene for et inkluderende Europa. I alt 58 programmer støtter dette målet, og mer enn 1 mrd. euro (46 pst.) av programmidlene er øremerket dette formålet. Tallene under bidrar til å vise omfanget av EØS-midlenes bidrag:

- Mer enn 18 millioner mennesker forventes å ta del i ulike holdningskampanjer for sosial inkludering.
- Om lag 4 200 sivilsamfunnsorganisasjoner vil motta støtte.
- Mer enn 370 000 mennesker vil delta direkte i ulike prosjekter.

- Mer enn 51 000 personer vil få opplæring i sosial inkludering.
- Om lag 4 000 fengselsplasser forventes opprettet eller oppgradert til europeiske standarder på området.
- Over 25 000 studenter vil få opplæring i menneskerettigheter og demokrati.
- Det forventes at 309 politikk- og lovområder vil bli påvirket.
- Mer enn 50 000 sårbare mennesker, inkludert fra minoritetsgruppen rom, omfattes av ulike støttetiltak.

EØS-midlene bidrar til et tettere justispolitisk samarbeid mellom Norge og mottakerlandene. Samarbeidet om soningsoverføring har vært særlig viktig. EØS-midlene støtter tiltak for å forbedre forholdene i fengsler, bekjempe organisert kriminalitet og for å øke effektiviteten i rettsvesenet. Bekjempelse av vold i nære relasjoner, med Istanbulkonvensjonen om vold mot kvinner og vold i nære relasjoner som referanseramme, blir også prioritert gjennom programmer i ni mottakerland. Programmene innen kultur, sivilt samfunn, godt styresett og grunnleggende rettigheter støtter også opp om «Et inkluderende Europa» ved å styrke grunnleggende rettigheter og demokrati. Dette har særlig fokus i fondene til sivilt samfunn (Active Citizens Fund) som etableres i alle mottakerlandene.

Respekten for demokrati, rettsstat og grunnleggende rettigheter ligger til grunn for EØS-midlene og EØS-samarbeidet. Disse verdiene er imidlertid under press i flere av mottakerlandene. Det har vært krevende å få på plass rammeavtaler med enkelte mottakerland. Særlig utfordrende har det vært å bli enige om prosessen for å velge fondsoperatør til programmene for sivilt samfunn i Polen og Ungarn. Givernes ufravikelige krav er at fondsoperatøren skal være uavhengig av mottakerlandets myndigheter. Den negative rettsstatsutviklingen har også gjort det nødvendig å justere

innretningen på noen programmer. Eksempelvis ble et planlagt domstolssamarbeid i Polen skrinlagt. I Polen er også kommuner og regioner som har vedtatt erklæringer mot lesbiske, bifile, homofile, transpersoner eller interkjønnpersoner (LHBTI-personer) eller såkalt LHBTI-ideologi, avskåret fra å motta støtte fordi slike erklæringer er i strid med regelverket for EØS-midlene. I forhandlingene om fordelingen av reservemidler til Polen har Norge prioritert rettsstat og sivilsamfunn. Utenriksdepartementet følger demokrati- og rettsstatsutviklingen i mottakerlandene tett, og gjør løpende vurderinger av risikoen for at overordnede mål for ordningene ikke kan nås. Stortinget vil også framover holdes løpende orientert om utviklingen, bl.a. gjennom Stortingets europautvalg.

Mål 2022

Bevilgningen skal primært støtte bærekraftsmål 8 – fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle, i tillegg til bærekraftsmål 10 – redusert ulikhet i og mellom land, og bærekraftsmål 17 – styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling.

Bevilgningene skal bidra til å nå følgende mål:

- Sosiale og økonomiske forskjeller i EØS-området er redusert.
- Bilaterale forbindelser mellom Norge og mottakerlandene er styrket.

Prioriteringer 2022

Hovedprioriteringen for arbeidet i 2022 med nåværende EØS-midler er å gjennomføre programmer og prosjekter.

God risikostyring, herunder forebygging, avdekking og oppfølging av eventuelt misbruk av finansieringsordningene er en viktig prioritering for hele finansieringsperioden. Risikohåndtering er en hovedoppgave for EØS-midlenes sekretariat i Brussel (Financial Mechanism Office, FMO), som har ansvaret for den tekniske gjennomføringen og den daglige forvaltningen av EØS-midlene. Det er etablert et grundig system i FMO for oppfølgingen av midlene.

I lys av covid-19-pandemien vil det fortsatt være viktig å sikre god framdrift i programmene med rom for å utvise fleksibilitet i hvordan midlene brukes innenfor de rammene som regelverket setter.

Forhandlinger med EU om en ny periode med EØS-midler, som forventes å starte i 2021, vil fortsette i 2022. EØS-midlene skal fortsatt rettes inn mot områder som bygger på felles interesser, baseres på erfaringer fra tidligere perioder og forbedringer av systemene der dette er mulig og hensiktsmessig. Det er også avgjørende for Norge at EØS-midlene bygger på grunnleggende verdier som demokrati, rettsstat og vern av menneskerettigheter, og at støtten til sivilt samfunn økes i neste periode. Bidrag for å nå målene i Europas grønne giv vil videre tillegges stor vekt. Parallelt med forhandlinger om ny finansieringsperiode for EØS-midler skal det også forhandles med EU om markedsadgang for fisk og marine produkter. En avtale om nye EØS-midler forutsetter en tilfredsstillende avtale om markedsadgang for fisk og marine produkter.

Rapport 2020

I 2020 var gjennomføringen av finansieringsordningen 2014–2021 i en tidlig fase, hvor det meste av arbeidet gjaldt utlysning av midler, inngåelse av prosjektavtaler og oppstart av prosjektsamarbeid. Totalt ble det utbetalt om lag 622 mill. euro som utgjør 24 pst. av det totale planlagte beløpet under ordningene. I 2020 ble det inngått to rammeavtaler (MoUer) med Ungarn (med særskilte betingelser, se nærmere omtale under EØS-finansier-

ingsordningene 2014–2021), signert 72 programavtaler, gjennomført 210 utlysninger, og inngått 1 246 prosjektsamarbeidsavtaler.

Covid-19 begrenset møte- og reisevirksomheten, noe som påvirket implementeringstakten for flere av programmene – særlig programmer for å styrke bilaterale relasjoner. Innføring av digitale løsninger, kutt i egenandeler, forlengelse av utlysingsfrister, og utsettelse av aktiviteter var noen av de avbøtende tiltakene som ble iverksatt. Utsettelser og forsinkelser til tross; de fleste programmer er ventet gjennomført innen fristen for siste utbetaling av midler i april 2024.

Sosiale og økonomiske forskjeller i EØS-området er redusert

Et av de to overordnede målene for EØS-finansieringsordningene er at sosiale og økonomiske forskjeller i EØS-området er redusert. Det er vanskelig å isolere effekten EØS-midlene har hatt alene for eksempel på nivå av bruttonasjonalprodukt (BNP), men det er et faktum at mottakerlandene i hovedsak har hatt en positiv BNP-utvikling over siste 20-årsperiode.

Partene i arbeidslivet i Norge har bidratt aktivt til å etablere et fond for anstendig arbeid og å gjennomføre tiltak for å styrke den sosiale dialogen og trepartssamarbeidet i mottakerlandene. Om lag 120 mill. kroner ble satt av til dette tiltaket under den norske ordningen. I 2020 var 60 prosjekter aktive, hvorav 68 pst. med norsk partner.

Informasjonskampanjen om arbeidstakerrettigheter, «Know Your Rights», ble opprettet med midler fra fondet. Kampanjen retter seg mot pendlere fra Bulgaria, Estland, Litauen og Romania som jobber i Norge. Kampanjen er del av et større internasjonalt samarbeid for å motvirke sosial dumping. I følge Statistisk sentralbyrå pendler rundt 20 000 arbeidsinnvandrere fra de fire landene jevnlig til Norge. Arbeidstilsynet deltar som partner i prosjektet fra norsk side. For å forstå og nå målgruppene ble forskningsstiftelsen Fafo bedt om å framskaffe kunnskap om hvilke problemstillinger som var mest aktuelle (lønn, arbeidstid, kontrakter, varslingskanaler) og hvilke informasjonskanaler målgruppene brukte. I dag bruker Arbeidstilsynet denne kunnskapen for å nå ut med skreddersydde budskap på flere språk om innreise- og karantenereregler som følge av koronapandemien. Kampanjen har vunnet flere internasjonale priser innen kommunikasjon.

Behandling av, og forskning på, barnekreft har alltid blitt utviklet i samarbeid med andre land. Gjennom helseprogrammet for Romania bidro

Norges fremste kreftmiljøer til å utvikle og innføre nye, nasjonale retningslinjer for diagnostisering og behandling av barnekreft. I starten av året hospiterte rumenske kreftleger ved bl.a. Rikshospitalet og Radiumhospitalet for å forstå hvordan de norske retningslinjene fungerer i praksis. I tillegg til erfaringsutveksling og ekspertveiledning, gjorde EØS-midlene det også mulig å kjøpe inn nødvendig medisinsk utstyr for bruk i diagnostisering og behandling av barn med kreft i Romania.

Den frivillige organisasjonen Slovensko.Digital i Slovakia har som formål å fremme kvalitet i digitale tjenester i Slovakia. De etablerte en nettportal som hjelper folk med å finne fram til relevant offentlig informasjon og tjenester i byråkratiet, for eksempel ved huskjøp eller barnefødsler, gjennom pedagogiske veiledere. En annen del av prosjektet er å overvåke anbudsprosesser og oppfølging av statlige IT-prosjekter. Så langt har organisasjonen klart å stoppe teknisk svake eller overpriset prosjekter til en verdi av mer enn 300 mill. euro.

Bilaterale forbindelser mellom Norge og mottakerlandene er styrket

For å støtte arbeidet med å styrke bilaterale relasjoner mellom Norge og mottakerlandene, har EØS-midlene 18 norske partnerinstitusjoner. Disse bidrar til å nå målet gjennom aktiv deltakelse i utviklingen, planleggingen og gjennomføringen av programmene. De norske partnerne var i 2020 avgjørende for å utvikle gode programmer i mottakerlandene, og for å nå målene under EØS-finansieringsordningene. De norske partnerinstitusjonene er:

- Barentssekretariatet
- Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (tidligere Direktoratet for internasjonalsisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning)
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
- Domstolsadministrasjonen
- Folkehelseinstituttet
- Helsedirektoratet
- Innovasjon Norge
- Justis- og beredskapsdepartementet
- Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon
- Kriminalomsorgen
- Kulturrådet
- Likestillings- og diskrimineringsombudet
- Miljødirektoratet

- Norges forskningsråd
- Norges vassdrags- og energidirektorat
- Politidirektoratet
- Riksantikvaren
- Utlendingsdirektoratet

Partnerinstitusjonene har mandater innenfor de respektive programområdene de støtter, og utgiftene dekkes under EØS-midlene. De norske institusjonene bidrar med faglig ekspertise i programutviklingen for å kvalitetssikre programmene. I tillegg mobiliserer og støtter de andre norske aktører som vil engasjere seg som partnere i prosjekter under de samme programmene.

Siden partnerinstitusjonene i all hovedsak er fagetater under ulike departementer, legger programsamarbeidet også til rette for relevante møteplasser på politisk nivå. Det er for eksempel mulig for politikere i aktuelle norske fagdepartementer å delta på lanseringer og større arrangementer under programmene der mottakerlandets ministre skal delta. Dette bidrar til å styrke også den bilaterale politiske kontakten med mottakerlandene.

Gjennom utstrakt partnersamarbeid bidrar EØS-midlene til at norske enkeltpersoner, bedrifter og offentlige etater blir styrket faglig, får internasjonal erfaring, og nye nettverk på tvers av landegrensene. I tillegg får bedrifter mulighet til å utvikle sine prosjekter og får adgang til nye markeder. Samtlige norske fylkeskommuner er partnere i prosjekter som er støttet av EØS-midlene. Så langt hadde litt under halvparten (44 pst.) av prosjektene i 2020 norsk partner.

EØS-midlene er således en viktig plattform for politisk samarbeid på flere nivåer, samtidig som den økonomiske, kulturelle og sosiale gevinsten i Norge er stor.

FMO er i gang med å utvikle en resultatdatabase, der informasjon om resultater fra samtlige prosjekter finansiert under nåværende finansieringsordninger vil bli gjort enklere tilgjengelig for offentligheten. Denne forventes å bli klar i slutten av 2021. En lignende database er tilgjengelig med oversikt over samtlige prosjekter under ordningene for 2009–2014.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 2 776 mill. kroner under post 77 *EØS-finansieringsordningen 2014–2021* og 2 432 mill. kroner under post 78 *Den norske finansieringsordningen 2014–2021* for 2022.

Dette er en reduksjon på totalt 506 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021.

Reduksjonen skyldes i hovedsak endrede betalingsforpliktelser som følge av at det ikke blir gjennomført programmer i Ungarn. Noe kan også tilskrives forsinkelser i utbetalingene på grunn av covid-19-pandemien og endret valutakurs.

Det er fortsatt stor usikkerhet vedrørende utbetalingen til EØS-finansieringsordningene i 2021, bl.a. som følge av valutakurssvingninger og usikker framdrift i programmene, spesielt grunnet effekten av pandemien. For å ta høyde for usikkerheten innenfor budsjettåret, vedtok Stortinget i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2019 en fullmakt til å overskride bevilgningene til EØS-finansieringsordningene, dersom det er nød-

vendig for å oppfylle norske forpliktelser i henhold til inngåtte avtaler, jf. Prop. 114 S (2018–2019), Innst. 391 S (2018–2019).

Under henvisning til ovennevnte foreslås det en fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 117 *EØS-finansieringsordningene*, post 77 og 78, jf. forslag til romertallsvedtak III, pkt. 2, med en samlet øvre ramme på 520 mill. kroner under begge postene.

I tillegg foreslås det to tilsagnsfullmakter, jf. forslag til romertallsvedtak VI Tilsagnsfullmakter, pkt. 1, på 4,08 mrd. kroner under post 77 og 4,059 mrd. kroner under post 78.

Kap. 118 Utenrikspolitiske satsinger

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70, 71, 72 og 73</i>	98 234	94 960	96 831
70	Nordområdetiltak, samarbeid med Russland og atomsikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	217 447	254 281	236 771
71	Globale sikkerhetsspørsmål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	9 554	11 889	11 068
72	Nedrustning, ikke-spredning og kjernefysisk sikkerhet mv., <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	11 114	14 886	15 273
73	Klima, miljøtiltak og hav mv., <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	31 158	22 392	12 714
74	Forskning, dialog og menneskerettigheter mv.	52 807	54 290	49 550
	Sum kap. 118	420 314	452 698	422 207

Under dette kapittelet dekkes øvrige utenrikspolitiske satsinger under programområde 02.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres, kan nyttes under post 70, 71, 72 og 73

Bevilgningen dekker spesielle driftsutgifter til satsingsområdene under kapittelet. Dette kan omfatte utgifter til analyser, utredninger og arrangementer i samarbeid med andre aktører. Videre dekker bevilgningen hospiteringer og sekonderinger, og andre tiltak som styrker norsk kompetanse og innsats.

Størstedelen av bevilgningen går til andre departementers og statlige etaters internasjonale oppdrag på vegne av Utenriksdepartementet. Bevilgningen går også til driftsutgifter som påløper for andre departementer eller etater som forvalter tilskuddsordninger på vegne av Utenriksdepartementet. Det planlegges bl.a. for følgende tiltak i 2022:

- NORSAR, en forskningsstiftelse spesialisert på seismologi og seismisk overvåkning, som gjennomfører Norges internasjonale forpliktelser under Prøvestansavtalen.
- NorNed-samarbeidet, som er sentralt i Norges arbeid med verifikasjon av nedrustning. Dette gjøres gjennom en belastningsfullmakt til

Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA) på vegne av stiftelsen NORSAR. Institutt for energiteknikk (IFE) og Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI) deltar også.

- Arbeid med atomsikkerhet, som utføres av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet. Dette inkluderer forvaltning av tilskuddsordningen på fagfeltet, rådgivning, og deltakelse i internasjonale fora og internasjonalt samarbeid. Det omfatter myndighetssamarbeid om tilsyn, atomberedskap og varsling, norsk-russisk miljøovervåkning mv.
- Det bilaterale miljøsam arbeidet med Russland, som utføres av Klima- og miljødepartementet. Dette omfatter det bilaterale arbeidsprogrammet og oppgaver som gjelder Barentssamarbeidet og Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) Svanhøvd.
- Helse- og sosialsamarbeidet med Russland, under Den nordlige dimensjon og Barentssamarbeidet, som utføres av Helse- og omsorgsdepartementet.
- Sekretariatstjenester for videreføring av Høy-nivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi.
- Et treårig prosjekt, «Norge og EU mot 2030», med Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) som ekstern partner. Prosjektet skal bidra til kompetanseheving og politisk debatt om temaer og politikkområder der utviklingen i EU har særlig betydning for norske interesser.

Utenriksdepartementet har inngått en egen avtale med Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) om faglig støtte i forbindelse med Norges medlemskap i eksekutivrådet til Organisasjonen for forbud mot kjemiske våpen (OPCW) i 2020–2022.

Utgifter til et nytt digitalt saksbehandlingssystem for eksportkontroll dekkes under denne posten. Utenriksdepartementet har ansvaret for å gjennomføre kontrollen med eksport av forsvarsmateriell og flerbruksvarer fra Norge, samt for utstedelse av eksportlisenser. På grunn av økende kompleksitet i eksportkontrollsaker, økt omfang av saker, flere kontrolloppgaver, behov for mer funksjonalitet og forbedring av brukervennlighet ble det i 2020 besluttet å anskaffe et nytt saksbehandlingssystem. Systemet brukes av norske bedrifter til å sende inn søknader og henvendelser om eksportkontroll, til lovpålagt rapportering av eksport av forsvarsmateriell, samt til saksbehandlingen i departementet. Regjeringen legger stor vekt på at eksportkontroll skal skje i tråd med Norges internasjonale forpliktelser og Stortingets forutsetninger. Det nye systemet vil forbedre kvaliteten, sporbarheten og effektiviteten i departe-

mentets saksbehandling. Systemet vil også søkes integrert med Tolletatens system, som vil bidra til mer effektiv og styrket eksportkontroll, jf. Meld. St. 25 (2019–2020) *Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2019, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid*.

Bevilgningen dekker også drift av Norsk internasjonalt pressesenter (NIPS), som er Utenriksdepartementets servicesenter for utenlandske korrespondenter i Norge.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 96,8 mill. kroner for 2022. Det er en økning på om lag 2 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021.

Posten foreslås redusert med 11 mill. kroner som følge av satsinger som utfases i 2022.

Det foreslås å flytte 6 mill. kroner til posten mot en tilsvarende reduksjon på kap. 118, post 70 *Nordområdene, samarbeid med Russland og atomsikkerhet*, som er driftsmidler for prosjektsamarbeid med Russland. I tillegg foreslås det å flytte 2,3 mill. kroner til posten mot en tilsvarende reduksjon på kap. 118, post 74 *Forskning, dialog og menneskerettigheter mv.* for å finansiere prosjektet «Norge og EU mot 2030».

Det foreslås også å rammeoverføre til sammen 2,9 mill. kroner til posten fra andre departementer for finansieringen av sekretariatet for Høy-nivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi (WRI) som skal videreføres til 2025. Se også omtale under kap. 140 *Utenriksdepartementet*, post 21 *Spesielle driftsutgifter* for delen av disse kostnadene som regnes som bistand.

Post 70 Nordområdene, samarbeid med Russland og atomsikkerhet, kan overføres, kan nyttes under post 21

Bevilgningen dekker følgende tilskuddsordninger:

- Nordområdene, Arktis 2030-ordningen og samarbeid i Antarktis.
- Prosjektsamarbeid med Russland.
- Regjeringens handlingsplan for atomsikkerhet og miljø.

Myndighetssamarbeid er viktig for å oppnå målene for posten. Utenriksdepartementet har ansvaret for å forvalte det bilaterale forholdet til Russland og for Arktis 2030, men for å oppnå målene for posten på en effektiv måte, delegeres forvaltningen av en stor andel av bevilgningen til

andre deler av statsforvaltningen og andre relevante aktører.

Tilskuddsordningen *Arktis 2030* er et sentralt virkemiddel i norsk nordområdepolitikk. Utenriksdepartementets del av ordningen skal bidra til å ivareta norske interesser i Arktis og Antarktis, utnytte kompetansen Norge har i begge polområdene, understøtte norsk suverenitet og norske interesser, og bidra til styrket samarbeid med arktiske stater og aktører med interesser i Arktis. Som følge av regionreformen er midlene og forvaltningen av ordningen fra 1. januar 2020 delt mellom Utenriksdepartementet og Troms og Finnmark fylkeskommune i samarbeid med Nordland fylkeskommune. Mål og prioriterte områder for hele ordningen forblir de samme. Prosjekter innenfor den delen av ordningen som er overført skal besluttes av fylkeskommunen og primært ha et regionalt tilslag. Utenriksdepartementets del av ordningen skal fremme og styrke utenrikspolitisk prioriterte tiltak og satsinger som følger av Norges internasjonale engasjement som polarnasjon. Det vises til del III, kapittel 8 Nordområdepolitikk for bredere omtale av regjeringens nordområdepolitikk.

Tilskuddsordningen *Prosjektsamarbeid med Russland* bidrar til å støtte viktig samarbeid med Russland på områder av felles interesse, bl.a. innenfor miljø, helse og utdanning. Prosjektsamarbeidet bidrar til substans og stabilitet i det bilaterale forholdet og til forutsigbarhet og konsistens i Norges politikk overfor Russland. Det er i Norges interesse at både det praktiske samarbeidet og den politiske kontakten med Russland opprettholdes, særlig i en periode der den sikkerhetspolitiske situasjonen i våre nærområder er krevende og den politiske utviklingen i Russland vekker stor bekymring. Investering i godt, praktisk samarbeid med Russland bidrar til bedre norsk miljø- og helseberedskap og evne til å løse grenseoverskridende utfordringer innenfor samarbeidsområdene. Tilskuddsordningen dekker myndighetssamarbeid og tilskudd til frivillige organisasjoner, næringsliv mv.

Tilskuddordningen for *atomsikkerhet og miljø* bidrar til gjennomføringen av regjeringens handlingsplan for atomsikkerhet og miljø for perioden 2018–2022. Geografisk omfatter ordningen hovedsakelig prosjekter i Russland og Ukraina, men også enkelte andre land i Øst-Europa og Sentral-Asia kan være aktuelle. Atomhendelser kan raskt få internasjonale konsekvenser. Det er viktig å videreføre et tett og langsiktig atomsikkerhets-samarbeid med de aktuelle landene. Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet har ansvaret for å

følge opp regjeringens handlingsplan for atomsikkerhet og miljø, og forvalter midlene under denne tilskuddsordningen på vegne av Utenriksdepartementet.

Mål 2022

Bevilgningen skal primært støtte bærekraftsmål 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer. Bevilgningen skal også støtte bærekraftsmål 17 – Styrke mekanismene for implementering av målene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling. Bevilgningen bidrar også til andre bærekraftsmål.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Norges rolle og posisjon i Arktis og Antarktis er ytterligere styrket.
- Norges naboforhold til Russland er godt og konstruktivt.
- Det internasjonale samarbeidet i Arktis og Antarktis, og mekanismene som danner rammene for samarbeid i disse regionene, er styrket.
- Risiko for alvorlige atomulykker og radioaktiv forurensning er redusert i regionen.
- Risiko for at nukleært og annet radioaktivt materiale kommer på avveier er redusert.
- Norsk og regional atomberedskap er styrket.

Prioriteringer 2022

Regjeringens stortingsmelding om nordområdene, Meld. St. 9 (2020–2021) *Mennesker, muligheter og norske interesser i nord*, ble lagt fram i november 2020 og legger rammene for bl.a. prioriteringen av utenrikspolitiske tiltak under *Arktis 2030*. Tilskuddsordningen er et viktig bidrag til det bilaterale og regionale samarbeidet i nord. Videre er ordningen et sentralt virkemiddel i det langsiktige arbeidet for å bidra til at Arktis forblir en fredelig og stabil region preget av internasjonalt samarbeid. For Utenriksdepartementets del av ordningen vil Norge i 2022 prioritere aktiviteter som følger av norske forpliktelser og prioriteringer i multilaterale, regionale organisasjoner i Arktis og Antarktis og myndighetssamarbeid med sentrale arktiske stater og aktører med interesser i Arktis. Støtte til forskning og kunnskapsaktiviteter som understøtter Norges rolle og posisjon som polarnasjon vil også prioriteres. Dette omfatter bl.a.:

- Klima- og miljødepartementet og Kystverket forvalter midler til samarbeidsprosjekter i Arktisk råds arbeidsgrupper, foruten arbeidsgruppen for bærekraftig utvikling, som forvaltes av Utenriksdepartementet.
- Klima- og miljødepartementet forvalter fra 2022 nye midler til en videreført satsing på samarbeid med Russland om bekjempelse av marin plastforsøpling og mikroplast i Barentshavet, samt til oppfølging av Arktisk råds handlingsplan mot marin forsøpling i Arktis.
- Norges forskningsråd forvalter forskningsprogrammet UTENRIKS med profil *Nordområdene og Arktis*.
- Norsk Polarinstitutt mottar midler for bidrag til, og deltakelse i, internasjonale prosesser vedrørende polarområdene, samt faglig oppfølging av norske interesser under Antarktistraktatsamarbeidet.
- Havforskningsinstituttet mottar midler for faglig oppfølging av norske prioriterte områder under Kommissjonen for bevaring av marine levende ressurser i Antarktis (CCAMLR), og fremme av norske interesser som havnasjon i sør.
- Barentssekretariatet mottar fra 2022 nye midler for bidrag til ungdomsmedvirkning og internasjonalt samarbeid for unge i Barentsregionen.

Under *Prosjektsamarbeid med Russland* videreføres norsk-russisk myndighetssamarbeid og folk-til-folk-samarbeid på områder av felles interesse, særlig innenfor miljø, ressursforvaltning, helse, næringsliv, kultur, forskning og utdanning. Dette omfatter bl.a. følgende tiltak:

- Det bilaterale miljøsam arbeidet med Russland, som forvaltes av Klima- og miljødepartementet, og foregår innenfor rammen av den norsk-russiske miljøvernkommissjonen og arbeidsprogrammet for 2022–2024. Arbeidsprogrammet har samarbeidsprosjekter om havmiljø, undersøkelser av radioaktiv forurensning, biodiversitet, reduksjon av forurensning, grensenært samarbeid og kulturminnevern. Samarbeid om faglig grunnlag for forvaltning av Barentshavet, reduksjon av marin forsøpling og grensenært miljøvernssamarbeid vil fortsatt være høyt prioritert. Deler av prosjektmidlene til samarbeid med Russland lyses ut som tilskuddsmidler til frivillige organisasjoner og andre aktører.
- Helse- og sosialsamarbeidet med Russland, Den nordlige dimensjon og Barentssamarbeidet, som forvaltes av Helse- og omsorgsdepartementet. Helsesamarbeidet foregår i rammen

av Barents helse- og sosialsamarbeidsprogram 2020–2023. Der er målene forebygging og kontroll av smittsomme sykdommer, bedre helse og økt tilgang på helsetjenester i tynt befolkede områder, og bedre miljø for barn- og unges vekst og utvikling.

- Samarbeidet innenfor kriminalomsorgen, som forvaltes av Kriminalomsorgsdirektoratet.
- Forskningsprogrammet UTENRIKS med profil *Russlandsforskning*, som forvaltes av Norges forskningsråd.
- Utdannings- og forskningssamarbeid i regi av Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir).
- Folk-til-folk-samarbeidet med Russland i regi av Barentssekretariatet.
- Tilskudd til Norsk-russisk handelskammer.

Videre prioriteres det å fortsatt støtte innsats for de internasjonale menneskerettighetsforpliktelsene og et styrket sivilt samfunn i Nord-Kaukasus og Russland for øvrig. Dette omfatter bl.a. støtte til dokumentasjon om, og rettsforfølgelse av, brudd på menneskerettighetene.

Atomsikkerhetssamarbeidet med Russland, Ukraina og enkelte land i Øst-Europa og Sentral-Asia videreføres i tråd med atomhandlingsplanen for 2018–2022. Temaene som vektlegges er håndtering av brukt kjernebrensel og radioaktivt avfall, sikkerhet ved kjernekraftverk, sikring og ikke-spredning, samt myndighetssamarbeid, herunder miljøovervåking og beredskapssamarbeid. Tilskuddene forvaltes av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA).

Rapport 2020

Norges rolle og posisjon i Arktis og Antarktis er ytterligere styrket

Tilskuddsordningen *Arktis 2030* bidro til å fremme norske interesser og styrke Norges rolle som ansvarlig og sentral polarnasjon. Dette ble gjort gjennom satsing på miljøvern, sikkerhet og beredskap, kunnskapsbasert forvaltning, forskning og internasjonalt samarbeid i Arktis og Antarktis. Arbeid med arktiske klimaendringer og marin forsøpling var særlig høyt prioritert i 2020, bl.a. i Arktisk råd. Aktiviteter innen sikkerhet og beredskap til havs har styrket norske myndigheters kompetanse om søk og redning i Arktis. Satsing på nordområde relevant forskning, herunder via Forskningsrådet, bidro til å opprettholde viktig forskningskapasitet for Norge på områder av stor betydning for norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk, samt til internasjonalt

forskningssamarbeid om og i Arktis. Aktiviteter som følger av politisk prioritert innsats i Antarktis har understøttet norske interesser som polarnasjon i sør. Grunnet covid-19-pandemien ble en del planlagte aktiviteter endret, kansellert eller forskjøvet til 2021/2022.

Norges naboforhold til Russland er godt og konstruktivt

Tilskuddsordningen *Prosjektsamarbeid med Russland* har som mål å bidra til et godt og konstruktivt naboforhold til Russland. Myndighetssamarbeidet innenfor atomsikkerhet, miljø og helse ble opprettholdt, og i noen tilfeller videreutviklet, i 2020 til tross for stengte grenser. Bruk av digitale plattformer resulterte i at flere aktører kunne delta, særlig når formålet var undervisning og kunnskapsutveksling. Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet – og Arkhangelsk medisinske universitet samarbeidet om å utvikle en applikasjon med informasjon om retningslinjer for bruk av antibiotika, som kan brukes av tannleger i Russland. Miljøsam arbeidet ble styrket gjennom arbeidet med en felles kunnskapsstatus og anbefalinger om tiltak mot marin forsøpling i Barentshavet. I det grensenære samarbeidet var befolkningen på norsk, russisk og finsk side aktivt med på å lage en tiltaksplan for å forbedre miljøet i nedbørsfeltet til Pasvikvassdraget og Grense Jakobselv.

Videre bidro ordningen til å fremme menneskerettigheter og styrke det sivile samfunn, bl.a. gjennom folk-til-folk-kontakt og samarbeid mellom frivillige organisasjoner på tvers av grensen.

Norge har bidratt til å styrke og videreutvikle det internasjonale samarbeidet i Arktis og Antarktis, og mekanismene som danner rammen for dette samarbeidet

I forbindelse med Norges formannskap i Barentsrådet 2019–2021 ble det bevilget *Arktis 2030*-midler til å støtte og styrke det internasjonale samarbeidet i Barentsregionen, bl.a. ved satsing på ungdom. Kontinuerlig og aktiv deltakelse i Arktisk råds arbeidsgrupper bidro til sentrale leveranser fra rådet og til å befeste rådets stilling som sentral kunnskapsleverandør om Arktis. Norsk Polarinstitutt og Havforskningsinstituttets aktiviteter innenfor Antarktistraktatsystemet har bidratt til at det internasjonale samarbeidet har fungert godt, til tross for praktiske begrensninger som følge av covid-19-pandemien.

Risiko for alvorlige atomulykker og radioaktiv forurensning er redusert i regionen, risiko for at nukleært og annet radioaktivt materiale kommer på avveier er redusert og norsk og regional atomberedskap er styrket

Norge bidro til å redusere risikoen for ulykker gjennom prosjekter om uttak av brukt kjernebrensel fra Andrejevbukta på Kolahalvøya, samt tiltak for økt sikkerhet og sikring ved kjernekraftverk i Russland og Ukraina. Tiltak for å styrke grensekontrollmyndighetene i Ukraina reduserte risikoen for at radioaktivt materiale kommer på avveier. Det ble gjennomført beredskapsøvelser med Russland, og det ble enighet om en årlig dialog under den norsk-russiske varslingsavtalen. Varslingsprosedyrene under den norsk-ukrainske varslingsavtalen ble undertegnet, og Norge bistod Ukraina med forberedelse til beredskapsøvelser i 2021.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 236,8 mill. kroner for 2022. Det er en reduksjon på 17,5 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021, og medfører at tilskuddsordningen *Arktis 2030* reduseres med 4 mill. kroner og *Prosjektsamarbeid med Russland* reduseres med 6 mill. kroner.

Det foreslås samtidig å øke posten med 5 mill. kroner til å styrke innsatsen mot marin forsøpling i Barentshavet og 2 mill. kroner til ungdomsprojekter som fremmer internasjonalt samarbeid i Barentsregionen.

Det foreslås å flytte 1 mill. kroner fra posten til kap. 115 *Næringsfremme, kultur og informasjon*, post 70 *Kultur- og informasjonsformål* til Riddu Riddu-festivalen. Det foreslås også en reduksjon på 6 mill. kroner på posten mot en tilsvarende økning på kap. 118, post 21 *Spesielle driftsutgifter* for driftsmidler til prosjektsamarbeid med Russland. Det foreslås en rammeoverføring på 1 mill. kroner til Kommunal og moderniseringsdepartementets kap. 553 *Regional- og distriktsutvikling*, post 63 *Interreg og Arktis 2030* for opprettelse av en ungdomskoordinatorstilling ved Sekretariat for regionalt nordområdeforum. Det foreslås også en rammeoverføring på 3 mill. kroner til Justis- og beredskapsdepartementets kap. 451 *Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap*, post 01 *Driftsutgifter* for redningsøvelsen Barents Rescue i 2022.

Post 71 Globale sikkerhetsspørsmål, kan overføres, kan nyttes under post 21

Bevilgningen dekker tiltak som styrker den norske kompetansen om, og innsatsen mot, globale sikkerhetsutfordringer, samt tiltak for transatlantisk samarbeid.

Bevilgningen skal brukes til å styrke kunnskap, koordinering og kapasitetsbygging for å møte truslene fra internasjonal terrorisme og voldelig ekstremisme. Etablerte samarbeid med internasjonale og nasjonale forskningsinstitusjoner vil videreføres.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer. Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Transatlantisk samarbeid og dialog om sikkerhetspolitiske spørsmål er styrket.
- Det er fremmet politikk i NATO som sikrer alliansens politiske og militære relevans.
- Kompetanse om aktuelle sikkerhetspolitiske spørsmål og konsekvenser for norske interesser er økt.
- Kompetanse om årsakene til og effektiv bekjempelse av radikaliserings, voldelig ekstremisme og terrorisme er økt.

Prioriteringer 2022

Norges sikkerhetspolitiske omgivelser har over tid vært i endring og er betydelig mer krevende nå enn for noen få år siden. Økende stormaktsrivalisering, terrorisme, grenseoverskridende internasjonal kriminalitet, piratvirksomhet og trusler i det digitale rom skaper et mer uforutsigbart og komplekst bilde. Sikkerhetsutfordringene er dynamiske og påvirker norske interesser på måter som stiller store krav til bruken av Norges sikkerhetspolitiske virkemidler. Målrettet innsats og økt samarbeid både nasjonalt og internasjonalt blir stadig viktigere.

Det er en prioritet å videreutvikle samarbeidet med europeiske og amerikanske forskningsinstitusjoner for å styrke transatlantisk samarbeid og dialog om sikkerhetspolitiske forhold. Støtte til transatlantisk sikkerhetspolitisk dialog skal også bidra til å opprettholde et høyt kunnskapsnivå i

Norge om utviklingen i amerikansk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Det vil også bidra til å øke kunnskapsnivået om norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk i viktige amerikanske miljøer.

Rapport 2020

Kompetanse om aktuelle sikkerhetspolitiske spørsmål og konsekvenser for norske interesser, herunder konvensjonelle, ikke-konvensjonelle og hybride trusler og utfordringer er økt og transatlantisk samarbeid og dialog om sikkerhetspolitiske spørsmål er styrket

Støtten til German Marshall Fund, Atlantic Council og Carnegie Endowment for International Peace bidro til å belyse sentrale sikkerhetspolitiske utviklingstrekk. Støtten har styrket Norges profil i viktige amerikanske forsknings- og tenketankmiljøer. Støtten til Multinational Force and Observers (MFO) bidro til at fredsavtalen mellom Egypt og Israel overholdes, og dermed til regional stabilitet. Støtten til Det europeiske hybridsenteret i Helsingfors har bidratt til å videreutvikle analyse og håndtering av hybride trusler.

Faren for radikaliserings, voldelig ekstremisme og terrorisme er redusert

Tiltakene under denne posten støttet i 2020 regjeringens oppdaterte handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme gjennom forsknings- og informasjonsarbeid. En viktig partner var Global Center on Cooperative Security. Senterets forsknings- og formidlingsarbeid bidro til økt kunnskap om drivkreftene bak ekstremistiske organisasjoner. Støtten til Forsvarets forskningsinstitutt TERRA-prosjekt førte til økt kunnskap om islamistisk terrorisme av særlig nytte for norske beslutningstakere.

Omfanget av internasjonal organisert kriminalitet og ulovlig handel er redusert, den maritime sikkerheten er forbedret og internett er åpent, robust og fritt

Det ble ikke støttet tiltak under disse målene i 2020.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 11,1 mill. kroner for 2022. Det er på om lag samme nivå som saldert budsjett for 2021.

Post 72 Nedrustning, ikke-spredning og kjernefysisk sikkerhet mv., kan overføres, kan nyttes under post 21

Bevilgningen dekker tiltak for nedrustning og ikke-spredning av kjernevåpen og andre masseødeleggelsesvåpen, tiltak for kjernefysisk sikkerhet og støtte til det internasjonale nedrustnings- og ikke-spretningsarbeidet. Bevilgningen vil også brukes til å fremme Norges engasjement for en FN-ledet rettsorden i verdensrommet hvor Norges utenriks- og sikkerhetspolitiske interesser og allianseforpliktelser er ivaretatt. Verifikasjon av kjernefysisk nedrustning er et satsingsområde for Norge, og dette arbeidet fremmes også i FN. Norge tar lederskap på arbeidet med irreversibilitet. Bevilgningen støtter kompetanseutvikling innenfor kjernefysisk nedrustning nasjonalt og internasjonalt.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer. For å avskaffe masseødeleggelsesvåpen skal bevilgningen i 2022 bidra til følgende mål:

- Internasjonal enighet om å arbeide for nedrustning og ikke-spredning av masseødeleggelsesvåpen.
- Forpliktelser under Ikkespretningsavtalen (NPT), Prøvestansavtalen (CTBT), Kjemi-våpenkonvensjonen (CWC) og Biologivåpenkonvensjonen (BWC) er overholdt.
- Arbeidet for kjernefysisk og radiologisk sikkerhet er bedret.
- Styrket internasjonalt samarbeid om normer og regler i verdensrommet.

Prioriteringer 2022

NPT er grunnmuren i det multilaterale nedrustnings- og ikkespretningsregimet. Det er en prioritet for Norge å arbeide for full gjennomføring av alle forpliktelser under avtalen. Tre prinsipper for nedrustning står sentralt: åpenhet, verifikasjon og irreversibilitet. Norge tar ansvar internasjonalt for å fremme arbeidet for verifikasjon, og vil lede FNs andre ekspertgruppe om dette fra høsten 2021, slik vi også ledet den første gruppen. Dette vil være et viktig bidrag til den tiende tilsynskonferansen for NPT. Norge tar også initiativ til å

utvikle en felles forståelse av hva prinsippet om irreversibilitet betyr i praksis. Det handler om hva som kreves for å ha tillit til at en gjennomført nedrustning av kjernevåpen ikke kan reverseres. Dette er et felt hvor statene kan samarbeide, hvor Norge kan bringe ny giv til arbeidet med nedrustning, og ikke minst motvirke polarisering. Dette vil forfølges sammen med Storbritannia.

Regjeringen vil fortsette å fremme arbeidet med verifikasjon i FN, og da særlig gjennom FNs nye mellomstatlige ekspertgruppe, som vil starte opp høsten 2021 under norsk lederskap. Gruppens arbeid vil bygge på den foregående ekspertgruppen (2018–19), som Norge også ledet, og resolusjonen om verifikasjon av nedrustning som Norge fremforhandlet på vegne av en gruppe land til FNs generalforsamling høsten 2019.

Innsatsen i firepartssamarbeidet om verifikasjon med Storbritannia, Sverige og USA (Quad Nuclear Verification Partnership) og engasjementet i Det internasjonale partnerskapet for verifikasjon av nedrustning (IPNDV) vil videreføres. NorNed-samarbeidet bidrar med teknisk kunnskap og faglig støtte. NorNed består av Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA), Forsvarets forskningsinstitutt (FFI), Institutt for energiteknikk (IFE) og stiftelsen NORSAR. DSA bidrar også med støtte til Norges arbeid i Det internasjonale atomenergibyrådet (IAEA). Kjernefysisk sikkerhet er ett av regjeringens prioriterte områder.

Norge skal fortsatt være en tydelig og prinsippfast støttespiller for Organisasjonen for forbud mot kjemiske våpen (OPCW), som står for den daglige gjennomføringen av CWC. Norge har én av de 41 plassene i OPCWs styrende organ fram til mai 2022. Covid-19 har tydeliggjort risikoen for biologiske hendelser med stort skadepotensial. I 2022 holdes en tilsynskonferanse for BWC. Bevilgningen dekker videre arbeidet med å fremme CWC og BWC.

Det er viktig å utdanne en ny generasjon rustningskontrollere for å sikre framtidig kunnskap og kompetanse innenfor nedrustning, spesielt av kjernevåpen. Støtten til Oslo Nuclear Project ved Institutt for statsvitenskap ved Universitet i Oslo videreføres. Prosjektet bygger norsk og internasjonal kompetanse om kjernevåpen, global nedrustning og ikke-spredning.

Tilskuddsordningen for nedrustning av kjernevåpen og andre masseødeleggelsesvåpen foreslås videreført. Ordningen skal i 2022 bidra til økt kunnskap i den norske befolkningen om slike våpen og om norsk politikk på nedrustningsfeltet.

Rapport 2020

Det er internasjonal enighet om å arbeide for nedrustning og ikke-spredning av masseødeleggelsesvåpen, og på sikt en verden uten slike våpen

Kompetanse om og gjennomføring av verifikasjon av kjernefysisk nedrustning er økt, og kjernefysisk og radiologisk sikkerhet er bedret

Arbeidet med verifikasjon av nedrustning ble videreført i 2020. Aktiv deltakelse i Quad og IPNDV sto sentralt. Norge startet forberedelsene til den nye mellomstatlige ekspertgruppen i FN om verifikasjon av nedrustning. Gruppen ble oppnevnt av FNs generalsekretær, og har bred geografisk deltakelse med 25 eksperter fra 25 stater. Syv av disse statene har kjernevåpen, og flere støtter Traktaten om forbud mot kjernevåpen. Gruppen vil formelt starte sitt arbeid i 2021, under norsk ledelse. Gruppen er forankret i en resolusjon fra FNs generalforsamling i 2019, og skal basere sitt arbeid på rapporten fra den forrige ekspertgruppen. Resolusjonen peker på behovet for kapasitetsbygging og videre multilateralt arbeid med verifikasjon av nedrustning. Gruppen skal særskilt vurdere mulighetene for et tekniskvitenskapelig arbeid om verifikasjon av nedrustning innen FN-rammen.

NorNed-samarbeidet har gjennom sin tekniske kompetanse en sentral rolle i arbeidet med å skape internasjonal enighet om nedrustning og ikke-spredning. Dette mangeårige samarbeidet ble videreført i 2020. Gjennom utvikling av tekniske løsninger bidro NorNed til å framheve betydningen av ikke-kjernevåpenstaters deltakelse i verifikasjon av nedrustning.

Forpliktelse som følger av Prøvestansavtalen er overholdt

Norges forpliktelser under Prøvestansavtalen ble overholdt. NORSAR ivaretok den praktiske gjennomføringen av forpliktelsene gjennom en oppdragsavtale med Utenriksdepartementet.

Arbeidet for sikkerhet mot kjemisk og biologisk krigføring og terrorisme er styrket

Norges forpliktelser under Kjemivåpenkonvensjonen ble overholdt. Gjennom en oppdragsavtale med Utenriksdepartementet leverte Forsvarets forskningsinstitutt faglig innsikt til Norges arbeid som medlem av det styrende organet i OPCW.

Kompetanse på nedrustnings- og ikke-spredningsfeltet er økt

Norsk Folkehjelp fikk støtte til å utgi rapporten «Nuclear Weapons Ban Monitor». Støtte til Norske leger mot atomvåpen/ICAN Norge, Nei til atomvåpen og Norges Fredsråd bidro bl.a. til økt kunnskap om masseødeleggelsesvåpens medisinske og humanitære konsekvenser i den norske befolkningen. Videre bidro denne støtten til økt offentlig debatt om nedrustning, samt økt kunnskap om og engasjement for atomvåpensaken i befolkningen.

Budsjet 2022

Det foreslås bevilget 15,3 mill. kroner i 2022. Det er på samme nivå som i saldert budsjett for 2021.

Post 73 Klima, miljøtiltak og hav mv., kan overføres, kan nyttes under post 21

Bevilgningen dekker støtte til klima- og miljøinnsatser som ikke bare inkluderer utviklingsland, herunder tiltak som bidrar til gjennomføring av Parisavtalen og styrket kunnskap om internasjonale klima- og miljøutfordringer. Denne posten kan sees i sammenheng med bevilgningene under kap. 163 *Klima, miljø og hav* under programområde 03 *Internasjonal bistand*.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 13 – Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem, bærekraftsmål 14 – Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling, og bærekraftsmål 15 – Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Kunnskapen om klima- og miljøutfordringer er økt.
- Oppslutning om internasjonale klima- og miljøavtaler er styrket.

Prioriteringer 2022

Bevilgningen skal i hovedsak finansiere internasjonale klima- og miljøinnsatser. Prioriterte områder er hav, marin forsøpling, luftforurensning, reform av subsidier til fossile brensler, samt styrk-

ing av arbeidet med klima og sikkerhet. Støtten kan også bidra til kapasitetsbygging, kunnskaps- og kompetanseutvikling og teknologisamarbeid. I tillegg kan midler benyttes til å støtte internasjonalt miljøsamarbeid, med vekt på implementering av klima- og miljøavtaler, styrking av internasjonale rammeverk og økt kunnskap om gjennomføring av internasjonale klima- og miljøavtaler. Videre vil bevilgningen finansiere styrket kompetanse og kapasitet til å fremme norsk utenrikspolitikk på disse områdene.

Rapport 2020

Kunnskapen om klima- og miljøutfordringer er økt

For å bidra til å øke kunnskapen om sammenhengene mellom klima og sikkerhet ble det i 2020 innledet samarbeid med flere institusjoner. Klima og sikkerhet er ett av fire prioriterte tema for Norges medlemskap i FNs sikkerhetsråd 2021–22. For å bidra til nødvendige analyser om sammenhengene mellom klima og sikkerhet ble det gitt støtte til Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) og Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). Videre ble det gitt støtte til det tysk-initierte globale klima- og sikkerhetsprogrammet «Weathering risks», som skal utvikle og teste metodikk for å gjennomføre klimarisikoanalyser.

SIPRI fikk støtte til å utarbeide en rapport om sammenhengene mellom klima- og miljøkrisene, og fred og sikkerhet. Rapporten skal lanseres i 2022 som en del av markeringen av at det er 50 år siden FNs første miljøkonferanse ble avholdt i Stockholm.

Støtten til Norsk Folkehjelps samarbeid med Conflict and Environment Observatory (CEOBS) for arbeidet med beskyttelse av miljø i forbindelse med væpnet konflikt ble videreført. Arbeidet har bidratt til en videreutvikling av fjernmåling av miljøskader i land med konflikt, og også løpende overvåking og bevisstgjøring om miljørisiko i utvalgte områder i konfliktland. Videre ble det gitt innspill til internasjonale juridiske og politiske prosesser om sammenhengen mellom miljø og konflikt basert på sammenstilling av tidsrelevant informasjon fra utvalgte land.

Norge støttet Global Subsidies Initiative (GSI), som i 2020 bidro til økt kunnskap om fossil subsidiereform og dets bidrag til utslippsreduksjon både på landnivå og i globale prosesser. Norge videreførte i 2020 støtten til et globalt partnerskap for å redusere faking og utslipp av gass i forbindelse med oljeboring. Partnerskapet Global Gas Flaring Reduction (GGFR) har medlemmer både fra oljeproduiserende land og oljeselskap. Landene som er med i initiativet kan vise til redusert faking.

Det ble i 2020 også gitt et enkeltbidrag til Kontinentalsokkelinitiativet for innkjøp av teknisk utstyr til deltakerstatene i initiativet. Prosjektet er en forlengelse av Sokkelinitiativet som i 2014 resulterte i at syv vest-afrikanske land la fram felles dokumentasjon om egen kontinentalsokkel for Kontinentalsokkelkommisjonen i New York. I påvente av behandling i Kommisjonen, bidrar Norge gjennom dette prosjektet til å opprettholde nødvendig kunnskap hos de relevante aktørene i de syv landene.

Oppslutning om internasjonale klima- og miljøavtaler er styrket

Det ble i 2020 lagt stor vekt på de multilaterale prosessene under FNs klimakonvensjon, herunder Parisavtalen og Kyotoprotokollen. Det ble gitt 10 mill. kroner til FNs klimakonvensjon for å følge opp og gjennomføre avtaleverket. Det ble særlig vektlagt støtte til å sikre god rapportering fra land, herunder kvotehandling under Parisavtalen, samt løsninger for tilrettelegging av virtuelle møter i prosesser under FNs klimakonvensjon.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 12,7 mill. kroner i 2022. Dette er en reduksjon på 9,7 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Endringen medfører et bortfall i den årlige, frivillige støtten til FNs klimakonvensjon fra Utenriksdepartementet. Klima- og miljødepartementet (KLD) vil fortsatt bidra til FNs klimakonvensjon, jf. KLDs budsjettproposisjon kap. 1400 *Klima- og miljødepartementet*, post 71 *Internasjonale organisasjoner*.

Post 74 Forskning, dialog og menneskerettigheter mv.

Tabell 7.2 Anslagsvis fordeling for 2022

Betegnelse	(i 1 000 kr)	
	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
Europapolitisk forskning	16 700	16 700
Europarådet – støtte til Den europeiske menneskerettsdomstolen	8 300	8 000
EU-opplysning	5 000	7 000
Forskningsprosjektet «Asia i endring»	5 000	5 000
Drift av Institutt for fredsforsknings senter på Kypros og dets dialogarbeid	3 800	3 800
Tros- og livssynsfrihet. Støtte til Det internasjonale parlamentariker-nettverket for tros- og livssynsfrihet (IPPFoRB) gjennom Helsingforskomiteen	3 000	3 000
Fulbright – stipendordning	1 200	1 200
Oslo Freedom Forum	2 000	2 000
Arbeid mot antisemittisme. Bidrag til International Holocaust Remembrance Alliance og oppfølging i samarbeid med Senteret for studier av Holocaust og livssynsminoriteter og Falstadsenteret	1 000	1 000
Voksenåsen – kulturvirksomhet	750	750
Fremme av norsk-tysk samarbeid gjennom Willy Brandt-stiftelsen	600	600
Fremme av transatlantisk samarbeid gjennom Norge-Amerika Foreningen (NORAM)	950	500
Informasjon om europeisk og nordisk samarbeid	5 750	0
Voluntary Principles Initiative	240	0
Sum post 74	54 290	49 550

Bevilgningen dekker tilskudd til ulike formål, herunder økt kunnskap, styrket dialog og informasjonsutveksling om europeiske og internasjonale forhold. Budsjettposten er særlig rettet mot norske og internasjonale ikke-statlige aktører.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 17 – Styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Kunnskapen, nettverksbyggingen og samfunnsdebatten om sentrale europapolitiske, nordiske og internasjonale spørsmål med relevans for Norge er økt.

- Forskningsbasert kunnskap om europeiske og asiatiske forhold av relevans for norske interesser er produsert og tatt i bruk.
- Kunnskapen om menneskerettigheter er økt.
- Nettverk for menneskerettighetsforsvarere og deres arbeid er videreutviklet.
- Parlamentarikernetttverk for tros- og livssynsfrihet er videreutviklet.
- Internasjonalt samarbeid mot antisemittisme er styrket.
- Europarådet har gjennomgått reformer og medlemsstatene etterlever i større grad sine forpliktelser.
- Den europeiske menneskerettsdomstolens (EMD) posisjon er styrket.
- EMD har tilstrekkelig kapasitet til å behandle ubehandlede saker.

- Kunnskapsnivået og dialogen om konfliktspørsmålene på Kypros er styrket.

Prioriteringer 2022

Norge har et betydelig internasjonalt engasjement for menneskerettigheter og demokrati. Ytringsfrihet, beskyttelse av menneskerettighetsforvarere, tros- og livssynsfrihet, likestilling og menneskerettighetene til LHBTI-personer er en grunnleggende del av dette. Viktige virkemidler inkluderer mer forskning, støtte til nettverksbygging, deltakelse i sentrale fora og informasjonstiltak.

Tilskudd til Europarådet skal fremme stabilisering og respekt for det europeiske verdifelleskapet, inkludert Europarådets konvensjoner som medlemslandene er bundet av. Norge vil støtte menneskerettsdomstolens (EMD) arbeid slik at antallet saker til behandling kan reduseres. Det gis også støtte til reformprosessen som generalsekretæren ønsker å videreføre, med mål om en mer strømlinjeformet og effektiv organisasjon.

Etter en gjennomgang med gode resultater, videreføres støtte til Institutt for fredsforskning (PRIO) senter på Kypros.

Tilskuddet til europapolitisk forskning videreføres. Det er behov for forskningsbasert kunnskap for å forstå Europas politiske, økonomiske, institusjonelle og rettslige utvikling og for å fatte gode politiske beslutninger. Forskningsprosjektet «Asia i endring» videreføres også med mål om å øke kunnskapen om prioriterte asiatiske forhold som påvirker norske interesser. Den globale maktforskyvningen mot øst og det geopolitiske konfliktpotensialet i den forbindelse blir stadig viktigere for norsk politikk, økonomi og sikkerhet.

Det gis også tilskudd til EU-opplysning til Europabevegelsen og Nei til EU. Tilskuddet til arbeidet mot antisemittisme dekker Norges bidrag til International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA), oppfølging av alliansen i samarbeid med Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) og Faldstadsenteret, samt utgifter til gjennomføring av den internasjonale Holocaustdagen i Oslo som HL-senteret har påtatt seg ansvaret for.

Fulbright-programmet ble etablert for å øke forståelsen mellom folk i USA og andre land gjennom utveksling av personer, ideer og kunnskaper. Tilskudd til stipender er et bidrag til å fremme det bilaterale forholdet mellom Norge og USA.

Voksenåsen er Norges nasjonalgave til Sverige som takk for svensk bistand til krigsrammede under 2. verdenskrig og er heleid av den svenske

staten. Norges støtte til Voksenåsens drift er en kompensasjon for bortfallet av et tidligere moms-fritak.

Rapport 2020

Norges støtte bidro til å redusere antallet ubehandlede saker i EMD. Norske jurister fikk verdifull erfaring fra sekonderinger til EMD og Europarådet, som vil være nyttig i den norske justis-sektoren.

International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) ferdigstilte i 2020 sitt materiale for undervisning og læring om holocaust. Norske fagmiljøer har bidratt sterkt til dette arbeidet, som ble lansert under alliansens tyske formannskap. Flere nye tilfeller i Europa av vold motivert av antisemittisme viser at IHRAs arbeid blir stadig viktigere, også for å motarbeide fornektelse av holocaust. IHRA vedtok i 2020 også en definisjon av diskriminering mot rom-folk.

I 2020 var det 75 år siden frigjøringen fra de tyske nazistenes konsentrasjons- og tilintetgjøringseirer. I forbindelse med denne markeringen møttes utenriksministrene fra IHRAs medlemsland og bekreftet sin støtte til Stockholmserklæringen fra år 2000 om utdannelse, erindring og forskning om holocaust og delte sin visjon om en verden som skal minnes holocaust. Som en oppfølging av Stockholmserklæringen og norsk medvirkning i IHRA, ble også noen midler over denne posten benyttet til planlegging og gjennomføring av Holocaustdagen 2020 i regi av Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter.

Institutt for fredsforskning (PRIO) bidro til en faktabasert debatt gjennom forsknings-, dialog og informasjonsinitiativ om konflikten på Kypros, samt utvikling av kontakt og forståelse mellom den gresk- og tyrkiskkypriotiske befolkningen.

Det årlige Oslo Freedom Forum ble i 2020 avholdt digitalt som følge av covid-19-pandemien. Med over 4 000 registrerte deltakere fra 104 land, bidro forumet til kunnskap og debatt om aktuelle menneskerettighetsutfordringer. Forumet rettet søkelys mot utfordrende landsituasjoner, digitale trusler og beskyttelse av utsatte menneskerettighetsforvarere.

Det internasjonale parlamentarikernettverket for tros- og livssynsfrihet (IPPFoRB) har blitt en viktig del av det internasjonale arbeidet på feltet. Også i 2020 økte antallet parlamentarikere som engasjerte seg i dette arbeidet. Midlene under denne posten ble benyttet til kompetansebygging og internasjonalt påvirkningsarbeid, samt til drift av nettverkets sekretariat i Den norske Helsing-

forskomité. Pandemien medførte at nettverket i 2020 brukte ressurser på å bringe aktiviteter over på digitale plattformer, noe som representerer en ny utvikling. Den eksterne gjennomgangen av IPPFoRB i 2020 viste at man har lyktes godt med å bygge et funksjonelt sekretariat innenfor rammene av Den norske Helsingforskomiteen.

Ordningene Informasjon om europeisk og nordisk samarbeid, tilskudd til EU-opplysning og tilskudd til europapolitisk forskning bidro i 2020 til å øke kunnskap, kompetanse, nettverksbygging og samfunnsdebatt om sentrale europapolitiske og nordiske spørsmål.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 49,6 mill. kroner for 2022. Det er en reduksjon på 4,7 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Reduksjonen skyldes i hovedsak avvikling av tilskuddsordningen «Informasjon om europeisk og nordisk samarbeid».

I tillegg foreslås det å flytte 2,3 mill. kroner fra posten til kap. 118, post 21 *Spesielle driftsutgifter*, for å etablere prosjektet «Norge og EU i 2030».

Programområde 03 Internasjonal bistand

Programområder under departementet

Betegnelse	(i 1 000 kr)			
	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
Programområde 03 Internasjonal bistand	36 424 466	34 915 887	38 674 118	10,8
<i>Sum utgifter</i>	<i>36 424 466</i>	<i>34 915 887</i>	<i>38 674 118</i>	<i>10,8</i>
Programområde 03 Internasjonal bistand	17 425			0,0
<i>Sum inntekter</i>	<i>17 425</i>			<i>0,0</i>

Norsk bistand er basert på regelverket for offisiell utviklingsbistand (Official Development Assistance, ODA), som vedtas av utviklingskomitéen (DAC) i Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD). Offisiell utviklingsbistand er OECDs betegnelse på offentlig bistand (lån, gaver og faglig bistand) som fremmer og særskilt rettes mot økonomisk vekst og velferd i utviklingsland. Hvilke land som skal regnes som utviklingsland i denne sammenheng, defineres av DAC. DACs regelverk ligger til grunn for norsk bistand.

Regjeringen foreslår et samlet bistandsbudsjett på 1 pst. av bruttonasjonalinntekt (BNI), i tillegg til 750 mill. kroner til et nytt klimainvesteringsfond som skal yte risikoavlastende kapital til investeringer i fornybar energi i utviklingsland, jf. omtale under kap. 162 *Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi*, post 76 og 96. Til sammen utgjør dette 41 862 mill. kroner, tilsvarende 1,01 pst. av anslaget for BNI for 2022. Det er en økning på 3,8 mrd. kroner (10 pst.) sammenlignet med saldert budsjett for 2021.

Bevilgningene under programområde 03 *Internasjonal bistand* forvaltes av Utenriksdepartementet (herunder utenriksstasjonene), Norad, Norec og Norfund. I tillegg delegeres forvaltningen av

enkelte tilskuddsordninger til andre statlige aktører.

Forslaget til bistandsramme for 2022 utgjør 41 862 mill. kroner, fordelt med:

- 38 674,1 mill. kroner på Utenriksdepartementets budsjett, under programområde 03 *Internasjonal bistand*.
- 3 082,8 mill. kroner på Klima- og miljødepartementets budsjett til klima- og skogsatsingen.
- 87,9 mill. kroner på Finansdepartementets budsjett (51,4 mill. kroner til nettoordning for merverdiavgift og 34,6 mill. kroner til bistandsprosjekter under Riksrevisjonen, samt 1,9 mill. kroner til DFØ og Statens innkjøpssenter for fellestjenester).
- 15,9 mill. kroner på Kunnskapsdepartementets budsjett (ODA-andel forskning).
- 1,6 mill. kroner under Kommunal- og moderniseringsdepartementet for fellestjenester for offentlige anskaffelser.

ODA-godkjente flyktningutgifter i Norge er anslått til 573 mill. kroner i 2022.

Rapport om norsk bistand i 2020 er nærmere omtalt i eget avsnitt i del III, kapittel 11, samt i vedlegg 1–6.

Programkategori 03.00 Forvaltning av utviklings samarbeidet

Utgifter under programkategori 03.00 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
140	Utenriksdepartementet	1 734 750	1 883 319	1 847 197	-1,9
141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)	306 686	314 829	332 162	5,5
144	Norsk senter for utvekslings- samarbeid (Norec)	119 210	170 244	188 286	10,6
Sum kategori 03.00		2 160 646	2 368 392	2 367 645	0,0

Programkategori 03.00 *Forvaltning av utviklings-samarbeidet* omfatter bevilgninger til administrasjon av norsk utviklingsbistand.

Utenriksdepartementets mål, oppgaver og administrative ansvar generelt, samt rapport på målene for 2020, er nærmere omtalt under programkategori 02.00 *Administrasjon av utenriks-politikken*.

Bevilgningene under programkategori 03.00 skal bidra til å nå følgende mål:

- Bistanden er samordnet og resultatorientert.
- Bistandsforvaltningen er effektiv og av høy kvalitet.

- Det er nulltoleranse for økonomiske misligheter.
- Digitale verktøy er brukt mer strategisk i bistandsforvaltningen.

Utenriksdepartementets arbeid for å effektivisere drift og forvaltning, herunder forvaltning av tilskuddsordningene under programområde 03 *Internasjonal bistand*, er nærmere beskrevet i del I, kapittel 2 Effektiv drift og forvaltning av utenriksstjenesten.

Kap. 140 Utenriksdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
01	Driftsutgifter	1 583 069	1 709 607	1 676 320
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	118 484	136 142	135 583
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	19 196	37 570	35 294
89	Valutatap (disagio)	14 001		
	Sum kap. 140	1 734 750	1 883 319	1 847 197

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker lønns- og driftsutgifter til administrasjon av utviklingssamarbeidet i Utenriksdepartementet og ved utenriksstasjonene. Om lag 40 pst. av utenriksstasjonens ansatte jobber med forvaltning av utviklingssamarbeidet. Dette er utgifter som kan klassifiseres som offisiell utviklingshjelp i henhold til OECDs utviklingskomité DAC.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 1 676,3 mill. kroner i 2022. Dette er en reduksjon på 33 mill. kroner fra saldert budsjett for 2021. Reduksjonen skyldes hovedsakelig pris- og valutakursutvikling. Posten foreslås også redusert med 8,5 mill. kroner som følge av ABE-reformen. I tillegg foreslås reisebudsjettet redusert med 4,1 mill. kroner (5 pst.), grunnet endrede jobbreisevaner som følge av pandemien, jf. omtale i del I, kapittel 2 Effektiv drift og forvaltning i utenriksstasjonen og Prop. 1 S (2021–2022) Gul bok.

Det foreslås å rammeoverføre 2,8 mill. kroner til kap. 510 *Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon*, post 01 *Driftsutgifter*, fordi rådgivningstjenester til offentlige anskaffelser flyttes fra Utenriksdepartementet til DSS.

Det vises også til forslag til vedtak under romertall II om fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3140 *Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen*, post 05 *Refusjon spesialutsendinger mv.*

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen dekker tiltak innenfor utviklingssamarbeidet med mål om å styrke kvaliteten i bistandsforvaltningen. Bevilgningen går bl.a. til kjøp av eksterne faglige tjenester for å gjennomføre studier, utredninger, faglig rådgivning, program- og prosjektvurderinger, revisjoner og andre forvaltningsfaglige tjenester. En betydelig del av posten tildeles Norad.

Bevilgningen dekker også kostnader til Norges freds- og forsoningsengasjement, inkludert Oslo Forum, samt konferanser med utviklingspolitisk og bistandsfaglig innhold.

I 2022 er Norge vertskap for det andre internasjonale toppmøtet om og med personer med funksjonsnedsettelse, «Global Disability Summit», som arrangeres digitalt. Toppmøtet skal bidra til en opptrapping av den globale innsatsen for å sikre at personer med funksjonsnedsettelse blir hørt, inkludert og likestilt i alle land. Målet er å oppnå enighet om forpliktelser for inkluderende utvikling med vekt på handling og resultater.

Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi videreføres fram mot 2025 for å sikre gjennomføringen av handlingsplanen for omstilling til en bærekraftig havøkonomi. Norges andel av sekretariatsutgiftene finansieres delvis under denne posten. Se også omtale under kap. 118 *Utenrikspolitiske satsinger*, post 21 *Spesielle driftsutgifter*.

En utvidet rammeavtale for forskning og utvikling ble iverksatt i 2021, og videreføres i 2022. Gjennomføring av kortere oppdrag for å styrke kunnskapsgrunnlaget i utviklingspolitikken støttes under denne posten.

Posten dekker også utgifter til Multilateral Organization Performance Assessment Network

(MOPAN), som foretar gjennomganger av multilaterale organisasjoner og banker, og vurderer deres effektivitet og resultatopnåelse.

Kjøp av eksterne tjenester til digitalisering av tilskuddsforvaltningen, bl.a. utvikling av «Tilskuddsportalen», herunder utviklingen av en ny økonomimodul for å effektivisere utbetalingen av tilskudd, dekkes også under denne posten.

Rapport 2020

Samlet ble det brukt 118,5 mill. kroner under posten i 2020 til innkjøp av faglig rådgivning og andre utviklings- og forvaltningsfaglige oppdrag innen hele det utviklingspolitiske feltet. Det inkluderte bruk av spesialrevisjoner og granskinger, som har vært viktig for Utenriksdepartementets oppfølging av mistanke om økonomiske misligheter. Under følger en redegjørelse for de største tiltakene finansiert under posten i 2020.

Faglige rådgivningstjenester

Bevilgningen ble brukt til å dekke sekretariatstjenester for Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi (Havpanelet). Under ledelse av statsminister Solberg la de 14 landene i Havpanelet i 2020 fram en ambisiøs handlingsplan for omstilling til en bærekraftig havøkonomi globalt. Landene i panelet har forpliktet seg til planmessig, bærekraftig forvaltning av 100 pst. av sine hav- og kystområder innen 2025.

Rammeavtalen for forskning og utvikling utløp i 2020. Avtalen muliggjorde kortere oppdrag hos norske forsknings- og evalueringsinstitutter som ga informasjon om, og kartla, utviklingspolitiske forhold både geografisk og tematisk. For eksempel ble ordningen brukt til rask datainnhenting da pandemien rammet. Irregulær migrasjon, Kina og bærekraftsmålene ble utredet og norsk innsats ble evaluert, som norsk politiinnsats på Haiti fra 2010 til 2019.

Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) bisto med faglig og administrativ støtte i forbindelse med etableringen og driften av Det nordisk-afrikanske initiativet til støtte for multilateralt samarbeid og en regelstyrt verdensorden. NUPI bisto bl.a. med å arrangere det første, større møtet under initiativet om klima og sikkerhet i Sahel, som ble avholdt i Dakar i Senegal i mars 2020. Møtet og sluttdokumentet utgjorde et viktig bidrag til norsk Sahel-politikk og i forberedelsene av medlemskapet i FNs sikkerhetsråd.

Som et ledd i markeringen av 25-års jubileet for handlingsprogrammet fra Beijing om kvinners

rettigheter og likestilling, ble det i 2020 utarbeidet en kommunikasjonskampanje i samarbeid med organisasjonene Plan og Fokus. Kampanjen, som startet i januar 2021, besto av en quiz om status for global likestilling rettet mot ministre, ambassadører og andre beslutningstakere og påvirkere.

Posten ble benyttet til å dekke Innovasjon Norges forvaltning av det humanitære innovasjonsprogrammet «Humanitarian Innovation Programme Norway».

Den ble også benyttet til fred og forsoningsarbeid i bl.a. Afghanistan og Venezuela, samt til kapasitetsbygging i fred og forsoningsarbeid og kompetanseheving om koblingene mellom menneskerettighetene og bærekraftsmålene.

Posten ble benyttet til program- og prosjektvurderinger og til midtveisgjennomganger av bistandsprosjekter, både i UD og Norad. Tildelingen ble benyttet til konsulenttjenester for utviklings- og forvaltningsfaglige oppdrag, i hovedsak innen faglig samarbeid, Kunnskapsbanken, miljø- og matsikkerhet, ren energi og global helse. Pandemien reduserte muligheten for å gjennomføre planlagte konsulenttjenester med reiseaktivitet.

Arrangementer

Under Norges presidentskap for FNs økonomiske og sosiale råd (ECOSOC), ble høynivåforumet for oppfølging av bærekraftsmålene, High Level Political Forum (HLPF), i 2020 ledet digitalt fra et konferansestudio i Oslo.

Den nasjonale bærekraftskonferansen, «Veien mot 2030», som Utenriksdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet skulle arrangert i november 2020, måtte utsettes til 2021. Likevel påløp det utgifter til forberedelsen av konferansen i 2020.

Posten ble også brukt til å finansiere arrangementer i forbindelse med at Norge leder givnerlandsgruppen for Palestina (Ad-Hoc Liaison Committee, AHLC). Utenriksministeren ledet et virtuelt møte på ministernivå 2. juni der tiltak for å styrke den palestinske økonomien og innretningen på giverinnsatsen til palestinerne framover ble diskutert.

Oppgraderingen av frøhvelvet på Svalbard ble ferdigstilt senhøsten 2019. I februar 2020 inviterte statsminister Erna Solberg pådrivergruppen for bærekraftsmålene og nasjonale og regionale genbanker til en stor deponeringsseremoni. Deler av arrangementet ble dekket under denne posten.

Posten ble også brukt i forbindelse med oppfølgingen av den internasjonale konferansen mot

seksualisert og kjønnsbasert vold, som ble holdt i Oslo i mai 2019. Norge inngikk en konsulentavtale over tre år med Humanitarian Outcomes for å spore hvordan forpliktelsene fra konferansen følges opp. I 2020 leverte de den første rapporten om hva konferansen førte til av framgang i bekjempelse av seksualisert og kjønnsbasert vold. For å synliggjøre arbeidet og rapporten arrangerte Norge og medverter fra Oslo-konferansen et høynivåmøte med over 500 deltakere under åpningen av FN's generalforsamling i september 2020.

Digitalisering av bistandsforvaltningen

Regjeringen lanserte «Resultatportalen» høsten 2020. Portalen gir offentligheten innsikt i resultater av norsk bistand og bidrar til større åpenhet og læring om bruken av bistandsmidler. Det arbeides fortsatt med å utvikle utenriktjenestens digitale søknads- og saksbehandlingssystem, «Tilskuddsportalen». Tilskuddsportalen vil digitalisere saksflyten og gi saksbehandlere et mer effektivt verktøy i forvaltningen av tilskudd. I 2020 ble det bl.a. utviklet funksjonalitet for digital avtaleflyt. Løsningen skal automatisk sende ut og gi påminnelser om oppfølgingsaktivitetene som er definert i avtalen. Deler av løsningen er allerede tatt i bruk for flere typer tilskudd med positive effekter som økt etterlevelse av regelverket og likebehandling av søkere.

Evaluerings tjenester

11,5 mill. kroner ble benyttet til kjøp av tjenester til evalueringsvirksomheten i Norad. I 2020 ble tolv evalueringer og studier ferdigstilt. Disse dekket både evalueringer av norsk innsats på landnivå, i henholdsvis Sør-Sudan og Somalia, og tematiske områder. De tematiske områdene var bl.a. privatsektorutvikling og jobbskaping, anti-korrupsjonsinnsats, konsentrasjon i norsk utviklingspolitikk, porteføljeorienteringen i norske bistandsprogrammer og kvaliteten på desentraliserte evalueringer. I forbindelse med at evalueringene ble ferdigstilt, ble det arrangert ni åpne nettseminarer og utarbeidet ti nyhetsbrev (Eval-News), til abonnenter på alle kontinenter.

I tillegg ble medlemskontingenten til nettverket for gjennomganger av multilaterale organisasjoner (MOPAN), dekket under posten. MOPAN

gjennomgikk seks FN-organisasjoner og enheter i 2020. Metoden deres ble styrket for å kunne vurdere bekjempelse av seksuell trakassering. En analytisk studie av humanitære organisasjoner, hvor Norge deltar i referansegruppen, ble påbegynt.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 135,6 mill. kroner for 2022. Posten foreslås økt med 10 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Økningen skal benyttes til å arrangere det internasjonale toppmøtet om og med personer med nedsatt funksjonsevne, Global Disability Summit.

I tillegg foreslås det å flytte 13,4 mill. kroner til evalueringstjenester og kvalitetssikring av granskinger og varslingssaker til kap. 141 *Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)*, post 21 *Spesielle driftsutgifter* fra 2022, da Norad har ansvar for å gjennomføre disse.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen dekker utgifter til større anskaffelser, ombygginger og vedlikeholdsarbeider i Utenriksdepartementet og ved utenriksstasjonene.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 35,3 mill. kroner for 2022. Det er en reduksjon på 2,3 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021 grunnet pris- og valutakursutvikling.

Post 89 Valutatap (disagio)

Utenriksstasjonenes regnskap blir ført i ulike lokale valutaer. Ved årets slutt blir beholdningene ved hver enkelt utenriksstasjon justert i samsvar med Norges Banks kurser per 31. desember. På grunn av kursdifferansene vil det oppstå enten kurstap eller kursgevinst.

I 2020 ble det utgiftsført 14 mill. kroner på posten.

Utenriksdepartementet ber om samtykke fra Stortinget til å føre eventuelt valutatap på kap. 140 *Utenriksdepartementet*, post 89 *Valutatap*, jf. forslag til vedtak under romertall IV.

Kap. 3140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
05	Refusjon spesialutsendinger mv.	12 043		
89	Valutagevinst (agio)	5 382		
	Sum kap. 3140	17 425		

Post 05 Refusjon spesialutsendinger mv.

På denne posten føres eventuelle refusjoner Utenriksdepartementet mottar fra andre departementer til utgifter for spesialutsendinger ved utenriksstasjonene som kan klassifiseres som offisiell utviklingshjelp. Lønns- og driftsutgifter for disse spesialutsendingene belastes kap. 140, post 01.

For 2020 ble det inntektsført 12 mill. kroner på posten.

Det foreslås romertallsfullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 140 *Utenriksdepartementet*, post 01 *Driftsutgifter*, mot tilsvarende merinntekt under post 05 *Refusjon spesialutsendinger mv.*, jf. forslag til vedtak under romertall II.

Post 89 Valutagevinst (agio)

Utenriksstasjonenes regnskap blir ført i ulike lokale valutaer. Ved årets slutt blir beholdningene ved hver enkelt utenriksstasjon justert i samsvar med Norges Banks kurser per 31. desember. På grunn av kursdifferansene vil det oppstå enten kurstap eller kursgevinst.

For 2020 ble det inntektsført 5,4 mill. kroner på posten.

Utenriksdepartementet ber om samtykke fra Stortinget til å føre eventuelt valutagevinst på kap. 3140 *Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen*, post 89 *Valutagevinst*, jf. forslag til vedtak under romertall IV.

Kap. 141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
01	Driftsutgifter	282 880	290 956	294 390
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	23 806	23 873	37 772
	Sum kap. 141	306 686	314 829	332 162

Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad) skal bidra til å realisere de overordnede målene i norsk utviklingspolitikk og bærekraftsmålene. Norad har bl.a. ansvar for å forvalte en rekke tilskuddsordninger, for å gi bistandsfaglige og forvaltningsfaglige råd til Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene, og for å dele norsk kompetanse med utviklingsland gjennom bruk av norske fagmiljøer. Norad skal videre kommunisere resultater av bistanden og utviklingssamarbeidet, og initiere og gjennomføre uavhengige evalueringer.

Bevilgningene under kapitlet finansierer ordinære driftsoppgaver i Norad. I tillegg kommer midler til kjøp av eksterne, faglige tjenester som

finansieres under kap. 140 *Utenriksdepartementet*, post 21 *Spesielle driftsutgifter*. I saker som gjelder regjeringens klima- og skoginitiativ over Klima- og miljødepartementets budsjett, tildeles Norad bevilgninger under kap. 1482 *Internasjonale klima- og utviklingstiltak*.

Norad disponerte 261 årsverk i 2020 og er lokalisert i Oslo.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker lønns- og driftsutgifter for Norad.

Rapport 2020

Fra 2020 har endret oppgavedeling mellom Utenriksdepartementet og Norad, gitt Norad ansvar for en større del av tilskuddsforvaltningen på utviklingsområdet. I 2020 forvaltet Norad, på vegne av Utenriksdepartementet og Klima- og miljødepartementet, i underkant av 18,7 mrd. kroner, fordelt på 29 tilskuddsposter. Dette er en betydelig økning fra 2019, da Norad forvaltet vel 11,5 mrd. kroner. Tilskuddsmidlene har gått via globale initiativer, multilaterale organisasjoner, bedrifter og via norske, lokale og internasjonale organisasjoner og offentlige institusjoner. Mer konkret rapportering for tilskuddsmidlene framkommer under den enkelte tilskuddspost under programkategori 03.10 *Utviklingssamarbeidet*.

Norad har i 2020 også gitt faglige råd til Utenriksdepartementet, samt bistått ambassader og delegasjoner med rådgivning og kvalitetssikring. Norad bidro bl.a. med rådgivning til arbeidet med multilaterale partnere og FN-organisasjonene, i reform- og utviklingsarbeid for Verdensbanken og Afrikabanken, samt innspill til forhandlingene om rammeresolusjonen for FNs operasjonelle aktiviteter. Videre bidro Norad med faglig rådgivning til styreprosesser i multilaterale organisasjoner og fond som arbeider med global helse, utdanning og menneskerettigheter og likestilling. Som følge av covid-19-pandemien opprettet Norad et eget prosjektteam innen vaksine og helse. Teamet bidro til gjennomføringen av Norges arbeid i det globale partnerskapet Access to Covid-19 Tools Accelerator (ACT-A), inkludert det internasjonale initiativet for rettferdig tilgang til vaksine mot covid-19 (COVAX).

For å videreutvikle arbeidet med å dele norsk kompetanse med utviklingsland gjennom samordning av norske fagmiljø i ulike kunnskapsprogrammer, arbeidet Norad i 2020 videre med å standardisere og forenkle forvaltningen av kunnskapsprogrammene. Mer konkret rapportering for de ulike kunnskapsprogrammene framkommer under kap. 161 *Utdanning, forskning og faglig samarbeid*, post 72 *Kunnskapsbanken og faglig samarbeid*.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 294,4 mill. kroner for 2022. Reisebudsjettet foreslås redusert med 1 mill. kroner (5 pst.) grunnet endrede jobbreisevaner som følge av pandemien, jf. omtale i del I, kapittel 2

Effektiv drift og forvaltning i utenriktjenesten og Prop. 1 S (2021–2022) Gul bok. Det innføres også ny premiemodell for betaling av pensjonspremie for statlige virksomheter, jf. omtale i del I, kapittel 2, som reduserer bevilgningen.

Det foreslås rammeoverført 575 000 kroner til kap. 1605 *Direktoratet for forvaltning og økonomistyring*, kap. 01 *Driftsutgifter* for å dekke inngått serviceavtale mellom Norad og Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ).

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen dekker utgifter til gjennomføring av Norads informasjons- og kommunikasjonsvirksomhet, herunder formidling av kunnskap om og resultater av bistanden. Bevilgningen på posten dekker også utgifter til utgivelsen av fagbladet Bistandsaktuelt.

Fra 2022 dekker denne bevilgningen også utgifter til kjøp av eksterne tjenester for evaluering og til ekstern kvalitetssikring i granskninger og varslingssaker i Norad. Disse utgiftene har til nå blitt bevilget under kap. 140 *Utenriksdepartementet*, post 21 *Spesielle driftsutgifter*, men foreslås overført til denne posten fra 2022, da Norad har ansvar for å gjennomføre dette.

Rapport 2020

Norad har gjennom bl.a. rapporter, fag- og landsider på norad.no, bistandsresultater.no, medieuttalelser, kronikker og ulike arrangementer, bidratt til å fremme interesse for, og debatt om utviklings spørsmål. Videre har Norad bidratt til økt kunnskap om bistandens resultater, norsk utviklingspolitikk og bærekraftsmålene. Covid-19-pandemien førte til at planlagte kommunikasjonsaktiviteter, bl.a. Noradkonferansen og reiser for produksjon av film, ble utsatt eller avlyst.

Norad har en flerårig kampanje der formålet er å gi Norges befolkning økt kunnskap og informasjon om bærekraftsmålene. En undersøkelse gjort av Norstat høsten 2020 viste at 69 pst. kjenner til bærekraftsmålene, mot 35 pst. da kampanjen startet i 2016. Som en tilpasning til pandemien utviklet Norad i 2020 en digital kampanje, gjennom nettsiden *Verdens viktigste mål*, der befolkningen ble invitert til å ta en test for å finne ut hvilket bærekraftsmål som lå nærmest deres preferanser.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 37,8 mill. kroner for 2022. Dette er en økning på 13,9 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Økningen skyldes i hovedsak forslag om å flytte 13 mill. kro-

ner for kjøp av eksterne evalueringstjenester og 0,4 mill. kroner til ekstern kvalitetssikring i granskinger og varslingsaker til posten fra kap. 140 *Utenriksdepartementet*, post 21 *Spesielle driftsutgifter*.

Kap. 144 Norsk senter for utvekslingssamarbeid (Norec)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
01	Driftsutgifter	49 371	54 767	54 809
70	Uttekslingsordninger, <i>kan overføres</i>	69 839	115 477	133 477
	Sum kap. 144	119 210	170 244	188 286

Norsk senter for utvekslingssamarbeid (Norec) skal bidra til å realisere de overordnede målene i norsk utviklingspolitikk. Gjennom gjensidig kompetanseutveksling skal Norec støtte globale partnerskap i deres arbeid for å nå bærekraftsmålene.

Norecs hovedoppgaver er å:

- Være et kompetansesenter for utvekslingssamarbeid.
- Forvalte tilskudd for å styrke globale partnerskap som bidrar til bærekraftig utvikling.
- Gi unge mennesker internasjonal arbeidserfaring og kompetanse innen bærekraftig utvikling.

Fra 1. april 2021 delegerte Utenriksdepartementet ansvaret for forvaltningen av rekrutteringsordningene til norske juniorekspertter (JPO), FN-frivillige (UNV) og stipendordningen til praktikanter i FN til Norec. Se omtale av ordningen under kap. 171 *FNs utviklingsarbeid*, post 73 *Internasjonale rekrutteringer og tilskudd til andre tiltak i FN*.

Norec disponerte 35 årsverk ved utgangen av 2020 og flyttet inn i permanente lokaler i Førde våren 2021.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker Norecs driftsutgifter. I tillegg omfatter posten analyse- og resultatarbeid, rapporter, evalueringer, risikostyring og ulike typer nettverksarrangementer.

Rapport 2020

Covid-19 og reiserestriksjoner gjorde at utvekslinger ikke kunne gjennomføres som planlagt i 2020. Norec brukte året til å utvikle nye måter å jobbe på og forbedre eksisterende strukturer, herunder utvikling og forbedring av digitale tjenester. I tillegg oppgraderte Norec sin database for å forbedre internkontrollen, få bedre oversikt over data fra prosjektene og for å kunne systematisere og hente ut resultater over tid. Siste halvår av 2020 utviklet Norec en digital læringsplattform, som skal brukes til å formidle kompetanse til og mellom partnerskapene. For å forenkle søknadsprosessen og gjøre Norec mer synlig for potensielle søkere, er det besluttet at Norec skal ta i bruk UD og Norads tilskuddsportal. Dette arbeidet er igangsatt.

I 2020 rettet Norec seg mot aktører innen hav, klima og miljøvern, som er prioriterte områder i norsk utviklingspolitikk. Norec hadde i 2020 tettere kontakt med norske ambassader i samarbeidsland, gjennom økt rapportering om landspesifikke aktiviteter. Norec fikk nye nettsider i 2020.

I 2020 bidro Norec i ti eksterne evalueringer og rapporter i regi av internasjonale og multilaterale organisasjoner. Norec bestilte også rapporten «Temporary workplace integration» av analyseselskapet Oxford Research for å styrke kompetansen om inkludering av utenlandske arbeidstakere på norske arbeidsplasser. Norec vil bruke og dele kunnskapen fra denne rapporten i sin rolle som kompetansesenter for internasjonal utveksling.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 54,8 mill. kroner for 2022. Dette er på om lag samme nivå som saldert budsjett for 2021. For 2022 foreslås reisebudsjettet redusert med 0,2 mill. kroner (5 pst.), grunnet endrede jobbreisevaner som følge av pandemien, jf. omtale i del I, kapittel 2 Effektiv drift og forvaltning i utenriktjenesten og Prop. 1 S (2021–2022) Gul bok. Det innføres også ny premiemodell for betaling av pensjonspremie for statlige virksomheter, jf. omtale i del I, kapittel 2, som reduserer bevilgningen.

Post 70 Utvekslingsordninger, kan overføres

Bevilgningen dekker støtte til utveksling i og mellom utvalgte land i Afrika, Asia og Latin-Amerika og Norge. Dette inkluderer ulike metoder for erfarings- og kompetanseutvikling, deriblant utveksling av personell, nettverksbygging, digitalt samarbeid og organisasjonsutvikling.

Ordningen gir tilskudd til aktører i offentlig, privat og frivillig sektor som arbeider med utdanning, helse, næringsliv, klima, miljø og hav, og styrking av sivilt samfunn gjennom utvikling av ungt lederskap. Tilskuddsordningen skal særlig rettes mot Norges partnerland for langsiktig utvikling.

Virksomheten er bygd på gjensidighet og partnerskap. Prosjektene følges opp gjennom kursvirksomhet og nettverksbygging. Norec bidrar med veiledning og rådgivning til involverte organisasjoner.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 17 – Styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling. I tillegg støtter bevilgningen bærekraftsmål 3 – Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder, 4 – Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle, 8 – Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle og 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Virksomheter som mottar støtte til utvekslingsprosjekter i sine globale partnerskap har styrket sitt arbeid for bærekraftig utvikling.

- Unge mennesker har fått internasjonal arbeids erfaring og kompetanse innen bærekraftig utvikling.

Prioriteringer 2022

I 2022 skal Norec prioritere søkere som tematisk arbeider med klima, herunder klimatilpasning, sultbekjempelse, miljø og hav, og alle aktører i offentlig sektor. Norec skal støtte globale partnerskap som først og fremst utveksler ansatte eller frivillige, men som også støtter internasjonalt samarbeid gjennom ulike metoder for erfarings- og kompetanseutvikling. Utvikling av nye og digitale løsninger i utvekslingsprosjekter skal videreføres. Tilskudd til Den afrikanske unions ungdomsutvekslingsprogram dekkes også under denne posten.

Rapport 2020*Faglig samarbeid med partnerland er styrket*

Covid-19-pandemien satte utvekslingsvirksomheten på pause og påvirket Norecs evne til å løse oppdrag. Partnere måtte også prioritere lokalt arbeid.

Selv om reiserestriksjoner gjorde fysisk utveksling tilnærmet umulig i 2020, la Norec til rette for at eksisterende internasjonale partnerskap kunne fortsette sine prosjekter gjennom pandemien. Alle prosjekter som får støtte fra Norec samarbeidet digitalt også før covid-19, i tillegg til de fysiske utvekslingene. I 2020 ble behovet for dette større, og måtte trappes opp til også å gjelde samarbeid på daglig basis. Det digitale grunnlaget partnerskapene hadde fra før, gjorde det enklere for dem å fortsette samarbeidet under pandemien.

Norec hadde i 2020 66 samarbeidsprosjekter, med 175 samarbeidsorganisasjoner involvert. Til sammenligning støttet Norec 82 prosjekter med 228 samarbeidsorganisasjoner i 2019.

Tilskudd til nye internasjonale samarbeid har ikke vært prioritert i 2020 på grunn av pandemien. Norec har samarbeidet med Kunnskapsbanken i Norad om å finne synergier mellom de to enhetene. Dette har resultert i bedre kjennskap hos begge parter til hvordan Kunnskapsbanken og Norec kan samarbeide videre. Forslag til ulike type utvekslingsmoduler ble utviklet, og Norec skal etter hvert tilby et kurs til Kunnskapsbankens samarbeidsinstitusjoner. Arbeidet ble noe forsinket på grunn av covid-19 og andre prioriteringer.

Læring og engasjement for utvikling hos utvekslingsdeltakere og prosjektpartnere har økt

Norecs kursvirksomhet har siden mars 2020 foregått digitalt. Før all kursvirksomhet ble digital grunnet covid-19, deltok 357 personer på fysiske kurs. Norec utviklet et digitalt tilbud som erstattet det fysiske hjemkomstseminaret. 101 deltakere deltok på seminaret. Arbeidet med flere digitale komponenter startet.

Høsten 2020 ble det gjennomført en ekstern evaluering av Norec sine deltakerkurs. Det ble rapportert at Norec oppnår svært gode resultater for sine læringsmål. 93 pst. av respondentene sier at kursene var viktige for deres utvekslingsopphold. Norec arrangerte i 2020 sitt første kurs i Latin-Amerika.

Annet hvert år gjennomføres det en spørreundersøkelse blant deltakerne i utvekslingsprogrammene om verdien av utvekslingen. Dette ble sist gjennomført i 2019. Det foreligger derfor ingen data på dette målet for 2020.

Kunnskap fra utvekslingssamarbeid er tilbakeført eget samfunn

Totalt 337 personer deltok i prosjektene som utvekslingsdeltakere. De fleste reise hjem da pandemien brøt ut, og fortsatte arbeidet i prosjektene etter hjemreise gjennom bl.a. digitalt samarbeid. Det var imidlertid færre på utveksling i 2020 enn tidligere, slik at denne effekten totalt sett ble mindre enn planlagt. I 2019 deltok 615 personer i prosjektene som utvekslingsdeltakere.

Flere prosjekter som mottar støtte fra Norec brukte tidligere utvekslingsdeltakere mer aktivt i prosjektene etter at utvekslingskomponenten ble satt på pause. Dette resulterte i at kunnskap fra utvekslingssamarbeidet ble tilbakeført til eget samfunn.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 133,5 mill. kroner for 2022. Dette er en økning på 18 mill. kroner fra saldert budsjett for 2021, og skyldes en forventning om økt utvekslingsaktivitet etter pandemien.

Programkategori 03.10 Utviklingssamarbeidet

Utgifter under programkategori 03.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022	Endring i pst.
150	Humanitær bistand	5 556 854	6 258 354	6 528 789	4,3
151	Fred, sikkerhet og globalt samarbeid	2 146 341	2 035 977	2 280 277	12,0
152	Menneskerettigheter	820 859	798 817	898 617	12,5
159	Regionbevilgninger	3 362 376	4 678 921	5 340 421	14,1
160	Helse	5 468 236	3 961 686	4 157 797	5,0
161	Utdanning, forskning og faglig samarbeid	3 104 058	2 738 810	3 218 858	17,5
162	Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi	4 326 079	3 469 854	4 538 254	30,8
163	Klima, miljø og hav	1 736 928	1 460 185	1 641 398	12,4
164	Likestilling	1 485 202	1 234 219	1 485 219	20,3
170	Sivilt samfunn	2 071 557	2 028 471	2 181 265	7,5
171	FNs utviklingsarbeid	1 175 230	953 099	970 099	1,8
172	Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette	2 530 663	2 378 700	2 492 450	4,8
179	Flyktingtiltak i Norge	479 437	550 402	573 029	4,1
	Sum kategori 03.10	34 263 820	32 547 495	36 306 473	11,5

Budsjettforslaget for 2022 under programkategori 03.10 *Utviklingssamarbeidet* utgjør 36,3 mrd. kroner, og er om lag 3,8 mrd. kroner høyere enn saldert budsjett for 2021. Det gir rom for å øke innsatsen innenfor flere av regjeringens prioriterte områder. Regjeringens hovedprioriteringer i budsjettet er omtalt i del I, Innledning, og satsingsområdene er nærmere beskrevet under den enkelte post.

En stor andel av bistandsmidlene gis gjennom multilaterale organisasjoner og de store globale fondene. Satsinger under de tematiske postene må imidlertid også sees i sammenheng med økninger under kap. 159 *Regionbevilgninger*, som

dekker langsiktig bilateral bistand til utdanning, helse og klima mv.

Partnerland i norsk utviklingspolitikk

I tråd med Meld. St. 17 (2017–2018) *Partnerland i utviklingspolitikken*, prioriteres 17 partnerland i utviklingssamarbeidet. *Den demokratiske republikken Kongo (DR Kongo)* ble lagt til i 2021. Disse landene fordeler seg på to kategorier:

- Land som er partnere for langsiktig utvikling.
- Land som i hovedsak har behov for stabilisering og konfliktforebygging.

Det er utarbeidet egne strategier for de 16 første landene, med bærekraftsmålene som en rød tråd i samarbeidet. De flerårige strategiene skal sikre forutsigbarhet. Samarbeidet tar utgangspunkt i eksisterende bilaterale relasjoner, landenes egne prioriteringer og en vurdering av hvilke områder Norge har best forutsetninger for å bidra til. Støtten bevilges over en rekke budsjettposter og baserer seg på samarbeid med ulike lokale, nasjonale og internasjonale organisasjoner og partnere. Innretningen av støtten er avhengig av innsatsen i det enkelte land. Forutsigbarhet er viktig i langsiktig utviklingssamarbeid, og det er ønskelig å opprettholde om lag samme nivå på støtten over flere år. Vedlegg 1, Bilateral bistand i 2020, viser støtte til de enkelte land (multilateral støtte er ikke inkludert) fordelt på kapittel og post i 2020.

Partnerlandstrategien for *Den demokratiske republikken Kongo (DR Kongo)* ferdigstilles før årsskiftet. Norsk engasjement skal støtte landets nasjonale utviklingsplan for 2019–2023, og FNs rammeverk for samarbeid med DR Kongo for 2020–2024. Norsk innsats skal særlig styrke beskyttelse av sivile og respekt for menneskerettighetene. Dessuten skal Norge støtte arbeidet mot moderne slaveri og seksualisert og kjønnsbasert vold. Videre skal norsk støtte medvirke til å møte humanitære behov og fremme fredsbygging. Norge skal også bidra til landbruksutvikling og bærekraftig naturressursforvaltning, særlig for skog, matsikkerhet, klimatilpasning og fattigdomsreduksjon. Det er et mål å styrke samspillet mellom humanitær innsats, langsiktig utvikling og fredsbygging. Den norske støtten til DR Kongo var i 2020 på 294,3 mill. kroner. DR Kongo ble partnerland i 2021 og det ble opprettet en norsk ambassade i Kinshasa samme år.

Kategori 1 Partnere for langsiktig utvikling

Det viktigste for Norges samarbeid med *Colombia* er oppfølgingen av fredsavtalen mellom colombianske myndigheter og Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (FARC), samt at forhandlinger mellom colombianske myndigheter og Ejército de Liberación Nacional (ELN) gjenopptas. Fredsavtalen omfatter bl.a. et system for overgangsrettferdighet, reintegrering av tidligere FARC-soldater, jobbskaping og mer langsiktige prosesser som landreform. Implementeringen av fredsavtalen er utfordrende, og situasjonen for tidligere FARC-soldater, miljø- og MR-forkjempere og andre sivilsamfunnsledere og aktivister er forverret. I lys av dette og uroen i 2021, vil Norge i 2022 fokusere sterkere på menneskerettighets-

dimensjonen i utviklingssamarbeidet. Et annet satsingsområde er samarbeid for å bidra til redusert avskoging i Colombia, jf. omtale i Klima- og miljødepartementets Prop. 1 S (2021–2022). I 2022 vil bistanden fortsette å handle om gjennomføringen av fredsavtalen, inkludert videreføring av programmene Olje for utvikling og Fisk for utvikling. I 2020 var norsk støtte på 523 mill. kroner.

Borgerkrigen i Tigray vanskeliggjør videreføringen av utviklingssamarbeidet med *Etiopia*. Det økte konfliktnivået i 2020 ble ytterligere forverret i 2021. Kombinert med pandemi og innskrenket politisk handlingsrom har dette begrenset deler av utviklingssamarbeidet og i tillegg ført til økt norsk humanitær innsats. Utviklingen utgjorde et alvorlig tilbakeslag for reformprosessen. I lys av dette er det igangsatt en revisjon av partnerlandsstrategien og det bilaterale utviklingssamarbeidet med Etiopia. Norsk støtte til Etiopia i 2020 var på 735,9 mill. kroner.

Næringsutvikling er sentralt for norsk innsats i *Ghana*. Det norske bistandsengasjementet prioriterer kapasitetsbygging og naturressursforvaltning bl.a. gjennom programmet Fisk for utvikling. Sistnevnte er viktig for å støtte livsgrunnlaget for lokalbefolkningen og særlig sårbare grupper. Norsk støtte i 2020 var på 24,3 mill. kroner. Ghana er medlem av Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi og trer inn i FNs sikkerhetsråd i 2022.

Samarbeid om klima, hav, energi og felles innsats for å styrke det multilaterale systemet står også sentralt i samarbeidet med *Indonesia*. Indonesia er medlem av Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi. Videre er demokrati, likestilling og respekt for menneskerettighetene, spesielt for sårbare grupper, en viktig del av samarbeidet. Samspillet mellom disse elementene er viktig for at Indonesia skal kunne oppnå bærekraftsmålene. Norsk støtte i 2020 var på 554,5 mill. kroner.

Utviklingssamarbeidet med *Malawi* skal støtte landets nasjonale strategi for vekst og utvikling. Helse, utdanning, ernæring og matsikkerhet, og sammenhengen mellom disse tematiske områdene, er hovedprioriteringer for samarbeidet. Videre er demokrati, likestilling og respekt for menneskerettighetene, spesielt for sårbare grupper, viktig. Klimatilpasning for å skape mer robuste lokalsamfunn som bedre kan håndtere klimaendringene, vil være et viktig norsk bidrag i 2022. Norsk støtte i 2020 var på 491,7 mill. kroner.

Utviklingssamarbeidet med *Mosambik* skal bidra til fattigdomsbekjempelse, matsikkerhet, demokratisk utvikling og godt styresett, jobbskaping og økt energitilgang. Dette er i tråd med Mosambiks egne nasjonale planer. Sårbare grup-

per, rettighetsperspektivet og likestilling vektlegges i all norsk bistand til landet. Politisk dialog med myndighetene, faglig samarbeid og partnerskap med multilaterale og frivillige organisasjoner er blant virkemidlene for å nå målene. Mosambik rammes ofte av naturkatastrofer. Derfor vektlegges klimatilpasning og mer robust gjenoppbygging i innsatsen for matsikkerhet og energiforsyning. Den væpnede konflikten nord i landet, klimaendringer, covid-19 og den allerede omfattende fattigdommen, fører til en kompleks sikkerhetspolitisk, humanitær, sosial og økonomisk situasjon. Dette fordrer en helhetlig respons med humanitær innsats, langsiktig bistand og støtte til fredsbygging. Norge vil vektlegge tiltak som kan bidra til stabilitet, varig fred, økonomisk utvikling, jobbskaping, økt matvaresikkerhet og godt styresett. Norge bistår i fredsprosessen mellom regjeringspartiet Frente de Libertação de Moçambique (Frelimo) og Resistência Nacional Moçambicana (Renamo). Langvarig samarbeid om gjennomføringen av den nasjonale handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet videreføres. Det gjør også støtten til godt styresett og programmer om ressursforvaltning, herunder fornybar energi og hav. Norsk støtte i 2020 var på 460,3 mill. kroner.

Norge har gjennom flere år hatt et bredt utviklingssamarbeid med *Myanmar*. Viktige områder har vært godt styresett, menneskerettigheter, næringsutvikling, helse, utdanning, sivilt samfunn, fred og forsoning og politiske og økonomiske reformprosesser. Myanmar er satsingsland for kvinner, fred og sikkerhet. Etter militærkuppet 1. februar 2021, besluttet regjeringen å fryse stat-til-stat-programmene for faglig samarbeid mellom norske og myanmarske offentlige institusjoner. Denne bistanden gjelder særlig områder som naturressursforvaltning, energi, miljø, klima, bærekraftig hav, Olje for Utvikling og Fisk for Utvikling. En omlegging av bistanden til Myanmar vil prioritere humanitær innsats, menneskerettigheter og freds- og demokratiseringsarbeid. Partnerlandsstrategien vil revideres når det er mer klarhet i den politiske situasjonen i landet. Total norsk støtte til Myanmar var på 292,2 mill. kroner i 2020.

Norge har et langvarig og omfattende engasjement i *Nepal*, som er et av Asias fattigste land. Det overordnede målet er å bidra til å nå bærekraftsmålene. I tråd med Nepals egne utviklingsplaner bidrar Norge til inkluderende utdanning for alle, velfungerende styresett på lokal-, provins- og nasjonalt nivå, og økt tilgang til fornybar energi. Andre prioriterte innsatsområder er likestilling, menneskerettigheter og klima. Dette er avgjørende for

bærekraftig utvikling i landet. Støtte til sårbare grupper står sentralt i alle deler av samarbeidet med Nepal. Norge støtter også andre sektorer, som helse, gjennom norske frivillige organisasjoner, og forsknings- og universitetssamarbeid. Total bistand til Nepal utgjorde 308,5 mill. kroner i 2020.

Den norske innsatsen i *Tanzania* skal mobilisere egne nasjonale ressurser, øke respekten for menneskerettighetene og utvikle rammevilkårene som fremmer private investeringer, jobbskaping og økonomisk vekst. Dette er i tråd med Tanzanias egen utviklingsplan og strategi, som har som overordnet mål å gjøre landet til et mellominntektsland innen 2025. Sentrale, tematiske områder for samarbeidet er styrket demokratisk utvikling og bedre vern av ytringsfriheten, økt energitilgang, effektivisering av landbruket og økt mat- og ernæringsikkerhet og bedret styresett. Viktige virkemidler for å nå målene er politisk dialog, kunnskapsformidling, samarbeid med frivillige organisasjoner og forskningssamarbeid. Norsk støtte i 2020 var på 439,8 mill. kroner.

Den norske innsatsen i *Uganda* skal bidra til å redusere landets fattigdoms- og utviklingsutfordringer. Støtte til fornybar energi og bærekraftig forvaltning av naturressurser gjennom Olje for utvikling, skal bidra til mobilisering av landets egne ressurser, næringsutvikling og jobbskaping. Demokratisk utvikling og fremme av respekt for menneskerettighetene er andre hovedprioriteringer. Å styrke kvinners rettigheter er både et fokusområde og en tverrgående prioritering. Støtte til sårbare befolkningsgrupper vektlegges. Dette gjelder særlig sårbare flyktninger og fattige vertssamfunn. Uganda huser over 1,4 millioner flyktninger og er dermed Afrikas største vertsland, og tredje største mottaker av flyktninger i verden. Norsk støtte til Ugandas flyktningerespons går primært gjennom FN-systemet og sivilt samfunn, og bidrar til å fremme sammenhengen mellom humanitær innsats og langsiktig utviklingsbistand. Norsk støtte var på 312,4 mill. kroner i 2020.

Kategori 2 Partnere for stabilisering og konfliktforebygging

Norge har hatt et bredt utviklingssamarbeid med *Afghanistan* gjennom en rekke år. Sentrale sektorer har vært sikkerhet og stabilitet, forbedret styresett og styrket økonomisk og sosial utvikling. Etter at NATO-oppgavet ble avsluttet i juli 2021 har Taliban tatt kontroll over landet. Situasjonen er fremdeles uoversiktlig og det kan potensielt skje nye omveltninger. Dette har endret de grunnleggende premisene for utviklingssamarbeidet.

Både Norge og andre giverland, utviklingsbankene og FN ønsker å videreføre støtte til det afghanske folket, men det må gjøres nærmere vurderinger av hvordan støtten kan innrettes. Det vil ikke være mulig å fortsette med direkte støtte til myndighetene i den nåværende situasjonen, og forutsetningene for videre arbeid gjennom ikke-statlige og multilaterale aktører er foreløpig uavklart. Så fremt det er mulig vil Norge fortsatt bidra til utviklingen i landet, men bistandsporteføljen må endres i lys av de nye forutsetningene, inkludert økende humanitære behov. I omleggingen av bistanden vil utdanning, og integrert landsbygddutvikling, herunder næringsutvikling og jobbskaping, være viktige prioriteringer. Videre vil helse vurderes som ny prioritering. Også menneskerettigheter, inkludert kvinners rettigheter og anti-korrupsjon er prioritert. Virkemidler for å nå målene vil først og fremst være støtte til multilaterale og ikke-statlige organisasjoner, men også initiativ som bidrar til politisk dialog for å bygge mer inkluderende samfunnsstrukturer vil være aktuelt. Norsk støtte i 2020 var på 746 mill. kroner. Dette inkluderer flere budsjettposter, herunder humanitær støtte.

I *Mali* støtter Norge etableringen av demokratiske institusjoner, jobber for å motvirke konflikt og bidrar til stabilitet og bærekraftig utvikling. Militærkuppet i august 2020 og kuppet i mai 2021 ble fordømt av det internasjonale samfunnet. Norge støtter overgangen til et sivilt styre, samt en inkluderende nasjonal dialog som skal legge grunnlaget for retur til et konstitusjonelt demokrati. Gjennomføringen av fredsavtalen fra 2015 er fortsatt et sentralt mål for norsk støtte. Viktige bidrag for å nå målene er både personell og utstyr til FN-operasjonen MINUSMA og støtte til freds- og forsoningsinnsats på lokalt nivå. Utviklings-samarbeidet vektlegger i tillegg godt styresett og menneskerettigheter, inkludert kvinners rettigheter, matsikkerhet, klimatilpasset landbruk og utdanning. Støtten var i 2020 på 264,3 mill. kroner.

Det norske samarbeidet med *Niger* ses i sammenheng med øvrig norsk innsats i Sahel. Innsatsen støtter myndighetenes egen innsats for en bærekraftig utvikling og retter seg spesielt mot utdanning, seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, matsikkerhet og klimarobust landbruk. Støtten var på 211,5 mill. kroner i 2020.

Innsatsen i *Palestina* søker å bidra til en tostatsløsning ved å sette palestinske selvstyremyndigheter bedre i stand til å utøve sine funksjoner. Selvstyremyndighetene bør arbeide i tråd med demokratiske prinsipper og godt styresett, gjennom å styrke sivilsamfunnet, likestilling og

respekt for menneskerettighetene, samt å bedre levekårene for den palestinske befolkningen. Viktige virkemidler for å nå målene er budsjettstøtte til palestinske selvstyremyndigheter, støtte til helse, energi, utdanning, anti-korrupsjonsarbeid og sivilt samfunn, humanitær bistand, samt kjerne-støtte til FNs organisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA). Den samlede støtten, inkludert humanitær bistand og kjerne-støtte til UNRWA, var på 790,5 mill. kroner i 2020.

I *Somalia* støtter Norge myndighetenes gjennomføring av reformer innenfor økonomi, demokrati, utvikling og sikkerhet. Engasjementet for fred, politisk stabilisering og økonomisk- og sosial utvikling står sentralt. Norges viktigste prioriteringer er støtte til å utvikle et velfungerende myndighetsapparat, å videreutvikle den føderale staten, å forbedre økonomiforvaltningen, fremme kvinners deltakelse i politikken og å sikre nødvendige tjenester til befolkningen. Støtten i 2020 var på 614 mill. kroner.

Norges støtte til *Sør-Sudan* er konsentrert om fredsprosessen, stabiliseringstiltak og humanitær innsats. Fredsavtalen, som ble inngått i september 2018, har gitt bedre rammevilkår for å iverksette stabiliserings- og utviklingstiltak som kommer befolkningen til gode. Fredsprosessen er fremdeles skjør, og den humanitære situasjonen forverres. Å legge til rette for politisk dialog mellom partene til avtalen og aktører som ikke er tilsluttet fredsavtalen, er et viktig bidrag for å nå målene. Norge bidrar også med personell til FN-operasjonen UNMISS og støtte til freds- og forsoningsinnsats på lokalt nivå. Støtten i 2020 var på 638 mill. kroner.

Covid-19-responsen over bistandsbudsjettet i 2020

Pandemien og global respons

Covid-19-pandemien har synliggjort behovet for styrket internasjonalt samarbeid. Verdens helseorganisasjon (WHO) har et overordnet ansvar for å koordinere den globale helseinnsatsen under pandemiske utbrudd, og Norge har støttet opp om WHO's lederskap. Pandemien har ført til store, negative sosioøkonomiske konsekvenser for fattige land og utsatte befolkningsgrupper. Norge har støttet FNs koordinerende rolle og bredt anlagte innsatser for å bøte på mange av de mest akutte utfordringene. Norge tok i mars 2020 initiativ til å opprette et fellesfond for å sikre samstemt arbeid i FNs landteam for å motvirke de sosioøkonomiske virkningene av pandemien. Dette fondet er evaluert med godt resultat. Det er også gitt betydelig humanitær støtte til covid-19-innsats.

Norge har også bidratt gjennom de multilaterale utviklingsbankene med tilpassede lån og støtteordninger til rask respons i fattige land. Den betydelige kriseresponsen Norge støttet gjennom utviklingsbankene og Det internasjonale pengefondet (IMF) har krevd tett dialog mellom bankene, fondet og medlemslandene.

Norge tok i 2020 på seg en lederrolle i arbeidet med å sikre rettferdig og likeverdig global tilgang til vaksiner, medisiner og tester. Sammen med Sør-Afrika leder Norge fasiliteringsrådet for Det globale partnerskapet for fremme av utvikling, produksjon og rettferdig tilgang til vaksiner, medisiner og testutstyr for å håndtere covid-19-pandemien globalt, ACT-Accelerator (ACT-A). WHO og Europakommisjonen er vertskap for ACT-A. Arbeidet skjer på tvers av eksisterende internasjonale institusjoner og er organisert i fire pilarer; vaksiner, medisiner, testutstyr og en tverrgående pilar som skal styrke helsesystemer.

Det globale samarbeidet har ført til ekstraordinære resultater på kort tid. Partnerskapet ACT-A har bl.a. bidratt til å utvikle en rekke vaksine kandidater og hurtigtester i et tempo verden aldri tidligere har sett. Vaksinedelen av ACT-A, COVAX, forventer å levere 1,4 milliarder vaksinedoser innen utgangen av 2021. COVAX er den pilaren som har mottatt mest ressurser. Den største, og mest umiddelbare, utfordringen er å sikre nødvendig finansiering til ACT-A. Norge har bidratt med i overkant av 4,5 mrd. kroner til ACT-A sine pilarer for vaksiner, behandling og tester, og dessuten helsesystemstyrking. En annen utfordring er å sikre at vaksiner, tester og medisiner når ut til de som trenger det, så raskt som mulig.

Utviklingsbankene bidrar også til store, multilaterale krafttak mot pandemien. Det er nødvendig for å få hjulene i gang igjen i fattige land, og motvirke de store tilbakeskrittene i kampen mot fattigdom.

Norges økonomiske bidrag til globale innsatser

Bunnplanken i Norges innsats for å bekjempe konsekvensene av pandemien var kjernestøtten til FN-organisasjoner og utviklingsbanker, og den langsiktige støtten til globale fond på helseområdet. Norges tidlige utbetaling av kjernestøtte på over 3,5 mrd. kroner til en rekke FN-organisasjoner i 2020 bidro til avgjørende grunnfinansiering av disse organisasjonenes respons på pandemien. Norge var også tidlig ute med å utbetale kjernestøtte til humanitære FN-organisasjoner og nødhjelpsfond på om lag 1,2 mrd. kroner.

Norge har også bidratt til de multilaterale bankenes respons på pandemien, og deres innsats mot de sosioøkonomiske konsekvensene. Gjennom en vesentlig omdisponering og forsering av lånemidler, mobiliserte Verdensbanken alene USD 157 mrd. i perioden april 2020 til juni 2021.

Utover kjernestøtten til multilaterale organisasjoner, bidro regjeringen i 2020 med om lag 6 mrd. kroner for å bekjempe pandemien i utviklingsland. Støtten gikk for eksempel til målrettede fond i bl.a. FN og IMF for å begrense de sosioøkonomiske konsekvensene av pandemien. Flere norske sivilsamfunnsorganisasjoner fikk støtte og økt fleksibilitet til pandemirespons. Støtten gikk til eksisterende programmer og tiltak, og omfattet forebygging og behandling, tiltak for å redusere konsekvensene av sykdom, samt tiltak for sårbare grupper, inkludert ofre for seksualisert vold og overgrep.

Norsk helsebistand bidro betydelig til den globale covid-19-responsen i 2020. Norge forpliktet i 2020 om lag 4,5 mrd. kroner til ACT-As fire pilarer. 1,5 mrd. kroner ble utbetalt i 2020, og resterende beløp utbetales i perioden 2021–2030. Vaksinekoalisjonen CEPI og vaksinealliansen Gavi har fått tilgang til hele beløpet gjennom obligasjonsfinansiering fra finansieringsmekanismen for vaksiner, IFFIm.

Innsatser på landnivå – omstilling og gjennomføring av bilateral bistand

Innenfor stabiliseringsinnsatsen i *Midtøsten* ble aktivitetene i en rekke programmer forsinket som følge av smittevernstriksjoner. Enkelte partnere lyktes likevel med å gjennomføre programmer med endret innretning. I et sysselsettingsprosjekt i Syria, Syrian Resilience Consortium, ledet av Care Norge, fikk for eksempel 100 personer lønn for å produsere gjenbrukbare munnbind og såpe som ble delt ut til sårbare husholdninger.

I *Afrika* har det vært betydelig aktivitet tross pandemien, med stor vilje og evne til å tilpasse innsatsen. Framdriften i enkeltprosjekter har likevel vært lavere mange steder og forsinkelsene merkbare. Reiserestriksjoner forhindret besøk til programmer og institusjoner, faglig utveksling og etablering av nye samarbeid. En del aktiviteter i regi av sivil samfunn ble utsatt, og opplæringsaktivitetene ble rammet av smitteverntiltak. Nye teknologiske løsninger kompenserte til en viss grad, men flere steder, særlig i fjerntliggende områder og regioner preget av konflikt, er ikke digitale løsninger tilfredsstillende. Gjennomgående har pandemien derfor resultert i svakere resultatoppnå

else flere steder. I Tanzania økte eksempelvis ikke investeringene i landbruket som forutsett før pandemien, og eksportvolumet fra landbruket ble redusert. Resultatene innenfor økoturisme ble også negativt påvirket, fordi reisevirksomheten er redusert. I Den afrikanske union (AU) ble finansielle bidrag fra medlemsland omdisponert til covid-19-respons.

I *Asia* lyktes det i stor grad å videreføre den bilaterale bistanden. Det var viktig for å holde hjulene i gang under krisen og redusere de negative konsekvensene av pandemien. Programmer og prosjekter ble i mange tilfeller justert eller lagt om for å ta høyde for den endrede situasjonen, og det oppsto en del forsinkelser i gjennomføringen. Utdanning var det feltet som ble hardest rammet fordi skolene stengte ned i store deler av regionen. Flere av landene i regionen mottok støtte via FNs covid-19-fond. I *Afghanistan* etablerte to norskstøttede fond egne covid-19-programmer ved å omprioritere innsatsen. Norge økte støtten til disse fondene i 2020.

I *Latin-Amerika og Karibia* skapte pandemien store utfordringer for norskstøttede bistandsprosjekter, men det meste av den bilaterale bistanden ble likevel gjennomført uten store resultatavvik. Omstillingsevnen hos partnere har vært stor. Mange endret opprinnelige planer, endret innretning eller utvidet prosjektperioden betydelig. Prosjektene som ble mest påvirket var samarbeid som inkluderte reisevirksomhet og utdannings-

relaterte prosjekter. Selv da lyktes det ofte, ved hjelp av endret innretning, å gjennomføre prosjektet. Da skolene stengte i Haiti, endret Redd Barna sitt prosjekt til å inkludere kontantoverføringer til de mest sårbare, og psykososial støtte til elever og familier.

Mål- og resultatstyring

Flere evalueringer har pekt på at dagens mål- og resultatstyring i for liten grad benyttes til å forbedre resultatene på porteføljenivå og til å øke læringen i organisasjonen. Utenriksdepartementet vil styrke koblingen mellom målstyring og læring, for å øke effektiviteten i bistanden.

Det overordnede målet for norsk utviklingspolitikk er å redusere fattigdom, som er det første av de 17 bærekraftsmålene. Avhengig av formålet, vil ulike bærekraftsmål være førende for alle budsjettpostene, og mange av postene kan støtte flere bærekraftsmål. Hver post henviser derfor både til hvilke(t) bærekraftsmål bevilgningen på posten særlig støtter, i tillegg til postens mål for 2022.

Postens mål er målene bevilgningen skal bidra til å nå og som det skal rapporteres på. Resultatinformasjonen i rapportdelen hentes fra mottakerens egne resultatrapporter, fra organisasjonenes årsrapporter, samt fra gjennomganger initiert av Utenriksdepartementet eller Norad og fra uavhengige evalueringer.

Tabell 7.3 Bærekraftsmålene i utviklingssamarbeidet

Kap.	Post	Benevnelse	Bærekraftsmålene som posten særlig støtter
150		<i>Humanitær bistand</i>	
	70	Nødhjelp og humanitær bistand	2 – Utrydde sult 3 – God helse 16 – Fred og rettferdighet
	71	Verdens matvareprogram (WFP)	2 – Utrydde sult
	72	FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)	2 – Utrydde sult 3 – God helse 4 – God utdanning
151		<i>Fred, sikkerhet og globalt samarbeid</i>	
	70	Fred og forsoning	16 – Fred og rettferdighet
	71	Globale sikkerhetsspørsmål og nedrustning	16 – Fred og rettferdighet
	72	Stabilisering av land i krise og konflikt	16 – Fred og rettferdighet
	73	FN og globale utfordringer	16 – Fred og rettferdighet
	74	Pliktige bidrag til FN-organisasjoner mv.	1 – Utrydde fattigdom 17 – Samarbeid for å nå bærekraftsmålene
152		<i>Menneskerettigheter</i>	
	70	Menneskerettigheter	5 – Likestilling mellom kjønnene 8 – Anstendig arbeid og økonomisk vekst 10 – Mindre ulikhet 16 – Fred og rettferdighet
	71	FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR)	5 – Likestilling mellom kjønnene 10 – Mindre ulikhet 16 – Fred og rettferdighet
159		<i>Regionbevilgninger</i>	
	70	Midtøsten og Nord-Afrika	3 – God helse 4 – God utdanning 5 – Likestilling mellom kjønnene 8 – Anstendig arbeid og økonomisk vekst 16 – Fred og rettferdighet
	71	Europa og Sentral-Asia	16 – Fred og rettferdighet
	72	Afghanistan	1 – Utrydde fattigdom 4 – God utdanning 5 – Likestilling mellom kjønnene 8 – Anstendig arbeid og økonomisk vekst 16 – Fred og rettferdighet

Tabell 7.3 Bærekraftsmålene i utviklingssamarbeidet

Kap.	Post	Benevnelse	Bærekraftsmålene som posten særlig støtter
	75	Afrika	1 – Utrydde fattigdom 2 – Utrydde sult 3 – God helse 4 – God utdanning 5 – Likestilling mellom kjønnene 7 – Ren energi for alle 8 – Anstendig arbeid og økonomisk vekst 10 – Redusere ulikhet 13 – Stoppe klimaendringene 14 – Liv under vann 16 – Fred og rettferdighet
	76	Asia	1 – Utrydde fattigdom 3 – God helse 4 – God utdanning 5 – Likestilling mellom kjønnene 7 – Ren energi for alle 8 – Anstendig arbeid og økonomisk vekst 13 – Stoppe klimaendringene 14 – Liv under vann 16 – Fred og rettferdighet
	77	Latin-Amerika og Karibia	3 – God helse 4 – God utdanning 5 – Likestilling mellom kjønnene 16 – Fred og rettferdighet
160		<i>Helse</i>	
	70	Helse	3 – God helse
	71	Verdens helseorganisasjon (WHO)	3 – God helse
	72	FNs aidsprogram (UNAIDS)	3 – God helse
161		<i>Utdanning, forskning og faglig samarbeid</i>	
	70	Utdanning	4 – God utdanning
	71	Forskning	Alle bærekraftsmålene er relevante
	72	Kunnskapsbanken og faglig samarbeid	2 – Utrydde sult 5 – Likestilling mellom kjønnene 7 – Ren energi for alle 14 – Liv under vann 16 – Fred og rettferdighet 17 – Samarbeid for å nå bærekraftsmålene

Tabell 7.3 Bærekraftsmålene i utviklingssamarbeidet

Kap.	Post	Benevnelse	Bærekraftsmålene som posten særlig støtter
162		<i>Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi</i>	
	70	Næringsutvikling og handel	8 – Anstendig arbeid og økonomisk vekst 9 – Innovasjon og infrastruktur 12 – Bærekraftig forbruk og produksjon
	71	Matsikkerhet, fisk og landbruk	2 – Utrydde sult 3 – God helse 4 – God utdanning 5 – Likestilling mellom kjønnene 8 – Anstendig arbeid og økonomisk vekst 12 – Bærekraftig forbruk og produksjon 14 – Liv under vann 15 – Liv på land
	72	Fornybar energi	7 – Ren energi for alle 13 – Stoppe klimaendringene
	73	Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC)	1 – Utrydde fattigdom 10 – Redusere ulikhet 13 – Stoppe klimaendringene 17 – Samarbeid for å nå bærekraftsmålene
	75/95	Norfund	1 – Utrydde fattigdom 7 – Ren energi for alle 8 – Anstendig arbeid og økonomisk vekst 9 – Robust infrastruktur 11 – Bærekraftige byer
	76/96	Norfund klimainvesteringsfond	7 – Ren energi for alle 8 – Anstendig arbeid og økonomisk vekst 13 – Stoppe klimaendringene
163		<i>Klima, miljø og hav</i>	
	70	Miljø og klima	13 – Stoppe klimaendringene 15 – Liv på land
	71	Bærekraftige hav og tiltak mot marin forsøpling	14 – Liv under vann
164		<i>Likestilling</i>	
	70	Likestilling	5 – Likestilling mellom kjønnene 16 – Fred og rettferdighet
	71	FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women)	5 – Likestilling mellom kjønnene
	72	FNs befolkningsfond (UNFPA)	3 – God helse 5 – Likestilling mellom kjønnene

Tabell 7.3 Bærekraftsmålene i utviklingssamarbeidet

Kap.	Post	Benevnelse	Bærekraftsmålene som posten særlig støtter
	73	Sårbare grupper	3 – God helse 4 – God utdanning 5 – Likestilling mellom kjønnene 8 – Anstandig arbeid og økonomisk vekst 10 – Redusert ulikhet
170		<i>Sivilt samfunn</i>	
	70	Sivilt samfunn	17 – Samarbeid for å nå bærekraftsmålene
171		<i>FNs utviklingsarbeid</i>	
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	1 – Utrydde fattigdom 10 – Redusert ulikhet 13 – Stoppe klimaendringene 16 – Fred og rettferdighet
	71	FNs barnefond (UNICEF)	1 – Utrydde fattigdom 2 – Redusere sult 3 – God helse 4 – God utdanning 5 – Likestilling mellom kjønnene 6 – Rent vann 10 – Redusert ulikhet 16 – Fred og rettferdighet
	72	FNs fellesfond for bærekraftig utvikling	1 – Utrydde fattigdom 17 – Samarbeid for å nå bærekraftsmålene
	73	Internasjonale rekrutteringer og tilskudd til andre tiltak i FN	1 – Utrydde fattigdom 17 – Samarbeid for å nå bærekraftsmålene
172		<i>Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette</i>	
	70	Verdensbanken	1 – Utrydde fattigdom 10 – Mindre ulikhet 13 – Stoppe klimaendringene 17 – Samarbeid for å nå bærekraftsmålene
	71	Regionale banker og fond	1 – Utrydde fattigdom 10 – Mindre ulikhet 13 – Stoppe klimaendringene 17 – Samarbeid for å nå bærekraftsmålene
	72	Strategisk samarbeid	1 – Utrydde fattigdom 10 – Mindre ulikhet 13 – Stoppe klimaendringene
	73	Gjeldslette	1 – Utrydde fattigdom
179		<i>Flyktningtiltak i Norge</i>	
	21	Spesielle driftsutgifter	

Kap. 150 Humanitær bistand

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 022
70	Nødhjelp og humanitær bistand, <i>kan overføres</i>	4 876 854	4 778 354	5 178 789
71	Verdens matvareprogram (WFP), <i>kan overføres</i>	300 000	800 000	720 000
72	FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)	380 000	680 000	630 000
Sum kap. 150		5 556 854	6 258 354	6 528 789

Humanitær innsats har vært et prioritert område for regjeringen over flere år. Det vil også være en prioritet i 2022. Siden 2013 har det humanitære budsjettet totalt økt med 99 pst. Den humanitære bistanden har som mål å redde liv, lindre nød og ivareta menneskers verdighet i humanitære kriser. FN's nødhjelpsappell for 2021 anslår at mer enn 235 millioner mennesker trenger humanitær bistand og beskyttelse. Det er en økning på 40 pst. fra 2020. Covid-19-pandemien har forverret en allerede vanskelig situasjon for befolkningen i land og områder som er rammet av humanitære kriser, og ekstrem fattigdom har økt for første gang på 22 år. Som følge av pandemien har de globale humanitære behovene økt betraktelig, ikke minst på grunn av indirekte konsekvenser som redusert matsikkerhet og økte beskyttelsesutfordringer, inkludert seksualisert og kjønnsbasert vold. Stadig flere mennesker mangler mat. Væpnet konflikt er hovedårsaken til at 270 millioner mennesker i 79 land² er på grensen til – eller er rammet av – hungersnød. Ifølge FN's høykommissær for flyktninger (UNHCR) er om lag 72 millioner mennesker på flukt, hvorav over 45 millioner er fordrevne i eget land. For å styrke innsatsen for internt fordrevne, lanserte FN's generalsekretær i desember 2019 et høynivåpanel som skal komme med anbefalinger om hvordan stater kan sikre bedre beskyttelse og finne mer varige løsninger for internt fordrevne. Dette høynivåpanelet kom etter påtrykk fra Norge. Rapporten ble lagt fram i slutten av september 2021.

Post 70 Nødhjelp og humanitær bistand, kan overføres

Bevilgningen skal bidra til å møte, og over tid redusere, humanitære behov i akutte og langvarige kriser. Dette omfatter også støtte til reform av

det humanitære systemet, effektivisering og styrket responskapasitet, dokumentasjon og analyse, samt støtte til relevante politiske prosesser. Bevilgningen kan også finansiere humanitære tiltak som bidrar til redusert sårbarhet. Norges humanitære politikk og innsats er forankret i *Strategi for norsk humanitær politikk 2019–2023*, Meld. St. 27 (2018–2019) *Norges roller og interesser i multilateralt samarbeid*, Meld. St. 24 (2016–2017) *Felles ansvar for felles fremtid – Bærekraftsmålene og norsk utviklingspolitikk* og det strategiske rammeverket for norsk innsats i sårbare stater og regioner.

De humanitære prinsippene, internasjonal humanitærrett og menneskerettighetene ligger til grunn for Norges humanitære innsats. Regjeringen er pådriver for rask og effektiv respons, der humanitære organisasjoner har trygg og uhindret tilgang til nødlidende. Det er viktig at kjønnspektivet er integrert, og at befolkningen som er rammet av kriser i størst mulig grad selv blir involvert, får påvirke innsatsen og stille organisasjonene til ansvar.

Bevilgningen vil i hovedsak kanaliseres gjennom FN, Røde Kors-bevegelsen og norske humanitære organisasjoner. Videre bidrar regjeringen til bedre humanitær respons gjennom strategiske partnerskap med Caritas Norge, Flyktninghjelpen, inkludert NORCAP, Kirkens Nødhjelp, Norges Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Redd Barna. Disse partnerskapene gir forutsigbarhet både for Utenriksdepartementet og partnerorganisasjonene, samt en mer effektiv og fleksibel forvaltning.

Den operasjonelle responsen på komplekse og vedvarende kriser står sentralt i Norges humanitære innsats, som i Afghanistan, Jemen, Sahelregionen, Somalia og Sør-Sudan. Norge vil fortsatt gi betydelig humanitær støtte til Syria-krisen, kombinert med langsiktig støtte i nabolandene Jordan og Libanon. Betydelige bidrag gis også til nyere humanitære kriser, som Tigray-regionen i

² Fra Global Humanitarian Overview 2021

Etiopia, Cabo Delgado-provinsen i Mosambik og Myanmar.

For humanitære organisasjoner kan det være krevende å etterleve de humanitære prinsippene. Prinsippet om upartiskhet innebærer en forpliktelse til å prioritere de mest sårbare menneskene med de største behovene. Trygg og uhindret tilgang til dem som trenger det mest er en stor utfordring i mange situasjoner, særlig i konfliktrammede områder. Med dette er det også en høy risiko for manglende måloppnåelse i den humanitære bistanden, ved at den av ulike årsaker ikke når de mest sårbare.

Humanitær bistand gis ofte i uoversiktlige situasjoner, med fragmentert eller fraværende statsmakt og politisk rivalisering. Mange av de langvarige krisene er i land med mye korrupsjon. Humanitær innsats kan innebære mange anskaffelser, og risikoen for misligheter er høy. Organisasjonene opererer ofte med høy risiko for egen sikkerhet og materielle tap. Det kan også inkludere risiko for at midler eller eiendeler kommer væpnede grupper i hende, inkludert grupper med tilknytning til terrorvirksomhet. Alt dette fordrer en systematisk tilnærming til risikovurdering og risikoreduserende tiltak. Partnervalg er derfor avgjørende. De humanitære midlene kanaliseres i stor grad til kjente partnere som har dokumentert gode rutiner. Humanitære kriser kan også forårsake omfattende akutte behov blant sårbare mennesker som bor eller oppholder seg i land som ikke kvalifiserer for utviklingsbistand i henhold til utviklingskomiteén (DAC) i OECD. I konkrete situasjoner vil regjeringen vurdere å bidra med humanitær bistand til land som ikke står på DACs liste over mottakerland for bistand, i tråd med det humanitære imperativ.

Mål 2022

Denne bevilgningen støtter bærekraftsmål 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer, bærekraftsmål 2 – Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring og fremme bærekraftig landbruk og bærekraftsmål 3 – Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder. Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Liv er reddet, nød er lindret og menneskelig verdighet er ivaretatt i humanitære kriser.
- Mennesker i nød har fått nødvendig beskyttelse og assistanse i tråd med de humanitære prinsippene.

Prioriteringer 2022

Bevilgningen skal bidra til rask, effektiv og behovsbasert respons på akutte og langvarige humanitære kriser med utgangspunkt i målene fra *Strategi for norsk humanitær politikk*. Gjennom midler som ikke er øremerket, eller mykt øremerkede bidrag, vil Norge forbli en viktig støttespiller til sentrale FN-organisasjoner på det humanitære området, inkludert FNs nødhjelpsfond (CERF). Den internasjonale Røde Kors-komiteen (ICRC), samt norske humanitære organisasjoner, i første rekke organisasjonene med strategiske partnerskap, er også viktige partnere.

I tråd med prioriteringene i *Strategi for norsk humanitær politikk*, legger regjeringen særlig vekt på beskyttelse mot seksualisert og kjønnsbasert vold, inkludert tilgang til seksuelle og reproduktive helsetjenester, beskyttelse av barn og unge, beskyttelse av flyktninger og internt fordrevne, og beskyttelse av sivile mot miner og andre eksplosiver. Regjeringen arbeider videre for en helhetlig innsats som bidrar til å forebygge og redusere humanitære behov i sårbare stater og regioner. Dette krever et godt samspill mellom humanitær innsats, utviklingssamarbeid og fredsbygging. Arbeid med forebygging og klimatilpasning, utdanning og helse, samt respons på de store flyktningkrisene, skal ses i sammenheng. Utdanning blir avgjørende etter pandemien og andre kriser. Regjeringen fremmer også innovasjon, reform og effektivisering i humanitær sektor, i tråd med Norges forpliktelser i «Grand Bargain»-erklæringen fra Verdens humanitære toppmøte i 2016. Erklæringen skal nå videreføres utover den første femårsperioden. Den nye fasen av Grand Bargain vil være mer begrenset i omfang og legge vekt på noen få områder som er avgjørende for videre endring. Bl.a. vil kriserammede menneskers deltakelse i, og innflytelse på, humanitær innsats vektlegges. Norge skal være en fleksibel og forutsigbar giver som stiller krav til kvalitet og resultater. Norge har bl.a. økt antallet flerårige avtaler. Andelen ikke-øremerkede eller løst øremerkede bidrag til humanitære organisasjoner har også økt.

For å oppnå styrket humanitær innovasjon opprettet regjeringen i 2018 det humanitære innovasjonsprogrammet «HIP Norway» som et treårig pilotprogram. Programmet, som forvaltes av Innovasjon Norge, utvikler og skalerer innovative løsninger for smartere, bedre, mer bærekraftig og kostnadseffektiv humanitær bistand. Det skaper også nye møteplasser for innovasjon i humanitær sektor og legger til rette for partnerskap mellom

humanitære aktører og næringslivet. Tilskuddsmottakere er norske, ikke-statlige organisasjoner og FN-organisasjoner med et humanitært mandat. Basert på gode erfaringer har regjeringen besluttet å videreføre HIP Norway i 2022.

Det humanitære området er sentralt i mange landsituasjoner og temaer som behandles i FNs sikkerhetsråd. Som medlem av Sikkerhetsrådet vil Norge arbeide for et operasjonelt fokus som bidrar til best mulige rammevilkår for humanitær innsats i konfliktsituasjoner, hvor beskyttelse av sivile er én av fire hovedprioriteringer. Beskyttelse vil fortsatt ha høy prioritet gjennom oppfølgingen av den internasjonale konferansen i Oslo i 2019 om bekjempelse av seksualisert og kjønnsbasert vold i humanitære kriser, og handlingsplanen for økt innsats mot landminer (Oslo-erklæringen), vedtatt under Norges presidentskap for Minekonvensjonen i 2019. Erklæringen om trygge skoler får stadig større tilslutning og bidrar til å beskytte utdanning i konfliktområder.

Rapport 2020

Liv er reddet, nød er lindret og menneskelig verdighet er ivaretatt i humanitære kriser

Som følge av pandemien, ga Norge økt fleksibilitet og støtte slik at humanitære organisasjoner raskt kunne tilpasse innsatsen til de endrede behovene. Norge bidro med over 250 mill. kroner i humanitære bidrag gjennom FN og Røde Kors-bevegelsen til direkte innsats mot pandemien, i tillegg til den indirekte innsatsen gjennom kjernebidrag og landinnsatser. Norsk humanitær støtte bidro videre til å gi kriserammede mennesker assistanse og beskyttelse i de mest alvorlige humanitære krisene i verden, herunder i Afghanistan, Den demokratiske republikken Kongo, Jemen, Sahel, Sør-Sudan, Syria og nabolandene, og landene i Tsjadsjøregionen. Norsk humanitær støtte ble også i 2020 i all hovedsak kanalisert gjennom FN, Røde Kors-bevegelsen og norske frivillige organisasjoner. Støtte til FN-organisasjonene ble gitt på grunnlag av de FN-koordinerte humanitære responsplanene.

Norge ga 478 mill. kroner til FNs nødhjelpsfond (CERF) i 2020, og var med dette den femte største bidragsyteren. Norge har en flerårig avtale med CERF og Norges bidrag utgjør om lag 10 pst. av det totale budsjettet. CERF bidrar til rask innsats i akutte kriser og sikrer at underfinansierte kriser får tiltrengte midler. I 2020 bidro fondet med humanitær assistanse og beskyttelse til 69,3 millioner mennesker i 59 land. CERF ga raskt finansiell støtte til logistikk, vann, helse og sani-

tære tjenester da covid-19 brått påvirket og begrenset det pågående humanitære arbeidet. Fondet bidro også til å bekjempe den økende matusikkerheten. Da en voldsom eksplosjon rammet Beirut i august, fikk sentrale FN-organisasjoner tilsagn om støtte samme dag, slik at de kunne reagere umiddelbart. Støtte til kvinneorganisasjoner og til arbeidet mot seksualisert og kjønnsbasert vold ble spesielt prioritert i 2020, i tillegg til andre beskyttelsestiltak. De største mottakerlandene av midler fra CERF var Sudan, DR Kongo, Jemen, Syria, og Etiopia.

Siden juni 2020 har Norge gjennom formannskapet i Den internasjonale Røde Kors-komiteens (ICRC) givergruppe fremmet prioriteringer i den humanitære strategien. I det halvårlege møtet høsten 2020 løftet Norge sentrale prioriteringer innen beskyttelse, inkludert beskyttelse av barn og digitale utfordringer i ICRCs arbeid og givernes engasjement med organisasjonen. Forumet var også en anledning til å fremme beskyttelse av utdanning og implementering av erklæringen om trygge skoler, noe som har ført til økt engasjement fra ICRC.

Norge bidro med over 600 mill. kroner til ICRCs innsats i 2020. ICRC jobbet i 100 land med beskyttelse, assistanse og forebygging, herunder etterlevelse av internasjonal humanitær rett. ICRC responderte i konfliktsituasjoner med bl.a. støtte til frihetsberøvede og savnede, utdeling av kontanter, helse, vann og sanitær, inkludert covid-19-tiltak, og rettsmedisinsk arbeid. De arbeidet særskilt med barn rammet av konflikt, bl.a. ved innsats for trygg tilgang til utdanning, psykososialt arbeid og gjenopprettelse av familieforbindelser. I 2019 besøkte ICRC nærmere 1 300 steder som benyttes til varetekt i væpnet konflikt og bidro til å gjenopprette kontakten mellom familiemedlemmer gjennom Røde Kors-meldinger og tilrettelegging for telefon- og videosamtaler, mens antallet slike besøk var 1 043 i 2020, da flere steder var utilgjengelige pga. covid-19-restriksjoner. I 2020 reparerte eller bygget ICRC vann-, sanitær- og annen infrastruktur som ga nærmere 35 millioner mennesker rent vann og sanitærfasiliteter, på linje med støtten i 2019. ICRC støttet 577 helsestasjoner og 388 sykehus i 2019, mens de i 2020 støttet 659 helsestasjoner og 599 sykehus.

I 2020 ble det inngått syv strategiske partnerskap med de norske humanitære organisasjonene Caritas Norge, Flyktninghjelpen, inkludert NORCAP, Kirkens Nødhjelp, Norges Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Redd Barna. Disse var sentrale partnere i gjennomføringen av regjeringens humanitære politikk, og bidro til effektiv, opera-

sjonell respons i tråd med de humanitære prinsippene. Organisasjonene løftet også sentrale tema i den humanitære politikken, som etterlevelse av internasjonal humanitærrett. Partnerskapsavtalene gjelder for fire år med en årlig ramme på 1,7 mrd. kroner.

Partnerskapene har gitt forutsigbare og fleksible rammer for de norske organisasjonene og bidro til bedre respons på de mange langvarige og komplekse krisene. De krisene som mottok mest humanitær støtte under disse partnerskapsavtalene var krisene i Syria, Afghanistan og Jemen. Avtalene inkluderer fleksible midler som skal brukes til nye eller økte humanitære behov. Denne fleksibiliteten gjør at organisasjonene kan respondere raskt på akutte kriser. Norges Røde Kors kunne for eksempel raskt bidra med humanitær assistanse til den rammede befolkningen i Nagorno-Karabakh da det brøt ut væpnede kamper høsten 2020. Gjennom partnerskapet med Kirkens Nødhjelp ble det gitt støtte til covid-19-innsats i ti land.

Syriakrisen fortsatte på det tiende året, med store lidelser for sivilbefolkningen og små utsikter til snarlig bedring. Den vanskelige økonomiske situasjonen ble forverret av sanksjoner og koronapandemien. De fleste nødlidende var fortsatt avhengige av internasjonal humanitær bistand for å overleve. Selv om det fireårige Syrialøftet om 10 mrd. kroner til Syria og nabolandene ble innfridd i 2019, ble den humanitære responsen på Syriakrisen prioritert høyt også i 2020 med over 1,3 mrd. kroner i humanitær støtte til Syria og nabolandene Libanon, Jordan og Tyrkia. En sterk økning i matvareprisene i løpet av 2020 førte til sult og feilernæring. I samarbeid med Verdens matvareprogram (WFP) og FNs barnefond (Unicef) bidro Norge til at syrere over hele landet mottok månedlig matvareassistanse og ernæringstilskudd til barn. Gjennom norsk støtte til bl.a. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) fikk mennesker på flukt i Syria støtte til husly og livsopphold. Utdanning var en sentral del av den norske Syria-innsatsen. Satsingen på beskyttelse av skoler og tilgang til utdanning ble videreført med Unicef som viktigste samarbeidspartner for å sikre grunnskoleutdanning. Unicef hadde også et program for barns mentale helse og psykososiale situasjon, som nådde ut til mer enn 90 000 barn (49 pst. jenter).

Etter mange år med krig og konflikt omtaler FN situasjonen i Jemen som verdens verste humanitære krise, hvor nær 80 pst. av befolkningen har behov for humanitær beskyttelse og assistanse. Norge bidro med 250 mill. kroner i humanitær

respons på krisen. Gjennom Flyktninghjelpens innsats fikk internt fordrevne tilgang til livreddende beskyttelse og assistanse. WFP bidro til å avhjelpe akutt sult i noen av de mest konfliktfylte områdene. Barn er spesielt utsatt og Redd Barnas innsats var særlig rettet mot beskyttelse av barn i krise hvor nær 7 000 barn fikk beskyttelse, inkludert utdanning og ernæring. Krigen har rammet helsefasiliteter i Jemen hardt, og kun halvparten av disse var operative i 2020. Dette ble særlig prekært under pandemien. Norges Røde Kors bidro til at en covid-19-behandlingsklinikk ble etablert i Aden i Jemen.

Situasjonen i Tigray-regionen i Etiopia ble akutt kritisk etter at det brøt ut konflikt i begynnelsen av november 2020. Norge ga mot slutten av 2020 nærmere 27 mill. kroner i respons på krisen og til etiopiske flyktninger i Sudan. Gjennom UNHCR, ICRC og det humanitære landfondet fikk internt fordrevne, flyktninger og vertsamfunn styrket beskyttelse, bedre helsetilbud, vann og sanitære tjenester.

Den humanitære og sikkerhetsmessige situasjonen i hele Sahel-regionen forverret seg betydelig i 2020, med ytterligere behov som følge av pandemien. Norge økte den humanitære innsatsen til Tsjadregionen og Sahel til henholdsvis 160 mill. og 131 mill. kroner for 2020. Gjennom støtte til FN, ICRC og norske strategiske partnerorganisasjoner bidro Norge til beskyttelse av sivile og støtte til mennesker på flukt med mat og vann, husly, utdanning, helse og innsats mot seksualisert og kjønnsbasert vold.

Mennesker i nød har fått nødvendig beskyttelse og assistanse i tråd med de humanitære prinsippene

Norge arbeidet i 2020 med oppfølgingen av handlingsplanen for økt innsats mot landminer, som ble vedtatt under Norges presidentskap for Minekonvensjonen i 2019. Norge støttet arbeidet med rydding av landminer, i tillegg til klasevåpen og andre eksplosive rester av krig, gjennom partnerskap med organisasjoner som Norsk Folkehjelp, Halo Trust og Mines Advisory Group (MAG). Den internasjonale kampanjen for å forby landminer (ICBL) overvåker og rapporterer om framdriften i Minekonvensjonen. Videre støttet Norge arbeidet med undervisning av lokalsamfunn i minerisiko, styrket oppslutningen og implementeringen av relevante konvensjoner, og rehabilitering av personer som er rammet av landminer eller tilsvarende våpen. Disse norskstøttede aktivitetene er gjennomført i 20 land. Norsk Folkehjelp er en sentral aktør innen humanitær rydding av

landminer og andre typer eksplosiver etterlatt etter krig, samt kapasitetsbygging for minerydning hos nasjonale myndigheter. Med støtte fra Norge fjernet Norsk Folkehjelp i 2020 42 466 landminer og andre typer eksplosiver, om lag 1,5 millioner mennesker har nytt godt av denne innsatsen.

I 2020 bidro Norge med om lag 339 mill. kroner til innsats mot seksualisert og kjønnsbasert vold (SGBV). Bidragene er en del av den treårige forpliktelsen om 1 mrd. kroner som ble annonsert i 2019 under den internasjonale SGBV-konferansen i Oslo. Under åpningen av FNs generalforsamling i 2020 arrangerte Norge i samarbeid med medarrangørene for Oslo-konferansen, et virtuelt høynivåmøte om SGBV for å synliggjøre globale resultater i etterkant av konferansen. Norge trappet opp støtten til ICRCs særskilte SGBV-appell og styrket samarbeidet med FNs befolkningsfond (UNFPA), inkludert støtte til respons på økte behov som følge av covid-19-pandemien. I løpet av året nådde UNFPA flere enn 10 millioner mennesker med livreddende tjenester som beskyttelse mot SGBV og seksuell og reproduktiv helse i bl.a. Afghanistan, Irak, Syria og Jemen. Norge støttet også Kirkens Nødhjelps arbeid i bl.a. Libanon, Syria og ved Panzi-sykehuset i DR Kongo. Kvinner, menn og barn utsatt for SGBV fikk beskyttelse, helsetjenester og psykososial støtte. I 2020 var Norge største giver til de humanitære beredskapsordningene ProCap og GenCap som bidrar med ekspertise på beskyttelse, kjønnspektivet og SGBV til FN-systemet i humanitære kriser.

Satsingen på beskyttelse av skoler og tilgang til utdanning i krise og konflikt ble videreført. Erklæringen om trygge skoler som ble lansert i Oslo i 2015, har nå mer enn 105 stater tilsluttet og er et etablert instrument for beskyttelse av barn. Samarbeidet med Redd Barna, FNs spesialrepresentant for barn og væpnet konflikt og Unicef er sentralt for dette og andre beskyttelsestiltak rettet mot barn i konfliktsituasjoner. Unicef var den viktigste samarbeidspartner i arbeidet med å sikre beskyttelse av barn i Syria og syriske flyktningbarn i nabolandene inkludert grunnskoleutdanning. Nedstenging av skoler på grunn av covid-19 store deler av året førte til særlig store utfordringer for organisasjonene med å nå ut med tilstrekkelig alternativ opplæring. Innovative løsninger og fjernundervisning gjennom smarttelefon og internett ble en løsning mange steder. Til tross for covid-19 nådde Unicef 32,6 millioner barn med utdanning, som tilsvarte hele 68 pst. av måltallet for 2020. I tillegg nådde hjemmebasert fjernundervisning mer enn 300 millioner barn i 109 land.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 5 178,8 mill. kroner for 2022. Det er en økning på 400 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021.

Post 71 Verdens matvareprogram (WFP), kan overføres

Bevilgningen dekker kjernestøtte til Verdens matvareprogram (WFP), dvs. bidrag som ikke er øremerket enkeltland. Øremerkede bidrag til enkeltland dekkes under kap. 150 *Humanitær bistand*, post 70 *Nødhjelp og humanitær bistand*.

WFP er verdens største humanitære aktør med mandat til å redde liv gjennom å bidra til matsikkerhet i konfliktsituasjoner og etter naturkatastrofer. WFP har et todelt mandat, der rundt 80 pst. av ressursene går til humanitær innsats. De resterende midlene går til forebygging og langsiktig utviklingsinnsats for å forhindre sårbarhet og framtidige matkriser. WFP støtter bl.a. skolematprogrammer i 59 land, som ofte har positive ringvirkninger for utdanning og lokal matproduksjon. WFP har også ansvar for logistikk og transport i humanitære operasjoner.

Mål 2022

Denne bevilgningen støtter særlig bærekraftsmål 2 – Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk. Bevilgningen skal bidra til at WFP når sine strategiske mål. WFP utarbeider i 2021 en ny femårig strategi for perioden 2022–2026. Planen skal vedtas av medlemsstatene på WFPs styremøte i november 2021, og vil bli førende for målene for bevilgningen. I dette arbeidet vil regjeringen fremme mål i henhold til *Strategi for norsk humanitær politikk 2019–2023*.

Prioriteringer 2022

Norge sitter i WFPs styre for perioden 2020–2022. Særlige prioriteringer for Norge i styrearbeidet vil fortsatt være beskyttelse av sivile, inkludert beskyttelse mot seksualisert og kjønnsbasert vold som en integrert del av alt arbeid, i tråd med WFPs nye beskyttelsepolicy. Videre vil Norge prioritere involvering av kriserammes befolkning, kjønnspektivet i WFPs operasjonelle innsatser, helhetlig innsats og FN-reform. Dessuten vil Norge legge vekt på humanitær innovasjon og grønnere humanitære responser, godt humanitært giverskap, herunder fleksibel og forutsigbar finansiering, sterke

kontroll-, og risikosystemer, økonomistyring samt arbeid mot seksuell trakassering.

Rapport 2020

I 2020 var Norge den åttende største giveren til WFP med i overkant av 934 mill. kroner. Av dette var 300 mill. kroner kjernestøtte.

71 pst. av WFPs midler gikk i 2020 til 18 land rammet av kriser av stort omfang, dette inkluderte DR Kongo, Jemen, Nigeria, det sentrale Sahel, Syria og Sør-Sudan. WFPs største landprogram i 2020 var Jemen, til tross for at finansieringen til dette landprogrammet ble redusert med 21 pst. i forhold til året før (i 2020 USD 1,1 mrd.). De største landprogrammene for øvrig var i Sør-Sudan (USD 0,61 mrd.), Syria (USD 0,51 mrd.), Etiopia (USD 0,45 mrd.) og Sudan (USD 0,40 mrd.).

WFPs logistikk- og transportinnsats ble betydelig trappet opp som følge av covid-19-pandemien. WFP transporterte humanitært personell, medisiner og nødhjelpsutstyr i og mellom land. De satte også opp feltsykehus for helsepersonell og humanitære arbeidere. Dette var helt avgjørende for at humanitære aktører kunne bli værende og bidra til beskyttelse og assistanse der behovene er størst.

Redusert matusikkerhet og sult i rammet befolkning

Det er økende og betydelige utfordringer med matsikkerhet og sult i de fleste regioner som er rammet av konflikter, klimaendringer og indirekte følger av covid-19-pandemien.

WFP bisto i 2020 med matvareassistanse til 115,5 millioner mennesker i 83 kriserammede land. Det er en økning på 23 pst. fra 2019. Av disse var 19,5 millioner internt fordrevne og 11,1 millioner flyktninger. 18 av landene var rammet av akutte kriser av stort omfang, og 71 pst. av midlene gikk til disse landene. WFP distribuerte 4,2 millioner tonn matvarer til 81 millioner mennesker i 2020 (en økning på 11 pst. fra 2019), og fordelte USD 2,1 mrd. i kontantbaserte overføringer til 38,4 millioner mennesker (37 pst. økning fra 2019) for å nå det strategiske målet om redusert sult.

I Syria nådde WFP ut med matrasjoner til 5,3 millioner mennesker. Det er et lavere totaltall enn i 2019, samtidig som antallet som mottok rasjoner jevnt gjennom året var høyere enn året før. Ressursmangel gjorde imidlertid at WFP i Syria måtte senke kaloriverdien av hver fordelte pakke, for å unngå å måtte redusere antall mottakere ytterligere. Nedgangen i finansieringen av landprogram-

met i Jemen (21 pst. lavere enn i 2019) resulterte i 12 pst. nedgang i mengden av mat som ble utdelt sammenlignet med året før. WFP valgte å opprettholde antall mottakere i Jemen i 2020, men måtte redusere rasjonene i enkelte områder fra april og ut året.

I Vest-Afrika delte WFP ut matrasjoner til 18,2 millioner mennesker i 2020. Det er en økning på mer enn 70 pst. sammenlignet med 2019, som særlig er et resultat av økte behov i det sentrale Sahel og i Liberia.

WFP finansierte rehabilitering og planting av 160 800 hektar jord og skog, og mer enn 321 000 infrastrukturtiltak, herunder veier og vannkilder.

Redusert feil- og underernæring hos utsatte barn og kvinner i reproduktiv alder

WFP bidro i 2020 med skolemat til 15 millioner skolebarn i 59 land. I tillegg omfattet særskilte ernæringsprogrammer 23,2 millioner barn under fem år. I 2020 nådde WFP et rekordhøyt antall mennesker – 17,3 millioner – primært barn, gravide og ammende kvinner og jenter, med ernæringsspesifikke aktiviteter i 51 land. Ernæringsprogrammer rettet mot underernæring ble gjennomført i 69 land. WFP har arbeidet direkte med myndigheter for å utvikle ernæringspolitikk og programmer, herunder skolematprosjekter.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 720 mill. kroner for 2022. Det er en reduksjon på 80 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. I 2021 var kjerne-støtten til WFP ekstraordinært høy på grunn av økte behov innen matsikkerhet og som en konsekvens av covid-19.

Post 72 FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)

Bevilgningen dekker det norske kjernebidraget til FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR). Øremerkede bidrag til enkeltland og tema dekkes under post 70 *Nødhjelp og humanitær bistand*. UNHCR forblir den viktigste globale aktøren for beskyttelse og assistanse til flyktninger og internt fordrevne, og leder FN-systemets arbeid med beskyttelse. Mange mennesker er drevet på flukt, et økende antall er internt fordrevne, og behovet for finansiering er stort. Kjernestøtten gir forutsigbarhet og fleksibilitet for organisasjonen til å gjennomføre sin strategiske plan. Denne støtten muliggjør også rask respons på nye flyktningkri-

ser og videreføring av humanitær innsats for nødlidende i neglisjerte kriser. Norge var syvende største giver av kjernestøtte til UNHCR i 2020 og ellefte største giver totalt.

Norge er også blant landene som målt per innbygger tar imot flest kvoteflyktninger gjennom UNCHR.

Mål 2022

Bevilgningen støtter bærekraftsmål 2 – Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk, 3 – Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder og 4 – Sikre inkluderende, rettfærdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring.

Bevilgningen skal bidra til at UNHCR når sine strategiske mål for perioden 2017–2021, herunder:

- Mennesker som er drevet på flukt mottar beskyttelse og assistanse.
- Den globale og FN-ledede flyktningresponsen er godt koordinert, og legger til rette for varige løsninger, dvs. trygg, verdig og frivillig retur, gjenbosetting og integrering.
- Flyktningssituasjoner møtes med rask, effektiv og koordinert humanitær respons, med et langsiktig perspektiv på flyktningenes og vertslandenes utvikling.

Organisasjonen er i prosess med å utarbeide ny femårig strategi som vil gjelde fra 2022.

Prioriteringer 2022

Strategien for norsk humanitær politikk legger føringene for samarbeidet med, og støtten til, UNHCR. I 2022 vil gjennomføringen av UNHCRs strategiske plan og oppfølging av Den globale flyktningplattformen prioriteres. Regjeringen vil videreføre støtten til beskyttelsesaspektet ved UNHCRs arbeid og mandat. Dette inkluderer seksualisert og kjønnsbasert vold, som har økt under pandemien. Støtten til UNHCRs arbeid med å finne bærekraftige løsninger for de store flyktningekrisene vil også videreføres. Det vil være viktig å følge opp initiativ og løfter som lanseres under Det andre globale flyktningforumet i desember 2021, inkludert vedrørende grønn humanitær respons. Et eksempel på dette er UNHCR Clean Energy Challenge. Norsk støtte til UNHCRs arbeid med å beskytte internt fordrevne vil videreføres, inkludert ved oppfølging av rapporten fra Høynivåpanelet for intern fordrivelse som lanseres høsten 2021. Regjeringen vil priori-

tere støtte til Syria og nabolandene. Norge vil også støtte UNHCRs innsats for å gjennomføre generalsekretærens reformagenda, inkludert et samordnet og resultatorientert FN.

Rapport 2020

Mennesker som er tvunget på flukt mottar beskyttelse og assistanse

Ifølge UNHCR var mer enn 80 millioner mennesker fordrevet grunnet forfølgelse, konflikt, vold og menneskerettighetsovergrep i 2020, hvorav 26,4 millioner flyktninger, 48 millioner internt fordrevne og 4,1 millioner asylsøkere. I 2020 returnerte 251 000 flyktninger til hjemlandet og 3,2 millioner internt fordrevne til sitt hjemsted. UNHCR prioriterte i 2020 beskyttelse og støtte til de største flyktningekrisene i verden, inkludert Syria, Venezuela, Afghanistan og Sør-Sudan.

Covid-19-pandemien preget UNHCRs innsats. 58,3 millioner flyktninger, internt fordrevne og statsløse fikk støtte direkte relatert til pandemien, og 8,6 millioner fikk støtte til indirekte konsekvenser av pandemien.

UNHCR fortsatte innsatsen for beskyttelse og støtte overfor internt fordrevne og bidro aktivt til Høynivåpanelet for intern fordrivelse, som ble etablert i 2019 for å styrke den internasjonale innsatsen for denne gruppen.

Den globale og FN-ledede flyktningresponsen er godt koordinert, og tilrettelegger for varige løsninger, dvs. retur, gjenbosetting og integrering

Den nylige omorganiseringsprosessen av UNHCR, hvor syv regionalkontorer ble flyttet fra Genève til landnivå, har resultert i at UNHCR lettere kan tilrettelegge innsatsen i ulike land. Dette har vært særlig synlig i en ekstraordinær krise som covid-19-pandemien.

UNHCR har styrket samarbeidet med nasjonale og lokale organisasjoner på landnivå. I 2020 overoppfylte UNHCR målet om 25 pst. i «Grand Bargain»-erklæringen, ved å fordele 28 pst. av de operasjonelle ressursene til nasjonale og lokale organisasjoner.

FNs overordnede responsplan for covid-19 reflekterte behovet for beskyttelse og støtte til flyktninger.

Den globale flyktningplattformen ble bekreftet av FN's generalforsamling i 2018 og legger grunnlaget for en koordinert innsats. UNHCR er sentral for å tilrettelegge for varige løsninger. Støtte til gjenbosetting av flyktninger er en av UNHCRs kjerneoppgaver. Gode systemer for gjenbosetting er etablert,

men det er fremdeles et stort gap mellom behov og antall tilgjengelige gjenbosettingsplasser.

UNHCR fremmet søknader om gjenbosetting for om lag 34 400 flyktninger i 2020. Reiserestriksjoner og stengte grenser i 2020 forsinket imidlertid gjennomføringen av reisene og i underkant av 22 800 flyktninger ble overført til 22 land. I 2020 fikk 63 200 statsløse personer innvilget eller bekreftet statsborgerskap med bistand fra UNHCR.

Flyktningssituasjoner er gjenstand for rask, effektiv og koordinert humanitær respons, med et langsiktig perspektiv for flyktningenes og vertslandenes utvikling

UNHCR leder koordineringen av beskyttelse av flyktninger og internt fordrevne i den globale humanitære responsen. I 2020 ledet organisasjonen dette arbeidet i 29 av 32 innsatser. UNHCR leder også den humanitære klyngen for leirkoordinering- og ledelse, samt den internasjonale huma-

nitære innsatsen for midlertidig husly. UNHCR er en vesentlig bidragsyter med ekspertise og analyser vedørende felles humanitær innsats. I 2020 videreførte UNHCR arbeidet med koordinering og ledelse av operasjoner, styrket arbeidet med ansvarlighet, partnersamarbeid, samt relasjoner til relevante myndigheter. Vedrørende UNHCRs innsats for varige løsninger ble arbeidet med bærekraftig reintegrering av flyktninger og bosetting av internt fordrevne videreført, i den grad det var mulig til tross for pandemien.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 630 mill. kroner for 2022. Det er en reduksjon på 50 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. I 2021 var kjerne-støtten ekstraordinært høy på grunn av økt fordrivelse som en konsekvens av bl.a. covid-19.

Kap. 151 Fred, sikkerhet og globalt samarbeid

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
70	Fred og forsoning, <i>kan overføres</i>	419 348	408 260	420 260
71	Globale sikkerhetsspørsmål og nedrustning, <i>kan overføres</i>	264 853	270 060	250 060
72	Stabilisering av land i krise og konflikt, <i>kan overføres</i>	801 703	864 829	935 829
73	FN og globale utfordringer, <i>kan overføres</i>	311 514	218 138	308 138
74	Pliktige bidrag til FN-organisasjoner mv., <i>kan overføres</i>	348 923	274 690	365 990
	Sum kap. 151	2 146 341	2 035 977	2 280 277

Dette kapitlet dekker norsk freds- og forsoningsinnsats, støtte til sårbare stater og regioner og globale sikkerhetsutfordringer og nedrustning. Videre dekkes frivillige bidrag til FNs innsats for fred og støtte til FNs generalsekretærs reformagenda. Inkludert i dette er støtten under post 73 *FN og globale utfordringer* til fondet for stedlig koordinator-systemet, som er kjernen i reformen av FNs utviklingsystem, jf. omtale under kap. 171 *FNs utviklingsarbeid*.

Post 70 Fred og forsoning, kan overføres

Bevilgningen dekker tiltak for å fremme fred og forsoning ved å sondere og tilrettelegge for dialog og fredsprosesser, gjennomføre fredsforhandlinger og følge opp fredsavtaler. Bevilgningen benyttes også til ulike dialog- og forsoningsinitiativ. Videre støtter bevilgningen arbeidet for å styrke kvinners deltakelse i fredsprosesser og sivil samfunns innsats for inkluderende fredsprosesser. Etter ønske fra parter i konflikt kan Norge legge til rette for samtaler om mulige fredsløsninger, og om hvordan krigens lidelser kan reduseres og folkeretten respekteres. Norges fredsdiplomatiske

arbeid har et bredt geografisk nedslagsfelt i Afrika, Asia, Europa, Latin-Amerika og Midtøsten. Norge samarbeider tett med andre aktører med ledende roller i fredsprosesser, som FN og øvrige internasjonale og regionale organisasjoner.

Freds- og forsoningsarbeidet gjennomføres ofte i en kontekst preget av usikkerhet og politisk risiko. Det arbeides kontinuerlig for å redusere risikoen gjennom oppfølging og kontroll. Utbetalingene kanaliseres gjennom norske og internasjonale organisasjoner og institusjoner, FN-systemet og internasjonale overvåkingsmekanismer. Tilskudd gis både som engangsbidrag og gjennom rammeavtaler, i hovedsak som støtte til konkrete programmer og prosjekter. En del av bevilgningen går til å dekke den praktiske siden av tilretteleggingsarbeidet, og innebærer kostnader til bl.a. møtelokaler, transport, sikkerhetstiltak og annen logistikk for parter i konflikt.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 16 – Fremme fredelige samfunn for bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer. Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Fredsprosesser og politiske dialoginitiativ har ført til at konflikter er forebygget, dempet og/eller løst og til at vold er redusert.
- Fredsprosesser er inkluderende, og kvinners deltakelse i alle faser er styrket.
- Fredsavtaler er i samsvar med internasjonale standarder, inkludert når det gjelder ofres rettigheter og ikke-diskriminering.

Prioriteringer 2022

Den overordnede prioriteringen for bevilgningen er å bringe parter sammen og tilrettelegge for politiske forhandlinger som kan føre til varige fredsavtaler. Regjeringen vil bruke medlemskapet i FNs sikkerhetsråd til å fremme Norges innsats for fred og forsoning, og trekke på vår erfaring og kompetanse innen dette feltet til å styrke rådets arbeid. Norge vil også styrke FN-sekretariatets evne til å drive fredsdiplomati, og deres evne til å støtte rådets arbeid med konfliktløsning. Fredsdiplomati og kvinner, fred og sikkerhet er to av fire norske satsingsområder i Sikkerhetsrådet.

Det norske engasjementet for en løsning på den politiske krisen i Venezuela er høyt prioritert. Regjeringen i Venezuela og opposisjonen startet forhandlinger i Mexico by i august 2021 ved hjelp

av norsk tilrettelegging. Norge har oppfordret landets politiske ledere til å sette befolkningens interesser først, og til å gjøre sitt ytterste for å finne en fredelig og inkluderende løsning på konflikten. Forhandlingene kan bidra til å sikre en helhetlig løsning på krisen i landet. En videreføring av det norske engasjementet som tilrettelegger for de formelle fredsprosessene i Colombia og Filippinene vil fortsatt stå sentralt. Gjennomføringen av fredsavtalen mellom regjeringen og den forhenværende geriljabevegelsen FARC-EP (Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejército del Pueblo) i Colombia krever langsiktig innsats. Det gjelder også målet om en gjenopptakelse av forhandlingssporet mellom regjeringen og geriljabevegelsen ELN (Ejército de Liberación Nacional – Den nasjonale frigjøringshæren). Tilsvarende for fredsprosessen på Filippinene kreves det tålmodighet. Fredsprosessen mellom filippinske myndigheter og kommunistbevegelsen (NDFP) har lenge vært utfordrende. Målet om gjenopptakelse av forhandlingene står ved lag.

I Somalia er det aktuelt å arbeide langs flere spor i den nasjonale forsoningsprosessen, inkludert å bidra til at partene finner en løsning for Somaliland. I Jemen bygges det videre på Norges økte engasjement fra 2021 med støtte til partenes og FNs forberedelser av en eventuell politisk prosess.

Talibans maktovertakelse i Afghanistan har skapt en ny og fremdeles uklar situasjon. Når bildet blir klarere vil innretningen på freds- og forsoningsarbeidet vurderes. Vi vil ha tett kontakt med afghanske politiske aktører og nettverk fra vårt langvarige fredsengasjement, samt med land i regionen og andre internasjonale partnere, for å fremme norske prioriteringer og se på muligheter for å påvirke situasjonen og forebygge konflikt.

I lys av de enorme omveltningene etter militærkuppet i Myanmar vil Norge vurdere innretningen på vårt eksisterende freds- og forsoningsnettverk for å kunne støtte bestrebelser for dialog og forsoningsprosesser mellom partene i konflikten. Videre vil Norge vurdere støtte til initiativ i regi av FN, ASEAN og andre regionale aktører hvor norsk freds- og forsoningsekspertise er etterspurt.

Norge vil legge til rette for dialog og tillitsskape tiltak i en rekke andre konflikter, inkludert i Syria, Irak, Libya, Sudan, Sør-Sudan, Sahel-området, Great Lakes og land på Afrikas Horn. I tillegg skal Norge legge til rette for en rekke diskrete initiativ i ulike konfliktsituasjoner. Midtøstenprosessen støttes under kap. 159 *Regionbevilgninger*, post 70

Midtøsten og Nord-Afrika, og rapporteres der.

Videre vil Norge opprettholde og videreutvikle spisskompetanse på kvinner, fred og sikkerhet og overgangsrettferdighet. I tråd med handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet arbeider regjeringen aktivt for å inkludere kvinner i fredsprosesser der Norge er engasjert, på alle nivåer og i alle faser. Innsatsen i det norske og det nordiske nettverket for kvinnelige meglere og i den globale alliansen for tilsvarende regionale nettverk vil videreføres. Norge vil arbeide med koblingene mellom freds- og forsoningsarbeidet og det globale helsearbeidet, særlig rettet mot humanitær tilgang og tilgang til helsetjenester og vaksiner i områder berørt av konflikt.

Kompetanse om fred og forsoning er en forutsetning for å bidra til å dempe, forhindre og løse konflikter. Norske og internasjonale institusjoner vil fortsatt levere analyser som bl.a. vil bli benyttet av parter i fredsprosesser, internasjonale fredsaktører og i norsk freds- og forsoningsarbeid.

Samarbeidet med sentrale partnere som Senter for internasjonal konfliktløsning (NOREF) og Centre for Humanitarian Dialogue (CHD) vil videreføres.

Rapport 2020

Norge bidro til at væpnede konflikter ble dempet, forebygget og forhindret. Videre medvirket norsk innsats til å gjøre samfunnsutviklingen mer fredelig, inkluderende og demokratisk.

Gjennomføringen av fredsavtalen i *Colombia* var krevende og møtte fortsatt politisk motstand. For Norge som garantistland har det vært en hovedoppgave å bidra til at avtalen følges opp på alle punkter, og at det settes en stopper for drapene og truslene mot tidligere stridende, lokal-samfunnsledere og menneskerettighetsforsvarere. Det underminerer fredsavtalens legitimitet. Dette ble tydelig reflektert i politisk dialog, nettverksarbeid og gjennom prosjektstøtte. Manglende sikkerhetsgarantier kan i sin ytterste konsekvens føre til at demobiliserte, av frykt for eget liv, igjen tar opp våpen og forlater prosessen.

Norsk støtte bidro til at institusjonene med gjennomføringsansvar, både hos myndighetene og hos FARC, ble styrket. Støtte til juridiske fagmiljøer bidro til at systemet for overgangsrettferdighet følger internasjonale standarder. Tidligere FARC-soldater fikk lettere tilgang til disse institusjonene og flere ofre fikk oppreisning. Norsk støtte til inntektsgivende prosjekter ga også nytt og alternativt livsgrunnlag for over 4 300 tidligere FARC-soldater, som økte sjansene for at de ikke

på nytt tar til våpen. FNs utviklingsprogram (UNDP) er Norges viktigste partner i dette arbeidet. Kvinners aktive deltakelse i fredsprosessen er en prioritet for Norge. Gjennom støtte til FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women) mottok kvinnelige tidligere FARC-medlemmer teknisk og faglig støtte, som førte til økt deltakelse i lokale beslutningsprosesser. Kvinnelige fredsbyggere og menneskerettighetsforsvarere i konfliktrammede områder fikk støtte til å etablere beskyttelsesmekanismer mot trusler og drap. I lys av de økende sikkerhetsutfordringene, har støtten – i stor grad kanalisert gjennom norske organisasjoner – til lokale organisasjoners arbeid med menneskerettigheter og beskyttelse, vært viktig for å ivareta sikkerheten til sivilbefolkningen i de samme områdene.

Forhandlingene med ELN-geriljaen ble formelt brutt av regjeringen i januar 2019. Norge har videreført arbeidet med å skape kanaler og utforske muligheter for gjenopptagelse av forhandlingene.

I *Venezuela* har Norge opprettholdt kontakt med regjeringen og opposisjonen om den politiske og humanitære utviklingen i landet. I forbindelse med pandemien bidro Norge gjennom stille diplomati til opprettelsen av en felles humanitær respons, bl.a. finansiert av fryste venezuelanske midler i USA.

I *Afghanistan* har Norge som ett av få land vært tilstede med et lite team i Doha for å støtte partene og vertslandet på den måten de har ønsket siden forhandlingenes oppstart i september 2020. Det var i 2020 bred enighet om at en politisk forhandlingsprosess var den beste muligheten for bærekraftig fred. Lite framgang i fredsprosessen viste at det var utfordrende for partene å oppnå enighet om en endelig fredsløsning. Norge har arbeidet for å fremme en inkluderende prosess med ivaretagelse av menneskerettigheter, inkludert kvinners rettigheter.

I *Pakistan* bidro norsk støtte til lokale religiøse ledere, til å bekjempe religiøs ekstremisme og hatretorikk, samt skape arenaer og møteplasser for dialog og fellesskap mellom ulike religiøse grupper. Innsatsen kan vise til en gradvis reduksjon i tilfeller av religiøst motiverte konflikter. Som en del av påvirkningsarbeidet er seks nettverk for sivilt samfunn etablert. Disse er nå blitt aktive pådrivere for fred.

På *Filippinene* har fredsprosessen mellom filippinske myndigheter og kommunistbevegelsen (NDFP) vært i en krevende fase de siste årene. Covid-19 har påvirket konflikten ytterligere i negativ retning. Til tross for økt spenning har Norge tilrettelagt for uformelle, digitale

møter mellom partene. Gjennomføringen av fredsavtalen mellom regjeringen og den muslimske opprørsbevegelsen Moro Islamic Liberation Front (MILF) har også sett tilbakeslag på grunn av pandemien. Avvæpningsprosessen er forsinket, men Norge har likevel bidratt til økt dialog mellom lokalsamfunn og myndighetene i særlig utsatte områder. Norge har også bidratt til etableringen av Bangsamoro Youth Commission, med mål om å øke ungdoms deltakelse i gjennomføringen av fredsavtalen i Bangsamoro-regionen. Filippinene er et fokusland for norsk støtte til kvinner, fred og sikkerhet. I utvalgte, og særlig konfliktutsatte, lokalsamfunn har kvinner fått en styrket og mer framtrædende rolle i lokal fredsbevaring og meglings.

Norges posisjon som en langsiktig og forutsigbar partner i fredsprosessen i *Myanmar* ble videreført i 2020 (før militærkuppet 1. februar 2021). Norsk bistand har støttet pågående formelle og uformelle forhandlingsprosesser, både gjennom flegiverfondet Joint Peace Fund (JPF) og gjennom internasjonale og lokale sivilsamfunnsorganisasjoner. Norge har styrket overvåkingmekanismen for våpenhviler med kapasitetsbygging, samt bidratt til økt tillit mellom sentrale aktører. Norsk finansiering har også styrket siviles, og spesielt kvinners, rolle og deltakelse i fredsprosessen. Norge har fulgt opp arbeidet under presidentskapet i Minekonvensjonen og arbeidet for å starte humanitær minerydding.

I *Sør-Thailand* arbeidet Norge med partene for å støtte fredsprosessen som ble initiert mellom en muslimsk gruppe i området og thailandske myndigheter. Forhandlinger ble initiert, bl.a. støttet av en norsk ekspert, og opprørsgruppen innførte en tre måneders ensidig våpenhvile. Pandemien gjorde videre prosess vanskelig.

I *Syria* videreførte Norge støtten til FN-prosessen, samt lokale dialoginitiativ for å dempe konflikten. Norsk politisk og økonomisk støtte til Women's Advisory Board (WAB) og Civil Society Support Room (CSSR) førte til en mer inkluderende prosess. Norsk støtte til partnerorganisasjoner har bidratt til styrket dialog og lokalt forankrede tiltak for forsoning.

I *Libya* videreførte Norge støtten til FN-prosessen, herunder sterkere inkludering av kvinner i fredsarbeidet. Norsk støtte til partnerorganisasjoner har ført til lokalt forankrede tiltak for styrket dialog samt bidratt til å forhindre ytterligere eskalering av konflikten.

I *Irak* bidro Norge til mer inkluderende politiske løsninger. Norsk støtte til partnerorganisa-

sjoner bidro til muligheter for å dempe konflikt, samt fremme forsoning på lokalt og nasjonalt plan.

I 2020 økte Norge sin innsats i den fastlåste *Jemen*-konflikten. Gjennom partnere bidro Norge til forsøk på å finne en løsning for oljetankeren FSO Safer, som uten vedlikehold representerer en fare for mennesker og miljøet. Norge fortsatte sitt arbeid med å fremme kjønnspektivet i fredsarbeidet og fikk bl.a. utarbeidet en analyse av dette som ble godt mottatt.

I *Somalia* fortsatte Norge støtten til den nasjonale forsoningsprosessen. Denne prosessen ga mulighet til å diskutere sensitive spørsmål både om overgrep begått under borgerkrigen og muligheten for framtidige politiske løsninger med ikke-statlige væpnede grupper som Al-Shabaab. Store deler av 2020 var preget av en politisk krise relatert til gjennomføringen av parlaments- og presidentvalg. Norge bidro til å støtte en løsning. I tillegg fokuserte Norge på spørsmålet om Somalands status, og på mulige veier videre i fredsprosessen mellom myndighetene i Mogadishu og Hargeisa.

I *Sudan* har Norge fortsatt å være en støttespiller for overgangsprosessen etter revolusjonen i 2018. Fredsavtalen («Juba-avtalen») inngått mellom overgangsmyndighetene og en rekke opprørsgrupper høsten 2020, var et viktig steg mot stabilitet og en inkluderende fredsprosess. Norge har støttet gjennomføringen av Juba-avtalen, samt arbeidet for at de gruppene som ikke var del av avtalen, skal kunne slutte seg til.

I *Sør-Sudan* fortsatte Norge å støtte fredsprosessen, særlig for å styrke kvinners deltakelse. Norsk støtte styrket organisasjonen EVE sin kapasitet til å gi opplæring og kurse kvinnelige ledere, parlamentarikere og unge kvinner til å delta i fredsprosessen. Organisasjonen var i 2020 også sentral i utformingen av en strategi for overvåking av gjennomføringen av de kjønns spesifikke bestemmelsene i fredsavtalen.

I *Sør-Afrika* samarbeidet Norge med det sørafrikanske utenriksdepartementet om opplæring av fredsmevlere, særlig kvinner, fra regionen. I 2020 måtte to av tre opplæringsprogrammer utsettes på grunn av pandemien. Et virtuelt program med deltakelse av 30 kvinner og én mann ble gjennomført. Opplæringen bidro til etableringen av et nettverk for kvinnelige mevlere i den Afrikanske Union (AU).

I *Mali* jobbet Norge med å fremme kvinners deltakelse i gjennomføringen av fredsavtalen fra 2015, noe som i 2020 resulterte i at kvinner nå er inkludert i følgekomiteen for fredsavtalen. Norske partnerorganisasjoner bidro til lokal dialog i kon-

har dempet konflikt, økt befolkningens mobilitet og bl.a. bidratt til gjenåpning av noen skoler. Partnerorganisasjonene bidro til dialog etter kuppet i august 2020, og videreførte arbeidet for å fremme dialog mellom myndigheter og ulike grupper i de mest voldsrammede områdene i Mali. I *Sahel* og *Tsjad* støttet Norge partnerorganisasjoner og sivilt samfunnsorganisasjoner som brukte dialog for å dempe konflikt og forebygge radikaliserings.

I *Zimbabwe* innledet Norge et samarbeid med UNDP og to sivilsamfunnsorganisasjoner for å støtte freds- og forsoningsarbeidet i landet.

Globalt

NOREF er en viktig partner for Norge i freds- og forsoningsarbeidet i en rekke land, deriblant i Colombia, Afghanistan, Filippinene og flere land i Midtøsten. Gjennom uformell dialog har NOREF bidratt til konfliktforebygging og konfliktdemping i politiske og væpnede konflikter internasjonalt, og med tilrettelegging for inkluderende politiske prosesser og sivilsamfunns deltakelse i fredsprosesser.

Centre for Humanitarian Dialogue (CHD) er en annen viktig partner for Norge. CHD har bidratt til minst 27 fredsavtaler, både på sentralt og lokalt nivå. CHD har også forhandlet og lagt til rette for humanitær tilgang flere steder, bl.a. i Afghanistan, Somalia og Syria. Organisasjonen har arbeidet med konfliktløsning i over 50 land.

Innsats for inkluderende fredsprosesser

Norge fortsatte arbeidet for inkludering av kvinner i fredsprosesser med en rekke ulike tiltak, herunder kjønnssensitive konfliktanalyser og støtte til sivilsamfunnsorganisasjoner. Tiltakene bidro til økt oppmerksomhet om kvinners rettigheter i fredsforhandlinger og gjennomføring av fredsavtaler. Norge videreførte arbeidet i det norske, nordiske og globale nettverket for kvinnelige meglere, og lyktes med å skape større aktivitet og synlighet for nettverkene. Norges pådriverrolle i det norske og nordiske nettverket gjorde det mer operasjonelt, bl.a. gjennom ressursgrupper for Afghanistan, Jemen, og Syria, der nettverksmedlemmene er i direkte kontakt med kvinner i konfliktområder.

Norge bidro til oppfølging av bl.a. Jordans, Jemens og Mosambiks nasjonale handlingsplaner for kvinner, fred og sikkerhet. Norske meglingsteam arbeidet systematisk med inkludering av kvinner i fredsprosesser gjennom egne planer og tiltak, og holdt tett kontakt med kvinner i for-

handlinger i bl.a. Afghanistan og på Filippinene. Gjennom Flyktninghjelpens beredskapsstyrke, NORCAP, videreførte Norge støtte til kapasitetsbygging og bemanning av sekretariatet for Det afrikanske nettverket av kvinnelige fredsmeglere (FemWise-Africa). Støtten bidro til operasjonalisering av nettverket og styrking av AUs arbeid med Sudan og Sør-Sudan.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 420,3 mill. kroner for 2022. Det er en økning på 12 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Økningen skal benyttes til innsatsen for kvinner, fred og sikkerhet, og økt innsats i Jemen.

Post 71 Globale sikkerhetsspørsmål og nedrustning, kan overføres

Bevilgningen dekker følgende tilskuddsordninger:

- Forebygging og bekjempelse av organisert kriminalitet.
- Forebygging og bekjempelse av radikaliserings og voldelig ekstremisme.
- Sivil krisehåndtering og sikkerhetssektorreform.
- Utvikling og nedrustning.

Norge vil videreføre arbeidet med å styrke utviklingslands evne til å forebygge og bekjempe globale sikkerhetsutfordringer som terrorisme, organisert kriminalitet, sjørøveri og utfordringer i det digitale rom. Sårbare stater og regioner i Nord-Afrika, Sahel, på Afrikas horn, i Midtøsten og Sentral- og Sørøst-Asia står sentralt.

Regjeringen vil arbeide for å forebygge alle former for voldelig ekstremisme. Viktige fora for dette er Christchurch-samarbeidet og FN-vennegruppen for forebygging av voldelig ekstremisme, som Norge leder sammen med Jordan.

Ønsket om å svekke kvinners rettigheter er en fellesnevner for ekstremistiske grupper. Det er derfor viktig å vektlegge kvinners situasjon, rettigheter og handlingsrom i møte med voldelig ekstremisme. Regjeringens handlingsplan for å gjennomføre FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet har forebygging av voldelig ekstremisme som et sentralt element.

Sammenhengen mellom utvikling og nedrustning, som er forankret i FN-paktens art. 26, var tema under FNs spesialsesjon om nedrustning i 1978, og ble understreket i FNs spesialsesjon om utvikling og nedrustning i 1987. Sammenhengen

har også blitt stadfestet i årlige konsensusresolusjoner i FNs generalforsamling. Til tross for dette praktiseres regelverket fra utviklingskomitéen (DAC) i OECD på en så restriktiv måte at flere tilskudd til arbeid for kjernefysisk nedrustning, herunder verifikasjon, ikke godkjennes som offisiell utviklingsbistand (ODA).

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Radikalisering, voldelig ekstremisme og terrorisme er redusert.
- Internasjonal organisert kriminalitet er redusert og maritim sikkerhet er forbedret.
- Utviklingslands evne til å overholde forpliktelser og delta i tekniske diskusjoner om nedrustning og ikke-spredning av kjernefysiske, biologiske og kjemiske våpen, og adgang til fredelig bruk av nukleær teknologi, er forbedret.
- Sivilt personell i fredsoperasjoner i sårbare stater er godt kvalifisert.
- Krisehåndteringskapasitet, fredsbyggingskompetanse og kapasitet til reform av sikkerhetssektoren i utviklingsland er forbedret.

Prioriteringer 2022

Tilskuddsordningene Forebygging og bekjempelse av organisert kriminalitet og Forebygging og bekjempelse av radikalisering og voldelig ekstremisme

Norge vil fortsette å bidra til arbeidet i Den globale koalisjonen mot ISIL og til FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC), som er aktiv i å bekjempe voldelig ekstremisme. Regjeringen vil videreføre arbeidet med å forebygge voldelig ekstremisme bl.a. gjennom støtte til kvinnenettverk, kvinnelige fredsfor kjempere og tiltak rettet mot ungdom.

Regjeringen vil videreføre støtte til tiltak for å styrke justissektorens evne til å bekjempe organisert kriminalitet i utviklingsland, samt til tiltak som styrker maritim sikkerhet i utsatte havområder. Regjeringen vil også videreføre støtten til lokale og internasjonale sivilsamfunnsorganisasjoners forebyggende arbeid mot globale sikkerhetsutfordringer. Det årlige, frivillige bidraget til UNODC finansieres under posten.

Regjeringen vil prioritere innsats for å hindre at ikke-statlige, væpnede aktører benytter kriminelle markeder til å finansiere konflikter og destabilisere berørte regioner/land. Tiltak som bygger kapasitet i sårbare samfunn i Nord-Afrika og Sahel for å motarbeide menneskehandel og organisert menneskesmugling videreføres. Regjeringen vil videre støtte tiltak for å forbedre maritim sikkerhet, særlig i Guineabukten.

Tiltak for å styrke utviklingslands evne til å håndtere alvorlige cyberhendelser og sikre kritisk, digital infrastruktur vil støttes. Det vil også tiltak som støtter landenes evne til å delta i internasjonale diskusjoner om utviklingen av det digitale rom. Det innebærer å styrke forståelsen for, og etterlevelsen av, det etablerte globale regelverket, herunder folkeretten og frivillige normer for ansvarlig statlig adferd i det digitale rom.

Tilskuddsordningen for sivil krisehåndtering og sikkerhetssektorreform

Regjeringen vil fortsette å styrke den sivile krisehåndteringskapasiteten og fredsbyggingskompetansen til FN og regionale organisasjoner som OSSE, AU og EU. Norge skal levere godt kvalifisert sivil personell, herunder politi og annet personell, i rettskjeden. Formålet er å bidra til reform av sikkerhetssektoren i sårbare stater, og å styrke FN-operasjonenes mandat på dette feltet, med prioritering av land der Norge ellers er engasjert. Regjeringen vil også støtte tiltak som øker rekrutteringen av kvinner til FNs fredsoperasjoner, og tiltak som bidrar til reform av disse operasjonene.

Tilskuddsordningen for utvikling og nedrustning

Ordnningen støtter tiltak for at utviklingsland skal kunne bidra i det internasjonale arbeidet med nedrustning og ikke-spredning av kjernevåpen, særlig innenfor rammen av Ikkespredningsavtalen (NPT). Å styrke utviklingslands evne til å delta i arbeidet med verifikasjon av nedrustning er viktig for å sikre troverdighet for både nåværende og framtidige nedrustningsprosesser. Ordnningen inkluderer også sikring av kjernefysisk aktivitet og kjernefysiske anlegg i utviklingsland, og tiltak for å påse at spaltbart materiale ikke kommer på avveier. Arbeidet vil følges opp gjennom Det internasjonale atomenergibyrået (IAEA). Det foreslås dessuten å støtte tiltak som bidrar til å styrke statsparters evne til å ivareta sine forpliktelser under Kjemivåpenkonvensjonen (CWC) og Biologivåpenkonvensjonen (BWC).

Rapport 2020

Radikalisering, voldelig ekstremisme og terrorisme er redusert

Støtten til FNs antiterrorkontor (UNOCT) i 2020 bidro særlig til utvikling av nasjonale handlingsplaner for anti-terror og mot radikalisering og voldelig ekstremisme. Norge videreførte støtte til aktører som arbeider med kvinner, barn og ungdom for å forebygge ekstremisme og rekruttering til terrornettverk. International Civil Society Action Network (ICAN) og Women's Alliance for Security Leadership (WASL), også kalt kvinnealliansen mot ekstremisme, er to av Norges viktigste partnere på dette området.

Gjennom støtte til UNDPs program i Marokko for å fremme toleranse og hindre radikalisering i skolene, har 400 skolekoordinatorer fått opplæring i å forebygge og avdekke risikabel atferd blant elevene. Videre ga innkjøp av 700 nettbrett elever mulighet til å følge fjernundervisning i perioden skolene var stengt pga. pandemien. Norsk støtte til organisasjonen Al Hayat i Jordan bidro i 2020 til kapasitetsbygging av lokale organisasjoner som driver tiltak mot ekstremisme. Prosjektet har bidratt til å styrke det sivile samfunnet på distriktsnivå, og til å motvirke voldelig ekstremisme gjennom holdningsskapende arbeid rettet mot barn og unge.

Organisert kriminalitet og ulovlig handel er redusert

Norge videreførte i 2020 samarbeidet med UNODC på flere felt. Det årlige, frivillige bidraget gikk til organisasjonens arbeid i prioriterte regioner i Afrika og Asia, og til arbeidet mot terror, nettkriminalitet, hvitvasking i forbindelse med terrorfinansiering, sjørøveri og for styrket havnekontroll.

I 2020 ble støtten til UNODCs program for å bekjempe trusselfinansiering videreført. Målet er å motarbeide at terrorister og andre væpnede grupper benytter kriminelle nettverk og markerer til å finansiere konflikter. Programmet har bidratt til å redusere trusler mot nasjonal og regional sikkerhet og stabilitet. Konkret har det bidratt til å identifisere en tidligere ukjent terroristcelle ved å støtte innsamling av økonomiske data som avslørte kontakt med IS i Irak og Syria. Den norske støtten til programmet bidro også til at det ble opprettet en fagenhet i Somalia som arbeider med å identifisere hvitvasking og bekjempe terrorfinansiering av al-Shabaab i samsvar med Sikkerhetsrådets resolusjon om situasjonen i Somalia (UNSCR 2551).

I Libanon bidro norsk støtte til å forebygge illegal handel gjennom forbedrede grensekontrollmekanismer. Kontrollenheter for sjø- og luftfart ble etablert og ansatte mottok opplæring.

Samarbeidet med Interpol for å beskytte sårbare samfunn og motarbeide menneskehandel og organisert menneskesmugling i Nord-Afrika og Sahel fortsatte i 2020. Programmet bidrar med kapasitetsbygging, samt praktisk veiledning til operasjoner i partnerlandene.

Internett er åpent, sikkert, robust og fritt

Norsk støtte til FNs institutt for forskning på nedrustning (UNIDIR) har utgjort et viktig bidrag til å fremme internasjonale diskusjoner om etterlevelse av normer og regler for ansvarlig, statlig adferd i det digitale rom.

Norge har de siste årene vært den fremste bidragsyteren til FNs globale program mot cyberkriminalitet ved UNODC. Dette har styrket utviklingslands evne til å avdekke, etterforske og straffefølge kriminalitet i det digitale rom.

Det norskstøttede regionale senteret for kapasitetsbygging innen digital sikkerhet for det sørlige Afrika (C3SA) har etablert seg som en toneangivende aktør, både regionalt og internasjonalt. Senteret er et samarbeidsprosjekt med lokale, regionale og internasjonale kunnskapsorganisasjoner og akademiske institusjoner. Det bidrar til å utvikle lokal kunnskap og ekspertise for å sette landene i regionen bedre i stand til å håndtere digitale trusler.

Styrket innsats for sivil krisehåndtering og sikkerhetssektorreform

Til tross for utfordringer i forbindelse med covid-19-pandemien opprettholdt Norge bidragene til politioperasjoner på et forsvarlig nivå. Norsk politi bidro i 2020 til tre FN-operasjoner. I Colombia deltok politirådgivere i arbeidet med stabilisering og iverksetting av fredsavtalen. I Mali bistod et norsk, spesialisert polititeam lokalt politi med opplæring i åstedsgranskning, etterforskning og antiterrorarbeid. I FN-operasjonen i Sør-Sudan bidro Norge med 20 politirådgivere for å styrke kompetansen hos lokalt politi og for å bidra til beskyttelse av sivile. Norsk personell deltok i et spesialisert polititeam som bekjemper seksualisert og kjønnsbasert vold.

I Øst-Afrika ga norsk politi også i 2020 politifaglig bistand til den regionale organisasjonen Eastern Africa Standby Force i Nairobi.

Fire utsendte fra kriminalomsorgen tjenestegjorde i FNs operasjon i Sør-Sudan. Disse bidro til bedre soningsforhold og beskyttelse av grunnleggende menneskerettigheter for innsatte. Norge bidro også med rådgivning og demokratistøtte gjennom to sivile eksperter i EUs sivile stabiliseringsoperasjon i Sahel.

Norge videreførte i 2020 støtten til å styrke FNs fredsoperasjoner. Det omfattet bl.a. etablering av et system for å sikre best mulig samhandling mellom militært personell, politi og sivilt personell i gjennomføring av oppdragene, og styrking av kapasiteten til å beskytte sivile mot seksualisert vold. Norge bidro også til å utvikle og iverksette felles standarder for etterforskning og avhør for politi i FNs fredsoperasjoner.

Kapasiteten til AUs freds- og sikkerhetsråd ble styrket og kunnskapsgrunnlaget økt, bl.a. gjennom finansiering av elleve årsverk tilknyttet AUs fredsoperasjoner. OSSEs arbeid med sikkerhetssektorreform ble styrket, særlig innsatsene på Vest-Balkan, i Sør-Kaukasus, Sentral-Asia og Øst-Europa. Regjeringen videreførte i 2020 også den økonomiske støtten til sikkerhetssektorreformarbeidet i OSSE gjennom tenketanken DCAF.

Forbedret evne i utviklingsland til å overholde nedrustningsforpliktelser, og implementere internasjonale rammeverk for kjernefysiske, biologiske og kjemiske våpen, og diversitet i deltakelse fra utviklingsland i relevante multilaterale nedrustnings- og ikke-spredningsfora

Kjernefysisk trygghet og sikkerhet, tilgang til nukleær teknologi og applikasjoner til fredelig bruk i utviklingsland er forbedret

Biologisk og kjemisk trygghet og sikkerhet og tilgang til fredelig bruk av biologiske og kjemiske midler i utviklingsland er forbedret

Bevilgningen ble brukt til å nå de tre målene for posten over. Norsk støtte styrket utviklingslands kompetanse til å oppfylle nedrustningsforpliktelser. Samarbeidet mellom Norsk seismologisk forskningssenter (NORSAR), Kasakhstan og Kirgisistan om praktisk gjennomføring av Prøvestansavtalen ble videreført. Støtte til Verification Research Training and Information Center (VERTIC) bidro til å utarbeide verktøy for analyse og anbefalinger for hvordan land kan tilpasse sine nasjonale lovverk til å være i overensstemmelse med internasjonale nedrustningsavtaler. Kvinnelige parlamentarikere i Afrika fikk økt kunnskap om, og engasjement for, internasjonale rammeverk for bekjempelse av masseødeleggelsesvåpen

gjennom norsk støtte til nettverket Parliamentarians for Global Action. For å sikre at utviklingsland øker sin nasjonale kapasitet for atomsikkerhet, støttet Norge South African Institute of International Affairs (SIIA) og World Institute for Nuclear Security (WINS) som utdanner sertifiserte kontrollører for atomsikkerhet, med særlig vekt på kvinners deltakelse. Gjennom Nuclear Threat Initiative ble det gitt støtte til utviklingslands deltakelse i International Partnership for Nuclear Disarmament Verification (IPNDV).

Fordi det ikke ble identifisert relevante tiltak ble det ikke gitt støtte til tiltak for bedret biologisk og kjemisk sikkerhet og tilgang til fredelig bruk av biologiske og kjemiske midler i utviklingsland under posten i 2020.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 250,1 mill. kroner for 2022. Det er en reduksjon på 20 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Reduksjonen vil hovedsakelig tas av ordningen for utvikling og nedrustning, hvor det er utfordrende å finne prosjekter som kan ODA-godkjennes.

Post 72 Stabilisering av land i krise og konflikt, kan overføres

Bevilgningen dekker tiltak i land og områder i sårbare situasjoner. Årlig kjernestøtte til Den internasjonale organisasjonen for migrasjon (IOM) dekkes også under posten.

Støtten er forankret i regjeringens rammeverk for innsats i sårbare stater. Et sentralt utgangspunkt for innsatsen er de sikkerhetspolitiske utfordringene i Europas nærområder som har blitt forsterket av pandemien og økonomisk krise. Geografisk er posten primært rettet inn mot land og områder i «sårbarhetsbeltet» fra Sahel i vest, via Nord-Afrika, Afrikas horn og Midtøsten til Pakistan. Posten finansierer særlig tiltak som skal fremme stabilitet, forebygge konflikt, redusere sårbarhet og bygge lokal motstandskraft. Tiltak for å motvirke migrasjonsdrivende forhold og innsats i områder med stor flyktningebefolkning vektlegges. Hvordan midlene kanaliseres vurderes ut fra den lokale situasjonen. Stabiliseringsstøtte gis til områder med store behov. Samtidig er denne bistanden forbundet med betydelig risiko fordi den gis til land og situasjoner med sikkerhetsutfordringer og en ustabil politisk situasjon. Dette innebærer at det kan bli nødvendig å justere planer og legge om bistanden på kort varsel.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn for bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer. Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Lokalsamfunn og land i sårbare situasjoner før, under og etter fredsslutninger og katastrofer er stabilisert.
- Politiske prosesser er inkluderende, overgangsrettferdighet etterlevs og det er lagt til rette for fredsbygging og langsiktig utvikling.
- Kapasitet til lokal migrasjonshåndtering er styrket, irregulær migrasjon er motvirket og returnerte migranter er reintegrerte.
- Løsningene for mennesker på flukt er bærekraftige.

Prioriteringer 2022

Regjeringen vil styrke bidragene for å håndtere migrasjonsutfordringer og irregulær migrasjon i Europas nærområder. Innsats som gjennomføres sammen med EU og europeiske land vil prioriteres. Norge er i dialog med EU om å delta i felles mekanismer for migrasjonshåndtering.

Støtte til global migrasjonsrelatert innsats er også prioritert.

Den norske stabiliseringsstøtten til land rammet av Syria-krisen vil fortsatt være en hovedprioritet i 2022. Covid-19-pandemien har bidratt til å forverre krisen både i Syria og nabolandene med stor flyktningebefolkning. Støtten er innrettet for å møte langsiktige behov og bidra til å styrke muligheter for livsopphold i lokalsamfunn og for internt fordrevne i Syria. Bevilgningen vil også bidra til å styrke kapasiteten hos myndighetene i Libanon og Jordan for å håndtere den langvarige tilstedeværelsen av syriske flyktninger gjennom tiltak for utdanning, sysselsetting og sosiale tjenester. Innsatsen ses i sammenheng med den humanitære bistanden i regionen (jf. kap. 150 *Humanitær bistand*, post 70 *Nødhjelp og humanitær bistand*).

Støtte vil gis til stabiliseringstiltak i andre land i Midtøsten og Nord-Afrika, i første rekke Irak, Jemen og Libya. I Jemen og Libya vil Norge bl.a. prioritere støtte til kvinners deltakelse i fredsbygging og gjenoppbygging. I Irak vil Norge støtte stabiliseringsfondet som administreres av FNs utviklingsprogram (UNDP). Det er fortsatt om lag 1,2 millioner internt fordrevne i Irak, og det gjenstår et betydelig arbeid med å tilrettelegge for retur for mange av disse til frigjorte områder.

I innsatsen i Afrika sør for Sahara, som i Sahel, Sør-Sudan og på Afrikas horn, vil regjeringen særlig prioritere partnerland og tiltak for jobbskaping, matsikkerhet, konfliktforebygging og større politisk stabilitet.

Posten vil også kunne støtte stabiliseringsprogrammer i andre regioner der det er behov, herunder tiltak for rohingyaer i grenseområdene mellom Bangladesh og Myanmar.

Rapport 2020

Kriser og konflikter er forebygget og lokalsamfunn og land i sårbare situasjoner før, under og etter fredsslutninger og katastrofer er stabilisert

Norge støttet FNs fellesprogram i Syria der seks FN-organisasjoner samarbeider om et program for støtte til livsopphold og for å bygge motstandskraft i syriske lokalsamfunn. I 2020 ble det planlagt for aktiviteter og konsultert med lokale målgrupper, men pandemien og situasjonen i landet førte til at oppstarten ble forsinket. Resultatoppgjøret var derfor begrenset i 2020. Norge støttet også Syria Resilience Consortium ledet av Care Norge, der seks sivilsamfunnsorganisasjoner ga støtte til bl.a. næringsutvikling, jobbskaping, landbruk og psykososiale prosjekter i ulike deler av landet. I 2020 bidro programmet til prosjekter som ga folk større muligheter til å klare seg selv. Tiltakene omfattet kortvarig sysselsetting i form av kontanter-for-arbeidsprogrammer, opplæring i håndverk og støtte til innsatsvarer i landbruket mv. Støtte ble også gitt til helseinnsats i regi av organisasjonen Norwac i 2020. Framdriften i aktivitetene ble hemmet som følge av pandemien. Prosjektet bidro likevel til bedre helsetjenester i Nordøst-Syria, og det ble satt i gang prosjektering og planlegging av et sykehus i Raqqa i 2020.

I Jordan støttet Norge et flergiverfond for utdanning administrert av det jordanske utdanningsdepartementet og prosjektet Accelerated Access Initiative (AAI). Fondet dekker myndighetenes merutgifter ved å inkludere syriske elever i det offentlige skolesystemet, og bidro i skoleåret 2019/20 til at 134 000 syriske barn fikk plass i jordansk skole. Som følge av pandemien ble skolene i Jordan stengt, og noen midler ble omdisponert til koronatiltak som utvikling av e-læringsverktøy og opplæring for lærere. Norge videreførte i 2020 et samarbeid med Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) som bidro til å redusere de verste formene for barnarbeid i primær- og sekundærnæringene i Jordan. Målgruppen omfattet sårbare jordanere og syriske flyktninger.

Norge inngikk også et samarbeid med UNDP om støtte til Jordans desentraliseringsprosess for å styrke lokale institusjoner og lokal tjenestelevering. Prosjektet har bidratt til å styrke samordning om koronarespons ved å innføre felles informasjonssystemer og kommunikasjonsplattformer.

Støtten til FNs barnefond (Unicef) i *Libanon* bidro til at sårbare ungdommer mottok informasjon og tjenester som forbedret deres mulighet for læring og velferd. Norsk støtte bidro også til at både flyktningbarn og libanesiske barn fikk tilgang til formell utdanning, og til at Unicef sammen med myndighetene identifiserte 22 sentre hvor ungdom kan lære å lese og skrive, og motta arbeids- og ferdighetstrening. Unicef nådde også ut til 1 400 unge med kontantstøtte. Organisasjonen MAPS bidro til utdanning og psykososial hjelp til 1 151 barn og et førskoletilbud til 168 syriske flyktningbarn.

Støtten til lokale organisasjoner bidro i 2020 til å øke inntektsmulighetene for ungdom og styrke økonomisk uavhengighet blant kvinner gjennom opplæring for å dyrke grønnsaker til eget forbruk og salg på lokale markeder. Et nytt samarbeid med Verdens matvareprogram (WFP) mot slutten av 2020 innebar støtte til et nasjonalt sikkerhetsnett for sårbare libanesere og til ofrene for havneeksplosjonen i Beirut. Det er foreløpig for tidlig å vurdere resultatet, men støtten skal bidra til redusert sårbarhet og økt matsikkerhet blant fattige.

Gjennom støtte til Verdensbankens lånefond til mellominntektsland (Global Concessional Financing Facility, GCFF), bisto Norge både Jordan og Libanon med økonomisk støtte og rimelige lån for tiltak som skal komme både flyktninger og vertssamfunn til gode. Lånene finansierer bl.a. reformer som skal gi arbeidstillatelse til flyktninger og styrke helsetjenester og utdanning. En omstrukturering av et eksisterende program finansiert av fondet i Libanon, bidro til å styrke landets håndtering av pandemien. Det ble gjennomført en ekstern evaluering av GCFF der aktivitetene i Jordan ble positivt vurdert bl.a. fordi de bidro til at flere syriske flyktninger ble sysselsatt.

Situasjonen i *Somalia* gjorde arbeidet til Flergiverfondet for stabilisering (SSF) utfordrende i 2020. Over tid har fondet likevel bidratt til at omfanget av lokale konflikter er redusert. Det bilaterale stabiliseringsprogrammet gjennomført av Nordic Initiative Support Foundation har fortsatt å levere til tross for den politiske situasjonen og trusler fra Al-Shabaab. Gjennom jobbskaping, forbedret sikkerhet og yrkesutdanning har forholdet mellom befolkningen og lokale myndigheter blitt styrket i 18 områder som tidligere var styrt av

Al-Shabaab. Mer enn 1 000 mennesker har fått lønnet arbeid og blitt i stand til å klare seg selv. Planlagte programmer som skulle samle ungdommer fra hele landet til sportsaktiviteter var ikke mulig å gjennomføre på grunn av pandemien.

I *Sør-Sudan* støttet Norge et flergiverfond for forsoning, stabilisering og økt lokal motstandskraft i regi av FN. Fondet står sentralt i norsk støtte til stabilisering og forsoning i det krigsherjede landet og ga finansiering til programmer i regi av FNs fredsbevarende operasjon (UNMISS). At antall hjemvendte mennesker har økt med rundt 3 000 siden programmet startet i Koch kan være tidlige tegn på en stabiliserende effekt. Partnere i grenseområdene i vestlige Bahr-el-Ghazal og Warrap-stater var i stand til å forhindre at en konflikt mellom bønder og gjetere eskalerte, ved å forhandle om å flytte 1 000 storfe fra dyrkede til ikke-dyrkede områder. Det var også dialog i konsultasjonsfora, kapasitetsbygging og fredskonferanser. Prosjektet i Koch er sentralt for det videre arbeidet i *Sør-Sudan*.

I *Sahel-regionen* bidro det dansk-norske Sahelprogrammet til å stabilisere og forebygge kriser i Liptako-Gourma-regionen. Programmet har styrket justissektoren og nasjonale myndigheters evne til å forebygge smugling, grensekryssende organisert kriminalitet og ekstremisme, samt bidratt til lokal konfliktløsning. Kontrollen av sikkerhetssektoren i Liptako-Gourma er videre styrket, bl.a. som følge av bedre samarbeid mellom organisasjoner og institusjoner i Burkina Faso, Mali og Niger, samt sivilt samfunn.

Politiske prosesser er inkluderende, overgangsrettferdighet etterleves og det er lagt til rette for fredsbygging og langsiktig utvikling

I *Jemen* har Norge bidratt til stabiliseringsfondet «Peace Support Facility for Yemen» som støtter innsatsen til FNs spesialutsending for å få på plass en våpenhvile og politiske forhandlinger. Midlene har bl.a. vært benyttet til utbedring av sivil infrastruktur og dialogprosjekter. Enkelte prosjekter lot seg ikke gjennomføre grunnet krigshandlinger i berørte områder.

Med norsk støtte bidro FNs bosettingsprogram (UN Habitat) i *Sudan* til bedre planer for urbane områder, styrket kvinners muligheter til å bedre sine levekår og til å redusere konflikter mellom lokalsamfunn og internt fordrevne i Blå-Nilen. Norge støttet også Darfur Community Peace and Stability Fund. Fondet har bidratt til bevissthet blant kvinner, menn, ungdom, religiøse og lokale ledere om beskyttelse fra seksuell og

kjønnsbasert vold i landsbyer i Darfur. Hygiene- og sanitærforhold har blitt bedre etter folkeopplysning om covid-19. Norsk støtte til Unicef i Sudan ga yrkesfagutdanning og psykososial støtte til sårbare ungdommer som sto i fare for å bli rekruttert som barnesoldater.

Kapasitet til lokal migrasjonshåndtering er styrket, irregulær migrasjon er motvirket og returnerte migranter er reintegrerte

Løsninger for mennesker på flukt er bærekraftige

Den internasjonale organisasjonen for migrasjon (IOM) er ledende på migrasjonsfeltet, og har siden 2019 vært sekretariat og koordinator for FNs migrasjonsnettverk. Norsk kjernestøtte til organisasjonen bidro til bedre global samordning av IOMs tiltak på landnivå og styrket organisasjonens regionale arbeid. Norge videreførte i 2020 også samarbeidet med IOM om sentre for sårbare migranter i *Etiopia*. Tiltaket gjorde det mulig for etiopiske myndigheter å beskytte sårbare grupper av migranter. Ekstra ressurser ble brukt til å forhindre smitte av covid-19 og 1 589 migranter mottok direkte støtte gjennom programmet. På tross av utfordringer relatert til pandemien nådde IOM viktige milepæler, bl.a. ble det etablert en nasjonal koordineringsmekanisme mellom myndigheter og sivilsamfunnet. Med norsk støtte ble AU-kommisjonens utkast til kontinentale retningslinjer mot menneskesmugling og et femårig planverk for gjennomføringen av disse ferdigstilt. En mellomstatlig mekanisme for bedre overvåking og sporing av irregulær migrasjon og menneskesmugling på Afrikas Horn ble også satt i gang.

Støtte gjennom FNs kontor for prosjektjenester (UNOPS) bidro i 2020 til oppføring av bygnin- gen til direktoratet for migrasjon i *Somalia*.

Norge ga i 2020 støtte til EUs fellesfond for stabilisering, migrasjon og internt fordrevne i Afrika (EUTF). Pandemien satte sitt preg på fondets virksomhet, og innretningen av programmene ble endret for å følge opp EUs respons på pandemien. EUTF støtter tiltak i Sahel, i Nord-Afrika og på Afrikas horn. Fra 2017 til og med 2020 bidro fondet til å skape mer enn 132 000 jobber og hjalp om lag 464 000 personer med inntektsgenererende aktivitet. 9,3 millioner mennesker fikk bedre tilgang til grunnleggende tjenester. Over 90 000 sårbare migranter fikk bistand til å returnere, i første rekke fra Libya og Niger, og mer enn 100 000 sårbare migranter fikk bistand etter å ha returnert til sine hjemmeområder. EUTF har overordnede retningslinjer til prosjektene i fondet, for eksempel

standarder for etterlevelse av menneskerettigheter. Norge legger til grunn at disse følges. EUTF følger opp prosjektpartnerne.

Norge støttet også oppstartsfondet Migration MPTF, som har bistått utvalgte medlemsland i FN med å utarbeide tiltaksplaner for gjennomføring av Global Compact on Migration (GCM), en ikke-bindende avtale som dekker alle aspekter av internasjonal migrasjon. Det norske bidraget ble øremerket de tematiske områdene beskyttelse av migranternes menneskerettigheter, sikkerhet og velferd og til tiltak som kan begrense irregulær migrasjon.

I *Myanmar* bidro norsk støtte til opplæringsprosjekter i 2020 til økte muligheter for livsopphold og sysselsetting for sårbare grupper i konfliktområder, inkludert internt fordrevne og rohingyaer. Tilrettelegging for sameksistens, inter-etnisk dialog, forståelse og toleranse i Myanmar generelt, og i Rakhine spesielt, har ført til bedre kommunikasjon mellom, og kunnskap om, ulike etniske og religiøse folkegrupper. Gjennom fleggiverfondet LIFTs mekanisme for covid-19-tiltak, som Norge øremerket midler til, har 2,3 millioner sårbare mennesker fått tilpasset bistand i form av kontantoverføringer, mat, lån, husly, rettslig assistanse og inntektsgenererende opplæring. Norsk støtte til en stipendordning for studenter fra alle etniske grupper i Rakhine muliggjorde tilgangen til høyere utdanning for rohingyaer.

I *Bangladesh* støttet Norge FN-prosjektet SAFE Plus, som er et samarbeid mellom IOM, Verdens matvareprogram (WFP) og FNs ernærings- og landbruksorganisasjon (FAO). Målet er å forsyne rohingya-flyktingene og berørte lokalsamfunn med gass i stedet for ved til matlaging, for å stanse avskogingen i området. Prosjektet skal også bedre kvinners sikkerhet, forebygge ressurskonflikter og gi opplæring i å etablere små bedrifter i vertssamfunnet, særlig for kvinner. Midtveisgjennomgangen av prosjektet viste at 133 421 husholdninger (104 063 rohingya-flyktinger og 29 358 i vertssamfunnet) hadde fått gass ved utgangen av 2020. Husholdningene fikk også opplæring i brannsikkerhet, ernæring og miljøvern. Prosjektet oppnådde med dette bedre resultater enn det var planlagt for.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 935,8 mill. kroner for 2022. Det er en økning på 71 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021 og vil hovedsakelig benyttes til migrasjonsrelaterte formål.

Post 73 FN og globale utfordringer, kan overføres

Bevilgningen dekker støtte til FNs innsats for fred og forebygging av konflikt og støtte til FNs generalsekretærs reformagenda, som dekker de tre områdene:

- FNs fred- og sikkerhetsarkitektur
- FNs utviklingssystem
- FNs administrasjon

Regjeringen ønsker et sterkt FN. Norsk støtte til reformarbeidet skal bidra til å styrke FNs evne til å forebygge og løse konflikter, og til å gjøre FNs landteam bedre i stand til å bistå vertslandene på en samstemt og integrert måte i deres oppfølging av bærekraftsmålene.

Innsats for helhetlige løsninger og koblinger mellom utvikling, klima og sikkerhet prioriteres. Støtten gis i hovedsak til FN, men også til andre aktører som arbeider for å styrke FN. Det gis også støtte til informasjon og debatt om FN og FNs arbeid i Norge under denne posten.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- FN er styrket og reformert.
- FN har levert mer enhetlig i oppfølgingen av 2030-agendaen om bærekraftsmålene.
- FN er tilpasset nye globale utfordringer.
- FNs innsats for å ivareta internasjonal fred og sikkerhet er styrket.
- FN er bedre i stand til å forebygge voldelig konflikt og skape bærekraftig fred.
- Oppslutningen om FN og FNs arbeid er styrket.

Prioriteringer 2022

Bevilgningen vil bidra til å støtte FNs fond for FNs stedlige koordinatører (Special Purpose Trust Fund, SPTF). I løpet av 2021 har FN foretatt en gjennomgang av stedlig koordinatør-systemet og FN-reformene. Stabil og forutsigbar finansiering av FNs stedlige koordinatører er viktig, og ulike finansieringsmodeller for systemet er vurdert og forhandlet i FNs generalforsamling. Resultatet ble en videreføring av dagens hybrid med tre finansieringskilder, hvor frivillige bidrag fra medlemsland fortsatt vil være sentralt for finansieringen.

Bevilgningen skal også bidra til å støtte generalsekretærens fredsbyggingsfond (UN Peacebuilding Fund, PBF), som er et finansielt verktøy for rask stabilisering og langsiktig fredsbygging. Norge har vært en betydelig bidragsyter til fondet helt siden oppstarten i 2006. Gitt dagens mange komplekse politiske kriser har FNs generalsekretær bedt det internasjonale samfunnet om en betydelig opprustning av fondet, samt større forutsigbarhet for langsiktig finansiering av fredsbygging. Til tross for at fondet regnes som den mest vellykkede delen av FNs fredsarkitektur og som en vesentlig faktor for at FN-reformene skal lykkes, er fondet fortsatt betydelig underfinansiert. Regjeringen inngikk i 2020 en femårig avtale med FN innenfor en totalramme på 500 mill. kroner til fondet, med en årlig indikativ utbetaling på 100 mill. kroner. Dette er i tråd med regjeringens ønske om å sikre langsiktig og forutsigbar støtte til FN. Støtten dekker hele tidsrommet for fondets nye strategiske plan (2020–2024). Bidrag til fondet vil bli prioritert i 2022.

Norge vil videreføre samarbeidet med FNs avdeling for politikk og fredsbygging (DPPA) basert på den treårige avtalen inngått i 2020, og vil øke støtten i 2022. DPPA bidrar til FNs arbeid med fred og sikkerhet gjennom forebygging, meglings og fredsbygging. Norge har også inngått en treårig avtale (2020–2022) med FNs utviklingsprogram (UNDP) og DPPA sitt program for freds- og utviklingsrådgivere som skal bidra til å øke kapasiteten i FNs landteam.

Bevilgningen skal også bidra til gjennomføring av FNs reformer, bl.a. ved å støtte utredningsarbeid, kapasitetsbygging og faglig bistand i form av utsending av personell gjennom Nordem.

Regjeringen vil prioritere støtte til eksterne aktører som arbeider nært med FN-sekretariatet og bidrar med ideer, forslag og møteplasser for å styrke FN, bærekraftsmål 16 og fremme av FN-reform. Gruppen av aktuelle aktører omfatter:

- Centre on International Cooperation (CIC)
- Security Council Report (SCR)
- Conflict Prevention and Peace Forum (CPPF)
- NGO Working Group on Women, Peace and Security (NGOWG)
- United Nations University
- UN Foundation

Videre dekker posten støtte til FN-sambandet og Unicef-komiteén Norge.

Posten finansierer også organisatorisk og faglig styrking av FNs pådriverarbeid for bærekraftsmålene og støtter statsministerens ledelse av FNs pådrivergruppe for disse.

Sammenhengen mellom fred, sikkerhet og utvikling er forankret i FN-paktens art. 55. Studier viser at sårbarhet, konflikt og vold er kritiske hindre for sosial og økonomisk utvikling. Deler av støtten til FNs innsats for å håndtere sårbarhet, konflikt og vold, med vekt på forebygging og tidlig innsats, vil kunne være i grenseland for hva som godkjennes som offisiell utviklingsbistand (ODA) i henhold til utviklingskomitéen (DAC) i OECD. Det kan derfor være en utfordring for denne bevilgningen å overholde Stortingets forutsetning om at alle tiltak over bistandsbudsjettet skal kunne klassifiseres som offisiell utviklingsbistand.

Rapport 2020

FN er styrket og reformert og FN har levert mer enhetlig i oppfølging av 2030-agendaen

I 2020 bidro Norge med 80 mill. kroner til FNs fond for stedlige koordinatører (Special Purpose Trust Fund, SPTF). SPTF har vært avgjørende for gjennomføringen av FN-reform, hvor omorganiseringen av stedlig koordinatør-systemet er grunnleggende. Dette inkluderer en styrking av FNs normative arbeid. Fondet har sikret finansiering av de stedlige koordinatorene. Å befeste deres utvidede autoritet vurderes av FN som sentralt for å styrke landteamenes evne til å bistå utviklingslandene i arbeidet med 2030-agendaen på en samstemt, integrert og effektiv måte. Rapporteringen fra generalsekretærens kontor bekrefter framgang med effektivisering og innsparinger for FN på landnivå, men også at økt grad av samlokalisering er en utfordring.

FN er tilpasset nye globale utfordringer og oppslutningen om FN og FNs arbeid er styrket

Støtte til FN-reform via eksterne partnere nær FN bidro til å videreutvikle innholdet i reformene og til å mobilisere støtte blant FNs medlemsland for denne. Støtten til eksterne partnere bidro videre til å gjøre sammenhengen mellom fred, sikkerhet og utvikling bedre kjent for FNs medlemsstater og hvordan FNs organer, deriblant Sikkerhetsrådet, arbeider med dette. I 2020 ble det gitt støtte til Centre on International Cooperation (CIC), Security Council Report (SCR), Conflict Prevention and Peace Forum (CPPF) og NGO Working Group on Women, Peace and Security (NGOWG). I tillegg til FN-reform, bistod organisasjonene FN-sekretariatet og medlemsland med verktøy for forebygging og løsning av konflikt.

FN-sambandet og Unicef-komiteén i Norge mottok i 2020 støtte til opplysnings- og informasjonsarbeid om FN.

FN er bedre i stand til å forebygge voldelig konflikt og bygge bærekraftig fred

Norge bidro med drøyt 108 mill. kroner til FNs fredsbyggingsfond (PBF) i 2020. Fondet ble i 2020 vurdert å oppfylle målene om at midlene er effektive, risikovillige, at de utløser øvrige midler og at de bidrar til helhetlig samarbeid om fredsbygging på tvers av pilarene i FN. Fondet bidro til fredsbyggingsarbeid i rundt 40 land. 40 pst. av midlene ble benyttet til tiltak for likestilling og kvinners rettigheter. Dette representerer den høyeste andelen for likestilling og kvinners rettigheter blant FNs fond og programmer. Støtten bidro også til at FNs innsats for å ivareta internasjonal fred og sikkerhet ble styrket og at FN ble bedre i stand til å forebygge voldelige konflikter og skape bærekraftig fred. Fondet godkjente imidlertid kun 11 pst. av søknadene om prosjektstøtte, som indikerer at etterspørselen etter fredsbyggingsfinansiering er langt større enn midlene i fondet.

Norsk støtte til FNs avdeling for politikk og fredsbygging (DPPA) var på 37 mill. kroner i 2020, og bidro til FNs arbeid med å forebygge voldelig konflikt og bygge bærekraftig fred.

Midlene til DPPA sikret at FN har respondert raskt når konflikter har oppstått, og støttet FNs langsiktige fredsarbeid på landnivå og gjennom regionale organisasjoner. I 2020 støttet DPPA 30 særskilte politiske oppdrag og sendte 188 fredsmeglere til ulike konfliktområder. DPPA bidro bl.a. til fredsinnsett i Afghanistan, Bolivia, Colombia, Irak, Jemen, Libya, Sudan og Syria. Gjennom sitt arbeid samler DPPA informasjon og rapporterer til FNs sikkerhetsråd, slik at rådet er bedre rustet til å håndtere kriser hvor internasjonal fred og sikkerhet er truet.

Støtten har også gått til FNs beredskapsstyrke for eksperter på meglings, som ved 95 tilfeller rykket ut på under 72 timers varsel etter at parter i en konflikt ba FN om støtte. DPPA har ytt støtte til gjennomføring av valg i bl.a. Jordan, Malawi, Moldova og Usbekistan, og ga særskilt støtte til kvinnelige fredsforhandlere og kvinners deltakelse i valgprosesser, bl.a. i Afghanistan og Etiopia. DPPA styrket i 2020 arbeidet med å bekjempe konfliktrelatert seksuell vold i bl.a. Colombia og Myanmar.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 308,1 mill. kroner for 2022.
Det er en økning på 90 mill. kroner sammenlignet

med saldert budsjett for 2021. Økningen vil benyttes til FNs fredsbyggingsfond og til å styrke arbeidet til FNs avdeling for politikk og fredsbygging (DPPA).

Post 74 Pliktige bidrag til FN-organisasjoner mv., kan overføres

(i 1 000 kr)

Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
FN – regulært bidrag	88 150	34 000	100 500
FNs fredsbevarende operasjoner	60 496	40 000	63 700
Organisasjon for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE)	36 879	34 600	34 800
FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO)	26 771	26 700	27 300
Verdens helseorganisasjon (WHO)	26 354	26 300	24 300
Europarådet	16 469	16 400	16 900
Den internasjonale arbeidslivsorganisasjon (ILO)	16 665	16 600	16 600
Det internasjonale atomenergibyrå (IAEA)	15 680	15 600	16 200
FNs organisasjon for industriell utvikling (UNIDO)	8 395	8 400	9 000
Den internasjonale organisasjonen for migrasjon (IOM)	4 430	4 500	4 500
<i>Refusjon av bidrag som forvaltes av andre departementer</i>			
FNs miljøprogram (UNEP) – Klima- og miljødepartementet	26 845	29 100	25 000
FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon (UNESCO) – Kunnskapsdepartementet	13 351	14 000	14 700
Den internasjonale kreftunionen (IARC) – Kunnskapsdepartementet			3 900
Den internasjonale teleunion (ITU) – Kommunal- og moderniseringsdepartementet	3 008	2 600	3 000
Verdensunionen for bevaring av naturens mangfold (IUCN) – Klima- og miljødepartementet	2 295	2 500	2 300
FNs rammekonvensjon om klimaendringer (UNFCCC) – Klima- og miljødepartementet	1 065	1 100	1 100
Den europeiske post- og teleorganisasjon (UPU) – Samferdselsdepartementet	681	700	700
FNs klimasekretariat (IPCC) – Klima- og miljødepartementet	500	500	500
Konvensjonen om internasjonal handel med truede arter (CITES) – Klima- og miljødepartementet	407	500	400
Montrealprotokollen – Klima- og miljødepartementet	358	400	400
Verdensorganisasjonen for åndsverkrett (WIPO) – Justis- og beredskapsdepartementet	125	190	190
Sum post 74	348 923	274 690	365 990

Bevilgningen dekker ODA-andelen av kontingenter til internasjonale organisasjoner Norge er medlem av. I henhold til vedtak i OECDs utviklingskomité (DAC) kan en bestemt andel av de enkelte lands bidrag til organisasjonenes virksomhet registreres som offisiell utviklingshjelp (ODA). ODA-andelen vurderes jevnlig og kan bli endret av OECDs utviklingskomité i løpet av budsjettåret.

ODA-andelen for de ulike organisasjonene er som følger:

- FNs regulære bidrag – 52 pst. (andelen er økt til 47 pst. og det antas at OECD vil øke den ytterligere til 52 pst. i 2022)
- FNs fredsbevarende operasjoner – 15 pst. (anslag, avhenger av type operasjoner)
- Den internasjonale arbeidslivsorganisasjon (ILO) – 60 pst.
- FNs organisasjon for industriell utvikling (UNIDO) – 100 pst.
- FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) – 83 pst.
- Verdens helseorganisasjon (WHO) – 76 pst.
- Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) – 74 pst.
- Europarådet – 40 pst.
- Den internasjonale organisasjonen for migrasjon (IOM) – 100 pst.
- Det internasjonale atomenergibyrå (IAEA) – 33 pst.
- IAEAs Technical Cooperation Fund – 100 pst.

Den øvrige delen av disse bidragene bevilges under kap. 116 *Internasjonale organisasjoner*, post 70 *Pliktige bidrag*.

Bevilgningen dekker også ODA-godkjent andel av kontingenter til organisasjoner forvaltet av andre departementer, jf. oversikt i tabellen ovenfor.

Mål 2022

Denne bevilgningen bidrar til alle bærekraftsmålene. Spesielt relevant på overordnet nivå er bærekraftsmål 1 – Utrydde alle former for fattigdom i hele verden, og 17 – Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Det multilaterale systemet er effektivt, relevant, samordnet og resultatorientert.

Rapport 2020

De pliktige bidragene for 2020 til internasjonale organisasjoner Norge er medlem av ble utbetalt i henhold til fordelingen mellom medlemslandene.

Budsjett 2021

Det foreslås bevilget 366 mill. kroner for 2022. Dette er en økning på 91,3 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021, grunnet bl.a. økt ODA-andel for det regulære bidraget til FN og økte utgifter til FNs fredsbevarende operasjoner. I tillegg har kontingenten til Den internasjonale kreftunionen (IARC), som ligger under Kunnskapsdepartementet, fått ODA-status slik at 50 pst. av kontingenten kan regnes som bistand.

Kap. 152 Menneskerettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
70	Menneskerettigheter, <i>kan overføres</i>	655 859	633 817	701 617
71	FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR), <i>kan overføres</i>	165 000	165 000	197 000
	Sum kap. 152	820 859	798 817	898 617

Presset mot menneskerettighetene øker. Covid-19-pandemien gjør arbeidet med å sikre at menneskerettighetene gjelder for alle, vanskeligere. Demokratiske og rettsstatlige prinsipper utfordres i alle deler av verden. I mange land benyttes

pandemitrusselen til å innføre lover og tiltak som uforholdsmessig begrenser menneskerettighetene. Bevisst villedende informasjon bidrar til farlige konspirasjonsteorier, og undergraver mange steder arbeidet med å begrense smitteutviklingen.

Det fører også til økt polarisering og bruk av hatefulle ytringer i mange land. Redusert tilgang til skole, arbeid og mulighet for sosial omgang gjør at særlig jenter og kvinner er mer utsatt for overgrep og vold.

Å fremme menneskerettighetene og demokratiutvikling er både et selvstendig mål for regjeringens utenriks- og utviklingspolitikk, og en integrert del av Norges brede internasjonale engasjement for fred og sikkerhet. Norges internasjonale innsats for menneskerettighetene er særlig rettet mot ytringsfrihet, menneskerettighetsforsvarere, tros- og livssynsfrihet, demokrati, kvinners rettigheter og rettighetene til seksuelle- og kjønnsminoriteter.

Meld. St. 10 (2014–2015) *Muligheter for alle – menneskerettighetene som mål og middel i utenriks- og utviklingspolitikken* (Menneskerettighetsmeldingen) er førende for regjeringens internasjonale engasjement for menneskerettigheter.

Post 70 Menneskerettigheter, kan overføres

Bevilgningen støtter tiltak for å fremme og forsvare menneskerettighetene, globalt og i utviklingsland. Den skal bidra til utvikling gjennom styrket respekt for menneskerettighetene. Posten inkluderer støtte til kulturelle rettigheter, og fremme av kvinners rettigheter og likestilling i utviklingsland i Sørøst- og Øst-Europa, Sentral-Asia, Midtøsten, Nord-Afrika og Afghanistan. Som ledd i Utenriksdepartementets strategiske arbeid kan posten også brukes til å støtte arrangementer og delegasjonsbesøk, både i og utenfor Norge.

Aktører som støttes over denne posten er norske, internasjonale og nasjonale sivilsamfunnsorganisasjoner. Det gis også støtte til mellomstatlige organisasjoner, nasjonale myndigheter og institusjoner i samarbeidsland, og utvalgte statlige norske virksomheter. Norske ambassader er viktige kanaler for menneskerettighetsarbeidet.

Denne posten må ses i sammenheng med kap. 159 *Regionbevilgninger*, kap. 164 *Likestilling* og kap. 151 *Fred, sikkerhet og globalt samarbeid*, post 70 *Fred og forsoning*.

Mål 2022

Bevilgningen skal særlig støtte bærekraftsmål 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivå, bærekraftsmål 5 – Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling, bærekraftsmål

8 – Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle og bærekraftsmål 10 – Redusere ulikhet i og mellom land.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Internasjonale systemer for å fremme og beskytte menneskerettigheter, demokrati og rettsstat er mer effektive.
- Etterlevelse av internasjonale menneskerettighetsforpliktelser er forbedret i utviklingsland.
- Kvinners rettigheter, deltakelse og likestilling er forbedret i Midtøsten, Nord-Afrika, Sørøst- og Øst-Europa, Sentral-Asia og Afghanistan.
- Relevante institusjoner respekterer menneskerettighetene og er blitt mer ansvarlige, inkluderende og demokratiske.

Prioriteringer 2022

Retten til å ytre seg fritt og ha fri tilgang til informasjon er grunnleggende menneskerettigheter og en forutsetning for andre menneskerettigheter og demokrati. Bevilgningen skal bidra til å styrke ytringsfriheten med vekt på journalisters sikkerhet, pressefrihet, tilgang til pålitelig informasjon og kunstnerisk ytringsfrihet. Regjeringens strategi for ytringsfrihet vil være førende for en styrket innsats på feltet.

Arbeidet for menneskerettighetsforsvarere og innsats for deres beskyttelse, og arbeidet for tros- og livssynsfrihet vil fortsatt gis høy prioritet. Bevilgningen skal bidra til å utvikle demokrati og styrke demokratiske institusjoner, fremme rettsikkerhet og en velfungerende rettsstat. Dette inkluderer arbeidet mot dødsstraff.

Bevilgningen skal også bidra til å gjennomføre regjeringens Handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling, og Handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet. Tiltak for å fremme menneskerettighetene til seksuelle minoriteter og kjønnsminoriteter skal også prioriteres. Det vil gis støtte til å fremme internasjonale arbeidsstandarder og gjennomføring av FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter. Arbeidet for kulturelle rettigheter vil videreføres som en integrert del av menneskerettighetsatsingen.

Økningen i bevilgningen vil benyttes til styrket innsats for ytringsfrihet og vil bidra til oppfølging av den nye ytringsfrihetsstrategien. Økningen vil også bidra til styrking av eksisterende satsinger rettet mot beskyttelse av menneskerettighetsforsvarere, demokrati og rettsstat, og øvrige prioriterte tematiske områder. Økningen vil muliggjøre en styrket satsing rettet mot lokale aktører i partnerland, gjennom de norske utenriksstasjonene.

Det vil også legges vekt på økt satsing for å beskytte og fremme menneskerettighetene i Norges nærområder.

Rapport 2020

Demokrati, rettsstat og demokratiske institusjoner er styrket

Selv om antall land med allmenn stemmerett og periodiske valg øker, svekkes samtidig respekten for demokratiske spilleregler og rettsstatsprinsipper i mange land. Denne trenden ble forsterket i 2020 som følge av pandemien. Norge bidro til å begrense denne utviklingen gjennom samarbeid med og støtte til ulike partnere i sivilt samfunn og multilateralt. Gjennom et strategisk partnerskap med International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA), bidro Norge til å formidle forskningsbasert demokratikunnskap og styrke bevisstheten hos relevante aktører globalt. IDEA var raskt ute med å legge om innsatsen som følge av pandemien og bidro med rapporter, analyser og verktøy for å bistå myndigheter med å ta informerte beslutninger og å sikre forsvarlig gjennomføring av valg. Norge økte støtten til sivilsamfunnsaktører og uavhengige medier gjennom organisasjonen European Endowment for Democracy, som ifølge en ekstern evaluering arbeidet effektivt for å tette finansieringsgap i krevende situasjoner.

Styrket ytringsfrihet og uavhengige medier, inkludert journalisters sikkerhet

Gjennom FNs organisasjon for undervisning, vitenskap, kultur og kommunikasjon (UNESCO) bidro Norge til å støtte utviklingen av lover, retningslinjer og nasjonale mekanismer for å styrke pressefriheten og journalisters beskyttelse. For å bekjempe straffrihet for forbrytelser mot journalister fikk 2 300 dommere og rettslige aktører i Latin-Amerika forbedret sin kompetanse om internasjonale og regionale standarder for ytringsfrihet. Norsk støtte bidro til forbedret likestilling i mediesektoren i utvalgte land i Afrika, Asia og Midtøsten, gjennom tiltak for å fremme kvinnelige redaktører og medieledere, og mer kjønns sensitiv og likestillingsorientert reportasje. Flere journalister og mediehus har også etablert, eller forbedret sine tjenester for faktasjekk, og har økt sin kompetanse i undersøkende journalistikk. Gjennom sikkerhetskurs har journalister styrket sin kunnskap om beredskap for, og respons mot, digitale og fysiske trusler. Nye mekanismer er blitt utviklet for å bidra til overvåking og kontroll av

innhold i sosiale medier, slik at dette er i henhold til internasjonal menneskerettighetspraksis. Covid-19-pandemien førte til behov for nytenkning rundt prosjekter for ytringsfrihet. Gjennom fleksible midler har journalister og medieorganisasjoner utøvd viktig og kritisk journalistikk som har motvirket desinformasjon og rettet søkelyset mot helsemessige og sosioøkonomiske effekter av pandemien.

Tros- og livssynsfrihet og beskyttelse av religiøse minoriteter er styrket

En stor andel av verdens befolkning får ikke oppfylt sin tros- og livssynsfrihet. Covid-19-pandemien bidro til å vanskeliggjøre situasjonen for religiøse minoriteter i mange land, og førte til økt diskriminering og intoleranse. Gjennom partnere har Norge støttet sivilt samfunn og andre aktørers forsvaret av minoriteters rettigheter i utvalgte land i Afrika, Asia og Midtøsten. Evalueringer av både det internasjonale parlamentarikernetverket (IPPFoRB) og Stefanusalliansen viste gode resultater av deres arbeid. IPPFoRB har blitt en viktig aktør i det internasjonale arbeidet for tros- og livssynsfrihet, og antallet parlamentarikere som engasjerte seg i dette arbeidet økte. Stefanusalliansen bidro til opplæring om tros- og livssynsfrihet på 13 språk, samt juridisk opplæring av advokater. Med støtte fra bl.a. Norge ble det utarbeidet en rapport om fremme av tros- og livssynsfrihet og likestilling i lys av bærekraftsmålene. Den ble brukt som underlag i rapporten om samme tema fra FNs spesialrapportør for tros- og livssynsfrihet. Arbeidet på dette området er også videreført gjennom konkrete prosjekter på landnivå, inkludert i Egypt, Libanon, Myanmar, Nigeria, Pakistan og Vietnam.

Beskyttelsen av menneskerettighetsforsvarere er styrket

Norsk støtte til sivilsamfunnsorganisasjoner og menneskerettighetsorganisasjoner bidro i 2020 til at rundt 8 900 menneskerettighetsforsvarere fikk ulike former for krisehjelp eller støtte for å kunne fortsette arbeidet sitt. Dette inkluderer for eksempel rettshjelp, støtte til sikkerhetstiltak, midlertidig relokalisering og sikkerhetsopplæring. Over 500 lokale menneskerettighetsorganisasjoner har også mottatt støtte via norske partnere for å videreføre rettighetsarbeidet. Støtten bidro bl.a. til å finansiere sikkerhetstiltak, deltakelse i nasjonale og internasjonale nettverk, og økt evne til å prøve saker for domstolene. Norsk støtte har også bidratt til at saker som angår urettmessig rettsfor-

følgelse eller trakassering av menneskerettighetsforsvarere er henvist til menneskerettighetsmekanismer eller traktatororganer i FN. I mange av disse sakene har menneskerettighetsforsvarere opplevd at situasjonen deres ble forbedret etter at FN tok opp saken med relevante myndigheter. Arbeidet til menneskerettighetsforsvarere har ført til at pandemirelaterte restriksjoner, som innebar omfattende begrensninger i grunnleggende menneskerettigheter, i mange land har blitt reversert eller endret. Norge ledet arbeidet med å fornye mandatet til FNs spesialrapportør for menneskerettighetsforsvarere for tre nye år fra 2020–2023.

Kulturelle rettigheter, inkludert kunstnerisk ytringsfrihet, kulturarv og verdensarv er styrket

I organisasjonen Freemuse sin årlige rapport, *State of Artistic Freedom*, ble det dokumentert 978 hendelser i 89 land i 2020, hvor retten til kunstnerisk ytringsfrihet ble krenket eller begrenset gjennom nasjonale lover. Norge har støttet innsats for å motarbeide denne utviklingen gjennom en rekke partnere. UNESCOs Aschberg Program har med norsk støtte lansert en kampanje for å fremme kunstnerisk frihet og øke bevisstheten om pandemiens negative konsekvenser for kultursektoren og kulturelle rettigheter. I 2020 mottok 28 land krisehjelp fra UNESCO for å beskytte kulturarv som er skadet eller svært truet. UNESCOs verdensarvsfond styrket forvaltningen av 14 verdensarvsteder i Afrika. Gjennom Det palestinske kulturfondet ble det gitt støtte til å opprettholde sentrale kulturinstitusjoner i Øst-Jerusalem, Jordan-dalen, øvrige Vestbredden og Gaza. Støtte til urfolksorganisasjonen Sotz'il Jay i Guatemala bidro til å styrke mayabefolkningens identitet gjennom å fremme og utvikle deres kunstneriske uttrykk.

Rettighetene til utsatte og marginaliserte grupper, inkludert personer med funksjonsnedsettelse og seksuelle minoriteter er styrket

Støtte til Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold (FRI) bidro til samarbeid med religiøse ledere i Kenya og det sørlige Afrika mot diskriminering og overgrep mot lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og interkjønnpersoner (LBHTI), og til beskyttelse av LHBTI-barn og unges rett til utdanning og andre grunnleggende rettigheter i Nepal og Vietnam. Støtten bidro også til å dokumentere overgrep mot LHBTI-personer i Sør-Asia, og styrke deres vern av rettigheter. Gjennom Global Equality Fund bidro Norge med krisestøtte til

LHBTI-personer og lokale menneskerettighetsorganisasjoner, som var avgjørende i en situasjon med økt stigmatisering, fattigdom og overgrep mot LHBTI-personer og menneskerettighetsforsvarere som følge av covid-19-pandemien.

Norsk støtte til FNs fond for å fremme rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne bidro til gjennomføring av nasjonale programmer for disse rettighetene i 23 land. Over 22 000 representanter fra ulike myndighetsinstitusjoner, sivilt samfunn og FN-ansatte fikk opplæring i hvordan rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne kan fremmes i lov og i praksis.

Mer inkluderende vekst og anstendig arbeid

Ubundet programstøtte bidro til at Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) kunne reagere raskt på konsekvenser av covid-19-pandemien. Eksempler omfatter opplæring av arbeidsinnvandrere i Sri Lanka og styrket robusthet i den uformelle økonomien i Elfenbenskysten. Gjennom støtte til FNs organisasjon for bærekraftig næringsliv ble det utarbeidet en ny strategi med større vekt på måloppnåelse basert på FNs veiledende prinsipper for menneskerettigheter og næringsliv. Norge støttet også utviklingen av en ny metode for bedre evaluering av selskapers respekt for menneskerettigheter i hele verdikjeden.

Andre sentrale partnerskap

Norsk senter for menneskerettigheter (SMR) arbeider langsiktig innen flere prioriterte rettighetsområder. SMR bidro bl.a. til å sikre bedre og mer tilgjengelig menneskerettighetsutdanning i land som er med i den sørøstasiatiske samarbeidsorganisasjonen ASEAN og i Kina. Videre bidro senteret til å gi opplæring i intervju- og etterretningsmetoder som forhindrer tortur og manipulasjon.

Støtte til tenketanken Universal Rights Group bidro til videreutviklingen av den internasjonale debatten om det multilaterale menneskerettighetsarbeidet, inkludert Menneskerettighetsrådets forebyggingsmandat. Gjennom organisasjonen Universal Periodic Review Info bidro Norge til å styrke sivilts samfunns deltakelse i de periodiske landgjennomgangene i FNs menneskerettighetsråd.

Norge videreførte støtten til FNs fellesfond for integrering av menneskerettigheter i FNs utviklingssystem. Norge deltok også aktivt i evalueringen av fondet som ble utført i 2020. Evaluerin-

gen viser bl.a. at menneskerettighetseksperter i staben til FNs stedlige koordinatore har bidratt til styrket institusjonalisering og operasjonalisering av menneskerettighetene både i FN-systemet og i vertslanene.

Arbeid for likestilling i Midtøsten, Nord-Afrika, OSSE og Afghanistan

Støtte til Verdensbankens Mashreq Gender Facility bidro til å forebygge vold mot kvinner i Jordan og Irak bl.a. gjennom forberedelse av lovforslag. I Libanon bidro norsk støtte til å innføre en lov som forbyr seksuell trakassering, og førte til bedre tverrsektorielt samarbeid for å styrke kvinners økonomiske uavhengighet. I Egypt fikk 6 000 jenter og unge kvinner opplæring om rettigheter og skadelige effekter av kvinnelig kjønnslemlestelse (FGM) og kjønnsbasert vold, og 450 tradisjonelle/religiøse ledere erklærte offisielt at de tok avstand fra FGM.

Arbeidet med nasjonale handlingsplaner for kvinner, fred og sikkerhet var et prioritert område og norske midler støttet opp om utarbeidelse og oppfølging av slike planer i flere land, deriblant Libanon og Jordan. Støtte til fondet Women, Peace and Humanitarian Fund bidro til at utvalgte kvinneorganisasjoner fikk midler til innsats for kvinners rettigheter og deltakelse i freds- og forsoningsprosesser.

Arbeid for menneskerettigheter på regionalt, nasjonalt og lokalt nivå i Afrika, Midtøsten, Asia og Latin-Amerika

En betydelig del av bevilgningen ble forvaltet av Norges utenriksstasjoner, rettet mot særskilte nasjonale og regionale rettighetsutfordringer. Eksempler på dette er støtte til bedre beskyttelse for menneskerettighetsforsvarere i Colombia og Burundi, og støtte til fri rettshjelp og menneskerettighetsopplæring i Etiopia og Tanzania. Støtte til menneskerettighetsorganisasjoner i Egypt bidro til at mer enn 300 saker ble fremmet for domstolene og at flere tusen personer mottok rettshjelp. Norsk støtte bidro også til å dokumentere menneskerettighetsbrudd i Pakistan og Palestina, og til opplæring av dommere i Indonesia. På Filippinene og i Sri Lanka bidro støtten til å styrke den nasjonale menneskerettighetskommissjonen. Norsk støtte bidro til menneskerettighetsopplæring og utdanning for politi i Kina. I Kenya og Zimbabwe støttet Norge bistand til kvinner og barn utsatt for kjønnsbasert vold. I Malawi og Tyrkia bidro Norge til beskyttelse av utsatte grupper,

inkludert LHBTI-personer. Støtten til rettighetsarbeid i Tyrkia bidro også til å fremme ytrings- og pressefrihet, og til å opprettholde uavhengige medier. I Myanmar ble kapasiteten til valgkommissjonen og den nasjonale menneskerettighetskommissjonen styrket. Støtten ble også brukt til å fremme uavhengige medier og journalisters sikkerhet. Mange av resultatene er imidlertid reversert etter militærkuppet.

Regionalt bidro norsk støtte til økt kapasitet hos Den afrikanske menneskerettighetskommissjonen og Det interamerikanske menneskerettighetssystemet. Europarådets nabolagsprogrammer bidro til forbedring av Marokkos nasjonale handlingsplan for demokrati og menneskerettigheter, og gjennomføring av Lanzarote-konvensjonen om beskyttelse av barn mot seksuell utnyttning og seksuelt misbruk i Tunisia.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 701,6 mill. kroner for 2022. Dette er en økning på 70 mill. kroner som bl.a. vil benyttes til oppfølging av regjeringens ytringsfrihetsstrategi, som ble lagt fram i juni 2021.

I tillegg foreslås det å flytte 2,2 mill. kroner til UN Global Compact fra posten til kap. 162 *Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi*, post 70 *Næringsutvikling og handel*.

Samlet økes posten med 67,8 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021.

Post 71 FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR), kan overføres

Menneskerettighetene utgjør én av FNs tre pilarer og er nødvendig for å oppnå bærekraftige resultater innenfor FNs to øvrige pilarer: fred og sikkerhet, og utvikling. Høykommissæren har ansvar for å koordinere FNs menneskerettighetsarbeid og er en pådriver både overfor stater og øvrige deler av FN.

Høykommissæren arbeider ut fra bærekraftsmålene. OHCHR er hennes sekretariat og FNs hovedorganisasjon for menneskerettighetsarbeid. OHCHR spiller også en viktig rolle på landnivå ved å støtte statene i gjennomføringen av deres internasjonale forpliktelser.

OHCHR er Norges viktigste partner og kanal i det internasjonale arbeidet for menneskerettigheter. Denne bevilgningen dekker kjernestøtte og øremerket støtte til prioriterte områder. I henhold til regelverket fra OECDs utviklingskomité (DAC) anerkjennes 88 pst. av kjernestøtten til OHCHR

som offisiell bistand. Den øremerkede støtten anerkjennes i sin helhet som slik bistand.

Utenriksdepartementet har siden 2018 innrettet støtten til OHCHR gjennom en flerårig samarbeidsavtale, som skal fornyes i 2022. Avtalen hviler på en politisk intensjonsavtale inngått i 2018 i anledning 70-års jubileet for FNs verdenserklæring for menneskerettigheter. Avtalen nedfeller overordnede mål for samarbeidet og bekrefter behovet for å styrke FNs menneskerettighetspillar, både politisk og finansielt.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte OHCHR bidrag til å realisere bærekraftsmålene. Det gjelder særlig bærekraftsmål 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer, 5 – Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling og 10 – Redusere ulikhet i og mellom land. Arbeidet med rettighetsdimensjonene i de øvrige bærekraftsmålene støttes også.

Bevilgningen skal bidra til at OHCHR når sine strategiske mål for perioden 2022–2024:

- FNs menneskerettighetsmekanismer er effektive og solide, i tråd med sine mandater.
- Internasjonale menneskerettighetslover og -standarder gjennomføres på landnivå.
- Integreringen av menneskerettigheter i FN-systemet er styrket.

Prioriteringer 2022

Norge har de siste årene vært blant de største giverne av kjernestøtte til OHCHR, og ønsker å videreutvikle dette samarbeidet gjennom en styrket satsing. For at organisasjonen skal kunne levere effektivt og fleksibelt i henhold til hele bredden av sitt mandat, vil andelen som gis som kjernestøtte til OHCHR økes. Bruk av øremerket støtte vil fortsette, men med sikte på større grad av myk øremerking.

Tematisk øremerking skal bidra til å styrke OHCHRs arbeid med norske prioriteringer som demokratisk handlingsrom og sivilt samfunns rammevilkår, herunder ytringsfrihet, beskyttelse av menneskerettighetsforsvarere, tros- og livssynsfrihet og beskyttelse av religiøse minoriteter. Beskyttelse av rettighetene til kvinner, barn og unge, og grupper som ofte er utsatt for marginalisering, som LHBTI-personer og urfolk, skal også prioriteres. Støtte til OHCHRs system for tidlig varsling av, og respons på, alvorlige og systema-

tiske menneskerettighetsutfordringer videreføres. Frivillige fond for prioriterte innsatser, som arbeidet mot tortur, vil fortsatt støttes. Menneskerettighetene til personer med funksjonsnedsettelse støttes gjennom kjernebidraget etter ønske fra OHCHR.

Geografisk øremerking skal bidra til å styrke OHCHRs kapasitet til å møte behov for kapasitetsbygging på landnivå. Hovedinnsatsen vil være i regioner der Norge har et aktivt bilateralt engasjement og har mulighet til å følge opp samarbeidet. Dette inkluderer bl.a. Latin-Amerika, Midtøsten, Sahel og det østlige og sørlige Afrika.

Rapport 2020

I den globale årsrapporten framheves innsatsen for å bidra til at rettigheter hadde en sentral plass i den globale responsen på covid-19, som beskyttelse av sårbare personer og grupper. Rapporteringen om innsats støttet av Norges øremerkede bidrag viser at OHCHR jobbet godt og systematisk med de norske prioriteringene. Etter at OHCHR i 2019 ble gjennomgått av Nettverket for evalueringer av multilaterale organisasjoner (MOPAN), har Norge lagt vekt på at dialogen omfatter kontorets plan for oppfølging og risikostyring.

FNs menneskerettighetsmekanismer er effektive og solide, i tråd med sine mandater

Gjennom kombinasjonen av kjernestøtte og øremerket støtte bidro Norge til at OHCHR i 2020 kunne levere innenfor hele sitt mandat. Oppgaver med mandat i vedtak fattet av FNs medlemsland øker i omfang, uten at det regulære budsjettet holder tritt med økningen. Kontoret er avhengig av frivillige bidrag, også for deler av oppgavene som følger av mandater. Slike bidrag utgjorde over halvparten av budsjettet i 2020. I lys av alvorlige utfordringer for menneskerettighetenes stilling og sterk etterspørsel etter organisasjonens kompetanse er imidlertid behovet langt større.

Internasjonale menneskerettigheter gjennomføres på landnivå

I 2020 ga Norge landspesifikk støtte til OHCHRs arbeid i Latin-Amerika (Colombia, Haiti, Nicaragua, Venezuela), Midtøsten (Palestina) og Afrika (Den demokratiske republikken Kongo, Etiopia, Sahel-landene Burkina Faso, Mauritania, Niger og Tsjad), samt til regionalt samarbeid i Sahel, også gjennom G5 Sahel-styrken.

Norge støttet OHCHRs arbeid med å beskytte sivilt samfunn og styrke deres demokratiske handlingsrom. Dessuten bidro Norge med støtte til OHCHRs innsats for å motvirke at menneskerettighetsforsvarere og representanter fra sivilt samfunn som engasjerer seg i FN-fora som Sikkerhetsrådet, blir utsatt for represalier i sine hjemland i form av trusler og vold.

Norge fortsatte det strategisk samarbeidet om barn og unges rettigheter i 2020 gjennom dedikerte ungdomsrådgivere ved OHCHRs regionale kontorer og økt ungdomsengasjement i menneskerettighetsspørsmål. Norsk støtte bidro til å fremme ungdommers politiske og offentlige deltakelse, og til å integrere ungdommers rettigheter i arbeidet med FNs menneskerettighetsmekanismer. Norsk støtte bidro til beskyttelse av marginalisert ungdom, ungdom i krisesituasjoner og ungdom som opplever utrygghet og vold.

Norges støtte til OHCHRs arbeid i Colombia har gjennom flere år bidratt til overvåking av menneskerettighetssituasjonen og bedre oppfølging av rettighetene til personer fra utsatte grupper som urfolk, LHBTI-personer og menneskerettighetsforsvarere. Også i 2020 var arbeidet for menneskerettighetsforsvarere særlig viktig ettersom sikkerhetssituasjonen forverret seg. Kvinnelige menneskerettighetsforsvarere hadde særlig stort behov for beskyttelse.

Integreringen av menneskerettigheter i FN-systemet er styrket

I 2020 fortsatte Norge støtten til OHCHRs arbeid med tidlig varsling av, og respons på, alvorlige menneskerettighetsutfordringer, bl.a. gjennom såkalte Emergency Response Teams ved tre utvalgte regionalkontorer, henholdsvis Bangkok, Pretoria og Dakar. Norges støtte bidro også til styrket bevissthet internt i FN om menneskerettighetsforsvareres rolle og beskyttelsesbehov.

OHCHR fikk et hovedansvar for oppfølging av FNs generalsekretærs menneskerettighetsagenda *A Call for Action*. OHCHR utviklet egne retningslinjer for hvordan FN-systemet skal arbeide for å fremme sivilt samfunns handlingsrom, inkludert beskyttelse av menneskerettighetsforsvarere.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 197 mill. kroner for 2022. Dette er en økning på 32 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Økningen skal bidra til gjennomføring av OHCHRs årsprogram for 2022 (Human Rights Appeal) gjennom økt kjernestøtte, og øremerket støtte til tematiske og geografiske områder som er prioritert innenfor den norske menneskerettighetsatsingen.

Kap. 159 Regionbevilgninger

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
70	Midtøsten og Nord-Afrika, <i>kan overføres</i>	659 769	589 011	702 011
71	Europa og Sentral-Asia, <i>kan overføres</i>	799 969	776 134	784 634
72	Afghanistan, <i>kan overføres</i>	540 545	475 241	475 241
75	Afrika, <i>kan overføres</i>	1 173 235	2 177 693	2 627 693
76	Asia, <i>kan overføres</i>	82 702	483 503	558 503
77	Latin-Amerika og Karibia, <i>kan overføres</i>	106 156	177 339	192 339
	Sum kap. 159	3 362 376	4 678 921	5 340 421

Regionbevilgningene dekker all langsiktig bilateral bistand til land i Afrika, Asia, Midtøsten, Latin-Amerika og Karibia, og til land på Vest-Balkan og i Øst-Europa. Totalt sett bidrar innsatsen over disse postene til 2030-agendaen for bærekraftig utvikling.

Formålet med den bilaterale bistanden under regionbevilgningene er å bidra til å motvirke grunnleggende årsaker til fattigdom i utvalgte land og regioner, herunder både konflikt og klimaendringer. Tildelingene tar utgangspunkt i hvordan norsk innsats best kan bidra til å dekke kompliserte og sammensatte behov i land og regioner. Innsatsen på landnivå reflekterer den tematiske bredden i norsk utenriks- og utviklingspolitikk, og inngår i de totale tematiske satsingene.

Konsekvensene av klimaendringene truer i dag mye av det som er oppnådd i arbeidet med å bekjempe fattigdom. De reduserer også mulighetene for å nå bærekraftsmålene. Klimaendringene rammer særlig landbruket, som er en viktig sektor for sysselsetting, ernærings- og matsikkerhet. Regjeringens strategi for klimatilpasning, forebygging av klimarelaterte katastrofer og sult, og handlingsplanen for bærekraftige matsystemer skal legge grunnlaget for at disse utfordringene ses i sammenheng. Strategien skal bidra til å bekjempe sult, skape økonomisk vekst og gjøre samfunn mer robuste til å håndtere de utfordringene klimaendringene skaper.

Covid-19-pandemien rammet de fattigste og mest sårbare landene hardest og satte dem betydelig tilbake i arbeidet med å nå bærekraftsmålene. Det vil derfor kreve omfattende innsats for disse landene å komme tilbake dit de var før pandemien. Regionbevilgningene skal prioritere tiltak som reduserer omfanget av mennesker i ekstrem fattigdom som følge av pandemien. Innsatsen skal rettes inn mot tiltak som bidrar til sosial og økonomisk utvikling. Sårbare og marginaliserte grupper og ofre for menneskehandel, slaveri og tvangsarbeid vil fortsatt være prioriterte målgrupper.

Fattigdom forårsakes og forsterkes av vold og konflikt og av mangel på stabilitet, økonomisk inkludering, og mangel på institusjoner som fremmer rettferdighet. Mange stater har lite eller ingen kapasitet til å forebygge og tilpasse seg nye utfordringer. Forbedret styresett er et mål for alle regionbevilgningene, og inkluderer flere viktige prioriteringer, som demokratisk utvikling, menneskerettigheter, likestilling, sikkerhet og stabilitet, og korrupsjonsbekjempelse.

Støtten under regionbevilgningene kanaliseres gjennom sivilt samfunn, myndigheter, regio-

nale, internasjonale og multilaterale organisasjoner i de enkelte land eller gjennom regionale tiltak. Regionspesifikke prioriteringer og innsats er beskrevet under hver av postene. Tildelingen over regionbevilgningen må ses i sammenheng med tildelinger over andre budsjettposter.

All innsats tar utgangspunkt i landenes behov. I de fleste land er innsatsen dessuten forankret i landenes egne utviklingsplaner og prioriteringer. I noen få land fraviker Norge dette prinsippet, for eksempel fordi det er høyt konfliktnivå, myndighetene har kommet til makten på illegitim måte, eller fordi landet bevisst motarbeider demokratiske reformer. Regionbevilgningene benyttes i hovedsak til langsiktige tiltak, men i land der forutsetningene for støtten endrer seg som følge av konflikt, politiske kriser eller naturkatastrofer, kan postene bli benyttet til nødhjelp eller gjenoppbyggingstiltak.

Norges 17 partnerland er prioritert. For disse landene er det utarbeidet flerårige landstrategier som ligger til grunn for en helhetlig innretning av innsatsen.

Innsatsen på Vest-Balkan, i Øst-Europa og Sentral-Asia er også en integrert del av norsk europapolitikk. Støtten skal innrettes slik at den bidrar til tettere samarbeid i europeiske og euroatlantiske strukturer.

Post 70 Midtøsten og Nord-Afrika, kan overføres

Bevilgningen dekker støtte til enkeltland og regionale tiltak i Midtøsten og Nord-Afrika, herunder støtte til Palestina. Kjernestøtte til FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA) dekkes også under posten. Regionen er preget av ustabilitet og har områder med høyt konfliktnivå. Det er et stort behov for styrking av samfunnsinstitusjonene, fremme av godt styresett og menneskerettigheter, økt jobbskaping, økonomisk vekst og næringsutvikling. Posten støtter innsats i et bredt geografisk nedslagsfelt med en rekke ulike utfordringer, fra Marokko i sørvest til Iran i nord-øst. Betydelig humanitær støtte kanaliseres også til regionen.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende og inkluderende institusjoner på alle nivåer. Øvrige relevante bærekraftsmål for posten er 3 – Sikre

god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder, 4 – Sikre inkluderende, rettførdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle, 5 – Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet, og 8 – Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål i regionen:

- Sikkerhet og stabilitet er økt.
- Styresett er forbedret.
- Økonomisk og sosial utvikling er styrket.

Prioriteringer 2022

Langsiktig støtte til Palestina er, som i 2021, planlagt å utgjøre en betydelig del av posten. Norge vil opprettholde arbeidet for å fremme en forhandlet to-statsløsning der Israel og Palestina lever side om side i fred og sikkerhet innenfor gjensidig anerkjente grenser. En to-statsløsning vil gi økt sikkerhet og stabilitet i regionen. Støtte til samfunnsinstitusjoner utgjør kjernen i en to-statsløsning og prioriteres høyt av Norge, som leder av giverlandsgruppen for Palestina (Ad Hoc Liaison Committee, AHLC). Budsjettstøtte er en viktig del av innsatsen for å styrke palestinske selvstyremyndigheters (PA) evne til å yte grunnleggende tjenester til sin egen befolkning. Norge legger stor vekt på at budsjettstøtten til enhver tid er i tråd med internasjonale standarder for åpenhet, reform og kontroll.

Norge vil særlig prioritere styrking av demokratiske institusjoner og prosesser, økt respekt for menneskerettigheter, inkludert for kvinner, likestilling og bekjempelse av korrupsjon.

Den palestinske økonomien, som har hatt en negativ utvikling de siste årene, har blitt ytterligere forverret som følge av covid-19-pandemien. Giverne forventer økt støttebehov i 2022.

Gaza-krisen i mai 2021 medfører også økte behov, både for å utbedre skadene på infrastruktur og til den rammede sivilbefolkningen. Støtten til det palestinske statistikkbyrået, valgkommisjonen og folkehelseinstituttet planlegges videreført. I tillegg planlegges det å videreføre støtten til israelske, palestinske og norske sivilsamfunnsorganisasjoner.

Regjeringen foreslår å videreføre støtten til palestinsk energisektor. Det vil bli lagt vekt på programmer som bedrer forutsetningene for utbygging av fornybar energi både i Gaza og på Vestbredden.

Støtte til utdanningssektoren i Palestina vil fortsatt være en prioritet. Norge finansierer ikke skolepensum, men planlegger å videreføre den tette dialogen med palestinske selvstyremyndigheter om høy kvalitet på undervisningsmaterieell. Norge støtter også yrkesutdanning, der like tilbud gis til begge kjønn, i godt samarbeid med næringslivet.

Bekjempelse av diskriminering, hatefulle ytringer og antisemittisme er viktige prinsipper for det norske engasjementet. Norsk bistand til Palestina går ikke til palestinske fanger i israelske fengsler, og heller ikke til organisasjoner med hovedformål om å fremme BDS-kampanjen (Boycott, Divestment and Sanctions).

Formålet med kjernestøtten til FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger, UNRWA, er å sikre at flyktingenes grunnleggende behov, herunder helse og utdanning, blir ivaretatt. UNRWAs samlede innsats dekker om lag 5,6 millioner palestinske flyktninger i Gaza, Vestbredden, i Libanon, Syria og Jordan. Ved å bidra til å opprettholde flyktingenes levekår er støtten til UNRWA også viktig for stabiliteten i hele regionen.

Øvrige prioriterte innsatsområder for posten er jobbskaping, sysselsetting og næringsutvikling i Tunisia og Egypt. Dette inkluderer styrking og reformer av nødvendig rammeverk og institusjoner. Covid-19 rammet den tunisiske økonomien hardt, og det nye demokratiet er fortsatt sårbart. Norsk støtte vil være aktuelt og etterspurt også framover. Iran vil også i 2022 være prioritert, herunder finansieringsmekanismen INSTEX, der det forventes økte behov i 2022. Norges Fotballforbunds regionale innsats for fremme av jente- og kvinnefotball planlegges videreført. Innsats rettet inn mot seksuell og reproduktiv helse og rettigheter i hele regionen vil også være en prioritet i 2022.

Rapport 2020

Sikkerhet og stabilitet er økt

Den norske budsjettstøtten og annen støtte til palestinske selvstyremyndigheter bidro i 2020 til å stabilisere den palestinske økonomien og å støtte institusjonsbyggingen.

Et digitalt AHLC-møte, med oppfølgingsmøte blant giverne i Jerusalem, bidro bl.a. til å opprettholde den politiske dialogen mellom partene i den israelsk-palestinske konflikten og med det internasjonale giversamfunnet. Møtene bidro til å videreføre internasjonal støtte til to-statsløsningen og palestinsk institusjonsbygging.

Kjernestøtten til FNs hjelpeorganisasjon for palestinske flyktninger, UNRWA, bidro til å sikre grunnleggende tjenesteleveranser til de palestinske flyktningene i *Syria, Libanon, Jordan, Gaza* og på *Vestbredden*, inkludert skolegang for over 500 000 skolebarn.

Styresett er forbedret

Norsk budsjettstøtte til palestinske selvstyremyndigheter (PA) har bidratt til flere forbedringer innen ulike sektorer, herunder god økning i skatteinngang, enklere prosedyrer for å etablere bedrifter, bedre disiplin i kommunenes innbetaling av vannavgifter, og god kostnadskontroll på andre sektorer. Støtten er kanalisert gjennom et flergiverfond i Verdensbanken, som har tett dialog med PA om aktuelle reformspørsmål.

Budsjettstøtten styrket økonomien i en tid hvor PA hadde vanskeligheter med å finne nye og alternative inntektskilder, og hvor trenden med synkende internasjonal giverstøtte fortsatte. Den norske budsjettstøtten bidro til at PA kunne betale ut lønninger til offentlig ansatte og opprettholde den offentlige tjenesteytingen i bl.a. utdannings- og helsesektoren.

Norsk støtte til Local Aid Coordination Secretariat (LACS), herunder gjennom sekonderingen av en norsk ansatt, har styrket palestinske selvstyremyndigheters kapasitet til å samordne og sikre god og effektiv bruk av bistanden.

PAs beslutning i mai 2020 om å suspendere samarbeidet med Israel som følge av truslene om annekasjon, medførte en stopp i overføringer av avgiftsinntekter fra Israel. Da dette trakk ut i tid valgte Norge å omfordele resten av budsjettstøtten for 2020 til covid-19-relaterte prosjekter. Etter bl.a. norsk meglingsarbeid, gjenopptok PA samarbeidet med Israel mot slutten av året.

Rettsikkerheten og respekten for menneskerettighetene er økt

Norsk støtte til Palestinas nasjonale menneskerettighetsinstitusjon (ICHR) har bidratt til at den kan fylle sin rolle. Dette inkluderte å gi råd til og å overvåke palestinske selvstyremyndigheter for å sikre at de etterlevde sine forpliktelser, bl.a. i forbindelse med unntakstilstanden som ble innført under pandemien. ICHR drev opplysningsarbeid og opplæring, og deltok aktivt i internasjonale menneskerettighetsfora.

Den norske prosjektstøtten til palestinsk sivilsamfunn har gjort det mulig å dokumentere men-

neskerettighetsbrudd i hele Palestina. Dokumentasjon er et nødvendig verktøy for å bidra til offentlig debatt og for juridisk oppfølging.

Norsk støtte til krisesentre for kvinner utsatt for kjønnsbasert vold på Vestbredden og i Gaza bidro til at kvinnene mottok juridisk og sosial rådgivning. Norsk støtte bidro også til at lokalt sivilsamfunn fikk gjennomslag for en lovendring som sørger for at voldsutsatte kvinner har rett til et sikkert sted å være i påvente av negativt covid-19-resultat før adkomst til krisesentre. Støtten bidro videre til økt økonomisk deltakelse av kvinner både i Gaza og på Vestbredden, ved kompetansehevinge kurs og lønnet praksis for sykepleiere.

Norsk støtte til sivilsamfunnsorganisasjoner i Marokko har bidratt til kapasitetsbygging av dommere og advokater, og mer likestilt anvendelse av eksisterende lovverk. Støtten bidro også til at kvinner fikk større bevissthet og forståelse for sine rettigheter, inkludert sterkere bevissthet blant beslutningstakere om den nye lovgivningen mot vold mot kvinner.

Den økonomiske og sosiale utviklingen er styrket

Norsk støtte til palestinsk utdanningssektor og sosiale tiltak i forbindelse med covid-19-pandemien har bidratt til å styrke den økonomiske og sosiale utviklingen i Palestina. I 2020 ble 421 klasserom ferdigstilt og 36 skoler oppusset, til tross for pandemien.

Covid-19-pandemien har ført til økt arbeidsledighet på Gazastripen. En del av norsk covid-19-støtte ble derfor gitt til programmer for sysselsetting av helsepersonell og andre nødvendige yrkesgrupper i offentlig sektor i regi av FNs utviklingsprogram (UNDP). På Vestbredden ble et liknende program i regi av Verdensbanken støttet.

Norges fotballforbunds regionale prosjekt for fremme av jentefotball og utdanning av kvinnelige trenere gjennomførte en rekke fotballfestivaler for jenter og utdanningsarrangementer til tross for forsinkelser og utsettelse forårsaket av pandemien.

Norsk bistand til Tunisia har støttet jobbskaping, entreprenørskap og yrkesopplæring, særlig for ungdom og kvinner. Støtten har i tillegg bidratt til nødvendige reformer, styrkede kontrollinstanser og økonomiske planleggingsprosesser. Norsk støtte til et program for sysselsetting i regi av Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) i Egypt har bidratt til å modernisere metoder for melkeproduksjon. Over 200 bedrifter som introduserte slike metoder økte sitt melkesalg med gjennomsnittlig 26 pst. i 2020.

Mer bærekraftige helsesystemer og styrket seksuell og reproduktiv helse

Den norske støtten til det palestinske folkehelseinstituttet, i samarbeid med Verdens helseorganisasjon (WHO), bidro til en forbedring av det palestinske helsesystemet. Norsk støtte bidro også til utarbeidelsen av et nasjonalt kreftregister og til å etablere et pasientregister. Pasientregisteret styrker helsetilbudet, gir økonomiske besparelser på sikt og har vært viktig under Palestinas pandemihåndtering og -rapportering. Norsk støtte til et senter for mental helse i Gaza bidro til at over 16 000 trengende mottok direkte hjelp i 2020.

Norge bidro til palestinske selvstyremyndigheters responsplan for covid-19 gjennom ekstra støtte til helsevesenet, utdanningssektoren og sosiale programmer.

I Egypt bidro Norge til å adressere problemene med kjønnslemlestelse gjennom støtte til både FNs befolkningsfond (UNFPA) og den kopptisk kristne organisasjonen BLESS. En rekke aktiviteter rettet mot grupper som har stor påvirkningskraft i dette spørsmålet, som religiøse ledere, beste- og svigermødre ble gjennomført.

Kvaliteten i, og tilgangen til, høyere utdanning er styrket
Yrkesutdanningen i *Palestina* ble styrket i 2020 gjennom norsk støtte til å opprette to skoler og videreutdanning for lærere, bl.a. innen fjernundervisning.

Tilgangen til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris er økt

Norge bidro til forbedret energiforsyning i *Palestina* gjennom flergiverfondet for infrastruktur og energi i Verdensbanken. Tre nye transformatorstasjoner ble tatt i bruk på Vestbredden. Det ga mer stabil elektrisitetsforsyning og lavere priser for forbrukerne. En reservetank for diesel på 10 millioner liter ble levert til kraftverket i Gaza. Energiproduksjon er nødvendig for vannrensing og avsalting, som dermed vil bedre den prekære humanitære situasjonen i Gaza. Solceller til fornybar energi er under utbygging, både på Vestbredden og i Gaza.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 702 mill. kroner for 2022. Det er en økning på 113 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Økningen vil benyttes til INSTEX, til tiltak for seksuell og reproduktiv

helse og rettigheter i regionen og økt bevilgning til Palestina.

Post 71 Europa og Sentral-Asia, kan overføres

Bevilgningen dekker tiltak på Vest-Balkan (Albania, Bosnia-Hercegovina, Kosovo, Nord-Makedonia, Montenegro og Serbia) og i Øst-Europa og Sentral-Asia (Armenia, Aserbajdsjan, Georgia, Hviterusland, Kasakhstan, Kirgisistan, Moldova, Tadsjikistan, Turkmenistan, Ukraina og Usbekistan). Posten omfatter også støtte til prosjekter og programmer i regi av Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) og Europarådet, som kan regnes som offisiell utviklingsbistand (ODA) i henhold til OECDs utviklingskomité (DAC). Den europeiske utviklingsbanken (EBRD) er med sitt særskilte mandat for regionen en spesielt viktig samarbeidspartner og en betydelig kanal for norsk bistand til landene i Europa og Sentral-Asia.

Utvikling av sterkere rettsstater og bærekraftige økonomier er viktige premisser for framveksten av fredelige og inkluderende samfunn. Stagnasjon og tilbakeskritt medfører økte spenninger og fare for radikalisering internt i flere av landene. Det gir rom for eksterne aktører som ser seg tjent med å motarbeide dypere europeisk og euroatlantisk integrasjon.

Mål 2022

Bevilgningen skal primært støtte bærekraftsmål 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer. Bevilgningen bidrar også til andre bærekraftsmål.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål i regionen:

- Sikkerhet og stabilitet er økt.
- Styresett er forbedret.
- Økonomisk og sosial utvikling er styrket.

Prioriteringer 2022

Norsk bistand skal bidra til åpenhet, ansvarlighet og medvirkning. Den skal styrke tilliten og motvirke autoritære tendenser. Det er fortsatt behov for å støtte reformer som fremmer europeisk og regional integrasjon, og som styrker landenes evne til å bekjempe korrupsjon og tiltrekke seg vestlige næringslivsaktører. Utfordringene er

grensekryssende og delvis regionale. Bistand til alle landene foreslås, herunder til landspesifikke og/eller gjennom regionale tiltak. Den viktigste prioriteringen vil være bistand som støtter mottakerlandenes mål om tettere integrasjon med EU og/eller euroatlantiske samarbeidsstrukturer. Norsk bistand må ses i sammenheng med bidrag fra EU og EUs medlemsland. Menneskerettigheter, demokrati og rettsstatsprinsipper forblir sentralt i bistanden til landene, og er indikatorer for mål om styresett.

I 2022 vil Norge fortsette å styrke OSSEs institusjoner og sendelag, også gjennom sekonderinger av norsk personell. Videre vil regjeringen støtte Europarådets handlingsplaner for landene. Fleksibilitet er nødvendig for å effektivt bistå landene med å håndtere de mer langsiktige konsekvensene av covid-19-pandemien. I Øst-Europa og Sentral-Asia støtter bistanden særlig de som fører en europeisk rettet reformpolitikk. Men også når utviklingen er mindre positiv, er bistand viktig for å støtte reformvennlige krefter. Energisektoren, særlig energireform og energi-effektivisering, forblir prioritert. EBRD er en viktig kanal for norsk støtte til energi- og næringsutvikling i regionen og vil fortsette å være hovedkanal for norsk støtte til forebyggende tiltak innenfor atomsikkerhet.

Rapport 2020

Økt sikkerhet og stabilitet

Norsk bistand bidro til å styrke relasjoner mellom land i regionen og la til rette for integrasjon i euroatlantiske samarbeidsstrukturer. Nord-Makedonia tiltrådte NATO i 2020. Bistanden bidro til å styrke reformvennlige krefter, bekjempe korrupsjon og bedre situasjonen for sårbare grupper. Samtidig som flere land er i en positiv utvikling, er det store utfordringer i noen land og tegn til tilbakeskritt, på tross av betydelig innsats fra et samlet givermiljø.

OSSEs sendelag og institusjoner ble styrket gjennom sekonderinger og prosjektstøtte. Norsk personell i OSSEs observasjonsstyrke (Special Monitoring Mission, SMM) i Ukraina bidro til objektiv og uavhengig informasjon om situasjonen øst i landet. I samarbeid med andre givere fortsatte arbeidet med å rydde miner og eksplosiver på Vest-Balkan. 50 tonn overflødige våpen og utdatert ammunisjon ble destruert. Om lag 4 500 flyktninger og internt fordrevne etter konfliktene på Vest-Balkan på 90-tallet fikk permanent bolig.

Samarbeid om reform av forsvarssektoren bidro til økt likestilling og høyere bevissthet om diskriminering i væpnede styrker. Norsk støtte

bidro til økt regionalt samarbeid og kapasitet til å anholde, etterforske og tiltale personer mistenkt for smugling av migranter langs Adriaterhavsruten på Vest-Balkan.

Forbedret styresett

Landenes myndigheter gjennomførte store og raske pandemirelaterte anskaffelser av bl.a. helseutstyr. Dette innebar økt risiko for å unngå kontrollmekanismer og regelverk for anti-korrupsjon. For å bidra til åpenhet ble det bl.a. gitt økt støtte til uavhengig media. Støtte gjennom mange år til sivilt samfunn er en medvirkende årsak til at demokratibevegelsen i mange av landene er styrket. I 2020 kom dette til uttrykk etter presidentvalget i Hviterussland. Utviklingen var flere steder urovekkende, og langsiktig støtte til endringsaktører er et viktig bidrag for å motvirke tilbakeslag og på sikt snu negative tendenser.

Norge var blant landene som i 2020 aktiverte OSSEs Moskva-mekanisme for å granske mulige menneskerettighetsbrudd i Hviterussland i perioden rundt og etter valget 9. august. Rapporten bekreftet betydelige uregelmessigheter rundt gjennomføringen av valget og omfattende og alvorlige menneskerettighetsbrudd fra hviterussisk politi og sikkerhetsstyrker, i tillegg til angrep på media og journalister.

Samarbeidet innenfor justis- og sikkerhetssektoren bidro til effektivisering, åpenhet og korrupsjonsforebygging, og til bedre forhold i fengselsvesenet i Serbia og Ukraina. I flere av landene gjenstår likevel store utfordringer. Norge bidro til å øke offentlig sektors og sivilsamfunnets kapasitet til å arbeide for godt styresett og anti-korrupsjon. Støtten til OSSE og Europarådets arbeid bidro også til dette. Arbeidet er en viktig prioritet for regjeringen, og utviklingen følges nøye.

I Ukraina og på Vest-Balkan bisto Det europeiske Wergelandsenteret myndighetene bl.a. med å modernisere læreplaner og undervisningsmetoder i skolen. Utvikling av kompetanse i demokratisk medborgerskap og respekt for menneskerettigheter sto sentralt.

Økt rettssikkerhet og respekt for menneskerettighetene

Nedstengning og innføring av unntakstilstand som følge av covid-19 førte til innskrenkninger av menneskerettighetene i flere land. Vold i hjemmet økte. Sårbare grupper ble enda mer utsatt, bl.a. LHBTI-personer. Både OSSE og Europarådet overvåket statenes unntakslovgivning opp mot landenes internasjonale forpliktelser. Støtten til

det sivile samfunn og uavhengig media ble økt for å overvåke og imøtegå situasjonen. Norsk støtte bidro til å motvirke desinformasjon, bl.a. gjennom opplæring av journalister i kritisk journalistikk, produksjon av verifiserbart nyhetsmateriale og kampanjer for å øke folks bevissthet om media.

Norske og internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner har i mange år fått norsk støtte. Det bidro bl.a. til at endringsaktører i 2020 maktet å fortsette kampen under særs utfordrende omstendigheter. De fikk hjelp og beskyttelse utenfor hjemlandet i tilfeller der dette var nødvendig.

Flere av landene har utfordringer med å følge rettsstatens prinsipper, og har blitt kritisert for manglende oppfyllelse av internasjonale forpliktelser. Støtte til OSSE og Europarådets arbeid på landnivå og sekonderinger til Europarådet og Den europeiske menneskerettsdomstolen gjorde landene bedre rustet til å etterleve internasjonale forpliktelser. I flere land ble økt respekt for demokratiske prinsipper og menneskerettigheter, samt styrket forsoningsarbeid, oppnådd ved støtte til bl.a. møteplasser, og opplæring for ungdom fra ulike folkegrupper og politiske partier. Gjennom støtte til FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women) ble likestilling og inkludering av kvinners interesser styrket i Ukraina og Georgia.

Styrket økonomisk og sosial utvikling

Selv om det varierer hvor hardt og hvordan landene ble rammet, har covid-19-pandemien hatt stor innvirkning på den økonomiske situasjonen i regionen. Det vil ta flere år før landene kommer tilbake til 2019-nivå. Midler ble omdisponert for å imøtegå de økonomiske konsekvensene av pandemien, bl.a. i samarbeid med EBRD.

Norske midler bidro til økonomisk utvikling og økt sysselsetting for bl.a. kvinner og unge. Det EU-ledede investeringsprogrammet for Vest-Balkan er det viktigste instrumentet for å sikre en bærekraftig økonomisk utvikling i disse landene. Norge var også i 2020 største bilaterale bidragsyter. Nye tekniske løsninger la til rette for en konkurransedyktig og miljøvennlig økonomi. I flere av landene bidro Norge, bl.a. i regi av EBRD, til tiltak innenfor energisektoren, som spenner fra energisektorreform til innføring av elektriske busser og avfallshåndtering. Samarbeid med strålevernsmyndighetene i Sentral-Asia om opprydding etter sovjettidens urangruvedrift reduserte risikoen for radioaktiv forurensning. Gjennom støtte til Nordic Environment Finance Corporation (NEFCO) bidro Norge vesentlig til å finne energieffektiviserende løsninger for skoler,

barnehager og sykehus, særlig i Øst-Ukraina. Samlet bidro bevilgningen til bedre rammebetingelser for næringslivet, høyere livskvalitet for befolkningen og en positiv klimaeffekt.

Tettere europeisk integrasjon

Manglende enighet i EU om den videre tilnæringsprosessen til Albania og Nord-Makedonia har påvirket prosessens troverdighet, og har skapt rom for krefter som ser seg tjent med en uavklart situasjon i disse landene.

Norsk bistand støttet reformprosesser og utvikling av lovverk i tråd med EU-regelverk og europeiske standarder i alle landene i regionen, bl.a. Den europeiske menneskerettskonvensjonen. I flere av landene medførte dette bl.a. bedre tjenestetilgang for minoriteter, barn og andre sårbare grupper.

Institusjonssamarbeid mellom norske og nasjonale myndigheter bidro til økt kontakt og faglig utveksling mellom miljøer på tvers av landegrensener og grupper, og høyere grad av overenstemmelse mellom nasjonale normer og EU-regelverk.

Helserelatert støtte som følge av pandemien

Ekstraordinær støtte gjennom omdisponering av midler til håndtering av covid-19-pandemien har bidratt til å redde liv og bedret helse. Norske bidrag muliggjorde innkjøp av nødvendig medisinsk utstyr, beskyttelsesutstyr til helsevesen og migrantsentre.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 784,6 mill. kroner for 2022. Dette er en økning på 8,5 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Økningen foreslås benyttet til migrasjonsrelaterte tiltak langs Vest-Balkan-ruten.

Post 72 Afghanistan, kan overføres

Bevilgningen dekker langsiktig bistand til Afghanistan. Talibans maktovertakelse i august 2021 medførte grunnleggende endringer i forutsetningene for bistand til Afghanistan. Både Norge og andre giverland, utviklingsbankene og FN ønsker å videreføre støtte til det afghanske folket, særlig for å sikre grunnleggende tjenester som helse og utdanning. Det må imidlertid gjøres nærmere vurderinger av hvordan støtten kan innrettes. Det er derfor flere forhold som fortsatt er uavklarte vedrørende bruken av bevilgningen i 2022. Det er

imidlertid sannsynlig at bevilgningen primært vil gå til utdanning og integrert landsbygdd utvikling, herunder jobbskaping og næringsutvikling. Helse vurderes som ny prioritering. Bevilgningen kan også gå til tverrsektorielle utviklingsprogrammer og fond.

På den internasjonale giverkonferansen høsten 2020 ga Norge tilsagn om opp til 650 mill. kroner i samlet bistand i 2021, og tilsvarende nivå i påfølgende år fram til 2024. Tilsagnet inkluderer støtte over andre budsjettposter. Bl.a. bidrar Norge med betydelig humanitær bistand under kap. 150 *Humanitær bistand*, post 70 *Nødhjelp og humanitær bistand*. Tilsagnet er betinget av at Afghanistan oppfyller forpliktelsene landet påtok seg overfor det internasjonale samfunnet gjennom Afghanistan Partnership Framework (APF). Ved utarbeidelsen av APF var giverne bevisste på at Taliban ville kunne komme i maktposisjon i løpet av den kommende fireårsperioden. Det ble derfor satt opp en rekke forutsetninger for fortsatt bistand, inkludert demokrati, rettsikkerhet, menneskerettigheter, likestilling og respekt for internasjonale forpliktelser. Det nye regimets overholdelse av disse forpliktelsene vil være en forutsetning for å videreføre indirekte budsjettstøtte.

Tidligere år har om lag 50 pst. av den langsiktige bistanden til Afghanistan vært gitt til myndighetsstyrte programmer gjennom Verdensbankens Afghanistan Reconstruction Trust Fund (ARTF) og FNs flergiverfond for rettsikkerhet og sivil sikkerhet (LOTFA). Denne støtten er stoppet etter Talibans maktovertakelse og det er foreløpig uklart om fondene vil bli videreført, og hvilken innretning de i så fall vil ha. Resterende andel har i hovedsak vært kanalisert gjennom norske og internasjonale organisasjoner som over tid har vist at de leverer resultater og har gode rutiner for forvaltning og kontroll av midlene. Denne delen av bistanden videreføres så fremt organisasjonene er i stand til å videreføre sitt arbeid.

Afghanistan er et av verdens fattigste land og har vært i væpnet konflikt i over 40 år. Allerede før Talibans maktovertakelse sto landet overfor store politiske, økonomiske og sikkerhetsmessige utfordringer. Dette er problemer som er ytterligere forsterket etter maktovertakelsen, og som må ventes å bli enda større i tiden framover. Situasjonen i landet er fortsatt til dels uavklart, og det vil være behov for å justere innretningen på bistanden ytterligere i lys av den videre utviklingen på bakken.

Mål 2022

Bevilgningen støtter bærekraftsmål 16 – Fremme fredelige samfunn for bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer. Bevilgningen støtter også bærekraftsmål 1 – Utrydde alle former for fattigdom i hele verden, 4 – Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle, 5 – Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet og 8 – Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Sikkerhet og stabilitet er økt.
- Styresett er forbedret.
- Økonomisk og sosial utvikling er styrket.

Prioriteringer 2022

Situasjonen Afghanistan er fortsatt i rask endring og forutsetningene for videre bistandssamarbeid er foreløpig uavklart. Så fremt det er mulig å fortsette innsatsen gjennom ikke-statlige og multilaterale kanaler vil Norge fortsette å støtte det afghanske folket og arbeide for å bevare mest mulig av de resultatene som er oppnådd over tid, for eksempel styrkede muligheter for jenter og kvinner og økt tilgang til utdanning.

I 2022 vil det trolig være mest aktuelt å prioritere innsats under målet om styrket økonomisk og sosial utvikling. Særlig prioriteres integrert landsbygdd utvikling med vekt på næringsutvikling og jobbskaping i landbrukssektoren. Videre prioriteres utdanning, særlig for jenter. Helse vil vurderes som ny prioritering i 2022. Norge vil prioritere innsats i skjæringspunktet mellom humanitær støtte og langsiktig utviklingsbistand. Deler av posten kan benyttes til humanitær innsats dersom behovene i landet tilsier det, og slik det har blitt gjort i 2021.

Under målet om økt sikkerhet og stabilitet prioriteres støtte til regionalt samarbeid og arbeid for å oppnå en inkluderende maktfordeling som i størst mulig grad bevarer demokrati og rettigheter, inkludert for kvinner.

Fordi det foreløpig ikke er ønskelig med direkte eller indirekte støtte til afghanske myndigheter vil innsatsen for forbedret styresett prioritere økt respekt for menneskerettigheter, særlig for kvinner, likestilling og bekjempelse av korrupsjon.

Dersom situasjonen i landet skulle forverres på en slik måte at det blir vanskelig eller umulig å drive langsiktig utviklingsarbeid vil midlene kanaliseres til humanitære aktører.

Rapport 2020

Sikkerhet og stabilitet er økt

Norges støtte til FNs flergiverfond for rettsikkerhet og sivil sikkerhet, LOTFA, bidro til å lønne om lag 113 000 afghanske politi- og fengselsbetjenter. Støtten bidro også til å styrke og digitalisere myndighetenes systemer og prosedyrer for lønnsutbetaling. Sikkerhetssituasjonen i Afghanistan i 2020 var preget av at konflikten fortsatt var uavklart og at voldsnivået var høyt. Det totale nivået sivile ofre var lavere i 2020 enn foregående år, men fortsatt høyt (3035 drepte og 5785 skadet). Det ble dessuten dokumentert en økning i målrettede angrep mot journalister, menneskerettighetsforkjempere og sivilsamfunnsaktører, og byråkrater og andre myndighetspersoner.

Styresett er forbedret

Verdensbankens Afghanistan Reconstruction Trust Fund (ARTF) og LOTFA var viktige mekanismer for å styrke myndighetenes budsjettplanlegging og gjennomføringskapasitet. ARTF støttet ulike myndighetsreformer, som i 2020 bidro bl.a. til å styrke systemet for offentlig finansforvaltning og profesjonalisere ansettelsesprosedyrene for offentlig ansatte.

Gjennom støtte til UN Women bidro Norge til å styrke nasjonale institusjoners kompetanse og kapasitet innen likestilling og kvinners rettigheter. I 2020 bidro UN Women bl.a. til å etablere mekanismer for å sikre at kvinner fikk bidra i den afghanske fredsprosessen på en meningsfull måte.

Rettsikkerheten og respekten for menneskerettighetene er økt

Norge støttet Den afghanske menneskerettighetskommissjonen (AIHRC), som gjennom sitt arbeid bidro til å fremme menneskerettigheter og ansvarliggjøre myndighetene. I 2020 håndterte AIHRC 1 957 enkeltsaker, bl.a. med retts hjelp og rådgivning. 728 sivile, deriblant 292 kvinner, fikk opplæring om menneskerettigheter. 2 524 medlemmer av de militære styrkene, hvorav 79 kvinner, deltok i opplæring om menneskerettigheter og humanitærrett. I tillegg fremmet AIHRC menneskerettigheter i en rekke ulike formater og fora.

Den økonomiske og sosiale utviklingen er styrket

ARTF har en rekke programmer som bidrar til økonomisk og sosial utvikling, bl.a. gjennom bedring av rammevilkårene for privat sektor, styrking av kvinners økonomiske stilling og utvikling av landbrukssektoren. For eksempel mottok 44 813 kvinner en form for finansiell tjeneste, eksempelvis mikrokreditt, gjennom programmet for styrking av kvinners økonomiske stilling i perioden 2018–2020. Dette er en økning fra 56 128 mottakere i 2018. Dette er et eksempel på et tiltak som bidrar til å redusere barrierene for kvinners deltakelse i økonomi og arbeidsliv.

Gjennom støtte til programmene for integrert landsbygduitvikling til sivilsamfunnsorganisasjonene Danish Committee for Aid to Afghan Refugees (DACAAR) og ACTED bidro Norge til bedre og mer bærekraftige levekår, helse og livskvalitet for befolkningen i provinsene Balkh, Faryab, Jawzjan og Samangan.

Kirkens Nødhjelps program for katastroforebygging ga opplæring om klimasmart teknologi og landbrukspraksis til lokale produsenter.

Tilgangen til utdanning er økt

Verdensbankens ARTF arbeidet for å øke kapasiteten og kvaliteten i både grunnutdanning og høyere utdanning. I perioden 2018–2020 bygget og rehabiliterte programmet 735 skoler.

Det norskstøttede prosjektet til The Danish Assistance to Afghan Rehabilitation and Technical Training (DAART) bygger skoler i områder der skoleprogrammet til ARTF ikke er tilstede. DAART bygde i alt 17 skoler i perioden 2017–2020. Tre av disse ble ferdigstilt i 2020. Antallet registrerte elever i skolene økte med 39 pst. (7 749 elever) i perioden 2017 til 2020. Ifølge myndighetene økte antallet registrerte elever i hele provinsen med 11 pst. i 2020. Økningen var større for jenter (42 pst.) enn for gutter (36 pst.). Antallet elever som gjennomførte eksamen var noe lavere enn antallet registrerte elever. En undersøkelse blant rektorene indikerer dessuten at de nye lokalene har forbedret læringsmiljøet og læringsutbyttet.

Afghanistankomiteen har i 2020 bl.a. bygget eller rehabilitert ti klasserom. Totalt i perioden 2019/2020 er 72 nye klasserom tatt i bruk, noe 2 150 jenter og gutter vil dra nytte av. 685 lærere gjennomgikk utdanning eller kurs for å styrke sin faglige kompetanse.

I samme periode har mer enn 31 300 barn og unge fått tilgang til utdanning og mer enn 260 lærere fått opplæring i pedagogikk og i psykososi-

ale mestringsferdigheter gjennom Flyktninghjelpens intensive utdanningsprogram for internt fordrevne og sårbare og fattige vertssamfunn.

Alle disse resultatene har bidratt til å øke tilgangen til utdanning både for jenter og gutter i de gjeldende distriktene. Pandemien førte imidlertid til at alle skoler i landet ble stengt fra mars til september, noe som har fått store konsekvenser for utdanningstilbudet til barn og unge. Enkelte skoler opprettholdt undervisningstilbudet gjennom bl.a. hjemmeundervisning i mindre grupper. Alle norske avtalepartnere på utdanningsfeltet har gjennomført opplæring om pandemien, herunder betydningen av god hygiene.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 475,2 mill. kroner for 2022. Dette er på samme nivå som saldert budsjett for 2021.

Post 75 Afrika, kan overføres

Denne bevilgningen dekker utviklingsinnsats i Afrika sør for Sahara, med hovedvekt på langsiktig utviklingssamarbeid i partnerland og andre utvalgte land.

Afrika sør for Sahara er prioritert i norsk utviklingssamarbeid. I tillegg til stats- og institusjonsbygging, fremme av stabilitet, demokratiske prosesser og deltakelse, godt styresett og rettsstatsprinsipper, dekker posten også bilaterale tematiske satsinger, bl.a. innen helse, utdanning, matsikkerhet og fornybar energi. Tiltak på land- og regionnivå vil ofte omfatte flere sektorer og støtte arbeidet til multilaterale organisasjoner og globale ordninger. Støtten skal innrettes etter den lokale konteksten og behovene i hvert enkelt land eller region. Sårbare grupper og ofre for menneskehandel, slaveri og tvangsarbeid er prioriterte målgrupper. Tiltakene skal støtte kvinners rettigheter og likestilling.

Bevilgningen skal støtte samarbeid med lokale, nasjonale og regionale institusjoner og organisasjoner og bidra til å befeste bærekraftige, strukturelle endringer på systemnivå. Den skal støtte sårbare grupper direkte, gjøre fattige og personer i utsatte situasjoner mindre sårbare og utsatt for klimarelaterte hendelser og andre økonomiske, sosiale og miljømessige påkjenninger og katastrofer.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 1 – Utrydde alle former for fattigdom i hele verden, 2

– Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk, 3 – Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder, 4 – Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle, 5 – Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet, 7 – Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris, 8 – Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle, 10 – Redusere ulikhet i og mellom land, 13 – Handle umiddelbart for å bekjempe klimendringene og konsekvensene av dem, 14 – Bevare og bruke havet og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling, og 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål i regionen:

- Sikkerhet og stabilitet er økt.
- Styresett er forbedret.
- Økonomisk og sosial utvikling er styrket.

Prioriteringer 2022

Posten skal gi hovedprioritet til Norges partnerland i Afrika: Den demokratiske republikken Kongo, Etiopia, Ghana, Malawi, Mali, Mosambik, Niger, Somalia, Sør-Sudan, Tanzania og Uganda. I tillegg har Norge etablert utviklingssamarbeid med flere andre land i regionen. Utover partnerlandene er Madagaskar og Sudan særlig prioritert i 2022.

Norsk innsats skal i 2022 bidra til å dempe de sosioøkonomiske konsekvensene av covid-19-pandemien, øke innsatsen for klimatilpassing og bekjempelse av sult. Økt støtte til sosiale sikkerhetsnett og bruk av sivilt samfunn som kanal står sentralt for å sikre at de langsiktige effektene på landnivå er inkluderende, bærekraftige og bidrar til at landene selv kan håndtere pandemien og framtidige kriser.

Covid-19-pandemien har vist at et lands evne til å takle en krise henger nært sammen med godt styresett, og demonstrert betydningen av systemer og planer for krisehåndtering. Svakt og mangelfullt styresett begrenser landenes evne til å skape inkluderende vekst, bygge robuste institusjoner, sikre tjenesteyting og ta vare på marginaliserte og sårbare grupper. Pandemien har ført til økt vold mot kvinner mange steder. Smittevern- og smittesporingstiltak har blitt brukt som

påskudd for å kontrollere og begrense sivilsamfunnsaktører. Det er ødeleggende for en inkluderende og bærekraftig utvikling.

Bilateral støtte til helse og seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR) vil økes i 2022. Sammen med videreføring av støtten til utdanning og likestilling er dette viktige byggesteiner i arbeidet for økonomisk og sosial utvikling. For å forebygge helsekriser er det viktig å investere i primærhelse og helsesystemer. Bilateral støtte bør innrettes på en slik måte at den komplementerer innsats gjennom FN-organisasjonene, utviklingsbankene og globale ordninger, slik som Det globale fondet, Gavi og Global Financing Facility.

Den økonomiske utviklingen har ikke holdt tritt med den sterke befolkningsveksten og skapte heller ikke før pandemien nok arbeidsplasser for store ungdomskull. Disse utfordringene er forsterket som følge av pandemien. Tiltak som bidrar til jobbskaping og inkluderende økonomisk vekst er prioritert. Regjeringen arbeider for partnerskap med afrikanske land som er bredere, både politisk og økonomisk, enn tradisjonell bistand. Regjeringen vil prioritere tiltak som styrker finansforvaltning, næringslivets rammevilkår og nasjonal ressursmobilisering. Tilgang til energi, fortrinnsvis fornybar, er en annen viktig forutsetning for økonomisk vekst og jobbskaping, og et sentralt samarbeidsfelt i flere afrikanske land. For å beskytte de mest sårbare gruppene vil tiltak som bidrar til å styrke lokalbefolkningens evne til å stå imot kriser, som sosiale sikkerhetsnett, prioriteres.

Klimaendringene rammer afrikanske land særlig hardt. Matusikkerhet og sult som følge av konflikt, klimaendringer og skadelige naturfenomener, som gresshoppesvermer, er forsterket av pandemiens innvirkning på handel og verdikjeder. Landbruk og fiskeri er viktige sektorer for sysselsetting. Tiltak som bidrar til å styrke matsikkerhet og klimatilpasning, samt bærekraftig forvaltning av naturressurser, er derfor en viktig prioritet og styrkes i 2022.

I store deler av Afrika sør for Sahara hindres utvikling og fattigdomsreduksjon av vold og politisk ustabilitet. Kombinasjonen av ustabilitet, konflikt og klimaendringer forverrer situasjonen for allerede sårbare befolkninger og reduserer landenes evne til å nå bærekraftsmålene. Millioner av mennesker er drevet på flukt og de humanitære behovene øker.

Trusselbildet er stadig mer fragmentert. Norsk innsats skal bidra til å redusere de underliggende politiske og samfunnsmessige årsakene til voldelig konflikt, og danne grunnlaget for en mer langsiktig og bærekraftig utvikling. Støtte til gjeldslette og

den politiske overgangsfasen i Sudan er viktig i dette perspektivet. En langsiktig tilnærming til forebygging og respons på kriser vil vektlegges.

Regionalt samarbeid og handel er sentralt for å løse mange av de utfordringene kontinentet står ovenfor. Regjeringen vil prioritere å styrke regionale organisasjoner og institusjoner i Afrika sør for Sahara i 2022. Den afrikanske union (AU) er en viktig aktør som bidrar med normativ og praktisk støtte til medlemslandene innenfor sentrale utviklingssektorer som regjeringen prioriterer. Styrking av AU er et vesentlig bidrag til å støtte en regelbasert verdensorden. AU er, sammen med sub-regionale organisasjoner som De vestafrikanske staters økonomiske fellesskap (ECOWAS), en sentral samarbeidspartner under Norges medlemskap i FNs sikkerhetsråd.

Støtte vil også gis til afrikanske organisasjoner som bidrar med rådgiving og kapasitetsbygging til afrikanske institusjoner og myndigheter, samt andre regionale tiltak, for eksempel i Sahel, på Afrikas horn og i regionen rundt Great Lakes.

Rapport 2020

Sikkerhet og stabilitet er økt

Innsatsen omfattet støtte til forebygging av konflikter og tiltak som la til rette for forsoning og dialog. Dette inkluderte tiltak til stabilisering og kvinner, fred og sikkerhet.

Gjennom Norges strategiske partnerskap med AU, støtte til FN-AU-partnerskapet og Training for Peace-programmet (TFP), bidrar Norge til å styrke AUs evne til å forebygge og håndtere kriser på eget kontinent, fremme godt styresett og en bærekraftig økonomisk utvikling. Gjennom aktivt partnerskap har Norge bl.a. støttet AUs innsats for utarbeidelse og oppfølging av nasjonale handlingsplaner for kvinner, fred og sikkerhet, samt operasjonalisering av AUs kontinentale resultatrammeverk på feltet. Da covid-19-pandemien rammet Afrika, omdisponerte Norge midler og bidro til AUs respons gjennom Africa Centres for Disease Control and Prevention (Africa CDC).

Støtten til den regionale organisasjonen i Øst-Afrika (IGAD), som arbeider med sikkerhet og stabilitet på Afrikas horn, ble videreført i 2020. I Somalia spilte IGAD en viktig rolle i dialogen mellom føderale myndigheter og delstatene i oppkjøringen til valg. IGAD bidro også til økt bevisstgjøring om smitteverntiltak. Norsk støtte har bidratt til at IGADs medlemsland har kunnet utarbeide et forslag til en omforent handlingsplan for å ivareta sikkerhet og økonomiske ressurser i Rødehavsområdet.

Norsk kjernestøtte til Kofi Annan International Peacekeeping Training Centre var sentral for at de kunne opprettholde driften i et år hvor kurs og opplæring var vanskelig å gjennomføre. Til tross for pandemien ble det gjennomført kurs for 538 personer om ulike oppgaver i fredsbevarende operasjoner på kontinentet. Det ble utviklet og arrangert seks nye kurs i tillegg til andre arrangementer, som bl.a. en vellykket markering av jubileet for FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet.

Støtten til flere afrikanske institusjoner som bidro med analyse og rådgivning til nasjonale myndigheter og regionale aktører, ble videreført i 2020. African Centre for the Constructive Resolution of Conflict (ACCORD) bidro til å styrke den sivile kapasiteten til å skape fred og sikkerhet i Afrika med konfliktløsning gjennom dialog, bl.a. i Sudan. I 2020 analyserte ACCORD hvordan pandemien påvirket konfliktsituasjoner i Afrika, og etablerte en covid-19-overvåkningsmekanisme, som skal varsle om potensielt farlige konfliktsituasjoner som kan oppstå på grunn av pandemien. Institute for Security Studies bidro med rådgivning til myndigheter i flere afrikanske land og Den afrikanske union, ofte med lav profil. De har også produsert uavhengig forskning og gitt opplæring og kapasitetsbygging. Med norsk støtte er de en tydelig og kritisk stemme i den offentlige debatten i Afrika, og har utstrakt samarbeid med FN og flere regionale institusjoner.

Støtte til FNs spesialutsending for *Great Lakes-regionen* har styrket innsatsen for straffefølgelse av menneskerettighetsbrudd og forbedret det regionale sikkerhetssamarbeidet gjennom utstrakt etterretningssamarbeid og fornyet regional dialog for å bekjempe væpnede grupper i Øst-Kongo. Spesialutsendingens innsats har også bidratt til økt økonomisk samhandling over landegrensene og til å forsterke stemmene til sivilsamfunn og kvinneorganisasjoner i regionen. Interpeace sitt arbeid i *Burundi* har styrket lokalsamfunnenes kapasitet til å forebygge vold, håndtere konflikter og bidra til forsoning. Arbeidet på lokalt nivå har engasjert ungdom tilknyttet ulike politiske partier til å fremme dialog for å forhindre konflikt og voldshandlinger.

I *Den demokratiske republikken Kongo (DR Kongo)* støttet Norge flere tiltak for stabilisering gjennom FNs stabiliseringsfond, og den internasjonale sikkerhets- og stabiliseringsstrategien for DR Kongo ble iverksatt. Norsk støtte bidro bl.a. til opplæring av sikkerhetsstyrker i Ituri for beskyttelse av sivile. Lokale strukturer for dialog og forebygging av konflikt ble opprettet, og lokale

myndigheters kapasitet til å løse konflikter om land og naturressurser ble styrket i både Ituri og Nord-Kivu. I 2020 arbeidet fondet særlig med utvikling av økonomiske alternativer med vekt på landbruk og gjenoppbygging av statlige strukturer. Systemer for lovlig og ansvarlig naturressursutvinning i Nord-Kivu ble styrket, og lokale myndigheter fikk opplæring i sikring av arbeidsforhold i småskala-gruvesektoren. I Sør-Kivu bidro fondet til mer inkluderende lokalt styresett, reduksjon i konflikter mellom kvegdrivere og bønder, og enighet mellom lokale ledere og lokalsamfunn om demobilisering av væpnede grupper. Konkrete resultater for avvæpning, demobilisering og reintegrering uteligger imidlertid.

Gjennom støtte til FNs fond for fred og stabilisering i *Mali* bidro Norge til det bredere fredsbyggingarbeidet. Bl.a. ble kvinner i løpet av 2020 formelt representert i oppfølgingskomiteen for fredsavtalen. Dette var blant de konkrete anbefalingene til regjeringen og signaturgruppene fra et høynivå-møte delfinansiert av Norge. Møtet samlet 200 kvinnelige ledere fra hele Mali. Norge har finansiert arbeidet til den uavhengige observatøren av fredsavtalen i Mali, som evaluerer partenes oppfølging av avtalen og organiserer møter med aktører i Nord-Mali. Norsk støtte bidro videre til innsettelse og opplæring av overgangsmyndigheter i Nord-Mali. Videre bidro FN-fondet til lokal innsats mot pandemien, bl.a. i form av utstyr og opplæring av helsepersonell.

I *Mosambik* bidro Norge til gjennomføring av fredsavtalen mellom regjeringspartiet Frelimo og opposisjonen Renamo, der også kvinner, fred og sikkerhet vektlegges. Nærmere 30 pst. av soldatene er avvæpnet, demobilisert og returnert til sine hjemsteder. Støtte til befolkningen rundt nasjonalparken Gorongosa har bidratt til å forhindre tidlige ekteskap gjennom økt utdanning for jenter. Støtte til småskala kaffeproducenter, hvorav halvparten kvinner, økte kaffeproduksjonen, hvilket bedret levekårene i den konfliktrammede buffersonen rundt parkområdet. Norge støttet et program gjennom FNs kontor for narkotika og kriminalitet som arbeider innen anti-korupsjon, anti-terrorisme, ulovlig handel med naturressurser og organisert kriminalitet nord i landet.

I *Somalia* støttet Norge FNs flegiverfonds arbeid med å nå de omforente målene for freds- og statsbygging og Somalias nasjonale utviklingsplan. I Sørveststaten støttet fondet etableringen av det andre parlamentet i delstaten. Som et resultat av teknisk bistand ble 95 medlemmer, hvorav 16 er kvinner, valgt. I Somaliland og Puntland har

innføring av et nytt betalingssystem for mobile penger ført til økt skatteinngang og innsikt i pengetransaksjoner. FN-fondet støtter betalingssystemet i samarbeid med det norske skatt for utvikling-programmet. Skatteinngangen er også økt som et resultat av registrering av privat eiendom.

I *Sør-Sudan* støttet Norge de sentrale overvåkingsmekanismene for fredsavtalen fra 2018. Dette bidro til å engasjere partene og legge til rette for dialog. Det ble rapportert om status for implementeringen av våpenhvilen, samt påstander om seksualisert og kjønnsbasert vold, bruk av barnesoldater og begrensninger på humanitær tilgang. Covid-19 la imidlertid betydelige begrensninger på dette arbeidet. Flere politiske møter ble utsatt, men den nasjonale samlingsregjeringen ble etablert i 2020 og ni av ti delstatsguvernører ble utnevnt.

Styresett er forbedret

Innsatsen omfattet bidrag til stats- og institusjonsbygging, demokratisering og deltakelse, inkludert støtte til gjennomføring av valg og styrket sivil samfunn gjennom strategisk samarbeid med utvalgte lokale organisasjoner. Arbeid for deltakelse og fremme av menneskerettighetene inngikk.

Med norsk støtte bidro Organisasjonen for engelskspråklige riksrevisjoner i Afrika til kapasitetsbyggingsarbeid i riksrevisjoner i engelsktalende afrikanske land. God riksrevisjon er sentralt for å løse styresettutfordringer i regionen, med ringvirkninger for godt styresett, transparens og redusert fare for økonomiske misligheter og korrupsjon.

I *Angola* støttet Norge et prosjekt i regi av Scanteam og Christian Michelsens Institutt for økt forskningskapasitet på en rekke fagområder, slik at politiske beslutninger blir bedre fundert.

I *Etiopia* støttet Norge FNs utviklingsprogram (UNDP) for å styrke styresett og demokrati. Til tross for de mer utfordrende rammebetingelsene i 2020, har prosjektet bidratt til at nøkkelinstitusjoner i Etiopias reformprosess har systematisert sin innsats. Flere av institusjonene har tatt i bruk nye retningslinjer, etikkveiledere og informasjonssystemer, som bidrar til at de blir mer legitime og robuste. Norge har støttet Civil Society Support Programme, som har økt kapasiteten hos over 130 sivilsamfunnsorganisasjoner. Programmet støttet sivilsamfunnet med å tilrettelegge aktiviteter og respons basert på utfordringer som følge av covid-19-pandemien.

Gjennom UNDP støttet Norge utstedelse av nasjonale ID-kort i *Malawi*, som bl.a. ble benyttet under valget, til å verifisere offentlige lønsmottakere, til den offentlige pensjonsordningen og til å starte myndighetenes nye satsning på subsidierte innsatsfaktorer til småbønder. Myndighetene anslo en månedlig besparelse på 3,3 mill. kroner, som resultat av opprydning i pensjonsfondet, støttet av Norge. Norge støttet valg gjennomføringen via et flergiverfond forvaltet av UNDP. Arbeidet var rettet mot konflikt demping, opplysningsarbeid og opplæring av representanter for de politiske partiene om covid-19, så vel som regler og prosedyrer for omvalget.

I *Mosambik* har norsk støtte til valgovervåkingsinstituttet EISA bidratt til at erfaringene fra valget i 2019 er dokumentert og bereder grunnen for bedre gjennomføring av valgene i 2023/2024. Støtte til UNDP bidro til å kartlegge reformer for å styrke valginstusjonene og valglovene. Centro de Integridade Pública (CIP) bidro til å overvåke, undersøke og synliggjøre korrupsjonssaker. Verdens Helseorganisasjon (WHO) har med norsk støtte økt kapasiteten i helsesystemet for håndtering av covid-19-pandemien, inkludert ved smittesporing, overvåking og anskaffelse av smittevern-utstyr.

I *Somalia* bidro Verdensbanken med Norges støtte til Financial Governance Committee (FGC) til bedret økonomiforvaltning på flere områder, særlig i sikkerhetssektoren. Gjennom registrering av alle ansatte i sektoren og overføring av lønnsutbetalinger rett inn på bankkonto, er det oppnådd større åpenhet rundt kostnadene til sikkerhetssektoren. Risikoen for misbruk av midler er også redusert. Riksrevisorfunksjonen i Somalia ble styrket, og i 2020 leverte riksrevisor sin årlige revisjon til parlament, president og statsminister for andre gang i historien.

I *Sør-Sudan* ble kapasiteten til enkelte statlige nøkkelinstitusjoner styrket gjennom samarbeid med bl.a. National Auditor Chamber (NAC), som utstedte en årlig revisjonsrapport av sentralbanken og noen statlige selskaper i 2020. Videre ble revisjonsplan og IKT-planer operasjonalisert, og NAC ble i stand til å organisere virtuelle møter og seminarer. Norge støttet UNDP for å styrke kapasiteten i nøkkelinstitusjoner som bidro til at fredsavtalen kan gjennomføres. Forsinkelser i etableringen av UNDPs prosjektledelse har forsinket gjennomføringen.

Norsk støtte gjennom reformprogrammet for offentlig finansforvaltning har ført til digitalisering av ressursmobilisering, forbedret utgiftskontroll og kapasitetsbygging i offentlig sektor i

Tanzania. Støtte til organisasjonen WAJIBU har bidratt til åpenhet om og ansvarlighet i innsamling og bruk av offentlige midler, gjennom bl.a. publisering og spredning av ulike rapporter som oppsummerer konklusjonene i riksrevisors rapporter og gjør dem lettere tilgjengelig.

Rettsikkerheten er økt

Innsatsen omfattet støtte til deltakelse og fremme av menneskerettighetene. Dette inkluderte støtte til sivilt samfunn gjennom strategisk samarbeid med utvalgte lokale organisasjoner.

Norsk støtte til FNs befolkningsfond (UNFPA) på *Madagaskar* bidro til operasjonalisering av en ny lov om kjønnsbasert vold, gjennom bistand til utvikling av nye forskrifter og ved at overgripere rettsforfølges mer effektivt. Over 100 ofre for kjønnsbasert vold fikk yrkesfaglig opplæring for å bli økonomisk uavhengige. 35 dommere fikk økt kompetanse i håndtering av kjønnsbasert vold. 1 800 personer fikk råd gjennom telefontjenesten som ble etablert som del av covid-19-responsen.

Med norsk støtte har Institute for Justice and Reconciliation (IJR) i *Sør-Afrika* utviklet og styrket forholdet til Samarbeidsorganisasjonen for det sørlige Afrika (SADC) og AU, og blitt sentrale i utviklingen av begge organisasjonenes politikk når det gjelder overgangsrettferdighet. IJR har støttet fredsskapende tiltak i Zimbabwe og Den sentralafrikanske republikk i samarbeid med myndighetene og SADC.

Gjennom innsatsen til Legal and Human Rights Centre (LHRC) i *Tanzania*, har 12 500 personer, hvorav 37 pst. kvinner, fått juridisk rådgivning. Organisasjonen vant 126 saker i lokale domstoler. 164 ikke-jurister fikk opplæring i visse deler av tanzaniansk lov og rettsprosedyre som er relevant for de målgruppene de er ment å hjelpe. De gir eksempelvis juridisk rådgivning til kvinner som nektes arv i forbindelse med mannens død og jenter utsatt for tvangsekteskap. Tross utfordrende politiske rammevilkår i 2020, nådde LHRC ut til 17 millioner tanzanianere (61 pst. av internetbrukerne i landet) med budskap og informasjon om menneskerettigheter. 60 politioffiserer fikk opplæring som instruktører for forebygging og bekjempelse av kjønnsbasert vold, og disse har igjen holdt kurs for 8 474 politifolk.

Flergiverfondet Democratic Governance Facility (DGF) i *Uganda*, styrket kapasiteten til mer enn 70 sivilsamfunnsorganisasjoner og statlige institusjoner for bl.a. fri rettshjelp og ettersyn av offentlige tjenester. Organisasjoner som arbeider med sensitive spørsmål fikk støtte, inkludert til

nasjonal valgobservasjon ved president- og parlamentsvalget i januar 2021. FN-organisasjonenes samlede evne til å ivareta og beskytte den store flyktningebefolkningen ble styrket gjennom norsk støtte, og ugandiske myndigheter har stått fast ved sine forpliktelser til å beskytte flyktningene gjennom pandemien. Norsk støtte til FNs høykommissær for flyktninger har bidratt til å styrke samspeillet mellom humanitær innsats og langsiktig utvikling.

Den økonomiske og sosiale utviklingen er styrket

Innsatsen omfattet primært støtte til inkluderende økonomisk vekst og jobbskaping i partnerlandene.

Norge og Den afrikanske union (AU) fremmet spørsmål av felles interesse. Norge bidro bl.a. til lansering av AUs strategi for blå økonomi, og til at operasjonaliseringen av strategien startet. Støtte til AUs ungdomsprogram bidro til å sette ungdom og arbeid på agendaen, aktivt fremmet av AUs spesialrepresentant for ungdom i en rekke digitale dialogfora i 2020. Støtte til AUs senter for jenter og kvinners utdanning bidro til at jenter i større grad får utdanning, med vekt på fagtekniske og vitenskapsbaserte fag. Videre bidro støtten til å bedre juridiske rammerverk og retningslinjer for læreplaner og undervisningsmaterieell hos AU-kommisjonen, regionale enheter og medlemsland. Støtten til Redd Barnas AU-kontor bidro til å sette initiativet om trygge skoler høyere på agendaen til AU og medlemslandene, og til at AU har utviklet retningslinjer for barns velferd og rettigheter i væpnet konflikt, under den afrikanske særkonvensjonen for barns rettigheter.

Gjennom Kontinentalsokkelinitiativet bistod Norge syv vestafrikanske land; Gambia, Guinea-Bissau, Guinea, Kapp Verde, Mauritania, Senegal og Sierra Leone, med organisering og finansiering av årlige møter på ekspertnivå inntil landenes territorielle krav godkjennes av FNs Havrettskommisjon. På grunn av pandemien ble den årlige samlingen av landenes eksperter i 2020 gjennomført virtuelt. Det frigjorte midler som ble benyttet til innkjøp av spesialisert dataprogramvare nødvendig for å opprettholde landenes sokkelkompetanse.

I *Angola* bidro Norge til et prosjekt i regi av UNDP og FNs barnefond (Unicef) som gir unge som har sluttet på skolen korte fagkurs og læringplasser. Arbeidsløsheten blant ungdom er over 50 pst., og prosjektet vil redusere fattigdom og marginalisering.

Gjennom støtte til Verdens matvareprogram (WFP) og FNs ernærings- og landbruksorganisasjon (FAO) i *DR Kongo*, økte landbruksproduksjonen og markedstilgangen for lokale småprodusenter, spesielt for kvinner og urfolk. Barns ernæring ble bedret, bl.a. ved hjelp av skolemat. Prosjektet har også styrket lokal dialog og fredsbygging, og kvinners deltakelse i fredsprosesser.

I Mosambik bidrar norsk støtte til forberedelsen av tekniske og kommersielle avtaler for bygging av en overføringslinje mellom *Mosambik* og *Malawi*, til bedre regional krafthandel, styrket sikkerhet, pålitelighet og bærekraft i strømforsyningen i det sørlige Afrika.

UNDP har med norsk støtte gitt bistand til 150 000 sykklonrammede husholdninger i *Mosambik* gjennom et «mat for arbeid»-program, inkludert gjenoppbyggelsen av tre markeder, gjenreising av 40 klasserom for 8 000 elever, reparasjon av 32 offentlige bygninger og spesialopplæring av 200 håndverkere for å bygge motstandsdyktige hus og offentlige bygninger som er bedre rustet til neste sykklon. En norskstøttet undersøkelse viste at kontantoverføringer hadde positiv effekt, og kan være spesielt hensiktsmessige i gjenoppbyggingen etter naturkatastrofer. Støtte til FNs befolkningsfond (UNFPA) bidro til at 2 000 kvinner og jenter i regionene Sofala og Cabo Delgado fikk opplæring i inntektsgivende aktiviteter. Norskstøttede prosjekter i Cabo Delgado er imidlertid blitt rammet av den vanskelige sikkerhetssituasjonen. Infrastruktur er blitt ødelagt og virksomhet måtte flytte.

I arbeidet med å legge grunnlaget for varig økonomisk vekst nådde *Somalia* en milepæl i 2020 da landet ble godkjent for gjeldsletteordningen HIPC (Heavily Indebted Poor Countries Initiative). Norge bidro med overgangslån slik at gjelden til Verdensbanken ble slettet. Verdensbankens flergiverfond, der Norge er en av de største giverne, har vært instrumentelt for å legge grunnlaget for de økonomiske reformene som muliggjorde HIPC-kvalifiseringen. Til tross for de negative virkningene pandemien har hatt på Somalias økonomi og de politiske konfliktene mellom sentralmyndighetene og noen av medlemsstatene, klarte Finansdepartementet å oppnå flere reformkriterier satt av flergiverfondet i 2020. Framgangen omfatter bl.a. utdanningssektoren og krav om tilsyn ved skolene.

Gjennom flergiverfondets kriseresponsprogram har mer enn 200 000 fattige husholdninger fått kontantoverføringer. Forutsigbar støtte har gjort husholdningene bedre i stand til å budsjettere og betale for mat, vann og medisiner. Kriseresponsprogrammet ble gjennomført i samarbeid

med FN og bidrar til å bygge bro mellom akutt og langsiktig innsats.

I *Sudan* støttet Norge gjennomføringen av økonomiske reformer gjennom kontantstøtteprogrammet «Family Support Program» i regi av Verdensbanken og Verdens matvareprogram (WFP). Programmet skal bøte på bivirkningene av nødvendige, økonomiske reformer, særlig for de fattigste delene av den befolkningen.

I *Sør-Sudan* bidro støtte til Norsk Folkehjelp til at 45 826 husstander mottok støtte i 2020. 65 spare- og lånegrupper, 46 kvinnegrupper med fiskere, ti bondegrupper og 23 ungdomsgrupper ble støttet med opplæring og utstyr. De fikk også opplæring i forebygging av kjønnsbasert vold. Videre ble tilgangen til dyrehelsetjeneste forbedret og seks nye vannbrønner boret opp.

I *Tanzania* bidro norsk støtte gjennom Det østafrikanske regionale fellesskapet (EAC) til innføring av protokollen for et felles marked, bl.a. gjennom harmonisering av kvalitetsstandarder for varer og tjenester og koordinering av sosiale sikkerhetsnett i regionen. Det norskstøttede Trade Mark East Africa (TMEA) bidro til bedre nasjonale handelssystemer gjennom nye digitale løsninger for bl.a. medisiner, cashewnøtter og opprinnelsesbevis. Oppgradering av digitale avlesnings- og registreringssystemer økte kapasiteten og effektiviteten både ved landets grenseposter og i havnen i Dar es Salaam.

FNs fellesprogram i Kigoma-regionen bidro til økt produktivitet, redusert avlingstap og bedre markedstilgang for småbønder. 14 000 bønder fikk opplæring i bedre lagring av avlingene. Kvinner og ungdoms økonomiske status ble styrket med 400 nye arbeidsplasser. 3 293 foreldre deltok i foreldregrupper for forebygging av vold mot barn. Det ble registrert en betydelig økning i rapporterte tilfeller av vold, som trolig skyldes økt bevissthet om problematikken snarere enn økt vold. Kigoma-programmet har videre gitt 37 700 personer tilgang til rent vann og 17 600 har fått bedre hygieneforhold.

I Uganda nådde kontantstøtten som Flyktninghjelpen distribuerte til flyktning- og vertsamfunn, så vel som til urbane fattige husholdninger, 5 484 personer. 85 pst. av mottakerne rapporterte om redusert sårbarhet under pandemien og at de kunne sikre familien mat på bordet takket være kontantutbetalingen. Et prosjekt gjennom organisasjonen Caritas for kvinnelige flyktninger i nord, sørget for hygiene- og smitteverntiltak. De bidro også til folkeopplysning om covid-19-pandemien for sårbare grupper. Støtten til FNs høykommissær for flyktninger vektla tiltak som har gitt

energi til om lag 2 000 husholdninger og gjort flyktningeresponsen mer miljøvennlig.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 2 627,7 mill. kroner for 2022. Det er en økning på 450 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. 120 mill. kroner av økningen vil gå til klimatilpasning, forebygging av klimarelaterte katastrofer og sultbekjempelse, 85 mill. kroner i økt satsing på sosiale sikkerhetsnett og 102 mill. kroner til å styrke arbeidet med matsikkerhet, fisk og landbruk. Bilateral bistand til helse, inkludert til seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR), økes med 50 mill. kroner. Det er også satt av 105 mill. kroner til gjeldslette i Sudan. Bilateral bistand til Kenya reduseres med 12 mill. kroner.

Post 76 Asia, kan overføres

Bevilgningen dekker tiltak i land i Asia og Oseania med hovedvekt på langsiktig utviklingssamarbeid, særlig i partnerlandene Indonesia, Myanmar og Nepal. Bevilgningen dekker også samarbeid med land som India og Kina, som på ulike måter er viktige for å nå bærekraftsmålene. I tillegg til støtten som gis til enkeltland gis det regional støtte gjennom International Centre for Integrated Mountain Development (ICIMOD), Sammenslutningen av sørøst-asiatiske nasjoner (ASEAN) og Asia-Europe Meeting (ASEM).

Mål 2022

Bevilgningen støtter bærekraftsmål 1 – Utrydde alle former for fattigdom i hele verden, 3 – Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder, 4 – Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle, 5 – Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet, 7 – Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris, 8 – Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle, 13 – Handle umiddelbart for å bekjempe klimendringene og konsekvensene av dem, 14 – Bevare og bruke havet og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling, og 16 – Fremme fredelige samfunn for bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål i regionen:

- Sikkerhet og stabilitet er økt.
- Styresett er forbedret.
- Økonomisk og sosial utvikling er styrket.

Prioriteringer 2022

Under målet om forbedret styresett prioriteres tiltak som fremmer politisk stabilitet, demokratiske prosesser og deltakelse, rettsstatsprinsipper, menneskerettigheter og likestilling.

Under målet om styrket økonomisk og sosial utvikling prioriteres utdanning, helse, næringsutvikling og jobbskaping, klima, miljø, bærekraftig havforvaltning, marin forsøpling og bærekraftig energi. Fra 2022 er også klimatilpasning et prioritert område. Norsk bistand i Asia skal bidra til å dempe de sosioøkonomiske konsekvensene av covid-19-pandemien og de langsiktige effektene av denne på landnivå. Sårbare og marginaliserte grupper er prioriterte målgrupper.

Sterk økonomisk vekst har gjort at mange av landene i regionen har gått fra å være lavinntektsland til å få status som mellominntektsland. Den norske bistanden til Asia er derfor blitt redusert de senere årene. Regjeringen vil fortsette å prioritere det langsiktige samarbeidet med partnerlandene *Indonesia*, *Myanmar* og *Nepal*. I Indonesia vil støtten være særlig rettet inn mot å sikre bærekraftig havforvaltning og innsats mot marin forsøpling. I Nepal skal støtten bidra til landets reformprosess, herunder bidra til inkluderende og velfungerende styresett, offentlig kvalitetsutdanning for alle, inkludert for sårbare grupper, samt bærekraftig økonomisk vekst basert på vannkraft. I tillegg skal klima og miljø prioriteres i støtten til Nepal. Likestilling, spesielt tiltak mot kjønnsbasert vold, skal også prioriteres. I Myanmar skal støtten rettes mot freds- og demokratiseringsarbeid, menneskerettigheter, spesielt sårbare grupper og situasjonen i Rakhine. Gitt situasjonen etter kuppet undersøkes ulike tilnærminger til hvordan Norge best kan innrette bistanden.

I tillegg til partnerlandene vil bevilgningen på posten gå til strategiske utviklingsinnsatser i noen utvalgte land med store behov. Bevilgningen vil videre gå til prioriterte innsatser i samarbeidet med *Kina* og *India*, som er sentrale for å oppfylle klima- og bærekraftsmålene. Bevilgningene som går til arbeid i Kina er kraftig redusert under denne regjeringen, og fases gradvis ut.

Regjeringen vil videreføre og styrke partnerskapet med ASEAN innenfor prioriterte sektorer. En ny femårig avtale mellom Norge og ASEAN

trådte i kraft i 2021. Avtalen utgjør et rammeverk for å videreføre det strategiske samarbeidet og støtte prosjekter og aktiviteter for å nå bærekraftsmålene innenfor prioriterte sektorer som klima og miljø, energi, hav og bekjempelse av marin forurensning, handel og næringsutvikling, fred, forsoning og sikkerhet, menneskerettigheter, utdanning og global helse.

Regjeringen vil videre fortsette å delta i Asia-Europe Meeting (ASEM) med en tydelig norsk profil på utvalgte temaer. Regjeringen vil dessuten fortsette å støtte klima- og utviklingssamarbeidet mellom de åtte medlemslandene i International Centre for Integrated Mountain Development (ICIMOD): Afghanistan, Bangladesh, Bhutan, Kina, India, Myanmar, Nepal og Pakistan. Sentralt i samarbeidet er økt kunnskap om klimendringene i Himalaya-regionen, og gjennomføring av pilotprosjekter for klimatilpasning for sårbare grupper.

Rapport 2020

Sikkerhet og stabilitet er økt

Gjennom støtte til Norsk Folkehjelp i *Myanmar* bidro Norge til å løfte fram siviles – og spesielt kvinners – stemmer i et forsoningsarbeid som fortsatt domineres av mannlige representanter fra militære og væpnede grupper. Norge bidro i det viktige oppfølgingsarbeidet etter at Myanmar signerte en felles uttalelse med FN om forebygging av seksuell vold.

I *Nepal* bidro norsk støtte til å styrke FNs stedlige koordinators rolle som pådriver for FN-reform og felles koordinert arbeid på landnivå. Kontoret gjorde et viktig koordineringsarbeid under hele pandemien og bidro til FNs krisehåndtering i samarbeid med myndigheter og sivilt samfunn. Norsk støtte til FNs stedlige koordinator bidro i 2020 også til utvikling av et felles program for covid-19-respons for FN-organisasjoner under generalsekretærens flegiverfond.

Styresett er forbedret

I *Nepal* bidro Norge gjennom FNs utviklingsprogram (UNDP) til kapasitetsbygging av det føderale parlamentet og provinsforsamlingene. I 2020 medvirket kompetansebyggingen til at elleve lovforslag ble gjennomgått og kvalitetssikret av parlamentsmedlemmer, og seks av forslagene ble vedtatt. Parlamentskomiteene drev også oppsyn med myndighetenes håndtering av pandemien, som resulterte i 17 direktiver til relevante myndigheter for å bedre situasjonen for befolkningen under

nedstengningen. Det ble installert videokonferanseutstyr i flere provinsforsamlinger og føderale parlamentskomiteer for å sikre bedre kommunikasjon under pandemien. Det landsomfattende styresettprogrammet som Norge støtter, utviklet i 2020 en strategi for likestilling og sosial inkludering for føderalt, provins- og kommunalt nivå. Det er også utviklet et rammeverk for sosial inkludering som skal bistå marginaliserte grupper i å delta i styringsmekanismer og få tilgang på tjenester.

I *Indonesia* har norsk støtte styrket kapasiteten til det indonesiske direktoratet som skal forvalte landets bistandsmidler, bl.a. overfor Øst-Timor. Arbeidet omfattet bl.a. å utarbeide sentrale mål- og forvaltningsdokumenter. I sør-sør-samarbeidet mellom Indonesia og Øst-Timor finansierte Norge undersøkelser om de økonomiske konsekvensene av pandemien og stengte grenser for bønder bosatt ved grensen mellom Indonesia og den timoresiske enklaven Oecusse.

I *Myanmar* bidro norsk støtte til organisasjonen International IDEA til økt kunnskap om demokrati blant parlamentarikerne som utarbeidet lovforslag om grunnlovsendring. Våren 2020 ble lovforslagene nedstemt i parlamentet, men prosessen var et viktig steg i retning av en mer demokratisk grunnlov i Myanmar. Norsk bistand bidro til å øke internasjonaliseringen av myanmarsk akademia gjennom akademisk kapasitetsbygging av flere yngre forskere.

Norsk støtte til valgobservasjon på *Sri Lanka*, gjennom den lokale sivilsamfunnsorganisasjonen People's Action for Free and Fair Elections (PAFFREL), bidro til at nærmere 5 000 valgobservatører kunne observere parlamentsvalget i august 2020. Brudd på valglovgivningen kunne raskt rapporteres til valgkommisjonen og politiet. Støtten fra Norge til PAFFRELS innsats bidro også til å redusere trakassering av kvinnelige politikere under valgkampen. Parlamentsvalget fant sted uten betydelig vold, og valgdeltakelsen var på over 75 pst.

Rettsikkerheten er økt

I *Nepal* bidro Norge, i samarbeid med UNDP, til å styrke rettsikkerheten til befolkningen gjennom støtte til gjennomføring av Nepals politikk for fri rettshjelp. Den skal bl.a. sikre rettshjelp for kvinner og marginaliserte grupper. Det har blitt opprettet et nasjonalt sekretariat for fri rettshjelp, utviklet et system for overvåking og oppfølging, samt utarbeidet lovforslag for fri rettshjelp. Over 15 000 personer, hvorav 60 pst. kvinner, fikk i 2020

økt kompetanse i lovarbeid, og over 4 400 personer, hvorav 71 pst. kvinner, mottok fri retts hjelp.

I *Pakistan* støttet Norge kapasitetsbygging hos politiet i to distrikter i Punjab, gjennom FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC). 253 polititjenestemenn fikk opplæring i draps-etterforskning, avhørsteknikker og behandling av vitner og ofre. 806 tjenestemenn innen påtale fikk opplæring i tema som vold mot kvinner, åstedsgranskning og etterforskning. En viktig milepæl i prosjektet var åpningen av et krisesenter for kvinner og ungdom i Gujarat. Senteret øker kvinners mulighet til å rapportere overgrep, og forbedrer politiets vilkår for å etterforske vold og overgrep i hjemmet.

På *Sri Lanka* bidro norsk støtte til Transparency Internationals arbeid mot korrupsjon til økt åpenhet i offentlig forvaltning i landet, og til å inkludere minoriteter og sårbare grupper i styringsprosesser. Gjennom opplæring om Sri Lankas offentlighetslov fikk personer og lokalsamfunn hjelp med å fremme totalt 471 innsynsbegjæringer i 2020. Innsatsen for å fremme åpenhet i parlamentet førte til at 12 parlamentarikere offentliggjorde informasjon om sine eiendeler og bindinger til forretningsvirksomhet. Kampanjer ble gjennomført for å øke bevisstheten i samfunnet og rettsvesenet omkring seksuell utpressing.

Den økonomiske og sosiale utviklingen er styrket

I *Myanmar* øremerket Norge midler til covid-19-vinduet til flergiverfondet LIFT. Gjennom LIFT fikk 2,3 millioner sårbare mennesker tilpasset bistand, som kontantoverføringer, mat, lån, husly, rettslig assistanse og inntektsgenererende opplæring. Mennesker som er spesielt hardt rammet av covid-19, bl.a. internt fordrevne, er i målgruppen.

I *Pakistan* bidro Norge gjennom FNs utviklingsprogram (UNDP) til å styrke ungdoms muligheter og evner til å påvirke, og samhandle med myndighetene. Så langt fikk 7 385 unge mennesker opplæring eller deltok på samlinger. Grunnet pandemien måtte flere aktiviteter gjennomføres digitalt. 2 896 ungdommer (2329 menn og 567 kvinner) fikk yrkesopplæring, hvorav 92 fikk jobb i privat sektor. Videre støttet Norge organisasjonen Agha Khan Cultural Services (AKCS) sin innsats for å bevare fortet Shah Burj i «The Walled City of Lahore». Fortet skal bidra til økonomisk utvikling ved å øke turismeinntektene. Fortet er nå ferdig restaurert, og har økt antall besøkende.

I *Bangladesh* bidro Norge gjennom International Maritime Organization (IMO) til økt bære-

kraft og jobbskaping i landets skipsgjenvinningssektor, bl.a. gjennom tiltak rettet mot utslipp og håndtering av farlig avfall. Det var også økt fokus på helse, miljø og sikkerhet for arbeiderne. Det er utarbeidet en plan for hva regjeringen må gjøre for å kvalifisere til å ratifisere Hong Kong-konvensjonen om sikker og miljømessig forsvarlig gjenvinning av skip. Videre bidro Norge gjennom Verdensbankens International Finance Corporation (IFC) til å gi kvinnelige entreprenører i små og mellomstore selskaper økt tilgang til kapital og digitale finansielle tjenester. Prosjektet har bl.a. resultert i en kredittgarantiordning administrert av Bangladesh sin sentralbank.

I ASEAN ble det i 2020 inngått flere flerårige avtaler innenfor Norway ASEAN Regional Integration Programme (NARIP). Disse vil på sikt bidra til å levere resultater innenfor utvalgte områder som bl.a. bekjempelse av marin forsøpling, utdanning, og kvinnelig entreprenørskap.

Sivilt samfunn er styrket

I *Øst-Timor* resulterte norsk støtte til sivil samfunn i 2020 i økt kunnskap og oppmerksomhet om vold i hjemmet, inkludert juridisk bistand til ofre. Arbeidet har styrket sivilsamfunnet og landets sosiale utvikling.

På *Sri Lanka* bidro norsk støtte til organisasjonen Council for Public Policy til at lokalpolitikere som representerer religiøse og etniske minoriteter på Sri Lanka fikk opplæring i politiske prosesser og hvordan man kan bygge konsensus på tvers av partipolitiske- og etnisk/religiøse skillelinjer. Møter mellom lokale religiøse ledere og sivilsamfunnsaktivister fremmet inter-religiøst samhold, og forebygget vold og ekstremisme. Norsk støtte til den lokale sivilsamfunnsorganisasjonen Sarvodaya bidro til at over 100 srilankiske ungdommer fikk opplæring i godt styresett, demokrati og politisk ledelse gjennom deltakelse på digitale og fysiske samlinger. Målet var å bygge broer på tvers av etniske og religiøse skillelinjer.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 558,5 mill. kroner for 2022. Dette er en økning på 75 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Av økningen vil 50 mill. kroner benyttes til klimatilpasning, forebygging av klimarelaterte katastrofer og sultbekjempelse. 25 mill. kroner vil gå til utdanning for sårbare grupper i Nepal.

Post 77 Latin-Amerika og Karibia, kan overføres

Bevilgningen dekker bistand til Latin-Amerika og Karibia med særlig vekt på tiltak av langsiktig karakter i partnerlandet *Colombia*, i *Haiti* og i *Guatemala*. I tillegg støtter bevilgningen enkelte regionale satsinger i Karibia, bl.a. på miljø, klima og marin forsøpling.

Mål 2022

Bevilgningen skal særlig støtte bærekraftsmål 16 – Fremme fredelige samfunn for bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer. Bevilgningen støtter også andre bærekraftsmål, som 3 – Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder, 4 – Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle og 5 – Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål i regionen:

- Sikkerhet og stabilitet er økt.
- Styresett er forbedret.
- Økonomisk og sosial utvikling er styrket.

Prioriteringer 2022

Regjeringen vil prioritere samarbeidet med *Colombia*, som Norges eneste partnerland i Latin-Amerika og Karibia. Det overordnede målet for Norge i Colombia er å bidra til bærekraftig fred. Fem år etter undertegningen av fredsavtalen mellom colombianske myndigheter og FARC, er arbeidet med å omsette avtalen fra teori til praksis fremdeles krevende. I tillegg er både covid-19-situasjonen og det store antallet venezuelanske migranter utfordrende. Brede satsinger med vekt på reintegrering av tidligere FARC-soldater, inkludert helse, utdanning og jobbskaping i tidligere konfliktrammede områder prioriteres. FNs flegiverfond for bærekraftig fred er den største kanalen for norsk bistand til gjennomføringen av fredsavtalen.

Den tredje og siste fasen av Mayaprogrammet, som har vært Norges hovedsatsing i *Guatemala* siden 2009, avsluttes i mars 2022. Regjeringen ønsker å videreføre den langsiktige støtten gjennom nye, strategiske tiltak, med særlig vekt på urfolk. Målet er å øke rettssikkerheten, redusere straffefriheten, samt å styrke sivilsamfunnet, og

på denne måten bidra til landets demokratiske utvikling.

I *Haiti* videreføres støtten til tiltak innen utdanning og helse så vel som til klimatilpasning og miljø. Haiti er det eneste landet i regionen på listen over verdens minst utviklede land. Det er sårbart for klimaendringer og politisk ustabil, og har store behov for bistand for å bedre den sosiale og økonomiske utviklingen.

Marin forsøpling, klima og miljø er prioriterte områder i det regionale arbeidet i Karibia. Samarbeidet med Det karibiske byrået for katastrofehåndtering (CDEMA) og Organisasjonen for østkaribiske stater (OECS) videreføres. FNs økonomiske kommisjon for Latin-Amerika og Karibia (ECLAC) har i flere år vært en strategisk partner for regionale økonomiske spørsmål, og samarbeidet vil fortsette i 2022.

Rapport 2020

Sikkerhet og stabilitet er økt

FNs flegiverfond for bærekraftig fred er Norges viktigste kanal for støtte til *Colombia*. Fondet bidro til økt stabilitet og sikkerhet ved å styrke lokale utviklingsprogrammer i 170 spesielt konfliktutsatte kommuner. Gjennom å bedre den statlige tilstedeværelsen i disse områdene, bidro fondet til å bygge ut infrastrukturen, bedre helse- og utdanningstilbudet og hindre rekruttering av barn og unge til væpnede grupper. Gjennom støtte til fondet har også minebelagte områder blitt ryddet og sikkerheten i disse områdene har økt.

Sivilsamfunnsorganisasjoner i Colombia har blitt opplært i selvbeskyttelse. Dette er avgjørende, gitt at sivilsamfunnsledere og menneskerettighetsforsvarere er spesielt utsatt for trusler og drap.

Haitis helsesystem har av flere årsaker hatt utfordringer med å takle covid-19-pandemien. Mangelen på helsepersonell og kunnskap om smittevern har påvirket håndteringen. Gjennom et samarbeid med UNDP ble helsevesenet og deres kapasitet til å håndtere covid-19-pandemien styrket.

Styresett er forbedret

Anti-korrupsjonsarbeidet i *Brasil* har de siste årene vært gjenstand for en rekke tilbakeslag. Norsk støtte til Transparency International i Brasil ga relevante myndigheter og sivilsamfunn tilgang til økt kunnskap og kompetanse om åpenhet og beste praksis for offentlige anskaffelser.

Norsk støtte økte kunnskapen i politiet i *Colombia* om interne likestillingsutfordringer og det ble iverksatt tiltak for å gjøre politiet mer kjønns sensitivt. Gjennom norsk innsats ble også styringen av petroleumssektoren bedret på lokalt og regionalt nivå, som følge av dialog og bevisstgjøring om politiske, sosiale og økonomiske konsekvenser av petroleumsproduksjon.

I *Guatemala* har Mayaprogrammet vært flaggskipet i Norges utviklingssamarbeid i mange år. Programmet styrket urfolks tilgang til rettsvern, utdanning og politisk deltakelse. Programmet har særlig støttet tiltak rettet mot urfolkskvinner og ungdom og har bl.a. bidratt til at urfolk får en utdanning som tar hensyn til deres kulturelle identitet og språk. I tillegg er opplæringen i politisk påvirkning og deltakelse styrket. Urfolksorganisasjoner har fått bedre kunnskap om, og evner til, strategisk rettergang og oppfølging av dommer. Dette arbeidet har ført til framgang i flere rettssaker og bl.a. gikk tre dommer i landets Grunnlovsdomstol i urfolksorganisasjoners favør i 2020.

Med støtte fra Norge bidro Carter-senterets observasjon av 2020-valget i *Guyana* til å styrke valgprosessens troverdighet og åpenhet. I tillegg til selve valgobservasjonen, ble flere av senterets konkrete anbefalinger om bl.a. utplassering av stemmelokaler og valglistor, etterfulgt i valgplanleggingen.

Rettsikkerheten er økt

Gjennom å sikre ofre av den langvarige konflikten i *Colombia* tilgang til rettsystemet og systemet for overgangsrettferdighet, bidro norskstøttede tiltak til økt rettsikkerhet. Over 14 000 ofre fra konflikten har tilgang til systemet for overgangsrettferdighet. På denne måten ble viktige vitnesbyrd presentert til Sannhetskommisjonen og Spesialjurisdiksjonen for fred, som samlet utgjør en bærebjelke i gjennomføringen av fredsavtalen fra 2016.

Norge bidro til økt rettsikkerhet i *Guatemala* gjennom et samarbeid mellom International Commission of Jurists (ICJ) og Mayaadvokatene. 2020 var det siste året i prosjektets andre fase og evalueringene viser at prosjektet i stor grad har nådd sine mål. I tillegg har Norge bidratt til samarbeidet mellom den norske advokatforeningen og Mayaadvokatene, med mål om å styrke rettsikkerheten, særlig for urbefolkningen. Mayaadvokatene fører bl.a. strategiske rettssaker for urbefolk-

ningen, og flere av sakene omhandler urfolks rettigheter til land og til å delta i offentlige høringer. Dessverre skapte pandemien så store forsinkelser i gjennomføringen av disse rettssakene at de ikke ble avsluttet innen prosjektperioden.

Norsk støtte til International Commission of Jurists sitt arbeid i *Venezuela* har gitt FNs menneskerettighetsråd og Den interamerikanske menneskerettighetsdomstolen bedre innsikt i menneskerettighetssituasjonen i landet. Venezuelanske journalister og sivilsamfunn har også fått økt kunnskap om det internasjonale menneskerettighetssystemet.

Den økonomiske utviklingen er styrket

I *Colombia* bidro norsk støtte til oppstart av en rekke inntektsgivende prosjekter som har økt den økonomiske utviklingen lokalt. Dette har gitt tidligere FARC-soldater et nytt livsgrunnlag. Støtte til Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) bidro også til å styrke kvinneorganisasjoner i utvalgte områder. Kvinner fikk opplæring i å etablere egne bedrifter, som førte til både økt sosial samhörighet og bedret matsikkerhet.

Norge har i en årrekke samarbeidet med ECLAC om utvalgte tema innen inkluderende og bærekraftig økonomisk utvikling. Samarbeidet førte i til økt kunnskap om politikktutvikling innen utdanning, yrkesutdanning og sysselsetting i regionen.

Sivilt samfunn er styrket

Omfanget av vold mot kvinner har økt under pandemien. Karantene og isolasjon gjorde det vanskeligere å rapportere overgrep og vold. I *Brasil* samarbeidet Norge med FNs befolkningsfond (UNFPA), som bidro til å styrke sivilsamfunns kapasitet til å bekjempe kjønnsbasert vold.

Gjennom støtte til sivilsamfunnsorganisasjoner i *Colombia* bidro Norge til å fremme fred og forsoning og til å beskytte menneskerettighetene og menneskerettighetsforsvarere.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 192,3 mill. kroner for 2022. Dette er en økning på 15 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Økningen skal benyttes til klimatilpasning, forebygging av klimarelaterte katastrofer og sultbekjempelse i Haiti.

Kap. 160 Helse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
70	Helse, <i>kan overføres</i>	5 182 736	3 681 186	3 877 297
71	Verdens helseorganisasjon (WHO), <i>kan overføres</i>	225 500	235 500	235 500
72	FNs aidsprogram (UNAIDS), <i>kan overføres</i>	60 000	45 000	45 000
	Sum kap. 160	5 468 236	3 961 686	4 157 797

Helse er et prioritert område i norsk utviklingspolitikk. En helhetlig og aktiv norsk politikk for global helse er nødvendig for å nå viktige utviklingspolitiske mål. Covid-19 utgjør fortsatt en alvorlig helsekrise i de fleste av verdens land. Pandemien illustrerer tydelig betydningen av investeringer i helse, spesielt i land med svake helse-systemer. Den norske innsatsen til helse skal hovedsakelig gå til forebygging av smittsomme og ikke-smittsomme sykdommer, reduksjon av barne- og mødredødelighet, styrket seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR), universell helsedekning og global helsesikkerhet. Norge fortsetter å bidra både finansielt og med kompetanse, og viderefører politisk lederskap på et område som har hatt stor framgang, men hvor det fortsatt er store utfordringer.

Helse som globalt fellesgode

Koronapandemien har vist hvordan alle lands nasjonale helsesikkerhet og beredskap er avhengig av solide strukturer for internasjonalt samarbeid – også land med sterke helsesystemer, slik som Norge. Ingen land kan effektivt håndtere en pandemi uten internasjonale systemer for funksjoner som overvåkning, effektiv varsling, forskning og utvikling, tilgang til vaksiner, legemidler og medisinsk utstyr. Disse er avgjørende for den nasjonale evnen til å forebygge og bekjempe smitte. Slike funksjoner avhenger både av kvaliteten og kapasiteten på nasjonale helsesystemer, nasjonale myndigheters evne og vilje til å delta i internasjonalt samarbeid, og av organisasjoner som har globalt allmenntilgitt funksjoner innen helse, slik som Verdens helseorganisasjon (WHO) og vaksinekoalisjonen CEPI. Alt dette er innsatsfaktorer i helsesikkerhet som kommer alle til gode. Helsesikkerhet er et globalt fellesgode.

Hoveddelen av internasjonale investeringer for bedre helse har i flere tiår vært rettet inn mot å

bekjempe sykdommer i utviklingsland gjennom utviklingsbistanden. Norge har tatt en lederrolle i dette arbeidet. Denne helsebistanden har bidratt til gode resultater, som økt vaksinedekning og redusert mødre- og barnedødelighet.

Det er en økende erkjennelse av at verden har underinvestert i global helsesikkerhet, som styrket beredskap og responsevne for nye pandemier. Alle land har egeninteresse i å investere i slike globale fellesgoder. Slike investeringer kan ses på som investeringer i kritisk infrastruktur for nasjonal beredskap i en verden som blir vevet stadig tettere sammen.

Evalueringer fra bl.a. det WHO-oppnevnte uavhengige panelet for pandemiberedskap og -respons (IPPPR) og G20 sitt høynivåpanel for finansiering av globale fellesgoder (HLIP) viser til et samlet behov for internasjonale investeringer på USD 15 mrd. per år, og for muligheten til raskt å kunne frigjøre flere titalls milliarder USD når en krise inntreffer. Mesteparten av dette vil trolig ikke falle inn under kriteriene for offisiell utviklingsbistand (ODA), og vil måtte finansieres utenfor rammen som settes av til bistand.

For at verden skal stå bedre rustet når neste helsekrise inntreffer, må landene være bedre koordinert på nasjonalt, regionalt og globalt nivå. Pandemien har gjort det enda tydeligere hvilken avgjørende betydning helse og helsesikkerhet har for samfunnet som helhet. Forebygging og håndtering av helsekriser må skje på tvers av sektorer og bygge på en bred samfunnsinnsats. Forbedringer av systemer på nasjonalt og internasjonalt nivå bør forankres på øverste politiske nivå. Det er også behov for mer klarhet om organisasjoners roller og lands ansvar når en helsekrise inntreffer, for å sikre bedre samarbeid og økt forutsigbarhet. Land bør kunne stille hverandre til ansvar for dette gjennom sterkere regulering og økt åpenhet.

Norge deltar aktivt i internasjonale prosesser for en styrket global helseberedskap. Dette arbeidet er i en tidlig fase, og prioriteringer og behov er ennå ikke avklart. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med ytterligere informasjon.

Post 70 Helse, kan overføres

Denne bevilgningen dekker støtte til tiltak som skal redusere sykdomsbyrde og dødelighet i utviklingsland. Spesielt viktig er bekjempelse av smittsomme og ikke-smittsomme sykdommer, seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, forskning, produktutvikling og innovasjon, samt faglig bistand for å oppnå universell helsedekning. Det legges særlig vekt på innsats i Afrika sør for Sahara, de minst utviklede landene og beskyttelse av sårbare og marginaliserte grupper.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 3 – Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder. Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Sykdomsbyrden og dødeligheten, særlig blant sårbare og marginaliserte grupper, er redusert.
- Vaksinasjonsgraden i utviklingsland er økt.
- Antallet nye tilfeller av hiv, tuberkulose og malaria er begrenset.
- Ressursbruken til helseformål i utviklingsland, inkludert fra innenlandske kilder, er økt.
- Forekomsten av ikke-smittsomme sykdommer i lavinntektsland er redusert.
- Tilgangen på gode helserelaterede produkter er økt.
- Seksuell og reproduktiv helse og rettigheter er bedret.
- Helsesystemene i utviklingsland er mer bærekraftige.
- Beredskapen for pandemibekjempelse er forbedret.

Prioriteringer 2022

I 2022 vil støtten til vaksinealliansen Gavi videreføres i tråd med inngåtte avtaler om norsk støtte til Gavis strategi fra 2021–2025 på 6,25 mrd. kroner. I tillegg vil Norge bidra med til sammen 4 mrd. kroner fram til 2030 til Gavis arbeid gjennom finansieringsmekanismen for vaksiner, IFFIm. Økt vaksinedekning hvor ingen skal utelates, styrkede helsesystemer og universell dekning, samt bærekraftig finansiering av nasjonale vaksineprogram

er hovedmålene for Gavi. Norge vil støtte disse målene, noe som er særlig viktig siden covid-19 har ført til avbrudd og forsinkelser i rutineimmunisering.

Norge vil fortsette å være en pådriver for å bekjempe smittsomme sykdommer som aids, tuberkulose og malaria. Støtten til Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria vil videreføres på et høyt nivå.

Innsats til å bekjempe ikke-smittsomme sykdommer vil trappes opp. I tillegg til økt innsats over denne posten, inkluderer dette også enkelte prosjekter som dekkes under andre poster. Innsatsen vil rettes inn mot forebygging og tilgang til behandling av sykdommer som hjerte- og karsykdommer, kreft, lungesykdommer, diabetes og psykiske lidelser. Dette omfatter bl.a. tiltak for å begrense tobakksbruk, luftforurensning, skadelig bruk av alkohol og usunt kosthold, samt styrking av nasjonale helsetjenester. Det inkluderer innsats på psykisk helse, tilgang til medisiner for diabetes og hjerte/kar sykdommer og introduksjon av helsetjenester. Opptappingen er i tråd med regjeringens strategi på feltet.

Innsatsen gjennom Den globale finansieringsfasiliteten for kvinners, barns og ungdoms helse (GFF) vil støttes også i 2022.

Innsatsen for å fremme seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR) fortsetter i 2022, herunder støtte til tilgang til prevensjon og reproduktive helseprodukter. Norge vil fortsette å bidra til økt, global innsats for universell helsedekning og styrket primærhelsetjeneste gjennom multilaterale og bilaterale partnere. Regjeringen har forpliktet seg til å investere 9,6 mrd. kroner til SRHR og 760 mill. kroner til bekjempelse av skadelige skikker (til sammen 10,4 mrd. kroner) for perioden 2020–2025. Forpliktelsene blir finansiert under flere poster. Sammen med en rekke land, i stadig bredere allianser, arbeider Norge også for å motvirke at internasjonale forpliktelser og etablerte rettigheter på dette feltet svekkes.

Det blir også gitt støtte til forskning og innovasjon under posten. Posten vil fra 2022 kunne finansiere et globalt knutepunkt for helseinnovasjon i Oslo, drevet av FNs barnefond (Unicef). Unicef vil legge hovedbolken av sitt innovasjonsarbeid innen helse til Norge. Unicef tok dette valget etter å ha vurdert seks ulike medlemslands helseinnovasjonsarbeid og tilhørende økosystemer for forskning og innovasjon innen helse. Norge ble ansett for å være det mest relevante stedet å lokalisere deres kontor. Det globale knutepunktet vil samarbeide tett med innovasjonsmiljøer i Norge og utviklingsland.

Utviklingen av covid-19-pandemien vil bli fulgt nøye. Beskyttelse av sårbare og marginaliserte grupper, smittevern, behandling og rettferdig fordeling av vaksiner er viktig. Ny kunnskap om covid-19 gjennom året vil kunne medføre endringer i prioriteringene for helsebistanden. Utenriksdepartementet vil delta i drøftinger om rollen til organisasjoner som får støtte under posten i framtidig pandemiforebygging og respons, og bidra til styrket internasjonal helseberedskap.

Rapport 2020

Vaksinasjonsgraden i utviklingsland er økt

En analyse fra mai 2020, utført av Gavi, WHO og Unicef, viste at avbrudd i rutinevaksinering som følge av covid-19-pandemien har gjort at 80 millioner barn under ett år er i fare for å pådra seg sykdommer som kan forebygges av vaksiner. Av 68 planlagte vaksinasjonsprogrammer støttet av Gavi i 2020, ble 47 forsinket. Dette etterslepet i rutinevaksinering må tas igjen senere. I perioden 2000–2020 har Gavi bidratt til å vaksinere mer enn 888 millioner barn, hvorav 64 millioner i 2020. 324 millioner barn ble vaksinert i strategiperioden 2016–2020, som gikk utover målet om å vaksinere 300 millioner barn. Det anslås at mer enn 15 millioner forventede dødsfall har blitt forhindre gjennom vaksinasjon gjennom Gavi siden 2000, hvorav mer enn 6,9 millioner i strategiperioden 2016–2020. Måltallet for strategiperioden var 5–6 millioner forhindrede dødsfall. Ved utgangen av 2020 var mer enn 7,1 millioner jenter blitt vaksinert mot HPV. Rettferdig tilgang til vaksiner er kjernen i Gavis arbeid. Gavi tok ansvar for å etablerte COVAX-samarbeidet for likeverdig tilgang til covid-19-vaksiner globalt. I løpet av 2020 etablerte Gavi bl.a. styringsstrukturen for COVAX, inngikk avtaler med vaksineprodusenter, mobiliserte ressurser og inngikk avtaler med givere og medlemsland i COVAX.

Antallet nye tilfeller av hiv, tuberkulose og malaria er begrenset

Det er estimert at Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria har bidratt til å redde 44 millioner liv siden 2002. I 2020 oppnådde land og regioner som fondet investerte i følgende samlede resultater:

- 21,9 millioner mennesker fikk hivbehandling. Det er 9 pst. økning fra 2019.
- 188 millioner myggnett ble utdelt. Det er 17 pst. økning fra 2019.

- 4,7 millioner personer fikk behandling for tuberkulose. Det er en nedgang på 18 pst. fra 2019, og skyldes covid-19-pandemien.

For å begrense den negative effekten covid-19 hadde på arbeidet med de tre sykdommene og bidra til nasjonale covid-19 innsatser, opprettet Det globale fondet en covid-19-responsmekanisme (C19RM). Gjennom denne mekanismen og økt programfleksibilitet, ble USD 980 mill. utbetalt i 2020 til 106 lav- og mellominntektsland og 14 programmer som dekker flere land. Mekanismen bidro til ACT-A.

Selv om disse investeringene bidro til å begrense den negative effekten covid-19 hadde på arbeidet med hiv, tuberkulose og malaria, rammet covid-19 forebyggingsarbeidet spesielt hardt. Vi ser bl.a. en nedgang på 11 pst. i antall personer som hadde tilgang på hivforebyggende tjenester. Det var også en nedgang i antall mennesker som ble testet for hiv på 22 pst. Tilsvarende gikk antall personer som ble testet og behandlet for tuberkulose ned med 18 pst. og de som ble behandlet for resistent tuberkulose ned med 19 pst. Imidlertid økte forebyggende tuberkulosebehandling for barn med 13 pst. fra 2019 til 2020. Til tross for avbrudd, ble ikke arbeidet med malaria like hardt rammet. Mest sannsynlig på grunn av gode tilpassingstiltak og lokale helsearbeidere, klarte landene med støtte fra Det globale fondet samlet sett å opprettholde forebyggende malariatiltak på tilnærmet samme nivå som året før.

Ressursbruken til helseformål i utviklingsland, inkludert fra innenlandske kilder, er økt

Det har blitt mobilisert betydelige nye ressurser til bekjempelse av pandemien i utviklingsland. Omdisponeringer av både givermidler og innenlandske ressurser har imidlertid hatt negative konsekvenser for annen tjenestelevering, spesielt i første halvår i 2020.

Ifølge Den globale finansieringsfasiliteten for kvinners, barns og ungdoms helse (GFF) hadde åtte av GFF-landene økt innenlandske ressurser til helse før pandemien. Under pandemiens første fase har det vært mellom 5 pst. og 75 pst. nedgang i dekning av viktige helseintervensjoner i de 36 landene som GFF støtter. Det har rammet kvinner og barn hardest. Flere husholdninger enn før har ikke råd til å betale for grunnleggende helsetjenester.

Med unntak av ni land som fikk unntak på grunn av covid-19-pandemien, betalte alle landene medfinansieringsforpliktelsene til Gavi-støttede vaksinasjonsprogrammer i tide i 2020. Antall vak-

sineprogrammer som opprinnelig ble introdusert av Gavi, og som nå blir finansiert av landene selv, har økt fra 40 programmer i 2018 til 47 i 2019, og videre til 49 i 2020. En gjennomgang av 192 programmer finansiert av Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria, viser at 90 pst. tilfredsstilte Det globale fondets krav til samfinansiering for perioden 2017–2019.

Sykdomsbyrden og dødeligheten blant kvinner, barn og ungdom er redusert

Sykdomsbyrden og dødeligheten blant kvinner, barn og ungdom var redusert før pandemien. GFF anslår at tilgangen til helsetjenester for kvinner, barn og ungdommer i 36 av verdens fattigste land falt med opptil 25 pst. sammenlignet med før pandemien. Det innebærer at fire millioner kvinner mistet tilgang til fødselshjelp, og mer enn fem millioner kvinner og ungdommer mistet tilgangen til prevensjonsmidler i første fase av pandemien. Det har medført uønskede svangerskap og farlige aborter.

Gjennom rask justering av innsatsen har GFF motvirket denne effekten og bidratt til å opprettholde livsviktige helsetjenester for kvinner, barn og ungdom. GFF etablerte også en ny covid-19-relatert støtteordning for å hjelpe land med håndtering av konsekvensene av pandemien. GFF bidrar dermed også inn i partnerskapet ACT-A.

Støtten via Kirkens Nødhjelp til sykehuset Haydom Lutheran Hospital i Tanzania bidro til redusert barnedødelighet og bedre mødrehelse i Tanzania.

Norsk støtte til grunnleggende helsetjenester i Malawi ga bedre tilgang til prevensjon, faglært fødselshjelp og beredskapsutstyr til koronapandemiens første fase.

Forekomsten av ikke-smittsomme sykdommer i lavinntektsland er redusert

Regjeringens strategi *Bedre helse, bedre liv. Innsats for å bekjempe ikke-smittsomme sykdommer i norsk utviklingspolitikk (2020–2024)* ble lansert i 2019. Et bistandsprogram for ikke-smittsomme sykdommer ble startet i 2020 gjennom en forberedende fase med planlegging av innsatsområder og aktiviteter. Det ble utbetalt totalt 140 mill. kroner i 2020 der hovedandelen gikk til Verdens helseorganisasjons (WHOs) globale program for forebygging av risikofaktorer, integrering av ikke smittsomme sykdommer, inkludert psykisk helse i primærhelsetjenesten, WHOs SAFER-program for forebygging av alkoholskader og WHOs arbeid med skatt på helseskadelige produkter.

Tilgangen på gode helserelaterte produkter er økt

Norsk støtte til Unitaid bidro til utvikling og oppskalering av løsninger og nye måter for å forebygge, diagnostisere og behandle hiv, tuberkulose, malaria, hepatitt-C og HPV. Den første kvalitetssikrede generiske medisinen for tuberkuloseforebyggende terapi ble gjort tilgjengelig for USD 15. I en rapport om finansiering av tuberkuloseforskning, som ble publisert i 2020 av Treatment Action Group (TAG) og FN Stop TB Partnership, ble Unitaid rangert på toppen av listen av multilaterale givere til pediatrik tuberkuloseforskning. Unitaid har også støttet utviklingen av en ny formulering av det antiretrovirale legemiddelet Dolutegravir (DTG), og redusert prisen med 75 pst. (fra USD 480 til USD 120 per barn). Det vil gjøre det mulig å behandle de yngste barna som lever med hiv med den beste tilgjengelige medisinen. Gjennom Medicines Patent Pools (MPP) sine lisenser og norsk støtte til disse gjennom Unitaid-finansiering, er det levert 15 milliarder doser medisiner i 141 lav- og mellominntektsland siden MPPs opprettelse i 2010.

Den andre perioden av programmet for global helse- og vaksinasjonsforskning (GLOBVAC2) varte fra 2012 til 2020.

GLOBVAC2 støttet i perioden 2012–2020: 40 forskerprosjekter, ni unge forskertalenter, seks personlige doktorgradsstipendiater, fem innovasjonsprosjekter i næringslivet, nettverket Norsk forum for global helseforskning (fordelt på tre prosjekter), Forskerskolen Norwegian Research School of Global Health og 23 arrangementer (totalt 64 prosjekter). 60 prosjekter fordelt på tema var som følger:

- Smittsomme sykdommer (30 prosjekter).
- Familieplanlegging, reproduktiv, mødre, spebarn, barn og ungdomshelse (22 prosjekter).
- Helsesystem/politikk (åtte prosjekter).

I 2020 har porteføljen for global utvikling og internasjonale relasjoner i tillegg finansiert fire forskerprosjekter som kan styrke kunnskapsgrunnlaget for håndteringen av den pågående pandemien i lavinntektsland i Afrika.

Seksuell og reproduktiv helse og rettigheter er bedret

Pandemien har satt tilbake arbeidet med vold mot kvinner og kjønnsbasert vold gjennom redusert tilgang til preventive tiltak og behandling av kvinner. FNs befolkningsfond (UNFPA) har anslått at kjønnsbasert vold øker med 15 millioner nye tilfeller for hver tredje måned med nedstenging.

Kapasiteten til å opprettholde seksuelle og reproduktive helsetjenester ble redusert i 2020. Tilgangen til prevensjonsmidler i helsetjenesten ble tidvis forhindret i 42 pst. av UNFPAs programland. Mer enn 200 av 885 millioner kvinner i utviklingsland mangler tilgang til prevensjonsmidler. Norsk støtte til det tematiske fondet UNFPA Supplies bidro til at produkter ble tilgjengelig under covid-19, selv når produksjonen av produkter og global transport stanset. Innsatsen bidrar også til måloppnåelse for delmålet om tilgang til helserelaterede produkter.

UNFPA Supplies sine felles oppkjøp og distribusjon av prevensjonsmidler bidro til å avverge ni millioner uønskede graviditeter i 46 programland.

Likevel har forsinkelser i tilgang til prevensjonsmidler i 115 lav- og mellominntektsland hatt negative konsekvenser i 2020. UNFPA har beregnet at resultatet er om lag 1,4 millioner graviditeter som ikke var planlagt.

GFF bidro til at SRHR ble inkludert i grunnleggende helsetjenester. Andelen som bruker prevensjon har på få år økt med 55 pst. i Afghanistan, 44 pst. i Uganda og fem pst. i Etiopia.

Partnerskapet for mødre-, nyfødt- og barnehelse (PMNCH) lanserte en ny strategi for perioden 2021–2025 og en syvpunktsagenda (Covid Call to Action) for å hindre tilbakegang for kvinners-, barns- og unges helse under covid-19. Oppropet mobiliserte tilslutninger til en samlet verdi av USD 20 mrd., hovedsakelig fra nasjonale myndigheter. Oppropet forventes å gi effekter i form av forbedret helse særlig for de mest sårbare.

Norge har siden 2010 støttet Every Woman Every Child-initiativet. Under FNs generalsekretærs ledelse, og i tråd med hans globale strategi for kvinners, barns og unges helse, er det for tiårsperioden til og med 2020 mobilisert forpliktelser for USD 186 mrd.

Gjennom fellesprogrammet med FNs barnefond (Unicef) og UNFPA bidro Norge til å fremme helserettigheter for risikoutsatte unge i *Etiopia* i 2020. Programmet arbeidet med aldersgruppen mellom ti og 24 år, og med å sikre likestilling og beskyttelse mot skadelige skikker og kjønnslemlestelse, samt seksuelle og reproduktive helserettigheter. I 2020 mottok over 57 000 ungdommer opplæring relatert til seksuell og reproduktiv helse og over 47 000 mottok direkte støtte og beskyttelse som en del av programmet. Flere enn 16 000 jenter fikk støtte til skolemateriell og hygieneartikler. 147 ungdomssentre mottok materiell og faglig støtte og over 1 400 sosialarbeidere fikk kompetanse til å nå ut til unge om

tema relatert til reproduktiv helse og seksualisert vold.

Norsk støtte til UNFPA i *Nigeria* bidro til at 36 helsestasjoner ble oppgradert, og at nesten 7 000 personer fikk tilgang til familieplanleggingstjenester og nødvendige prevensjons- og legemidler. Undervisning over radio og internett bidro ifølge UNFPA til at familier greide å holde jentene engasjert i skoleaktiviteter. Det bidro til å utsette tidlige ekteskap også i perioder hvor skolene holdt stengt. Selv om dokumenterte effekter foreløpig ikke er tilgjengelig, tyder informasjon så langt på at prosjektet lykkes i å bidra til økt bruk av prevensjon og at færre jenter sluttet på skolen.

Støtte til organisasjonen Pathfinder i *Mosambik* ga mer enn 130 000 ungdommer opplæring i seksuelle og reproduktive rettigheter, og bevissthet rundt kjønnsbasert vold. 47 000 ungdom mottok tjenester innen seksuell og reproduktiv helse. Det ble også gitt støtte til gjennomføringen av den nye abortloven og til utvikling av et bedre system for behandling av kvinner som tar abort.

SRHR-innsatsen ble i 2020 også finansiert under følgende poster:

- kap. 160 *Helse*, post 72 *FNs aidsprogram (UNAIDS)*
- kap. 161 *Utdanning, forskning og faglig samarbeid*, post 70 *Utdanning*
- kap. 164 *Likestilling*, post 70 *Likestilling*, post 71 *FNs befolkningsfond (UNFPA)* og post 72 *Sårbare grupper*

Helsesystemene i utviklingsland er mer bærekraftige

Fondet Working for Health Multi Partner Trust Fund bidro med norsk støtte til Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO), OECD og WHO sin innsats for å øke kapasiteten i 16 land innen utvikling, planlegging og disponering av helsepersonell. En uavhengig gjennomgang i 2021 konkluderte med at fondet har bidratt til bedret helseledelse, inkludert disponering av helsepersonell i landene. Den viste også at fondet har bidratt til en tverrsektoriell tilnærming til helsepersonellspørsmål, og til økt samarbeid regionalt om slike spørsmål. Health Information System Programme (HISP) og Universitetet i Oslo (UiO) har utviklet programvareplattformen DHIS2, som gjorde det mulig å spore og registrere koronasmittede. Den er blitt brukt til å lage et kontaktregister for smittede, mulige smittede og kjente kontakter i 36 utviklingsland i 2020. Gjennom en app ble smitteutfeller kartlagt med GPS-posisjoner som helsemyndighetene kan følge. Det bidro til at informasjon om covid-19 ble samlet inn og brukt til fore-

byggingstiltak og respons. *Sri Lanka* har et nasjonalt system basert på DHIS2, og var det første landet som utviklet apper for covid-19-overvåking. Appene ble brukt som modell for 19 afrikanske land. Effekten har vært en betydelig raskere utrulling av systemer for å spore covid-19, basert på eksisterende data.

Programvaren holder også oversikt over befolkningens helsetilstand gjennom overvåking av malaria, vaksineprogrammer, tuberkulose, hiv og barnedødelighet i utviklingsland. Dette er særlig viktig for land med dårlig utbygget helseinfrastruktur. Programvareløsningen brukes nå av organisasjoner i mer enn 100 land og antas å ha et globalt nedslagsfelt på nærmere 2,4 milliarder mennesker. Bruken av DHIS2 økte i hvert av disse landene i 2020. Flere land begynte også forberedelser for å ta i bruk DHIS2 i sitt vaksinasjonsprogram for covid-19. DHIS2 hadde pilotstatus som informasjonssystem for utdanningssektoren i fem land.

Folkehelseinstituttet (FHI) publiserte kunnskapsoppsummeringer av høyt prioriterte covid-19- og helsesystemrelaterte problemstillinger og bidro til utvikling av WHO's normative veiledninger. I *Ghana* og *Palestina* samarbeidet FHI med Health Technology Assessments (HTA) sine styringsgrupper og gjennomførte felles rapportering og opplæring med lokale samarbeidspartnere. FHIs forskning har videre bidratt til kunnskapsutvikling i nasjonale folkehelseinstitusjoner som del av Lancet-kommisjonen om universell helsedekning, folkehelse og helsesikkerhet.

I *Etiopia* bistod Universitetet i Bergen (UiB) regjeringen med å gjennomføre endringer i helsevesenet. UiB har også startet et samarbeid med myndighetene på *Zanzibar* og i *Malawi*, deriblant en gjennomgang av grunnleggende helse tjenester, inkludert psykisk helse og ikke-smittsomme sykdommer på *Zanzibar* og akutt-kirurgi i *Malawi*.

FHI deltar i strategisk planlegging, og var sammen med UiO med på å etablere et pasientregister for helsestasjoner i *Palestina*. De fleste helsestasjoner har nå nødvendig utstyr for å benytte pasientregisteret. Pasientregisteret gir bedre tjenester for pasientene, og vil på sikt gi økonomiske besparelser for helsemyndighetene.

Organisasjonen Mercy Ships bidro til opplæring av helsepersonell og økte tilgangen til kirurgi i flere afrikanske land. De la om arbeidet til digitale løsninger da covid-19-pandemien inntraff. Kurs i psykisk helse ble gjennomført i Benin, Kamerun, Kongo–Brazzaville og Liberia. Smittevernustyr for kirurgi ble donert til programland.

Mercy Ships utarbeidet en ny strategi for styrking av lands helsesystem innen avansert kirurgi og videreførte utdanning av tannleger i *Guinea*.

Beredskapen for pandemibekjempelse er forbedret

Norges innsats gjennom globale og nasjonale partnere har bidratt til styrket global vaksineberedskap og bedre systemer for forebygging og håndtering av pandemier. Bl.a. har etableringen av vaksinekoalisjonen CEPI ført til at vaksiner utvikles, testes og distribueres mye raskere enn tidligere.

I 2020 investerte CEPI i ni covid-19-vaksine-kandidater. Flere av CEPIS vaksinekandidater er godkjent og distribueres gjennom COVAX, vaksinepilaren under ACT-A.

Legemiddelordningen Unitaid og Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria bidro til utvikling og godkjenning av hurtigtester for covid-19, og til at prisen på tester ble redusert til USD 5 i september 2020. Mer enn 40 millioner tester ble distribuert til lavinntektsland. Regional produksjon og teknologioverføring innen diagnostikk ble styrket. Gjennom kjøp og distribusjon av beskyttelsesutstyr har Det globale fondet i tillegg bidratt til at helsearbeidere beskyttes.

WHO har gjennomført 114 gjennomganger på landnivå for å avdekke kapasitet og finansieringsbehov for vaksineutrulling. Håndteringen av covid-19-responsen er videre styrket i utviklingsland gjennom WHO's kriseprogram, Unicefs tematiske fond, Den globale finansieringsmekanismen for kvinners, barns, og ungdoms helse (GFF), FNs covid-19-fond, støtte til elektronisk sporingsystem gjennom Health Information Systems Programme/Universitet i Oslo (HISP/UiO) og covid-19-rettet tilleggsstøtte til Innovasjon Norge.

Det ble i 2020 levert 17 (målet var 18) nødtestpakker for covid-19 til Det internasjonale atomeenergibyrået IAEAs medlemsland finansiert av norske midler. Materialet som er levert av IAEA inkluderer 2 000 testsett per nødpakke, som dekker testing av 36 000 mennesker.

FHIs globale helseberedskapsprogram (GHPP) ble i 2020 justert fra beredskap til respons, bl.a. i *Moldova* og i *Palestina*, hvor GHPP var godt integrert med landets covid-19-respons. Norge støttet et WHO-prosjekt om å styrke mikrobiologisk laboratoriekapasitet i *Gaza*. I *Ghana* har FHI bidratt med å utvikle verktøy og retningslinjer for kontaktsporing og datahåndtering. I *Malawi* gjennomførte FHI sammen med I-TECH *Malawi* en større covid-19 prevalensstudie i 2020.

Opplæring av personell og innkjøp av personlig beskyttelsesutstyr i Moldova bidro til bedre smittevern på sykehus for å håndtere pandemien. I Palestina bidro programmet med organisering, opplæring av helsepersonell, overvåking og bedring av laboratoriesikkerheten for å håndtere pandemien. Globalt har programmet bidratt faglig med erfaringer og råd til de globale aktørene som håndterer pandemien, som WHO og Det europeiske smittevernbyrået (ECDC).

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 3 877,3 mill. kroner for 2022. Dette er en økning på 196,1 mill. kroner fra saldert budsjett for 2021. 50 mill. kroner foreslås til oppfølgingen av strategien for ikke-smittsomme sykdommer, jf. opptrapping til 240 mill. kroner i 2022. 45 mill. kroner foreslås satt av til opprettelsen av et innovasjonsknutepunkt for helse i regi av Unicef. Den øvrige økningen foreslås benyttet bl.a. til å innfri langsiktige forpliktelser til Vaksinealliansen Gavi.

Det vises til forslag til vedtak om tilsagnsfullmakter under romertall VI.

Post 71 Verdens helseorganisasjon (WHO), kan overføres

Bevilgningen dekker Norges frivillige bidrag til Verdens helseorganisasjon (WHO), og utgjør mykt øremerket støtte til WHO's strategiske plan for 2019–2023, vedtatt forlenget til 2025.

WHO er en arena for global standardsetting og normativt arbeid på helsefeltet. WHO's faglige arbeid er viktig for saker som har høy prioritet i norsk sammenheng, som forebygging og respons på covid-19-pandemien. WHO gir også faglig rådgivning og støtter utviklingsland i å gjennomføre anbefalte normer og standarder på helseområdet.

Innsatsen for å styrke global beredskap og respons på helsekriser er trappet betydelig opp de senere årene og utgjør ett av WHO's tre hovedmål. WHO's innsats for helsesikkerhet og beskyttelse av helse vil stå sentralt for organisasjonens arbeid og norsk politikk overfor WHO i 2022, inkludert forebygging og håndtering av utbrudd av pandemier og helsekriser. Norge ser til WHO som en leder og koordinator av det globale helsekrisearbeidet. Norge deltar i arbeidet for økt bærekraftig finansiering av WHO.

En sentral oppgave for WHO er å lede og koordinere global innsats for å oppnå de helserelaterte bærekraftsmålene. Dette er et arbeid som involverer andre globale helseinitiativer som Norge

investerer tungt i, som vaksinealliansen Gavi, vaksinekoalisjonen CEPI, Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria og Den globale finansieringsfasiliteten for kvinners, barns og ungdoms helse (GFF). WHO ledet arbeidet med å utarbeide en handlingsplan for hvordan de ulike aktørene på helsefeltet kan arbeide bedre sammen for å oppnå de helserelaterte bærekraftsmålene. Denne er retningsgivende for det multilaterale arbeidet for å nå bærekraftsmål 3.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 3 – Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder. Bevilgningen skal bidra til at WHO når sine strategiske mål for perioden 2019–2023 (2025), herunder:

- En milliard flere mennesker drar nytte av universell helsedekning.
- En milliard flere mennesker er beskyttet mot helsekriser.
- En milliard flere mennesker opplever bedre helse og velvære.

Prioriteringer 2022

I 2022 vil det være sentralt å styrke arbeidet med respons på covid-19-pandemien, og WHO vil trenge støtte fra medlemsland for å kunne lede dette arbeidet. WHO's håndtering av pandemien har vært evaluert og en rekke anbefalinger er foreslått for å styrke organisasjonens mandat og kapasitet til å lede det globale arbeidet med pandemirespons og -beredskap. Norge skal fortsette å være en sterk støttespiller for WHO.

Prinsippet om at ingen skal utelates, og å sikre at utsatte og sårbare grupper mottar nødvendige helsetjenester, er viktig i samarbeidet med WHO. Norge skal gjennom WHO arbeide for universell helsedekning og å styrke helsesystemer, særlig primærhelsetjenester. Arbeidet med ikke-smittsomme sykdommer prioriteres i tråd med regjeringens strategi, i tillegg til hjelpemidler for mennesker med funksjonsnedsettelse.

Kvinner, barns og ungdoms helse, inkludert seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR), vil vektlegges. Norge vil arbeide for at likestilling fremmes i WHO's planer og programvirksomhet.

Et annet sentralt område er innsatsen for å begrense helseeffektene av klimaendringer, og koblingene mellom helse, miljø og klima, med vekt på reduksjon av luftforurensing.

Norge skal arbeide for reform av WHO, med vekt på å styrke WHO's innsats på landnivå. I tillegg skal Norge arbeide for at WHO bidrar til et samordnet og resultatorientert FN innen rammen av generalsekretærens reformagenda og handlingsplanen for de helserelaterte bærekraftsmålene.

Arbeidet med fleksibel og forutsigbar finansiering gjennom programsamarbeidsavtalen videreføres.

Rapport 2020

WHO's arbeid i 2020 har vært krevende og ble preget av covid-19-pandemien og at organisasjonen sto i sentrum for en politisert debatt om pandemien og virusets opphav. WHO har håndtert pandemien godt og har tatt aktive grep for ledelse og koordinering av innsatsen. Generaldirektør Tedros Ghebreyesus har ledet organisasjonen på en tilfredsstillende måte gjennom pandemien, selv om han fikk kritikk for å være for unnlattende overfor Kina i pandemiens første fase. Han har bl.a. gjennom rammeverket for fordeling av vaksiner gjennom COVAX-fasiliteten gitt WHO en sentral rolle.

I 2020 lanserte WHO og Europakommisjonen det globale partnerskapet ACT-A, inkludert vaksinepilaren COVAX. WHO har bidratt til å dokumentere hvilke sosiale tiltak som har vist seg effektive for å kontrollere smitte av covid-19; bidratt til bedre kunnskap om hvordan man behandler covid-19 mer effektivt; utviklet nye verktøy og strategier for å spore overføring av covid-19 og til å oppdage og monitorere nye varianter.

Utover covid-19 responderte WHO på 52 helsekriser i 2020, inkludert et utbrudd av ebolavirus i Den demokratiske republikken Kongo, og polio på Afrikas horn. WHO's beredskapsfond for helsekriser som Norge støtter ble brukt for å respondere raskt og sikre kontinuiteten i responsen i totalt 14 nødstilfeller, med totalt USD 43,7 mill. i løpet av 2020.

WHO rapporterer at verden har sett gode forbedringer på mange viktige helseindikatorer, men at enkelte områder henger etter. Det har vært gjort framskritt innen mødre-barnehelse siden år 2000, men fremdeles er det en vei å gå for å oppnå de helserelaterte bærekraftsmålene.

Når det gjelder ikke-smittsomme sykdommer er situasjonen blandet, der nedgangen i antall dødsfall ikke går like raskt som før, samtidig som risikofaktorer som fedme er på frammarsj. I 2020

ga Norge et toårig tilskudd til WHO's arbeid med ikke-smittsomme sykdommer i lav- og mellominntektsland på totalt 220 mill. kroner. Arbeidet med psykisk helse, forebygging av alkoholskader, folkehelsearbeid og utvikling av behandlingsmodeller står sentralt. WHO har trappet opp innsatsen for å styrke helsetjenestene for ikke-smittsomme sykdommer i flere land, bl.a. Nepal, Etiopia og Ghana.

Spesialprogrammet innen forskning på SRHR, Human Reproductive Program (HRP), som Norge støtter, inkluderer forskning om covid-19-vaksine og dens effekt på gravide. HRP samarbeidet med en rekke partnere i å tilrettelegge for telemedisin og digitale programmer for å gi kvinner og ungdom tilgang til reproduktive helseprodukter som prevensjonsmidler, hiv-test, graviditetstest og abortpiller under nedstengningen.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 235,5 mill. kroner for 2022.

Post 72 FNs aidsprogram (UNAIDS), kan overføres

Bevilgningen dekker kjernestøtte til FNs aidsprogram, UNAIDS, som er nedfelt i felles budsjett- og resultatrammeverk for elleve involverte FN-organisasjoner.

UNAIDS er hovedarenaen for lederskap, normutvikling, overvåking og innsats for å bekjempe hiv-epidemien. UNAIDS mobiliserer økt finansiering og samordner innsatsen i berørte land rundt en progressiv, menneskerettighetsbasert tilnærming, særlig for sårbare og marginaliserte grupper. UNAIDS har i sitt arbeid lyktes i å tilnærme seg og samhandle med sivilsamfunnsorganisasjoner globalt og på landnivå. UNAIDS sin globale aidsstrategi for 2021–2026 ble vedtatt i mars 2021.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 3 – Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder. Bevilgningen skal bidra til at UNAIDS når sine strategiske mål for perioden 2021–2026, herunder:

- Færre enn 370 000 nye hivsmittetilfeller årlig innen 2025.
- Færre enn 250 000 aidsrelaterte dødsfall årlig innen 2025.
- En verden fri for hivrelatert diskriminering.

Prioriteringer 2022

UNAIDS gjør en viktig innsats for å nå ut til sårbare grupper utsatt for menneskerettighetsovergrep. I 2022 skal Norge representere Danmark og Finland i UNAIDS-styret. Norge vil, gjennom den nordiske gruppen i UNAIDS-styret, bidra til å vektlegge sammenhengen mellom utdanning og helse, særlig gjennom å øke tilgangen til seksualitetsundervisning. Norge vil aktivt fremme seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR) som grunnleggende for å nå de ovennevnte målene. Norge vil arbeide for at UNAIDS bidrar til et samordnet og resultatorientert FN, og at organisasjonen kommuniserer sin merverdi og relevans på best mulig måte. Norge vil også arbeide for at samarbeidet mellom UNAIDS og Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria styrkes ytterligere, særlig på landnivå.

Rapport 2020

Håndteringen av covid-19 dannet bakteppet for UNAIDS sin innsats 2020. UNAIDS tydeliggjorde lærdommer fra hiv-arbeidet, inkludert at nasjonale styresmakter må samarbeide med dem som er mest berørt, for å finne lokale løsninger.

Gjennom sitt engasjement i Det globale fondets landkoordineringsmekanismer (CCMs), bidro UNAIDS til at det ble søkt om midler fra Det globale fondet, samt til gjennomføringen av fondets eksisterende investeringer i 70 land.

De globale «fast track»-målene som det var avgjørende å oppnå innen 2020 ble ikke oppnådd

fullt ut, men UNAIDS-sekretariatet og de elleve medeierorganisasjonene har fortsatt å levere i tråd med UNAIDS 2016–2021 strategi.

Antallet mennesker som smittes av hiv har gått ned med 47 pst. siden 1998. Likevel ble tre ganger flere mennesker smittet (1,5 millioner) i 2020 enn det som var målet. UNAIDS sin innsats for å forebygge hiv ble styrket, inkludert ved å bidra til å oppskalere tilbudet om seksualitetsundervisningen til mer enn 80 land.

UNAIDS bidro til at 73 pst. av hivsmittede hadde tilgang til hiv-medisiner i 2020, men til tross for en nedgang i aidsrelaterte dødsfall på 61 pst. siden 2004, var ikke nedgangen stor nok til å nå «fast track»-målet om færre enn 500 000 aidsrelaterte dødsfall årlig innen 2020.

Stigma og diskriminering står fortsatt i veien for en effektiv hiv-respons. I 2020 støttet UNAIDS flere land i å motvirke menneskerettighetsbrudd relatert til covid-19. I Mosambik støttet UNAIDS arbeidet til justisdepartementet, ombudsmannen, Den nasjonale menneskerettighetskommisjonen og sivilt samfunn, med å overvåke hiv og covid-19-relaterte menneskerettighetsbrudd og trakassering fra tjenesteleverandører, politi og samfunnsstopper, i forbindelse med levering av viktige helsetjenester.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 45 mill. kroner for 2022.

Kap. 161 Utdanning, forskning og faglig samarbeid

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
70	Utdanning, <i>kan overføres</i>	2 332 602	1 978 798	2 028 798
71	Forskning, <i>kan overføres</i>	171 800	76 298	208 846
72	Kunnskapsbanken og faglig samarbeid, <i>kan overføres</i>	599 656	683 714	981 214
	Sum kap. 161	3 104 058	2 738 810	3 218 858

Bevilgningen støtter utdanningstiltak, forsknings-samarbeid og forskning på utviklingsrelaterede tema, og faglig samarbeid, bl.a. gjennom Kunnskapsbanken.

Utdanning fortsetter å være en av regjeringens viktigste satsinger i utviklingspolitikken. Den norske innsatsen skal bidra til inkluderende utdanning av god kvalitet for barn og unge. Yrkesopplæring og høyere utdanning støttes også under posten.

Regjeringens innsats for å nå bærekraftsmålene er tuftet på forskningsbasert kunnskap. Dette krever bl.a. satsing på tverrfaglig forskning. Regjeringen legger vekt på at eksisterende kunnskap brukes i politikktutforming og tiltak. Det er viktig at Norge har forskningsmiljøer med høy kompetanse på prioriterte fagområder i utenriks- og utviklingspolitikken og at det legges til rette for samarbeid med sterke forskningsmiljøer i andre land, inkludert utviklingsland.

Bevilgningen dekker også faglig samarbeid for å styrke offentlige institusjoners kompetanse og kapasitet til å mobilisere og forvalte ressurser for bærekraftig utvikling.

Post 70 Utdanning, kan overføres

God og relevant utdanning er avgjørende for å bekjempe fattigdom, for å oppnå bærekraftig utvikling, og for næringsutvikling og sysselsetting. Likevel var det før pandemien 258 millioner barn og unge som ikke gikk på skole³. Covid-19-pandemien har hatt store konsekvenser for barn og unges skolegang.

FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon (UNESCO) anslår at på det meste var det nærmere 1,6 milliarder barn og unge i 194 land som ble berørt av skolestenging grunnet pandemien. Det utgjør over 90 pst. av alle verdens elever og studenter. Ifølge UNESCO står 24 millioner barn og unge i fare for å slutte på skolen for godt.

Før pandemien var det 53 pst. av barn i lav- og mellominntektsland som ikke kunne lese og forstå en enkel fortelling innen utgangen av barne-skolen. I fattige land var nivået så høyt som 80 pst. Det er estimert at andelen barn med manglende leseforståelse i utviklingsland vil øke med 63 pst., som følge av pandemien.⁴

I Meld. St. 25 (2013–2014) *Utdanning for utvikling* identifiseres utdanning som grunnleggende

for enkeltmenneskets og samfunnets vekst og utvikling. Utdanning er derfor et prioritert område i norsk utviklingssamarbeid.

I Meld. St. 11 (2019–2020) *Digital transformasjon og utviklingspolitikken* understrekes nødvendigheten av å utdanne unge til et arbeidsliv i endring gjennom å øke innsatsen for digitale ferdigheter.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 4 – Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle. Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Barn begynner på og fullfører grunnskole.
- Barn og unge har lært grunnleggende ferdigheter gjennom utdanning og er rustet for livet.
- Ungdom har ferdigheter som sikrer overgang til arbeidslivet.
- Kvaliteten i og tilgangen til høyere utdanning og forskning i utviklingsland er styrket.

Prioriteringer 2022

Regjeringen vil fortsette å prioritere tiltak som gir jenter og gutter mulighet til å fullføre gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring av høy kvalitet. Kvinner og menn skal få lik tilgang til god yrkesfaglig opplæring og høyere utdanning, herunder universitetsutdanning. Jenters utdanning er et viktig innsatsområde for regjeringen. Det er særlig jenter i alderen 11-18 år som står i fare for å slutte på skolen for godt som følge av pandemien. Tiltak for denne gruppen vil derfor bli prioritert. Likeledes vil regjeringen gi støtte til å etablere og oppgradere utdanningstilbud som ivaretar hensynet til barn med funksjonsnedsettelse, og som legger vekt på trygge, ikke-voldelige, inkluderende og effektive læringsmiljø for alle. Norsk innsats skal bidra til at alle grupper barn, inkludert barn i krise- og konfliktsituasjoner, får begynne på skolen og fullføre skoleløpet. Tiltak som fremmer kvalitet i utdanningen slik at barn og unge lærer grunnleggende ferdigheter, står sentralt. I etterkant av covid-19-pandemien, er støtte til at barn og unge kommer tilbake til skolen, bidrag for å motvirke læringstap og lokale og nasjonale sosiale sikkerhetsnett, som skolemat, av særskilt betydning. Regjeringen vil derfor prioritere tiltak som sikrer trygg gjenåpning av skoler, og tiltak som bidrar til at særlig de mest marginaliserte kommer tilbake på skolen og får tilbud om utdanning som er tilpasset deres læringsbehov. Regjeringen vil under flere poster finansiere til-

³ Kilde: Global Education Monitoring Report, 2020

⁴ Kilde: Verdensbanken, brief ending-learning-poverty, juli 2021

gang til lokalprodusert skolemat. Videre vil regjeringen støtte løsninger for fjernundervisning, der tilstedeværelse ikke er mulig.

Sentrale samarbeidspartnere er FNs barnefond (Unicef), Det globale partnerskapet for utdanning (GPE), UNESCO og Education Cannot Wait (ECW). Norge ga i 2021 tilsagn om 3,7 mrd. kroner til GPE i perioden 2021–2025. Midlene skal brukes til å styrke og gjenoppbygge utdannings-systemer etter covid-19-pandemien, jenters utdanning, inkludering av sårbare grupper og bedre kvalitet i utdanningen.

I 2022 arrangeres det en påfyllingskonferanse for ECW for neste periode som starter i 2023. Norge er tredje største giver til fondet i inneværende periode.

Regjeringen vil videreføre satsingen på yrkesopplæring. De viktigste tiltakene vil være programmet «Arbeid og ferdigheter for utvikling i Afrika», som gjennomføres i samarbeid med Tyskland, og programmer i samarbeid med Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO).

I lys av covid-19-pandemien, og for å nå utdanningsmålene i 2022, vil Norge fremme innovative løsninger i tråd med Meld. St. 11 (2019–2020) *Digital transformasjon og utviklingspolitikken*.

Norge vil også videreføre satsingen på høyere utdanning og forskning i utviklingsland. Kapasitetsutvikling gjennom samarbeid mellom norsk akademia og universiteter i utviklingsland står sentralt. Regjeringen har gitt tilsagn om at Norge vil bidra med over 1 mrd. kroner til Norges program for kapasitetsutvikling i høyere utdanning og forskning (NORHED) for perioden 2021–2026. Partnerskapsprogrammet for globalt akademisk samarbeid (NORPART) skal styrke kvaliteten i høyere utdanning i Norge og i utviklingsland gjennom utdanningssamarbeid og gjensidig studentmobilitet. Regjeringen vil støtte ordninger som bidrar til at kvinner og underrepresenterte grupper får bedre tilgang til høyere utdanning.

Rapport 2020

Barn begynner på og fullfører grunnskole, og barn og unge har lært grunnleggende ferdigheter og rustes for livet

Covid-19-pandemien er forventet å reversere noe av framgangen oppnådd de siste tiårene innen kvalitetsutdanning for alle, inkludert de mest sårbare gruppene. Norge utviste fleksibilitet i 2020 og la til rette for at partnere kunne respondere på den ekstraordinære situasjonen som skolestengningen førte til.

Det globale partnerskapet for utdanning (GPE) har gjennom 2020 samarbeidet med myndighetene i 76 land. GPE har gitt faglig bistand og finansiering slik at myndighetene har utviklet og tatt i bruk utdanningsplaner av god kvalitet og bygd sterkere og mer rettferdige utdannings-systemer. Gjennom GPE ble 23,5 millioner lærebøker distribuert, over 117 000 lærere fikk opplæring og vel 1 400 klasserom ble bygget eller rehabilitert. Resultatene viser at arbeidet har vært krevende gitt utfordringene som koronapandemien har ført med seg. GPE bidro gjennom koronarespons i 66 land til at om lag 355 millioner barn kunne fortsette sin skolegang. GPE prioriterte skolegang for de mest marginaliserte, fjernundervisning og trygg gjenåpning av skoler. Per desember 2020 gikk 88 pst. av utbetalt støtte til Afrika sør for Sahara og 67 pst. til sårbare stater.

Unicef, som er en av Norges viktigste samarbeidspartnere innen utdanning, arbeidet med 151 land i 2020. Norge er den største giveren til Unicefs tematiske utdanningsfond. Unicef spilte en betydelig rolle i arbeidet med å sikre alternativ undervisning under skolenedstengningen og trygg gjenåpning av skoler under pandemien. Unicef⁵ bidro til at 301 millioner barn (om lag 147 millioner jenter) fikk fjernundervisning i 2020 og nådde flere barn og unge enn noen gang tidligere. Unicef estimerer at de i 2020 sørget for at 48 millioner barn og unge fikk grunnutdanning, inkludert førskole.⁶ 49 pst. av disse var jenter. 43 millioner barn og unge fikk undervisningsmaterieell, 52 pst. av disse befant seg i krisesituasjoner. Mer enn 7,7 millioner barn og unge deltok i yrkes- og fagopplæring, 48 pst. av disse var jenter og 79 pst. befant seg i krisesituasjoner. Unicef har god framgang på målområder innen utdanning, men innsatser som har som mål å bedre læringsutbyttet, har ikke hatt samme framgang.

Norge støttet i tillegg Unicefs arbeid for kvalitetsutdanning til marginaliserte barn i Sahel. Covid-19-pandemien, samt en stadig forverret sikkerhetssituasjon, har gjort implementering av prosjektene utfordrende. I 2020 ble likevel nærmere 4 200 barn, som ikke gikk på skole, innskrevet i komprimerte læringsprogrammer i Burkina Faso og Mali med norsk støtte. I Niger mottok over 5000 barn med nedsatt funksjonsevne og deres familier inkluderende utdanningspakker.

⁵ Antall barn som er rapportert inn på de ulike innsatsene til Unicef kan være overlappende, fordi hvert enkelt barn kan ha fått flere tjenester.

⁶ Barna som er rapportert å ha fått grunnutdanning, er barn som opprinnelig ikke gikk på skolen eller som midlertidig har sluttet.

Norge støttet UNESCOs normative arbeid på utdanningssektoren og arbeidet med å overvåke og koordinere arbeidet med bærekraftsmål 4 om kvalitetsutdanning. I 2020 spilte UNESCO og UNESCOs statistikkinstitut (UIS) en sentral rolle for å holde oversikt over covid-19 relaterte skolestenginger, konsekvenser for lærere og elever og myndigheters respons på pandemien. Organisasjonen bidro med læreplanutvikling i 20 land, måling av læringsutbytte i 55 land, gjennomgang av lærerpolitikk i 44 land, og styrking av datasystemer for utdanning i 35 land. Programmer på landnivå har blitt noe forsinket på grunn av pandemien.

UNESCO har utviklet globale verktøy for helhetlig seksualitetsundervisning i skolen. Disse er oversatt til elleve språk. Tiltakene i Burkina Faso, Mali, Niger og Sør-Sudan er forsinket som følge av pandemien. UNESCO økte bruken av digitale plattformer for å gi unge seksualitetsundervisning og kunnskap om covid-19 under skolestengningen. 21 land reviderte i 2020 sitt undervisningsopplegg og pedagogikk i tråd med de internasjonale retningslinjene for helhetlig seksualitetsundervisning. UNESCO rapporterte om økt anerkjennelse av betydningen av helhetlig seksualitetsundervisning, men også om økt motstand i enkelte land.

Det globale fondet for utdanning i krise og konflikt, Education Cannot Wait (ECW), bidro i 2020 med utdanning til vel 2,6 millioner barn og unge i 32 land gjennom sine regulære programmer. I tillegg bidro fondet til bl.a. fjernundervisning og helse- og hygienetiltak for vel 29 millioner barn og unge gjennom støtteordninger under pandemien. ECW bidro i 2020 med utdanningsmuligheter for en økt andel av barn med nedsatt funksjonsevne, men andelen er fremdeles lav. Det er estimert at bare 1,3 pst. barn og unge med nedsatt funksjonsevne nås gjennom de regulære programmene, og 0,2 pst. i denne gruppen som nås gjennom støtteordningen for koronarespons.

Prosjekter som bidro til utvikling og formidling av kunnskap om inkluderende utdanning, fikk norsk støtte gjennom Verdensbankens flergiverfond for inkluderende utdanning (IEI). Landprogram i *Etiopia, Nepal og Rwanda* har bl.a. utarbeidet verktøy for å kartlegge barn med funksjonsnedsettelse, oppdatert retningslinjer for opplæring av lærere i inkluderende utdanning og etablert en database for inkluderende skoler og ressursentre. Landprogrammene og den planlagte innsatsen for å styrke datagrunnlaget ble betydelig forsinket som følge av pandemien og administrative utfordringer.

«Det globale digitale biblioteket» skal gi flere tilgang til lesemateriell på sitt eget morsmål. Biblioteket ble brukt 5,1 millioner ganger i 2020, og antall språk økte i løpet av året fra 42 til 72. Mobilspillene, utviklet gjennom det norskstøttede «EduApp4Syria», var i 2020 i bruk på over 50 språk i 121 land.

Norge støttet utviklingen av metoder for resultatbasert finansiering gjennom Verdensbankfondet «Resultater innen utdanning for alle barn» (REACH). I 2020 utviklet REACH en digital samleplattform med informasjon om resultatbasert finansiering innen utdanning.

Gjennom støtte fra «Visjon 2030», som er en norsk finansieringsmekanisme for utdanning og helseinnovasjoner, har selskapet Leap Learning AS utviklet og pilotert digitale læringsentre i en rekke afrikanske land. Selskapet har inngått avtaler med flere frivillige organisasjoner, og mange tusen barn har fått opplæring. Zabai AS har utviklet en læringsplattform som er tilpasset utviklingsland og gjort tilgjengelig på tre språk. Mer enn 5 000 elever har gjennomført kurs i Myanmar. Løsningen er nå også i bruk for flyktninger i Bangladesh og skal skaleres opp til bruk i afrikanske land.

«Prosjekt for likeverd» i 2020 (GEQIP-E) i *Etiopia* bidro til å bedre utdanningssystemet, særlig innen førskole- og inkluderende undervisning for barn med lærevansker og nedsatt funksjonsevne. Statistikk fra skoleåret 2019/2020 viser at støtten fra GEQIP-E bidro til at antallet elever med lærevansker som fikk tilgang til undervisning økte fra 39 000 til 48 000 i de mest marginaliserte regionene. Under pandemien ble det omdisponert midler til fjernundervisning. Til tross for tilrettelegging for fjernundervisning og gjenåpning av skolene i november, har pandemien hatt betydelige konsekvenser for gjennomføringen av GEQIP-E. Det er ventet at dette vil reflekteres i utdanningsstatistikken for skoleåret 2020/2021.

Norge videreførte støtten til grunnskoleopplæring gjennom et tverrfaglig FN-program i *Malawi*. I 2020 mottok 175 000 elever ett skolemåltid hver dag gjennom programmet. Etter nedstengningen av skolene ble støtten videreført, men da som et kontantbidrag eller matsupplement som ble delt ut til elevene. Frafallsprosenten på barnetrinnet for jenter ved deltakerskolene gikk ned fra 15,6 pst. ved oppstarten av prosjektet i 2014 til 6 pst. i 2020, og skoledeltakelsen økte fra 79 pst. til 87 pst. i perioden. Norsk støtte har bidratt til å forbedre situasjonen for barn med spesielle behov i Malawi, bl.a. gjennom Redd Barna og Unicef.

Nepal har oppnådd gode resultater de senere årene når det gjelder generell tilgang til grunnskoleutdanning. Ifølge myndighetene økte andelen barn i skolealder som gikk på skolen (første til åttende trinn) og som nådde åttende klasse i skoleåret 2019/2020. Det foreligger ennå ikke data for situasjonen etter at skolene stengte i mars 2020. Kvalitet i utdanningen og læringsutbytte var en utfordring før skolene stengte, og det må antas at skolestengingen har gått utover læringsutbyttet for elevene, tross tiltak for fjernundervisning.

I 2020 bidro Unicef til at 44 946 barn og ungdom, hvorav 19 846 jenter, fikk tilgang til undervisning i *Sør-Sudan*. Etter at skolene stengte i mars 2020, fikk 1,4 millioner barn fjernundervisning gjennom radio og 16 334 barn fikk psykososial støtte gjennom Unicef. I *Sør-Sudan* ga Adventistkirkens globale utviklings- og nødhjelpsorganisasjon (ADRA) grunnskoletilbud til nesten 12 000 barn og unge utsatt for krig og konflikt. Da skolene stengte, fortsatte om lag 5 400 elever, hvorav halvparten jenter, med undervisning. Flyktninghjelpen sikret skolegang for om lag 46 200 barn, hvorav vel 20 300 jenter.

Utdanningsstøtten til *Madagaskar* ble etter covid-19-utbruddet i mars raskt tilpasset kriseresponsen, med økt finansiering til skolekantiner og skolebygg. 13 skoler ble ferdigstilt med norsk støtte i 2020. Skolematkomponenten ble nesten doblet, for å skape insentiv til å begynne på skolen igjen etter nedstengingen, og nådde daglig 119 000 elever.

Ungdom har ferdigheter som sikrer en overgang til arbeidslivet

Ved utløp av Fase 1 (2015–2020) av E4D/SOGA⁷ «Programmet for yrkesopplæring og sysselsetting i Øst-Afrika» har mer enn 70 000 personer deltatt på kurs, hvorav 40 pst. kvinner. Mer enn 26 000 personer, hvorav 31 pst. kvinner, fikk fast arbeid etter gjennomført kurs i Kenya, Mosambik, Tanzania og Uganda.

Programmet «Building Skills for Jobs» har støttet i alt ni yrkesopplæringsprosjekter innen ulike sektorer i et samarbeid mellom sivilsamfunnsorganisasjoner, opplæringsinstitusjoner og privat sektor i Afghanistan, Kenya, Malawi, Tanzania, Uganda og Vietnam. I perioden 2017–2020 fikk over 9 000 personer yrkesrettet opplæring. Flertallet av prosjektene har en jenteandel på over 50 pst. 2020 var et vanskelig år på grunn av covid-19, som bl.a. medførte nedstengning av

utdanningsinstitusjoner i perioder og forsinkelser i de fleste prosjektene.

Norge har gjennom en samarbeidsavtale med Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) i perioden 2018–2020 støttet «Skill-up-programmet», som bistår stater med å utvikle systemer og innsatser for yrkesopplæring. Ifølge ILO har programmet gitt opplæring til 6 500 personer og positivt påvirket livsgrunnlaget til over 400 000 mennesker.

Kvaliteten i og tilgangen til høyere utdanning og forskning i utviklingsland er styrket

Stengte universiteter og stans i undervisningen gjennom deler av året medførte forsinkelser i mange av prosjektene i NORHED og Norges program for kapasitetsutvikling i høyere utdanning og forskning innen energi og petroleum (EnPe). Mange av universitetene tilpasset seg situasjonen ved å utvikle og tilrettelegge for digitale plattformer for undervisning og samhandling.

The Intergovernmental Authority on Development (IGAD) utformet ny handelspolitikk i Øst-Afrika bl.a. basert på forskning utviklet gjennom NORHED. Et annet prosjekt i NORHED har bidratt til å utvikle og installere innovative værstasjoner. Værdata og prognoser har blitt tilgjengelig i Uganda, Tanzania og *Sør-Sudan*. Et EnPe-prosjekt i Ghana utviklet en ny, standardisert metode for design av biogassanlegg tilpasset lokale forhold. Metoden bidro til jobbskaping og lavere kostnader for renere energi.

En ny utlysning for NORHED II (2021–2026), hvor EnPe-programmet er integrert, ble gjennomført i 2020. Tolv partnerland ble prioritert. Den tematiske fordelingen gjenspeiler de viktigste prioriteringene i norsk utviklingssamarbeid. I NORHED II vektlegges bærekraftsmålene, tilgang til og inkludering i høyere utdanning, digitalisering, jobb etter utdanning, samt videreføring av samarbeid mellom utviklingsland.

I NORPART-programmet inngår utveksling av studenter mellom Norge og lav- og mellominntektsland. I løpet av 2020 var 9 norske studenter på langtidsopphold og 53 norske studenter på korttidsopphold i utlandet, og 86 og 28 utenlandske studenter var på henholdsvis langtids- og korttidsopphold i Norge. Utveksling i 2020 har vært vanskelig grunnet covid-19 og reiserestriksjoner, noe som gjenspeiles i lavere utvekslingstall enn tidligere år.

En ekstern evaluering av NORPART-programmet ble gjennomført i 2020. Evalueringen viste at programmet bidrar til å styrke akademiske partnerskap, samt øke kvaliteten og internasjonalse-

⁷ Kilde: Employment and Skills for Eastern Africa

ringen av studieprogrammer. Målet om å øke antall studentutvekslinger, sammenlignet med kvoteprogrammet, vil sannsynligvis ikke bli nådd. Programmet er heller ikke innrettet for å nå målet om bedret kvalitet innen høyere utdanning på nasjonalt nivå.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 2 028,8 mill. kroner for 2022. Dette er en økning på 50 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Økningen skal gå til utdanning og styrket innsats for utdanning til sårbare grupper. Det vises for øvrig til forslag til vedtak under romertall VI om tilsagnsfullmakter.

Post 71 Forskning, kan overføres

Bevilgningen dekker forskning som skal bidra til mer kunnskapsbasert innsats for å nå bærekraftsmålene.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte alle bærekraftsmålene, og bidra til at kunnskapsbasert kunnskap produseres og tas i bruk i politikktutvikling og gjennomføring av tiltak. Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Produksjon og formidling av relevant kunnskapsbasert kunnskap av høy kvalitet er styrket og rettet mot de overordnede prioriteringene i utviklingspolitikken.
- Norske forskningsmiljøer har høy kompetanse på utviklingsfeltet og samarbeider med ledende utenlandske forskere og partnere i utviklingsland.
- Forskningskapasitet i utviklingsland i Afrika sør for Sahara er styrket.

Prioriteringer 2022

Samarbeidet gjennom Forskningsrådet vil fortsette på et høyt nivå. Regjeringen vil styrke og systematisere dialogen mellom relevante forskningsmiljøer og fagmiljøer i utenriksstjenesten og i Norad. Strategiske instituttsatsinger gjennom Forskningsrådet, Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI), Institutt for fredsforskning (PRIO), Fridtjof Nansen Institutt (FNI) og Chr. Michelsens Institutt (CMI) støttes. Støtten til forskning og forskningsarkitekturen i sør skal styrkes. I tillegg vil CMI fortsatt motta sin basisbevilgning under posten. Bevilgningen vil også dekke følgeforskning eller annen oppdrags-

forskning som kan bidra til mer kunnskapsbasert gjennomføring av bistandsprogrammer.

Regjeringen foreslår å omprioritere 30 mill. kroner fra avsetningene i Forskningsrådet til Global helse. Det vises til ytterligere omtale under kap. 285 *Norges forskningsråd* i Kunnskapsdepartements Prop. 1 S (2021–2022).

Rapport 2020

Midlene ble benyttet til å finansiere forskning av høy kvalitet og relevans for bærekraftsmålene. Samtidig ble forskningskapasiteten styrket i Norge og i en rekke utviklingsland.

Gjennom Forskningsrådet ble 100 mill. kroner raskt omdisponert da pandemien rammet verden. Midlene ble brukt til å gi Utenriksdepartementet et best mulig faglig grunnlag for å utforme sine tiltak for å bistå utviklingsland.

Forskningsrådets portefølje for Global utvikling og internasjonale relasjoner er hovedplattformen for støtte til norsk utviklingsforskning og retter seg mot de viktigste prioriteringene i utviklingspolitikken. I denne porteføljen mottok følgende forskningsprogrammer midler:

- Global utviklingsforskning (NORGLOBAL2).
- Global helse og vaksineforskning (GLOBVAC).
- Asia i endring, forskningssamarbeid Norge og Kina (CHINOR).
- Forskningssamarbeid Norge og India (INDNOR).
- Strategisk instituttsatsing.

Seks forskningsinstitusjoner i Afrika sør for Sahara mottok direkte støtte i 2020. Støtten bidro til å styrke stab, infrastruktur, gjennomføring og bruk av forskning. Flere ansatte fikk master-, doktorgrad- og postdoktorstipend for å videreutvikle sin forskningskompetanse. Forskningsinstitusjonene produserte viktige forskningspublikasjoner og involverte aktivt relevante aktører på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå for å sette forskningsfunn ut i livet. Bl.a. har både World Agroforestry Centre (ICRAF) og International Centre of Insect Physiology and Ecology (ICIPE) forsket på innovative dyrkingsmetoder for å håndtere skadedyr uten bruk av sprøytemidler. Resultatet var økte avlinger, matsikkerhet, mattrygghet og inntekter. Basert på forskningsfunn begynte ICRAF å lage retningslinjer for en nasjonal strategi for skadedyrbekjempelse i Zambia, med mål om å inspirere liknende strategier i ni andre land i det sørlige Afrika. ICIPEs teknologi er tatt i bruk av rundt 230 000 bønder. Gjennom dette har om

lag 1,4 millioner mennesker fått tilgang til mer næringsrik mat. ICIPE har også forsket på klimaendringer og insekter som bærere av smittsomme sykdommer som malaria, gulfeber og denguefeber. I samarbeid med lokale helsemyndigheter i Jabi Tehnan-distriktet i Etiopia har ICIPE gjennom denne forskningen bidratt til 20 pst. reduksjon i malariatilfeller. De fikk også utvidet støtte for å forske på insekter som proteinrik mat, dyrefôr, biogjødsel og skadedyrkontroll. Av 650 nominerte globalt vant ICIPE den prestisjetunge Food Planet Prize for fremragende forskning på dette feltet. De fant bl.a. ut at inntak av den enormt ødeleggende locust-gresshopperen kan redusere kolesterol og faren for hjertesykdommer.

Gjennom støtte fra Norge har Armauer Hansen Research Institute (AHRI) utviklet kapasitet til å igangsette en rekke biomedisinske og kliniske studier på covid-viruset i Etiopia.

Norad har utviklet en metode for utlysinger og bruk av følgeforskning i utviklingsarbeidet. Dette resulterte i 2020 i et følgeforskningsprosjekt (2020–2024) som følger norsk støtte gjennom Kirkens Nødhjelp og Redd Barna til bekjempelse av skadelige skikker, og gjennomføres av Christian Michelsens institutt.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 208,8 mill. kroner for 2022. Det er en økning på 132,5 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021 for å reversere fjorårets ettårige kutt som skulle redusere avsetningene i Forskningsrådet.

Post 72 Kunnskapsbanken og faglig samarbeid, kan overføres

Bevilgningen dekker faglig samarbeid for å styrke offentlige institusjoners kompetanse og kapasitet til å mobilisere og forvalte ressurser for bærekraftig utvikling. Faglig samarbeid skal bidra til godt styresett kjennetegnet av integritet, åpenhet og ansvarlighet, jf. nærmere omtale i Meld. St. 17 (2017–2018) *Partnerland i utviklingspolitikken*.

Programmer som involverer norske, offentlige institusjoner som sentrale samarbeidspartnere, koordineres i Kunnskapsbanken i Norad. Kunnskapsbanken omfatter fra 2022 følgende kunnskapsprogrammer:

- Olje for utvikling (fases ut senest i 2024)
- Fisk for utvikling
- Skatt for utvikling
- Likestilling for utvikling

- Statistikk- og registersamarbeid
- Landbruk for utvikling
- Hav for utvikling
- Fornybar energi for utvikling
- Helse for utvikling (utredet i 2022)

Studiefinansiering for utvikling ble utredet i 2020 og 2021 og vil ikke bli etablert som et eget kunnskapsprogram. Arbeid for tilgang til høyere utdanning vil ivaretas i andre innsatser.

Faglig samarbeid innen Digitalisering for utvikling og anti-korrupsjon og godt styresett involverer for tiden ikke norske, offentlige institusjoner. Norges program for kapasitetsutvikling i høyere utdanning og forskning (NORHED) skiller seg vesentlig fra andre institusjonssamarbeid (støttes under kap. 161 *Utdanning, forskning og faglig samarbeid*, post 70 *Utdanning*). Disse tre programmene, samt tiltak innen offentlig finansforvaltning, er tilgrensende programmer til Kunnskapsbanken.

Midler under posten brukes også til faglig samarbeid for å styrke offentlig forvaltning i samarbeidsland på områder som ikke har tilknytning til Kunnskapsbanken.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte en rekke bærekraftsmål, særlig mål 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer, og mål 17 – Styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling. I tillegg bidrar programmene til andre bærekraftsmål, inkludert bærekraftsmål 2 – Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk, 5 – Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling, 7 – Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris og 14 – Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Offentlig forvaltning i samarbeidsland er styrket på områder der norske offentlige institusjoner og andre partnere har bidratt med relevant og etterspurt kompetanse.

Prioriteringer 2022

Langsiktighet og forutsigbarhet er viktig for å gi resultater av faglig samarbeid. Tilstedeværelse er

også viktig for å bygge partnerskap og kompetanse. Covid-19 vil fortsatt påvirke samarbeidsformer i 2022, samtidig som en del aktiviteter forventes å kunne gjenopptas.

Skatt for utvikling og Hav for utvikling vil prioriteres i 2022. Fisk for utvikling vil også styrkes bl.a. for å bidra til å oppfylle Norges forpliktelse gitt under Our Ocean-konferansen i 2019.

Programmet Skatt for utvikling skal bidra til å forbedre skatteadministrasjonen og skattesystemene i utviklingsland og øke skatteinntektene for å fremme bærekraftig utvikling. I 2022 vil Hav for utvikling-programmet prioritere videreutvikling av programsamarbeidene med pilotlandene Mosambik og Indonesia, samt med Den afrikanske union (AU). Det vil også vurderes å inkludere ytterligere samarbeidsland i programmet. Samarbeid med sentrale FN-organisasjoner om hav vil fortsatt ha prioritet. Programmet vil være et viktig bidrag for oppfølging av Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi sin hovedanbefaling om å utforme bærekraftige havforvaltningsplaner.

Det skal utredes et mulig nytt program under Kunnskapsbanken, Helse for utvikling. Faglig samarbeid innen helse skal bl.a. følge opp strategien om ikke-smittsomme sykdommer og relateres til den kommende strategien for inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne i utviklingssamarbeidet. Utredningen vil vurdere muligheter for samarbeid med norske fagmiljøer som bl.a. har erfaring med å bygge opp psykiske helsetjenester i lavinntektsland.

Satsingen på Digitalisering for utvikling vil fortsette, i tråd med Meld. St. 11 (2019–2020) *Digital transformasjon og utviklingspolitikken*. Norges lederrolle i arbeidet for å etablere en global plattform for digitale fellesgoder av høy kvalitet er en sentral komponent i arbeidet. En større satsing på digitale fellesgoder vil vurderes, med prioritet etter Helse for utvikling.

Landbruk for utvikling skal videreutvikles i 2022. Likestilling for utvikling videreføres som et eget program samtidig som likestillingshensyn vil integreres sterkere inn i andre programmer. Et mer helhetlig statistikk- og registersamarbeid i et eget program («Data for utvikling») vil vurderes. Fornybar energi for utvikling videreføres.

Regjeringen har tatt initiativ til å omprioritere bistandsressursene i retning av grønn bistand og konkludert med å fase ut Olje for utvikling (Ofu). Ofu skal fases ut innen 2024, med unntak av Colombia der programmet fortsetter til 2025. Komponenter i programmet som dreier seg om kapasitetsbygging innen kartlegging, leting, utvin-

ning og produksjon av petroleumsressurser videreføres ikke ut over gjeldende avtaler. Aktuelle komponenter i programmet som ikke skal avsluttes i tråd med foregående setning, kan videreføres i andre kunnskapsprogrammer. Der det er relevant vil flest mulig elementer overføres til Hav for utvikling og Skatt for utvikling.

Arbeidet for anti-korrupsjon og godt styresett vil videreføres, med særlig vekt på støtte til å gjennomføre FN-konvensjonen mot korrupsjon.

Kunnskapsbanken vil fortsatt tilby møteplasser og veiledning til norske institusjoner som er engasjert i kunnskapsprogrammer. Partnere i tilgrensende programmer kan benytte seg av samarbeidsplattformene.

Faglig samarbeid og innsatser for å videreutvikle internasjonale normer, standarder og operative tiltak for å mobilisere og forvalte ressurser for bærekraftig utvikling vil også støttes. Internasjonalt samarbeid skal supplere det faglige samarbeidet med nasjonale myndigheter i samarbeidsland.

Støtte vil også gis til sivilt samfunn og privat sektor for tiltak som bidrar til åpenhet, ansvarlighet og integritet hos myndighetene og driver fram innovasjon. Sivilt samfunn og privat sektors arbeid skal supplere det faglige samarbeidet for å bygge kapasitet og kompetanse i offentlige institusjoner i samarbeidsland.

Stat-til-stat bistanden til *Myanmar* er for tiden frosset etter militærkuppet i februar 2021. Det berører virksomheten til Fisk for utvikling og Olje for utvikling i landet.

Rapport 2020

Kompetanse og kapasitet i offentlige institusjoner i samarbeidsland på områder der Norge og/eller multilaterale organisasjoner har relevant og etterspurt kompetanse, er styrket

Covid-19-pandemien førte til forsinkelser og utfordringer i alle programmene. En del aktiviteter har likevel blitt gjennomført ved hjelp av digitale kurs, møter og arbeidsseminarer.

Olje for utvikling

Et kartsystem over kystnære områder i *Ghana* ble utviklet for miljøberedskap i forbindelse med utvinning av olje og gass. Et system for integrering av finansstrømmen fra petroleumssektoren inn i det nasjonale regnskapet ble også utviklet.

I *Irak* fikk myndighetene opplæring i miljøkonsekvensutredninger. Gjennom nettseminarer fikk miljø- og oljedepartementene i Bagdad råd om tiltak for å redusere utslipp av klimagasser. *Libanon*

gjennomførte sin første prøveboring etter gassressurser i det østlige Middelhavet. Olje for utviklingsprogrammet (OfU) bidro med helse, miljø og sikkerhetsplaner i forkant av boringen og med tolkning av brønndata i etterkant.

I *Mosambik* bidro OfU til analyser av sentralbankens forslag til et statseid petroleumsinntektsfond. Kapasiteten ble økt for å inkludere olje og gassektoren i nasjonalregnskapet.

FNs miljøprogram (UNEP) mottok støtte til innsamling og gjennomgang av tilgjengelige miljødata i *Somalia*. Ofu-samarbeidet bidro til at *Uganda* formelt ble medlem av Extractive Industry Transparency Initiative (EITI) i 2020 og at en nasjonal beredskapsplan for oljesøl ble ferdigstilt.

Sivilsamfunnsorganisasjoner bidro til at nasjonale myndigheter praktiserer åpenhet i forvaltningen av petroleumsressurser og til at myndighetene ble holdt ansvarlig. I 2020 ble støtten trappet opp ved at det ble inngått treårige avtaler med syv norske og utenlandske organisasjoner, delvis finansiert under kap. 170 *Sivilt samfunn*, post 70 *Sivilt samfunn*. I samarbeid med sin lokale partner støttet Norsk Folkehjelp lokalsamfunn i Unity-provinsen i Sør-Sudan i å kreve at myndigheter og oljeselskap reparerer skadede borehull som har forurenset drikkevannet for innbyggerne. Så langt har to borehull blitt reparert.

OfU-programmet videreførte samarbeidet med bl.a. FNs miljøprogram (UNEP), Det internasjonale pengefondet (IMF), Verdensbanken og EITI. FNs miljøprogram (UNEP) bidro til økt bevissthet om reduksjon av metanutslipp fra olje- og gassektoren hos irakiske myndigheter. Opplæringsaktiviteter om avfalls- og kjemikaliehåndtering i Colombia, Irak og Myanmar ble utsatt på grunn av smittevernrestriksjoner. Til tross for pandemien hadde flere land i 2020, med støtte fra Verdensbanken, framgang med implementeringen av EITI-standarden og reformer som bidrar til åpenhet og ansvarlighet i utvinningssektoren. Det internasjonale pengefondets (IMF) flergiverfond for forvaltning av inntekter støttet bl.a. Senegal med å utforme det juridiske rammeverket for forvaltning av petroleumsinntekter. Pandemien førte til redusert aktivitet også under flergiverfondet.

Fisk for utvikling

I to av hovedsamarbeidslandene til Fisk for utvikling, *Ghana* og *Myanmar*, var det framgang på tross av betydelige tilpasninger grunnet pandemien. I Ghana bidro norske eksperter med å utarbeide og revidere planverk innen fiskeri, oppdrett, fiskehelse og biosikkerhet. I Myanmar samarbei-

det Norge med fiskerimyndighetene for å bedre systemene innen fiskeriforvaltning og forskning på akvakultur. Samarbeidsavtalen med *Colombia* ble forsinket og forventes inngått i løpet av 2021. Sivilsamfunnsorganisasjoner mottok støtte til utvikling av småskalafiskerier og yrkesopplæring i *Colombia*. Tiltakene bidro til bedre priser for produktene. Undertegning av en ny Fisk for utviklingsavtale med *Cuba* ble også utsatt, bl.a. grunnet covid-19.

Gjennom samarbeidet med Havforskningsinstituttet, har srilankiske forskere fått bistand til å utvikle databaserte systemer for overvåking av fiskebestanden. Samarbeidet bidro til at *Sri Lankas* eget forskningsfartøy ble utrustet til å operere på egen hånd.

Forskningsfartøyet Dr. Fridtjof Nansen gjennomførte 41 toktedøgn i Nordvest-Afrika før det måtte avbryte på grunn av pandemien. Samarbeidet med FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) bidro til gjennomføringen av havnestsavtalen (PSMA), etablerte systemer for å styrke fiskehelse og utformet tiltaksplaner for klimatilpasning.

Støtten til arbeidet mot ulovlig fiske i Vest-Afrika ble videreført og bidro til økt samhandling i regionen. Et regionalt prosjekt ble inngått med organisasjonen WorldFish for å styrke forskningskapasiteten innenfor fiskehelse i Afrika sør for Sahara.

Skatt for utvikling

Skatteetaten i Norge gjennomførte digitale samarbeid i *Rwanda* og på Zanzibar i *Tanzania*. Dialogen har fortsatt med skatteadministrasjoner i Ghana, Colombia, Libanon og Nepal.

Det ble i 2020 gjennomført kapasitetsbygging (til dels via digitale plattformer) av skatteadministrasjoner i over 70 land gjennom multilaterale avtaler med Verdensbanken, OECD, FNs avdeling for økonomiske og sosiale spørsmål (UNDESA), FNs utviklingsfond (UNDP), Det internasjonale pengefondet (IMF) og Det inter-amerikanske senteret for skatteadministrasjon (CIAT). Norge gjenopptok partnerskapet med Afrikas organisasjon for skatteadministrasjoner (ATAF). I tillegg fikk tolv sivilsamfunnsorganisasjoner støtte til arbeidet med ansvarlighet og åpenhet i skattesystemer globalt og på landnivå.

Norge bidro i arbeidet med en ny erklæring om «Addis Tax Initiative,» hvor giverland, partnerland og organisasjoner satte nye mål om å opprettholde nivået på skatterelatert bistand og arbeide for mer rettferdige skattesystemer fram mot 2025.

FNs Høynivåpanel for finansiell ansvarlighet, åpenhet og integritet (FACTI) fikk støtte til å gjennomføre en samlet analyse av svakhetene i det internasjonale finanssystemet og foreslå hvordan multilateralt samarbeid kan redusere ulovlig kapitalflyt.

Likestilling for utvikling

I 2020 inngikk Norge en avtale med *Nepal* om et Likestilling for utvikling-program. Samarbeidet med *Etiopia* om kunnskapsstyring for likestilling ble opprettholdt, og det ble utarbeidet en ny komponent for ledertrening som skal iverksettes fra 2021. For å opprettholde samarbeidet gjennom pandemien, ble det kjøpt inn IKT-utstyr til partnere i Etiopia og Nepal. Likestilling for utvikling produserte i 2020 digitale læringsprodukter og filmer som ble brukt i det digitale samarbeidet med myndighetene i Etiopia og Nepal. Innspillingen av to lengre filmer ble forsinket som følge av pandemien.

Statistikk- og registersamarbeid

Norge støttet nasjonale strategier for utvikling av statistikk og kapasitet i samarbeidslandenes statistikkbyråer, bl.a. for å bidra til bedre rapportering om bærekraftsmålene. Statistisk sentralbyrå (SSB) delte sin kompetanse innenfor statistikk og registre. Norge støttet også OECDs sekretariat for Partnerskapet i statistikk for utvikling i det 21. århundre (Paris21), og Det internasjonale pengefondets (IMF) fond «Data4Decisions», for å styrke systemer og kompetanse innen statistikk i samarbeidsland. SSB, i samarbeid med FNs statistikkenehet (UNSD), forberedte en digital plattform for foretaksregistre. På grunn av redusert bevilgning i 2020, ble planer om e-læring, bl.a. innen spørreskjema-utvikling, kansellert.

SSB har fortsatt det faglige samarbeidet med sin partnerinstitusjon i Sudan. Norsk støtte bidro til å digitalisere innsamlingen av data og statistikk, bl.a. om konsumprisindeks og selskapsregister. Samarbeidet kan foreløpig ikke vise til omfattende resultater.

Landbruk for utvikling

I 2020 ble grunnlaget lagt for kunnskapsprogrammet Landbruk for utvikling. SSB, Veterinærinstituttet og Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble valgt ut som relevante samarbeidspartnere. SSB vil i perioden 2020–2023 bygge kapasitet for å analysere matsikkerhetsdata hos statistikkkontoret til Fellesmarkedet for det østlige og sørlige Afrika

(COMESA), i Malawi og i Zambia. På grunn av pandemien ble prosjektet forsinket.

Hav for utvikling

Se omtale under kap. 163 *Klima, miljø og hav*, post 71 *Bærekraftige hav og tiltak mot marin forsøpling*.

Fornybar energi for utvikling

Se omtale under kap. 162 *Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi*, post 72 *Fornybar energi*.

Digitalisering for utvikling

Norge har tatt en lederrolle i Den globale alliansen for digitale fellesgoder sammen med FNs barnefond (Unicef), Sierra Leone og den indiske tankesmien iSPIRT. I 2020 opprettet alliansen en standard for digitale fellesgoder, basert på FNs generalsekretærs definisjon. Alliansen anbefalte relevante digitale fellesgoder for lav- og mellominntektsland innen helse, læringsressurser, finansiell inkludering og klima- og værtjenester.

Tre nye avtaler ble inngått med henholdsvis FN generalsekretærs utsending for teknologi (Tech Envoy), stiftelsen GSMA Mobile for Development og Modular Open Source Identity Platform (MOSIP). Covid-19 tydeliggjorde behovet for solid digital offentlig infrastruktur. Tech Envoy mobiliserte en stor gruppe aktører som er involvert i digitale fellesgoder. GSMA gjorde feltarbeid i India og Ghana, som ga et kunnskapsgrunnlag om digitale ferdigheter blant ulike grupper i disse landene. MOSIP finansieres under kap. 164 *Likestilling*, post 73 *Sårbare grupper* og omtales der.

Faglig samarbeid: anti-korrupsjon og godt styresett

FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC) mottok økt støtte til faglig samarbeid med utviklingsland for å gjennomføre forpliktelser i FN-konvensjonen mot korrupsjon (UNCAC). Arbeidet med å identifisere og tilbakeføre stjålne verdier ble videreført gjennom støtte til et samarbeidsinitiativ mellom UNODC og Verdensbanken. Norge støttet også Basel-Instituttets internasjonale senter for tilbakeføring av stjålne verdier, som bidro med rådgivning for å forebygge og etterforske storskalakorrupsjon.

Sivilt samfunn har en viktig rolle i oppfølgingen av UNCAC. Norsk støtte til paraplyorganisasjonen UNCAC Coalition bidro til at sivilsamfunnets interesser i sør ble fremmet gjennom koali-

sjonens innspill til forberedelsene til FNs Generalforsamlings spesialsesjon om anti-korrupsjon i juni 2021.

Ressurscenteret for anti-korrupsjon, U4, mottok støtte til arbeidet innen helse og anti-korrupsjon. Støtte til OECD bidro til å videreføre arbeidet med å revidere anbefalingene om bekjempelse av bestikkelser av offentlige tjenestepersoner i andre land i forbindelse med forretningstransaksjoner. Støtten til OECD omfattet også en studie om ulovlig kapitalflyt, handel med olje og utvikling.

Faglig samarbeid: evalueringssamarbeid

Gjennom partnerskapssamarbeidet med Det globale miljøfondet (GEF) bidro Evalueringssavdelingen i Norad til to studier om effektene av GEFs arbeid. Samarbeidet med FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women) resulterte i en oppsummering av god praksis for hvordan bistand kan brukes til å fremme likestilling og styrke kvinners rettigheter.

Norads evalueringssavdeling har også i 2020 hatt faglig samarbeid med organisasjonen «Better Evaluation» for å styrke evalueringssavdelingskompetanse hos nasjonale og internasjonale bistandsaktører. Organisasjonen har i løpet av årene bygd opp en nettbasert kunnskapsplattform, som er gratis tilgjengelig for alle. Kunnskapsplattformen tilbyr verktøy for hvordan man kan planlegge, lede, gjennomføre og bruke evalueringer.

Øvrig samarbeid

På *Filipinene* fortsatte Norge å bistå myndighetene med omleggingen av landets maritime utdanning slik at den oppfyller kravene fra Det europeiske sjøsikkerhetsbyrået.

Gjennom faglig samarbeid med Norsk Institutt for Bioøkonomi (NIBIO) oppnådde flere hundre fattige bønder i *India* bedre priser for grønnsakene sine. Prosjektets klimatilpassede metoder for risdyrking og distribusjon ble anbefalt av Indias nasjonale ris-kongress. SINTEF har siden 2014 samarbeidet med relevante institusjoner og sementindustrien for at avfall skal erstatte kull som energikilde. I 2020 ble en ekspertkomité etablert med medlemmer fra både myndighetene og industrien, for å utvikle en slik forretningsmodell. Norges Geotekniske Institutt (NGI) samarbeidet med indiske institusjoner for klimatilpasset infrastruktur som tunneller. En treåring avtale med

forskningsinstitusjonen The Energy and Resource Institute (TERI) ble avsluttet 2020. Gjennom prosjektet ble modeller for flomprognoser og hydrologi utviklet. Disse kan brukes i klimatilpasset policy- og strategiutvikling av nasjonale og statlige myndigheter.

I *Kina* fortsatte Norge det faglige samarbeidet med China Council for International Cooperation on Environment and Development (CCICED). I 2020 bidro CCICEDs anbefalinger til å legge rammene for Kinas 14. femårsplan, med føringer for økt satsing på fornybar energi, reduserte klimagassutslipp, styrket avfallshåndtering og en mer bærekraftig havpolitikk. I 2020 la kinesiske myndigheter fram et regelverk for oppstart av sitt nasjonale karbonmarked, som Miljødirektoratet har bidratt til. Norske institusjoner samarbeidet med kinesiske for å gjennomføre internasjonale miljøkonvensjoner, inkludert et forprosjekt innen biologisk mangfold. Det ble også startet et samarbeid for å kartlegge utslipp som påvirker klima, luftkvalitet og helse. Gjennom samarbeid med norske institusjoner, ble flere studier om hvordan Kina kan oppnå en mer bærekraftig matproduksjon på land og fra akvakultur, publisert.

Kompetanseoverføring innen trepartssamarbeidet i arbeidslivet i Kina fortsatte. Siden 2016 har nesten 250 unge, kinesiske entreprenører og mer enn 20 institusjoner blitt involvert i kunnskapsoverføring for grønn utvikling i næringslivet. Kunnskapsgrunnlaget er økt for å sikre bedre vilkår for personer med funksjonsnedsettelse. Levekårene for utsatte grupper i de fattigste provinsene i Vest-Kina har blitt kartlagt.

I *Mosambik* støttet Norge et prosjekt i regi av Det internasjonale pengefondet (IMF), der Norges Bank samarbeidet med Mosambiks sentralbank Banco de Mocambique. Som et resultat har sentralbanken tatt i bruk et analyseverktøy som måler motstandsdyktigheten i banksektoren når økonomien treffes av et negativt sjokk. Norges Bank støttet også banken i å utvikle en ny seddelserie, som er et komplekst prosjekt med stor risiko.

Norsk Geoteknisk Institutt bistod *Sri Lankas* National Building Research Organization (NBRO) med løsninger for å redusere risikoen for naturkatastrofer som flom og jordskred. Universitetssamarbeidet mellom Høgskulen på Vestlandet og universitetet i Jaffna bidro til at det første flytende solkraftverket på Sri Lanka åpnet i 2020, og et mastergradsprogram innen ren energiteknologi ble godkjent.

Kunnskaps- og kompetanseoverføring mellom samarbeidsland (nord-sør-sør-samarbeid) er økt

Programmene har eksempler på nord-sør-sør-samarbeid, men dette har ikke vært høyt prioritert i 2020.

Gjennom Olje for utvikling-programmet støttet Norge Chatham House med å koordinere et nettverk av myndigheter, nasjonale oljeselskaper og ekspertmiljøer fra over 30 land. Nettverket skal bidra til at landene lærer av hverandre gjennom kompetansebygging og samarbeid. I 2020 ble det gjennomført landspesifikke, regionale og felles digitale seminarer. Bl.a. ble det gjennomført en møteserie om den tidsbegrensede effekten av covid-19 og de langvarige effektene av en energisektor i endring. Til sammen deltok over 600 personer.

Norge la vekt på betydningen av å styrke arbeidet med sør-sør og triangulært samarbeid mellom skatteadministrasjoner i initiativet «Tax Inspectors Without Borders» (TIWB, under Skatt for utvikling). OECD og FNs utviklingsprogram (UNDP) tilrettela mer for sør-sør og triangulært samarbeid sammen med regionale organisasjoner for skatteadministrasjoner. 15 sør-sør program har

vært gjennomført gjennom TIWB, hvorav ni ble gjennomført i 2020.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 981,2 mill. kroner for 2022. Dette er en økning på 297,5 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021.

120 mill. kroner foreslås til å styrke programmene Hav for utvikling (40 mill. kroner), Fisk for utvikling (20 mill. kroner), Landbruk for utvikling (20 mill. kroner), og et nytt program for Helse for utvikling (40 mill. kroner). Skatt for utvikling og andre prioriterte oppgaver under Kunnskapsbanken og faglig samarbeid er foreslått styrket med 80 mill. kroner.

I tillegg foreslås det å flytte 95 mill. kroner fra kap. 163 *Klima, miljø og hav*, post 71 *Bærekraftige hav og tiltak mot marin forsøpling* for programmet Hav for utvikling. Det foreslås også å flytte 2,5 mill. kroner fra kap. 162 *Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi*, post 72 *Fornybar energi* for programmet Fornybar energi for utvikling. Dette gjøres for lettere å forvalte, koordinere og rapportere samlet på faglig samarbeid og å synliggjøre finansiering av kunnskapssamarbeid som bistandsmetode.

Kap. 162 Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
70	Næringsutvikling og handel, <i>kan overføres</i>	394 028	452 736	404 936
71	Matsikkerhet, fisk og landbruk, <i>kan overføres</i>	1 191 253	815 966	951 966
72	Fornybar energi, <i>kan overføres</i>	734 798	399 000	396 500
73	Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC), <i>kan overføres</i>	161 000	124 000	106 700
75	Norfund – tapsavsetting	480 000	438 288	438 288
76	Norfund klimainvesteringsfond – risikokapital			250 000
95	Norfund – grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland	1 365 000	1 239 864	1 239 864
96	Norfund klimainvesteringsfond – kapitalinnskudd			750 000
	Sum kap. 162	4 326 079	3 469 854	4 538 254

En lønnsom og ansvarlig privat sektor som bidrar til jobbskaping og skatteinntekter er nøkkelen til bærekraftige samfunn, og dermed fattigdomsreduksjon. Bedre rammevilkår og tilgang til finansiering for små- og mellomstore bedrifter og stabil elektrisitet til en overkommelig pris er viktige forutsetninger for å skape næringsutvikling og arbeidsplasser. Lokal, regional og internasjonal handel er også en drivkraft for å sikre arbeidsplasser og økt verdiskaping. Norfund er Norges viktigste instrument for investering i virksomheter som bidrar til jobbskaping og fattigdomsreduksjon i utviklingsland. Landbruk og fiske sysselsetter millioner av småskala matprodusenter i utviklingsland. Å styrke bærekraftige matsystemer vil kunne bidra til bedret levebrød for produsentene og aktører i hele verdikjeden. Tilgang til moderne energitjenester og reduserte utslipp av klimagasser er sentrale forutsetninger for bærekraftig utvikling.

Kapittelet dekker også Norges forpliktelser i Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC) gjennom deltakelse i kapitaløkningen som ble vedtatt i 2018 og gjennomføres i perioden 2020–2024. I tillegg gis det støtte til programmer i IFC med vekt på næringsutvikling i sårbare stater, jobbskaping, bedre rammevilkår for private investeringer og mobilisering av privat kapital til klimarelevante investeringer.

Videre dekker kapittelet også risikokapital og kapitalinnskudd til et nytt klimainvesteringsfond som skal administreres av Norfund. Fondet skal bidra til å redusere eller unngå klimagassutslipp fra kraftsektoren, særlig fra kullkraftverk, gjennom å yte risikoavlastende kapital til investeringer i fornybar energi i utviklingsland. Større investeringer i fornybar energi i disse landene vil kunne erstatte fossil kraftproduksjon eller unngå innfasing av ny fossil kraftproduksjon, og dermed redusere klimagassutslipp. Fondet skal bidra til å utløse investeringer i fornybar energi som ellers ikke ville blitt gjennomført, gjennom bl.a. å bidra med risikoavlastende kapital. Fondet kan benytte ulike finansielle virkemidler (egenkapital, lån, garantier mv.) egnet for å nå målet. Det er opprettet to nye poster for dette formålet, kap. 162, post 76 *Norfund klimainvesteringsfond – risikokapital*, og kap. 162, post 96 *Norfund klimainvesteringsfond – kapitalinnskudd*.

Post 70 Næringsutvikling og handel, kan overføres

Bevilgningen dekker støtte til næringsutvikling og jobbskaping i utviklingsland, samt handelsrettet

utviklingssamarbeid. Et velfungerende og ansvarlig næringsliv er avgjørende for å skape økonomisk vekst og varig fattigdomsreduksjon. Næringsutvikling skaper arbeidsplasser, som igjen baner vei ut av fattigdom for den enkelte og danner grunnlag for skatteinntekter for staten. Det setter staten i stand til å finansiere viktig infrastruktur og offentlige tjenester. En høyere grad av digitalisering i utviklingsland kan bidra til et mer effektivt næringsliv, tilgang til nye markeder og innovasjon.

Bistand under denne posten brukes til å forbedre lokale rammevilkår i utviklingsland og til å redusere risikoen for investorer slik at flere velger å satse i utviklingsland. Innsatsen skal særlig bidra til å skape arbeidsplasser i de minst utviklede landene i Afrika sør for Sahara. Norsk innsats bygger på Meld. St. 24 (2016–2017) *Felles ansvar for felles fremtid – Bærekraftsmålene og norsk utviklingspolitikk*, og Meld. St. 35 (2014–2015) *Sammen om jobben – Næringsutvikling innenfor utviklingssamarbeidet*.

En forutsetning for bistanden er at næringslivsaktører utviser aktsomhet og kartlegger risikoen for menneskerettighetsbrudd, barnarbeid, klima og miljø, jf. FN's veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, og veilederen for multilaterale selskaper fra OECD.

Bevilgningen dekker følgende tilskuddsordninger:

- Støtte til samarbeid om rammevilkår for næringsutvikling i utviklingsland.
- Bedriftsstøtte for næringsutvikling i utviklingsland.
- Norfunds tilskuddsordning for styrking av investeringenes utviklingseffekter.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 8 – Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle, bærekraftsmål 9 – Bygge robust infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og bidra til innovasjon, og bærekraftsmål 12 – Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre. Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Jobbskapingen i utviklingsland er økt.
- Eksporten av varer og tjenester fra fattige land er økt.
- Næringslivet i utviklingsland har bedre rammevilkår.

Prioriteringer 2022

Effektene av covid-19 fortsetter å ramme næringslivet i utviklingsland hardt. Det langsiktige arbeidet for jobbskaping, forutsigbare rammevilkår og handel er viktig for å sikre en bærekraftig gjenoppbygging av økonomien. Å redusere de sosio-økonomiske konsekvensene av covid-19 i utviklingsland skal ligge til grunn for innsatsen med mål om å gjenopprette, opprettholde og skape bærekraftig næringsvirksomhet, forsyningskjeder og arbeidsplasser. I 2022 vil regjeringen prioritere å skape bærekraftige arbeidsplasser i de minst utviklede landene i Afrika sør for Sahara, særlig innenfor landbruk og havbaserte næringer. Slik skal koblingen mellom næringsutvikling og sultbekjempelse styrkes. Videre vil regjeringen bidra til forutsigbare rammevilkår for næringslivet i utviklingsland og slik legge til rette for flere investeringer, økt handel og strategisk partnerskap med næringslivet i utviklingsland. Regjeringen ønsker å øke verdiskapingen i utviklingsland gjennom strategisk innsats i utvalgte sektorer og verdikjeder, herunder ved å bidra til økt digitalisering. Finansielle tjenester for små og mellomstore bedrifter i utviklingsland skal forbedres, og det er ønskelig å fortsette testingen av nye, bistandsfinansielle instrumenter som bidrar til å utløse ekstra kapital fra andre aktører og/eller bidrar til bedre resultater. Videre vil regjeringen spre kunnskap om handelsregelverk og eksportmuligheter, bidra til forenkling av grense- og tollprosedyrer og tiltak for kvalitetssikring og heving av standarder. Regjeringen vil også videreføre og støtte nye tiltak som styrker utviklingseffektene i Norfunds investeringer.

Rapport 2020

Jobbskaping i utviklingsland er økt

Gjennom tilskuddsordningen «Bedriftsstøtte for næringsutvikling i utviklingsland» ble det gitt støtte til forundersøkelser, partnersøk og opplæring innen landbruk, fisk og marine ressurser, maritim sektor og informasjonsteknologi. Samtidig førte pandemien til forsinkelser i prosjekter og resultater. Ordningen ble endret slik at søknader fra oppstartbedrifter innen henholdsvis IKT og fornybar energi utenfor strømmettet ble prioritert. Endringene bidro til økt risikodeling for nye og innovative aktører og raskere tilgang til fornybar energi i områder uten strømmett.

Prosjektet «Digital Starter Pack» ga 3 000 små og mellomstore bedrifter i *Tanzania*, *Ghana* og *Mosambik* opplæring i, og tilgang til, digitale mar-

kedsføringsverktøy. Om lag 40 pst. av bedriftseierne var kvinner. Prosjektet har i 2019/2020 skapt totalt 7 440 nye arbeidsplasser, som er godt over målet på 6 600.

Gjennom støtte til selskapene Eyasys AS og TechBridge Invest AS ble det i 2019/2020 gitt opplæring til 487 studenter og gjennomført et inkubasjonsprogram for 18 oppstartsselskaper i *Kenya* og *Uganda*. Dette førte til at 26 direkte og 115 indirekte arbeidsplasser ble skapt. I *Colombia* bidro ordningen for strategiske partnerskap til å styrke innovasjon og heve kompetansen i IKT-sektoren.

I 2020 kunne bedrifter for første gang søke om å være avtalepartnere for tilskudd til strategiske partnerskapsprosjekter. Målet var å tiltrekke mer privat kapital og utløse flere investeringer. Dette var én av flere endringer i tilskuddsordningen for «Støtte til samarbeid om rammevilkår for næringsutvikling i utviklingsland». Det åpnet for økt, direkte samarbeid mellom ikke-kommersielle aktører og næringslivet i strategiske partnerskap om kapasitetsbygging og utvikling av kommersielle verdikjeder. Blant søkerne som gikk videre fra første runde var fire norske bedrifter.

I *Mosambik* bidro Norge til at 140 000 småbønder fikk tilgang til markeder ved bruk av det digitale verktøyet ConnectCaju. De økte sin egen inntekt ved forbedret cashewnøttproduksjon i form av kvalitet, kvantitet, markedsføring og prosessering. Det strategiske partnerskapet i cashewnøttsektoren med den norske Brynild Gruppen gjennom Cashew Development Fund ble videreført, og tyske bedrifter er nå inkludert i fondet. Samarbeidet sikret 17 000 arbeidsplasser i produksjonen, og sikret inntekter for en rekke småbønder. Støtte til et strategisk partnerskap med FNs barnefond (Unicef) og det norske selskapet Green Resources bidro til at 2 000 personer fikk registrert fødselsdato og tilgang til identitetskort. Det er viktig for å kunne få ta del i den formelle økonomien og arbeidsmarkedet.

På *Sri Lanka* bidro norsk støtte til Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) til bedre levekår for over 620 familier, særlig for kvinner, enslige forsørgere og personer med nedsatt funksjonsevne i de tidligere krigsrammede områdene nord i landet. Gjennom partnerskap med privat sektor fikk bønder tilgang til frø og opplæring, som bidro til å øke produksjonen av landbruksvarer som bl.a. jordnøtter og linser betydelig. Det førte til en mangedobling av inntektene for de involverte familiene. Gjennom prosjektet fikk entreprenører også støtte til å starte små bedrifter, innen bl.a. kokosfiber og matproduksjon, som skapte over 180 arbeidsplasser, inkludert for per-

soner med nedsatt funksjonsevne. Støtten bidro også til å skape bevissthet rundt helse, miljø og sikkerhet, og anstendig arbeid hos de involverte bedriftene, samt til utforming av inkluderende arbeidsplasser.

Eksport av varer og tjenester fra fattige land er økt

I 2020 var den samlede innsatsen til handelsrettet utviklingssamarbeid på 93 mill. kroner. Bistanden gjaldt særlig kartlegging av eksportmuligheter, forenkling av grense- og tollprosedyrer og tiltak for kvalitetssikring- og heving av standarder. Pandemien og smitteverntiltakene førte til handelsbegrensninger og redusert global handel i 2020. Koronapandemien rammet land ulikt. Fallet i eksporten fra de fattigste landene ble større enn det globale fallet i eksport. I denne situasjonen måtte støtten fra partnerskapet for handelsbistand til de minst utviklede landene (EIF) justeres for å tilpasse seg koronatiltakene og begrensningene i handelen.

Verdensbankens program for handelsforenkling ga råd om hvordan forsyningskjeder kunne opprettholdes, slik at handel med nødvendige varer som mat og medisinske produkter i minst mulig grad ble hindret. Støtte til Verdensbankens paraplyfond for handel bidro gjennom analyser og studier til en kunnskapsbasert handelspolitikk. Det afrikanske frihandelsområdet (AfCFTA), trådte formelt i kraft 1. januar 2021. Paraplyfondet undersøkte i 2020 avtalens betydning for økonomisk vekst, handel og fattigdom. Standards and Trade Development Facility (STDF) sørget for at AfCFTA fikk tilgang til ekspertråd og verktøy om veterinære og plantesanitære krav for bedre mattrygghet.

FNs organisasjon for industriell utvikling (UNIDO) fikk støtte til et program for global markedstilgang. Det femårige programmet etablerer rammevilkårstiltak og kvalitetsstandarder i fem utvalgte utviklingsland og i underutviklede verdikjeder med potensial for å generere eksportinntekter. Det internasjonale handelssenteret (ITC) rettet seg mot mikro-, små og mellomstore bedrifter som er avgjørende for økonomisk gjenoppbygging etter covid-19. I 2020 var det 388 000 aktive brukere av senterets gratis handelsdata på nett. 40 pst. av de registrerte brukerne var kvinner.

Næringslivet i utviklingsland har bedre rammevilkår

Det bilaterale programmet Anti-korrupsjon for tolladministrasjoner (A-CIP) med Verdens tollorganisasjon (WCO) er langsiktig og skal forbedre ram-

mevilkårene for næringslivet i 17 utviklingsland ved å redusere korrupsjon i tolladministrasjonen. En undersøkelse blant 5 700 personer i privat og offentlig sektor i ti land la grunnlag for å styrke og måle troverdighet og tillit i tolladministrasjoner over tid. Som respons på pandemien lanserte WCO i 2020 en handlingsplan for å framskynde arbeidet med digitale løsninger, inkludert den digitale læringsplattformen «CliKC!».

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 404,9 mill. kroner for 2022. Posten reduseres med 50 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. I tillegg flyttes det 2,2 mill. kroner til posten fra kap. 152 *Menneskerettigheter*, post 70 *Menneskerettigheter* for støtten til UN Global Compact. Det vises for øvrig til forslag til vedtak under romertall VI om tilsagnsfullmakter og romertall X om utbetaling av tilskudd.

Post 71 Matsikkerhet, fisk og landbruk, kan overføres

Denne bevilgningen dekker støtte til tiltak for å bedre ernæring, matsikkerhet, klimatilpasset landbruk og fiskeri i utviklingsland. Regjeringens handlingsplan for bærekraftige matsystemer i norsk utenriks- og utviklingspolitikk 2019–2023, *Mat, mennesker og miljø*, og regjeringens strategi fra 2021 *Klima, sult og sårbarhet*, legger føringer for prioriteringene for posten. Det overordnede målet er økt matsikkerhet gjennom bærekraftige matsystemer, inkludert mat fra havet. Småbrukere og småskalafiskere skal prioriteres.

Mål 2022

Bevilgningen skal primært bidra til å støtte bærekraftsmål 2 – Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring og fremme bærekraftig landbruk. Bevilgningen støtter også opp under andre bærekraftsmål, slik som 3 – Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder, 4 – Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle, 5 – Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling, 8 – Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle, 12 – Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre, 14 – Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling, og 15 – Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av øko-

systemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Bærekraftige og klimarobuste matsystemer er utviklet og styrket.
- Flere mennesker, og spesielt kvinner, tar del i den formelle landbruksøkonomien.
- Vilkårene for småbrukere og småskalafiskere er bedret.
- Veksthemming som skyldes matmangel, blant barn er redusert.
- Flere mennesker ernæres av mat fra havet og innlandsvann.

Prioriteringer 2022

Støtte til sosiale sikkerhetsnett, som skolemat, er av særlig betydning under og i etterkant av pandemien. Regjeringen vil øke innsatsen for dette og prioritere tiltak som sikrer universell tilgang til bl.a. lokalprodusert skolemat. Videre vil regjeringen vurdere å justere tiltakene under posten for å begrense pandemiens negative effekt på lokal og nasjonal matsikkerhet.

Regjeringen vil i 2022 også prioritere oppfølging av relevante deler av Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi relatert til mat fra havet, herunder etablering av bærekraftige havforvaltningsplaner i utviklingsland. Utenriksdepartementet vil starte en vurdering av resultatbasert finansiering i havbistanden, som gjelder oppfølgingen av Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi sitt mål om 100 pst. bærekraftig forvaltning. Resultatbasert finansiering av havforvaltningsplaner kan være et effektivt verktøy for å fremme panelets anbefalinger, samt bidra til andre utviklingspolitiske mål som bedre matsikkerhet. Hvis det vurderes som hensiktsmessig med resultatbasert bistand, vil denne satsingen kunne skales opp over tid. Det vil være nødvendig å trekke inn flere givere og partnere for å lykkes. Satsingen vil også sees i sammenheng med implementeringen av Hav for utvikling.

Videre vil oppfølging av norske prioriteringer relatert til FN-toppmøtet om matsystemer prioriteres, inkludert såfrøssikkerhet, lokalprodusert skolemat, og mat fra havet og innlandsvann.

Rapport 2020

Bærekraftige matsystemer er etablert

TRANSFORM-programmet ble startet opp i 2020 i *Malawi*. Programmet gjennomføres som et samarbeid mellom norske og lokale partnere. I 2020

bidro det med bl.a. veiledning om klimasmarte landbruksmetoder, mer effektivt husdyrhold og bedre ernæring. Programmet har fått til samarbeidsavtaler med slakteriet Nyama World og Verdens matvareprogram (WFP). Rundt 71 000 bønder har tatt i bruk forbedrede landbruksmetoder og produksjonsmetodene på 6 000 hektar dyrket mark ble mer bærekraftige. Oppgradering av distriktstveier for å bedre markedstilgangen er et prioritert område og nesten 900 km vei ble ferdig rehabilitert i fjor.

I *Nigeria* var støtte til klimarobust landbruk et viktig tillegg til humanitær bistand ved å bidra til økt selvberging og bedret matsikkerhet. I 2020 mottok bl.a. 12 000 husholdninger tørkeresistente frø og gjødsel. Studier gjennomført av FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) tyder på vesentlig forbedring i avlingene som følge av tiltaket.

FAO fortsatte å hjelpe husstander i *Sør-Sudan* i et krevende år med alvorlig flom, ørken-gresshopper, sikkerhetsutfordringer og covid-19. Til sammen mottok 230 745 husstander (1,38 millioner mennesker) bistand hvorav 147 676 hadde kvinnelig hovedforsørger. I tillegg fikk 3 698 mottakere opplæring i ulike landbruksferdigheter, det ble dannet 139 opplæringsgrupper om ulike emner, 84 demonstrasjonssteder ble etablert i forskjellige deler av landet og 90 håndverkere ble opplært i å produsere landbruksverktøy, vedlikeholde og reparere utstyr.

Globalt program for landbruk og matsikkerhet (GAFSP) er en fleksibel finansieringsmekanisme under Verdensbanken, som med norsk støtte ga tilskudd til å starte aktiviteter i tråd med lands investeringsplaner for landbrukssektoren. I 2020 ble midlene benyttet til å gjenoppbygge landbruket og sikre matsikkerhet i en rekke utviklingsland etter covid-19.

Støtten til Det globale nettverket for landbruksforskning (CGIAR) ble videreført i 2020. Gjennom ulike forskningsprosjekter bidro nettverket bl.a. til rehabilitering av degraderte landområder i Afrika. 64 000 hektar land ble restaurert gjennom skogslandbruk i *Kenya*. Planter styrket med mikronæringsstoffer ble introdusert for å forbedre matsikkerheten og ernæringsstatusen til fem millioner husstander i Afrika sør for Sahara.

Etter ni år har prosjektet Crop Wild Relatives (CWR), i regi av Stiftelsen for globalt avlingsmangfold (GCDT), nådd sine planlagte resultater. I 2020 ble innsamlingen av frø fra ville artsslektinger fullført og det ble etablert 4 644 samlinger av 25 nasjonale partnere på fire kontinenter. Disse oppbevares nå bl.a. i ulike internasjonale frøban-

ker. I neste fase vil disse ville artsslektningene brukes i planteavl, der målet er å isolere ønskede genetiske egenskaper, som for eksempel sykdomsresistens, og introdusere dem i avlslinjer for moderne sorter.

Gjennom Det internasjonale fondet for jordbruksutvikling (IFAD) bidro Norge til bedre matsikkerhet og inntektsmuligheter for mennesker som er spesielt utsatt for konflikt og klimaendringer. IFAD har de senere årene arbeidet mer med ernæring. I 2020 ble norsk støtte benyttet til syv pågående landbruksprogrammer, med spesielt mål om å gjøre programmene mer ernæringsensitive. I 2020 ble aktivitetene planlagt sammen med implementerende partnere. Norge bidrar også med viktig kjernestøtte til IFAD.

Flere mennesker, spesielt kvinner, tar del i den formelle landbruksøkonomien

Gjennom prosjekter ledet av CARE Norge og International Institute for Tropical Agriculture (IITA) i *Niger*, fikk flere enn 17 000 husholdninger støtte til å ta i bruk ny teknologi og tilgang til et marked for salg av overskuddsproduksjon av landbruksprodukter. Prosjektet har i særlig grad kommet kvinner til gode; 64 pst. av deltakerne som får opplæring gjennom prosjektet er kvinner.

Samarbeid med Norsk Folkehjelp i *Mosambik* førte til at kvinners engasjement i lederposisjoner ble betraktelig forbedret blant småbrukere. Antallet kvinner og ungdommer i lederstillinger i de ulike småbruks- og bondeforeningene økte med 47 pst., og kvinners deltakelse i påvirkningsarbeid ble bedre.

Det offentlige-private samarbeidet med Farm to Market Alliance, ledet av WFP, bistår småbønder i overgangen til mer markedsorientert produksjon. Alliansen kobler matprodusenter og markeder, og øker markedets evne til å absorbere eventuelt produksjonsoverskudd. I Kenya og Rwanda har programmet siden oppstarten i 2018 etablert 336 servicesentre for bønder, som bistår i å koble dem til et større marked for produktene sine. Alliansen arbeidet i 2020 spesielt med å styrke kvinners rolle i landbruket og rapporterte at 30 pst. av servicesentrene var ledet av kvinner. I løpet av ett år nådde programmet omtrent 150 000 bønder i disse landene.

FN-programmet for å bedre de økonomiske mulighetene for kvinner på landsbygda fortsatte. Programmet blir implementert av UN Women, FAO, IFAD og WFP i *Etiopia, Guatemala, Kirgistan, Liberia, Nepal, Niger og Rwanda*. 2020 ble et krevende år for gjennomføringen av prosjektene i

flere av landene. I *Niger* ble det rapportert om forsinkelser i prosjektaktiviteter grunnet covid-19, forverret sikkerhetssituasjon og oversvømmelser. I *Etiopia* førte smittevernrestriksjoner til begrenset markedstilgang som resulterte i lavere inntekt og sparing. Programmet rapporterer likevel om økt gjennomsnittlig sparing per deltaker grunnet rask omstilling til salgsvarer som ikke krevde reise og ansamlinger av mennesker.

Vilkårene for småbrukere og småskala fiskere er bedret

Gjennom støtte til klimatilpasset landbruk i *Mosambik* bidro Norge til at 55 000 småbønder og 1 400 kommersielle bønder forbedret livsgrunnlaget sitt. 16 520 bønder fikk tilgang til bedre innsatsvarer og såfrø i nærmiljøet gjennom et styrket forhandlernettnettverk. Det ble etablert 499 demonstrasjonsfelt for å dele kunnskap om klimasmart landbruk.

Et nytt program skal støtte implementeringen av FAOs frivillige retningslinjer for småskalafiskere for å sikre bærekraftig matsikkerhet og fattigdomsreduksjon. Programmet opererer i *Ghana, Sierra Leone, Uganda, Tanzania og Malawi*, og 2020 ble brukt til å etablere programstruktur og planer i de fem landene. Arbeidet er delvis forsinket på grunn av restriksjoner som følge av pandemiltak.

Veksthemming blant barn er redusert

Strategiske partnerskap med Unicef, Power of Nutrition, Scaling up Nutrition og IFAD bidro til å mobilisere nasjonale myndigheter og institusjoner, sivilt samfunn og private selskaper i ernæringsarbeidet. IFADs landbruksprosjekter i *Malawi, Madagaskar, Burkina Faso, Benin, Zimbabwe, Sudan og Myanmar* forbedret ernærings-situasjonen for småbønder da programmene legger vekt på ernæringsverdien av maten som produseres.

I *Mali* ble det etablert et skolematprosjekt i regi av Verdens matvareprogram (WFP) for å sikre at barn fikk tilgang på sunn og næringsrik mat da skolene stengte i 2020 pga. covid-19. Resultatet var at 100 000 skolebarn fikk mat hjem. Prosjektet kjøper matvarer lokalt og bidrar dermed til at det etableres bærekraftige matsystemer og at flere småbønder får muligheten til å ta del i den formelle landbruksøkonomien.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 952 mill. kroner for 2022. Dette er en økning på 136 mill. kroner sammenlig-

net med saldert budsjett for 2021. 120 mill. kroner av økningen skal gå til oppfølgingen av konklusjonene til Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi for arbeidet med havforvaltningsplaner i utviklingsland. 16 mill. kroner vil gå til arbeidet med lokalprodusert skolemat som et sosialt sikkerhetsnett. Det vises for øvrig til forslag til vedtak under romertall XII om deltakelse i kapitaløkninger og fondspåfyllinger i internasjonale banker og fond.

Post 72 Fornybar energi, kan overføres

Tilgang til moderne energitjenester og reduserte utslipp av klimagasser er sentrale forutsetninger for bærekraftig utvikling. Denne bevilgningen dekker tiltak som forbedrer investeringsklimaet, reduserer investeringsrisiko, bygger ut strømmettet, støtter lokale strømløsninger, bidrar til økt bruk av rene kokeovner og energieffektivisering, samt bidrar til utfasing av kull. Bevilgningen er særlig rettet mot partnerland i Afrika. Tiltak som bidrar til å dekke energibehovene for sårbare grupper prioriteres i tråd med prinsippet om at ingen skal utelates.

Bevilgningen må ses i sammenheng med bevilgningen til Norfund som tilrettelegger for private investeringer i nye kraftverk tilknyttet nettet, distribuert kraft og tilgang utenfor strømmettet i utviklingsland.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 7 – Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris, og bærekraftsmål 13 – Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Økt tilgangen til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris.
- Klimautslipp fra energisektoren er redusert.

Prioriteringer 2022

Regjeringens innsats for fornybar energi i utviklingspolitikken vil ta utgangspunkt i områder Norge kan bidra med kompetanse og egne erfaringer. Dette gjelder primært fornybar energiproduksjon fra vann, vind, sol og jordvarme. I tillegg prioriteres risikoavlastning for private investeringer, desentraliserte energiløsninger, utvikling av integrerte kraftmarkeder, samt utdanning og forskning.

Innsatsen som støttes under denne budsjett-posten ses i sammenheng med og koordineres med Kunnskapsbanken i Norad, fornybar energi på landnivå over Regionbevilgningen og med Norfunds investeringer i fornybar energi, samt med støtten til utviklingsbankene og Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC).

Regjeringen vil støtte internasjonale initiativ som bidrar til varig energiomlegging og utfasing av kullkraft i utviklingsland. En garantiordning for private aktørers investeringer, med mål om å mobilisere mer kommersiell kapital til fornybarprosjekter i utviklingsland, vil bli videreutviklet i tråd med regjeringens beslutning fra 2019. Utvikling av garantiordningen gjennomføres i samarbeid med internasjonale garantiinstitusjoner. Det er også opprettet en tilskuddsordning for å senke finansieringskostnadene for fornybar energi i lavinntektsland og sårbare stater.

Rapport 2020

Tilgangen til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris har økt

Innsatsen var sentrert rundt fire pilarer:

- Økt tilgang til fornybar energi fra sol, vind og andre fornybare kilder, desentraliserte løsninger, og utbygging og oppgradering av strømmettet.
- Risikoavlastning.
- Kunnskapsprogrammer, herunder utdanning og forskning, sektorreformer og kapasitetsbygging for å øke investeringer i fornybar energi.
- Globalt normativt arbeid for å sikre at tilgang og reduserte utslipp er en del av den globale utviklingsdialogen.

Norge jobbet for at arbeidet for bærekraftsmål 7 om universell tilgang til energi også bidrar til reduserte klimautslipp, gjennom å sikre at tilgangen i størst mulig grad skjer fornybart. Norge samarbeidet med mottakerlandene om å bidra til energieffektivisering, bl.a. gjennom tilgang til moderne kokeovner, som igjen øker energitilgang og reduserer klimagassutslipp⁸.

For å fremme utbygging av fornybar energi i utviklingsland med å gi økt tilgang til strøm og erstatte og utfase kull arbeidet regjeringen med å etablere en risikoavlastende garantiordning for investorer i fornybar energi i utviklingsland og et klimainvesteringsfond. I 2020 pågikk utredninger

⁸ Kilde: FNs klimapanel (IPCC) 2018, Agriculture, Forestry and Other Land Use (AFOLU), kapittel 11.

for å sikre gode ordninger. En nærmere omtale av dette er beskrevet i del III kap. 12 Sektorovergripende miljø- og klimapolitikk.

For å redusere de negative virkningene av covid-19 støttet Norge i 2020 flere tiltak gjennom Energising Development (EnDev). Det gjaldt for eksempel kreditt til selskaper som solgte sollanterner, og distribusjon av solcelleradioer til helsecentre og betalingsutsettelse til husholdninger i *Mosambik* som kjøpte renere kokeovner og sollanterner på kreditt. Ved utgangen av 2020 hadde EnDev bidratt til at 17,6 millioner mennesker hadde fått tilgang til rene kokeovner og 6,2 millioner tilgang til strøm. Størstedelen av EnDevs aktiviteter var rettet inn mot de minst utviklede landene og Afrika sør for Sahara.

FNs allianse for rene kokeovner (CCA) arbeidet med myndigheter og beslutningstakere i elleve land for å øke kunnskapen om internasjonale standarder for rene kokeløsninger. Samtidig gjennomførte de studier for å få mer kunnskap om sykdomsforløp og smitte av covid-19 i situasjoner med mye innendørs luftforurensing som danner et godt grunnlag for framtidige forbyggende tiltak.

Norge støttet Afrikabankens Fond for bærekraftig energi (SEFA) og bidro i 2020 til å bygge ut fornybar energi i Afrika tilsvarende 21 MW. Det ga dermed 30 000 husholdninger, med mellom 120 000 og 150 000 mennesker, tilgang til elektrisitet. Prosjektet bidro også til mer enn 4 000 nye arbeidsplasser i Afrika. Med midler fra SEFA opprettet banken covid-19 «Off-Grid Recovery Platform» som bistår bedrifter med lån slik at disse kunne opprettholde virksomheten gjennom pandemien.

Norge bidro med 11,3 pst. av finansieringen av Verdensbankens program for støtte til styresett og kapasitetsbygging i energisektoren (ESMAP) i 2017–2020. ESMAP utløste investeringer og lån gjennom Verdensbankens energisatsning slik at ni millioner mennesker fikk tilgang til strøm i 2019/2020. ESMAP støttet også arbeidet med å fase ut kull og tilrettelegge for utbygging av vannkraft. Gjennom ESMAPs fond for rene kokeovner (CCF) støttet Norge tiltak bl.a. i Burundi, Etiopia, Nepal, Rwanda og Uganda. I Uganda bidro salget av over 64 000 effektive ovner til 30 pst. reduksjon i klimagassutslipp, dvs. 35 754 tonn CO₂ årlig. Tiden kvinner og barn bruker på å sanke ved og brensel for matlaging ble redusert med mellom 30 til 90 minutter daglig.

Norge har støttet klimainvesteringsfondet SREP – Scaling up Renewable Energy in Low Income Countries (Oppskalering av fornybar

energi i fattige land) siden 2009. Gjennom investeringer i ren energi skal SREP bidra til økt produksjon og tilgang til energi i lavinntektsland. SREP skal også demonstrere at fornybar energi som vind, sol, geotermisk, biomasse og små vannkraftverk, kan bidra til å dekke energibehovet til husholdninger, skoler, helsestasjoner og produktiv sektor. Fondet har programmer under utvikling i 27 land, og er i en gjennomføringsfase. Prosjektutviklingen har vært krevende, og tatt lang tid. Fondet har også hatt til dels store forsinkelser pga. ytre omstendigheter (krig, naturkatastrofer, epidemier, politiske uroligheter). I sum har framdriften vært svak. Pågående prosjekter har begynt å levere resultater, inkludert elektrisitetsproduksjon på 167 av forventede 3 778 GWh per år og reduserte CO₂-utslipp på 235 av forventede 2 764 tusen tonn per år. SREP-prosjekter har gitt om lag 728.000 mennesker bedre tilgang på energi, hvorav 419 000 fra 2019 til 2020, et velkomment taktskifte. Det pågår nå en ekstern evaluering av fondet, etter påtrykk fra bl.a. Norge. Det er viktig at framdriften nå skyter fart, slik at SREP leverer på sitt potensiale.

Norsk kunnskapsoverføring til *Liberias* energidepartement bidro til at energiforvaltningen fikk digitalisert store mengder data med historiske målinger for vannstand i sentrale vassdrag. Dette er viktig informasjon for nye investeringer og prosjekter i vannkraftsektoren. I tillegg ble nye målestasjoner etablert og satt i drift for å sikre pålitelig tilgang på kraft til strømmettet.

Norge bisto *Mosambik* i arbeidet med å sikre universell tilgang til energi innen 2030 gjennom rådgivning, støtte til å utvikle nye lover og andre bilaterale prosjekter. Norge inngikk i 2019 en avtale om et betydelig bidrag til et flergiverfond i regi av Verdensbanken, for å sikre elektrisitet til 300 000 nye husholdninger og offentlige institusjoner, spesielt i de fem fattigste provinsene. De første 18 000 tilkoblingene ble gjort i 2020, og forsyner nå elektrisitet til 90 000 mennesker.

Norge har vært en sentral støttespiller i utviklingen av *Mosambiks* første solkraftverk i Mocuba, som hadde sitt første år med full drift i 2020. Kraftverket er et av de største solkraftverkene i Afrika sør for Sahara. Mocuba leverte i 2020 ca. 70 MWt, som tilsvarer forbruket til mer enn 175 000 husholdninger. Dette bidro til redusert CO₂-utslipp med 75 000 tonn fra annen fossil elektrisitetsproduksjon.

Den norske støtten til å bygge infrastruktur for strømtilførsel i *Nepal* bidro til mer stabil strømtilgang på hovedstrømmettet, at flere bruker moderne energi, samt bærekraftig økonomisk

vekst og jobbskaping basert på vannkraft. Samarbeidet med Den asiatiske utviklingsbanken (ADB) og nepalske myndigheter for kunnskapsoverføring, utbygging av høyspentlinjer, distribusjonsnett og strømtransformatorer er et pågående langsiktig og nødvendig arbeid for å nå ut til hele landet. 301 km høyspentlinjer, 692 km distribusjonsnett og 22 transformatorstasjoner er satt i drift siden 2011 og arbeidet fortsatte i 2020. Kunnskapsoverføringen innen vannkraft førte til økt forståelse av miljøkonsekvensanalyser og av fordelene med å øke antall kvinner som jobber i vannkraftsektoren.

Samarbeidet mellom NTNU, SINTEF, Kathmandu universitet og energimyndighetene resulterte i et digitalt system for betaling av strømregninger. Dette bidro til å effektivisere forvaltningen av strømvtales og er tidsbesparende for myndighetene, brukere og leverandører. Videre ble det utviklet sanntidsmodeller via Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) i samarbeid med kunnskapssenteret ICIMOD for regn- og smeltevann fra Himalaya som myndighetene har fått opplæring i. Dette er viktig for å planlegge og drifte vannkraftproduksjon, lokal vannforvaltning, landbruk og industri, og kan brukes til risikovurdering av flom og katastrofer.

I *Tanzania* bidro Norge, i samarbeid med andre givere og Tanzanias regjering, til økt tilgang til elektrisitet i rurale områder. Nasjonalt har om lag 70 pst. av befolkningen i rurale strøk nå tilgang til elektrisitet sammenlignet med ca. 50 pst. i 2016. I 2020 ble en ny samarbeidsfase klargjort for oppstarts, med mål om å elektrifisere ytterligere 1100 landsbyer i ni ulike regioner. Dette kan gi strøm til over 300 000 mennesker. Pilotprosjektet ble fullført med gode resultater, der om lag 350 entreprenører utviklet næringsvirksomhet og over 500 arbeidsplasser ble skapt.

Den norske støtten til fornybar energi i *Angola* bidro i 2020 til at arbeidet med det juridiske rammeverket til en generell elektrisitetslov ble slutført og regjeringsgodkjent. Loven trer i kraft så snart disse kunngjøres offisielt. En studie på kommersiell beskatning av vannressurser ble slutført i desember 2020.

Norsk bistand bidro til at 30 000 mennesker, hvorav 30 pst. kvinner, fikk tilgang til fornybar energi gjennom Verdensbankens flergiverfond i *Somalia*.

I *Uganda* støttet Norge byggingen av distribusjonslinjer til tre flyktningebosettinger. Elektrisitetstilførselen vil bidra til jobbskaping og økonomisk vekst i området. Også skole- og helseinstitusjoner sikres tilgang til elektrisitet, og dette vil

komme både sårbare flyktningegrupper og fattige lokalsamfunn til gode.

SN Power sin eierandel i ett av Ugandas største vannkraftverk, Bujagali, med en kapasitet på 250 MW, er den største norske enkeltinvesteringen i landet. Det har styrket næringslivssamarbeidet innenfor fornybar energi og gitt positiv oppmerksomhet til norsk vannkraftekspertise. Bujagali-kraftverket leverte stabilt og regelmessig strøm i 2020. Det var ingen store driftsproblemer, og kraftverket bidro til økonomisk vekst og arbeidsplasser.

FNs organisasjon for industriell utvikling (UNIDO) etablerte, med støtte fra Norge, Stillehavssenteret for fornybar energi og energieffektivitet (PCREEE). Det er et kunnskapssenter for stillehavsstater og territorium, som tilbyr faglig bistand for overgangen til bruk av bærekraftig, fornybar energi. Stillehavsoyene har bl.a. samarbeidet om forslag til bærekraftige løsninger for elektrifisering av transportsektoren, og på grunnlag av forslagene utarbeidet regionale retningslinjer for elektrifisering av transportsektoren.

Resultatene i 2020 er noe preget av redusert reisevirksomhet og begrenset faglig utveksling som følge av pandemien. Det gikk særlig ut over institusjonssamarbeidet. Nye, teknologiske løsninger kompenserte til en viss grad for manglende fysiske møter, men det var utfordrende i for eksempel i Mosambik der digitale løsninger ikke var mulig i rurale områder. Flere selskaper i Tanzania slet økonomisk, som reduserte mulighetene for å få praksisplasser for kvinnelige ingeniører. Det førte til at færre ingeniører ble tatt opp i utdanningsprogrammet i 2020 sammenlignet med tidligere år. I Nepal førte pandemien til noe forsinkelser i arbeidet i med å bygge strømmettet.

Utslipp fra energisektoren er redusert

Gjennom støtten til Det grønne klimafondet (GCF) i 2020 bidro Norge til betydelige forventede utslippsreduksjoner av klimagasser fra energisektoren og økt tilgang til energi. Omtrent 29 pst. av GCFs støtte går til energitiltak.

NORCAP sendte eksperter til 35 humanitære operasjoner med flyktninger og internt fordrevne. Ekspertene bistod med analyser og kartlegging av energibehov, og ga råd om alternative løsninger for strømproduksjon for drift av operasjonene. Flere av ekspertene bidro også i det praktiske arbeidet med å implementere nye energieffektive energiløsninger. I Malakal flyktningleir i Sør-Sudan ble et biogassanlegg ved et felleskjøkken

reparert og oppgradert. Det reduserte årlig CO₂-utslipp fra matlaging med 12 tonn CO₂.

Norge bidro med om lag 36 pst. av total fondskapital på USD 129 mill. i Asiabankens fond for ren energi (CEF). Siden oppstarten i 2008 har fondet resultert i utslippsreduksjoner på 14,4 millioner tonn CO₂ per år, energisparing på 10,8 TWh per år og fornybar energiproduksjon på 2,4 TWh.

Gjennom innsatsene i EnDev og SEFA er årlige utslipp avverget/ redusert med henholdsvis 2,39 millioner og 40 600 tonn CO₂.

Gjennom garantistøtteordningen ble det gitt norsk støtte til forundersøkelser innen sol, vind og vannkraft i Indonesia, Mali, Pakistan, Tanzania og Vietnam. Støtten til pågående forundersøkelser av vannkraftverk i Myanmar og på grensen mellom Rwanda og DR Kongo ble videreført, og linjeutbyggingen for et vannkraftverk i Uganda ble ferdigstilt. Solkraftprosjektene i Pakistan og Vietnam er klare for byggestart i 2021. Prosjektet i Pakistan på 150 MW vil produsere 300 GWh årlig og medføre reduserte CO₂-utslipp på 106 000 tonn årlig, sammenlignet med kullbasert strøm.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 396,5 mill. kroner for 2022.

Det foreslås å flytte 2,5 mill. kroner fra posten til kap. 161 *Utdanning, forskning og faglig samarbeid*, post 72 *Kunnskapsbanken og faglig samarbeid* for kunnskapsbankprogrammet Fornybar energi for utvikling. Dette gjøres for lettere å forvalte, koordinere og rapportere samlet på faglig samarbeid og for å synliggjøre finansiering av kunnskapssamarbeid som bistandsmetode.

Det vises til forslag til vedtak under romertall VI om tilsagnsfullmakter og romertall X, pkt. 10 vedr. utbetalinger til garantiinstrumenter.

Post 73 Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC), kan overføres

Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC) er Verdensbankens institusjon for støtte til privat sektor. Posten dekker kapitaløkning til IFC fra 2020 til 2025, og støtte til tematiske fond for jobbskaping og privat sektorutvikling. IFC har gode resultater fra å skaffe til veie privat kapital og innovative finansieringspakker og oppnår gode klimareultater i Verdensbankgruppen. Et viktig instrument i samarbeidet med IFCs bistandsprogram er IDA18 privatsektor-vindu til de fattigste landene og Verdensbankens garantiinstitutt (Multilateral Investment Guarantee Agency; MIGA). IFC er en

viktig finansiell samarbeidspartner for norske bedrifter og for Norfund i utviklingsland.

Mål 2022

Denne bevilgningen støtter alle bærekraftsmålene. Spesielt relevante på overordnet nivå er bærekraftsmål 1 – Utrydde alle former for fattigdom i hele verden, bærekraftsmål 10 – Redusere ulikhet i og mellom land, bærekraftsmål 13 – Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem, samt bærekraftsmål 17 – Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- De multilaterale utviklingsbankenes samlede innsats for effektiv fattigdomsbekjempelse og levering av fellesgoder er styrket.
- Inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst.

Prioriteringer 2022

IFC vil være helt sentral for å stimulere til utvikling i privat sektor og jobbskaping etter covid-19. IFC kan medvirke til rask gjenvinning av økonomisk vekst i utviklingsland etter pandemien, men også å støtte de initiativene og aktivitetene som var påbegynt før covid-19, bl.a. innen klima og utvikling i sårbare stater. IFC kan de to siste årene vise til høy investeringsgrad i klimarelaterte prosjekter (mer enn 30 pst.). IFC er kjent for sin katalysatoreffekt ved å mobilisere kapital – for hver USD 1 fra IFC katalyseres USD 4 fra andre investorer. Institusjonen jobber kreativt med ulike finansieringsformer, som samspillet mellom offentlig og privat kapital, og gjennom private banker. IFC opptreer proaktivt i sine markeder.

Norge vil arbeide for å mobilisere midler til å motvirke de negative konsekvensene av covid-19, samtidig som Verdensbankgruppen vil benytte sin verktøykasse for økt vekst, utvikling og fattigdomsbekjempelse. Norge vil gjennom alle deler av bankens arbeid (IBRD, IDA, IFC og MIGA) sikre gjennomslag for sentrale norske utviklings- og klimapolitiske prioriteringer, herunder å oppnå gode resultater. Norge vil være en pådriver for at bankens klimamål oppfylles, og for at dens virksomhet skal støtte gjennomføringen av Parisavtalen. Norge vil legge vekt på bankens arbeid med utvikling av privat sektor og jobbskaping, samt nasjonal ressursmobilisering. Dette vil være sentralt for å skape ny økonomisk vekst etter pandemien.

Rapport 2020

Inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst er økt

IFC har i regnskapsåret 2020 (juli 2019–juni 2020) bidratt til å skape om lag 2 millioner jobber. Ved å investere i fornybar energi, energieffektive urbane transportløsninger og konstruksjon av «grønne bygninger» ble klimautslipp redusert med 8,1 millioner tonn CO₂. I 2020 fortsatte Norge, i partnerskap med Tyskland og Nederland, støtten til G20-initiativet for forbedret regelverk, økte innenlandske næringsinvesteringer og investeringer fra G20-land i Afrika, «Compact with Africa». Til tross for pandemien hadde disse landene en gjennomsnittlig høyere økonomisk vekst enn andre land i Afrika i 2020.

Ifølge målstyringsrapporten fra IFC ble de fleste reformmålene fra 2018, som skal tiltrekke seg private investorer i fondet Compact with Africa, nådd i 2020. I tillegg har Norge samarbeidet med IFC i det tematiske fondet PRESS (Partnership for Resilient, Efficient and Sustainable SMEs), som er en rådgivningstjeneste for små og mellomstore bedrifter. Fondet hadde noe redusert aktivitet i 2020 pga. pandemien.

For privat sektor-utvikling i sårbare stater støttet Norge fondet for konfliktrammede land i Afrika (Conflict-Affected States in Africa – CASA) sammen med Nederland og Irland. CASA bidro bl.a. med lover for leasing, forretningsregistre, kredittbyråer og kapasitetsbygging. Fondet er nå i en avslutningsfase, men en uavhengig evaluering konkluderte med at det burde videreføres. Som forlengelse av CASA, har Norge siden 2019 støttet en ny plattform i IFC hvor fondsarbeidet spesielt er innrettet mot sårbare stater i Sahel-regionen, Jemen og Afrikas horn for å utvikle privat sektor. Fondet har hatt noe redusert framdrift pga. pandemien.

Budsjett 2022

Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC) åpnet for kapitalpåfylling fra 2020. Norges bidrag pålydende totalt USD 38,1 mill. (314,8 mill. kroner) innbetales over seks år (2020–2025).

Det foreslås bevilget totalt 106,7 mill. kroner for 2022. Det er en reduksjon på 17,3 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021, og skyldes at praksisen med å budsjettere med valutabuffer avsluttes, og erstattes med overskridelsesfullmakt.

Det vises for øvrig til vedtak under romertall XII om deltakelse i kapitaløkninger og fondspåfyllinger i internasjonale banker og fond. Usikkerhet

rundt endringer i valutakurser ved kapitaløkninger håndteres ved en fullmakt til overskridelse, jf. forslag til vedtak under romertall III.

Post 75 Norfund – tapsavsetting**Post 95 Norfund – grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland**

Bevilgningen dekker den årlige tilførselen av ny investeringskapital til Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (Norfund). Bevilgningen gis i form av grunnfondskapital og tapsavsetting, der tapsavsetting normalt utgjør 25 pst. av tildelingen. Norfund bidrar til utvikling av lønnsomme virksomheter innenfor sektorene ren energi, finans, grønn infrastruktur og vekstkraftige bedrifter, som også inkluderer investeringer i verdikjeden i landbruket.

Mål 2022

Norfunds investeringer i utviklingsland støtter flere bærekraftsmål, jf. Norfunds strategi, der de mest sentrale er bærekraftsmål 1 – Utrydde alle former for fattigdom, bærekraftsmål 7 – Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris, bærekraftsmål 8 – Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle, bærekraftsmål 9 – Bygge robust infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og bidra til innovasjon og bærekraftsmål 11 – Gjøre byer og bosetninger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Det er skapt økonomisk utvikling og bærekraftige arbeidsplasser i fattige land gjennom bevaring og utvikling av lønnsomme bedrifter.
- Det er investert i land med umodne kapitalmarkeder.

Prioriteringer 2022

Norfunds prioriteringer er langsiktige og utmeislet i fondsvedtektene og presisert i fondets strategi. Norfund skal prioritere Afrika sør for Sahara og de minst utviklede landene med investeringer innenfor sektorer som gir høy utviklingseffekt. Det gjelder i fornybar energi, i finansielle institusjoner, i vekstkraftige virksomheter og i grønn infrastruktur. For å styrke fornybarsatsingen vil Norfunds vedtekter endres, slik at investeringer i fornybar energi over tid bør utgjøre om lag 60 pst.

av total portefølje. Dette erstatter dagens føring om at investeringer i fornybar energi over tid bør utgjøre om lag halvparten av tilført kapital. Det forventes flere investeringer innenfor det nye satsingsområdet grønn infrastruktur. Inntekter fra salget av datterselskapet SN Power i oktober 2020 skal reinvesteres, i hovedsak innenfor fornybar energi. I 2020 fastsatte Norfund posisjoner innenfor klima, likestilling og miljømessige og sosiale forhold. Det vil bli lagt vekt på å følge opp posisjonspapirene med konkrete resultater som bidrar til utviklingseffekter i investeringene. Det vil bli arbeidet for å utvikle nye investeringsprosjekter i en tidlig fase. Den nye ordningen for tidlig fase prosjektutvikling og risikoavlastning har vært nyttig for dette formålet. Norfund vil i løpet av året sette i gang arbeidet med en ny strategi som skal gjelde fra 2023.

Rapport 2020

Det er skapt økonomisk utvikling og bærekraftige arbeidsplasser i fattige land gjennom bevaring og utvikling av lønnsomme bedrifter

Covid-19-pandemien preget året og gjorde det krevende å utvikle nye prosjekter og inngå nye investeringsforpliktelser fordi arbeidsprosesser ble endret eller stoppet opp. Det lot seg ikke gjøre å møte klienter på vanlig måte. Likevel ble det investert for 4,8 mrd. kroner i form av nye investeringer og oppfølgingsinvesteringer i eksisterende virksomheter for å sikre videre drift og arbeidsplasser. Ved utgangen av 2020 var det langsiktige overskuddet i porteføljen, målt som internrente (IRR) på 5,2 pst. i investeringsvaluta, mot 6,3 pst. i 2019. Finansielt resultat for 2020 var -0,1 pst. målt i investeringsvaluta. Norfund investerer i hovedsak i amerikanske dollar.

Salget av datterselskapet SN Power i oktober 2020 frigjorde drøyt 10 mrd. kroner til nye investeringer gjennom Norfund. Det er en grunnleggende idé at Norfund skal selge seg ut når andre kommersielle aktører kan overta Norfunds eierandel i virksomheter. På den måten kan Norfund reinvestere kapitalen der andre kommersielle aktører ikke er villige til å investere pga. høy risiko. På den måten styrkes Norfunds addisjonallitet. Salget av SN Power bokføres i regnskapet for 2021. Transaksjonen framkommer derfor ikke i resultatet for 2020.

Norfund hadde en forpliktet portefølje ved utgangen av året på 28,4 mrd. kroner.

Norfund samler årlig inn data om utviklingseffekter fra virksomheter som fondet har investert i, direkte eller indirekte gjennom plattformer og

fond. For årsrapporteringen i 2020 mottok Norfund data fra mer enn 750 virksomheter (svarprosent på 80 pst.), som viste at totalt 378 000 personer var sysselsatt i virksomheter som Norfund har investert i. 180 000 av disse var i Afrika. Kvinneandelen av den samlede sysselsettingen var 34 pst., mens andelen ungdom (definert som yngre enn 25) var på 26 pst. Virksomhetene med rapportering for de siste to år rapporterte en samlet øking på opp mot 5 800 jobber i 2020.

Norfund har utviklet en ny metode for å måle utviklingseffekter. Modellen estimerer at indirekte jobbeffekter av Norfunds investeringer i porteføljeselskapene bidro til 450 000 jobber ved kjøp av varer og tjenester fra lokale leverandører. I tillegg anslår Norfund at ytterligere 365 000 jobber støttes gjennom bruk av lønninger fra ansatte i Norfunds porteføljeselskaper og i selskapenes leverandørkjeder. Norfund bidro også indirekte til en rekke jobber ved å investere i kraftverk og i finansieringsinstitusjoner, da mange bedrifter er avhengig av tilgang til strøm og kapital for å kunne vokse. Ved å øke tilgangen til energi er det estimert at Norfund støtter 540 000 jobber, mens tilgangen til finans er estimert å støtte opp imot 1,8 millioner jobber. Resultatene er basert på 87 pst. av Norfunds kapital som er forpliktet og dermed bundet opp, direkte eller indirekte gjennom plattformer og fond, som står for 246 000 direkte jobber.

Virksomhetene i Norfunds portefølje betalte 16,9 mrd. kroner i skatt og avgifter til myndighetene i de landene virksomhetene operer i. Av denne summen ble 11,9 mrd. kroner betalt av virksomheter i Afrika. De siste to årene kunne virksomhetene som rapporterte til Norfund vise til 1,2 mrd. kroner i høyere skatteinnbetalinger for 2020 enn for 2019. Det er en økning på 10 pst.

I 2020 finansierte Norfund 1 200 MW i ny energikapasitet, hvorav 700 MW var i fornybar. Den totale kapasiteten i porteføljen er nå 6 100 MW, hvorav 4 500 MW er fra fornybare energikilder. Norfunds investeringer i distribuert energi bidro til at 1,9 millioner husholdninger fikk tilgang på strøm gjennom mikro/mini-løsninger for distribusjon av strøm og solkraft produsert hjemme.

Norfunds direkteinvesteringer i finansinstitusjoner med rapportering for de siste to årene, økte antallet kunder med 1,5 millioner i løpet av 2020. Finansinstitusjonene som Norfund har investert direkte i, leverte finansielle tjenester til 52 millioner kunder ved utgangen av 2020. Gjennom 2020 økte disse finansinstitusjonene sitt samlede utlånsvolum med 40 mrd. kroner. Det totale utlånsvolu-

met i den direkte porteføljen var 398 mrd. kroner ved årsslutt i 2020, og totalt 6 millioner kunder hadde fått tilgang til kreditt.

Det er investert i land med umodne kapitalmarkeder

Norfunfs portefølje var investert med 53 pst. i Afrika sør for Sahara og med 39 pst. i de minst utviklede landene ved utgangen av 2020, i overensstemmelse med vedtektene og Norfunfs strategi. Det er et sammensatt risikobilde som må tas hensyn til ved investeringer i disse markedene. Norfund har god kunnskap om lokale forhold etter mange år som minoritets-investor i utviklingsmarkedene, der Norfund i hovedsak investerer med egenkapital som gir mest utviklingseffekt. I 2020 investerte Norfund, delvis som en følge av covid-19, mer gjennom fond og lånefinansiering.

Oppfølging av svindel

Norfund opplevde en alvorlig hendelse i 2020 da fondet ble utsatt for en svindel av 100 mill. kroner i forbindelse med et oppgjør. Norfund har gjennomført en rekke tiltak for å sikre fondet mot tilsvarende i framtiden, og har bidratt med å dele erfaringer med andre aktører for å unngå at andre blir utsatt for det samme. Utenriksdepartementet har fulgt opp denne saken i eierstyringsdialogen.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 1 678,2 mill. kroner for 2022, fordelt med 438,3 mill. kroner på post 75 *Norfund – risikokapital* og 1 239,9 mill. kroner på post 95 *Norfund – grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland*. Dette er på samme nivå som saldert budsjett for 2021.

Post 76 Norfund klimainvesteringsfond – risikokapital

Denne posten dekker risikokapital for det nye klimainvesteringsfondet som regjeringen foreslår å opprette og som skal forvaltes av Norfund. Mandatet og risikoen selskapet skal ta som omtales nedenfor, sammen med erfaringer med andre statlige investeringsselskaper, tilsier at ikke all kapital som bevilges kan behandles som en lånefinansiering/formuesomplussing i kapitalregnskapet. Forutsetningen for at investeringer skal behandles som lånefinansiering/formuesomplussing er en forventning om avkastning tilsvarende alternative plasseringer, jf. skillet som

omtales nærmere i Gul bok. Regjeringen foreslår at 25 pst. av kapitalen som tilføres selskapet bevilges som risikokapital og ikke føres i statens kapitalregnskap.

Post 96 Norfund klimainvesteringsfond – kapitalinnskudd

Bevilgningen dekker tilførsel av investeringskapital til Norfund for å følge opp mandatet for et nytt klimainvesteringsfond. I tråd med forpliktelsene i Parisavtalen skal industrilandene årlig bidra med over 860 mrd. kroner til klimafinansiering i utviklingsland for å støtte disse både med klimatiltak og tilpasning. Klimainvesteringsfondet vil bidra til dette ved å redusere eller unngå klimagassutslipp fra kraftsektoren, særlig fra kullkraftverk, gjennom investeringer i fornybar energi i utviklingsland. Fondet skal utløse investeringer som ellers ikke ville blitt realisert og yte risikoavlastende kapital. Fondet kan benytte egnede finansielle virkemidler (egenkapital, lån, garantier mv.) for å nå formålet. Fondets investeringer skal foretas på kommersielt grunnlag innenfor de rammer som følger av mandatet. Enkeltinvesteringer skal gjøres på tilsvarende vilkår som kommersielle medinvestorer. Fondets investeringer skal være i samsvar med nasjonale klima- og energiplaner i de landene det investeres i.

Mandat og investeringsstrategi for fondet er under utarbeidelse. ODA-godkjenning vil avhenge av fondets innretning. Regjeringen legger opp til at fondet skal yte risikoavlastende kapital, i likhet med Norfunfs ordinære mandat. Fondet vil kapitaliseres gjennom 1 mrd. kroner overført fra Norfunfs overskuddskapital og til sammen 1 mrd. kroner tilført over statsbudsjettet i 2022.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte opp under bærekraftsmål 13 – Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem, bærekraftsmål 7 – Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris, og bærekraftsmål 8 – Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle. Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Klimagassutslipp fra energisektoren er redusert ved å erstatte fossil kraftproduksjon med fornybar energi i utviklingsland.
- Tilgangen til pålitelig, bærekraftig og moderne fornybar energi til en overkommelig pris er økt.

- Det er skapt økonomisk utvikling og bærekraftige arbeidsplasser gjennom investeringer i fornybar energi i utviklingsland.

Prioriteringer 2022

Mandat, vedtekter og investeringsstrategi for klimainvesteringsfondet vil bli utarbeidet med sikte på at fondet er operativt i 2022.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 1 mrd. kroner for 2022, fordelt med 250 mill. kroner på post 76 *Norfund klimainvesteringsfond – risikokapital* og 750 mill. kroner på post 96 *Norfund klimainvesteringsfond – kapitalinnskudd*.

Kap. 163 Klima, miljø og hav

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
70	Miljø og klima, <i>kan overføres</i>	1 348 941	1 128 218	1 484 431
71	Bærekraftige hav og tiltak mot marin forsøpling, <i>kan overføres</i>	387 987	331 967	156 967
	Sum kap. 163	1 736 928	1 460 185	1 641 398

Klimaendringene er en av de største truslene mot menneskeheten, med ødeleggende konsekvenser for mennesker, miljø og økonomisk utvikling.

Effektene av global oppvarming rammer gjennomgående de fattigste landene og de mest sårbare gruppene hardest. Uten tilpasningstiltak vil klimaendringene føre til en nedgang i global landbruksproduksjon på opp mot 30 pst. fram mot 2050. Regjeringen styrker derfor støtten til klimatilpasning, forebygging av klimarelaterte katastrofer og sultbekjempelse og lanserte i april 2021 en strategi som legger rammene for dette arbeidet. Arbeidet for klimatilpasning styrkes med 500 mill. kroner i regjeringens budsjettforslag for 2022, jf. omtale under følgende poster:

- Kap. 159, post 75 *Afrika*
- Kap. 159, post 76 *Asia*
- Kap. 159, post 77 *Latin-Amerika og Karibia*
- Kap. 162, post 71 *Matsikkerhet, fisk og landbruk*
- Kap. 163, post 70 *Miljø og klima*
- Kap. 170, post 70 *Sivilt samfunn*
- Kap. 172, post 71 *Regionale banker og fond*

Det er et økende press på havmiljøet og marine ressurser over hele verden. Helhetlig havforvaltning er en forutsetning for sunne og produktive hav, og dermed for å oppnå bærekraftsmålene om bl.a. fattigdomsbekjempelse, jobbskaping og bekjempelse av sult. Havøkonomien kan også gi et viktig bidrag til nødvendige utslippsreduksjoner for å nå klimamålene verdenssamfunnet har

satt seg. Regjeringen vil fortsette arbeidet for økt internasjonal forståelse av sammenhengen mellom bærekraftig bruk av havet og god miljøtilstand. Marin forsøpling er en av de raskest voksende miljøproblemene vi står overfor. Med havstrømmene blir avfall spredd til kyst og strender i nærheten av avfallskilden, men også til områder langt unna. Regjeringen forpliktet seg i 2018 til å bruke 1,6 mrd. kroner på bistandsprogrammet mot marin forsøpling over fire år. Denne forpliktelsen vil bli etterlevd i løpet av 2024.

Post 70 Miljø og klima, kan overføres

Bevilgningen dekker støtte til klima- og miljøinnsatser, herunder tiltak som bidrar til å gjennomføre Parisavtalen, bærekraftsmålene, Konvensjonen for biologisk mangfold og andre internasjonale miljøavtaler og prosesser, samt Sendai-rammeverket for forebygging av klima- og naturkatastrofer.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 13 – Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem, og bærekraftsmål 15 – Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse

tap av arts mangfold. Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Miljøet på land og i havet er bedre beskyttet.
- Utslippene av klimagasser er begrenset.
- Tilpasningen til konsekvensene av klimarendringer er forbedret.
- Motstandsdyktighet mot klimarelaterte naturkatastrofer er styrket.

Prioriteringer 2022

Norsk innsats skal i hovedsak gå til finansiering av tiltak for klimatilpasning, forebygging av klimarelaterte katastrofer og utslippsreduksjoner i utviklingsland og støtte til internasjonalt miljø samarbeid.

I 2022 prioriteres oppfølgingen av regjeringens strategi for klimatilpasning, sult og sårbarhet, inkludert støtte til varslingsystemer og klimatjenester, klimatilpasset matproduksjon og innovative finansieringsordninger. Videre vil støtte for å gjennomføre det nye globale rammeverket for natur mangfold 2021–2030 stå sentralt. Støtte til naturbaserte løsninger vil bli prioritert; både i arbeidet for klima og biologisk mangfold på land og i oppfølgingen av konklusjonene fra Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi. Støtten til de sentrale finansieringsmekanismene under de globale klima- og miljøavtalene vil videreføres.

Tiltak under posten skal bl.a. bidra til å følge opp Handlingsplanen for bærekraftige matsystemer som ble lansert i 2019 og sees i sammenheng med bevilgningen under kap. 162 *Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi*, post 71 *Mat sikkerhet, fisk og landbruk*.

Rapport 2020

Miljøet er bedre beskyttet

Den globale miljøfasiliteten (GEF) mottok i 2020 130 mill. kroner i støtte fra Norge. GEF godkjente finansiering til prosjekter innenfor utslippsreduksjon, vern av biologisk mangfold, havressurser, marin forsøpling, bærekraftige matsystemer og kjemikalier for over USD 1 mrd. med samfinansiering planlagt for USD 6,4 mrd. Målene for de flerårige prosjektene godkjent i 2020 er at 4,7 millioner hektar land skal restaureres, CO₂-utslipp skal reduseres med 296 millioner tonn, og at 26 millioner hektar marine verneområder og 22 millioner hektar med verneområder på land vil bli opprettet.

Norsk støtte til FNs miljøprogram (UNEP) gikk til arbeidsprogrammet rettet mot klima, tap av natur og forurensing. Det gikk også til å styrke

UNEPs arbeid med bærekraftige matsystemer og til aktiviteter mot konsekvensene av covid-19. UNEP ga flere land faglige råd om hvordan de kan sikre grønn og inkluderende gjenoppbygging.

I *Haiti* bidro norsk støtte til FNs miljøprogram (UNEP), til å utbedre elvebredder og våtmarksområder i tilknytning til Macaya nasjonalpark. Et program for overvåking av Macaya-parken og tilhørende liv i havet ble etablert og gjennomført. Dette styrket motstandsdyktigheten mot klimarelaterte naturkatastrofer og beskyttet miljøet bedre.

I *Myanmar* bidro norsk bistand til å styrke beskyttelsen av sårbar natur og økosystemer. Norge støttet myndighetene i utviklingen av strategier og forvaltningsplaner, og finansierte opplæring av relevante myndigheter, miljøkartlegginger og fysisk utstyr. Til sammen styrket de norske bidragene det formelle vernet av sårbare områder, og myndighetenes kunnskapsgrunnlag og kapasitet til å håndheve relevante verneregimer.

Informasjonssenteret GRID-Arendal utviklet bl.a. løsninger for å bevare økosystemer og økosystemtjenester og bisto sårbare stater med satellittovervåking og droneteknologi for å forhindre ulovlig fiske og ulovlig handel med kjemikalier.

Prosjektet Biodiversity Finance Initiative (BIOFIN) bidro til å flytte fokus i utviklingsland fra bistand til å mobilisere nasjonale ressurser. Som motvekt mot bortfall av inntekter grunnet redusert turisme gjennomførte BIOFIN i 2020 store kampanjer for å samle inn penger til inntekt for nasjonalparker i Filippinene, Thailand, Ecuador og Costa Rica. Dette bidro til å bevare arbeidsplasser og bærekraftig forvaltning av områdene.

For første gang ble den globale utdelingen av Ekvatorprisen avholdt virtuelt, som del av «The Nature for Life Hub», samtidig med toppmøtet om biodiversitet under åpningen av FNs generalforsamling i september 2020. Det økte oppmerksomheten om, og anerkjennelsen av, lokale og urfolksgruppers arbeid med å fremme bærekraftige løsninger gjennom naturbaserte initiativ.

Den internasjonale naturvernunionen (IUCN) lanserte i 2020 en global standard for naturbaserte løsninger på samfunnsutfordringer der det tas utgangspunkt i naturlige prosesser og økosystem. Rapporten «Common Ground» skal bidra til å bygge bro mellom landbrukssektoren og naturverninteresser. IUCN satte i 2020 også søkelys på hvordan covid-19 påvirket urfolk og verneområder. IUCN styrket også arbeidet med organisasjonens grønne liste, et verktøy som anerkjenner og styrker veldrevne nasjonalparker.

Utslipp av klimagasser er begrenset

Norge støttet Det grønne klimafondet (GCF) med 1 mrd. kroner i 2020. GCF har siden 2015 bidratt med USD 8,4 mrd. til 173 prosjekter med totale investeringskostnader på USD 30,3 mrd. Utslippsreduksjoner av prosjekter godkjent i perioden 2015–2020 forventes å bli 1,8 gigatonn CO₂-ekvivalenterekvivalenter. Ved tildeling av midler søker fondet en 50:50 balanse mellom utslippsreduksjoner og klimatilpasning.

I styret arbeidet Norge for at GCF skulle levere effektivt i henhold til mandatet og at prosjekter skulle bidra til reelle endringer og klima-effekt. Videre arbeidet Norge for at tilgangen til fondets midler skulle forenkles og effektiviseres, at samarbeidet med privat sektor skulle styrkes, og at fondet skulle støtte resultatbaserte løsninger, inkl. tiltak mot avskoging og skogforringelse.

Norsk støtte til det nasjonale karbonsenteret i *Tanzania* bidro til et kompetansesenter for måling av utslipp. Senteret har fått ansvaret for å måle utslipp i sektorene som er inkludert i Tanzanias utkast til plan for utslippsreduksjoner. I 2020 støttet Norge etableringen av et sekretariat, en fagrådgivergruppe og en styringsgruppe til et prosjekt for interdepartemental koordinering av REDD+ i Tanzania.

Tilpasningen til konsekvensene av klimaendringer er forbedret og motstandsdyktighet mot klimarelaterte naturkatastrofer er styrket

Regjeringen fortsatte arbeidet med å styrke klimatilpasning og forebygging av klimarelaterte naturkatastrofer. I 2020 ble det utarbeidet en strategi for innrettingen av dette arbeidet.

Norsk støtte til klimatilpasning og katastroforebygging gikk i 2020 til både globale, regionale, nasjonale og lokale organisasjoner.

Det grønne klimafondet (GCF) ga 48 pst. av tildelte midler til klimatilpasningstiltak og har beregnet at nesten 500 millioner mennesker nyter godt av denne støtten. Fondet har også som mål å bevilge minimum 50 pst. av midlene til klimatilpasning til spesielt sårbare land, inkludert de minst utviklede landene, små øystater og afrikanske land. Denne andelen er nå på 68 pst.

Støtten til FNs organ for katastroforebygging (UNDRR) økte, og de bidro bl.a. til å utvikle og igangsette regionale og nasjonale planer for katastroforebygging. Verdensbankens fasilitet for katastroforebygging (GFDRR) bidro til risikoforebygging i sårbare stater og regioner.

Støtten til Tilpasningsfondet under klimakonvensjonen ble videreført i 2020. Totalt har fondet støttet 114 tilpasningsprosjekter i de mest sårbare samfunnene i utviklingsland, og nådd rundt 27 millioner mottakere. Av fondets 32 nasjonale prosjektpartnere er halvparten lokalisert i de minst utviklede landene og i små øystater.

I samarbeid med Verdens meteorologiorganisasjon (WMO) og det globale rammeverket for klimatjenester (GFCS) bidro Norge til å styrke vær- og klimatjenester i *Malawi* og *Tanzania*. NORCAP-ekspertise som ble sekundært til nasjonale og regionale institusjoner i Afrika bidro til å bygge kapasitet innen klimatjenester og til å sette opp systemer for at informasjon om vær og klima når ut til relevante brukere. Meteorologisk institutt fortsatte arbeidet med å gjøre data og programvaren bak Yr.no mer tilgjengelig for utviklingsland, men planlagt arbeid i *Malawi* og *Tanzania* ble utsatt på grunn av covid-19.

Med norsk støtte bygget Asian Disaster Preparedness Centre (ADPC) motstandskraft mot klimarelaterte katastrofer i kystbyer i *Myanmar* og *Vietnam*. Arbeidet ble forsinket på grunn av reisestriksjoner som følge av covid-19.

Klima- og miljøsam arbeidet i regi av International Centre for Integrated Mountain Development (ICIMOD) i Himalaya regionen ble styrket i 2020 gjennom forskningsprosjekter og lokale forsøkpiloter. Disse resulterte i ny kunnskap, konkrete politiske planer og oppfølgingstiltak i de åtte medlemslandene. I Nepal brukte myndighetene kunnskapen til å utvikle retningslinjer for klimasarte landsbyprogrammer.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 1 484,4 mill. kroner for 2022. Det er en økning på 356,2 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Økningen skal i hovedsak benyttes til oppfølging av strategien for klimatilpasning, forebygging av klimarelaterte katastrofer og sultbekjempelse. I tillegg foreslås det å øke bidraget til Den globale miljøfasiliteten (GEF) med 130 mill. kroner, 90 mill. kroner til Tilpasningsfondet og 20 mill. kroner til FNs partnerskap for handling om grønn økonomi (PAGE).

Det vises for øvrig til forslag til vedtak under romertall XII, pkt. 4 om kapitalpåfylling i Den globale miljøfasiliteten (GEF) med inntil 1,04 mrd. kroner i perioden 2022–2025 og pkt. 9 om påfylling i det multilaterale fondet under Montreal-protokollen, samt forslag til vedtak under romertall VI og romertall X om Det grønne klimafondet (GCF).

Post 71 Bærekraftige hav og tiltak mot marin forsøpling, kan overføres

Denne bevilgningen dekker tiltak for å følge opp regjeringens politikk for bærekraftig bruk og beskyttelse av hav og marine ressurser. Havinnsatsen legger vekt på sammenhengen mellom bærekraftig bruk av havet og god miljøtilstand. Innsatsen mot marin forsøpling gir også viktige bidrag til global helse og målet om sunne og rene hav. Regjeringens innsats for rene, sunne og produktive hav er tverrsektoriell og finansieres følgelig over en rekke poster i statsbudsjettet, herunder kap. 161 *Utdanning, forskning og faglig samarbeid*, post 72 *Kunnskapsbanken og faglig samarbeid*, kap. 162 *Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi*, post 71 *Matsikkerhet, fisk og landbruk*, og kap. 163 *Klima, miljø og hav*, post 70 *Miljø og klima*.

Mål 2022

Bevilgningen skal særlig støtte bærekraftsmål 14 – Bevare og bruke hav og marine ressurser, på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Havets ressurser er bærekraftig forvaltet og marine økosystemer er beskyttet.
- Marin forsøpling og annen marin forurensing i utviklingsland er redusert.
- Havrelaterte tiltak har bidratt til reduserte klimagassutslipp.

Prioriteringer 2022

Havet og havøkonomien gir et kraftfullt bidrag til arbeidet med å nå bærekraftsmålene. Havet er utsatt for klimaendringer, forsurening, tap av biodiversitet, overfiske og forurensing. Regjeringen vil fortsette å styrke det internasjonale samarbeidet om havpolitiske spørsmål og bidra til økt internasjonal forståelse for sammenhengen mellom havets økonomiske betydning og havets miljøtilstand.

I 2022 vil regjeringen prioritere støtte til utviklingen av bærekraftig havøkonomi i utviklingsland i tråd med konklusjonene fra Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi, herunder bidrag til jobbskaping. Bistandsprogrammet mot marin forsøpling skal gjennomføres i perioden 2019–2024, istedenfor 2019–2022. Programmet vil arbeide for å styrke globale forpliktelser og nasjonale og regionale virkemidler for å forhindre marin forsøpling og mikroplast. Støtte til bedre avfallshåndtering og opprydning av plastavfall i samarbeidsland vil være sentralt. Innsats for reduserte klimakonse-

kvenser for havet, herunder utvikling av grønn skipsfart i utviklingsland vil prioriteres. Regjeringen vil støtte den globale innsatsen mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske og fiskekriminalitet i utviklingsland.

Videreutvikling og oppskalering av kunnskapsprogrammet Hav for utvikling finansieres under kap. 161 *Utdanning, forskning og faglig samarbeid*, post 72 *Kunnskapsbanken og faglig samarbeid* fra 2022.

Under bistandsprogrammet mot marin forsøpling vil regjeringen fortsette samarbeidet med multilaterale og private aktører, forskningsinstitusjoner og sivilsamfunnsorganisasjoner for å forebygge og redusere marin forsøpling. Det regionale nedslagsfeltet vil i hovedsak være Asia, Afrika og små øystater. Det vil inngås nye avtaler med samarbeidspartnere som har Afrika som geografisk nedslagsfelt, samt aktører som arbeider særskilt med sårbare grupper.

Rapport 2020

Forvaltningen av havet er mer bærekraftig og marine økosystemer er bedre beskyttet

Kunnskapsprogrammet Hav for utvikling inngikk partnerskap med flere multilaterale aktører i 2020. For å bidra til å gjennomføre konklusjonene fra Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi, støttet Norge arbeidet i Verdensbankens flergiverfond PROBLUE for at kyststater sikrer bærekraftig havforvaltning i hele sin økonomiske sone. Fondet godkjente støtte til 49 prosjekter til en verdi av over 387 mill. kroner. Formålet er at samarbeidsland skal identifisere tiltak for å håndtere marin forsøpling, skaffe data og kunnskap som grunnlag for beslutninger som skal regulere ulike sektorer, samt tiltrekke investeringer for en blå økonomi.

Havretten er en viktig forutsetning for en bærekraftig havøkonomi. Det ble som del av Hav for utvikling etablert en fireårig avtale med FNs havrettskontor (DOALOS) i 2020. En rekke konsultasjoner med samarbeidsland ble gjennomført for å kartlegge kapasitetsutfordringer.

Et styrket internasjonalt rammeverk for havforskning er et viktig premiss for å oppnå god havforvaltning og bærekraftige havøkonomier. Norge er en av de største bidragsyterne til FNs havkommisjon (Den internasjonale oseanografiske kommisjon, IOC). I 2020 gikk støtten til å planlegge FNs tiår for havforskning (2021–2030) og å planlegge kapasitetsutvikling på kyst og havforvaltning i utviklingsland.

Indonesia og Mosambik er pilotland for institusjonssamarbeid i Hav for utvikling, i tillegg til Den afrikanske union (AU). I 2020 ble havforvaltningen i landene kartlagt, som et første skritt for å etablere institusjonssamarbeid innen helhetlig havforvaltning. Det ble også innledet dialog med myndighetene, samt med AU om støtte til å følge opp deres strategi for blå økonomi. På grunn av pandemien ble arbeidet forsinket.

Ulovlig, urapportert og uregulert fiske og fiskekriminalitet er en vesentlig trussel mot bærekraftige hav. Gjennom Blue Justice-initiativet bistod Norge utviklingsland i arbeidet mot grenseoverskridende organisert kriminalitet i fiskerinæringen gjennom samarbeid på tvers av etater. Prosjektet Blue Resilience i regi av FNs utviklingsprogram (UNDP) bistod utviklingsland med å identifisere gode modeller for slikt samarbeid. Et annet prosjektsamarbeid er Blue Justice Community, der det ble utviklet en digital samhandlingsplattform i samarbeid med Samferdselsdepartementet og Barents Watch. Det ble også etablert prosjekter mot moderne slaveri i fiskerinæringen i samarbeid med Den internasjonale arbeidstakerorganisasjonen (ILO), FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC), Den internasjonale organisasjonen for migrasjon (IOM) og et kystvaktprosjekt i Det indiske hav. I Sør-Afrika ble det gitt støtte til prosjektet FishFORCE i regi av Nelson Mandela University Fisheries Law Enforcement Academy i 2020. I 2020 mottok 236 personer opplæring ved akademiet.

Under det bilaterale norsk-sørafrikanske forskningsprogrammet SANOCEAN ble ti forskningsprosjekter godkjent innenfor temaer som akvakultur, effekten av mikroplast i avfallsvann, økonomisk utnyttning av tareskog osv.

Marin forsøpling og forurensing i utviklingsland er redusert

I *Indonesia* inngikk det private selskapet SystemIQ og Avfall Norge et samarbeid om å forbedre avfallshåndteringen i Øst-Java. SystemIQ har siden oppstarten i 2018 bidratt til at 84 174 mennesker i byen Muncar har fått tilgang til avfallshåndtering for første gang, og til at det er samlet inn 9 246 tonn avfall og 1 253 tonn plast der. Avfall Norge gjennomfører et opplæringsprogram i avfallshåndtering og bistår lokale myndigheter i arbeidet med lokale avfallsplaner.

I *India* bidro Norge til at de lokale myndighetene i Agra inngikk en avtale med Centre for Science and Environment (CSE) om opplæring i avfallssortering og for å forhindre at plastavfall

ender opp i Yamunaelven. En studie fra Norsk Institutt for vannforskning (NIVA) og deres indiske samarbeidspartnere om pandemiens konsekvenser for søppelplukkere i uformell sektor fikk god respons og mediedekning i India.

Den sørafrikanske organisasjonen Sustainable Seas Trust er sekretariat for African Marine Waste Network (AMWN), som består av 38 afrikanske kyst- og øystater. I samarbeid med Western Ocean Science Association (WIOMSA) ble det etablert et regionalt overvåkingsprogram for marin forsøpling der syv afrikanske land deltar. Mye av arbeidet foregikk virtuelt i 2020.

Norsk institutt for vannforskning og Miljødirektoratet samarbeidet med *kinesiske myndigheter* for å redusere utslippene av plast og annet avfall til havet. På tross av covid-19 hadde prosjektet god framdrift i oppstartsåret, og bidro bl.a. til økt kunnskap om sammenhengen mellom marin forsøpling og bruk av plast i landbruksnæringen og emballasje i tilbringertjenester. Prosjektet bidro også til regionalt og globalt samarbeid for å kartlegge omfanget av marin forsøpling og havplast.

I *Vietnam* bidro norsk støtte gjennom UNDP til å utvikle integrerte og effektive modeller for organisering av avfallsinnhenting i fem byer. Prosjektet styrket bevisstheten rundt plastavfall. Det ble også etablert en budskapsplattform for viderefremming av prosjektets resultater til andre byer i Vietnam og til andre sørøst-asiatiske land.

Norsk støtte bidro til at FNs miljøprogram (UNEP) utarbeidet tolv regionale handlingsplaner mot marin forsøpling i regioner i Afrika og Asia, og støttet iverksettelse av planene.

Både Sekretariatet for Basel-, Rotterdam- og Stockholmkonvensjonene (BRS) og Den internasjonale kriminalpolitiorganisasjonen (INTERPOL) styrket samarbeidet for å håndheve internasjonal regulering av det globale plastavfallsmarkedet. BRS-sekretariatet gjennomførte i 2020 opplæring av tollvesenet og myndighetene i *Ghana*, i tillegg til et pilotprosjekt om innsamling av fiskenett for gjenvinning. INTERPOL bidro til å styrke utviklingslands etterforskningskapasitet på marin forurensning fra både sjøbaserte og landbaserte kilder.

UNDP arrangerte innovasjonskonkurransen Ocean Innovation Challenge i Thailand og Vietnam. Resultatet var mange gode løsninger. Et eksempel er fiskekasser av nedbrytbart kokosnøttskall i stedet for plast, som anslagsvis vil kunne skape 100 arbeidsplasser, øke inntekten for kokosnøttbønder og redusere plast i havet med 50 tonn per år. UNDP bidro til å finne privat finansiering til løsninger og koble de til kommuner som var interessert i å bli pilotprosjekt for produktene.

Flere organisasjoner, inkludert WWF Norge, bidro til oppslutning om å arbeide for en global avtale på marin forsøpling.

Klimatilpasning, forebygging og bekjempelse av sult

Norge støttet FNs sjøfartsorganisasjon (IMO) med bistand til utviklingslands arbeid med å redusere klimagassutslipp fra skipsfarten gjennom prosjektet GreenVoyage 2050. Dette vil bidra til IMO's mål om å halvere utslippene fra internasjonal skipsfart innen 2050. I 2020 ble tolv utviklingsland valgt som partnere i prosjektet, og arbeidet med å utvikle en arbeidsplan for prosjektets første fase ble startet.

Hav for utvikling-programmet tilrettela for økt matsikkerhet og sultbekjempelse gjennom å

inngå flere regionale samarbeid, bl.a. med FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) for støtte til styrket økosystembasert forvaltning i Bengalbukta.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 157 mill. kroner for 2022. Dette er en reduksjon på 175 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021.

Reduksjonen skyldes at bistandsprogrammet mot marin forsøpling er redusert med 80 mill. kroner. I tillegg foreslås det å flytte 95 mill. kroner til programmet Hav for utvikling fra posten til kap. 161 *Utdanning, forskning og faglig samarbeid*, post 72 *Kunnskapsbanken og faglig samarbeid*.

Kap. 164 Likestilling

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
70	Likestilling, <i>kan overføres</i>	362 324	158 319	158 319
71	FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women), <i>kan overføres</i>	100 000	100 300	100 300
72	FNs befolkningsfond (UNFPA)	530 000	453 600	589 600
73	Sårbare grupper, <i>kan overføres</i>	492 878	522 000	637 000
Sum kap. 164		1 485 202	1 234 219	1 485 219

Post 70 Likestilling, kan overføres

Grunnlaget for arbeidet med likestilling er forpliktelsene nedfelt i FNs kvinnekonvensjon, handlingsplanen fra FNs kvinnekonferanse i Beijing og befolkningskonferansen i Kairo, sikkerhetsrådsresolusjonene om kvinner, fred og sikkerhet og bærekraftsmålene.

Det vil i 2022 bli utarbeidet en ny handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling. Prioriteringene i denne handlingsplanen, sammen med handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet (2019–2022), den internasjonale strategien mot skadelige skikker (2019–2023), og strategien mot moderne slaveri, legger føringer for ordningene under dette kapittelet. Bevilgningene under dette kapittelet vil kunne benyttes til tiltak som motvirker konsekvensene av covid-19-pandemien, som rammer de mest sårbare hardest.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 5 – Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling og bærekraftsmål 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivå.

- Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:
- Jenters og kvinners rettigheter, deltakelse og posisjon i samfunnet er styrket.
 - Jenters og kvinners tilgang til seksuell og reproduktiv helse og rettigheter er styrket.
 - Vold mot kvinner og jenter, inkludert skadelige skikker, er redusert.
 - Gjennomføringen av kvinner, fred og sikkerhetsforpliktelser er styrket.

Prioriteringer 2022

Norge vil arbeide for å unngå at covid-19-pandemien gir et varig tilbakeslag for kvinners og jenters formelle og reelle rettigheter, og bidra til framgang for likestilling. Bekjempelse av skadelige skikker er spesielt relevant og vil bli prioritert. Norge vil fremme likestilling og oppfølging av de internasjonale forpliktelsene fra Generation Equality Forum, en markering og oppfølgingen av 25-års jubileet for handlingsplanen for kvinners rettigheter fra FNs kvinnekongress i Beijing (Beijing +25).

Rapport 2020

Jenters og kvinners rettigheter og posisjon i samfunnet er styrket

Presset mot kvinners rettigheter og likestilling globalt fortsatte i 2020 og ble ytterligere økt ved covid-19-pandemien og påfølgende smitteverntiltak. Dette bidro særskilt til nedgang i kvinners økonomiske deltakelse og økt ubetalt omsorgsarbeid. Vold mot kvinner og jenter økte og det var mangel på tjenester for voldsofre. Samtidig var det et økt press mot kvinners seksuelle og reproduktive helse og rettigheter.

Norge ga støtte til organisasjoner som bidro til økt tilgang til prevensjon, seksualitetsundervisning og trygge aborter. FNs befolkningsfond (UNFPA) fortsatte arbeidet støttet av Norge med programmet for å gi seksualitetsundervisning utenfor skolen i Colombia, Etiopia, Ghana, Iran og Malawi. Programmet henvender seg til de mest sårbare, inkludert lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og interkjønnpersoner (LHBTI), unge urfolk, unge med funksjonsnedsettelse og unge i fengsel.

Arbeidet mot skadelige skikker ble styrket i 2020. Støtte til FNs fellesprogrammer mot henholdsvis kjønnslemlestelse og barneekteskap, samt UNFPAs program mot preferanse for sønner, spilte en sentral rolle i satsingen. Evalueringer gjennomført i 2019, samt løpende uavhengig forskning, har dokumentert at fellesprogrammene har gitt betydelige resultater. Pandemien medførte tilbakeslag i arbeidet mot skadelige skikker i mange land, og det var behov for nye tilnærminger for å nå målene. Informasjon gjennom radio, styrking av nødtelefonentraler og virtuelt sosialarbeid var noen av arbeidsmetodene for å forhindre skadelige skikker i den nye situasjonen.

En ettårig avtale med FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women) til FNs fond for å få slutt på vold mot kvinner og

jenter, bidro til bekjempelse av alle former for vold. I 2020 ga fondet støtte til 150 prosjekter i 71 land. Fondets tilskuddsmottakere meldte at det under pandemien var en betydelig økning i vold mot kvinner og jenter, og begrenset tilgang til rettshjelp, helse og sosial sikkerhet. Lokalt baserte kvinne- og sivilsamfunnsorganisasjoner utviklet tidlig varslingsystemer og ble avgjørende førstelinjeaktører i å bekjempe volden.

I 2020 ble 18 sivilsamfunnsorganisasjoner støttet med til sammen 81 mill. kroner. Støtte til flere sivilsamfunnsorganisasjoner i Tanzania bidro til styrket økonomisk uavhengighet hos kvinner, som kombinert med lese- og skriveopplæring har økt kvinnerepresentasjonen i lokale styringsorganer.

I Somalia har BBC Media Action kringkastet 37 sendinger om kvinners rettigheter og håndtering av koronapandemien til lyttere over hele landet. 188 lokalsamfunn i Gambia, Guinea, Guinea Bissau og Mali gjennomførte undervisningsprogram om bl.a. kvinners rettigheter med støtte fra organisasjonen Tostan.

Støtte til kvinners økonomiske deltakelse på Haiti bidro til at om lag 3 000 kvinner fikk opplæring i klimavennlig landbruk, og hjelp til lagring og markedsføring av sine produkter.

I Pakistan bidro norsk støtte gjennom UN Women til styrket lovverk for å sikre rettighetene til kvinner som arbeider hjemme. 1 169 kvinner, transpersoner og personer med funksjonsnedsettelse har mottatt lån fra mikrokredittinstitusjoner. 7 511 personer har mottatt opplæring i grunnleggende ferdigheter som å lese og skrive, samt i økonomi og forretningsvirksomhet.

I Uganda sørget støtten for at andelen kvinnelige ledere i lokale flyktningråd økte fra 10 til 51 pst. i flyktningleiren Adjumani og fra 15 til 46 pst. i flyktningleiren Yumbe. Flyktningkvinnene har gjennom sine styrkede posisjoner ledet og deltatt i flyktningereresponsen på en helt annen måte enn tidligere. Støtten bidro også til voksenopplæring for kvinnelige flyktninger og kvinnelige representanter fra lokalsamfunnet.

I Nepal bidro støtten gjennom UNFPA til å forebygge vold i nære relasjoner gjennom holdningsskapende arbeid, støtte til krisesenter for kvinner, helse- og psykososiale tjenester og rådgivning. Gjennom prosjektperioden (2016–2020) har nesten 14 000 kvinner som er utsatt for kjønnsbasert vold mottatt slike tjenester.

Støtte under posten har også bidratt til å styrke arbeidet med kvinner, fred og sikkerhet gjennom å utarbeide nasjonale handlingsplaner og oppfølging av disse i bl.a. Mosambik, Nigeria, Sør-

Afrika og Uganda. I Mosambik førte dette til økt bevissthet om FNs sikkerhetsråds resolusjon nr. 1325 om kvinner, fred og sikkerhet blant 730 nøkkelpersoner i sivilt samfunn og relevante myndighetsinstitusjoner. Trygge steder og henvisningstjenester for ofre for seksualisert- og kjønnsbasert vold, og kvinner og jenter i risikozonen, ble opprettet i 17 distrikter.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 158,3 mill. kroner for 2022.

Post 71 FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women), kan overføres

Denne bevilgningen dekker det norske kjernebidraget til FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women). UN Women har en sentral rolle i å gjennomføre bærekraftsmål 5 om å oppnå likestilling mellom kjønnene og styrke jenters og kvinners stilling. Gjennom sitt tredelte mandat arbeider organisasjonen normativt, koordinerende og operasjonelt med likestillingsspørsmål overfor resten av FN-systemet og i FNs medlemsland. UN Women er sekretariat for FNs kvinnekommisjon, og ledende for FNs arbeid med kvinner, fred og sikkerhet.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 5 – Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling. Bevilgningen skal bidra til at UN Women når sine strategiske mål for perioden 2022–2025 herunder:

- Styresett og offentlig deltakelse: Kvinner og jenter deltar likt og fullt ut i ledelse og avgjørelser, og drar nytte av kjønns sensitivt styresett.
- Økonomisk myndiggjøring og motstandsdyktighet: Kvinner har sikker inntekt, anstendig arbeid og økonomisk uavhengighet.
- Slutt på vold mot kvinner: Alle kvinner og jenter lever et liv fritt fra alle former for vold.
- Fred, sikkerhet, humanitær innsats og naturkatastroferisiko: Kvinner og jenter skal bidra til, og ha større innvirkning på, å skape bærekraftig fred og motstandsdyktighet. De skal ha likt utbytte fra forebygging av naturkatastrofer og konflikt, og få likt utbytte av humanitær innsats.

Prioriteringer 2022

Norge vil bidra til at UN Women fortsetter å være den ledende globale aktøren for arbeidet med kvinners rettigheter og likestilling. Støtte til gjennomføringen av statenes likestillingsforpliktelser på landnivå og koordinering av FN-systemets innsats for kvinners rettigheter og likestilling står sentralt. Norge vil også bidra til at UN Women følger opp prinsippet om at ingen skal utelates, og at de mest sårbare og marginaliserte kvinnene og jentene skal prioriteres. Konsekvensene av klimændringer og teknologisk utvikling for likestilling vil tillegges økt vekt.

Covid-19-pandemien rammer kvinner og jenter uforholdsmessig hardt, både sosialt og økonomisk. UN Women har en særskilt oppgave i å sikre kjønnsperspektivet på tvers i FN-systemets pandemiltak og bidra til en gjenoppbygging som sikrer et mer likestilt samfunn.

Norge vil, både bilateralt og gjennom styret, arbeide for at UN Women bidrar til et samordnet og resultatorientert FN, og innretter arbeidet på landnivå i tråd med målene for FN-reform. UN Women har et spesielt ansvar for å sikre at kvinners rettigheter og likestilling ivaretas på tvers av FN-systemet, slik det bl.a. framkommer i FNs felles plan for likestilling.

Rapport 2020

Kvinnens rettigheter har over flere år vært under sterkt press. Samtidig har vi sett positiv utvikling i flere land. Dette er skjøre utviklingstrekk som fikk et hardt tilbakeslag i 2020. UN Womens årsrapport viser at covid-19-pandemien førte til fatale konsekvenser for kvinners rettigheter og likestilling. UN Women var raskt ute med å rette søkelyset mot pandemiens kjønnsdimensjoner, og har bidratt til å integrere kvinners rettigheter og likestilling i FNs samlede pandemirespons.

For eksempel fikk nesten 7 000 kvinnelige politikere styrket sitt lederskap og ferdigheter i å drive politiske kampanjer, og de bidro til å respondere på vold mot kvinner i politikken. Mer enn 11 500 personer i justissektoren fikk opplæring i kvinners rettigheter. Sammen med Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) utviklet UN Women et globalt verktøy for finanspolitikk som bidro til utvikling av kjønnsresponsive, økonomiske gjenoppbyggingsplaner og nasjonale finanspolitiske stimulipakker. UN Women bidro også til internasjonal oppmerksomhet om «skyggepandemien» av vold mot kvinner. UN Women samarbeidet med 40 FN-aktører på tvers av humani-

tær hjelp, fredsbygging og langsiktig utvikling for å bidra til at kvinner og jenter deltar i og drar nytte av fred og styrket motstandskraft. I samarbeid med 50 FN-enheter bidro UN Women også til å integrere kvinners rettigheter og likestilling i FNs handlingsplan som skal redusere risiko for katastrofer. Dette bidro til kjønnsresponsive rammeverk for katastroforebygging i 41 land, som dekker over 100 millioner mennesker.

Gjennomganger og vurderinger støtter en videreføring av UN Womens strategiske prioriteringer, men påpeker også betydningen av å styrke etterlevelsen av at ingen skal utelates. Jenters og kvinners flerdimensjonale diskriminering må adresseres, og det er behov for mer systematisk integrering av kvinners rettigheter og likestilling i hele utviklingsagendaen og i FN-reform. Dette er områder UN Women styrker i ny strategisk plan.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 100,3 mill. kroner for 2022.

Post 72 FNs befolkningsfond (UNFPA)

Denne bevilgningen dekker kjernebidrag til FNs befolkningsfond (UNFPA). UNFPAs arbeid er viktig for at jenter og kvinner skal få et fullverdig liv. Seksuell og reprodutiv helse og rettigheter (SRHR) utgjør kjernen av organisasjonens mandat. Dette omfatter helsetilbud i forbindelse med svangerskap og fødsel, familieplanlegging, seksualitetsundervisning, innsats mot seksuell og kjønnsbasert vold, inkludert kjønnslemlestelse, barne- og tvangsekteskap og preferanse for sønner.

UNFPAs arbeid, normative rolle og rettighetsbaserte tilnærming oppfattes som sensitivt og møter motstand i mange deler av verden. Kjerne støtte til UNFPA er avgjørende for at organisasjonen skal kunne gjennomføre sin nye strategiske plan (2022–2025), og fortsette innsatsen for økt tilgang til seksuell og reprodutiv helse og rettigheter, og arbeidet mot vold, inkludert seksualisert vold i humanitære situasjoner. Økt bevilgning på posten i 2022 vil bidra til å møte Norges forpliktelse om å opprettholde innsatsen for SRHR på et høyt nivå og bidra med 10,4 mrd. kroner til SRHR i perioden 2020–2025. Dette inkluderer 760 mill. kroner til kampen mot skadelige skikker for perioden 2020–2023.

For 2022 har regjeringen mål om å øke SRHR med 230 mill. kroner for å opprettholde denne forpliktelsen. Se derfor også budsjettforslagene

under kap. 159 *Regionbevilgninger*, post 70 *Midtøsten og Nord-Afrika* og post 75 *Afrika*.

Mål 2022

Det overordnede målet for UNFPA er bærekraftsmål 3 – Sikre god helse for alle og fremme livskvalitet for alle, uansett alder, og bærekraftsmål 5 – Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling.

Bevilgningen skal bidra til at UNFPA når sine strategiske mål for perioden 2022–2025, som er:

- Redusert mødre dødelighet.
- Universell tilgang til prevensjonsmidler.
- Avskaffe kjønnsbasert vold inkludert skadelige skikker.

Prioriteringer 2022

Norge vil bidra til at UNFPA fortsetter å være ledende i arbeidet for seksuell og reprodutiv helse og rettigheter. Covid-19 har fått store følger for dette arbeidet og har styrket behovet for et sterkt og effektivt UNFPA. Norge vil gjennom UNFPA bidra til at færre utsettes for seksuell og kjønnsbasert vold, inklusive barne- og tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og preferanse for sønner. Styrket innsats for seksualundervisning, økt tilgang til prevensjonsmidler og fødselsomsorg er andre sentrale prioriteringer. Norge vil støtte UNFPAs arbeid med å følge opp handlingsplanen fra FNs befolkningskonferanse gjennom 2030-agendaen. Her står prinsippet om at ingen skal utelates, og at de mest sårbare skal nås først, sterkt. Norge vil også fortsette å støtte UNFPAs viktige rolle i humanitære situasjoner.

Rapport 2020

UNFPA tok tidlig en aktiv rolle i å informere verdenssamfunnet om konsekvensene av nedstengningen av seksuelle og reprodutive helsetjenester. Arbeidet mot kjønnsbasert vold og skadelige skikker ble hindret, og tilgang til seksualitetsundervisning for kvinner, barn og ungdoms liv og helse redusert.

Kjernebidrag var avgjørende for at UNFPA klarte å omstille virksomheten raskt under pandemien. I 2020 prioriterte UNFPA bl.a. oppkjøp og distribusjon av covid-19 beskyttelsesutstyr til helsearbeidere innen seksuelle og reprodutive helsetjenester, samt å gi opplæring i smittevern for helsearbeiderne i denne sektoren. UNFPA nådde ut med opplæring i smittevern til 478 000 helsearbeidere i 61 land. Om lag 50 millioner kvinner og

ungdom mottok seksuelle og reproduktive helse-tjenester. Likevel hadde forsinkelser i tilgang til prevensjonsmidler i 115 lav- og mellominntektsland negative konsekvenser. En slik konsekvens var om lag 1,4 millioner graviditeter som ikke var planlagt. UNFPA bidro også til at 86 pst. av lands pandemiresponsplaner inneholdt tiltak mot seksuell og kjønnsbasert vold, samt at 83 pst. av planene omfattet seksuelle og reproduktive helse-tjenester.

I 2019 rapporterte UNFPA at kun 55 land hadde nasjonale planer som prioriterte seksuelle og reproduktive helse-tjenester for sårbare grupper. I 2020 etablerte derfor UNFPA åpne dataløsninger innen digital helse og befolkningsdata for å kartlegge hvordan sårbare grupper kunne nås.

Anbefalinger fra evalueringen av arbeidet i humanitære kriser ble fulgt opp. Nye strategier bidro til økt samarbeid med FNs kontor for koordinering av humanitær innsats, og økt finansiering til lokale organisasjoner i sin humanitære respons. Arbeidet med seksualisert vold og seksuelle og reproduktive helse-tjenester ble styrket. Over 600 000 kvinner og jenter i humanitære situasjoner mottok seksuelle og reproduktive helse-tjenester gjennom UNFPA og deres partnere. UNFPA har beregnet at effektene av pandemien vil forsinke målet om å redusere kjønnsbasert vold og kjønnslemlestelse med om lag en tredjedel innen 2030. Det er også beregnet at forsinkelsen i arbeidet mot barne- og tvangsekteskap kan medføre 13 millioner barneekteskap i perioden 2020–2030 som ellers kunne vært unngått.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 589,6 mill. kroner i 2022. Dette er en økning på 136 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Økningen er et viktig bidrag til forpliktelsen om at Norge skal bidra med 10,4 mrd. kroner til seksuell og reproduktiv helse og rettigheter i perioden 2020–2025, inkludert 760 mill. kroner til kampen mot skadelige skikker for perioden 2020–2023.

Post 73 Sårbare grupper, kan overføres

For å nå bærekraftsmålene er det nødvendig å målrette tiltak mot spesielt sårbare grupper. Deres situasjon har blitt ytterligere forverret av covid-19. Denne bevilgningen dekker tiltak for å beskytte sårbare grupper og bidrar til at disse inkluderes i bærekraftig utvikling.

Bevilgningen er rettet mot personer med funksjonsnedsettelse, tiltak for å avskaffe moderne sla-

veri, samt grupper som er spesielt utsatte for å bli smittet av hiv og aids.

Mange mennesker med funksjonsnedsettelse møter ulike sosiale, fysiske og strukturelle hindringer som begrenser deres tilgang til utdanning, helse-tjenester, sysselsetting, inntekt, rettstilgang, tilpassede hjelpemidler og samfunnsdeltakelse. Manglende universell utforming og individuell tilrettelegging hindrer likestilling og inkludering og dermed også innfrielse av menneskerettigheter og retten til utvikling.

Moderne slaveri forstås som en paraplybetegnelse som viser til ulike situasjoner hvor personer utsettes for grov utnyttelse, lever under tvang, ofte med trusler om eller reell bruk av vold, og de er ikke frie til å forlate situasjonen. Tvangsarbeid, menneskehandel, gjeldsarbeid, de verste former for barnarbeid og tvangsekteskap er ulike former for utnyttelse som inngår i moderne slaveri. Ifølge Global Estimates of Modern Slavery fra 2017 er over 40 millioner mennesker ofre for moderne slaveri. Av disse er 25 millioner mennesker i tvangsarbeid. Ett av fire ofre for slaveri er barn. En rapport fra ILO og Unicef (2021) viser at antallet barnarbeidere har økt de siste fire årene, og at covid-19 kan skyve ytterligere millioner av barn ut i barnarbeid. Kvinner og jenter er uforholdsmessig utsatt og utgjør over 70 pst. av ofrene for moderne slaveri.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 10 – Redusere ulikhet i og mellom land.

Den skal også bidra til å støtte bærekraftsmål 3 – Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder, 4 – Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle, 5 – Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling og 8 – Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Tvangsarbeid, moderne slaveri og menneskehandel er avskaffet. De verste formene for barnarbeid er forbudt og avskaffet.
- Personer med funksjonsnedsettelse er inkludert og hensyntatt i alle relevante innsatser.
- Risikogrupper er beskyttet mot hiv og aids.

Prioriteringer 2022

Innsatsen for sårbare grupper må ses i lys av de sosioøkonomiske konsekvensene av covid-19.

Norge er vertskap for det andre internasjonale toppmøtet om og med personer med funksjonsnedsettelse i februar 2022 (Global Disability Summit, som finansieres under kap. 140 *Utenriksdepartementet*, post 21 *Spesielle driftsutgifter*). Eventuell oppfølging av Norges internasjonale forpliktelser fra toppmøtet vil bl.a. kunne dekkes under kap. 164 *Likestilling*, post 73 *Sårbare grupper*.

Sivilsamfunnsorganisasjoner, multilaterale organisasjoner og andre partnere er viktige kanaler for innsatsen for mennesker med funksjonsnedsettelse. Under posten støttes gjennomføringen av FNs strategi for inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne (UNDIS) og FNs partnerskap for rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (UNPRPD), som koordinerer innsats gjennom ulike FN-organisasjoner på landnivå. Støtten til Unicefs arbeid for barn med funksjonsnedsettelse skal bidra til at ingen barn utelates. Innsatsen vil også rettes mot kapasitetsbygging av sivilsamfunnsorganisasjoner som arbeider for inkludering av personer med funksjonsnedsettelse. Det vil gis støtte til personer med funksjonsnedsettelses egne organisasjoner. Stengte skoler under covid-19 kan få særlig store konsekvenser for barn og unge med funksjonsnedsettelse. Innsats for å bidra til inkluderende utdanning vil være viktig.

Innsatsen mot moderne slaveri videreføres gjennom bistandsprogrammet som ble opprettet i 2020. Støtte til internasjonalt samarbeid for å bekjempe moderne slaveri, målrettet innsats innen sektorene landbruk, fiskeri og gruvedrift, samt en styrket kobling til ansvarlig næringsliv, prioriteres. Fiskerikriminalitet omfatter et bredt spekter av økonomisk motiverte forbrytelser i den internasjonale fiskerinæringen, herunder menneskehandel og andre former for moderne slaveri. Det legges opp til å styrke innsatsen for å bekjempe moderne slaveri i fiskerisektoren. Innsatsen mot moderne slaveri skjer i samarbeid med internasjonale organisasjoner, forskningsinstitusjoner, multilaterale aktører og sivilsamfunnsorganisasjoner. Det vil også kunne gis støtte til tiltak som bekjemper tvangssurrogati.

Det settes av midler for å følge opp strategiene for henholdsvis bekjempelse av moderne slaveri (lansert i juli 2021) og inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne som er under utarbeidelse. Disse strategiene vil også gi føringer for den videre utviklingen av øvrig innsats som dekkes over denne bevilgningen. Innsatsen for å styrke organisasjoner som arbeider for hiv- og aids-utsatte gruppers rettigheter og tilgang til helsetjenester videreføres.

Rapport 2020

Mennesker med nedsatt funksjonsevne er inkludert og hensyntas i alle de relevante innsatsene

I 2019 ble det lyst ut midler til styrking av rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne. Mellom oktober og desember 2019 ble det inngått fireårige avtaler med hhv. Humanity and Inclusion (HI), International Disability Alliance (IDA), Norges Røde Kors, Landsforeningen for hjerte- og lungesyke internasjonalt (LHLI) og Atlas-alliansen. I 2020 fikk Atlas-alliansen, HI og LHLI økt rammene på sine avtaler. Atlas-alliansen samarbeider med andre norske organisasjoner gjennom konsortiet Together for Inclusion (TOFI). Rapporteringen nedenfor gjelder innsats fra avtalene som ble inngått i 2019 og ut 2020.

Til tross for store utfordringer grunnet pandemien og stengte skoler bidro TOFI til at over 1 000 barn med funksjonsnedsettelse fikk gå på skole, og av disse mottok 300 barn stipend. Videre ble 733 barn henvist til inkluderende utdannings-tjenester innad og utenfor TOFI, og 1 780 foreldre og omsorgspersoner ble kurset i inkluderende utdanning i bl.a. Niger, Uganda og Sør-Sudan. Pandemien svekket framdriften i prosjektene, og organisasjonene iverksatte ulike tiltak for å sikre kontinuitet der dette var forsvarlig og for å støtte myndighetene og befolkningen under pandemien. Eksempelvis kurset HI helsepersonell i inkluderende covid-19 håndtering i Etiopia. Røde Kors bidro til å spre informasjon om covid-19 til mennesker med nedsatt funksjonsevne i Rwanda og Tanzania. IDA akselererte den planlagte etableringen av en online læringsplattform: «Leaving no one offline».

Det ble inngått et partnerskap med Unicef om å styrke kapasiteten for inkludering på tvers av organisasjonens arbeid.

Tvangsarbeid, moderne slaveri og menneskehandel er avskaffet. De verste formene for barnearbeid forbyes og avskaffes

I 2020 ble bistandsprogrammet for å bekjempe moderne slaveri etablert, hvor bl.a. støtte til sivilsamfunnsorganisasjoner og multilaterale organisasjoner inngår. Gjennom avtalen med Global Fund to End Modern Slavery (GFEMS) ble seks prosjekter igangsatt i India og Bangladesh i 2020. Disse omfatter bl.a. arbeid mot moderne slaveri i arbeidsmigrasjon, samt bekjempelse av menneskehandel og tvungen seksuell utnyttelse. Den opprinnelige avtaleperioden har blitt forlenget, bl.a. grunnet forsinkelser som følge av covid-19.

En rekke nye avtaler med sivilsamfunnsorganisasjoner og multilaterale aktører ble inngått i løpet av året.

Risikogrupper beskyttes mot hiv og aids

I perioden 2019–2021 støtter Robert Carr-fondet (RCF) 24 sammenslutninger og 68 lokale, regionale og globale medlemsnettverk med formål om å styrke organisasjoner som arbeider med utsatte og marginaliserte gruppers rettigheter og tilgang til tjenester. I 2020 mobiliserte *International Community of Women Living with HIV* i Vest-Afrika et nettverk av 34 farmasøyter i Nigeria og Elfenbenskysten for å levere hjemmebasert hivbehandling under covid-19. AfricaNPUD (en sammenslutning av mennesker som bruker narkotika) bidro til at legemiddelassistert rehabilitering (LAR) ble inkludert i den nasjonale strategiske hiv-planen i Burundi.

Sårbare grupper er bedre inkludert i samfunnet

Identitetsbevis er nødvendig for tjenesteleveranser og for inkludering av marginaliserte grupper, for eksempel gjennom tilgang til helsetjenester og sosiale sikkerhetsnett. Det ble i 2020 inngått en

avtale på 40 mill. kroner for perioden 2020 – 2021 med International Institute for Information Technology i India om strategisk partnerskap i Modular Open Source Identity Platform (MOSIP). MOSIP støttet i 2020 utvikling og utrulling av digitale ID-systemer i Marokko og på Filippinene. Som følge av covid-19, framskynder landene utrulling av digital ID og systemer for kontantoverføringer bygget på digitale ID-systemer.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 637 mill. kroner for 2022. Dette er en økning på 115 mill. kroner fra saldert budsjett for 2021.

Det foreslås en økning på 50 mill. kroner til innsats for inkludering av mennesker med funksjonsnedsettelse, herunder kapasitetsbygging av mennesker med funksjonsnedsettelses egne organisasjoner. Videre foreslås det 50 mill. kroner for oppfølging av toppmøtet Global Disability Summit, og strategiene for henholdsvis inkludering av mennesker med nedsatt funksjonsevne og bekjempelse av moderne slaveri. I tillegg foreslås det at 15 mill. kroner skal benyttes til økt innsats mot moderne slaveri i den globale fiskerinæringen.

Kap. 170 Sivilt samfunn

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
70	Sivilt samfunn, <i>kan overføres</i>	2 071 557	2 028 471	2 181 265
	Sum kap. 170	2 071 557	2 028 471	2 181 265

Post 70 Sivilt samfunn, kan overføres

Denne bevilgningen dekker støtte til tiltak som skal styrke sivilt samfunn i utviklingsland og deres evne og kapasitet til å fremme utvikling i eget land.

Det gis i hovedsak støtte til norske organisasjoner, men også til internasjonale og nasjonale organisasjoner. De norske og internasjonale organisasjonene baserer sin virksomhet på nært samarbeid med partnerorganisasjoner i utviklingslandene, med sikte på å nå fram med støtten der behovet er størst, og å styrke de lokale sivilsamfunnsorganisasjonene.

Et mangfoldig og dynamisk sivilt samfunn bidrar til å korrigere myndighetsutøvelse på sen-

trale områder, og det er viktig for å realisere menneskerettighetene, fremme demokrati og deltakelse, og bekjempe korrupsjon. Sivilsamfunnsaktører representerer eller samarbeider med grupper som har begrenset tilgang på utdanning, helse og nødhjelp, og de spiller dermed en avgjørende rolle for å bekjempe fattigdom.

Mål 2022

Bevilgningen støtter flere bærekraftsmål og spesielt bærekraftsmål 17 – Styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Sivilt samfunn i utviklingsland har bedre evne og kapasitet til å fremme utdanning, helse, menneskerettigheter, demokrati, likestilling, miljø, klima, landbruk, matsikkerhet, sårbare grupper og inkluderende vekst.

Prioriteringer 2022

Støtte til sivilt samfunn skal bidra til at sårbare samfunn har motstandskraft til å møte helsemessige, sosiale, politiske og økonomiske konsekvenser av covid-19. Sivilsamfunnet med sine lokale nettverk har særlig betydning i en tid med reisestriksjoner og grensekontroll. Denne posten benyttes til å støtte sosiale sikkerhetsnett som kontantoverføringer og skolemat, styrking av oppfølging av klimatilpassingsstrategien, utdanning, tiltak for jenter under og etter pandemien, og psykisk helse.

Arbeidet for et sterkere sivilt samfunn skal styrke respekten for menneskerettighetene, herunder kvinners rettigheter, likestilling og demokrati. Dette er særlig viktig i lys av at menneskerettigheter og arbeidet for likestilling er under press mange steder, og at organisasjoner og menneskerettighetsforkjempere opplever innskrenket handlingsrom, forfølgelse og vold. Det samme gjelder arbeidet for å kjempe mot korrupsjon og for rettsstat og godt styresett.

Bevilgningen skal bekjempe all diskriminering, herunder hatefulle ytringer og antisemittisme.

Arbeid for klimatilpassing og økt matsikkerhet skal prioriteres.

Regjeringen vil fortsatt prioritere utdanning, med spesiell vekt på barn og ungdom i konfliktområder.

Målet om at ingen skal utelates og arbeidet for å styrke rettighetene til marginaliserte grupper som personer med funksjonsnedsettelse, seksuelle minoriteter, og tros- og livssynsminoriteter vil prioriteres. Styrket helsetilbud til marginaliserte grupper vil fortsatt være høyt prioritert, med særlig vekt på seksuell og reproduktiv helse og rettigheter.

Utover disse hovedprioriteringene legger regjeringen fortsatt vekt på bærekraftig forvaltning av naturressurser, åpenhet om kapitalstrømmer og økte skatteinntekter, sammen med inkluderende økonomisk vekst gjennom jobbskaping.

Det oppfordres til samarbeid med privat sektor der dette kan bidra til bedre resultater og en mer katalytisk bruk av bistandsmidlene.

Det skal fortsatt arbeides for økt kunnskap, engasjement og debatt om globale miljø- og utviklingsspørsmål.

I samarbeid med norske politiske partier er det lagt til rette for mer effektiv gjennomføring av demokratiltak. Representativitet og kapasitets- og konsensusbygging hos samarbeidspartnerne vektlegges.

Rapport 2020

Sivilt samfunn i utviklingsland har bedre evne og kapasitet til å fremme menneskerettigheter, demokrati, likestilling, miljø, klima, landbruk, matsikkerhet, sårbare grupper og inkluderende vekst

Samarbeidsavtaler norske organisasjoner

Norad forvalter 38 avtaler med norske organisasjoner, i tillegg til avtaler under informasjonsstøtten og demokratistøtten. Gjennom sine partnerskap bidrar norske organisasjoner til at sivilsamfunnet styrkes i samarbeidslandene og til at sårbare mennesker i større grad kan hevde sine rettigheter. Tiltak i Afrika sør for Sahara ble vektlagt, og mottok 50 pst. av midlene.

Lokale partnerorganisasjoner spilte i 2020 en viktig rolle i håndteringen av pandemien gjennom informasjonstiltak, helsefremmende arbeid og ved å holde myndigheter ansvarlig. Også i 2020 ble sivilsamfunnets handlingsrom mer begrenset. Det preget organisasjonenes arbeid. Grunnet pandemien ble organisasjonene fritatt for kravet om egenandel i søknader fra april 2020 og ut året. Flere organisasjoner sørget likevel for en viss egenandel. Ved enkelte unntak fra regelverket fikk organisasjonene økt fleksibilitet i planleggingen og gjennomføringen av prosjektene.

Flere organisasjoner arbeidet i land i konflikt som Mali og Sør-Sudan, og bidro med tjenester innen helse og utdanning der myndighetene ikke dekket grunnleggende behov.

Samarbeidspartnerne til *Norsk Folkehjelp* viste tilpassningsevne da pandemien rammet. Digitale møterom, læringsplattformer og informasjonsvirksomhet ble utviklet. Informasjon om pandemien ble gitt på lokale språk i radio, sosiale medier og på nettstedet. Mat, beskyttelsesmaterie, frø og landbruksutstyr ble utdelt. Lokale myndigheter i Sør-Sudan ble påvirket til å hjelpe internt fordrevne og til å beskytte jorden til kvinner uten formell eiendomsrett. I Ecuador fikk plantasjearbeidere bistand, slik at de vant en rettsak mot selskapet som behandlet dem som slaver, mens staten ble dømt for passivitet. Partnere i Kambodsja sørget for at familier fikk tilbake

jord som myndighetene hadde gitt til gruveselskaper.

Norges Røde Kors avsluttet en fireårig samarbeidsavtale med Norad i 2020. Avtalen omfattet Burundi, Colombia, Guatemala, Honduras, Libanon, Pakistan Somalia og Sør-Sudan. Norges Røde Kors styrket nasjonalforeninger, støttet helsetiltak med vekt på sårbare grupper, forebygget kriser og beskyttet og inkluderte sårbare og marginaliserte grupper. Drøyt 840 000 personer fikk tilgang til helsetjenester i avtaleperioden. 11 600 pasienter ble utstyrt med proteser eller ortoser. 100 000 personer fikk hygieneopplæring og 110 000 fikk tilgang til rent vann.

Redd Barna Norge har avtale med Norad for perioden 2019–2023 om støtte til utdanning og beskyttelse av barn. Den vektlegger sårbare og marginaliserte barn, inkludert jenter, barn i sårbare stater og barn med nedsatt funksjonsevne. I 2020 omfattet arbeidet 645 000 elever i 16 land. Fordi det var store ulikheter i leseferdigheter og fordi mange barn opplevde å bli fysisk straffet av lærerne, ble opplæring av lærerne i lesing, regning og pedagogiske metoder vektlagt.

Gjennom den fireårige samarbeidsavtalen mellom Norad og *Kirkens Nødhjelp (KN)* som ble avsluttet i 2020, bidro KN og partnere til at 7,3 millioner personer fikk tilgang til vann, 416 000 barn under fem år fikk helsetilbud og myndigheter ble holdt ansvarlig for svake helsetilbud. Partnere med legitimitet og innflytelse ble engasjert i arbeidet mot skadelige skikker og kjønnsbasert vold. 120 000 kvinner og barn mottok spesialisert medisinsk og psykososial hjelp. 39 300 mikro- og små bedrifter ble etablert, og bidro til inntekt og matsikkerhet.

Landsforeningen for hjerte- og lungesyke Internationals (LHLI) treårige program ble avsluttet i 2020. Arbeidet bidro til reduksjon i tuberkulose blant rusmisbrukere i Tanzania. Diagnostisering, behandling og oppfølging ble integrert i helsetilbud for 127 personer. Tiltaket bidro til å forebygge anslagsvis 1 900 nye tilfeller.

Utviklingsfondet bidro i perioden 2017–2020 til matsikkerhet og klimatilpasning i Etiopia, Guatemala, Malawi og Nepal. Arbeidet sørget for økt tilpasningsdyktighet blant husholdningene som ble støttet, og til bedre likestilling mellom kjønnene. Kvinner utgjorde 45 pst. av deltakerne i 2020.

WWF Norge arbeidet i perioden 2017–2020 for ivaretagelse av naturmangfoldet og klimatilpasning i samarbeid med lokale partnere. Seks distrikt i vest-Uganda fikk bistand til å planlegge fornybar energi for boliger, skoler, helsestasjoner, samt vanning og tørking av avlinger. På Madagas-

kar, i Mosambik og i Tanzania ga støtten til bærekraftige fiskerier økte og mer stabile inntekter. Myndighetenes samarbeid om klimatilpasning ble styrket i Kenya, Mosambik, Uganda, Zambia.

Internasjonale organisasjoner og nettverk

I 2020 fikk lokale organisasjoner i over 170 land, hovedsakelig i Afrika sør for Sahara og Latin-Amerika, støtte til arbeidet for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR), inkludert trygg abort. Utfordringer på grunn av pandemien åpnet for nytenkning og innovasjon. Det ble gjort framskritt i telemedisin, trygg abort og oppfølging der det var mulig, samt bruk av digitale møter og opplæring. Organisasjonene arbeidet for å beholde SRHR som integrert del av det vanlige helsetilbudet.

I Nepal arbeidet organisasjonen *Ipas* fortsatt med trygg abort. Helsedepartementet i Nepal fikk støtte til å utføre trygg abort under pandemien.

Organisasjonen *Acting for Life* støttet yrkesutdanning tilpasset etterspørselen i arbeidsmarkedet i Burkina Faso innen solenergi, rørlegging og landbruk. 1 300 ungdommer deltok, hvorav 20 pst. kvinner. Programmet ble gjennomført under krevende sikkerhetsforhold ved grensene mot Mali og Niger.

Informasjons- og opplysningsarbeid

Flere organisasjoner som arbeider med å fremme demokratisk deltakelse, kritisk debatt og kunnskap om utviklingspolitiske tema i Norge endret planlagte aktiviteter i 2020 på grunn av pandemien, og benyttet virtuell kommunikasjon. *Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpesfond (SAIH)* laget en kampanje for studenters ytringsfrihet. Videoer med studenter fra Zimbabwe og Colombia illustrerte hvordan myndigheter forhindret studentaktiviteter. *Regnskogfondet* gjennomførte en kampanje for å redusere forbruket av soya fra Brasil i norsk laksefôr. Et brasiliansk reportasjeteam dokumenterte hvordan soyaindustrien brenner skog, og tar land fra urfolk og småbønder. Norske forbrukere ble oppfordret til å kreve regnskogsvennlig laks. Kampanjene fikk stor oppmerksomhet.

Demokratitiltak gjennom norske partier

I løpet av 2020 startet to norske partier og ni ungdomspartier prosjekter med søsterpartier og andre partier i utviklingsland for å bygge kapasitet og fremme representativitet og tverrpolitisk

dialog. Mange aktiviteter måtte utsettes som en følge av covid-19.

Tros- og livssynsminoriteters rettigheter

Organisasjonen *Internews* arbeidet med journalister og sivilsamfunnsaktører mot hatefulle ytringer på Sri Lanka og i Myanmar. *Muslims for Human Rights* fortsatte rettighetsarbeidet til muslimer og tradisjonelle afrikanske religioner i Kenya. 506 personer, hvorav 74 religiøse ledere, fikk i 2020 opplæring i inter-religiøs forståelse. 2,6 millioner var målgruppe for radio- og TV-programmer, samt for WhatsApp meldinger om rettigheter og toleranse. *KFUK-KFUM* etablerte i Kenya i 2020 fire inter-religiøse fora med ca. 2 000 deltakere til bekjempelse av vold og ekstremisme. *BBC Media Action* arbeidet for økt toleranse på tvers av etniske og religiøse grupper i Myanmar. På Sri Lanka bidro *Caritas* til etablering av 65 inter-religiøse fora. I Pakistan sørget *Kirkens Nødhjelp* og partnere for opplæring av politi og andre, i alt over 7 000 personer i 2020.

Andre tematiske innsatser

Deler av støtten til sivilsamfunnsorganisasjoners innsats under programmene Olje for utvikling, Fisk for utvikling og Skatt for utvikling ble dekket under denne budsjettposten. Se omtale under kap. 161 *Utdanning, forskning og faglig samarbeid*, post 72 *Kunnskapsbanken og faglig samarbeid*.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 2 181,3 mill. kroner for 2022. Det er en økning på 152,8 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. 43,5 mill. kroner vil benyttes til å følge opp klimatilpasningsstrategien gjennom sivilt samfunn. 28 mill. kroner vil gå til tiltak som styrker arbeidet med seksuell og reproduktiv helse og rettigheter (SRHR), og den øvrige økningen vil benyttes til arbeidet med sosiale sikkerhetsnett, sårbare grupper, utdanning og psykisk helse.

Kap. 171 FNs utviklingsarbeid

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	615 000	397 400	364 400
71	FNs barnefond (UNICEF)	410 000	426 600	476 600
72	FNs fellesfond for bærekraftig utvikling, <i>kan overføres</i>	150 230	70 000	70 000
73	Internasjonale rekrutteringer og tilskudd til andre tiltak i FN, <i>kan overføres</i>		59 099	59 099
	Sum kap. 171	1 175 230	953 099	970 099

Dette kapittelet dekker i hovedsak frivillige kjernebidrag til FNs utviklingsprogram (UNDP) og FNs barnefond (Unicef). Bevilgningen støtter organisasjonenes prioriteringer, som vedtas av styrende organer i langtidsplaner for 2022–2025. Kapittelet inneholder en egen post for FNs fellesfond for oppfølging av 2030-agendaen for bærekraftig utvikling, «Joint SDG Fund». Andre tilskudd omfatter bl.a. støtte til et tidsavgrenset fellesfond, initiert av Norge, for å dempe de sosio-økonomiske virkningene av covid-19-pandemien og støtte gjenoppbyggingen, «UN Covid-19 Response and Recovery Fund».

Øremerket støtte til UNDP og Unicef dekkes over tematiske og regionale kapitler og poster. Kjernebidrag til andre FN-organisasjoner dekkes over tematiske poster. Stedlig koordinatorsystemet, som er kjernen i pågående reformer i FNs utviklingssystem, støttes under kap. 151 *Fred, sikkerhet og globalt samarbeid*, post 73 *FN og globale utfordringer*.

Medlemslandene har besluttet omfattende reformer i FNs utviklingssystem. Reformene er omfattende og dyptgripende. De forutsetter endringer i organisasjonskultur, retningslinjer og arbeidsmåter. Organisasjonenes nye langtids-

planer skal følge opp resolusjonens bestemmelser, bl.a. ved å legge bærekraftsmålene og tilhørende indikatorer til grunn for planlegging og rapportering av programvirksomheten.

Formålet med reformene er at de ulike delene av FN-systemet skal bistå utviklingslandene i deres oppfølging av 2030-agendaen på en mer enhetlig og effektiv måte. Dette fordrer felles prioritering og mer samarbeid. Dette skal i det enkelte land sikres gjennom en felles landanalyse og en felles plan som skal være det overordnede instrumentet for planlegging og gjennomføring av FNs engasjement. FNs uavhengige, stedlige koordinator leder arbeidet i det enkelte land. Rapporter viser at reformene allerede har gitt resultater i form av langt bedre utnyttelse av FNs samlede analysekapasitet, mer samarbeid, mer enhetlig opptreden og effektivisering. Covid-19-pandemien var en test på FNs evne til å levere raskt og i felleskap, og pandemien har bidratt til å styrke dette.

FN er den eneste multilaterale organisasjonen som i hovedsak finansieres gjennom sterkt øremerkede bidrag. Dette legger store begrensninger på muligheten for å gjennomføre reformene. Medlemslandene og FNs gruppe for bærekraftig utvikling ble i 2019 enige om en avtale om hvordan FN kan finansieres bedre, kalt «Funding Compact». Medlemslandene forplikter seg til mer fleksibel og forutsigbar finansiering gjennom økte kjernebidrag, mer tematisk støtte til enkeltorganisasjoner og økt bruk av fellesfond i FN. FN-organisasjonene forplikter seg fra sin side til mer samarbeid, bedre resultater og større effektivitet.

Målet i Funding Compact er at medlemslandenes frivillige kjernebidrag skal utgjøre minst 30 pst. av samlet bistand til FNs arbeid for langsiktig utvikling. Norge kom i 2019 under dette nivået, med en andel på 27,5 pst. Regjeringen ønsker å opprettholde kjernebidragene på et høyt nivå og å videreføre indikative flerårige tilsagn for slik støtte. Frivillige kjernebidrag kan betraktes som medlemslandenes «svar» på FN-organisasjonenes langtidsplaner og vurderinger av deres organisasjonsmessige styrker og svakheter. Tilsagnene gjelder derfor organisasjonenes neste planperiode (2022–2025). Forutsigbare kjernebidrag gir FN-organisasjonene mulighet til strategisk og langsiktig planlegging av programvirksomheten, samt å sikre kompetanse og kapasitet. Dette er særlig viktig for å følge opp 2030-agendaen, gjennom forpliktende samarbeid med andre organisasjoner. Forutsigbare kjerneressurser er også en forutsetning for at organisasjonene raskt kan tilpasse seg nye behov og endrede rammebetingelser i samar-

beidslandene. Covid-19-pandemien viste hvor viktig dette er. Det er en hovedoppgave for FN å bidra til at vertslandene i sine utviklingsbestrebelser etterlever internasjonale normer og standarder. Dette kan være sensitivt, og slikt arbeid finansieres derfor best med kjerneressurser, som er fleksible midler. Fellesfond i FN er et sterkt og effektivt virkemiddel for å øke samarbeidet mellom FN-organisasjonene, også på tvers av sektorer og på tvers av bærekraftsmålene. Norge er en stor bidragsyter til slike fellesfond og fellesprogrammer.

Post 70 FNs utviklingsprogram (UNDP)

UNDP er FNs globale utviklingsprogram som arbeider i over 170 land for at bærekraftsmålene skal nås. Denne bevilgningen dekker kjernestøtte til UNDP. Bevilgningen dekker også programsamarbeid med Oslo Governance Centre (OGC).

Mål 2022

FNs utviklingsprogram (UNDP) er sentral i arbeidet med alle bærekraftsmålene på landnivå. De overordnede målene for UNDP er bærekraftsmål 1 – Utrydde alle former for fattigdom i hele verden, 10 – Redusere ulikhet i og mellom land, 13 – Handle umiddelbart for å bekjempe klimendringene og konsekvensene av dem og 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer.

Bevilgningen skal bidra til at UNDP når sine strategiske mål for perioden 2022–2025, herunder:

- Redusert flerdimensjonal fattigdom i alle dens former.
- Bærekraftig utvikling i alle utviklingsland, med vekt på at ingen skal utelates.
- Økt motstandskraft mot kriser.

Prioriteringer 2022

Som en av de største givere av kjernestøtte til UNDP, vil Norge bidra til at UNDP fortsetter å være en ledende utviklingsaktør i arbeidet for fattigdomsbekjempelse og demokratisk styresett. Dessuten vil Norge bidra til at UNDP fremmer samordning på landnivå mellom humanitær hjelp, utviklingsbistand og fredsstøtte. Norge vil også bidra til den strategiske retningen for UNDPs innsats i henhold til organisasjonens nye strategiske plan for perioden 2022–2025. Norge vil også

arbeide for at UNDP bekjemper alle sider av fattigdom, bistår sårbare grupper, styrker institusjonene i sårbare stater gjennom kapasitetsbygging, og fremme av demokratisk styresett, menneskerettigheter og likestilling.

I tråd med norske forpliktelser i avtalen om hvordan FN kan finansieres bedre, «Funding Compact», vil regjeringen holde kjernestøtten på et høyt nivå.

Programsamarbeidet inkluderer støtte til Oslo Governance Centre (OGC).

Styresettspørsmål er sentrale i alle utviklingskontekster. UNDP, som er FNs fremste organisasjon for å fremme inkluderende styresett, ønsker å etablere et såkalt «Centre of Excellence» for styresettspørsmål i Norge, som del av OGC. OGC vil da få en sentral posisjon i FNs arbeid med demokratisk styresett på landnivå, og vil fremme internasjonal forskning og samarbeid for mer åpne og demokratiske samfunn. Regjeringen vil bidra til å oppnå denne ambisjonen.

Rapport 2020

I 2020 bidro norsk støtte til at UNDP kunne nå målene for perioden som fastsatt i den strategiske planen for 2018–2021, herunder redusere alle former for fattigdom, skape bærekraftig utvikling og øke motstandskraften mot kriser. UNDPs årsrapport for 2020 viste gode resultater, og UNDP gjorde en betydelig innsats for å møte de ekstraordinære behovene som følge av pandemien. I samarbeid med FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women) utviklet UNDP et verktøy for å følge myndigheters innsats for å ivareta kvinners økonomiske og sosiale behov under pandemien. Pandemien førte til redusert tilgang til områder som var nedstengt og krevende oppfølging som kan ha fått negative konsekvenser for resultatene.

UNDP har en unik posisjon som utviklingsaktør med sin helhetlige tilnærming og samlende rolle. UNDP støttet 82 land med å utvide deres sosiale beskyttelsesprogrammer, særlig for de fattigste og mest sårbare gruppene.

Digitalisering ble enda viktigere under pandemien. UNDP i India utviklet, med støtte fra den globale vaksinealliansen Gavi, et digitalt logistikksystem for vaksiner. 50 000 helsearbeidere fikk opplæring i bruk av systemet for å kunne holde kontinuerlig oversikt over beholdning og distribusjon av vaksiner. Systemet ble rullet ut i Indonesia og Malawi.

UNDP arbeidet med styresett i krevende kontekster, som i Etiopia, Jemen og Somalia, og bisto

med bedre arbeidsprosesser for en tredjedel av alle parlament i verden. UNDP oppnådde gode resultater for inkludering av sårbare grupper, både som mottakere av tjenester og som endringsagenter. UNDP fortsatte også sin betydelige klimainnsats, og mer bærekraftig skogforvaltning omfattet 22 millioner dekar skog i 58 ulike land.

UNDP synliggjorde jevnlig verdien av det norske kjernebidraget, så vel som norske mykt øremerkede midler, og introduserte i 2020 en global kampanje i sosiale medier som fokuserte på kjernestøtte fra Norge. Kjernestøtten fra givere økte fra 12 pst. til 13 pst. i 2020.

Oslo Governance Centre (OGC) sine virkeområder har omfattet demokratisk styresett, forebygging av voldelig ekstremisme og konflikt. Sentret bidro til det internasjonale arbeidet for å oppnå samstemthet om indikatorer for bærekraftsmål 16. OGC bidro til å styrke åtte lands respons på utfordringer med desinformasjon under pandemien. OGC videreførte sitt analysearbeid i samarbeid med norske og internasjonale partnere.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 364,4 mill. kroner for 2022. Det er en reduksjon på 33 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021.

Post 71 FNs barnefond (Unicef)

Denne bevilgningen dekker kjernestøtten til FNs barnefond (Unicef). Unicef er en av FNs største aktører for utvikling og humanitær innsats, og har som mandat å sikre barns rettigheter over hele verden i henhold til FNs barnekonvensjon. Organisasjonen arbeider i rundt 190 land, og samarbeider med myndigheter, sivilt samfunn, privat sektor og andre multilaterale partnere. Med langsiktig innsats for barns rett til helse, utdanning, vann, sanitære forhold, beskyttelse og inkludering, samt et dobbelt mandat som dekker både utvikling og humanitær innsats, er Unicef en av Norges sentrale samarbeidspartnere.

Mål 2022

De overordnede målene for Unicef er bærekraftsmål 1 – Utrydde alle former for fattigdom i hele verden, 2 – Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring og fremme bærekraftig landbruk, 3 – Sikre god helse for alle og fremme livskvalitet for alle, uansett alder, 4 – Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter

for livslang læring for alle, 5 – Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling, 6 – Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle, 10 – Redusere ulikhet i og mellom land og 16 – Fremme fredelige og inkluderende samfunn med sikte på bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer.

Bevilgningen skal bidra til at Unicef når sine strategiske mål for perioden 2022–2025, herunder:

- Alle barn er ved god helse.
- Alle barn mottar kvalitetsutdanning.
- Alle barn er beskyttet mot vold og utnyttning.
- Alle barn har tilgang til vann, helse og sanitær-tjenester, og et bærekraftig miljø og klima.
- Alle barn har tilgang til sosial beskyttelse.

Prioriteringer 2022

Bidraget gis til støtte for Unicefs strategiske plan (2022–2025), der de overordnede målene er å oppfylle barns rettigheter, gjennomføre bærekraftsmålene og en inkluderende gjenoppbygging etter pandemien. For å oppnå dette skal Unicefs forsterke sin tverrgående innsats for klima, robusthet og fredsbygging. Videre skal menneskerettighetsperspektivet, inkludert likestilling og rettighetene til personer med funksjonsnedsettelse, styrkes.

Kjernestøtten til Unicef er avgjørende for å sikre forutsigbarhet i organisasjonens arbeid og for å gi fleksibilitet og effektivitet i virksomheten. Covid-19-pandemien har vist at dette er spesielt viktig. Norge vil videreføre kjernestøtten på et høyt nivå.

Norge vil, både bilateralt og gjennom styret, arbeide for at Unicef bidrar til et samordnet og resultatorientert FN, og til at organisasjonen innretter arbeidet på landnivå i tråd med målene for FN-reform.

Rapport 2020

Unicef var også i 2020 en ledende aktør for barns rettigheter, og mottok rekordhøye bidrag. Unicef fikk for første gang på plass en ernæringsstrategi og en likestillingsstrategi, samtidig som beskyttelsesstrategien ble fornyet for en ny periode. Unicef begynte konsultasjonene om ny strategisk plan for 2022–2025, som ble vedtatt av styret i september 2021.

Unicefs årsrapport for 2020 viser meget gode resultater innen alle organisasjonens fem innsats-

områder. Samtidig arbeides det med bedre systemer for å følge framdriften på landnivå.

Organisasjonen har vært en sentral partner globalt og på landnivå for å dempe konsekvensene av covid-19-pandemien, bl.a. i arbeidet med digitale fellesgoder og utrulling av koronavirusvaksiner i regi av COVAX-samarbeidet for vaksinetilgang. Organisasjonen viste tilpasningsevne på alle nivåer, fra landkontor til hovedkvarter.

I 2020 oppnådde Unicef bl.a. følgende resultater:

- Unicef bidro i 455 humanitære situasjoner i 152 land, inkludert 211 helsekriser.
- 244 millioner barn fikk forebyggende behandling for å bekjempe feil- og underernæring.
- 30 millioner babyer ble født i helseklinikker støttet av Unicef.
- 17 millioner barn i humanitære kriser fikk vaksiner mot meslinger.
- 48 millioner barn fikk tilbud om fjernundervisning.
- 6 millioner unge jenter deltok i tiltak mot barneekteskap.
- 21 millioner babyer fikk utstedt fødselsattest i regi av Unicef.

130 millioner barn ble nådd gjennom Unicefs konstantstøtteordninger. Unicef arbeidet i 2020 med å styrke etterlevelsen av de humanitære prinsippene om humanitet, nøytralitet, uavhengighet og upartiskhet. Dessuten har organisasjonen, i tråd med vedtak i styret, styrket beskyttelsen mot seksuelle overgrep og trakassering.

Unicef tok i 2020 en viktig, ledende rolle i arbeidet med FN-reform. Landkontorenes evne til å følge opp reformene varierte imidlertid. Unicef framhevet organisasjonens behov for fleksible midler og kjernebidrag, noe også reformene skal bidra til. Selv om organisasjonen mottok rekordhøye bidrag, var en stor andel av disse øremerket koronarespons, og finansieringen av øvrige programmer var lavere enn foregående år, til tross for at pandemien forverret de aller fleste indikatorer for barns situasjon. Unicef synliggjorde med jevne mellomrom verdien av det norske kjernebidraget, så vel som norsk mykt øremerket støtte.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 476,6 mill. kroner for 2022. Det er en økning på 50 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Økningen skal benyttes til Unicefs arbeid med sosiale sikkerhetsnett.

Post 72 FNs fellesfond for bærekraftig utvikling, kan overføres

Hoveddelen av denne bevilgningen dekker støtte til to av FNs fellesfond for styrket samarbeid på landnivå mellom fond, programmer og særorganisasjoner. Det ene er fondet for oppfølgingen av 2030-agendaen for bærekraftig utvikling («Joint Fund for the 2030 Agenda»), og det andre er det norsk-initierte FN-fondet for respons og gjenoppbygging etter covid-19-pandemien («Covid-19 Response and Recovery Fund»).

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 1 – Utrydde alle former for fattigdom i hele verden og bærekraftsmål 17 – Styrke gjennomføringsmidlene og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling. Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Utviklingslandenes evne til å følge opp 2030-agendaen, gjennom tettere og mer enhetlig støtte fra FN-organisasjonene, er styrket.
- Utviklingslandenes evne til å imøtegå covid-19-pandemien og komme på fote igjen er styrket.

Prioriteringer 2022

I 2022 vil bidrag til felles FN-fond for styrket samarbeid på landnivå mellom fond, programmer og særorganisasjoner, særlig for gjenoppbyggingen etter covid-19-pandemien, bli prioritert.

Rapport 2020

Utviklingslandenes evne til å følge opp 2030-agendaen, gjennom tettere og mer enhetlig støtte fra FN-organisasjonene, er styrket

Årsrapporten fra fondet for oppfølgingen av 2030-agendaen viser at det ble igangsatt prosjekter i 88 land, med sosialt samhold og beskyttelse som gjennomgående elementer. FN-organisasjoner jobbet i fellesskap med helse, utdanning, matsikkerhet og for å skape arbeidsplasser. Det vises til gode resultater, særlig hva angår FNs samordnede innsats på landnivå.

Foreløpig resultatrapport for FN-fondet for respons og gjenoppbygging etter covid-19-pandemien viser at fondet stimulerte til samarbeid innenfor FNs landteam og styrket de stedlige koordinatorenes rolle for bedre samordning og effektivitet. Det var i tråd med norske prioriteringer for FN-reform. Fondet vektla også et tydelig kjønnsperspektiv. I Malawi bidro eksempelvis fon-

det med å finansiere kontinuitet i helsetilbudet for mødre og nyfødte gjennom pandemien. På Madagaskar, i Ghana og Eswatini inkluderte støtten livreddende og medisinsk utstyr, samt opplæring av arbeidere i frontlinjen. Fondet utviklet verktøy som ble viktige for hele den sosioøkonomiske responsen på pandemien, inkludert ved å fremme et systematisk kjønnsperspektiv i planleggingen, budsjetteringen og rapporteringen.

Flere nordmenn er rekruttert til internasjonale organisasjoner av strategisk betydning på flere nivå

I 2020 finansierte Norge 30 junioreksperter og fire FN-frivillige. Disse arbeidet innenfor felt som alle bidrar til de 17 bærekraftsmålene, bl.a. likestilling, miljø, hav, klima, helse, utdanning, næringsutvikling, menneskerettigheter, flyktninger, globale sikkerhetsutfordringer og humanitært arbeid. Grunnet covid-19 ble antallet nyrekrutteringer lavere enn forventet.

Personer fra utviklingsland deltar i internasjonale prosesser og arenaer

Det ble gjennomført svært få tiltak pga. covid-19-pandemien.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 70 mill. kroner for 2022.

Post 73 Internasjonale rekrutteringer og tilskudd til andre tiltak i FN, kan overføres

Bevilgningen finansierer norske junioreksperter til FN-organisasjonene og utviklingsbankene, FN-frivillige, samt stipendordningen for praktikanter til FN og andre internasjonale organisasjoner. Stillingene er et viktig bidrag til utviklingsarbeidet i FN og andre internasjonale organisasjoner, og et virkemiddel i strategien for å få flere nordmenn rekruttert til disse organisasjonene.

Mål 2022

Bevilgningen skal støtte bærekraftsmål 1 – Utrydde alle former for fattigdom i hele verden og bidra til deler av bærekraftsmål 17 om styrking av globale partnerskap for bærekraftig utvikling. Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Flere nordmenn er rekruttert til viktige internasjonale organisasjoner Norge samarbeider nært med.

Prioriteringer 2022

Arbeidet med tildeling av norske junioreksperteer, FN-frivillige og FN-praktikanter vil bli videreført. Det gis prioritet til viktige multilaterale organisasjoner som Norge har et nært samarbeid med.

Det legges opp til en styrket veiledning og støtte til norske kandidater til ledige stillinger.

Videre vil bevilgningen støtte strategiske prioriteringer som styrker FNs og utviklingsbankenes innsats mot covid-19 for å få hjulene i gang igjen i fattige land, og for å motvirke store tilbakeskritt i kampen for fattigdomsbekjempelse.

Rapport 2020

Posten ble opprettet i 2021. Det vises til rapport for 2020 under kap. 171 *FNs utviklingsarbeid*, post 72 *FNs fellesfond for bærekraftig utvikling* for rapportering på målet for posten.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 59,1 mill. kroner for 2022.

Kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
70	Verdensbanken, <i>kan overføres</i>	1 188 000	1 086 000	1 074 350
71	Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i>	840 231	847 000	932 100
72	Strategisk samarbeid, <i>kan overføres</i>	222 000	90 000	90 000
73	Gjeldslette, <i>kan overføres</i>	280 432	355 700	396 000
	Sum kap. 172	2 530 663	2 378 700	2 492 450

Dette kapitlet dekker Norges kjernebidrag til Verdensbankgruppen, regionale utviklingsbanker og fond. I tillegg støtter Norge tematiske fond innen politisk prioriterte områder i samarbeid med andre land og bankene.

Kjernebidrag er kjøp av eierandeler gjennom kapitalinnskudd i utviklingsbankene, og gavebidrag til de respektive bankenes fond for de fattigste landene. Spesielt Verdensbanken mottar betydelige øremerkede midler under andre deler av budsjettet. Kapitlet dekker også Norges forpliktelser til tidligere vedtatte multilaterale initiativer for sletting av fattige lands gjeld til multilaterale utviklingsbanker og finansinstitusjoner.

Norge har bidratt til de multilaterale bankenes raske og massive respons på covid-19-pandemien og deres sentrale innsats i gjenoppbyggingen. Verdensbankgruppen var raskt ute med en første finansieringspakke på USD 14 mrd. til umiddelbar helse respons og igangsatte på kort tid prosjekter på lokalt nivå i 100 land. Gjennom en vesentlig omdisponering og forsering av lånemidler mobiliserte banken USD 157 mrd. i perioden april 2020 til juni 2021. Dette representerer en økning på 60 pst. i forhold til de foregående 15 månedene,

den raskeste veksttaket i Verdensbankens historie.

Afrikabanken har omdisponert en betydelig andel av sitt utlånsprogram i 2020 for å bistå afrikanske land i å håndtere pandemien. Norges kjernebidrag til utviklingsbankene bidrar til store multilaterale krafttak mot pandemien, som vil være helt nødvendig for å få hjulene i gang igjen i fattige land, og for å motvirke store tilbakeskritt i kampen mot fattigdom.

Post 70 Verdensbanken, kan overføres

Denne bevilgningen dekker Norges kjernebidrag til Verdensbankgruppen. I 2022 dekker bevilgningen både Norges forpliktelser til bankens fond for de fattigste landene (International Development Association – IDA) og deltakelse i kapitaløkning til Den internasjonale banken for gjenoppbygging og utvikling (IBRD). Den 19. påfyllingsperioden av IDA (IDA19) går fra 2020 til 2022. Norges deltakelse i kapitaløkningen i IBRD ble vedtatt i 2018 og gjennomføres i perioden 2020–2023.

Verdensbanken er sentral i arbeidet med å nå bærekraftsmålene og de internasjonale klimafor-

pliktelsene i Parisavtalen. Bankens overordnede mål er å utrydde ekstrem fattigdom innen 2030 og redusere økonomisk ulikhet. Gjennom IDA gir Verdensbanken myke lån og gavebistand til verdens 74 fattigste land, inkludert alle de minst utviklede landene (MUL). Verdensbankgruppen er den største kilden til multilateral utviklingsfinansiering generelt, og til utdanning og klima spesielt. Det er også den multilaterale utviklingsinstitusjonen som har størst finansiell kraft i mobiliseringen mot pandemien. To tredjedeler av midlene i IDA går til land i Afrika.

Banken er en sentral rådgiver for låntakerlandene i både økonomiske og andre faglige spørsmål, ikke minst for sårbare stater, der innsatsen trappes vesentlig opp. Verdensbanken har et økende engasjement for å ivareta sårbare grupper, som mennesker med funksjonsnedsettelse. Banken har stor finansiell og faglig tyngde med sin globale tilstedeværelse. Den er en vesentlig kilde til erfaringsbasert kunnskap om utviklingsspørsmål, har et bredt tematisk engasjement og direkte samarbeid med finansdepartementene i samarbeidslandene. Banken skårer høyt på evalueringer, har klare retningslinjer for risikovurdering og gode sosiale og miljømessige sikringsmekanismer. Norge har god innflytelse på Verdensbankens beslutninger og prioriteringer gjennom deltakelse i bankens styrende organer, det felles nordisk-baltiske styremedlemmet, hyppig høynivådialog og bidrag til tematiske fond. Fra 2021 til 2024 leder Norge det nordisk-baltiske kontoret i banken og representerer disse landene i Verdensbankens styre. Norge vil arbeide for en fortsatt godt koordinert og samstemt valggruppe, som karakteriseres som velfungerende og påvirkningsdyktig av bankens ledelse.

Covid-19-pandemien gjorde det nødvendig å framskynde bruken av midlene i IDA19 (2020–2022) for å svare på de store og akutte behovene for kriserespons, og tiltak for å holde økonomier flytende. I 2020 initierte Verdensbanken derfor en diskusjon med giverlandene om tilleggsressurser til IDA for å opprettholde det forhøyede årlige utlånsnivået. Dette for å unngå en brå nedgang i IDAs bistand når de fattigste landene trenger det som mest og kriserammede økonomier skal bygges opp igjen. Giverlandene har blitt enige om en løsning der gjennomføringen av IDA20 framskyndes og starter allerede i juli 2022. For Norges del vil IDA20 ha budsjettvirkning først fra 2023 til og med 2025. Det skal avgis tilsagn om bidrag i et fjerde og siste forhandlingsmøte 13.–14. desember 2021, med Japan som vertskap.

Mål 2022

Denne bevilgningen støtter alle bærekraftsmålene. Spesielt relevante på overordnet nivå er bærekraftsmål – 1 Utrydde alle former for fattigdom i hele verden, bærekraftsmål 10 – Redusere ulikhet i og mellom land, bærekraftsmål – 13 Handle umiddelbart for å bekjempe klimendringene og konsekvensene av dem, samt bærekraftsmål 17 – Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål, som er overordnede strategiske mål for Verdensbanken:

- Ekstrem fattigdom og økonomisk ulikhet er redusert.
- Klimagassutslipp er redusert og klimatilpassning styrket.
- Langsiktig og bærekraftig finansiering for utvikling, er mobilisert.

Prioriteringer 2022

Norge vil arbeide for fortsatt mobilisering av midler til bred respons på pandemien og midler til gjenoppbygging. Samtidig må banken fortsette å bruke hele sin verktøykasse for vekst, utvikling og fattigdomsbekjempelse. I 2022 ventes det fortsatt behov for midler til vaksinerings. Norge vil, gjennom alle deler av Verdensbankgruppen (IBRD, IDA, IFC og MIGA), arbeide for å sikre gjennomslag for sentrale norske utviklings- og klimapolitiske prioriteringer, med et styrket resultatfokus. Sammen med andre nordiske land vil Norge fortsette å være en forkjemper for sterkere vektlegging av kvinner og likestilling i Verdensbankens arbeid. En tett oppfølging av bankens ambisiøse likestillingsstrategi for 2016–2023 er sentralt i dette.

Verdensbanken vil mobilisere USD 200 mrd. i klimarelaterte utlån i perioden 2021–2025, og har lansert en ny og ambisiøs handlingsplan for klimainnsatser i samme periode. Norge vil aktivt arbeide for at bankens klimamål oppfylles og for effektiv iverksetting av den nye klimaplanen. Norge vil i 2022 særlig prioritere bankens arbeid med grønn, robust og inkluderende gjenoppbygging etter covid-19 og framheve betydningen av blå økonomi i dette arbeidet. I tillegg vil Norge fortsette å legge vekt på bankens arbeid med nasjonal ressursmobilisering, utvikling av privat sektor og jobbskaping.

Overordnet tema for IDA20 blir en bedre gjenoppbygging for en grønn, robust og inkluderende

framtid. En betydelig andel av finanseringen fra IDA til låntakerlandene går til investeringer i utdanning og helse. Norge vil prioritere fattigdomsreduksjon enda tydeligere, med særlig vekt på sårbare stater og grupper, deriblant personer med funksjonsnedsettelse. Likestilling er blant hovedprioriteringene i IDA, både i nåværende og kommende IDA-periode (IDA19 og IDA20). Norge vil arbeide for at banken oppfyller sine IDA19-forpliktelser innen klima, likestilling og kvinners økonomiske deltakelse, sårbare stater, utvikling av privat sektor og jobbskaping. Det vil også bli lagt vekt på kriseforebygging og beredskap, spesielt tiltak mot sult og for økt matsikkerhet. Å skape nye arbeidsplasser for ny vekst og utvikling står aller høyest på låntakerlandenes prioriteringsliste.

Verdensbanken har i mange år vektlagt betydningen av sosiale sikkerhetsnett i utviklingsland, inkludert bruk av kontantoverføringer. Norge har støttet flere av bankens fond på dette området. Slike ordninger er svært relevante for å motvirke de negative effektene av pandemien og vil prioriteres i 2022.

I tillegg vil Norge prioritere godt økonomisk styresett, spesielt bærekraftig gjeldshåndtering, tiltak for å øke skatteinntangen i låntakerland og bekjempelse av ulovlig kapitalflyt. Økt teknisk bistand og rådgivning blir viktig ettersom over halvparten av IDA-landene har fra middels til høy risiko for å havne i, eller allerede er i, en gjeldskrise. Sammen med Verdensbanken vil Norge bidra til å fremme digital teknologiutvikling, spesielt i Afrika.

Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC) vil i 2022 ha hovedfokus på gjenoppbygging etter covid-19-pandemien og utvikling i sårbare stater. IFC vil være helt sentralt for å stimulere privat sektor-utvikling og jobbskaping i kjølvannet av pandemien. Se nærmere omtale av IFC under kap. 162 *Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi*, post 73 *Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC)*.

Rapport 2020

Målene for 2020 var å bidra til oppnåelsen av Verdensbankens overordnede mål. IDA er en sentral del av bankens innsats for å nå disse målene.

Ekstrem fattigdom er redusert

I bankens regnskapsår 2020 (juli 2019–juni 2020) bidro IDA bl.a. til følgende resultater:

- 2,5 millioner bønder tok i bruk forbedrede landbruksmetoder.
- 0,8 millioner hektar land fikk forbedret vaning/drenering.
- 3,6 millioner mennesker fikk tilgang til forbedrede sanitæranlegg.
- 23,8 millioner mennesker ble dekket av sosiale sikkerhetsnett.
- 7,5 millioner mennesker fikk tilgang til sikrere vannkilder.
- 31,4 millioner barn ble vaksinert.
- 61,2 millioner kvinner og barn mottok grunnleggende ernæringstjenester.
- 6,7 mrd. USD i private investeringer ble mobilisert i de fattigste landene.
- 9,9 millioner mennesker deltok i jobbskapings tiltak.

I løpet av 2020 foretok IDA betydelige omprioriteringer av planlagt finansering for å styrke lands kriserespons, bl.a. ved å framskynde investeringer i helse og sosiale sikkerhetsnett. Landbruksinvesteringer ble også vridd mot tiltak som styrket matsikkerhet. IDA mobiliserte for eksempel USD 96,2 mill. i krisefinansering gjennom et eksisterende landbruksprosjekt i Bangladesh. Dette sikret inntektsgrunnlaget for 620 000 sårbare småbønder gjennom kontantoverføringer, mens tiltak for å sikre matproduksjon og salg av landbruksvarer også ble trappet opp. Til tross for omprioriteringer, leverte banken som forventet for flertallet av målene for inneværende periode av IDA, med unntak av noen områder. Dette gjelder for investeringer i infrastruktur og deler av landbruksporteføljen.

IDA inngikk avtaler om finansiering for over USD 30 mrd. i løpet av regnskapsåret 2020. IDA-landene er i stor grad berørt av pandemien, og mange opplevde en akutt økonomisk krise i 2020 med påfølgende behov for ekstra støtte. Bankens bidro fra kjernefinansieringen til IDA med USD 6 mrd. for å levere vaksiner i IDA-land og USD 5,3 mrd. i støtte til matvaresikkerhet, samt generell budsjettstøtte. Av USD 82 mrd. i tilgjengelig finansiering i IDA19 ble nesten halvparten framskyndet til første del av perioden for å møte de fattigste landenes behov. Det norske bidraget til IDA19 er 2 928 mill. kroner over tre år, tilsvarende 1,1 pst. av de samlede bidragene. Norges andel har over tid blitt redusert. Norge utbetalte et tilleggskbidrag på 102 mill. kroner i 2020 for å støtte IDAs pandemirespons.

Økonomisk ulikhet er redusert, gjennom inntektsvekst for de 40 pst. fattigste

Verdensbankens prognoser viser at økonomisk ulikhet økte i 2020, både på grunn av fall i inntekter generelt, men også fordi den økonomiske krisen rammet de fattige og mest sårbare hardest. IMF anslår en årlig nedgang i inntekt per innbygger på 5,7 pst. i utviklingsland over perioden 2020–24, sammenlignet med 4,7 pst. i framvoksende økonomier og mindre enn 2,3 pst. i høyinntektsland. Dette betyr økt risiko for at framskrittene for utjevning i mange fattige land også reverseres. Samtidig viser Verdensbankens beregninger at ytterligere 97 millioner mennesker havnet under grensen for ekstrem fattigdom i 2020, som følge av pandemien.

Verdensbanken mobiliserte tungt, bredt og raskt for å motvirke de negative konsekvensene av pandemien. Banken støttet den umiddelbare helseresponsen og innsatsen for å holde økonomier flytende, redde jobber og sikre en inkluderende og bærekraftig gjenoppbygging. Matsikkerhet ble høyt prioritert i bankens covid-19-respons med økte investeringer i sosiale sikkerhetsnett og landbruk. På tvers av prosjekter ble utsatte grupper prioritert, inkludert kvinner, barn, flyktninger, personer med funksjonsnedsettelse og andre sårbare grupper.

I 2020 bodde ca. 40 pst. av verdens fattigste i sårbare stater. Andelen økte ytterligere som følge av pandemien. Inntektsvekst for de 40 pst. fattigste måles kun for tre av de 37 landene som klassifiseres som sårbare stater, grunnet svakt datagrunnlag. I 2020 lanserte banken for første gang en strategi for sårbarhet, konflikt og vold. Norge har i tett samarbeid med andre nordiske land jobbet for å sikre en effektiv iverksetting av strategien. IDA oppskalerte samtidig ressursbruken i sårbare landsituasjoner, som Sahel, Tsjadsjøen og Afrikas Horn.

Klimagassutslipp er redusert og klimatilpasning styrket

For perioden 2015-2020 forpliktet banken seg til å øke andelen av sin totale finansiering med effekter for klima i form av utslippskutt eller klimatilpasning fra 18 til 28 pst. I 2020 var andelen allerede på 29 pst. og Verdensbanken mobiliserte totalt sett USD 21,4 mrd. i klimafinansiering - sitt høyeste årlige bidrag noensinne. I desember 2020 annonserte Verdensbanken to nye mål for den neste femårsperioden. Andelen av bankfinansiering med klimaeffekter skal økes til 35 pst. mens

andelen som bidrar til klimatilpasning skal opp på 50 pst.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 1 074,4 mill. kroner for 2022. Bevilgningsforslaget er en reduksjon på 11,7 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021 grunnet valutaendringer. Usikkerhet rundt endringer i valutakurser for kapitaløkninger håndteres ved en fullmakt til overskridelse, jf. forslag til vedtak under romertall III.

Bevilgningen foreslås fordelt som følger:

- Den internasjonale banken for gjenoppbygging og utvikling (IBRD) 98 mill. kroner til Norges forpliktelse for 5. kapitaløkning.
- Verdensbankens utviklingsfond (IDA) 976 mill. kroner til Norges forpliktelse i den 19. giverlandspåfyllingen av fondet (IDA19), som forvaltes av Norad.

Det vises for øvrig til forslag til vedtak under romertall XII om deltakelse i kapitaløkninger og fondspåfyllinger i internasjonale banker og fond.

Post 71 Regionale banker og fond, kan overføres

Bevilgningen dekker Norges kjernebidrag til følgende regionale utviklingsbanker og fond:

- Afrikabanken og Afrikafondet
- Asiabanken og Asiafondet
- Den interamerikanske utviklingsbanken
- Nordisk utviklingsfond

Kjernebidrag er kjøp av eierandeler, samt gavebidrag til de respektive bankers fond for de fattigste landene.

De regionale utviklingsbankene er blant de største og viktigste kildene til utviklingsfinansiering og rådgivning til låntakerland. Regionalbankene er viktige i arbeidet med å nå bærekraftsmålene, oppfylle de internasjonale klimaforpliktelsene og for å mobilisere større midler fra flere kilder for å finansiere utviklings- og klimatiltak. Bankenes mål faller godt sammen med Norges utviklingspolitiske prioriteringer. De skårer også høyt på uavhengige evalueringer av resultater og effektivitet. De har klare retningslinjer for risikovurdering og gode sosiale og miljømessige sikringsmekanismer. Norge følger opp prioriteringer i regionalbankene i tett samarbeid med de nordiske landene, noe som øker norsk innflytelse. I tillegg til kjernestøtte, gis begrenset øremerket støtte under andre poster, se kap. 172 *Multilaterale*

rale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 72 Strategisk samarbeid, samt kap. 162 Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi, post 73 Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC).

Mål 2022

Denne bevilgningen støtter alle bærekraftsmålene. Spesielt relevante på overordnet nivå er bærekraftsmål 1 – Utrydde alle former for fattigdom i hele verden, bærekraftsmål 10 – Redusere ulikhet i og mellom land, bærekraftsmål 13 – Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem, samt bærekraftsmål 17 – Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling.

Bevilgningen skal bidra til at de regionale utviklingsbankene og fond kan nå sine strategiske mål, herunder:

- Ekstrem fattigdom og økonomisk ulikhet er redusert.
- Klimagassutslipp er redusert og klimatilpassning styrket.
- Langsiktig og bærekraftig finansiering for utvikling, er mobilisert.

Prioriteringer 2022

Afrikabanken

Mer inkluderende og grønnere vekst: Afrikabankens strategi har som overordnede mål å skape mer inkluderende og grønnere vekst i Afrika. Bankens strategiske rammeverk omfatter bred innsats for å nå bærekraftsmålene og klimaforpliktelsene i afrikanske land. Flerårige, prioriterte innsatsområder for perioden 2020–2027 ble tydeliggjort i forbindelse med et vedtak om en syvende generell kapitaløkning i 2019. Samme år ble giverlandene enige om prioriteringene for Afrikafondet for treårsperioden 2020–2022 (ADF15). ADF tilbyr rådgivning og finansiering i form av sterkt subsidierte lån og gavebidrag for utviklingsformål til lavinntektslandene i Afrika. ADF retter seg mot de 37 fattigste landene i Afrika. Nær halvparten av disse er kategoriserte som sårbare.

Bankens og ADFs prioriteringer har fått forsterket relevans som følge av covid-19-pandemien. Banken vil i 2022 fortsette å aktivt støtte afrikanske land for å håndtere de sosiale og økonomiske konsekvensene av pandemien.

Norges prioriteringer: Det blir viktig å støtte banken i å tilpasse pandemiresponsen til behovene på landnivå. Norge vil arbeide for et tydelig fattigdoms- og klimafokus i bankens operasjonelle

virksomhet. Videre vil Norge være en pådriver for at bankens nye kvinne- og likestillingsstrategi og klimahandlingsplan følges aktivt opp, både gjennom nasjonale og regionale tiltak. Dette er ikke minst viktig innenfor store innsatsområder som energi, transport, landbruk, bærekraftige mat-systemer og industriell utvikling. Norge vil arbeide for at banken løfter arbeidet med jobbskaping og utvikling av privat sektor ytterligere, med en tydeligere integrering av kvinners, ungdommers, samt sårbare gruppers behov. Videre skal arbeidet med rådgivning og kapasitetsbygging for godt økonomisk styresett løftes, herunder finansforvaltning, gjeldsbærekraft, skatt, ulovlig kapitalflyt og nasjonal ressursmobilisering.

Norge vil fortsette å arbeide for at en større andel av bankens virksomhet rettes mot lavinntektsland og sårbare landsituasjoner, med vekt på Afrika sør for Sahara. Videre at bankens resultatorientering styrkes gjennom god personalforvaltning, bruk av oppdatert resultatrammeverk og god oppfølging av gjennomganger og evalueringer. I 2022 deltar Norge i forhandlinger om påfylling av Afrikafondet for treårsperioden 2023–2025 (ADF16).

Norge vil arbeide for videreføring av institusjonelle reformer og sikre bankens og fondets langsiktige, finansielle bærekraft. Bankens muligheter til å opprettholde planlagte utlånsvolum for perioden 2020–2027 er under press som følge av pandemien og nedgradering eller potensiell nedgradering av viktige medlemslands økonomier.

Norge har fram til medio 2022 en fast representant i bankens stedlige styre i Abidjan, hvor Norge representerer de nordiske landene, India og Irland. Norge vil bidra til en fortsatt godt koordinert og samstemt valgkrets.

Asiabanken

Vaksinering og andre tiltak for å bøte på de helsemessige og økonomiske konsekvensene av pandemien forventes å stå sentralt også i 2022. Asiabankens overordnede styringsinstrument, *Strategi 2030*, ble godkjent av bankens styre i 2018. Strategien inneholder tre konkrete måltall:

- Likestilling: 75 pst. av bankens investeringer skal støtte likestilling. Den interne kvinneandelen for internasjonalt rekruttert personell skal nå 40 pst. innen 2022.
- Klima: 75 pst. av bankens investeringer skal støtte utslippsreduksjoner eller klimatilpassning. USD 80 mrd. skal brukes på dette arbeidet i perioden 2019–2030.
- Investeringer i privat sektor skal utgjøre en tredjedel av bankens virksomhet innen 2024.

Prioriteringene for gavebistand til fattige og sårbare land i Asia og Stillehavsregionen gjennom Asiabankens utviklingsfond (Asian Development Fund, AsDF), ble avtalt givne imellom da påfyllingen for fireårsperioden 2021–2024 ble ferdigforhandlet i 2020. Givne ble enige om seks prioriteringer:

1. Sårbare og konfliktrammede land og små øystater
2. Likestilling
3. Klimaendringer og forebygging av naturkatastrofer
4. Regionalt samarbeid og integrering, herunder grenseoverskridende helseproblemer, hav, biodiversitet og økosystemtjenester
5. Utvikling av privat sektor
6. Gjeldshåndtering

Bankens mål, som med dette er lagt for flere år framover, stemmer godt overens med Norges prioriteringer. Norge vil jobbe for at banken setter av tilstrekkelige ressurser, slik at målene nås. Norge vil arbeide for at målene for likestilling og klima styrkes ytterligere, og at banken blir enda bedre til å inkludere sårbare grupper i sine prosjekter.

Den interamerikanske utviklingsbanken (IDB)

Arbeidet i Den interamerikanske utviklingsbanken (IDB) vil i 2022 preges av gjenoppbygging av en region som har vært hardt rammet av pandemien. Bankens president, Mauricio Claver-Carone fra USA, har lansert en ny visjon («Vision 25») for bankens virksomhet, som vektlegger klimaendringer, fattigdomsbekjempelse, likestilling, sosial og økonomisk ulikhet, samt sårbare grupper. Dette er områder Norge prioriterer i samarbeidet med IDB. IDB vil også i 2022 være en viktig partner for Norge i regjeringens klima- og skogsatsing. Årsmøtet i 2021 vedtok å sette i gang et omfattende analysearbeid av banken og dens rolle i regionen, som kan danne grunnlag for en eventuell framtidig kapitaløkning.

Som for resten av banken vil også dens privatsektor-arm, Inter-American Investment Corporation (IIC), i 2022 være preget av innsatsen for å sikre grønn vekst og utvikling i regionen etter pandemien. Utvikling av privat sektor er også viktig for kvinners økonomiske deltakelse. Kvinner i regionen er spesielt hardt rammet under pandemien. IDBs økte satsing på klima er et annet hovedområde i IICs virksomhet. Norge foretar siste innbetaling til kapitaløkningen i IIC i 2022.

Nordisk utviklingsfond (NDF)

Nordisk utviklingsfond (NDF) finansierer klimatililtak, primært i Afrika (60 pst.). Den nye strategien fra 2020 legger vekt på nordisk lederskap i kampen mot klimaendringer og tiltak for klimatilpasning. Kvinner og likestilling framheves også. Kapitalpåfyllingen som de nordiske landene ble enige om i 2020, iverksettes for Norges del i 2022. Kapitalpåfyllingen er på 350 mill. euro over ti år. I 2022 vil arbeidet med å øke kapasiteten i NDF i tråd med kapitalpåfyllingen, prege arbeidet.

Rapport 2020

Afrikabanken

Afrikabanken utbetalte USD 7,2 mrd. i lån og gavebidrag i 2020, hvorav USD 2,4 mrd. fra Afrikafondet (ADF).

Covid-19 kriserespons: Banken omdisponerte nær 70 pst. av sitt utlånsprogram i 2020 for å bistå afrikanske land med å håndtere pandemien. Responsen var i hovedsak budsjetstøtte øremerket smitteverntiltak og helse relaterte formål, støtte til sosiale beskyttelsesprogram og støtte til å holde hjulene i gang i næringslivet. Bankens bidrag satt bl.a. myndighetene i Ghana, Senegal og Elfenbenskysten i stand til å subsidiere vann- og strømknudner i en kritisk periode for 1 million mennesker i hvert av de tre landene. I Niger fikk over 2 millioner mennesker tilgang til kritisk matvarehjelp. Omprioriteringene gikk bl.a. på bekostning av investeringer i infrastruktur. Covid-19-innsatsen evalueres av bankens evalueringsavdeling. Rapporten kommer i 2022.

Tydeligere prioriteringer og interne reformer: Banken tok grep for å spisse innsatsen ytterligere innen de fire områdene infrastruktur og energi, landbruk og matsikkerhet, industrialisering og regional integrasjon. Tematiske innsatser som utvikling av privat sektor, jobbskaping, klima, likestilling, sårbarhet og styresett ble løftet. Det er fortsatt behov for god oppfølging fra styrets side.

Ekstrem fattigdom og økonomisk ulikhet er redusert

Sammenlignet med 2019 økte lån og gavebidrag fra Afrikafondet til sårbare land i 2020 med 48 pst. I 2020 ble elleve oppdaterte landspesifikke sårbarhetsanalyser ferdigstilt, og disse bidro til mer relevante landprogrammer. Det ble lagt økt vekt på underliggende årsaker til konflikt og sikkerhetsutfordringer over landegrensene, med styrkede regionale innsatser i Sahel, Tsjadsjøen og Afrikas Horn. Til grunn lå erfaringer og anbefalinger fra

en nylig uavhengig evaluering av bankens innsats i sårbare stater.

Entreprenørskap og jobbskaping sto sentralt, særlig i kjølvannet av pandemien, med vekt på digitale verktøy for inkludering, også av ungdommer og sårbare grupper. Framdriften evalueres i 2021. Lån til privat sektor utgjorde 11 pst. i 2020, en nedgang fra 30 pst. i 2019. En oppdatert strategi for utvikling av privat sektor ferdigstilles i 2021. Bankens investeringer i landbruk bidro til å utvikle entreprenørskap, matsikkerhet og bærekraftige matsystemer.

Andelen AfDB-finansierte prosjekter i offentlig sektor med relevans for bankens likestillingsmarkør økte fra 60 pst. i 2019 til 98 pst. i 2020. Bruken av denne markøren bidro til å styrke integrering av likestillingshensyn. Banken har i samarbeid med FNs økonomiske kommisjon for Afrika (UNECA) utarbeidet en kjønnsindeks for Afrika, Africa Gender Index. Indeksen er ment å være et verktøy for å fremme integrering av likestillings- og kvinneperspektivet i produktive sektorer. Banken har fremmet bruk av indeksen i sin dialog med relevante partnere.

Banken har i 2020 bidratt med kapasitetsbygging for styrket offentlig finansforvaltning, finansiell åpenhet og nasjonal ressursmobilisering i utvalgte land. Disse programmene for kapasitetsbygging fikk forsterket relevans i lys av pandemien.

Klimagassutslipp er redusert og klimatilpasning er styrket

Bankens klimahandlingsplan har som mål at 40 pst. av alle godkjente prosjekter skal være klimarelevante. Andelen var 34 pst. i 2020, omtrent på samme nivå som i 2019. I 2020 utgjorde tiltak for å redusere utslipp 37 pst. og tiltak for klimatilpasning 63 pst. Målet er en 50/50-fordeling.

I 2020 rapporterte Afrikabanken bl.a. følgende resultater:

- 260 000 mennesker ble koblet til energinettet, halvparten kvinner.
- 202 megawatt ny energi ble produsert, halvparten fra fornybare energikilder.
- Vel 8 millioner mennesker fikk ny eller bedre tilgang til vann og sanitær, omlag halvparten kvinner.
- Nær 930 km vei ble utbedret eller bygget, hovedsakelig i lavinntektsland.
- Vel 9 millioner mennesker fikk bedre tilgang til transporttjenester.

- Vel 16 millioner mennesker nøt godt av bankens investeringer i landbruk, omlag halvparten kvinner.
- 7 700 små og mellomstore entreprenører fikk bedre tilgang til finansiering.
- Nær 120 000 mennesker fikk yrkesrettet opplæring, om lag halvparten kvinner.
- 170 000 mennesker fikk bedre tilgang til utdanning, om lag halvparten kvinner.

Den asiatiske utviklingsbanken (ADB)

ADB godkjente totalt USD 31,6 mrd. i lån, gavebistand, egenkapitalinvesteringer, garantier og teknisk bistand i 2020, mot ca. USD 22 mrd. i 2019. Av dette utgjorde bankens pandemirespons USD 16,1 mrd. I desember 2020 lanserte ADB et eget initiativ for å tilby rask og rettferdig vaksinerelatert støtte til regionens utviklingsland («Asia Pacific Vaccine Access Facility» (APVAX)), på til sammen USD 9 mrd.

Status for de tre målene innen likestilling, klimafinansiering og privat sektor ved utgangen av 2020 var som følger:

- *Likestilling:* Status for investeringer var 89 pst. for årene 2018–2020, som er betydelig høyere enn målet (75 pst.). Kvinneandelen for internasjonalt rekruttert personell for 2020 var 38 pst. (mot målet på 40 pst.).
- *Klima:* Status for klimafinansiering for 2020 var 4,3 mrd. til utslippsreduksjoner eller klimatilpasning. Det er under det som kreves som et årlig gjennomsnitt for å nå målet om USD 80 mrd. innen 2030. Resultatet må ses i lys av den ekstraordinære pandemiresponsen.
- *Investeringer i privat sektor:* utgjorde 21 pst. i 2020. Målet er en tredjedel innen 2024.

Asiabankens utviklingsfond (Asian Development Fund, AsDF) gir gavebidrag til fattige og sårbare land i Asia og Stillehavsregionen. Afghanistan og ni Stillehavsøyer mottok ren gavebistand. Kirgisistan, Solomon-øyene og Vanuatu mottok halvparten som ren gave og halvparten som lån. Nepal fikk subsidierte lån. Fondet har bl.a. bidratt med betydelig assistanse til fordrevne fra Myanmar i Bangladesh og til viktig utbygging av fornybar energi i øystater i Stillehavet. I Afghanistan bidro fondet bl.a. til bygging og rehabilitering av 15 sykehus og medisinske fasiliteter, samt til bygging av en overføringskabel for strøm fra Usbekistan. Kabelen vil styrke leveransene til eksisterende kunder og muliggjøre tilknytning for rundt 500 000 nye kunder, både husholdninger og bedrifter. Prosjektet vil

redusere klimagassutslippene med 320 000 tonn årlig gjennom redusert bruk av diesel og olje for kraftproduksjon.

Den interamerikanske utviklingsbanken (IDB)

I 2020 ble en stor del av låneprogrammene i IDB omprioritert til pandemirespons, primært til helseinnsats og for å bøte på de økonomiske konsekvensene av pandemien. Støtte til tiltak som motvirket sosial ulikhet, spesielt for kvinner, var sentralt. Totale utlån i IDB-gruppen var i 2020 på USD 20,6 mrd. Av dette ble ca. 8 mrd. utbetalt til pandemirespons. Budsjettstøtte til landene økte fra 30 til 40 pst. Vaksinstøtte gjennom Gavi og COVAX ble prioritert. IDBs soliditet i 2020 var fortsatt god, og banken har fortsatt trippel A-rangering.

IDBs privatsektor-arm, IDB Invest, responderte på pandemien ved å øke sin utlånskapasitet fra USD 4,5 mrd. til USD 7 mrd. Totalt ble prosjekter for over USD 9 mrd. godkjent i 2020, inkludert ressurser mobilisert gjennom finansieringspartnere. Mye av innsatsen skulle sikre arbeidsplasser i småbedrifter i Latin-Amerika og Karibia.

Nordisk utviklingsfond (NDF)

NDF fyller en nisje i den globale klimafinansieringsstrukturen, ved å støtte de fattigste landene i Afrika med klimatilpasning og en tydelig nordisk profil. Prosjektporteføljen i NDF var i 2020 på 428 mill. euro fordelt på 122 prosjekter i 16 land, hvorav 53 pst. til Afrika. 54 mill. euro ble tildelt nye prosjekter i 2020. NDFs forvaltningskapital var i 2020 på 752 mill. euro. På bakgrunn av en ny strategi som forsterket NDFs klimamandat, primært i Afrika, ble de nordiske landene i 2020 enige om en kapitalpåfylling av NDF på 350 mill. euro over ti år. Norge påbegynner innbetalingene i 2022.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 932,1 mill. kroner for 2022, jf. forslag til vedtak under romertall XII om deltakelse i kapitaløkninger og fondspåfyllinger i internasjonale banker og fond. Usikkerhet rundt endringer i valutakurser for kapitaløkninger håndteres ved en fullmakt til overskridelse, jf. forslag til vedtak under romertall III. Bevilgningen foreslås fordelt som følger:

- Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF): 694 mill. kroner (forvaltes av Norad)
- Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB): 85,7 mill. kroner

- Det asiatiske utviklingsfondet (AsDF): 50,3 mill. kroner (forvaltes av Norad)
- Det interamerikanske investerings-selskapet (IIC/IDB Invest): 3,6 mill. kroner
- Nordisk utviklingsfond (NDF): 98,5 mill. kroner

Bevilgningsforslaget er en økning på 85,1 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021 som skyldes ny kapitalpåfylling til NDF. Om lag halvparten av kapitalpåfyllingen til NDF regnes som klimatilpasning.

Post 72 Strategisk samarbeid, kan overføres

Bevilgningen dekker øremerkede bidrag til de multilaterale utviklingsbankene, spesielt Verdensbanken, for områder av høy politisk prioritet der det er ønskelig å styrke bankenes arbeid. Dette er svært aktuelt i en situasjon der alle bankenes låntakere er i krise pga. covid-19-pandemien. Midler til strategisk samarbeid med utviklingsbankene er viktig katalytisk finansiering, som supplement til kjernestøtten.

Norge bidrar med midler til ulike fond. Fondene brukes til politisk påvirkning gjennom dialog med bankene og for å understreke norske prioriteringer. Sentralt i dialogen står tiltak for større utviklingseffektivitet, innovativ, katalytisk finansiering, økt mobilisering av privat kapital og bedre resultater og resultatformidling. Posten benyttes også til å finansiere norske eksperter til utviklingsbankene for begrensede perioder (sekonderinger).

Mål 2022

Denne bevilgningen støtter alle bærekraftsmålene. Spesielt relevante på overordnet nivå er bærekraftsmål 1 – Utrydde alle former for fattigdom i hele verden, bærekraftsmål 10 – Redusere ulikhet i og mellom land, og bærekraftsmål 13 – Handle umiddelbart for å bekjempe klimendringene og konsekvensene av dem.

Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- De multilaterale utviklingsbankenes samlede innsats for effektiv, fattigdomsbekjempelse og levering av fellesgoder er styrket.
- Inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst.

Prioriteringer 2022

Norge vil fortsette å bidra til innovasjon og å fremme økonomisk vekst og jobbskaping. Dette er en svært viktig del av Verdensbanken og de

regionale utviklingsbankenes agenda for en bedre og grønnere gjenoppbygging i fase to av bankenes covid-19-respons. Jobbskaping for unge, oppbygging av sosiale sikkerhetsnett, samt håndtering av offentlige finanser og gjeld, planlegges å inngå i samarbeidet. Nordmenn som blir sekondert til bankene for begrensede perioder, vil understøtte våre prioriterte innsatsområder.

Rapport 2020

De multilaterale utviklingsbankenes samlede innsats for effektiv fattigdomsbekjempelse og levering av fellesgoder er styrket

Innsatsen i 2020 gjaldt særlig rettighetsbasert inkludering av sårbare grupper, støtte til unge entreprenører, digitalisering og styrket forvaltning av offentlige ressurser med vekt på økt åpenhet og ansvarliggjøring. Norge videreførte støtten til Verdensbankens fond for menneskerettigheter, inkludering og likestilling. Fondet hadde høy aktivitet i 2020, og over halvparten av innsatsen var i land i sårbare situasjoner. Pandemien tydeliggjorde behovet for å bruke digitale verktøy for fange opp sosiale utslag av krisen. Urfolk har i mange tilfeller vært en særlig utsatt gruppe, som har dratt nytte av fondets kunnskap om rettigheter og klagemekanismer.

Næringsutvikling, inkludert jobbskaping og samarbeid med privat sektor

Norge fortsatte å støtte Afrikabankens strategi for jobbskaping for unge i Afrika gjennom støtte til «Youth Entrepreneurship and Innovation Multi Donor Trust Fund». Gjennom et samarbeid med Tony Elumelu Foundation fikk 1 000 entreprenører i 38 afrikanske land opplæring, faglig bistand og finansiell støtte i 2020.

Godt styresett, åpenhet og institusjonsbygging

Norge videreførte samarbeidet med «Africa Legal Support Facility» (ALSF), som finansierer juridisk rådgivning og bidrar med kapasitetsbygging i medlemsland i Afrika, i hovedsak for økonomiske forhandlinger mellom stater og internasjonale selskaper. Institusjonen bidro til etablering av offentlig-private samarbeidsavtaler i Ghana og Togo som sørget for drikkevann til fire millioner mennesker. ALSF bidro med teknisk bistand til Somalia i forbindelse med landets multilaterale gjeldsletteavtale. De bisto også bl.a. i reforhandlinger av statlige eierrettigheter i gruvevirksomhet i Lesotho, som økte myndighetenes vederlag fra 4-8 pst. til 10 pst.

Norge videreførte støtten til gjeldshåndteringsfondet «Debt Management Facility» (DMF III) i regi av Verdensbanken og IMF. Fondet bidrar med råd og opplæring til fattige land om gjeldshåndtering. Fondet støttes av tolv land, i tillegg til Afrikabanken. Økt åpenhet om gjelden tillegges vekt. Pandemien forsterket gjeldsproblemene i mange land, og behovet for fondets tjenester økte. I alt 86 land mottar tjenester fra denne mekanismen.

Samarbeidet med Den interamerikanske utviklingsbanken (IDB) gjennom fondet for åpenhet og innsyn, «Transparency Trust Fund», ble videreført i 2020. Fondet har siden opprettelsen i 2007 støttet mer enn 60 prosjekter med faglig bistand for mer enn USD 20 mill. til alle 26 land som kan låne i IDB, bl.a. til digitalisering og ulike anti-korrupsjonstiltak. Dette bidro til økt åpenhet og avsløring av omfattende korrupsjon i flere land.

Støtten til Verdensbankens partnerskap for digital utvikling, «Digital Development Partnership», ble videreført i 2020. Fondet støttes av tolv partnerland og teknologibedrifter, og flere nye partnere er på vei inn. Innsatsen omfatter 34 programmer i mer enn 50 land, de fleste i Afrika. Innsatsområdene inkluderte bruk av mobildata i kriserespons, framskynding av «Digital economy for Africa» i samarbeid med Den afrikanske union og styringsverktøy for tilgang til bredbånd i kriser, samt arbeid med sosiale sikkerhetsnett.

Norge støttet i 2020 «IMFs katastrofefond (CCRT)» med 180 mill. kroner. CCRT benyttes til å gi gjeldslette til IMF's fattigste og mest sårbare medlemsland dersom de rammes av omfattende naturkatastrofer eller epidemier. Dette bidro til å støtte de fattigste landene i forbindelse med koronakrisen.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 90 mill. kroner for 2022. Løpende prosjekter forvaltes av Norad.

Post 73 Gjeldslette, kan overføres

Bevilgningen dekker Norges forpliktelser under de multilaterale gjeldsletteinitiativene «Heavily Indebted Poor Countries Initiative» (HIPC, fra 1996), og «Multilateral Debt Relief Initiative» (MDRI, fra 2005) for sletting av fattige lands gjeld til multilaterale utviklingsbanker og finansinstitusjoner. Norge er politisk forpliktet til å delta i disse store internasjonale spleiselagene fram til 2044 og 2054 for hhv. Verdensbanken og Afrikabanken.

Norges juridisk bindende forpliktelser, som utvides hvert tredje år i forbindelse med giverlandspåfyllingene i IDA og Afrikafondet, er nedfelt i romertallsvedtak fram til hhv. 2031 og 2032. Bevilgningsbehovet antas å øke fram mot et toppunkt rundt 2025.

Bevilgningen kan ved behov brukes til inndekning av bilateral gjeldslette overfor land med statsgjeld til Norge som ikke er omfattet av *Handlingsplanen om gjeldslette for utvikling* fra 2004, som hjemler gjeldslette uten bevilgning over bistandsbudsjettet.

Parisklubben, som består av kreditorlandene i OECD, innførte et gjeldsmoratorium («Debt Service Suspension Initiative», DSSI) i 2020. Dette ga betalingsutsettelse på lån for de fattigste landene, for å sette dem bedre i stand til å håndtere pandemien gjennom å frigjøre finansielle ressurser. Gjeldsmoratoriet har vært forlenget i to omganger og gjelder nå ut året 2021. Moratoriet innebærer betalingsutsettelse på seks år, hvorav ett års avdragsfrihet.

Mål 2022

Bevilgningen støtter alle bærekraftsmålene. Spesielt relevante på overordnet nivå er bærekraftsmål 1 – Utrydde alle former for fattigdom i hele verden. Bevilgningen skal bidra til å nå følgende mål:

- Norge har oppfylt sine juridisk bindende forpliktelser til tidligere vedtatte multilaterale gjeldsletteinitiativer (HIPC og MDRI).

Prioriteringer 2022

Selv om mange land opplevde økende gjeldsproblemer også før pandemien, har behovet for gjeldslette blitt ytterligere aktualisert som følge av covid-19. Den globale økonomiske krisen har rammet de fattigste landene hardt. Norge støtter videreføringen av gjeldsmoratoriet i Parisklubben og G20 til utløpet av 2021, og det nye rammeverket for gjeldsrestrukturering, «Common Framework». Under dette rammeverket kan land med store gjeldsutfordringer søke om restrukturering av sin gjeld. Målet er at så mange land som mulig med store utfordringer med gjeldsbærekraft benytter seg av denne muligheten til å redusere stat-til-stat gjeld.

Det vil fortsatt være viktig å arbeide for at det internasjonale samfunnet står sammen om de store multilaterale gjeldsletteinitiativene fra 1990- og 2000-tallet. Norge vil innfri sine forpliktete

andeler i HIPC og MDRI overfor Verdensbanken og Afrikabanken. Norge vil fortsette å mane til ansvarlig låntaking og långivning, slik at nye gjeldsopptak ikke overstiger grenser for økonomisk bærekraft. Som ledd i dette arbeidet vil Norge ta til orde for økt åpenhet og innsyn i statsgjeld og skjult gjeld. Dette er et ansvar som først og fremst hviler på låntakerland, men der långivere, særlig nye, store og mindre transparente kreditorland, også har et medansvar.

Dersom det skulle bli behov for gjeldslette til land som ikke er omfattet av *Handlingsplan om gjeldslette for utvikling*, vil dette i utgangspunktet – med mindre regjeringen beslutter noe annet og Stortinget samtykker – måtte bevilges innenfor bistandsrammen. Zimbabwe er ikke omfattet av gjeldsplanen, men det er høyst usikkert når landet eventuelt vil kvalifisere for multilateralt koordinert gjeldslette.

Sudan kvalifiserte seg for multilateralt koordinert gjeldslette i juni 2021, som ett av de aller siste HIPC-landene. Dette åpnet for nye lån fra de multilaterale utviklingsbankene og IMF, etter flere tiårs utestengelse. Sudan gjennomførte forhandlinger med Parisklubben i juli 2021. Sletting av Sudans statsgjeld til Norge vil gjennomføres uten ordinær bevilgning iht. romertallsvedtak nr. XI i Prop. 1 S (2014–2015), ved inngåelse av en bilateral avtale.

Rapport 2020

Norge har oppfylt sine juridisk bindende forpliktelser til tidligere vedtatte multilaterale gjeldsletteinitiativer (HIPC og MDRI)

Norge bidro med 280,4 mill. kroner som dekket forpliktelsene under MDRI og HIPC i Verdensbanken (IDA) og Afrikabanken. De berørte 39 utviklingslandene fikk dermed frigjort det tilsvarende beløpet, som de ellers ville ha måttet bruke på renter og avdrag, til formål som infrastrukturutbygging, klimatiltak, helse og utdanning.

I oppfølgingen av Parisklubbens gjeldsmoratorium inngikk Norge en bilateral avtale med Pakistan om betalingsutsettelse på gjeldsforpliktelser til Norge i 2020, for å frigjøre midler til håndtering av covid-19-pandemien. Pakistan er det eneste landet som kvalifiserer til betalingsutsettelse under gjeldsmoratoriet fra Norge.

Det politiske påvirkningsarbeidet for ansvarlig låntaking og ansvarlig långivning ble særlig videreført gjennom Verdensbanken, de regionale utviklingsbankene og FNs generalforsamling.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 396 mill. kroner for å innfri Norges juridisk bindende multilaterale gjeldsletteforpliktelser. Dette er en økning på 40,3 mill. kro-

ner sammenlignet med saldert budsjett for 2021. Bevilgningen forvaltes av Norad.

Det vises for øvrig til forslag til vedtak under romertall IX om ettergivelse av fordringer.

Kap. 179 Flyktningtiltak i Norge

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2020	Saldert budsjett 2021	Forslag 2022
21	Spesielle driftsutgifter	479 437	550 402	573 029
	Sum kap. 179	479 437	550 402	573 029

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen dekker visse utgifter til asylsøkeres opphold i Norge i løpet av det første året, som etter OECD/DACs retningslinjer kan klassifiseres som offisiell utviklingsbistand (ODA). Ordningene ligger under hhv. Justis- og beredskapsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Barne- og familiedepartementet, jf. omtale i de respektive departementers fagproposisjoner. Bevilgningen brukes til å refundere utgiftene til de tre departementene, som bevilger/bokfører ODA-andelen av flyktningutgiftene i Norge på egne inntektsposter. OECDs retningslinjer er lagt til grunn for å beregne bevilgningsforslaget for 2022.

Rapport 2020

I 2020 ble det utbetalt 479,4 mill. kroner fra Utenriksdepartementets budsjett som ODA-godkjente utgifter til hhv. Justis- og beredskapsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Barne- og familiedepartementet. Se nærmere omtale i de respektive departementers fagproposisjoner. Dette tilsvarer 1,2 pst. av totale bistandsutbetalinger.

Budsjett 2022

Det foreslås bevilget 573 mill. kroner for 2022.

OECDs retningslinjer er lagt til grunn for beregningen av bevilgningsforslaget for 2022.

Del III
Spesielle tema

8 Nordområdepolitikken

Langsiktig satsing på kunnskap, næring, klima og miljø, infrastruktur, beredskap og samarbeid i nord

Nordområdene er Norges viktigste strategiske ansvarsområde. Granavolden-plattformen fastslår at nordområdepolitikken skal vektlegge internasjonalt samarbeid, næringsutvikling, kunnskap, infrastruktur, miljøvern, sikkerhet og beredskap. Den nye stortingsmeldingen om nordområdene, Meld. St. 9 (2020–2021) *Mennesker, muligheter og norske interesser i nord*, ble lagt fram i november 2020. Meldingen beskriver mål og tiltak for nordområdepolitikken i årene framover. Det er viktig for Norge å opprettholde Arktis som en fredelig og stabil region, basert på internasjonalt samarbeid og respekt for folkerettslige prinsipper. Samtidig er regjeringens mål å utvikle Nord-Norge til en av landets mest skapende og bærekraftige regioner fordi dette er avgjørende for norske interesser i nord.

Utenriksdepartementet har det overordnede ansvaret for å koordinere regjeringens nordområdepolitikk i samarbeid med Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet. For øvrig bidrar hele departementsfelleskapet i nordområdearbeidet. Samarbeid og felles situasjonsforståelse med regionene i nord er viktig i dette arbeidet. Regionalt nordområdeforum, med sekretariat i Vadsø, gir en ramme for systematisk og tett dialog mellom regjeringen, fylkeskommunene og Sametinget.

Mange samfunn og næringer er rammet av covid-19-pandemien, og internasjonale samarbeidsfora og folk-til-folk samarbeid over grensene er preget av pandemiens begrensninger. Regjeringen har gjennom krisepakken bevilget støtte til ulike sektorer i nord. Det internasjonale samarbeidet fortsetter med økt bruk av digitale plattformer.

Internasjonalt samarbeid

Internasjonalt samarbeid er viktig for å ivareta bredden av norske interesser i nord. Arktis og nordområdene er i dag i all hovedsak en fredelig og stabil region, preget av muligheter, samarbeid og overholdelse av internasjonal rett.

Store, og til dels nye, aktører legger mer tydelig og økende vekt på sine interesser i Arktis. Dette krever bevisst og aktivt diplomati og innsats for å sikre forståelse og respekt for norske synspunkter og interesser.

Siden 2017 har regjeringen hatt utstrakt politisk kontakt med Russland for å ivareta norske interesser og fremme dialog og samarbeid på områder av gjensidig interesse. Dette er høyt prioritert fra regjeringens side. Vi identifiserer og utvikler områder for samarbeid, og markerer samtidig tydelig overfor Russland der de bryter folkeretten og menneskerettighetene, og vi følger svært nøye med på russisk militær og politisk utvikling.

Statsminister Solberg møtte statsminister Medvedev i Brussel i oktober 2018. I april 2019 besøkte statsministeren og utenriksminister Eriksen Søreide St. Petersburg og hadde møte med president Putin og utenriksminister Lavrov. I oktober 2019 besøkte utenriksminister Lavrov Kirkenes for markeringen av at det var 75 år siden frigjøringen av Øst-Finnmark, og for bilaterale politiske møter med utenriksministeren. Det har også vært jevnlig kontakt på utenriksministernivå med både fysiske og digitale møter under pandemien, samt i forbindelse med internasjonale møter. I 2021 har utenriksministeren hatt to møter med utenriksminister Lavrov. Arbeidet innen de bilaterale kommisjonene har vært høyt prioritert, og det har vært god politisk dialog. Møtene og kontakten har vært opprettholdt digitalt når reisestriksjoner har gjort fysiske møter og besøk umulig.

Norge bidrar med betydelige ressurser for å styrke det bilaterale og multilaterale samarbeidet med våre naboland i nord, for å løse felles utfordringer. Regionale strukturer som Arktisk råd og Barentsrådet er prioriterte samarbeidsarenaer og viktige for tillitsbyggende kontakt og prosjektsamarbeid. Norges formannskap i Barentsrådet 2019–2021 har bidratt til å styrke Barentssamarbeidet på områder som helse, urfolk, ungdom, transport, økonomi, skog og kultur. Norge overtar formannskapet i Arktisk råd i 2023–2025 etter Russland. Dette arbeidet vil prioriteres høyt.

Kultur er en integrert del av regjeringens nordområdesatsing og inkluderer tiltak for et mangfoldig kulturliv i nord. Støtte til kunst- og kulturtiltak på tvers av landegrensene styrker det internasjonale samarbeidet og bidrar til gode og åpne relasjoner mellom folkene i Arktis. Se mer utførlig omtale under kap. 115 *Næringsfremme, kultur og informasjon*, post 70 *Kultur- og informasjonsformål*.

Kunnskap

Kunnskap er en grunnleggende forutsetning for en vellykket nordområdepolitikk. I en tid der det internasjonale engasjementet for Arktis øker, skal Norge være en ledende kunnskapsleverandør om, for og i nordområdene. Ressurs- og miljøforvaltning, næringsaktivitet og samfunnsutvikling i nordområdene skal være basert på et godt, vitenskapelig kunnskapsgrunnlag. Tilgangen til denne kompetansen er en avgjørende forutsetning for å øke innovasjonsevnen og verdiskapingen til næringslivet i nord. De høyere utdannings- og forskningsinstitusjonene i Nord-Norge bidrar nasjonalt og regionalt til økt tilgang på arbeidstakere med relevant kompetanse i offentlig og privat sektor. De har stor betydning for en positiv utvikling i landsdelen.

Regjeringen foreslår i 2022 en startbevilgning på 110 mill. kroner til nytt Blått bygg ved Nord universitet samt 10 mill. kroner til brukerutstyr, i tillegg til en startbevilgning på 60 mill. kroner til nytt samlokalisert bygg for Det Samiske Nasjonalteateret Beaiiváš og Samisk videregående skole og reindriftsskole i Kautokeino. Som del av Utdanningsløftet 2020 gikk 543 av 4 000 nye studieplasser og 34 av 250 rekrutteringsstillinger til Nord universitet, UiT – Norges arktiske universitet og Samisk høgskole. Studieplassene ble videreført i 2021. Regjeringen foreslår å videreføre 4 000 studieplasser også i 2022, derav 523 studieplasser ved de tre institusjonene i nord.

Fra 2020 ble den konkurransebaserte norske polarforskningen styrket med 15 mill. kroner gjennom Forskningsrådet. Regjeringen fremmer også norsk deltakelse i internasjonalt forsknings-samarbeid, bl.a. under Arktisk råd og i EUs forskningsprogrammer.

Næringsutvikling

Verdiskaping og næringsutvikling står sentralt i regjeringens nordområdepolitikk. Det nordnorske næringslivet presterer godt og gir et betyd-

ningsfullt bidrag til velferd, arbeidsplasser og bosetting både i landsdelen og i landet som helhet. Regjeringen vil sikre økt økonomisk, samfunnsmessig og miljømessig bærekraftig næringsutvikling i nordområdene og vil bygge videre på det gode fundamentet for positiv utvikling som er skapt.

For å bedre kapitaltilgangen og framveksten av gode forvaltermiljøer i nord, lanserte regjeringen i nordområdemeldingen etableringen av et nytt fond med statlig og privat kapital, som skal forvaltes fra nord.

I Revidert nasjonalbudsjett 2021 ble det bevilget midler til statlig deltakelse i fondet. Fondet skal ha en minimumsstørrelse på 400 mill. kroner og staten skal inn med inntil 50 pst. av kapitalen. Investinor har fått oppdraget med å lyse ut forvaltningen av fondet og forvalte den statlige delen av eierskapet i fondet.

En rekke næringer i nord har et betydelig potensial. Etterspørselen etter både oppdrettsfisk og villfisk øker. Veksten i reiselivsnæringen har de siste årene vært stor, men har som for landet for øvrig, blitt sterkt rammet av pandemien. Regjeringen følger opp ny nasjonal reiselivsstrategi fra Innovasjon Norge gjennom tiltak for omstart av reiselivet. I RNB 2021 ble det bevilget 50 mill. kroner til internasjonal markedsføring, bl.a. av reiselivet i Nord-Norge. Det finnes sterke industrielle miljøer i Nord-Norge, for eksempel prosessindustrien, som er basert på fornybar kraft. Det er også et stort potensial for verdiskaping og arbeidsplasser fra olje- og gassvirksomheten i nord. Om lag halvparten av ressursene vi kan forvente å finne framover ligger i Barentshavet. Reindriften er en rasjonell måte å utnytte ressursgrunnlaget i nordområdene på. Driften er en grunnleggende forutsetning for samisk kultur og samfunnsnivå, og en viktig bidragsyter til levende lokalsamfunn i nordområdene.

Regjeringen besluttet i 2019 å tilføre Space Norway AS inntil USD 101 mill. i egenkapital, for å etablere et satellittkommunikasjonssystem for nordområdene og Arktis. Systemet vil være operativt fra 2023 og gi døgkontinuerlig bredbånddekning i hele Arktis. Regjeringen støtter også Andøya Space Centers planlagte etablering av en oppskytningsbase for småsatellitter på Andøya (Andøya Space Port). Oppskytningsbasen vil gi positive ringvirkninger for befolkningen, næringer og kunnskapsmiljøer i nord. Satellitter er viktige verktøy for bærekraftig nordområdeforvaltning, for å ivareta norsk sikkerhet og for suverenitetshevdelsen i nordområdene og Arktis.

Infrastruktur

Regjeringen har som mål å utvikle en effektiv og sammenhengende infrastruktur som bidrar til bærekraftig utvikling, det grønne skiftet og omstillingsdyktighet for landsdelens næringsliv. Det er igangsatt arbeid med en konseptvalgutredning for Nord-Norge for å se helhetlig på transportløsninger i landsdelen. Jernbane fra Fauske til Tromsø, Nord-Norgebanen, skal være en del av vurderingsgrunnlaget.

Stortinget har sluttet seg til regjeringens forslag om gjennomføring av E10/rv. 85 Tjeldsund – Gullfjordbotn – Langvassbukta i Nordland og Troms og Finnmark. E10 er en viktig næringstransportåre, bl.a. for transport av fisk. Prosjektet vil være det største samferdselsprosjektet i nordområdene i moderne tid.

Regjeringen har sørget for å opprettholde et godt flytilbud i Nord-Norge ved å inkludere flere flyruter i nord under ordningen med offentlige kjøp av flyruter, ofte kalt FOT-ruter. For Nord-Norges del inkluderer dette rutene Stokmarknes–Bodø og Stokmarknes–Tromsø fra 1. oktober 2021. Som følge av nedgangen i flyreiser under pandemien, har regjeringen gått inn med et ytterligere midlertidig kjøp av reiser på flyruter i nord. I første fase inkluderte dette, i tillegg til en rekke tidligere kommersielle regionale ruter, flere stamruter mellom Nord-Norge og Sør-Norge.

Regjeringen ønsker å legge til rette for at flyttingen av Bodø lufthavn kan realiseres og foreslår at det bevilges 200 mill. kroner til Avinor i 2022 til videre planlegging av prosjektet. Stortinget har tidligere fattet en investeringsbeslutning for en ny lufthavn ved Mo i Rana. Regjeringen foreslår at det bevilges 50 mill. kroner til Avinor i 2022 til videre planlegging av den nye lufthavna.

Flere farvannstiltak i nord er prioritert for oppstart i første seksårsperiode av ny Nasjonal transportplan. Dette gjelder innseilingene til Andenes, Kjøllefjord, Røst, Vardø, Værøy, og Årviksan. Det tas høyde for tilsammen 1,25 mrd. kroner til disse tiltakene i seksårsperioden. Tiltakene i innseilingen til disse havnene, som alle har betydelig fiskeriaktivitet, vil gi økt sikkerhet, bedre framkommelighet og tilrettelegge for anløp av større fartøy.

Under det norske formannskapet for Barentsrådets transportarbeidsgruppe ble det utarbeidet en rapport om behov og krav til døgnhvileplasser for tungtransporten langs de grensekryssende veiene i Barentsregionen. I tillegg ble det arrangert flere nettseminarer om innovative og grønne

løsninger for mer bærekraftig og smart transport i regionen.

Klima og miljø

Klimaendringene skjer raskere og er mer omfattende i nordområdene enn i resten av verden. De er en alvorlig trussel mot naturen, lokalsamfunn og urfolk i Arktis. Tiltak for å begrense klimaendringer er avgjørende for å ta vare på miljøet i nordområdene. Regjeringen vil redusere klimagassutslipp i samsvar med nasjonale mål og internasjonale forpliktelser, og integrere disse målene i samfunnsplanleggingen. Dette innebærer bl.a. å sikre bærekraftig bruk og ivaretagelse av truet og verdifull natur. I 2020 la regjeringen fram oppdaterte forvaltningsplaner for norske havområder. Disse gir en ny definisjon av grensen for iskantsonen som et særlig verdifullt og sårbart område i Barentshavet, og som geografisk ramme for petroleumsvirksomheten. Regjeringen har styrket innsatsen mot plastforsøpling i de nordlige havområdene, bl.a. ved å utvide forsøksordningen for gratis innlevering av eierløst marint avfall i utvalgte havner i Nord-Norge. Regjeringen vil fortsette arbeidet med opprydding av forurenset sjøbunn. I 2021 fikk Hammerfest kommune tildelt 134 mill. kroner for å rydde opp gamle miljøgifter i havneområdet.

Regjeringen vil forbedre værvarsling og beredskap, inkludert varsling av ekstremvær og flom, gjennom etablering av en værradar på Finnmarksvidda, som ventes ferdigstilt i 2022.

For å framskaffe strategisk kunnskap om klima og miljø i nordområdene vil regjeringen videreføre og videreutvikle satsingen på Framsenderet – Nordområdesenter for klima- og miljøforskning i Tromsø.

Norge deltar aktivt i miljør Samarbeidet innen Arktisk råd og Barentsrådet, i det bilaterale miljø-samarbeidet med Russland, og i det globale arbeidet med å begrense utslipp av klimagasser og forurensning som truer miljøet i Arktis. Norge har vært en pådriver for å få på plass en regional handlingsplan mot marin forsøpling og mikroplast i Arktis, som ble vedtatt av Arktisk råd i 2021. Regjeringen foreslår 5 mill. kroner i 2022 fordelt på videreført samarbeid med Russland om bekjempelse av marin plastforsøpling og mikroplast i Barentshavet, samt nytt arktisk samarbeid om marin forsøpling fram mot, og under, norsk formannskap i Arktisk råd, i tråd med handlingsplanen.

Sikkerhet og beredskap

Regjeringen styrker beredskapen i nord. Store avstander, krevende klimatiske forhold og mørketiden gir særskilte utfordringer med forebygging, beredskap og håndtering av uønskede hendelser, til lands og til havs. Aktiviteten i nordlige havområder øker. Dette øker risikoen for ulykker med konsekvenser for liv, helse og miljø. Regjeringen bygger opp ressurser innen sikkerhet og beredskap, for å være rustet i møte med krevende forhold som følger av klima- og miljøendringene.

De første SAR Queen-helikoptrene ble satt i drift 1. september 2020. De nye redningshelikoptrene vil bidra til mer effektive søk- og redningsaksjoner, også i nordområdene. Stortinget fattet 25. mai 2021 vedtak om at det skal etableres en ny redningshelikopterbase i Tromsø og felles operasjon med Sysselmesterens helikoptertjeneste, jf. Justis- og beredskapsdepartementets Prop. 85 S (2020–2021) *Etablering av ny redningshelikopterbase i Tromsø og felles operasjon med Sysselmesterens helikoptertjeneste* og Innst. 393 S (2020–2021). Stortinget vedtok samtidig å be regjeringen starte nødvendige forberedelser som sikrer at Forsvaret overtar som operatør av redningshelikopterbasen i Tromsø når kontrakten med sivil operatør går ut.

De siste årene er det gjennomført en rekke tiltak for å styrke beredskapen mot akutt forurensning i nordområdene, bl.a. etableringen av Senter for oljevern og marint miljø i Svolvær. Regjeringen vil nå samle og styrke statens arbeid med oljevern. Senter for oljevern og marint miljøns ansvar for oljevern overføres fra 1. januar 2022 til Kystverket. Fra samme dato overføres ansvaret for Senter for oljevern og miljø til Klima- og miljødepartementet. Kystverket vil videreføre arbeidet med å etablere Senter for testing, øving og teknologiutvikling for bekjempelse av akutt forurensning på Fiskebøl i Vesterålen i Nordland, og det settes i 2022 av 25 mill. kroner til planleggingen av dette.

Norge bidrar aktivt til oppfølgingen av internasjonale avtaler om søk og redning i nordområdene, samt til beredskapssamarbeid i regionen, inkl. i Arktisk råd og Barentsrådet, og skal i 2022 være vertskap for øvelsen Barents Rescue.

Forsvar

Forsvarets tilstedeværelse og aktivitet forblir en viktig del av regjeringens satsing i nord. Synlig norsk og alliert militær tilstedeværelse gir viktige signaler om evne og vilje til å ivareta norske interesser og bidrar til forutsigbarhet og stabilitet.

Regjeringen vil i 2022 videreføre aktivitetsnivået fra inneværende år. Videre styrkes det landmilitære nærværet i nord ytterligere. Finnmark landforsvar fortsetter oppbyggingen av en kavaleribataljon med støtteavdelinger på Porsangmoen. Samtidig vil Jegerkompaniet ved Garnisonen i Sør-Varanger etter planen bli fullt operativt i løpet av 2022. I Brigade Nord fortsetter omgjøringen av 2. bataljon på Skjold fra en lett infanteribataljon til en mekanisert bataljon. Det arbeides videre med å legge til rette for samtrening mellom norske og allierte styrker i Indre Troms. I 2022 vil vinterøvelsen Cold Response være den viktigste arenaen for samtrening med allierte og øving av totalforsvaret. Øvelsen vil samle opp mot 40 000 norske og allierte soldater for å øve i Nordland og tidligere Troms fylke. Utbyggingen av Evenes flystasjon fortsetter for å kunne operere nye maritime patruljefly og fungere som framskutt base for F-35.

Svalbard

Regjeringens overordnede mål for svalbardpolitikken framgår av Meld. St. 32 (2015–2016) *Svalbard*. Regjeringen signaliserer en fortsatt satsing på forskning, høyere utdanning og reiseliv, og annen variert næringsvirksomhet, innenfor de rammene miljøregelverket og miljømålene for Svalbard setter. Hvert år overføres statlige midler til forskjellige formål på Svalbard over svalbardbudsjettet og over ulike fagdepartements kapitler på statsbudsjettet. Justis- og beredskapsdepartementet fremmer svalbardbudsjettet som en egen budsjettproposisjon samtidig med statsbudsjettet.

Jan Mayen

Fra 1. januar 2021 koordinerer Justis- og beredskapsdepartementet driften av, og har budsjettansvaret for, samfunnet Jan Mayen. Virksomheten på Jan Mayen gir viktige bidrag til norsk nordområdepolitikk på flere områder, bl.a. innen meteorologi- og kommunikasjonstjenester. Deler av virksomheten er direkte knyttet til oppfølging av internasjonale forpliktelser, som drift av bakkestasjoner for EUs satellittnavigasjonsprogrammer Galileo og Egnos, samt en seismisk målestasjon for overvåking av prøvestansavtalen.

Prosjektstøtte

Tilskuddsordningen *Arktis 2030* skal fremme og styrke regjeringens prioriteringer i nordområdepolitikken gjennom støtte til ulike tiltak. Som ledd

i regionreformen ble 40 pst. av tilskuddsordningen i 2020 overført til Troms og Finnmark fylkeskommune, som skal forvalte midlene i samarbeid med Nordland fylkeskommune. Resten av midlene forvaltes av Utenriksdepartementet. Mål og fokusområder for Arktis 2030-ordningen forblir de samme. Se mer utførlig omtale av hele Arktis 2030

og den delen av ordningen som Utenriksdepartementet forvalter under kap. 118 *Utenrikspolitiske satsinger*, post 70 *Nordområdetiltak, samarbeid med Russland og atomsikkerhet*. For omtale av fylkeskommunens del av Arktis 2030 vises det til Kommunal- og moderniseringsdepartementets fagproposisjon.

9 Omlegging av rapportering på samstemthet med norsk utviklingspolitikk

Bakgrunn

I 2009 besluttet Stortinget å etablere «en praksis for en årlig rapportering av hvor samstemt norsk politikk er på relevante områder, med hensyn til konsekvensene for utviklingsland»⁹. Regjeringen har siden 2011 avgitt samstemthetsrapporter til Stortinget i Prop. 1 S fra Utenriksdepartementet.

I 2017 ba Stortinget, i anmodningsvedtak nr. 577, regjeringen om å «legge fram for Stortinget et opplegg for en samstemthetsreform, der norsk politikk på relevante politikkområder gjøres mer i tråd med utviklingspolitiske målsettinger». Som oppfølging av dette har regjeringen siden 2018 invitert representanter fra næringslivet, akademia, sivilsamfunnet, arbeidslivsorganisasjonene og relevante departementer til dialog i et eget Samstemthetsforum.

I 2020 vedtok regjeringen å omdanne Samstemthetsforumet til et Innspillforum, i forbindelse med at Kommunal- og moderniseringsdepartementet fikk koordineringsansvar for nasjonal implementering av bærekraftsmålene. Forumet ledes på politisk nivå av Utenriksdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet – støttet av andre departementer etter behov. Deltakelse skal være fra næringslivet, akademia, frivillige organisasjoner og arbeidslivsorganisasjonene. Samtidig vedtok regjeringen at Statssekretærutvalget for bærekraftsmålene har ansvar for politisk forankring av det samlede arbeidet med samstemt politikk, godkjenning av tema for rapporter til Stortinget og klarering av rapportene. Regjeringen vedtok også at rapporteringen til Stortinget skal skje annethvert år. Rapporten skal utarbeides av Utenriksdepartementet i tett sam-

beid med Kommunal- og moderniseringsdepartementet, med innspill fra det nye Innspillforumet.

Omlegging av rapportering

I juni 2021 leverte Norge sin andre frivillige gjennomgang (Voluntary National Review – VNR) til FN om status for oppnåelsen av bærekraftsmålene i Norge. Rapporten fokuserte på framgangen som var gjort i Norge siden den første gjennomgangen ble levert i 2016.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet er ansvarlig for å utarbeide rapporten til FN, i samarbeid med Utenriksdepartementet og med bidrag fra alle relevante departementer.

Formatet for de frivillige, nasjonale gjennomgangene har utviklet seg noe siden 2016. Derfor hadde årets rapport et klart fokus på den samlede nasjonale innsatsen, med utenriks- og utviklingspolitikken som en del av en større helhet. Lokale myndigheter i Norge og sivilsamfunnet bidro med større, uavhengige vurderinger og innspill til rapporten. En rekke andre samfunnsaktører som arbeider med bærekraft i Norge bidro også.

Arbeidet for en samstemt politikk utgjør en naturlig del av den frivillige gjennomgangen. Gjennomgangen ble offentliggjort i juni 2021. Det utarbeides derfor ikke lenger en egen omtale av samstemthet i del III. Regjeringen har besluttet at rapporteringen om samstemthet inkluderes i den frivillige nasjonale rapporteringen til FN hvert fjerde år, som erstatning for samstemthetsrapportene i UD's budsjettproposisjon hvert andre år. Dette er både hensiktsmessig og effektiviserende. Neste gang blir dermed etter planen i 2025.

Videre er det i juni 2021 besluttet at Innspillforum for samstemthet integreres i det nye Nasjonalt forum for 2030-agendaen. Dette forumet skal bedre koordineringen og utvikle regjeringens arbeid med bærekraftsmålene.

⁹ Innstilling fra utenrikskomiteen om Meld. St. 13 (2008–2009) *Klima, konflikt og kapital. Norsk utviklingspolitikk i et endret handlingsrom.*

10 2030-agendaen med bærekraftsmålene – status for måloppnåelse og Norges bidrag

2030-agendaen med bærekraftsmålene ble vedtatt i 2015 av alle FNs medlemsland og utgjør rammeverket for norsk utviklingspolitikk, så vel som for innenriks- og utenrikspolitikken. Bærekraftsmålene ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. De er forankret i de internasjonale menneskerettighetene og skal gjennomføres i tråd med statenes internasjonale forpliktelser. Et sentralt prinsipp i 2030-agendaen er at ingen skal utelates. For å nå målene må de mest sårbare inkluderes i utviklingsinnsatsen. Regjeringens innsats for marginaliserte grupper har tre hovedinnretninger; bekjempelse av moderne slaveri, bekjempelse av skadelige skikker og inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne. Bærekraftsmålene krever felles innsats fra myndigheter, sivilsamfunn, privat sektor og academia i alle land.

Før 2020 gikk mye av arbeidet med bærekraftsmålene i riktig retning, men pandemien har hatt direkte negative effekter på mange av områdene. Fortsatt er utviklingen framover mer usikker enn på mange år, og det vil i de kommende årene være behov for ekstra innsats.

I juli 2021 la Norge fram sin andre frivillige nasjonale gjennomgang (VNR) til FN om status for oppnåelsen av bærekraftsmålene i Norge. Rapporten ble ført i pennen av Kommunal- og moderniseringsdepartementet i samarbeid med Utenriksdepartementet, med innspill fra alle relevante departementer. En ny melding til Stortinget om bærekraft (Meld. St. 40 (2020–2021) *Mål med mening – Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030*) ble lansert juni 2021. Meldingen omfatter arbeidet med bærekraftsmålene nasjonalt, men også internasjonalt.

Oppfølgingen av bærekraftsmålene stiller krav til tilgjengelig kunnskap og statistikk av høy kvalitet, både nasjonalt og globalt. FN utgir en årlig framdriftsrapport med oversikt over status, framgang og tilbakegang i arbeidet med de 17 bærekraftsmålene. Rapporten viser også hvor det mangler data. Det siste tilgjengelige globale tallmaterialet er fra april 2021. I april 2020 lanserte Statistisk sentralbyrå (SSB) faktasiden

«Bærekraftsmålene», med statistikk som viser hvordan Norge ligger an med måloppnåelsen så langt. Norges frivillige, nasjonale gjennomgang fra 2021 inneholder også et statistisk vedlegg med de nyeste dataene.

Norsk utviklingspolitikk skal støtte arbeidet med å nå bærekraftsmålene i utviklingslandene. Indikatorene for disse gjelder imidlertid nasjonale forhold. Rapporteringen av norsk bistand har ikke direkte sammenheng med de ulike bærekrafts- og delmålene på tiltaksnivå. Koblingen til de nasjonale planene og arbeidet med internasjonale konvensjoner blir derfor omtalt, men på et overordnet og systemisk nivå, slik beskrivelsene under viser. Det pågår imidlertid et arbeid for å vurdere hvorvidt bistand skal kunne måles mer direkte som finansiering for bærekraftig utvikling (TOSSD), men dette er ikke ferdigstilt per i år.

Informasjon til offentligheten om bærekraftsmålene er sentralt for å skape eierskap til 2030-agendaen. Norad har gjennom flere år hatt en kampanjesatsing med mål om at bærekraftsmålene skal løftes ut fra lukkede toppmøter og ut til befolkningen. Pandemien gjorde at kampanjens hovedvirkemiddel, samling og filming av flere tusen nordmenn på spektakulære «nattevandringer», ikke kunne gjennomføres i 2020. Isteden gjennomførte Norad høsten 2020 en kampanje på nett og i sosiale medier kalt *Verdens viktigste mål*. Her ble befolkningen invitert til å ta en test for å finne ut hvilket bærekraftsmål som lå nærmest egne preferanser. En undersøkelse gjort av Norstat høsten 2020 viste at 69 pst. kjenner til bærekraftsmålene, mot 35 pst. da kampanjen startet i 2016.

I juni 2021 gikk også den nasjonale bærekraftskonferansen *Veien mot 2030* av stabelen som et halvdigitalt arrangement, arrangert av Utenriksdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Denne konferansen hadde et bredt sammensatt norsk publikum som målgruppe, og belyste muligheter og utfordringer med bærekraftsarbeidet i Norge. Den viste også sammenhengen mellom Norges engasjement nasjonalt og internasjonalt.

Mål 1: Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

Andelen av verdens befolkning som levde i ekstrem fattigdom sank fra 15,7 pst. i 2010 til 10 pst. i 2015. Selv før pandemien så den positive utviklingen ut til å stagnere. Anslagene var da at 6 pst. av verdens befolkning fortsatt ville leve i ekstrem fattigdom i 2030 og at verden dermed ikke ville nå målet om å utrydde ekstrem fattigdom. Konflikter opprettholder og forsterker fattigdom, og med tilbakeslagene covid-19 påførte kampen mot global fattigdom, er det anslått at andelen ekstremt fattige i verden steg fra 8,2 pst. i 2019 til 8,8 pst. i 2020. Dette er første gang den ekstreme fattigdommen har økt siden 1998. Ifølge de fleste estimater ble mellom 88 og 115 millioner flere mennesker ekstremt fattige i 2020 som følge av pandemien. Det er beregnet at den største økningen vil finne sted i Afrika sør for Sahara og Sør-Asia, og at økningen vil bli størst for kvinner. Fire milliarder mennesker, hovedsakelig i fattige land, mangler sosiale sikkerhetsnett.

Prognoser fra Verdensbanken viser at det er mulig å avskaffe ekstrem fattigdom hvis vi fortsetter arbeidet med å få til økonomisk vekst og inkluderende fordeling – både i og mellom land. I løpet av 2020 mobiliserte også det internasjonale samfunnet til å opprette mer enn 1 500 sosiale sikkerhetsnettordninger som en respons på pandemiens ødeleggelser.

Det overordnede målet for norsk utviklingspolitikk er å bidra til fattigdomsreduksjon og en rettferdig og inkluderende utvikling – ingen skal utelates. Norge er en viktig internasjonal aktør med en klar fattigdomsorientering. I 2020 økte bistanden til de fattigste landene med 700 mill. kroner. I 2020 ble det satt i gang et arbeid for å systematisere og styrke satsingen på sosiale sikkerhetsnett i den norske bistanden. Fra 2013 til 2021 har regjeringen nær doblet det humanitære budsjettet for å svare på de globale humanitære behovene, som økte med om lag 40 pst. fra 2020 til 2021.

Mål 2: Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk

Antall mennesker som sulter falt fra 1990-tallet og fram til 2014, men har økt de siste årene. I 2019 var om lag 690 millioner mennesker underernærte, det vil si nesten 9 pst. av verdens befolkning. Hvert år dør tre millioner barn under fem år av sultrelaterte sykdommer og dårlig ernæring. Underernæring gjør også at barn kan dø av sykdommer de ellers ville overlevd.

Sammen med krig og konflikter, klimasjokk og avlingssvikt, utgjør covid-19-pandemien en forsterket trussel mot verdens matsystemer. Pandemien bidrar også til å redusere kjøpekraften og kapasiteten til å produsere og fordele mat, noe som igjen vil slå hardest ut for allerede utsatte grupper. Beregninger fra FN viser at ytterligere 132 millioner mennesker kan bli rammet av sult og underernæring som følge av pandemien.

Regjeringen har de siste årene styrket innsatsen for økt bærekraftig matproduksjon og god ernæring. Handlingsplanen for bærekraftige matsystemer som ble lansert i 2019 skal bidra til sultbekjempelse og bedre matsikkerhet gjennom tiltak for matproduksjon, verdiskaping og markeder, ernæring og kosthold, politikk og styresett. Et særlig mål er å nå småbrukere og småskalafiskere i de minst utviklede landene og Afrika sør for Sahara. Malawi er et prioritert land for gjennomføringen av handlingsplanen. Norge er én av fem givere innen landbruk, og i 2020 bidro norsk støtte til at over 70 000 bønder tok i bruk forbedrede produksjonsmetoder. På 6 329 hektar dyrket mark er produksjonen lagt om til mer bærekraftige metoder.

Norge prioriterer sammenhengen mellom plantehelse, dyrehelse, folkehelse og miljø (ofte omtalt som «én helse»). Her står det utvidede trepartssamarbeidet mellom Verdens helseorganisasjon (WHO), FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) og Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE), og FNs miljøprogram (UNEP) sentralt.

Et viktig tiltak for genetisk mangfold og matsikkerhet er Svalbard globale frøhvelv. Dette sikrer langtidsbevaring av frø fra mer enn 5 000 plantearter for fremtiden. Norge etablerte frøhvelvet i 2008 og drifter dette i samarbeid med Nordisk Genressurscenter og Global Crop Diversity Trust.

Norge har også sterke kompetansemiljøer innen sjømat og klimatilpasset landbruk som har utstrakt faglig samarbeid med en rekke utviklingsland. Støtte til kunnskapsbasert landbruksutvikling gjennom bl.a. Den konsultative gruppen for internasjonal landbruksforskning (CGIAR) gir gode resultater. I 2020 ble det bl.a. distribuert plantemateriale med forbedrede varianter til 6,2 millioner husstander i Afrika sør for Sahara.

Mål 3: Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

God helse og bedre livskvalitet til alle krever forebyggende og helsefremmende arbeid, utvikling av gode helsetjenester, kvalifisert helsepersonell og

store investeringer i utstyr og medisiner over hele verden. Det er gjort betydelige framskritt siden starten av dette årtuset. Mellom år 2000 og 2017 ble mødredødeligheten redusert med 38 pst. Andelen barn som dør før fylte fem år er halvert. Mennesker dør sjeldnere enn før av smittsomme sykdommer som malaria, tuberkulose, polio og hiv/aids. 83 pst. av alle barnefødsler skjer nå med helsepersonell. Det er en økning fra 71 pst. i 2013.

Covid-19 har satt helsesystemer over hele verden på prøve, og har ført til dårligere tilgang til helsetjenester. Dette rammer innsatsen både mot smittsomme og ikke-smittsomme sykdommer.

Helse er en hovedprioritering i norsk utviklingspolitikk. I forbindelse med pandemien økte Norge i 2020 bistandsbudsjettet på helse med om lag 1,9 mrd. kroner, til om lag 5,3 mrd. kroner. Norge har påtatt seg en lederrolle i arbeidet for å sikre likeverdig global tilgang til vaksiner, medisiner og tester i kampen mot covid-19. Sammen med Sør-Afrika er Norge med-leder av fasiliteringsrådet for ACT-A; en internasjonal koalisjon av stater, organisasjoner og næringsliv som sammen mobiliserer til å bekjempe covid-19. Norge har bl.a. støttet vaksinekoalisjonen CEPI, Verdens helseorganisasjon og vaksinealliansen Gavi, som tok initiativet til å utvikle COVAX-fasiliteten – vaksinepilaren i ACT-A. COVAX bidrar til tilgang til covid-19-vaksiner i lav- og mellominntektsland. Norge har også støttet ACT-As arbeid med testutstyr, behandling og styrking av helsesystemer gjennom andre partnere.

Forekomsten av hjerte- og karsykdommer, kreft, luftveissykdommer, diabetes og psykiske lidelser øker. Disse ikke-smittsomme sykdommene står samlet for over 70 pst. av dødsfallene i verden. Veksten er spesielt høy i lav- og mellominntektsland, som er dårlig forberedt til å håndtere den økte sykdomsbyrden. Personer rammet av ikke-smittsomme sykdommer har dessuten økt risiko for å bli alvorlig syke og dø av covid-19. I 2020 ble det opprettet et bistandsprogram for bekjempelse av ikke-smittsomme sykdommer for perioden 2020–2024. Norge er ett av få giverland som prioriterer dette området. Verdens helseorganisasjon er en sentral partner.

Mål 4: Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Covid-19-pandemien har ført til en utdanningskrise med alvorlige konsekvenser for tilgang til utdanning og læring. Risikoen er stor for at utdanningsgapet øker, og at barn i utviklingsland blir

hengende ytterligere etter som følge av krisen. UNESCO anslår at 1,6 milliarder barn og unge i 194 land har vært rammet av stengte skoler som følge av koronapandemien.

Før pandemien viste UNESCOs analyse at det var lite sannsynlig at bærekraftsmål 4 ville bli nådd innen 2030.¹⁰ Pandemien har resultert i ytterligere tilbakeskritt for målet om kvalitetsutdanning for alle.

På verdensbasis fikk en økende andel barn tilgang til utdanning fram til 2019. Av alle barn fullførte 85 pst. grunnskolen i 2019, sammenlignet med 74 pst. i 2000. I 2020 var fortsatt 260 millioner barn uten skolegang.

I tillegg anslår UNESCO at ytterligere 24 millioner barn og unge står i fare for å slutte på skolen som følge av pandemien. I lavinntektsland er det færre jenter enn gutter som begynner på skolen. Det er også fortsatt slik i de minst utviklede landene at jentene i større grad enn guttene faller fra underveis i utdanningsløpet.¹¹

Kvaliteten i utdanningen er ikke god nok mange steder. Før pandemien kunne 53 pst. av barn i lav- og mellominntektsland ikke lese og forstå en enkel fortelling innen utgangen av barne-skolen, ifølge Verdensbanken. Det er forventet at denne andelen vil øke med 63 pst. i utviklingsland som følge av pandemien.

Utdanning er en hovedprioritering i norsk utviklingspolitikk. Det blir særlig lagt vekt på utdanning for jenter og marginaliserte grupper, som barn med nedsatt funksjonsevne. To tredjedeler av utdanningsbistanden kanaliseres gjennom Unicef, Det globale partnerskapet for utdanning, UNESCO og Education Cannot Wait. I tillegg er sivilsamfunnsorganisasjoner og samarbeid med myndigheter i partnerland viktige kanaler for norsk støtte til utdanning.

Mål 5: Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling

FNs kvinnekongress i Beijing i 1995 var en viktig milepæl i arbeidet for likestilling. Siden den gang har verden blitt et bedre sted for mange kvinner og jenter. Flere jenter går på skole. Færre er tvunget inn i ekteskap. Flere kvinner er folkevalgte og flere er ledere. Det er likevel langt igjen til likestilling. Diskriminerende lovgivning er utbredt. Kvinner er ofte sterkt underrepresentert

¹⁰ Kilde: UNESCO: Meeting commitments: Are countries on track to achieve SDG 4, UNESCO, Paris, 2019

¹¹ Kilde: Global Education Monitoring Report, Inclusion and Education, All Means All, UNESCO, Paris, 2020

i beslutningsprosesser og styrende organer på alle nivåer. I mange tilfeller gir mangel på likestilling og seksuell og reproduktiv helse og rettigheter seg utslag i skadelige praksiser som tidlig ekteskap og kjønnslemlestelse, mødredødelighet og uønskede graviditeter. En tredjedel av verdens kvinner opplever å bli utsatt for fysisk eller seksualisert vold i løpet av livet.

Covid-19-pandemien har forsterket allerede eksisterende diskriminering og marginalisering av kvinner. Beregninger fra FN viser at fattighetsraten for kvinner ligger an til å øke betydelig som følge av pandemien. Tilgangen til moderne prevensjonsmidler, trygg og lovlig abort og seksualundervisning er også svekket. I kjølvannet av nedstengningene har FN dokumentert mer seksuell og kjønnsbasert vold, og skadelige skikker som barneekteskap.

Norge legger vekt på at responsen og oppbyggingen etter pandemien må ha et tydelig kjønnsperspektiv, bygget på menneskerettighetene og bærekraftsmålene. Kvinner må få anledning til delta på en likeverdig og meningsfull måte i beslutningsprosessene.

Regjeringen innførte i 2019 et mål om at minst 50 pst. av all bilateral bistand skal ha likestilling som hoved- eller delmål. I 2020 viser bistandsstatistikken at denne andelen har økt fra 35 pst. i 2019 til 42 pst.

Norge er blant de største bidragsyterne til FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women) og FNs befolkningsfond (UNFPA). Regjeringen har tett samarbeid med sivilsamfunnsaktører i arbeidet for global likestilling. Programmet *Likestilling for utvikling* (LIKE) styrker likestillingen og kvinners økonomiske deltakelse gjennom institusjonelt og bilateralt samarbeid i de to partnerlandene Etiopia og Nepal. Norge har tatt på seg en pådriverrolle for å styrke det operasjonelle og normative arbeidet for beskyttelse mot seksualisert og kjønnsbasert vold (SGBV) og bedre tilgang til seksuelle og reproduktive helsetjenester i humanitære kriser.

Mål 6: Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle

Tre av ti mennesker i verden mangler tilgang på rent vann. Nesten halvparten av verdens befolkning mangler tilgang til fungerende sanitæranlegg, og over 80 pst. av verdens sanitære avløpsvann renses ikke før det slippes ut i vassdrag og hav. Verden er ikke i rute for å nå bærekraftsmål 5.

Befolkningsvekst og klimaendringer fører til økt vannmangel mange steder, og setter naturressursene under press. Klimaendringene forsterker forørkning, vannmangel og forringelse av landområder. Dette påvirker mat- og vannsikkerheten, menneskers helse og livsgrunnlag, infrastruktur og økosystemers tilstand.

Norges innsats for bærekraftsmål 6 gjelder i de fleste tilfeller innsats på andre områder som helse, utdanning, utvikling på landsbygda og humanitær bistand. Kirkens Nødhjelp er den viktigste samarbeidspartneren for regjeringen innen vann, sanitær og hygiene (WASH). Organisasjonen bidro til at 1,4 millioner mennesker fikk tilgang til vann- og sanitærtjenester i 2020. Norge arbeider også med å fremme bærekraftig forvaltning av, og samarbeid om, grenseoverskridende vannressurser som Nilen og elvene i Himalayaområdet.

Mål 7: Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris

Fremdeles mangler rundt 759 millioner mennesker i verden tilgang til elektrisitet, og det er et stort skille mellom by- og landlige strøk. Omkring 2,6 milliarder mennesker bruker ineffektive og forurensende kokeovner. Situasjonen er særlig utfordrende i Afrika sør for Sahara, der ca. 548 millioner mennesker mangler tilgang til elektrisitet. Ifølge FN vil over 600 millioner mennesker fortsatt være uten tilgang til strøm i 2030 med dagens politikk og investeringer. Hele 90 pst. av verdens befolkning har nå tilgang til elektrisitet, en økning fra 83 pst. i 2010. Men energitilgangen er ofte ustabil og utilstrekkelig i mange utviklingsland. Å produsere energien uten utslipp er en av vår tids store globale utfordringer.

Verden beveger seg i retning av renere energi som blir mer bærekraftig og allment tilgjengelig. Andelen fornybar energi øker og omtrent en fjerdedel av elektrisiteten som produseres globalt, kommer nå fra fornybare energikilder. Vindkraft og solkraft er drivere bak, mens vannkraft fremdeles er den største fornybare energikilden. Ved økt produksjon av fornybar energi i utviklingsland vil flere mennesker kunne få tilgang til elektrisitet uten økte klimagassutslipp. Lavinntektsland er de mest energi-intensive målt i forhold til BNP.

Norges støtte til fornybar energi over bistandsbudsjettet bidrar til økt tilgang til elektrisitet og utbygging av fornybar energi. Regjeringen støtter også internasjonale initiativ som bidrar til varig energiomlegging og utfasing av kullkraft i utviklingsland. Bevilgningen til fornybar energi dek-

ker i dag tiltak som forbedrer investeringsklimaet, reduserer risiko, styrker energiforvaltningen i samarbeidslandene, bygger ut strømmettet, støtter lokale strømløsninger, bidrar til økt bruk av rene kokeovner og energieffektivisering, og bidrar til utfasing av kull. Bevilgningen er særlig rettet mot partnerland i Afrika.

Mål 8: Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Gjennom mange tiår har en internasjonal verdensorden basert på samhandel og oppslutning om felles løsninger brakt velstand, helse og utdanning til en raskt økende befolkning globalt. Ifølge tall fra Verdensbanken økte verdens BNP per innbygger med i gjennomsnitt 1,7 pst. per år i perioden 2000–2019, mot 1,2 pst. i perioden 1980–1999. Etter årtusenskiftet var det særlig framvoksende økonomier som bidro til veksten. Dette har medført at det økonomiske tyngdepunktet i verden er blitt forskjøvet. Kina, India og andre framvoksende økonomier blir stadig viktigere.

Til tross for dette er det store inntektsforskjeller mellom land. Justert for kjøpekraft var BNP per innbygger i 2019 5,7 ganger høyere for verden samlet og 15,1 ganger høyere for OECD-området, sammenlignet med de minst utviklede landene. I 2020 er BNP for de fattigste landene anslått å ha falt med 1,3 pst. i 2020 som følge av koronapandemien. De økonomiske tilbakeslagene i mange land har store konsekvenser for sysselsettingen, spesielt for arbeidstakere i uformell sektor og for sårbare grupper. Den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO har beregnet at tilsvarende 255 millioner jobber gikk tapt i 2020.

Regjeringen legger vekt på at jobbskaping er grunnleggende viktig for fattigdomsreduksjon. Innsatsen fokuserer på Afrika sør for Sahara. Gjennom norske kjernebidrag til Det afrikanske utviklingsfondet er Norge med på å støtte arbeidet for jobbskaping og yrkesferdighetsutvikling rettet spesielt mot ungdom. Bedriftsrettet yrkesopp-læring inngår som en sentral del av norsk støtte til jobbskaping, og støtten ble mer enn doblet i 2016–2018. Norge jobber også internasjonalt for samarbeid om handelsrettet bistand. Med et bidrag hittil på 300 mill. kroner er Norge blant de største giverne til det integrerte rammeverket for handelsrelatert faglig bistand til de minst utviklede landene. I 45 av de minst utviklede landene er hindringene for handel og tiltak for økt eksport kartlagt, slik at myndighetene kan føre en kunnskapsbasert handelspolitikk.

Norge ledet de internasjonale forhandlingene for ansvarlig næringsliv og fører an ved å fremme gjennomføringen av FNs prinsipper for ansvarlig næringsliv og menneskerettigheter (UNGP – United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights) og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper. Regjeringen fremmer anstendig arbeid i sine tiltak innen næringsutvikling og jobbskaping. Norge har også styrket innsatsen mot moderne slaveri. Det norske bistandsprogrammet for bekjempelse av moderne slaveri ble opprettet i 2020. I 2021 ble strategi for styrket utviklingspolitisk innsats for å bekjempe moderne slaveri (2021–2025) lansert.

Norfund er Norges viktigste verktøy for bærekraftig næringsutvikling og jobbskaping i utviklingsland. Gjennom å tilby egenkapital og lån bidrar Norfund til å etablere virksomhet som ellers ikke ville ha blitt igangsatt som følge av høy risiko.

Mål 9: Bygge robust infrastruktur, fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og bidra til innovasjon

I et bærekraftig og velfungerende samfunn er effektiv og god infrastruktur avgjørende. Eksempler er skoler og helseinstitusjoner, fysisk infrastruktur for transport og energi, og informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

I mange utviklingsland er dette en betydelig utfordring, spesielt utenfor byene. Globalt har det vært store framskritt samlet sett, særlig innen mobiltelefoni og mobiltjenester, og 93 pst. av verdens befolkning bor i områder med mobil bredbåndsdekning. Fremdeles er det bare om lag halvparten av verdens befolkning som bruker internett.

Pandemien har rammet industriell sektor hardt og har hatt en destabiliserende effekt på globale verdikjeder. Pandemien har også synliggjort det økende digitale skillet. Store deler av verden mangler tilgang til informasjon, til utdanning, til å jobbe digitalt fra hjemmekontor, eller til å flytte virksomheten over til det digitale rom. Satsningen på bruk av teknologi og tilrettelegging for digitalisering i utviklingspolitikken har gitt Norge en ledende rolle i arbeidet med å fremme globale digitale fellesgoder og åpen kildekode, åpne data og åpne AI-modeller som fundament for bærekraftig utvikling. Tilnærmingen med å fritt tilgjengelige havdata, skogdata, værdata, helseinformasjonssystemer og id-systemer mv. har gitt utviklingsland umiddelbar tilgang til tidligere svært kostbar digital-infrastruktur og ressurser.

Norge støtter forskning, innovasjon og digitalisering i utviklingsland. Gjennom programmet Visjon 2030 samarbeider næringsliv, forskning og sivilsamfunn om å fremme fattigdomsreduksjon i land som mottar norsk bistand. Norges innsats globalt skal være med å sørge for en mer inkluderende teknologisk utvikling. Meld. St. 11 (2019–2020): *Digital transformasjon og utviklingspolitikken* beskriver hindre for digitalisering i utviklingsland og angir regjeringens strategiske retning for digitalisering i utviklingspolitikken.

Mål 10: Redusere ulikhet i og mellom land

Vedvarende økonomisk vekst bidro før koronapandemien til at flere land har blitt rikere og at antallet fattige land er redusert. Den sterke økonomiske veksten i Asia siden 1980 har gitt det største bidraget til økonomisk utjevning mellom land. Forskjellene innad i land har imidlertid blitt større. Det internasjonale pengefondets (IMF) rapport «World Economic Outlook» fra oktober 2020 anslo at pandemien bidrar til å øke den gjennomsnittlige Gini-koeffisienten (målet for inntektsulikhet) for utviklingsland med mer enn 6 pst.

Pandemien bidrar også til å øke ulikheten mellom land. IMF viser til at den økonomiske opphellingen går raskest i de rike landene, noe som øker risikoen for at framskrittene mot utjevning for mange fattige land reverseres.

Den rikeste prosenten av verdens befolkning eier over 45 pst. av verdens formue og mottar 20 pst. av inntektene. Inntektsulikhetene har økt i to tredjedeler av alle land, inkludert de fleste av de mest utviklede landene, og i mange mellom- og lavinntektsland, som Kina og India.

Det internasjonale pengefondet (IMF) konkluderer med at økonomisk ulikhet kan være skadelig for nasjonal vekst, og også kan skape sosial uro, svekke tillit mellom mennesker og forverre økonomiske kriser.

Norge har gjennom mange år arbeidet mot ulovlig kapitalflyt og korrupsjon og for mer inkluderende handelssystemer. Nasjonale og globale prosesser må virke sammen om man skal lykkes i å oppnå redusert ulikhet mellom land og innad i land.

Verdensbanken har satt inkluderende vekst for de 40 pst. fattigste i verden som et overordnet mål. Norge og de andre nordiske landene har vært pådrivere for at Verdensbanken har styrket sitt utviklingssamarbeid for progressive skattesystemer, bekjempelse av ulovlig kapitalflyt og kamp mot korrupsjon.

Norge gir preferanse til de minst utviklede landene i utenrikshandelen. I tillegg arbeider Norge for bekjempelse av ulikhet gjennom deltakelse i ILO og støtte til de multilaterale utviklingsbankene, spesielt Verdensbankens fond for de fattigste landene IDA og Afrikafondet. Norge gir over 0,25 pst. av BNI i utviklingshjelp til de minst utviklede landene og er en av få givere som oppfyller FN-målet om minst 0,15–0,20 pst. av BNI til disse landene.

Norge støtter menneskerettighetsbaserte tilnærminger til ulikhet og støtter opp om internasjonale konvensjoner og gjennomføringsmekanismer som adresserer diskriminering av kvinner, urfolk, personer med nedsatt funksjonsevne, LHBTI-personer, religiøse minoriteter og marginaliserte grupper.

Mål 11: Gjøre byer og samfunn inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige

Over halvparten av verdens befolkning bor i byer og tettsteder, og andelen ventes å øke til 60 pst. i 2030 og 70 pst. i 2050. En stor andel av denne veksten vil komme i de største og nest største byene i Asia og Afrika sør for Sahara. Over én milliard mennesker bor i dag i slumområder.

Urbaniseringen har ført til nedbygging av areal, noe som fører til økende press på verdens naturressurser. Byene står også for 2/3 av verdens energibruk og mer enn 70 pst. av de globale klimagassutslippene. Om lag 500 millioner mennesker bor i kystområder som er utsatt for stigende havnivå og økende risiko for naturkatastrofer. Dette rammer ofte de fattigste delene av befolkningen hardest. Rask urbanisering bidrar til økt luftforurensning, utilstrekkelig infrastruktur og mangel på nødvendige tjenester.

Norge støtter arbeid for robuste og bærekraftige byer gjennom de multilaterale utviklingsbankene. Disse har bistått regjeringer og bymyndigheter i å regulere arealbruk, drive byplanlegging, gjennomføre skattelegging og boligbygging og satse på infrastruktur og samfunnsikkerhet. Behovene til kvinner, ungdom og utsatte grupper prioriteres. Gjennom utviklingsbankene og regionale og globale fond støtter Norge programmer som bidrar til å gjøre viktig infrastruktur i klimasårbare land mer robust, både ved nye installasjoner og gjenoppbygging eller rehabilitering. Norge bidrar også til å bekjempe luftforurensning i byer gjennom samarbeid med internasjonale partnere som WHO, Verdensbanken og Koalisjonen for ren luft og klima (CCAC). Gjennom FN og Verdensbanken har Norge bidratt til at risiko-

reduksjon og katastrofeberedskap ble integrert i byutvikling og planlegging for å bygge motstandsdyktige byer. Norge er medlem av UNESCOs verdensarvkomité for perioden 2017–2021 for å bidra til å sikre verdensarvens universelle verdier.

Mål 12: Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre

Det globale materielle fotavtrykket (bruk av ulike naturressurser) har økt med 66 pst. siden år 2000, mens jordens befolkning har økt med omtrent 20 pst. Fotavtrykket øker også raskere enn den økonomiske veksten. På globalt nivå genererer vi stadig mer avfall. FN beregner at vi kaster omtrent en tredjedel av all mat som er produsert for mennesker.

Høy levestandard i rike land avhenger av ressurser fra fattige land, og etter hvert som fattige land utvikles, øker også deres økologiske fotavtrykk.

Norge arbeider for en ambisiøs ny global avtale mot marin plastforsøpling og plastforurensing, og ønsker at et styrket produktrammeverk for plastprodukter skal være et sentralt element. Under regjeringens bistandsprogram mot marin forsøpling arbeides det også med en rekke aktører for å styrke avfallshåndtering i utviklingsland, og fremme mer bærekraftig bruk av plastprodukter. Under *Baselkonvensjonen* støtter Norge aktivt arbeidet med å høyne standarder for hva som er å anse som miljøforsvarlig håndtering av plastavfall.

Mål 13: Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem

Til tross for midlertidige reduksjoner av globale klimagassutslipp tidlig i pandemien, viser nå foreløpige beregninger at utslippene fortsatte å øke utover 2020. Verden er ikke i rute til å begrense den globale oppvarmingen til godt under to grader, og helst til 1,5 grader, med iverksatte og planlagte tiltak. Norsk støtte til klimatiltak i utviklingsland er sentral, også for å bekjempe fattigdom. Norsk klimafinansiering til utviklingsland skal innrettes slik at den bidrar til at utviklingslandene når målene sine under Parisavtalen.

Norge har lenge vært en betydelig bidragsyter til utslippsreduksjoner med fokus på fornybar energi og skog, og trapper nå opp støtten til klimatilpasning, forebygging av klimarelaterte katastrofer og sultbekjempelse i utviklingsland. Regjeringen lanserte i april 2021 en strategi som legger føringer for en forsterket norsk innsats for

at samfunn som er sårbare for klimaendringer kan tilpasse seg.

Det grønne klimafondet (GCF) er en hovedkanal for norsk multilateral klimafinansiering. Norge har forpliktet seg til å bidra med hele 3,2 mrd. kroner til Det grønne klimafondet i perioden 2020–2023. Norge bidrar også med betydelig finansiering gjennom utviklingsbankene, som gir en vesentlig og økende andel av sine midler til klimarelaterte tiltak. Dette bidrar til langsiktig og forutsigbar finansiering av både utslippsreduserende tiltak og klimatilpasning i utviklingsland. I tillegg støtter Norge viktige klimatiltak gjennom det bilaterale samarbeidet på landnivå. Klima- og skoginitiativet er Norges største internasjonale enkeltsatsning på klimafeltet.

I juli 2021 lanserte regjeringen et nytt klimainvesteringsfond som skal administreres av Norfund. Gjennom å yte risikoavlastende kapital til investeringer i fornybar energi i utviklingsland, skal fondet bidra til å redusere eller unngå klimagassutslipp fra kraftsektoren, særlig fra kullkraftverk.

Mål 14: Bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling

Verdens hav bidrar til menneskelig velferd gjennom ressurser som mat, mineraler og energi, produksjon av oksygen som transportåre og som grunnlag for rekreasjon og turisme. Mer enn 3 milliarder mennesker er avhengig av havet som mat og inntektskilde. Havet bidrar til å dempe den globale oppvarmingen gjennom opptak av varme og CO₂ og fungerer dessverre som endestasjon for forurensning og avfall fra en raskt voksende befolkning og økonomi.

Endringer i havet som følge av klimaendringer, havforsuring, overhøsting og tilførsel av forurensning som miljøgifter og plastavfall påvirker havmiljøet. Dette har konsekvenser for matsikkerhet, produktivitet, havnæringer og kystsamfunn.

Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi (Havpanelet) ble etablert av statsministeren i 2018 og består av 14 stats- og regjeringssjefer. Havpanelets konklusjoner ble lagt fram i desember 2020, og de involverte landene forpliktet seg til en planmessig, bærekraftig forvaltning av 100 pst. av sine hav- og kystområder innen 2025. Panelets arbeid viser at investeringer i bærekraftige havnæringer lønner seg, og kan gi betydelig større bidrag til energi, matforsyning, helse og klima enn i dag.

Kunnskapsprogrammet Hav for utvikling bidrar til en styrket, bærekraftig og inkluderende havøkonomi i samarbeidslandene. Dette gjøres gjennom utveksling av erfaring og kompetanse mellom offentlige institusjoner i samarbeidslandene og Norge, samt gjennom samarbeidsavtaler med multilaterale organisasjoner som FNs havrettskontor og UNESCOs havkommisjon.

Kunnskapsprogrammet Fisk for utvikling bidrar til en strategisk og helhetlig tilnærming til norsk fiskeribistand. Formålet er at fiskeri- og oppdrettssektoren bidrar til samfunnsøkonomisk utvikling i samarbeidslandene. Gjennom programmet gjøres norsk kompetanse og erfaringer innenfor fiskeri og akvakultur tilgjengelig for utviklingsland.

Norge har tatt en internasjonal lederrolle i arbeidet mot marin forsøpling og spredning av mikroplast. Etter et initiativ fra Norge, vedtok FNs tredje miljøforsamling i 2017 en nullvisjon for alle utslipp av plastavfall til havet på lang sikt. Mange land stiller seg positive til en ny global avtale, og Norge ønsker at FNs miljøforsamling skal vedta et forhandlingsmandat på sitt femte møte i februar 2022. Regjeringen har opprettet et bistandsprogram for å forhindre og redusere marin forsøpling. Dette er et viktig bidrag til nullvisjonen.

Mål 15: Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av arts- mangfold

Godene vi får fra naturen er vårt felles livsgrunnlag. Naturen gir mat, materialer, medisiner og rent vann, tar opp klimagasser, reduserer luftforurensning, gir opplevelser og rekreasjon og er grunnlag for næringsvirksomhet og sysselsetting. Naturen er truet, og utviklingen globalt går i økende grad i feil retning. Dette er gjennomgående funn i flere store globale kunnskapsrapporter.

Menneskelig aktivitet har endret naturen betydelig over hele kloden. Store deler av verdens våtmarksområder og skoger har gått tapt. Flere arter er truet av utryddelse nå enn på noe annet tidspunkt i menneskets historie. Det anslås at åtte millioner arter av planter og dyr lever på kloden i dag, og at én million av dem er truet av utryddelse. Globalt er endret bruk av arealer det som påvirker naturen mest, både på land og i ferskvann, tett fulgt av overhøsting, klimaendringer, forurensning og fremmede arter. Påvirkning fra klimaendringer øker mest og er ventet å bli den

største negative faktoren. Naturpanelets (IPBES) arbeidsgrupperapport om naturmangfold og pandemier fra 2020 viser at klimaendringene og tap av naturmangfold gir økt risiko for pandemier.

Et rent og sunt miljø er en forutsetning for å nå bærekraftsmålene om utvikling. Regjeringen har økt innsatsen for globale miljøtiltak, og arbeider for et ambisiøst globalt rammeverk for natur, som er planlagt vedtatt på neste partsmøte i konvensjonen for biologisk mangfold. Regjeringen har, sammen med mer enn 80 andre land, sluttet seg til Leaders Pledge for Nature for økte ambisjoner om bærekraftig bruk og vern av naturen og trådt inn i en koalisjon for høye ambisjoner for natur og mennesker, som arbeider for bevaring av 30 pst. av land og hav innen 2030.

Norsk bistand støtter utviklingslands gjennomføring av globale avtaler på miljøområdet, om avfallshåndtering og kompetansebygging. Viktige samarbeidsaktører er FNs miljøprogram (UNEP) og Den globale miljøfasiliteten (GEF). Klima- og skoginitiativet er Norges største enkelt-satsing internasjonalt for å bidra til at verden når bærekraftsmål 15.

Kunnskapen og forståelsen av hvordan miljøeffekter ett sted henger sammen med adferd et helt annet sted, har modnet betydelig de siste årene. Det er viktig å få fram analyser om hvordan aktivitet i Norge henger sammen med arealbruk og miljøeffekter i andre land. Regjeringen vil derfor bidra til kunnskap om konsekvensene av norsk politikk, adferd og verdiskaping i inn- og utland.

Mål 16: Fremme fredelige og inkluderende samfunn for bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer

Internasjonalt samarbeid har bidratt til fred, styrkede rettsstatsprinsipper, ratifisering av flere menneskerettighetskonvensjoner, økt individuell frihet og, i et langtidsperspektiv, mer demokrati. Internasjonalt samarbeid og samhandel basert på felles regelverk har brakt velstand, helse og utdanning til en raskt økende befolkning. Samtidig er fravær av rettsstat, rettssikkerhet og respekt for menneskerettigheter bakenforliggende årsaker til en rekke konflikter, diskriminering og vold. I senere år har vi sett en framvekst av mer autoritære regimer i mange land, og tilbakeslag for liberale, demokratiske spilleregler. Det er derfor langt fram før dette målet er nådd.

Maktbaserte relasjoner mellom land og mindre tro på samarbeid kan innebære at verden er på vei over i et mer utfordrende spor. Pandemien

har gitt ledere i mange land en mulighet til å sentralisere makten gjennom særskilte fullmaktslover. I mange land har presset mot demokrati, menneskerettighetsforsvarere, opposisjon og kritiske stemmer økt som følge av krisen.

I 2020 ble det ifølge FN registrert 331 drap på menneskerettighetsforsvarere, som var en 18 pst. økning fra året før. 62 journalister ble drept, mot 57 året før.

Norge har en rettighetstilnærming i nasjonal og internasjonal oppfølging av bærekraftsmålene. Menneskerettigheter og likestilling er tverrgående hensyn i utviklingssamarbeidet. Norge er en pådriver i arbeidet for å verne om de internasjonale menneskerettighetssystemene

Skatteunndragelser, korrupsjon og ulovlig kapitalflyt er globale problemer av stort omfang og med alvorlige konsekvenser for økonomisk og sosial utvikling, demokrati, styresett og menneskerettigheter, klima, miljø, sikkerhet og fred.

Norge er også en pådriver i arbeidet med å styrke internasjonale normer, standarder og operative tiltak for å forebygge og bekjempe korrupsjon, bestikkelser, skatteunndragelser, hvitvasking og ulovlig kapitalflyt. Norge har i første rekke bidratt til å få satt storskalakorrupsjon og ulovlig kapitalflyt på den internasjonale dagsordenen. Arbeidet foregår i første rekke i FN, OECD, Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes, Financial Action Task Force (FATF) og utviklingsbankene, men også i Europarådet og OSSE.

Norge var med på å ta initiativ til etablering av et FN-panel om økonomisk ansvarlighet, åpenhet og integritet (FACTI-panelet) i 2020. Panelet la fram sin endelige rapport i februar 2021 med 14 konkrete anbefalinger. Dette gir et godt grunnlag for diskusjon og oppfølging framover.

Faglig samarbeid om skatt for utvikling, anti-korrupsjon og styresett, statistikk, likestilling og naturressursforvaltning utgjør viktige byggesteiner i langsiktig utviklingsinnsats. Antikorrupsjon er et tverrgående hensyn, og det er nulltoleranse for økonomiske misligheter i utviklingssamarbeidet.

Norge er en partner i konfliktforebygging, konfliktløsning og fredsbygging. I alle dialog- og fredsprosesser der Norge har en formell rolle, fremmes kvinners og sivilsamfunns deltakelse i tråd med Handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet. Norge støtter arbeidet mot seksualisert og kjønnsbasert vold, uavhengig av kjønn, og beskyttelse av barn født i krig og de som er særlig utsatt pga. diskriminering.

Mål 17: Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling

Mange lands økonomiske situasjon har blitt betydelig forverret under koronapandemien. Arbeidsledighet og fattigdom øker, mens skatteinntekter, utenlandsinvesteringer, eksportinntekter og private overføringer fra migrantarbeidere reduseres. Noen land er nå i en gjeldskrise. Når andre inntektsstrømmer minsker, blir bistanden relativt sett viktigere. Dette gjelder spesielt for de minst utviklede landene og for de mest sårbare gruppene.

Tall fra OECD viser at den globale bistanden har økt over tid. I 2020 var den på et rekordhøyt nivå og utgjorde USD 161 mrd., en økning på 3,5 pst. fra året før. Det er imidlertid bekymring for at bistandsnivået skal avta i 2021, når mange land ventes å stramme inn den offentlige pengebruken.

Målet fastsatt i FN er at 0,7 pst. av bruttonasjonalinntekten (BNI) skal gå til offisielt utviklingssamarbeid. I 2020 var det seks OECD-land som nådde dette målet: Sverige, Norge, Luxembourg, Danmark, Tyskland og Storbritannia.

I kriseåret 2020 var Norges bistand på sitt høyeste noensinne. Samlet sett ga vi 39,5 mrd. kroner, som er en økning på 1,7 mrd. kroner fra 2019. Det utgjorde 1,11 pst. av BNI.

I dagens krisesituasjon øker finansieringsgapet for å nå bærekraftsmålene. Vi når ikke disse uten å mobilisere ressurser også utenfor bistanden. Det er derfor et mål for regjeringen at bistanden skal ha en katalytisk effekt ved å utløse andre former for kapital, og bidra til lokale økonomiske ringvirkninger av private investeringer.

Et velfungerende marked og et rettferdig multilateralt handelssystem er grunnleggende for å skape arbeidsplasser, økonomisk vekst og fattigdomsreduksjon.

Covid-19 har endret premisene for internasjonalt samarbeid. Redusert reisevirksomhet har gått ut over dialog, samarbeid, kunnskapsdeling og erfaringsutveksling, men digitale virkemidler har delvis kompensert for dette. I økende grad arrangeres møter og konferanser på digitale plattformer på en måte som muliggjør bred deltakelse, økt hyppighet og lave reisekostnader. Dette gjelder ikke bare nordiske konsultasjoner, samarbeid i OECD, Europarådet, OSSE og med EU, men også i FN og utviklingsbankene. Økt bruk av digitale plattformer vil trolig fortsette også etter pandemien.

Norge investerer store summer i utviklingsforskning, både gjennom norske forskningsmiljøer, forskningsinstitutter i sør og i samarbeid med internasjonale partnere. Kunnskap må ligge til grunn for handling, og kunnskap må nå fram til beslutningstakere på alle nivå. Det vil være viktig å bidra til å gjøre vitenskap, teknologi og innovasjon tilgjengelig for flest mulig, slik at digitale forskjeller ikke hindrer lands medvirkning i internasjonale partnerskap. Partnerskap er det som mål 17 dypest sett handler om.

EØS-midlene utgjør et viktig bidrag til å nå bærekraftsmålene

Fram til 2024 utgjør EØS-midlene for finansieringsperioden 2014–2021 2,8 mrd. euro til 14 av EUs mindre velstående medlemsland. Hensikten med midlene er å støtte sosial utvikling og bilateralt samarbeid mellom Norge og de ulike mottakerlandene. Inkludert i dette er målet om å bidra til et grønt, konkurransedyktig og inkluderende Europa. Det er godt samsvar mellom EØS-midlene og bærekraftsmålene, særlig bærekraftsmål 8 – fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle, i tillegg til bærekraftsmål 10 – redusert ulikhet i og mellom land, og bærekraftsmål 17 – styrke mekanismene for implementering og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling.

Et grønt Europa

EØS-midlene fremmer god miljøforvaltning, tilpasning av klimaendringer og økt bruk av fornybar energi. Effektiv og bærekraftig bruk av naturressurser, energisikkerhet, redusert sårbar-

het for klimaendringer og en overgang til lavkarbonøkonomi er viktig for økonomisk og sosial utvikling i Europa. Om lag 411 mill. euro (18 pst.) er øremerket «Et grønt Europa».

Et konkurransedyktig Europa

EØS-midlene bidrar til vekst ved å støtte utviklingen av kunnskapsbaserte økonomier og konkurransedyktige arbeidsmarkeder. Tiltakene skal investere i utdanning, forskning, innovasjon, sysselsetting, og støtte mottakerlandenes komparative fortrinn innenfor kompetanse, kvalitet og likestilling. Gjennom å bekjempe ungdomsledighet og tilrettelegge for kvinners deltakelse og sosial dialog, er EØS-midlene med på å skape et sosialt og inkluderende arbeidsliv for alle. EØS-midlene er av betydelig merverdi på dette området gjennom arbeidet for innovative tilnæringer og muligheten for pilotprosjekter. Om lag 810 mill. euro (36 pst.) av EØS-midlene er øremerket et konkurransedyktig Europa.

Et inkluderende Europa

EØS-midlene fremmer velfungerende samfunn ved å støtte sosial inkludering og myndiggjøring av sårbare grupper, lik tilgang til utdanning, arbeid og helsetjenester, samt utvikling av kompetente og ansvarlige offentlige institusjoner. Innsatsen brukes på langsiktig forebygging, endring av samfunnsstrukturer, og muligheter for pilotprosjekter. Målet er å bidra til bærekraftig, inkluderende vekst og velstand, samt å styrke balansen mellom vekst og sosial utvikling. Mer enn 1 mrd. euro (46 pst.) av programmidlene er øremerket dette formålet.

11 Rapport om norsk utviklingssamarbeid 2020

Nedenfor rapporteres det på samlet volum og fordeling av bistanden i 2020 basert på innrapportering til OECD av offisiell utviklingshjelp (ODA) iht. kodeverket til OECDs utviklingskomité (DAC). Dette inkluderer bistand som forvaltes av Utenriksdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Kunnskapsdepartementet, Finansdepar-

tementet og Riksrevisjonen. Det vises også til vedlegg 1–6 for mer detaljerte oversikter. For 2020 er det rapportert 39,5 mrd. kroner som Norges offisielle bistand i henhold til OECDs retningslinjer. Dette tilsvarer 1,11 pst. av BNI, opp fra 1,02 pst. i 2019.

Tabell 11.1 Samlet ODA-godkjent bistand fordelt på bistandstype, 2017–2020 (i mrd. kroner og pst.)

Bistandstype	2017		2018		2019		2020	
Øremerket bistand ¹	23,8	70 %	24,2	70 %	26,9	71 %	27,5	70 %
Kjernestøtte til multilaterale organisasjoner ²	8,2	24 %	8,3	24 %	8,6	23 %	9,8	25 %
Administrasjon	2,1	6 %	2,1	6 %	2,3	6 %	2,2	6 %
Totalt	34,1	100 %	34,6	100 %	37,8	100 %	39,5	100 %

¹ Tilsvarer bilateral bistand, multi-bilateral bistand og triangulært samarbeid

² Tilsvarer multilateral bistand

Andelen øremerket bistand ligger stabilt med en svak reduksjon i 2020 til 70 pst. av bistanden. Beløpet har likevel økt i perioden. Beløpet som går til kjernestøtte til multilaterale organisasjoner

har også økt gjennom perioden, selv om andelen ble noe redusert fra 2018 til 2019, mens den økte i 2020. Andelen som går til administrasjon av bistanden har holdt seg stabilt på 6 pst.

Tabell 11.2 Samlet bistand fordelt på sektor, perioden 2017–2020 (i mill. kroner og pst.)¹

Sektor	2017		2018		2019		2020	
Multilateral kjernestøtte	8 204	24 %	8 261	24 %	8 626	23 %	9 768	25 %
Styresett, sivilt samfunn og konfliktførebygging	3 797	11 %	4 595	13 %	5 458	14 %	5 140	13 %
Helse og sosial sektor	2 784	8 %	2 617	8 %	2 936	8 %	4 466	11 %
Nødhjelp	4 544	13 %	4 290	12 %	4 652	12 %	4 443	11 %
Miljø og energi	3 816	11 %	4 115	12 %	4 753	13 %	4 031	10 %
Utdanning	3 028	9 %	2 947	9 %	2 951	8 %	3 083	8 %
Multisektor og annet	1 412	4 %	1 697	5 %	1 856	5 %	2 356	6 %
Økonomisk infrastruktur og tjenester	1 753	5 %	1 895	5 %	2 343	6 %	2 092	5 %
Produksjon og handel	1 084	3 %	1 078	3 %	1 310	3 %	1 348	3 %
Kostnader i Norge og uspesifisert ²	3 692	11 %	3 140	9 %	2 935	8 %	2 774	7 %
Totalt	34 113	100 %	34 635	100 %	37 820	100 %	39 502	100 %

¹ Multilateral kjernestøtte og nødhjelp er ikke fordelt på aktuelle sektorer i denne oversikten.

² Inkluderer administrasjon.

Sektorfordelingen viser at bistanden til nødhjelp er redusert fra 4,5 mrd. kroner i 2017 til 4,4 mrd. kroner i 2020. I tillegg kommer humanitær bistand som er kategorisert som bistand til andre sektorer, som bl.a. utdanning og helse. Bistand kategorisert som helse og sosial sektor har økt mest fra 2017, fra 8 pst. til 11 pst. av bistanden. Det er også kategorien som har økt mest i beløp. Støtten til utdanning¹² har ligget stabilt på

omtrent samme nivå. Bistanden til helse økte i 2020 på grunn av koronapandemien. Den kraftige nedgangen i kostnader i Norge fra 2016 til 2019 skyldes nedgangen i flyktingutgifter.

¹² I bistanden til utdanning inngår verken beregnet andel av multilateral kjernestøtte til utdanning eller andel av humanitær bistand til utdanning.

Tabell 11.3 Samlet øremerket bistand¹ fordelt på hovedregion, 2017–2020 (i mill. kroner og pst.)

Hovedregion	2017		2018		2019		2020	
Afrika	6 185	26 %	6 423	26 %	7 055	26 %	7 104	26 %
Midtøsten	3 633	15 %	3 190	13 %	3 508	13 %	3 038	11 %
Asia og Oseania	2 373	10 %	2 283	9 %	2 572	10 %	2 897	11 %
Latin-Amerika	1 414	6 %	1 558	6 %	1 732	6 %	1 142	4 %
Europa	533	2 %	595	2 %	691	3 %	656	2 %
Global uspesifisert	9 683	41 %	10 201	42 %	11 379	42 %	12 672	46 %
Totalt	23 822	100 %	24 250	100 %	26 936	100 %	27 509	100 %

¹ Inkluderer bilateral bistand, multi-bilateral bistand og triangulært samarbeid.

Tabellen viser hvordan den øremerkede bistanden fordeler seg på hovedregion. Øremerket bistand til Afrika fortsatte å øke, med 49 mill. kroner i 2020. Bistand som kodes som global uspesifisert utgjorde i 2020 46 pst. av den øremerkede bistanden. Mye av denne bistanden ender opp i fattige land i Afrika og Asia, for eksempel gjennom globale programmer. I tillegg til den øremerkede bistanden går mye norsk bistand som kjernestøtte

til de multilaterale organisasjonene. Hoveddelen av Verdensbankens og FN-organisasjonenes samlede midler går til lavinntektsland i Afrika og Asia. FN-organisasjonene fordeler midler iht. retningslinjer som Norge gjennom styrearbeidet har vært med på å vedta. Gjennom dialog og retningslinjer sikrer man at en stor andel av den tematiske støtten som kanaliseres gjennom multilaterale finansinstitusjoner går til de fattigste landene i Afrika.

Tabell 11.4 Landfordelt¹ bistand fordelt på inntektskategori, i perioden 2017–2020 (i mill. kroner)

Inntektskategori	2017	2018	2019	2020
Minst utviklede land	6 053	6 257	6 439	7 175
Andre lavinntektsland	211	104	85	67
Andre lavere middelinntektsland	3 214	3 240	3 711	3 507
Øvre middelinntektsland	2 679	2 474	2 662	2 061
Total landfordelt bistand	12 157	12 075	12 897	12 810
<i>Andel landfordelt bistand til minst utviklede land og andre lavinntektsland¹</i>	<i>52 %</i>	<i>53 %</i>	<i>51 %</i>	<i>57 %</i>

¹ Landfordelt bistand omfatter bistand gitt til enkeltland. Det inkluderer ikke bistand til landene kanalisert gjennom regionale og globale programmer/prosjekter eller bistand kodet som multilateral bistand (ikke-øremerkede bidrag til multilaterale bistandsaktører).

Den landfordelte bistanden til de minst utviklede landene økte med 11 pst. fra 2019 til 2020. Andel av bistanden til de minst utviklede landene og

andre lavinntektsland utgjør over halvparten av den landfordelte bistanden.

Tabell 11.5 De ti største mottakerland/områder av norsk øremerket bistand¹ i perioden 2017–2020 (i mill. kroner)

Land	2017	2018	2019	2020
Syria	1 070	1 003	1 194	948
Afghanistan	621	795	699	746
Etiopia	497	520	698	736
Sør-Sudan	604	616	604	638
Palestina	584	637	616	629
Somalia	547	543	564	614
Indonesia	279	198	419	554
Libanon	523	524	444	531
Colombia	517	411	671	523
Malawi	479	475	492	492

¹ Inkluderer bilateral bistand, multi-bilateral bistand og triangulært samarbeid

Norges bidrag til Syria-krisen i 2020 er totalt beregnet til 1,8 mrd. kroner. Tallet inkluderer støtte til flyktninger og vertssamfunn i nabolandene Libanon og Jordan. Om lag 948 mill. kroner ble registrert som støtte til Syria, som da ble det største mottakerlandet av norsk bistand. Etter Syria fulgte i 2020 åtte norske partnerland som har ligget stabilt høyt over tid.

Tabell 11.6 Bistand til enkeltland 2020¹. Inkluderer landfordelt bistand under kapitler og poster omfattet av geografisk konsentrasjon.

Land	mill. kroner
Etiopia	625,8
Afghanistan	545,2
Indonesia	521,0
Palestina	498,8
Malawi	407,8
Somalia	400,9
Mosambik	392,4
Sør-Sudan	378,6
Tanzania	364,5
Colombia	342,9
Nepal	235,2
Uganda	227,9
Ukraina	179,7
Sudan	162,6
Libanon	155,2
Myanmar	152,8
Brasil	147,1
Niger	135,0
Mali	131,3
Jordan	123,0
Liberia	119,0
Dem. Rep. Kongo	114,5
Peru	79,7
Irak	77,0
Nigeria	76,8
India	76,5
Kina	74,2

Land	mill. kroner
Madagaskar	73,1
Haiti	61,5
Kenya	56,6
Kosovo	49,3
Syria	48,8
Georgia	48,5
Bangladesh	47,3
Bosnia-Herzegovina	43,9
Angola	37,6
Serbia	34,9
Pakistan	32,6
Egypt	32,1
Makedonia	28,1
Guyana	27,6
Tyrkia	27,0
Sør-Afrika	19,5
Sri Lanka	19,2
Tadsjikistan	19,0
Ghana	17,7
Vietnam	16,5
Guatemala	15,2
Albania	13,2
Marokko	12,6
Moldova	12,5
Filippinene	12,3
Rwanda	11,8
Montenegro	9,6
Zimbabwe	8,5
Benin	6,7
Hviterussland	5,4
Iran	5,2
Aserbajdsjan	5,1
Armenia	5,1
Zambia	5,1
Burundi	5,0

Land	mill. kroner	Land	mill. kroner
Libya	5,0	Algerie	1,7
Øst-Timor	4,7	Gabon	1,6
Cuba	4,2	Malaysia	1,5
Kirgisistan	3,1	Sierra Leone	1,5
Togo	2,8	Gambia	1,1
Republikken Kongo	2,6	Ecuador	1,1
Venezuela	2,6	Elfenbenskysten	1,0
Kambodsja	2,6	Senegal	0,9
Kamerun	2,3	Namibia	0,4
Thailand	2,1	Nicaragua	0,2
Djibouti	2,0	Kasakhstan	0,1
Eritrea	2,0	Totalt	7 668,2
Laos	1,8		

¹ Inkluderer tilbakebetalinger, men land som kun har tilbakebetalinger og ingen positive utbetalinger i 2020 er utelatt.

Det var tre unntak fra den geografiske konsentrasjonen: kap. 170 *Sivilt samfunn*, post 70 *Sivilt samfunn*, og kap. 150 *Humanitær bistand*, post 70 *Nødhjelp og humanitær bistand* og kap. 151 *Fred, sikkerhet og globalt samarbeid*, post 70 *Fred og forsoning*. Dersom en ser bort fra postene som er unntatt fra konsentrasjonsprinsippet, var det 86 mottakerland i 2020, en reduksjon fra 2019.

Det ble innledet freds- og forsoningsinnsats i Venezuela. I Armenia ble det innledet samarbeid

med Europarådet og EBRD. I Iran ble det gitt støtte til UNODCs landprogram og INSTEX. Algerie og Djibouti mottok støtte fra Justis- og beredskapsdepartementet til migrasjonsrelaterte innsatser. Togo mottok støtte til et likestillingsprosjekt gjennom Norges Røde Kors. Armenia, Kasakhstan og Namibia er for øvrig kommet inn på listen som følge av refundering av studielån utbetalt av Kunnskapsdepartementet.

Tabell 11.7 Multilaterale organisasjoner: De største mottakerne av norsk bistand 2017–2020 (i mrd. kroner)

	2017	2018	2019	2020
Verdensbankgruppen	3,1	3,1	4,1	4,6
UNDP – FNs utviklingsprogram + UN Multi-Partner Trust Fund Office ¹	2,0	2,2	2,6	2,5
Unicef – FNs barnefond	1,7	1,8	1,9	2,2
Gavi – Vaksinealliansen	1,5	1,4	1,5	1,5
Regionale utviklingsbanker	1,2	1,2	1,2	1,2
GCF – Det grønne klimafondet	0,5	0,4	0,4	1,0
WFP – Verdens matvareprogram	0,8	0,8	0,8	0,9
UNFPA – FNs befolkningsfond	0,6	0,8	0,9	0,8
GFATM – Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria	0,6	0,7	0,7	0,8
WHO – Verdens helseorganisasjon	0,3	0,4	0,4	0,7
10 største, totalt	12,4	12,7	14,5	16,3
Andre FN-organisasjoner	4,1	4,5	5,1	5,3
Andre multilaterale organisasjoner	1,9	2,0	2,1	1,9
Totalt	18,4	19,3	21,6	23,5

¹ Norsk bistand gjennom UNDP og MPTF-O er slått sammen i denne tabellen, ettersom fordelingen mellom avtaler hvor disse er avtalepartner og iverksetter overlapper i bistandsstatistikken. I tilsvarende vedlegg til tidligere års budsjettproposisjoner har totalvolumet for bistand gjennom UNDP også inkludert overføringer hvor UNDP ikke er iverksetter.

Tabell 11.8 Norske frivillige organisasjoner: De seks største mottakerne av norsk bistand 2017–2020 (i mill. kroner)

	2017	2018	2019	2020
Flyktninghjelpen	1 011	1 009	1 084	1 135
Norges Røde Kors	986	884	1 013	1 041
Kirkens Nødhjelp	587	545	543	667
Norsk Folkehjelp	460	435	423	458
Redd Barna Norge	419	359	359	389
Regnskogfondet	115	129	183	223
Andre	1 626	1 749	1 930	2 058
Totalt	5 204	5 110	5 535	5 971

Flyktninghjelpen og Norges Røde Kors er de to organisasjonene som mottar mest midler. De fem største organisasjonene mottok om lag 62 pst. av støtten til norske frivillige organisasjoner i 2020. I 2020 ble det inngått syv strategiske partnerskap med de norske humanitære organisasjonene Cari-

tas Norge, Flyktninghjelpen, inkludert NORCAP, Kirkens Nødhjelp, Norges Røde Kors, Norsk Folkehjelp og Redd Barna. Disse var sentrale partnere i gjennomføringen av regjeringens humanitære politikk, og bidro til effektiv, operasjonell respons i tråd med de humanitære prinsippene.

Norsk sivilt samfunns bistandsinnsats ble støttet fra flere ulike kapitler og poster i henhold til formål, hvorav kap. 150 *Humanitær bistand*, post 70 *Nødhjelp og humanitær bistand* og kap. 170 *Sivilt samfunn*, post 70 *Sivilt samfunn* står for de største andelene.

En mer detaljert oversikt på kapittel og post framgår av vedlegg 2, Bistand gjennom norske frivillige organisasjoner og stiftelser.

Tabell 11.9 Bistand fordelt på type avtalepartner (ekskludert administrasjonskostnader), 2017–2020 (i mill. kroner).

	2017		2018		2019		2020	
Offentlige aktører	5 754	18 %	5 219	16 %	5 106	14 %	4 367	12 %
<i>Offentlige aktører i utviklingsland</i>	1 352	4 %	1 402	4 %	1 058	3 %	958	3 %
<i>Norske offentlige aktører</i>	4 033	13 %	3 475	11 %	3 579	10 %	3 183	9 %
<i>Offentlige aktører i andre giverland</i>	369	1 %	342	1 %	469	1 %	227	1 %
Frivillige organisasjoner/ stiftelser	7 345	23 %	7 486	23 %	8 488	24 %	8 991	24 %
<i>Norske</i>	5 204	16 %	5 110	16 %	5 535	16 %	5 971	16 %
<i>Internasjonale</i>	1 041	3 %	1 221	4 %	1 441	4 %	1 532	4 %
<i>Lokale</i>	607	2 %	643	2 %	734	2 %	704	2 %
<i>Andre donorland</i>	493	2 %	512	2 %	778	2 %	784	2 %
Privat sektor	406	1 %	392	1 %	154	0 %	318	1 %
<i>Norsk privat sektor</i>	55	0 %	81	0 %	94	0 %	272	1 %
<i>Privat sektor i andre giverland</i>	284	1 %	269	1 %	10	0 %	7	0 %
<i>Privat sektor i utviklingsland</i>	67	0 %	41	0 %	50	0 %	39	0 %
Multilaterale organisasjoner	18 391	57 %	19 277	59 %	21 643	61 %	23 460	63 %
Offentlig-privat samarbeid	76	0 %	90	0 %	100	0 %	97	0 %
Nettverk og uspesifisert	53	0 %	47	0 %	71	0 %	44	0 %
Totalt	32 026	100%	32 511	100%	35 562	100%	37 277	100%

Støtten gjennom sivilsamfunnsorganisasjoner har økt til 9 mrd. kroner og utgjør 24 pst. av bistanden. Støtten til de multilaterale organisasjonene har økt gjennom perioden og utgjorde i 2020 63 pst. mot 46 pst. i 2016. FN-statistikken skiller, i

tråd med rammeresolusjonen om FN's operasjonelle virksomhet, mellom ulike typer finansielle bidrag. Fleksible bidrag legger bedre til rette for å gjennomføre FN-reformene enn sterkt øremerkede bidrag. FN-statistikken for 2019 (sist tilgjengelig)

gelige) viser at norsk støtte til langsiktig utvikling og humanitært arbeid fordelt seg som følger: pliktige bidrag og medlemskontingenter 2 pst., frivillige kjernebidrag 44 pst., bidrag til felles fond i FN 18 pst., mykt øremerket støtte til enkeltorganisasjoner 10 pst. og sterkt øremerket støtte 26 pst. De relative andelene for frivillige kjernebidrag og støtte til fellesfond er økt sammenlignet med året

før. Støtten til offentlig sektor i samarbeidslandene (stat-til-stat-bistand) er betydelig redusert fra 2016 og utgjorde 3 pst. av total bistand (eksklusive administrasjonskostnader) i 2020. Andelen av bistandsbudsjettet som kanaliseres gjennom norske institusjoner har gått markant ned i løpet av perioden.

12 Sektorovergripende miljø- og klimapolitikk

Regjeringens klima- og miljøpolitikk bygger på at alle samfunnssektorer har et selvstendig ansvar for å legge miljøsinn til grunn for aktivitetene sine, og for å medvirke til at de nasjonale klima- og miljømålene kan nås. For en omtale av regjeringens samlede klima- og miljørelevante saker, se Klima- og miljødepartementets fagproposisjon.

Klimatilpasning og forebygging av klimarelaterte katastrofer

Klimaendringene er en av de største truslene mot menneskeheten, og har ødeleggende konsekvenser for mennesker, miljø og økonomisk utvikling. Utviklingslandene og de mest sårbare landene rammes særlig hardt. De fleste landene i Afrika sør for Sahara er lavinntektsland, eller blant verdens minst utviklede land, og har lite ressurser til å møte klimaendringene. Disse landene ligger svært høyt på den globale indeksen for sult, samtidig som en stor del av befolkningen livnærer seg fra landbruket. Hyppigere tørke- og flomkatastrofer fører til sviktende avlinger og ødelagt infrastruktur. Klimaendringene kan bidra til å undergrave det som hittil er oppnådd for å bekjempe fattigdom og for å nå bærekraftsmålene.

Regjeringen la derfor i april 2021 fram en strategi, *Klima, sult og sårbarhet*, som legger føringer for en forsterket norsk innsats for at samfunn som er sårbare for klimaendringer kan tilpasse seg. Innsatsen på området skal trappes opp i årene framover. Samtidig vil arbeidet med reduksjon av klimagassutslipp fortsette. Slik vil regjeringen styrke det norske bidraget til gjennomføringen av Parisavtalen, arbeidet for å nå bærekraftsmålene og gjennomføringen av det globale Sendai-rammeverket for katastroforebygging. I 2022 vil arbeidet med klimatilpasning og forebygging av klimarelaterte katastrofer intensiveres i tråd med den nye strategien.

Den norske støtten i 2020 ble gitt på nasjonalt, regionalt og globalt nivå. Det grønne klimafondet (GCF) under FNs klimakonvensjon mottok 1 mrd. kroner i 2020 og er med det den største mottakeren av norsk klimafinansiering. Halvparten av fondets investeringer går til utslippsreduksjoner, og

den andre halvparten skal gå til klimatilpasning. Det ble også gitt betydelig klimabistand gjennom kjernebidrag og øremerkede tilskudd til de multilaterale utviklingsbankene.

Miljø

Friske økosystemer er en forutsetning for å nå bærekraftsmålene. Ett nytt globalt rammeverk for naturmangfold med mål for perioden 2021–2030 planlegges vedtatt under Konvensjonen om biodiversitet på COP15. Regjeringen har økt innsatsen for globale miljøtiltak og vil støtte tiltak i utviklingsland for gjennomføring av det nye globale rammeverket i tillegg til andre globale avtaler på miljøområdet, avfallshåndtering og kompetansebygging. Noen hovedkanaler for dette er Den globale miljøfasiliteten (GEF) og FNs miljøprogram (UNEP). Norge bidrar også til å fremme sammenhengene mellom miljø og helse gjennom samarbeid med bl.a. Verdens helseorganisasjon (WHO).

Hav

Klima, miljø, mat fra havet, jobbskaping og utviklingen av bærekraftige havnæringer står sentralt i regjeringens havpolitikk. Regjeringen har styrket det internasjonale samarbeidet om havpolitiske spørsmål og bidratt til å skape økt internasjonal forståelse for sammenhengen mellom havets økonomiske betydning og havets miljøtilstand.

Høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi (Havpanelet), som ble initiert og ledes av statsminister Solberg, lanserte sin hovedkonklusjon i desember 2020. Målet er at alle hav- og kyststater skal etablere helhetlige forvaltningsplaner innen 2030. Havpanelets arbeid viser at det haster med å utvikle god havforvaltning globalt for å oppnå de miljømessige, økonomiske og sosiale målene i 2030-agendaen om bærekraftig utvikling. FNs havforskningstiår (2021–2030) skal bli et globalt løft for å heve kunnskapen om havene. Norge er nå en av de største bidragsyterne til havforskningstiåret. Tiåret skal stimulere og koordinere forskningsinnsatsen nasjonalt og globalt, slik at bærekraftsmålene nås. Statsminister Solberg er

utnevnt som høy beskytter for Havtiårsalliansen. Som høy beskytter skal statsministeren skape oppmerksomhet om havforskningstiåret og mobilisere ressurser slik at det ambisiøse programmet lykkes.

Marin forsøpling

Norge bidrar aktivt til den globale innsatsen mot marin forsøpling. Plastforurensning i havet er høyt på den internasjonale dagsorden. Regjeringen arbeider for å få på plass en global avtale for å bekjempe marin forsøpling. Videre har regjeringen opprettet et bistandsprogram som skal bidra til å forhindre og redusere marin forsøpling i utviklingsland. I 2020 ble om lag 238 mill. kroner utbetalt til 32 prosjekter. De som har fått støtte er bl.a. multilaterale organisasjoner som FN og Verdensbanken, ikke-statlige organisasjoner og forskningsinstitutter. De fleste av disse samarbeider med myndigheter, privat næringsliv, sivilsamfunnsorganisasjoner og/eller lokalbefolkningen. I perioden 2019–2024 har regjeringen satt av 1,6 mrd. kroner til programmet.

Fornybar energi

For å bidra til fattigdomsbekjempelse, utvikling og oppnåelse av bærekraftsmålene er tilgang til moderne energikilder avgjørende. Samtidig må utslipp av klimagasser reduseres kraftig for å nå målene i Parisavtalen. Dette krever en omstilling fra fossil til fornybar energibruk og -produksjon.

Tilgang til energi er en sentral forutsetning for økonomisk og sosial utvikling. Stabil forsyning av elektrisitet er viktig for næringsutvikling og jobbskaping, men energisektoren er også den største kilden til utslipp av karbondioksid. Det er derfor avgjørende at eksisterende energiproduksjon går fra fossil energi til energiproduksjon basert på fornybare kilder som vannkraft, sol og vind, og at innsatsen for energieffektivisering styrkes.

Norge har jobbet for at arbeidet for bærekraftsmål 7 om universell tilgang til energi bidrar til reduserte klimautslipp, gjennom å sikre at tilgangen i størst mulig grad skjer fornybart. Norge har samarbeidet med mottakerlandene om å bidra til energieffektivisering, bl.a. gjennom tilgang til moderne kokeovner. Dette øker energitilgang og reduserer klimagassutslipp¹³.

Antall personer uten tilgang til elektrisitet har siden år 2000 blitt redusert fra 1,7 milliarder til

759 millioner i 2019. Vellykkete programmer i flere land har ført til at flere mennesker får tilgang til elektrisitet, men innsatsen må økes for å sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris. Fortsatt mangler omtrent 2,6 milliarder mennesker tilgang til gode kokeløsninger, med omfattende utviklingsmessige og helsemessige konsekvenser. Regjeringen vil fortsette innsatsen for å skaffe tilgang til trygge og gode kokeløsninger.

Fornybar energi vil trolig på sikt utkonkurrere alle andre energibærere, men det er behov for initiativ for å engasjere privat sektor for å satse på fornybar energiinvesteringer i utviklingsland. I tråd med Granavolden-plattformen har regjeringen gjennomført en internasjonal satsing for å promotere energieffektivisering og utbygging av fornybar energi i utviklingsland, samt bidratt til utfasing av kull. De viktigste nye leveransene i den internasjonale satsingen er etableringen av en garantiordning for fornybar energi i utviklingsland og etableringen av et klimainvesteringsfond for å erstatte kullkraft. Både garantiordningen og klimainvesteringsfondet bidrar til å utløse investeringer i fornybar energi som ellers ikke ville blitt gjennomført. Dette gjøres gjennom bl.a. å bidra med risikoavlastende kapital og ved å benytte ulike finansielle virkemidler egnet for å nå målet. Garantiordningen for fornybar energi og klimainvesteringsfondet er beskrevet under. Øvrige norske bidrag til fornybar energi i utviklingsland er nærmere beskrevet i *kap.162 Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi*, post 72 *Fornybar energi*.

Garantiordning for fornybar energi i utviklingsland

Fornybarnæringen har gjennom mange år etterlyst bedre garantiordninger for at fornybarutbyggingen skal skyte fart. Garantier avlaster risikoen investorer står overfor og bidrar dermed til at nødvendig finansiering til fornybarprosjekter kommer på plass. Analyser fra OECD viser at garantier mobiliserer privat kapital på en svært effektiv måte. Garantier sto for 39 pst. av all mobilisert kapital til utviklingsformål i perioden 2012–2018.

Regjeringen har arbeidet med å få på plass en garantisatsing for private aktørers investeringer i fornybar energi i utviklingsland. Satsingen skal bidra til å tette gap i det internasjonale garantimarkedet og senke terskelen for private investeringer i land der risikoen er høy. Ordningen er på 1,5 mrd. kroner over fem år og består av to deler. Den ene delen består av et garantisamarbeid med

¹³ Kilde: FNs klimapanel (IPCC) 2018, Agriculture, Forestry and Other Land Use (AFOLU), kapittel 11.

to internasjonale garantiinstitusjoner. Den andre delen er en søknadsbasert subsidieordning til garantipremier som forvaltes av Norad.

Den søknadsbaserte ordningen for subsidier, hvor kvalifiserte fornybarprosjekter kan få dekket inntil 50 pst. av garanti- og risikopremier, er opprettet og aktiv. Ordningen med garantisamarbeid er nå i slutfasen av forhandlinger med det multilaterale investeringsgarantiselskapet MIGA og African Trade Insurance Agency (ATI) for å levere slike garantier. Disse vil rette seg særlig mot små og mellomstore prosjekter som ellers ikke ville fått tilsvarende garantidekning. Slik legger den norske støtten til rette for økt tilgang til elektrisitet basert på fornybar energi.

Klimainvesteringsfond for fornybar energi i utviklingsland

Regjeringen foreslår å sette av 10 mrd. kroner over fem år til et nytt klimainvesteringsfond som skal investere i fornybar energi i utviklingsland og slik bidra til å redusere eller unngå klimagassutslipp fra kraftsektoren, særlig fra kullkraftverk. Større investeringer i fornybar energi i disse landene vil kunne erstatte fossil kraftproduksjon eller unngå innfasing av ny fossil kraftproduksjon, og dermed redusere klimagassutslipp. Finansieringen vil komme fra statsbudsjettet og Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland, Norfund. Norfund får ansvaret for å forvalte fondet. Det er opprettet to nye poster for dette formålet, kap. 162, post 76 *Norfund klimainvesteringsfond – risikokapital*, og kap. 162, post 96 *Norfund klimainvesteringsfond – kapitalinnskudd*. Over tid vil fondet kunne bidra med betydelige midler både gjennom egne investeringer og ved at fondets kapital bidrar til å utløse lån og egenkapital fra andre investorer.

Vann og sanitær

Mangel på tilgang til trygt drikkevann og gode sanitærløsninger truer oppnåelsen av bærekraftsmålene og fattigdomsbekjempelse. Tre av ti mennesker i verden mangler tilgang på rent vann. Nesten halvparten av verdens befolkning mangler tilgang til fungerende sanitæranlegg, og over 80 pst. av verdens sanitære avløpsvann renses ikke før det slippes ut i vassdrag og hav. Tilgang til rent vann og gode sanitærforhold er avgjørende for god folkehelse. Mangel på dette bidrar også til å holde barn, særlig jenter, borte fra skolen. Klimaendringene forsterker problemene med manglende tilgang til vann og sanitær.

Norge brukte i 2020 omtrent 100 mill. kroner til vann- og sanitærtiltak i utviklingsland. Et program for undersøkelse av dypt grunnvann i Somalia ble støttet.

Kirkens Nødhjelp er den viktigste samarbeidspartneren for regjeringen innen vann, sanitær og hygiene (WASH). Organisasjonen bidro til at 1,4 millioner mennesker fikk tilgang til vann- og sanitærtjenester i 2020. Norge har også vært en viktig bidragsyter til FNs økonomiske kommisjon for Europa (UNECE) sine prosjekter for å fremme grenseoverskridende vannsamarbeid i Øst-Europa, Sentral-Asia og Kaukasus-området.

I forbindelse med UNECE/WHO's protokoll om vann og helse har Norge gjennom flere år støttet prosjekter i Øst-Europa. Norge bidro særskilt med kapasitetsbygging til å overvåke drikkevann, vannbårne sykdommer og utbrudd, i samarbeid med Hviterussland.

Matsikkerhet

Klimaendringer og landbruk påvirker hverandre. Endringer i gjennomsnittlig temperatur, nedbørsnivå, ekstremvær, havnivå, konsentrasjon av ozon og CO₂ i atmosfæren er blant de mange elementene som påvirker landbruket. 95 pst. av landbruksarealet i Afrika sør for Sahara er avhengig av naturlig nedbør og dermed svært sårbart for svingninger i vær og endringer i klima.

Regjeringens nye strategi, *Klima, sult og sårbarhet*, ser på behovet for klimatilpasning og også relatert til matsikkerhet av grunnene nevnt over. Klimatilpasning i landbruket vil bidra til økt robusthet og styrke kapasiteten for lokale samfunn til å stå imot klimarelaterte kriser.

Strategien støtter opp om regjeringens handlingsplan, *Mat, mennesker og miljø*, for bærekraftige matsystemer i norsk utenriks- og utviklingspolitikk som ble lansert i 2019. Planen fremmer helhetlig arbeid med flere bærekraftsmål samtidig. Norge satser med dette mer på matsikkerhet og koblingene mellom mat og andre utviklingspolitiske satsinger. En midtveisgjennomgang av planen ble gjennomført i 2021.

EØS-finansieringsordningene

Mange europeiske klima- og miljøutfordringer er grenseoverskridende og krever samarbeid på tvers av landegrensene. EØS-finansieringsordningene støtter tiltak som fremmer klima, miljø og fornybar energi. Midlene bidrar til at landene skal kunne oppfylle sine nasjonale og internasjonale forpliktelser, inkludert EU-direktiver. EØS-

midlene styrker også de bilaterale forbindelsene mellom Norge og mottakerlandene. Innenfor miljø og klima er miljøforvaltningens etater, herunder Miljødirektoratet, samt en rekke forskningsaktører og institusjoner aktive i flere land. Samarbeidet mellom norske aktører og partnere i mottakerlandene er positivt for Norges nasjonale miljøarbeid, ettersom forvaltningen får ny kunnskap gjennom europeisk samarbeid.

EØS-midlene: Plan for videre arbeid

De neste årene er det forventet at mottakerlandene årlig skal produsere i underkant av 900 000 MWh med fornybar energi. CO₂-utslippet i landene forventes å bli redusert med om lag 1,4 mill. tonn og over 150 000 husstander eller samvirker forventes å få bedret energiforsyning. Om lag 1,2 millioner mennesker vil omfattes av ulike informasjonskampanjer for å ta i bruk fornybar energi.

EØS-midlene: Rapport 2020 på miljøforvaltning og biologisk mangfold og klimatilpasning og fornybar energi

Miljø, energi, klima og lav-karbonøkonomi er blant prioriterte hovedsektorer under EØS-midlene for 2014–2021. Støtten til pilaren «Et grønt Europa» omfatter i alt 15 programmer med en samlet tildeling på om lag 411 mill. euro i tolv land.

Behovet for økt energieffektivisering, mer bruk av fornybar energi og kutt i klimagassutslippene har bidratt til at karbonfangst og lagring (CCS) har blitt et satsingsområde innen EØS-midlene. I 2020 ble syv prosjekter for karbonfangst og lagring tildelt til sammen 100 mill. kroner i de polsk-norske forskningsprogrammene under EØS-midlene. Sintef, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU) og Universitetet i Stavanger er blant de norske forskningsinstitusjonene som skal samarbeide med Polen. Også i Tsjekkia og Romania vil det bli finansiert forskningssamarbeidsprosjekter innen CCS med norske partnere.

13 Kvinners rettigheter og likestilling i utenriks- og utviklingspolitikken

Likestilling er en sentral prioritet i norsk utenriks- og utviklingspolitikk. Ikke bare fordi det er riktig, men også fordi det skaper sterkere, mer demokratiske og mer velstående samfunn. Det er også avgjørende for at vi skal nå bærekraftsmålene, både her hjemme og internasjonalt. Globalt er det et bredt samarbeid mellom land som står ved internasjonale likestillingsforpliktelser. Kvinneorganisasjoner og menneskerettighetsforvarere er aktive for å fremme jenters og kvinners deltakelse på alle områder av samfunnet. De kjemper for kvinners rett til å ta beslutninger som angår egne liv, økonomisk uavhengighet og politisk deltakelse.

Samtidig fortsetter den globale situasjonen for likestillingsarbeidet å være utfordrende. Endringer i USAs politikk om igjen å støtte kvinners seksuelle og reproduktive helse og rettigheter er positivt, men andre lands økte motstand bidrar til et vanskelig samarbeidsklima og dårlige rammevilkår for arbeidet på dette området. Krig og konflikt hindrer framgang for kvinners rettigheter og hemmer økonomisk utvikling, noe som ofte rammer kvinner hardest.

Allerede eksisterende diskriminering og marginalisering av kvinner er forsterket av covid-19-pandemien. Kvinner tjener gjennomgående mindre enn menn. I lavinntektsland er kvinner oftere sysselsatt i uformell sektor uten sosiale sikkerhetsnett. Beregninger fra FNs utviklingsprogram (UNDP) og FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women) viser at fattighetsraten for kvinner ligger an til å øke med hele 9,1 prosentpoeng globalt som følge av pandemien. Den var tidligere forventet å bli redusert med 2,7 prosentpoeng i perioden fra 2019 til 2021. Tilgangen til moderne prevensjonsmidler, trygg og lovlig abort og seksualundervisning er også svekket.

I kjølvannet av nedstengningene knyttet til pandemien har FN dokumentert mer seksuell og kjønnsbasert vold og skadelige skikker som barneekteskap. Norge legger vekt på at responsen og oppbyggingen etter pandemien må ha et tydelig

kjønnsperspektiv bygget på menneskerettighetene og bærekraftsmålene. Kvinner må få anledning til delta på en likeverdig og meningsfull måte i beslutningsprosessene.

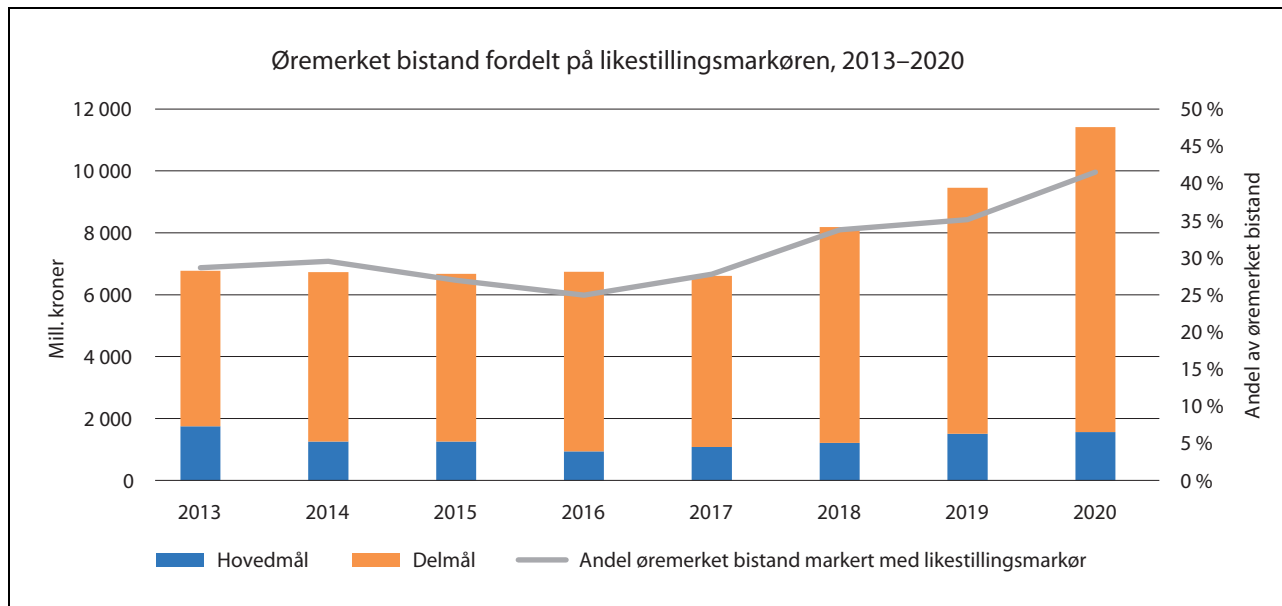
Norske hovedprioriteringer er kvalitetsutdanning for jenter, økonomisk og politisk deltakelse, bekjempelse av vold og fremme av seksuell og reproduktiv helse og rettigheter. Dette er i tråd med handlingsplanen for kvinners rettigheter og likestilling i utenrikspolitikken *Frihet, makt og muligheter* 2016–2020 (forlenget ut 2021). Videre legges følgende til grunn for innsatsen:

- Handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet (2019–2022).
- Strategi mot skadelige skikker (2019–2023).
- Strategi for norsk humanitær politikk.
- Strategi mot moderne slaveri.
- Strategi for inkludering av personer med nedsett funksjonsevne i utviklingssamarbeidet (under utarbeidelse).
- Relevante stortingsmeldinger.

Likestilling er et tverrgående hensyn i utviklingspolitikken og skal tas hensyn til i alt vi gjør. Kvinners rettigheter og deltakelse er også et prioritert område for Norge som valgt medlem i FNs sikkerhetsråd for 2021–2022.

Likestillingsarbeidet skal ivaretas i hele bredden av utenriks- og utviklingspolitikken. Statistikken viser at norsk bistand til likestillingsformål øker. Bruk av markøren kan variere fra land til land. OECDs statistikk viser at Norge ligger lavere enn andre land det er naturlig å sammenligne seg med. Derfor satte regjeringen i 2019 som mål at halvparten av all bilateral bistand skal ha likestilling som hoved- eller delmål.

Statistikken nedenfor illustrerer utviklingen for perioden 2014–2020 i bruken av likestillingsmarkøren til OECDs utviklingskomité (DAC). Riktig bruk av markøren forutsetter analyse av kjønnsdimensjonene i de ulike tiltakene, konkrete mål for å redusere ulikhet og indikatorer for å måle endring.

Figur 13.1 Likestillingsrelatert bistand, fordelt på hoved- og delmål (i mill. kroner)

Likestilling er også en prioritet i det europeiske samarbeidet. Flere EU-land har fremdeles store utfordringer med å oppnå likestilling. Det gjelder tilgang på arbeid for kvinner, lønnsforskjeller mellom kvinner og menn, mulighet for å kombinere arbeid og familieliv, og kvinners deltakelse i politiske og økonomiske beslutningsprosesser. Under EØS-midlene for 2014–2021 (jf. kap. 117 *EØS-finansieringsordningene*) er det to programområder som direkte fremmer likestilling; harmonisering av arbeidsliv og familie, og bekjempelse av vold i nære relasjoner og kjønnsbasert vold.

Flere andre programområder inkluderer også likestillingskomponenter, bl.a. innenfor justissektoren, næringsliv og innovasjon, forskning og utdanning, helse, lokalutvikling, menneskerettigheter, inkludering av rom-folk og migrasjon. Sivilsamfunnsfondene omfatter likestilling som et viktig område for støtte til frivillige organisasjoner. Også LHBTI-organisasjoner er en målgruppe for sivilsamfunnsfondene. Det er tildelt nærmere 35 mill. euro til likestillingsformål.

Nedenfor sammenfattes kort de fem hovedprioriteringene i handlingsplanen *Frihet, makt og muligheter*:

Jenters rett til utdanning

Regjeringens mål er å sikre inkluderende og rettferdig kvalitetsutdanning for alle jenter og gutter

Jenters utdanning er en hovedprioritet i utviklingspolitikken og en integrert del av norsk utdanningsinnsats. Utdanning for jenter gir bedre helse

for både mødre og barn, bidrar til likestilling mellom kjønnene og fremmer inkluderende økonomisk vekst.

Norske midler er med på å legge til rette for kvalitetsutdanning for jenter, både gjennom støtte til utdanningsprogrammer og ved at Norge aktivt arbeider for økt global aksept av jenters utdanning, selvbestemmelse og økonomiske frihet. Regjeringen er spesielt opptatt av å nå de som er dobbelt marginalisert, som jenter med nedsatt funksjonsevne, internt fordrevne jenter og jenter fra fattige familier.

Covid-19-pandemien vil kunne ha langsiktige konsekvenser for likestilling og tilgangen til utdanning. Sannsynligheten er stor for at jenter i økt grad er utsatt for barneekteskap, tidlige og uønskede graviditeter, arbeid i hjemmet og kjønnsbasert vold som følge av skolestenginger. FN har anslått at 12 millioner så langt har mistet tilgang til prevensjon, og at dette har bidratt til 1,4 millioner uønskede graviditeter. Det anslås også at antall barneekteskap i inneværende tiår kan øke med 10 millioner. Pandemien har ifølge FNs organisasjon for undervisning, vitenskap, kultur og kommunikasjon (UNESCO) ført til at 24 millioner barn og unge står i fare for å slutte på skolen for godt. Jenter i fattige land i alderen 11-18 år er spesielt utsatt.

Norge vil derfor styrke innsatsen for at unge jenter kommer tilbake på skolen, gjennom bl.a. økt satsing på sosiale sikkerhetsnett, herunder finansiering av skolemat.

Kvinneres politiske rettigheter og deltakelse

Regjeringens mål er at kvinner skal delta på lik linje med menn i det politiske liv

Framgang i arbeidet for å nå bærekraftsmål 5 om likestilling og andre internasjonale likestillingsforpliktelser, forutsetter at kvinner er representert på lik linje med menn der politiske beslutninger tas. Hvilke temaer som prioriteres, og hvordan kvinners og jenters situasjon beskrives og følges opp, påvirkes av hvem som sitter med makten og har politisk innflytelse. Covid-19-pandemien har tydelig vist hvor viktig dette er. På verdensbasis er 25,6 pst. av alle parlamentarikere kvinner per januar 2021. Statistikken viser også at det kun er 13 kvinnelige regjeringssjefer i verden.

Arbeidet for kvinners politiske deltakelse internasjonalt er sammensatt. Norge støtter målrettet innsats bl.a. gjennom UN Women, FNs utviklingsprogram (UNDP) og frivillige organisasjoner som sikrer kvinners plass i politikken og fremmer kvinners rettigheter og behov. I tillegg er det behov for å arbeide for likestilling, kvinners rettigheter og deltakelse i innsats som ikke har kvinners rettigheter som hovedmål. Et eksempel er norsk støtte til det landsomfattende styresettprogrammet i Nepal, som har målrettede tiltak for å bidra til likestilling på lokalt nivå.

Kvinneres økonomiske rettigheter og deltakelse

Regjeringens mål er at kvinner skal ha fulle økonomiske rettigheter og delta på lik linje med menn i arbeidslivet

Kvinneres økonomiske deltakelse har dokumentert effekt på et lands utvikling. Likevel finner vi i mange land lover og holdninger som diskriminerer kvinners tilgang til økonomiske ressurser og lønnsarbeid. Norge arbeider for økonomisk likestilling og mot diskriminering av kvinner i nærings- og arbeidsliv gjennom brede partnerskap på alle nivåer.

Norge gir støtte til kvinnelige entreprenører gjennom utviklingsbankene og FN. Kvinnelige entreprenørers finansieringsinitiativ, et partnerskap mellom myndigheter og utviklingsbanker, bidro til å utvikle nye finanstjenester- og produkter for kvinneledede bedrifter. Gjennom *Farm to Market Alliance*, et offentlig-privat samarbeid ledet av Verdens matvareprogram (WFP), bistår Norge småbrukeres overgang til mer markedsorientert produksjon. Alliansen har arbeidet særlig med å styrke kvinners rolle i landbruket. I Kenya har de siden 2017 bidratt til å sikre 30 000 kvinne-

lige bønders deltakelse i den formelle landbruksøkonomien.

Norads næringslivsordninger prioriterer støtte til prosjekter som bidrar til likestilling. Et eksempel er støtte til markedsføringsplattformen «Africa 118», som gjennom prosjektet «Digital Starter Pack» har rekruttert og gitt 3 000 små- og mellomstore bedrifter i *Ghana, Mosambik og Tanzania* opplæring i, og tilgang til, grunnleggende digitale markedsføringsverktøy. Nesten 40 pst. av bedriftene har kvinnelige eiere.

Norfunds arbeid med likestilling, kvinners økonomiske selvstendighet og tilgang til kapital er forankret i Norfunds politikk for likestilling for 2020–2022. Den legger opp til likestilling i egen organisasjon, så vel som i investeringene og i samarbeid med andre relevante instanser. Norfund bruker tilskuddsmidler målrettet, bl.a. ved å støtte lederopplæring av talentfulle kvinner i porteføljeselskaper, og gjennom kurs i vurdering av miljø-, sosiale- og styresettvirkninger av investeringene.

Gjennom EØS-midlene er det satt av 6 mill. euro til et bredt likestillingsprogram i Portugal for å fremme likelønn og motvirke stereotypier og kjønnsdelingen i utdanning, opplæring og arbeidsliv. Likestilling er et fokusområde for sivilsamfunnsfondet Active Citizens Fund, og kvinner er en av flere målgrupper for det regionale sysselsettingsprogrammet for unge.

Et liv fritt for vold og skadelige skikker

Regjeringens mål er å avskaffe vold og skadelige skikker rettet mot jenter og kvinner

Innsatsen mot vold og skadelige skikker rettet mot jenter og kvinner møter fortsatt alvorlige utfordringer. Det antas at én av tre kvinner globalt har opplevd fysisk og/eller seksualisert vold fra en partner i sitt livsløp. I krig og konflikt utsettes jenter og kvinner, men også gutter og menn, for seksualisert vold som gir lidelse for den enkelte, og som virker destabiliserende for lokalsamfunn.

Skadelige skikker er en form for vold som begrenser jenters og kvinners livskvalitet og muligheter i livet. Skadelige skikker henger tett sammen med manglende likestilling. Barneekteskap medfører store begrensninger i mulighetene til jentene det gjelder, og er også en av de viktigste årsakene til at jenter slutter på skolen.

Kjønnslemlestelse er mest utbredt i vestlige, østlige og nordøstlige områder i Afrika. Tall fra FN viser at minst 200 millioner jenter og kvinner som lever nå, har vært offer for kjønnslemlestelse. FNs beregninger viser at covid-19-pandemien har medført en økning i skadelige skikker. Det anslås

at pandemien kan føre til 13 millioner flere barneekteskap og 2 millioner flere tilfeller av kjønnslemlestelse frem mot 2030.

Regjeringens strategi mot skadelige skikker er rettet mot kjønnslemlestelse, barneekteskap og preferanse for sønner, og økt norsk innsats mot dette.

Gjennom EØS-midlene er det avsatt om lag 28 mill. euro til innsats mot kjønnsbasert vold og vold i nære relasjoner i Bulgaria, Estland, Latvia, Litauen, Polen, Portugal, Romania, Slovakia og Tsjekkia. Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, Istanbulkonvensjonen, ligger til grunn for programmene, og det er etablert et nettverk, Synergy, for involverte aktører i mottaker- og giverlandene.

Seksuell og reproduktiv helse og rettigheter

Regjeringens mål er å fremme jenters og kvinners seksuelle og reproduktive helse og rettigheter

Internasjonalt har det de siste årene vært økende motstand mot kvinners rettigheter og likestilling i flere land i alle regioner. Særlig har motstanden mot seksuell og reproduktiv helse og rettigheter

(SRHR) økt. Norge har sammen med en rekke land arbeidet aktivt for å unngå at internasjonale forpliktelser og etablerte rettigheter blir svekket. Enighet om et sluttdokument i FNs befolkningskommisjon i april i år var en viktig seier i arbeidet med å fremme SRHR. Arbeidet er viktig for å forhindre begrensninger i FNs arbeid på landnivå, og for å støtte myndighetenes egen innsats med å yte de nødvendige seksuelle og reproduktive helsetjenestene.

Som følge av pandemien er jenters og kvinners tilgang til seksuelle og reproduktive helsetjenester nå kraftig svekket i mange land. Verdens helseorganisasjon (WHO) anslår bl.a. at forsyningene av prevensjon har blitt forhindret i syv av ti land.

Norge har forpliktet seg til å opprettholde innsatsen på et høyt nivå og bidra med 10,4 mrd. kroner til SRHR i perioden 2020–2025. Dette inkluderer 760 mill. kroner til kampen mot skadelige skikker for perioden 2020–2023, som også telles som SRHR. Resultatrapporteringen for Norges finansielle støtte er særlig omtalt under kap. 164 *Likestilling*, post 72 *FNs befolkningsfond (UNFPA)* og støtten til SRHR under kap. 160 *Helse*, post 70 *Helse*.

14 Likestilling og ikke-diskriminering i utenriktjenesten

Overordnede mål

Utenriktjenesten har som strategisk mål å være en arbeidsplass som rekrutterer, utvikler og beholder dyktige medarbeidere uavhengig av kjønn, alder, etnisitet, religion og funksjonsevne.

Utenriktjenestens personalpolitikk skal, i samsvar med lovpålagte krav, bidra til at alle med-

arbeidere, uavhengig av kjønn, etnisitet, funksjonsevne og alder, har like reelle muligheter til faglig, personlig og karrieremessig utvikling og til å bruke sin kompetanse. Likestilling og mangfold skal være integrert i hele Utenriksdepartementets virksomhet og gjøres relevant i alle organisasjonsledd og på alle nivåer.

Lønns- og stillingsnivåer

Tabell 14.1 Overordnet kjønnsfordeling pr 31.12.2020

	Andel kvinner	Andel menn
Samlet	53,1 pst.	46,9 pst.
Utsendte	51,1 pst.	48,9 pst.
I UD/Oslo	54,4 pst.	45,5 pst.

Mål

Utenriksdepartementet har som mål å ha en god kjønnsfordeling på alle nivåer og stillingskategorier.

Tilstandsrapport

Den overordnede kjønnsfordelingen viser en liten overvekt av kvinner i tjenesten samlet og i departementet.

Tabell 14.2 Kjønnsfordeling i departementet fordelt på andel kvinner i stillingskategori (i pst.)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Utenriksråd, ass. utenriksråd, eksp.sjef	60	60	60	42	45	50	50	36	36	33
Stasjonssjefer	25	25	31	35	38	39	39	39	41	43
Avdelingsdirektører	44	45	47	47	47	45	48	46	44	55
Underdirektører	58	55	54	57	57	61	60	63	69	69

Den prosentvise andelen kvinnelige ledere i utenriktjenesten er totalt 45 pst. i 2020.

Blant toppledelsen i Utenriksdepartementet, utenriksråd, assisterende utenriksråd og ekspedisjonssjefer, har kvinneandelen blitt redusert fra 60 pst. i 2011 til 33 pst. i 2020. Andelen kvinner har økt i de øvrige kategoriene.

Tiltak

Antallet kvinner som søkte stasjonssjefstillinger har hatt en positiv utvikling siste årene. Utenriks-

departementet vil fortsatt benytte tiltak som kan øke dette antallet ytterligere, herunder motivere kvalifiserte kvinner til å søke flere stasjonssjefstillinger. Som tidligere vil også ledere bli anmodet om å oppmuntre kvalifiserte kvinnelige medarbeidere til å søke stasjonssjefstillinger. Det er samtidig en forventning om at økningen i antall kvinnelige underdirektører og avdelingsdirektører vil lede til at flere søker seg til toppleder- og stasjonssjefstillingene.

Lønn**Mål**

Utenriksdepartementet har konkrete mål om kjønn og likelønn, bl.a. i lønnspolitisk og personal-

politisk dokument. Formuleringene er i tråd med bestemmelsene i likestillings- og diskrimineringsloven § 29 C9, jf. kapittel 2.

Tabell 14.3 Kjønnfordeling lønn og stilling

Stillingsstittel	År	Antall	Andel kvinner (i pst.)	Andel menn (i pst.)	Lønn kvinner	Lønn menn	Kvinners andel av menns lønn (i pst.)
Ambassadør	2020	88	43	57	1 059 649	1 046 984	101
Ambassadør	2019	89	39	58	1 036 815	1 058 019	98
Avdelingsdirektør	2020	60	43	57	894 415	892 216	100
Avdelingsdirektør	2019	57	44	56	920 164	905 309	102
Fagdirektør	2020	48	58	42	847 728	862 824	98
Fagdirektør	2019	33	55	45	830 294	838 738	99
Generalkonsul	2020	8	50	50	902 461	1 006 733	90
Generalkonsul	2019	9	56	44	944 523	996 257	95
Rådgiver	2020	235	54	46	555 597	550 583	101
Rådgiver	2019	259	56	44	541 107	538 176	101
Seniorrådgiver	2020	863	54	46	689 527	718 710	96
Seniorrådgiver	2019	861	55	45	688 025	700 951	98
Spesialrådgiver	2020	5	20	80	1 025 599	1 137 512	90
Spesialrådgiver	2019	7	14	86	934 876	979 767	95
Underdirektør	2020	85	68	32	743 061	741 704	100
Underdirektør	2019	71	69	31	738 358	743 504	99

Tilstandsrapport

Arbeidsgiver utarbeider kjønnsdelt lønnsstatistikk fordelt på stillingskategorier før og etter lokale lønnsforhandlinger.

Totalt sett har menn noe høyere lønn enn kvinner, men det er små forskjeller innen de forskjellige stillingskodene. Generelt kan lønnsforskjellen forklares med at menn fortsatt har noe lenger tjenestetid enn kvinner, spesielt på høyeste ledernivå. Dette forholdet er i fortsatt endring, ettersom antallet kvinner med ledererfaring øker.

Kjønnforskjellene i lønn er små innad i de fleste store stillingskategoriene (rådgiver, seniorrådgiver, mv.).

I hovedsak skjer lønnsdannelsen i de lokale lønnsforhandlingene, der de fleste får sin lønnsutvikling.

Permisjoner/fravær**Tilstandsrapport**

Menn i utenriksstjenesten tar ut fedrekvoten under hjemmetjeneste, men ikke alltid under utestasjonering når mor for eksempel mangler rettigheter til permisjon og heller ikke oppfyller aktivitetskravet. Menn tar ofte ut lite av fellesperioden.

I Utenriksdepartementet har kvinner fortsatt et høyere sykefravær enn menn.

Selv om kvinner i Utenriksdepartementet har høyere sykefravær enn menn, som i samfunnet ellers, ser ikke departementet behov for konkrete tiltak som retter seg spesielt mot menn eller kvinner.

Utenriksdepartementet følger opp sykefravær på individnivå i tråd med IA-avtalen, annet regelverk og lovpålagte krav om tett oppfølging.

Hyppigere bruk av graderte sykemeldinger og nye digitale løsninger gjør oppfølgingsarbeidet og kontakten med den sykemeldte enklere.

Tabell 14.4 Kjønnssfordeling sykefravær.
Sykefraværspersent 2019 – 2020 (i pst.):

År	2019	2020
Menn	1,9	1,5
Kvinner	3,5	3,2
Totalt	2,7	2,4

Ansettelsesforhold

Tabell 14.5 Kjønnssfordeling heltids- og deltidsansatte

	Andel kvinner	Andel menn	Andel av total	Antall kvinner	Antall menn
Heltid 2020	53,0 pst.	47,0 pst.	98,0 pst.	760	669
Heltid 2019	53,0 pst.	47,0 pst.	97,9 pst.	759	669
Heltid 2018	53,2 pst.	46,8 pst.	98,3 pst.	755	664
Heltid 2017	53,0 pst.	47,0 pst.	98,5 pst.	746	661
Deltid 2020	73,3 pst.	26,7 pst.	2,0 pst.	20	7
Deltid 2019	73,0 pst.	27,0 pst.	2,1 pst.	22	8
Deltid 2018	70,8 pst.	29,2 pst.	1,7 pst.	17	7
Deltid 2017	76,2 pst.	23,8 pst.	1,5 pst.	16	5

2 pst. av stillingene i utenriktjenesten er deltidsstillinger. Av disse er de fleste kvinner. Ingen medarbeidere er pålagt deltid.

Gitt det lave antallet deltidsstillinger anses det ikke nødvendig å iverksette tiltak på dette området.

Tabell 14.6 Kjønnssfordeling fast/midlertidig (i pst.)

	Andel av total	Andel kvinner
Fast 2020	86	55
Fast 2019	84	55
Fast 2018	85	54
Fast 2017	86	54
Midlertidig 2020	14	41
Midlertidig 2019	16	49
Midlertidig 2018	15	49
Midlertidig 2017	14	49

Mål

Utenriksdepartementet har som mål at bruken av midlertidige stillinger skal være begrenset.

Tilstandsrapport

14 pst. av stillingene i utenriktjenesten er midlertidige. Kvinner utgjør et mindretall av de som er ansatt i midlertidige stillinger. Hovedtyngden av midlertidig tilsatte har fast arbeid i andre statlige virksomheter. Spesialutsendingsstillingene ved utenriksstasjonene utgjør en stor del av de midlertidige stillingene i departementet. Dette er stillinger som i sin natur er midlertidige. Ansatte i disse stillingene rekrutteres fra andre offentlige etater/ departementer for en begrenset tid, og har permisjon fra egen etat mens de er spesialutsendinger.

Tiltak

Utenriksdepartementet legger vekt på å begrense bruken av reelle midlertidige stillinger.

Mangfold og inkludering

Utenriksdepartementet har som personalpolitisk mål å sikre at utenriktjenesten gjenspeiler mangfoldet i befolkningen. Departementet ønsker medarbeidere med ulike kompetanser, livserfaringer og perspektiver for å bidra til en best mulig oppgaveløsning og ønsker å tilrettelegge for medarbeidere som har behov for det. Et viktig element i dette arbeidet er at departementets eksterne utlysningstekster er utformet slik at de er mer inkluderende og at utlysningene aktivt anmoder søkere å informere om at de er i målgruppen. Dette gjelder også for våre to underliggende etater, Norad og Norec.

Utenriksdepartementet har også utarbeidet en ny handlingsplan for rekruttering av personer med nedsatt funksjonsevne og hull i CV-en. Dette, sammen med rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn, vil fortsette å være prioriterte temaer innen rekruttering og opplæring. Dersom det er kvalifiserte søkere med funksjonsnedsettelse, hull i CV-en eller innvandrerbakgrunn, skal minst én søker i hver av disse gruppene innkalles til intervju.

Grunnet ekstern risiko må alle ansatte i utenriktjenesten sikkerhetsklareres. Dette er ofte en utfordring for kandidater med hull i CV-en og kandidater med innvandrerbakgrunn, og vanskeliggjør mangfoldsarbeidet i utenriktjenesten.

I 2020 ble det ansatt totalt 140 nye personer i Utenriksdepartementet og underliggende etater. Av disse var seks personer i målgruppen.

Likestillingsmessige konsekvenser grunnet covid-19

Hovedtiltakene utenriktjenesten tok i bruk for å møte utfordringene med covid-19 var pålagt bruk av hjemmekontor så langt mulig for alle i Utenriksdepartementet, og tilbud om midlertidig opp-

hold i Norge for utsendt personell på utenriksstasjoner. Disse medarbeiderne brukte mobile kontorløsninger til å fjernarbeide fra sitt oppholdssted.

Etter mars 2020 var det mer enn dobbelt så mange medarbeidere som registrerte arbeid fra hjemmekontor sammenlignet med perioden før mars 2020. Inkludert de utsendte med opphold i Norge, var det mer enn halvparten av Utenriksdepartementets ansatte som jobbet fra et annet sted enn sin normale kontorplass.

På grunn av varierende smittetrykk og usikkerhet om utviklingen av pandemien var opphold i Norge frivillig i starten. Tilbud om frivillig hjemreise ble gitt til alle utsendte medarbeidere, samtidig som medarbeidere og medfølgende i grupper med forhøyet risiko for alvorlig sykdomsforløp ble oppfordret til å benytte seg av tilbudet. Resultatet var likevel at gruppen som tok imot tilbudet ikke hadde spesielt høy gjennomsnittsalder sammenlignet med hele utenriktjenesten.

Etter hvert som situasjonen ble mer avklart returnerte de utsendte til tjenestestedet. Ved retur til tjenestestedet ble det lagt vekt på objektive kriterier som stedlige risikofaktorer og smitterisiko under reisen. I enkelte tjenesteland var det praktiske forhold som forsinket retur.

I gruppen som ikke returnerte til tjenestestedet før oktober 2020 var det en svak overrepresentasjon av kvinner sammenlignet med demografien i den utsendte gruppen, men ikke utenriktjenesten samlet. Utenriksdepartementet har ikke kunnskap om hvorfor det ble slik, og om det representerer en likestillingsutfordring.

Det ble åpnet for at utenriksstasjonene kunne dekke nødvendige og direkte ekstraordinære utgifter som sikrer utsendtes medfølgende barn en adekvat opplæring på tjenestestedet. Ordningen ble kun benyttet i noen få tilfeller.

Norad – likestillingsredegjørelse

Norad har alltid hatt et flertall kvinnelige ansatte. Tabellen under viser at andelen kvinner er større enn andelen menn i de fleste stillingskategorier.

Tabell 14.7 Kjønnsfordeling stilling

Status per 31. desember 2020		Ansatte	Prosent K/M	
			M	K
Totalt i Norad (inkl. direktør) ¹	2020	274	36	64
Totalt i Norad (inkl. direktør) ¹	2019	264	35	65
Totalt i Norad (inkl. direktør) ¹	2018	259	37	63
Avdelingsledelse ²	2020	11	55	45
Avdelingsledelse ²	2019	11	36	64
Avdelingsledelse ²	2018	10	30	70
Fagdirektører	2020	13	31	69
Fagdirektører	2019	11	27	73
Fagdirektører	2018	12	33	67
Mellomledelse	2020	20	25	75
Mellomledelse	2019	24	35	65
Mellomledelse	2018	23	43	57
Seniorrådgivere	2020	192	37	63
Seniorrådgivere	2019	170	37	63
Seniorrådgivere	2018	170	38	62
Rådgivere	2020	31	29	71
Rådgivere	2019	29	26	74
Rådgivere	2018	33	24	76
Konsulent, første- og seniorkonsulent	2020	7	57	74
Konsulent, første- og seniorkonsulent	2019	19	33	67
Konsulent, første- og seniorkonsulent	2018	11	55	45

¹ Inkludert stillinger finansiert av Utenriksdepartementet og Klima- og miljødepartementet

² Inkludert assisterende direktør

Tabell 14.8 Prosentvis fordeling mellom kvinner og menn

År	Deltid		Midlertidig ansatte		Foreldrepermisjon		Legemeldt fravær		Samlet fravær (lege og egenmeldt)
	M	K	M	K	M	K	M	K	
2020	58	42	33	67	8	92	3,7	3,9	4,5
2019	45	55	22	78	21	79	1,4	4	6,7
2018	58,3	41,7	26,9	73,1	20	80	1,8	3	3,6

Norec – likestillingsredegjørelse

Tabell 14.9 Tilstandsrapport (Kjønn)

	År	Kjønnsbalanse		Antall totalt	Gjennomsnittlig årslønn	
		Menn pst.	Kvinner pst.		Menn	Kvinner
Totalt Norec	2019	35	65	39	641 265	577 411
	2020	39	61	46	638 002	598 675
Ledelse (inkl. avd.dir)	2019	66	33	3	994 350	860 267
	2020	66	33	3	1 018 925	884 075
Mellomledelse (seksjonsledere)	2019	25	75	4	723 200	685 931
	2020	20	80	5	724 000	691 199
Seniorrådgivere	2019	33,33	66,66	18	688 416	637 834
	2020	18	82	11	779 650	657 901
Rådgivere	2019	34,5	65,5	26	523 421	519 862
	2020	46,4	53,6	28	535 171	527 994
Traineer	2019	0	100	2	0	380 000
	2020	0	100	2	0	386 200

Tabell 14.10 Prosentvis andel

Midlertidig ansettelse						Foreldrepermisjon Antall i permisjon		Legemeldt fravær (pst.)	
Deltid		Vikarer		Engasjement		Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner				
0	0	0	100	0	0	0	1	0,99	3,80

15 Redegjørelse for likestilling og ikke-diskriminering som offentlig myndighet

I Utenriksdepartementet skal arbeidet med likestilling og ikke-diskriminering være integrert i hele departementets virksomhet og gjøres relevant i alle organisasjonsledd og på alle nivåer. Fremme av likestilling og ikke-diskriminering er en sentral del av departementets virksomhet. Dette arbeidet foregår ved bruk av ulike virkemidler og på ulike arenaer.

Likestilling i bistanden

Det er et mål at minst 50 pst. av norsk bilateral bistand skal ha likestilling som hoved- eller delmål. Bistandsstatistikken for 2020 viser at andelen er økende. Dette er omtalt i del III, kapittel 13 Kvinners rettigheter og likestilling i utenriks- og utviklingspolitikken. I tillegg kommer en målrettet satsing på kvinners rettigheter og likestilling, så vel som innsats for å motvirke diskriminering av sårbare grupper, slik det framkommer under omtale av kap. 164 *Likestilling*.

Likestilling

Innsats for å fremme likestilling og bekjempe diskriminering er høyt prioritert i den målrettede satsingen på menneskerettigheter, slik det framkommer i omtalen av kap. 152 *Menneskerettigheter*. Dette inkluderer særskilte tiltak og satsinger for å bekjempe diskriminering ut fra kjønn, religion, livssyn, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.

Utenriksstasjonene, som har ansvar for den bilaterale delen av norsk bistand, jobber strategisk med partnere om kvinners rettigheter og likestilling. Likestillingsspørsmål er en integrert del av dialogen med partnere om nye initiativer, og interne strategier har kvinners rettigheter og likestilling som klar prioritering. Bekjempelse av vold mot kvinner, inkludert konfliktrelatert seksualisert vold, er et satsningsområde i flere land. Norge har videre tatt en rolle i å øke bevisstheten om menns rolle for likestilling, bl.a. gjennom nettverksorganisasjoner som «Men for Change Network».

Utenriksstasjonene samarbeider med en rekke menneskerettighetsorganisasjoner som fokuserer på diskriminering basert på seksuell orientering eller kjønnsidentitet. I dette arbeidet har utenriksstasjonene et langsiktig og strategisk perspektiv på innsatsen for å skape større aksept for diversitet. I flere partnerskap har Norge også vært pådriver for inkluderende utdanning som del av det offentlige skoletilbudet og dermed bidratt til å sette funksjonsnedsettelse på agendaen hos stedlige utdanningsmyndigheter. Norge har tatt en internasjonal lederrolle innen inkluderende utdanning både gjennom å fremme retten til kvalitetsutdanning for personer med nedsatt funksjonsevne og ved å støtte konkrete tiltak for denne gruppen globalt og på landnivå.

Gjennom støtte til konkrete tiltak har Norge bidratt til å bedre vilkårene for barn med funksjonsnedsettelse i skolen.

Regjeringen forsterket i 2020 innsatsen for spesielt sårbare og marginaliserte grupper. Norge utvidet støtten til tiltak for å inkludere personer med funksjonsnedsettelse. Mange sårbare grupper står i særlig fare for å bli utsatt for moderne slaveri, og Norge bidrar til prosjekter for å styrke motstandsdyktigheten deres. Et nytt bistandsprogram for bekjempelse av moderne slaveri ble etablert og utarbeidelsen av en strategi for å styrke den utviklingspolitiske innsatsen på feltet ble igangsatt. Regjeringen fulgte også opp strategien mot skadelige skikker ved å styrke arbeidet mot kjønnslemlestelse og barne- og tvangsekteskap. Disse målrettede tiltakene for sårbare og marginaliserte grupper er nærmere omtalt under kap. 164 *Likestilling*, post 70 *Likestilling* og post 73 *Sårbare grupper*.

Freds- og forsoningsarbeid

I freds- og forsoningsarbeidet vektlegges prinsipper og mål om likestilling og ikke-diskriminering i alle prosesser og arbeid der Norge er involvert. Interseksjonalitet blir vektlagt og analysert i arbeidet og kjønnsperspektivet ivaretas i alle stadier av en fredsprosess. Kjønnsensitive konfliktanalyser

blir systematisk utarbeidet, og setter fokus på hvordan konflikt påvirker ulike grupper, barrierer og tiltak for kjønnsbalanse i deltakelse, samt hvordan man best kan ivareta kjønnsperspektivet i fredsavtaler.

Humanitært arbeid

Kvinnens rettigheter og likestilling gjenspeiles også i den humanitære innsatsen. I tråd med den humanitære strategien har Utenriksdepartementet i tillegg et særlig fokus på beskyttelse av sårbare grupper, inkludert religiøse og seksuelle minoriteter, barn, eldre og personer med funksjonsnedsettelse. Som beskrevet i omtalen av kap. 150 *Humanitær bistand*, post 70 *Nødhjelp og humanitær bistand* har beskyttelse mot seksualisert og kjønnsbasert vold høy prioritet i den norske humanitære innsatsen, synliggjort gjennom oppfølgingen av den internasjonale SGBV-konferansen i Oslo i 2019.

Utenriksdepartementet legger også stor vekt på forebygging og oppfølging av seksuell utnyttelse og overgrep i dialogen med humanitære partnerorganisasjoner. Disse må rapportere på integreringen av kjønnsperspektivet i sitt arbeid og oppgi kjønnsdelt data i rapporteringen til Utenriksdepartementet der det er mulig.

Likestilling og ikke-diskriminering i multilaterale fora

Norge er en forkjemper for likestilling og ikke-diskriminering globalt, bl.a. gjennom vårt politiske engasjement i multilaterale fora. Norge forsvaret disse prinsippene bl.a. i forhandlinger i kvinnekommisjonen, befolkningskommisjonen og øvrige FN-fora, inkludert FNs menneskerettighetsråd. De norskledede FN-resolusjonene om menneskerettighetsforvarere bidrar til å fremme og styrke det internasjonale normverket for organisasjoner og personer som arbeider for å fremme menneskerettighetene til marginaliserte grupper. Dette er av relevans for alle angitte diskrimineringsgrunnlag, og inkluderer en egen resolusjon for beskyttelse av kvinnelige menneskerettighetsforvarere. Norge deltar også i en rekke koalisjoner og internasjonale initiativ for å fremme kvinners rettigheter, inkludert seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, LHBTI-personers rettigheter, og rettighetene til tros- og livssynsminoriteter.

Norge arbeider for å sikre at fredsprosesser er inkluderende, og kvinners deltakelse i alle faser er styrket. Det gjelder enten Norge støtter opp om prosesser og parter direkte, eller samarbeider med multilaterale aktører og/eller andre part-

ner. Dette i tråd med handlingsplanen for kvinner, fred og sikkerhet. Norge er medlem av FNs sikkerhetsråd i 2021 og 2022. I behandlingen av landsituasjoner, er kvinner, fred og sikkerhet én av fire tematiske hovedprioriteringer for Norge. Det innebærer bl.a. at vi arbeider for at framhandlede resolusjoner og uttalelser fra Sikkerhetsrådet reflekterer kvinners situasjon og sikrer at kvinners rettigheter og deltakelse er ivarettatt i FNs freds- og sikkerhetsinnsats. Norge arbeider for å identifisere kvinnelige eksperter som kan orientere Sikkerhetsrådet.

Kjernestøtten til henholdsvis UN Women (kap. 164, post 71) og UNFPA (kap. 164, post 72) er særlig relevant for å motvirke diskriminering basert på kjønn, inkludert graviditet og respekt for seksuell og reproduktiv helse og rettigheter, og Norge arbeider aktivt for å fremme en tydelig rettighetstilnærming i disse organisasjonenes arbeid gjennom styredeltakelse.

Norge er en forkjemper for likestilling og ikke-diskriminering i de multilaterale utviklingsbankene, Verdensbanken, de fire regionale utviklingsbankene for Afrika, Asia, Amerika og Europa, og AIIB. Likestilling har vært blant Norges fanesaker i disse institusjonene i flere tiår, men Norge er på ingen måte alene om å ha satt dette høyt på dagsorden. Utviklingsbankene ligger derfor langt fremme i dette arbeidet. For utviklingsbankenes utlån til prosjekter skal likestilling, inkludering og beskyttelse av sårbare gruppers interesser ivaretas gjennom sikringsmekanismer. Disse setter krav til låntaker, og skal oppfylles gjennom hele prosjektperioden, fra planlegging til ferdig gjennomført prosjekt. Sikringsmekanismene pålegger låntaker å ha et spesielt fokus på konsultasjoner med sårbare grupper og inkluderer strenge regler for å bekjempe fordommer, forhindre diskriminering og sikre likebehandling av individer og grupper.

I Nordisk ministerråds handlingsplan for «Visjon 2030» fokuserer Ministerrådet i perioden 2021–2024 bl.a. på tillit og samhold i Norden gjennom særskilt fokus på bl.a. likestilling, inkludering og ikke-diskriminering. Fra 2020 er likestilling ett av tre tverrgående hensyn som skal være integrert i all virksomhet i regi av rådet. Nordisk ministerråd har også et eget nordisk samarbeidsprogram for likestilling (2019–2022). For 2021 er det satt av 11,4 mill. danske kroner til menneskerettigheter, likestilling og LHBTI over det nordiske fellesbudsjettet. De nordiske utenriksministrene vedtok i 2020 å fortsette den nordiske innsatsen for kvinner, fred og sikkerhet, med sikte på full deltakelse av kvinner i konfliktforebygging og fredsarbeid.

Likestilling og ikke-diskriminering i sikkerhetspolitikken

Utenriksdepartementet legger vekt på å følge opp regjeringens handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet. Planen er særlig relevant for departementets arbeid med internasjonale fredsoperasjoner og dertil hørende prosesser i NATO og FN. Utenriksdepartementet har en egen spesialrepresentant for kvinner, fred og sikkerhet som arbeider for å styrke kvinners rolle i all innsats for fred og sikkerhet.

Innenfor temaene global sikkerhet og nedrustning støttes tiltak direkte rettet mot kvinner. Årsaken er at kvinner kan være viktige endringsagenter og bidra til å redusere årsakene til radikalisering, voldelig ekstremisme og organisert kriminalitet. Tiltakene skal også sikre at kvinner kjenner sine rettigheter i møte med ekstremisme. På nedrustningsfeltet bidrar norskstøttede tiltak til at kvinnelige beslutningsdeltakere i og diplomater fra utviklingsland har kunnskap om de internasjonale regimene og prosessene for nedrustning av masseødeleggelsesvåpen, slik at de kan bidra til at deres respektive land innfører og overholder internasjonale nedrustningsforpliktelser.

Likestilling og ikke-diskriminering i nordområdepolitikken

I nordområdepolitikken og innenfor det regionale samarbeidet i nord inngår det samiske perspektivet og urfolksperspektivet som en naturlig del. Sametinget er en av de likeverdige medlemmene i Regionalt nordområdeforum sammen med fylkene, Utenriksdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Utenriksdepartementet har tett kontakt med Sametinget i Barentssamarbeidet, der det er en egen urfolksarbeidsgruppe som stiller fast på alle møtene. Utenriksministeren har en halvårlige dialog med sametingspresidenten. Fra 2021 støtter Utenriksdepartementet en treårig ungdoms- og urfolkskoordinatorstilling ved Barentssekretariatet i Kirkenes (tiltak i nordområdemeldingen). Som en leveranse fra det norske formannskapet vil det under Barentsrådets ministermøtet i oktober vedtas en finansieringsmekanisme, som også vil komme urfolkssamarbeidet til gode.

Arktisk råd er en veletablert og integrert samarbeidsplattform, der utenriksministeren deler sin taletid med sametingspresidenten. For å støtte urfolkdeltagelse i det arktiske samarbeidet, har Utenriksdepartementet gjennom flere år gitt

finansiell støtte til fast deltaker fra Samerådet, som representerer ni samiske organisasjoner i Norge, Sverige, Finland og Russland. Utenriksdepartementet finansierer også sammen med Danmark Arktisk råds urfolkssekretariat i Tromsø, IPS. I tillegg fremmer og finansierer Utenriksdepartementet urfolksrelaterte interesser og kvinners rettigheter gjennom utstrakt prosjektvirksomhet innenfor arbeidsgruppen SDWG i Arktisk råd.

Å fremme likestilling og kjønnsroller er et prioritert tema i tildeling fra Nordisk ministerråds arktiske samarbeidsprogram (2018–2021), og det er flere prosjekter som går direkte på dette. Utenriksdepartementet representerer Norge i den nordiske rådgivningskomiteen for Arktis. Denne har en rådgivende rolle ved utformingen, implementeringen og oppfølgingen av Ministerrådet aktiviteter i forbindelse med samarbeidsprogrammet.

Når Utenriksdepartementet er ansvarlig for ulike arrangementer og prosjekter legges det stor vekt på å inkludere urfolk der det er relevant. Videre er departementet innenfor dette politikkområdet også oppmerksomme på kjønnsbalanse og diversitet generelt. Et eksempel er opprettelsen av et ungdomspanel til arbeidet med nordområdemeldingen i 2020, der Utenriksdepartementet bidro til bred diversitet i sammensetningen ved å foreslå ungdommer med ulik bakgrunn, etnisitet, religion, erfaringer og engasjement, med akademisk og yrkesfaglig bakgrunn, inkludert flere samiske representanter. Vi arbeider også for å ivareta balansen mellom hensynet til lokalsamfunn og urfolk for å unngå diskriminering i ulike fora i det arktiske samarbeidet.

I Antarktistraktatsystemet er det økende fokus på likestilling i polarforskningsmiljøet og i foraene for beslutningstakere. Norge har over flere år arbeidet bevisst for å støtte og løfte fram godt kvalifiserte kvinner til sentrale verv og posisjoner i Antarktistraktatsystemets organisasjoner. Norge støtter i tillegg opp om revisjon av organisasjonenes prosedyreregler og andre kjernedokumenter, med sikte på et mer inkluderende og kjønnsnøytralt språk.

Fremme av likestilling og ikke-diskriminering gjennom tilskuddsforvaltningen

Universelle menneskerettigheter som likeverd for alle uansett alder, etnisitet, funksjonsnedsettelse eller seksuell legning og kvinners rettigheter og likestilling er tverrgående hensyn i utviklingspolitikken. I tilskuddsforvaltningen skal det alltid vurderes om et prosjekt som støttes kan påvirke

disse rettighetene negativt. Det er utarbeidet ordningsregleverk for tilskuddsforvaltningen som operasjonaliserer føringene i Stortingets bevilgningsvedtak og regulerer hovedelementene i tilskuddsordningen. Det er besluttet at følgende fire tverrgående hensyn skal ivaretas i tiltak:

- Menneskerettigheter, særlig medbestemmelse, ansvarlighet og ikke-diskriminering.
- Kvinners rettigheter og likestilling.
- Klima og miljø.
- Anti-korrupsjon.

Tilskuddsmottaker skal identifisere vesentlige risikofaktorer som kan virke negativt på de tverrgående hensynene, og analysere og håndtere disse gjennom hele tiltakssyklusen. Hvis det er risiko for at prosjektet kan ha negativ innvirkning på menneskerettighetene, herunder ikke-diskriminering, eller på kvinners rettigheter og likestilling, må konkrete risikoreducerende tiltak settes inn. Utenriktjenesten vurderer om tilskuddsmottakers risikovurdering og risikohåndtering gir tilstrekkelig sikkerhet for å unngå utilsiktede negative effekter. I tilfeller hvor det er fare for alvorlige brudd på hensynet til kvinners rettigheter, likestilling eller menneskerettigheter, kan det være nødvendig å avslutte prosjektet eller samarbeidet med en partner. Organisasjonene som mottar tilskuddsmidler fra Utenriksdepartementet skal varsle departementet ved mistanke om seksuell utnyttelse, misbruk og trakassering i utviklings-samarbeidet, enten direkte eller via eksternt varslingskanal, hvor det også kan varsles anonymt.

EØS-midlene

Likestilling og ikke-diskriminering inngår også som tverrgående hensyn i samarbeidet om EØS-midlene, og det er et førende prinsipp at alle programmene som finansieres av midlene og forvaltningen av disse skal være basert på prinsippene for godt styresett, bærekraftig utvikling, likestilling og ikke-diskriminering. Under EØS-midlene for 2014–2021 er det to programområder som direkte fremmer likestilling; harmonisering av arbeidsliv og familie, og bekjempelse av vold i nære relasjoner og kjønnsbasert vold. Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, Istanbulkonvensjonen, ligger til grunn for programmene, og det er etablert et nettverk for involverte aktører i mottaker- og giverlandene. Egne komponenter for likestilling og ikke-diskriminering inngår også i flere andre programmer som mottar støtte av midlene, herunder rettsstat, jus-

tis, næringsutvikling og innovasjon, forskning, helse, menneskerettigheter, lokal utvikling, godt styresett, samt inkludering og myndiggjøring av rombefolkningen. I tillegg inngår likestilling og ikke-diskriminering som et særlig fokus i fondene for sivilt samfunn, ungdomsledighet og regionalt samarbeid.

Normativt arbeid

Norge arbeider for at framforhandlede konvensjoner, erklæringer, resolusjoner og andre relevante FN-dokumenter er kjønnsensitive og ikke-diskriminerende. Likestilling og inkludering er viktige prioriteter for Norge som medlem av FNs generalforsamling og er nedfelt i hovedinstruksen og komitéinstrukser. Likestilling og inkludering er prioritert for Norge som medlem av fredsbyggingsskommisjonen og i FNs økonomiske og sosiale råd (ECOSOC). Også gjennom arbeidet i OSSE og Europarådet bidrar Utenriksdepartementet i det normative arbeidet for å fremme likestilling og ikke-diskriminering internasjonalt, og dette støttes opp gjennom tilskudd til de respektive organisasjonenes virksomhet i felt.

Likestilling i internasjonale organisasjoner

Norge arbeider for likestilling og ikke-diskriminering når det gjelder rekruttering og personalbehandling i FNs sekretariat og mange organisasjoner, og i de internasjonale utviklingsbankene. Dette gjør vi løpende gjennom styrearbeid, årlige møter, resolusjonsforhandlinger og annen kontakt med de forskjellige organisasjonene. Vi bistår også organisasjonene med spesialkompetanse, for eksempel via sekonderinger og øremerket driftsstøtte.

Konsulær bistand

En sentral del av utenriktjenestens arbeid er konsulær bistand til norske borgere i utlandet. Slik bistand gis innen rammene som er trukket opp i Meld. St. 12 (2010–2011) *Bistand til nordmenn i utlandet*. Prinsippet om likebehandling legges til grunn i den konsulære bistanden som ytes norske borgere i utlandet. Forskjellsbehandling på grunn av eksempelvis etnisk bakgrunn, kjønn, religiøs tilhørighet eller seksuell legning skal ikke finne sted. Likebehandlingsprinsippet er også nedfelt i instruksverk for konsulær saksbehandling i utenriktjenesten.

Integreringsrådgivere, som er utplassert ved enkelte norske utenriksstasjoner, yter bistand til

enkeltpersoner og arbeider særskilt for å forebygge negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og æresrelatert vold. De bidrar samtidig med kompetanseheving av utenriktjenesten.

Utenriktjenesten vektlegger informasjonsarbeid om konsulær bistand, men ser behov for å nå bedre ut med informasjon til norske borgere som har begrensede norskkunnskaper eller som har lite kontakt med det norske samfunnet. Utenriksdepartementet vil derfor søke å finne alternative løsninger for å spre nyttig informasjon om reise og opphold i utlandet.

Universell utforming i utenriktjenesten

Statsbygg har gjennomført og planlegger å gjennomføre tiltak for universell utforming (UU-tiltak) iht. norske forskrifter på eiendommer de eier i utlandet, herunder eiendommer som disponeres av utenriktjenesten. Universell utforming av eiendom som leies av Utenriksdepartementet (både kansellier, embetsboliger og tjenesteboliger), reiser noen særskilte utfordringer som gjelder lokalt regelverk og utleiers tilnærming. UU-tilpasninger er imidlertid en del av vurderingsgrunnlaget når utenriktjenesten inngår nye avtaler for leie av kansellier og embetsboliger.

16 Omtale av lederes ansettelsesvilkår i statlige foretak under Utenriksdepartementet

Norfund

Daglig leder (denne betegnelsen er brukt i Norfund-loven) Jan Tellef Thorleifsson mottok i 2020 totalt 3 055 393 kroner i godtgjørelse, bestående av 2 909 326 kroner i lønn, 122 841 kroner i pensjon og 23 226 kroner i andre godtgjørelser. Godtgjøring av øvrige ansatte i Norfunds ledergruppe fremkommer av note 5 i Norfunds årsregnskap for 2020. Styret fastsetter lønn til daglig leder, og daglig leder fastsetter lønn til avdelingsledere som rapporterer til ham. Ved fastsettelse av lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte følger Norfund regjeringens retningslinjer av 13. februar 2015.

Norfund sin daglige leder har en pensjonsalder på 70 år. Daglig leder har avtale om etterlønn tilsvarende seks måneders lønn, jf. arbeidsmiljølovens § 15-16. Daglig leder mottar ikke bonus.

Daglig leder har en innskuddsbasert pensjonsordning. I 2018 lukket Norfund den ytelsesbaserte pensjonsordningen for nye tilsatte, og tilbyr nå en innskuddsbasert pensjonsordning til alle nye ansatte i selskapet, inkludert ledende ansatte. Overgangen til ny ordning var frivillig. Det innebærer at Norfund i en overgangsfase har både en ytelsesbasert og en innskuddsbasert pensjonsordning. Med den innskuddsbaserte pensjonsordningen avsettes det 7 pst. av lønn 0-7 G og 20 pst. av lønn 7,1 -12 G.

Utenriksdepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2021–2022) om statsbudsjettet for år 2022 føres opp de forslag til vedtak som er nevnt i et framlagt forslag.

Forslag

Under Utenriksdepartementet føres det i Prop. 1 S (2021–2022) statsbudsjettet for budsjettåret 2022 opp følgende forslag til vedtak:

Kapitlene 100–179, 3100

I

Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Programkategori 02.00 Administrasjon av utenrikspolitikken			
100	Utenriksdepartementet		
	01 Driftsutgifter	2 388 975 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	43 422 000	
	45 Større utstysanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	23 424 000	
	70 Erstatning av skader på utenlandske ambassader	1 186 000	
	71 Hjelp til norske borgere i utlandet	201 000	
	90 Lån til norske borgere i utlandet	360 000	2 457 568 000
103	Regjeringens representasjon		
	01 Driftsutgifter	55 591 000	55 591 000
104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet		
	01 Driftsutgifter	10 505 000	10 505 000
	Sum Programkategori 02.00 Administrasjon av utenrikspolitikken		2 523 664 000
Programkategori 02.10 Utenriksformål			
115	Næringsfremme, kultur og informasjon		
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70 og 71</i>	13 454 000	
	70 Kultur- og informasjonsformål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	28 501 000	
	71 Næringsfremme, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	8 280 000	50 235 000
116	Internasjonale organisasjoner		
	70 Pliktige bidrag	1 477 200 000	1 477 200 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
117	EØS-finansieringsordningene		
	77 EØS-finansieringsordningen 2014–2021, <i>kan overføres</i>	2 776 000 000	
	78 Den norske finansieringsordningen 2014–2021, <i>kan overføres</i>	2 432 000 000	5 208 000 000
118	Utenrikspolitiske satsinger		
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, kan nyttes under post 70, 71, 72 og 73</i>	96 831 000	
	70 Nordområdetiltak, samarbeid med Russland og atomsikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	236 771 000	
	71 Globale sikkerhetsspørsmål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	11 068 000	
	72 Nedrustning, ikke-spredning og kjernefysisk sikkerhet mv., <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	15 273 000	
	73 Klima, miljøtiltak og hav mv., <i>kan overføres, kan nyttes under post 21</i>	12 714 000	
	74 Forskning, dialog og menneskerettigheter mv.	49 550 000	422 207 000
	Sum Programkategori 02.10 Utenriksformål		7 157 642 000
	Programkategori 03.00 Forvaltning av utviklingssamarbeidet		
140	Utenriksdepartementet		
	01 Driftsutgifter	1 676 320 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	135 583 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	35 294 000	1 847 197 000
141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)		
	01 Driftsutgifter	294 390 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	37 772 000	332 162 000
144	Norsk senter for utvekslingssamarbeid (Norec)		
	01 Driftsutgifter	54 809 000	
	70 Utvekslingsordninger, <i>kan overføres</i>	133 477 000	188 286 000
	Sum Programkategori 03.00 Forvaltning av utviklingssamarbeidet		2 367 645 000
	Programkategori 03.10 Utviklingssamarbeidet		
150	Humanitær bistand		
	70 Nødhjelp og humanitær bistand, <i>kan overføres</i>	5 178 789 000	
	71 Verdens matvareprogram (WFP), <i>kan overføres</i>	720 000 000	
	72 FN's høykommissær for flyktninger (UNHCR)	630 000 000	6 528 789 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
151	Fred, sikkerhet og globalt samarbeid		
	70 Fred og forsoning, <i>kan overføres</i>	420 260 000	
	71 Globale sikkerhetsspørsmål og nedrustning, <i>kan overføres</i>	250 060 000	
	72 Stabilisering av land i krise og konflikt, <i>kan overføres</i>	935 829 000	
	73 FN og globale utfordringer, <i>kan overføres</i>	308 138 000	
	74 Pliktige bidrag til FN-organisasjoner mv., <i>kan overføres</i>	365 990 000	2 280 277 000
152	Menneskerettigheter		
	70 Menneskerettigheter, <i>kan overføres</i>	701 617 000	
	71 FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR), <i>kan overføres</i>	197 000 000	898 617 000
159	Regionbevilgninger		
	70 Midtøsten og Nord-Afrika, <i>kan overføres</i>	702 011 000	
	71 Europa og Sentral-Asia, <i>kan overføres</i>	784 634 000	
	72 Afghanistan, <i>kan overføres</i>	475 241 000	
	75 Afrika, <i>kan overføres</i>	2 627 693 000	
	76 Asia, <i>kan overføres</i>	558 503 000	
	77 Latin-Amerika og Karibia, <i>kan overføres</i>	192 339 000	5 340 421 000
160	Helse		
	70 Helse, <i>kan overføres</i>	3 877 297 000	
	71 Verdens helseorganisasjon (WHO), <i>kan overføres</i>	235 500 000	
	72 FNs aidsprogram (UNAIDS), <i>kan overføres</i>	45 000 000	4 157 797 000
161	Utdanning, forskning og faglig samarbeid		
	70 Utdanning, <i>kan overføres</i>	2 028 798 000	
	71 Forskning, <i>kan overføres</i>	208 846 000	
	72 Kunnskapsbanken og faglig samarbeid, <i>kan overføres</i>	981 214 000	3 218 858 000
162	Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi		
	70 Næringsutvikling og handel, <i>kan overføres</i>	404 936 000	
	71 Matsikkerhet, fisk og landbruk, <i>kan overføres</i>	951 966 000	
	72 Fornybar energi, <i>kan overføres</i>	396 500 000	
	73 Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC), <i>kan overføres</i>	106 700 000	
	75 Norfund – tapsavsetning	438 288 000	
	76 Norfund klimainvesteringsfond – risikokapital	250 000 000	
	95 Norfund – grunnfondskapital ved investeringer i utviklingsland	1 239 864 000	
	96 Norfund klimainvesteringsfond – kapitalinnskudd	750 000 000	4 538 254 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
163	Klima, miljø og hav		
	70 Miljø og klima, <i>kan overføres</i>	1 484 431 000	
	71 Bærekraftige hav og tiltak mot marin forurensning, <i>kan overføres</i>	156 967 000	1 641 398 000
164	Likestilling		
	70 Likestilling, <i>kan overføres</i>	158 319 000	
	71 FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women), <i>kan overføres</i>	100 300 000	
	72 FNs befolkningsfond (UNFPA)	589 600 000	
	73 Sårbare grupper, <i>kan overføres</i>	637 000 000	1 485 219 000
170	Sivilt samfunn		
	70 Sivilt samfunn, <i>kan overføres</i>	2 181 265 000	2 181 265 000
171	FNs utviklingsarbeid		
	70 FNs utviklingsprogram (UNDP)	364 400 000	
	71 FNs barnefond (UNICEF)	476 600 000	
	72 FNs fellesfond for bærekraftig utvikling, <i>kan overføres</i>	70 000 000	
	73 Internasjonale rekrutteringer og tilskudd til andre tiltak i FN, <i>kan overføres</i>	59 099 000	970 099 000
172	Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette		
	70 Verdensbanken, <i>kan overføres</i>	1 074 350 000	
	71 Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i>	932 100 000	
	72 Strategisk samarbeid, <i>kan overføres</i>	90 000 000	
	73 Gjeldslette, <i>kan overføres</i>	396 000 000	2 492 450 000
179	Flyktningstiltak i Norge		
	21 Spesielle driftsutgifter	573 029 000	573 029 000
	Sum Programkategori 03.10 Utviklingssamarbeidet		36 306 473 000
	Sum departementets utgifter		48 355 424 000

Inntekter:

Kap.	Post		Kroner	Kroner
Diverse inntekter				
3100	Utenriksdepartementet			
	01	Diverse gebyrer ved utenriksstasjonene	25 200 000	
	02	Gebyrer for utlendingssaker ved utenriksstasjonene	157 800 000	
	05	Refusjon spesialutsendinger mv.	45 040 000	
	90	Tilbakebetaling av nødlån fra utlandet	318 000	228 358 000
		Sum Diverse inntekter		228 358 000
		Sum departementets inntekter		228 358 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2022 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 100 post 01	kap. 3100 post 05
kap. 140 post 01	kap. 3140 post 05

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633, post 01 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettoordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

III

Fullmakt til overskridelse

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2022 kan:

- overskride bevilgningen under kap. 100 Utenriksdepartementet, post 90 Lån til norske borgere i utlandet, ved behov for bistand fra aktuelle transportselskaper ved evakuering av norske borgere i kriserammede land. Fullmakten gjelder i de tilfeller og på de betingelser som gjelder for denne typen bistand.
- overskride bevilgningene under kap. 117 EØS-finansieringsordningene, post 77 EØS-finansieringsordningen 2014–2021, og post 78 Den norske finansieringsordningen 2014–2021,

med en samlet øvre ramme på 520 mill. kroner som følge av usikkerhet i fremdrift og valutakursjusteringer, dersom dette er nødvendig for å oppfylle norske forpliktelser gjennom avtale inngått med EU.

- overskride bevilgningen under kap. 162 Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi, post 73 Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC) med inntil 5 mill. kroner som følge av valutakursjusteringer, dersom dette er nødvendig for å oppfylle norske forpliktelser som dekkes av bevilgningen på posten.

4. overskride bevilgningen under kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 70 Verdensbanken med inntil 10 mill. kroner som følge av valutakursjusteringer, dersom dette er nødvendig for å oppfylle norske forpliktelser som dekkes av bevilgningen på posten.
5. overskride bevilgningen under kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 71 Regionale banker og fond med inntil 19 mill. kroner som følge av valutakursjusteringer, dersom dette er nødvendig for å oppfylle norske forpliktelser som dekkes av bevilgningen på posten.

IV

Valutatap (disagio)/ Valutagevinst (agio)

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2022 gis fullmakt til å utgiftsføre/inntektsføre

uten bevilgning valutatap (disagio)/valutagevinst (agio) som følge av justering av midlene ved utenriksstasjonene under kap. 100/3100 Utenriksdepartementet og kap. 140/3140 Utenriksdepartementet, postene 89 Valutatap (disagio)/Valutagevinst (agio).

V

Bruk av opptjente rentemidler

Stortinget samtykker i at opptjente renter på tilskudd som er utbetalt kan benyttes til tiltak som avtales mellom Utenriksdepartementet og den enkelte mottaker.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VI

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2022 kan gi tilsagn om:

1. støtte utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
117		EØS-finansieringsordningene	
	77	EØS-finansieringsordningen 2014–2021	4 080 mill. kroner
	78	Den norske finansieringsordningen 2014–2021	4 059 mill. kroner
162		Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi	
	70	Næringsutvikling og handel	100 mill. kroner
	72	Fornybar energi	100 mill. kroner

2. tilskudd til en global finansieringsordning for kvinne- og barnehelse med inntil 5 400 mill. kroner samlet i perioden 2015–2023 under kap. 160 Helse, post 70 Helse.
3. tilskudd til Den globale koalisjonen for forebygging av epidemier og pandemier (CEPI) med inntil 1 600 mill. kroner under kap. 160 Helse, post 70 Helse, samt fravike stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av tilskudd før det er behov for å dekke de aktuelle utgiftene og bruke tilskudd som sikkerhet for lån. Inntil 1 000 mill. kroner gis i direkte

- støtte til CEPI i årene 2017–2021, og inntil 600 mill. kroner i årene 2021–2025. Hele eller deler av disse midlene har fra 2019 kunnet gå via en finansieringsmekanisme forvaltet av Verdensbanken eller IFFIm.
4. tilskudd til Det grønne klimafondet med inntil 2 800 mill. kroner i perioden 2020–2023 under kap. 163 Klima, miljø og hav, post 70 Miljø og klima.
5. tilskudd til International Finance Facility for Immunisation (IFFIm) med inntil 2 000 mill. kroner i perioden 2021–2030 under kap. 160

Helse, post 70 Helse, og fravike stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av tilskudd før det er behov for å dekke de aktuelle utgiftene og bruke tilskudd som sikkerhet for lån. Tilsagnet skal finansiere epidemi- og pandemibekjempelse gjennom Den globale koalisjonen for forebygging av epidemier og pandemier (CEPI).

6. tilskudd til International Finance Facility for Immunisation (IFFIm) med inntil 4 000 mill. kroner i perioden 2021–2030 under kap. 160 Helse, post 70 Helse, og fravike stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av tilskudd før det er behov for å dekke de aktuelle utgiftene og bruke tilskudd som sikkerhet for lån.
7. tilskudd til Vaksinealliansen Gavi med inntil 6 250 mill. kroner i perioden 2021–2025 under kap. 160 Helse, post 70 Helse.
8. Tilskudd til Det globale partnerskapet for utdanning (GPE) med inntil 3 700 mill. kroner i perioden 2021–2025 under kap. 161 Utdanning, forskning og faglig samarbeid, post 70 Utdanning.

VII

Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Kongen i 2022 kan inngå avtaler om forsikringsansvar for utstillinger ved visningsinstitusjoner i utlandet innenfor en total ramme for gamle og nye garantier på inntil 500 mill. kroner. Forsikringsansvaret omfatter tap og skade under transport, lagring og i visningsperioden.

VIII

Toårige budsjettvedtak

Stortinget samtykker i at Norge kan slutte seg til toårige budsjettvedtak i FAO, WHO, ILO, UNIDO, OECD, WTO, IAEA, IEA, Havbunnsmyndigheten, Den internasjonale havrettsdomstolen, Mekanismen for internasjonale straffedomstoler (MICT) og for regulært bidrag til FN.

Andre fullmakter

IX

Ettergivelse av fordringer

Stortinget samtykker i at Kongen i 2022 kan ettergi statlige fordringer på utviklingsland i samsvar med kriteriene i handlingsplanen av 2004 *Om gjeldslette for utvikling* innenfor den resterende ramme på 830 mill. kroner under Eksportfinansiering Norges (Eksfin) gamle portefølje (gammel alminnelig ordning og den gamle særordningen for utviklingsland). Fordringene verdsettes til faktisk utestående beløp på ettergivelsestidspunktet inklusive påløpte renter, belastes gjeldsplanens ramme og ettergis uten bevilgning over bistandsbudsjettet. Rammen belastes ikke ved en eventuell ettergivelse av statlige fordringer på Sudan som stammer fra den norske skipseksportkampanjen (1976–1980), jf. Prop. 110 S (2012–2013).

X

Utbetaling av tilskudd

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2022 gis unntak fra bestemmelsene i stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av gitte bevilgninger på følgende måte:

1. Utbetalinger av norske medlemskapskontingenter, pliktige bidrag og andre bidrag til internasjonale organisasjoner Norge er medlem av, kan foretas en gang i året.
2. Utbetalinger av tilskudd til utviklingsformål kan foretas en gang i året dersom avtaler om samfinansiering med andre givere innenfor utviklingssamarbeidet tilsier det.
3. Eventuelle utbetalinger av regjeringens gave til TV-aksjoner kan i sin helhet utbetales som et engangsbeløp.
4. Utbetalinger av tilskudd til Climate Investment Funds (CIF) kan foretas i samsvar med fondets prosedyrer for fondsoppbygging.
5. Utbetalinger av tilskudd til fond forvaltet av Verdensbankgruppen, Afrikabanken, Asiabanken, Den interamerikanske utviklingsbanken, Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD), Nordisk utviklingsfond (NDF) og Det internasjonale fond for jordbruksutvikling (IFAD) kan foretas i henhold til regelverket til det enkelte fond.
6. Utbetalinger av tilskudd til Ukraine Trust Fund for Military Career Transition forvaltet av NATO, kan foretas i henhold til fondets regelverk.
7. Utbetalinger av tilskudd til akutt nødhjelpsarbeid kan i enkelte tilfeller foretas for opptil ett

- år frem i tid når dette er påkrevd for å sikre raske og nødvendige investeringer.
8. Utbetalinger til Vaksinealliansen Gavi, Den globale koalisjonen for forebygging av epidemier og pandemier (CEPI) og Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM) kan foretas årlig i tråd med organisasjonens finanseringsstrategi og regelverk.
 9. Utbetalinger av tilskudd til Det grønne klimafondet (GCF) kan foretas i samsvar med fondets strategi og prosedyrer for fondsoppbygging.
 10. Utbetalinger under kap. 162 Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi, post 72 Fornybar energi av samlet tilskudd på inntil 300 mill. kroner til garantiinstrumenter for fornybar energi i utviklingsland kan skje i samsvar med regelverket til den enkelte garantiinstitusjonen.
 11. Tilskudd under kap. 162 Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi, post 70 Næringsutvikling og handel kan utbetales til avsetning for tap ved utlåns- eller garantiinstrumenter hos tilskuddsmottaker.
 12. Utbetalinger av tilskudd til fondsforvalter for fellesfond i FN kan skje i henhold til regelverket for det enkelte fond.

XI

Bruk av gjeldsbrev og raskere trekk på gjeldsbrev

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2022 kan fravike Bevilgningsreglementet § 3 annet ledd ved utstedelse av gjeldsbrev i forbindelse med kapitalpåfyllinger under Det internasjonale utviklingsfondet, Det asiatiske utviklingsfondet, Det afrikanske utviklingsfondet og Den globale miljøfasiliteten.

XII

Deltakelse i kapitaløkninger og fondspåfyllinger i internasjonale banker og fond

Stortinget samtykker i at:

1. Norge deltar, i forbindelse med formalisering av Sør-Sudans medlemskap i Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB), i en selektiv kapitaløkning i banken, med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av til sammen UA 0,57 mill. (UA tilsvarer IMF's spesielle trekkrettigheter SDR). Innbetalingen foretas i løpet av årene 2016–2023, og belastes kap. 172 Multilaterale

- finansinstitusjoner og gjeldslette, post 71 Regionale banker og fond. Kapitaløkningen innebærer også en økning i den norske statsgarantien i AfDB med UA 8,93 mill.
2. Norge deltar i den 5. kapitaløkningen i Den internasjonale bank for rekonstruksjon og utvikling (IBRD) med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av inntil USD 47,6 mill. i perioden 2020–2023, som belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 70 Verdensbanken. Den norske statsgarantien i IBRD økes samtidig med inntil USD 354 mill. Økningen i statsgarantien vil skje i takt med de årlige kapitalinnskuddene.
3. Norge deltar i kapitaløkningen i Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC) med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av inntil USD 38,1 mill. innbetalt over perioden 2020–2025 som belastes kap. 162 Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi, post 73 Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC).
4. Norge deltar i kapitalpåfyllingen i Den globale miljøfasiliteten (GEF) med en innbetalt andel på inntil 1 040 mill. kroner i perioden 1. juli 2022– 30. juni 2025. Innbetalingene belastes blant annet kap. 163 Klima, miljø og hav, post 70 Miljø og klima.
5. Norge deltar i den 12. kapitalpåfylling i Det internasjonale fond for jordbruksutvikling (IFAD-12) med et bidrag på inntil 508 mill. kroner for perioden 2022–2024, innbetalt i to bidrag på 170 mill. kroner per år i 2022–2023 og 168 mill. kroner i 2024. Innbetalingene belastes kap. 162 Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi, post 71 Matsikkerhet, fisk og landbruk.
6. Norge deltar i den 7. generelle kapitaløkningen i Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB) med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av UA 56,78 mill. (UA tilsvarer IMF's spesielle trekkrettigheter SDR) i perioden 2020–2027. Innbetalingene foretas i åtte like årlige beløp og belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 71 Regionale banker og fond. Kapitaløkningen innebærer også en økning i den norske statsgarantien i AfDB med UA 889,52 mill. Forpliktelser inngås i SDR, og kronebeløpet må valutajusteres i forbindelse med årlige utbetalinger.
7. Norge deltar i den 13. påfyllingen av Den asiatiske utviklingsbankens fond for de fattigste landene for fireårsperioden 2021–2024, med

201,1 mill. kroner. Innbetalingene belastes kap. 172 Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette, post 71 Regionale banker og fond.

8. Norge deltar i den femte kapitalpåfyllingen i Nordisk utviklingsfond (Nordic Development Fund, NDF) med totalt 97,3 mill. euro, innbetalt i ti årlige bidrag tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet, for perioden 2022–2031.
9. Norge deltar i påfyllingsforhandlingene i det multilaterale fondet under Montrealprotokollen for perioden 2021–2023, og vil støtte fondet med et beløp som ikke overskrider støtten for forrige treårsperiode. Støtten for forrige treårsperiode var på totalt 54,6 mill. kroner. Innbetalingene belastes kap. 163 Klima, miljø og hav, post 70 Miljø og klima.

XIII

Fullmakt til postering mot mellomværende med statskassen

Stortinget samtykker til at Utenriksdepartementet i 2022 kan:

1. føre utlegg som skal viderefaktureres kunde og tilhørende innbetalinger mot mellomværende med statskassen.
2. føre utbetalinger knyttet til refunderbart depositum for utenriksstasjonenes leide eiendommer mot mellomværende med statskassen. Fullmakten gis for inntil 50 mill. kroner for Utenriksdepartementets totale føringer av depositum for å ta høyde for pris- og kurssvingninger i stedlige boligmarkeder.

Vedlegg 1

Bilateral bistand i 2020

Kategori	Post	Europa		Sør-Sudan		Somalia		Kilimi		Kosambuk		Tanzania		Uganda		Dem. Rep. Kongo		Sudan		Kali		Andre land/regioner		Afrika totalt	
144 - Norsk senter for utvekslings samarbeid (Norec)																									
150 - Humaniter bistand		43 211	181 247	131 223		1 544	699	361	698																
151 - Fred, sikkerhet og globalt samarbeid			120	8025				6 800	15 896																
								3 000	2 000																
152 - Memneskerettigheter		9 930	60 000	78 914		5 888	11 020	8 570																	
159 - Regionbevilgninger		10 591																							
160 - Helse		46 886	164 614	236 792	15 842	95 000	146 600	104 892	46 657	87 000	40 800	187 663	1 172 767												
161 - Utdanning, forskning og faglig samarbeid		40 037	10 000	10 000	95 500	5 000	25 000	19 986	5 000	20 000	83 939	314 462													
		124 978	63 522	25 034	138 365	25 796	8 888	21 326	27 210	9 994	25 000	198 501	668 615												
		9 533																							
162 - Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi		3 009		2 068			22 833	10 803	20 124	6 972															
		20 496					21 350	7 642	13 232																
		112 507	50 000	1 539	141 109	97 814	24 500	13 000	25 000	26 000	130 765	622 234													
				10 000	1 439	67 500	103 478	14 359																	
163 - Klima, miljø og hav				6 510			5 000																		
164 - Likestilling							1 500																		
		9 644	11 000	12 752	7 471	7 462	11 707	13 970	2 700	9 812	18 820	105 337													
170 - Sivilt samfunn		30 728	19 657	13 426	8 884	34 230	5 667	39 360	984																
171 - FNs utviklingsarbeid		66 837	78 314	73 559	83 817	67 971	68 515	68 671	51 970	14 230	97 775	400 118	1 071 778												
172 - Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette									0																
179 - Flyktningtiltak Norge																									
1482 - Internasjonale klima- og utviklingstiltak				4 105																					
51 - Riksrevisjonen		208 577					4 879		7 626																
									464																
5309 - Tilbakeføringer		-1 096	-193	-265	-8 206	-893	-616	-561																	
Totalt		735 867	638 282	613 682	491 654	460 332	439 793	312 431	294 262	270 546	264 302	2 583 313	7 104 464												

Figur 1.1 Øremerket bistand¹ til største mottakerland i Afrika fordelt på kapittel og post, 2020² (i 1000 kr)

¹ Inkluderer bilateral bistand, multi-bilateral bistand og triangulært samarbeid.

² Det vil forekomme noe avvik mellom statsregnskapet og bistandsstatistikken.

Det vises til Norads hjemmesider for ytterligere statistikk: <https://resultater.norad.no/no>

	Myanmar	India	Kina	Tajken	Sri Lanka	Georgia	Andre land i vesten	Asia totalt
Kapittel								
Post								
144 - Norsk senter for utvekslings Samarbeid (Norec)	41	1 129	27	991			9 999	12 187
150 - Humanitær bistand	142 915	39 250	69 185		10 233	20 000	99 706	381 289
151 - Fred, sikkerhet og globalt samarbeid	12 800	14 873		4 135	2 175		7 398	41 381
	2 041	3 100				3 061	9 702	17 905
		8 530	23 000					31 530
152 - Menneskerettigheter	3 533	15 900		1 349	3 315	5 000	9 887	38 984
159 - Regionbevilgninger						44 856	76 039	120 896
	540 572							540 572
160 - Helse		50 834			8 000	1 200	10 274	82 702
161 - Utdanning, forskning og faglig samarbeid	5 000	10 000	14 849					42 849
		82 795	173	2 578	12 022	1 856	544	102 109
			18 050	19 000			20 000	57 050
162 - Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi		955	17 676			2 650	1 500	54 847
			13 466	18 599		6 912	3 628	26 615
		1 355	822					1 355
	2 555	70 600	15 037	2 803	3 188		19 919	133 488
163 - Klima, miljø og hav		18 300					14 500	32 800
								37 908
	14 100	4 242	5 000	24 280	7 367		37 908	92 897
164 - Likestilling	1 611	16 325	4 971	4 000	6 175	1 564	15 913	50 559
		3 294						3 294
170 - Sivilt samfunn	45 041	73 257	85 307	11 765	6 987	20 091	83 154	406 469
171 - FNs utviklingsarbeid			930				1 184	2 114
179 - Flyktningtiltak i Norge	4 400							4 400
1482 - Internasjonale klima- og utviklingstiltak	493 780	17 725		22 544			62 220	596 269
51 - Riserevisjonen		2 691						2 691
5309 - Tilbakeføringer	-1 422	-79	-963					-828
Totalt	745 917	554 491	308 452	292 219	1 40 704	88 223	68 066	482 649
								2 873 820

Figur 1.2 Øremerket bistand¹ til største mottakerland i Asia fordelt på kapittel og post, 2020² (1 000 kroner)

- Inkluderer bilateral bistand, multi-bilateral bistand og triangulært samarbeid.
- Det vil forekomme noe avvik mellom statsregnskapet og bistandsstatistikken. Det vises til Norads hjemmesider for ytterligere statistikk: <https://resultater.norad.no/no>

Post	Sjira		Palesstina		Libanon		Kvenen		Irak		Jordan		Iran		Midtøsten regional		Midtøsten totalt	
Kapittel																		
150 - Humanitær bistand	887 088	71 392	332 271	249 886	150 930	107 500	17 500	9 280	1 825 847									
151 - Fred, sikkerhet og globalt samarbeid	12 544		1 000	16 000	5 012			2 505	37 062									
70 - Fred og forsoning, kan overf.			4 000					3 000	7 000									
71 - Globale sikkerhetsspørsmål og nedrustning, kan overf.																		
72 - Stabilisering av land i krise og konflikt, kan overf.	44 300		130 000		75 000	110 001		120 000	479 301									
70 - Stabilisering av land i krise og konflikt, kan overf.																		
70 - Menneskerettigheter, kan overf.	5 000		38 550	7 000	1 000	7 000		29 282	87 832									
70 - Midtøsten og Nord-Afrika, kan overf.			456 095					5 000	5 196									
70 - Utdanning, kan overf.			465						465									
72 - Kunnskapsbanken og faglig samarbeid, kan overf.			4 518		1 090				5 608									
71 - Bærekraftige hav og tiltak mot marin forurensning, kan overf.			8 000						8 000									
70 - Likestilling, kan overf.					-1				-1									
73 - Sårbare grupper, kan overf.			2 690	375					3 065									
70 - Siviltt samfunn, kan overf.	58 386	42 648			5 672			2 635	109 542									
70 - Siviltt samfunn, kan overf.																		
72 - Andre tilskudd (FN), kan overf.	1 280	1 329							2 609									
5309 - Tilbakeløpinger			-286	-3					-1 597									
Totalt	948 480	628 572	531 338	265 886	238 662	230 482	22 696	171 403	3 037 518									

Figur 1.3 Øremerket bistand¹ til Midtøsten fordelt på kapittel og post, 2020² (1 000 kroner)

- Inkluderer bilateral bistand, multi-bilateral bistand og triangulært samarbeid.
 - Det vil forekomme noe avvik mellom statsregnskapet og bistandsstatistikken.
- Det vises til Norads hjemmesider for ytterligere statistikk: <https://resultater.norad.no/no>

Post	Colombia		Brasil		Peru		Haiti		Venezuela		Guatemala		Bolivia		Nicaragua		Honduras		Andre land/overf.		Latin-Amerika totalt	
Kapittel																						
144 - Norsk senter for utvekslingsarbeid (Norec)			2 735	534																4 792	8 037	
150 - Humanitær bistand			33 089					535	51 400										1 047	48 496	134 567	
151 - Fred, sikkerhet og globalt samarbeid			110 230					7 500	7 500											7 124	124 854	
70 - Fred og forsoning, kan overf.																						
70 - Menneskerettigheter, kan overf.			11 103	200				800	800											13 599	25 702	
152 - Menneskerettigheter			82 500	2 157				4 000	1 200	13 300	1 007									1 992	106 156	
159 - Regionbevilgninger			26 907					3 742													30 650	
160 - Helse, kan overf.																						
70 - Helse, kan overf.																						
161 - Utdanning, kan overf.			29 810	251				17 993						181						1 961	48 258	
70 - Utdanning, kan overf.																						
72 - Kunnskapsbanken og faglig samarbeid, kan overf.			11 949																	1 597	13 910	
70 - Næringsutvikling og handel, kan overf.			23 165																			
162 - Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi																						
71 - Matsikkerhet, fisk og landbruk, kan overf.																						
72 - Fornybar energi, kan overf.																						
70 - Miljø og klima, kan overf.																						
70 - Miljø og klima, kan overf.																						
70 - Liikestilling, kan overf.			7 000	534																		
71 - Bærekraftige hav og tiltak mot marin forurensning, kan overf.			36 784	17 175	10 366	3 210																
70 - Siviltt samfunn, kan overf.																						
170 - Siviltt samfunn																						
72 - Andre tilskudd (FN), kan overf.																						
171 - FNs utviklingsarbeid																						
1482 - Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette			147 779	143 406	79 680																	
1482 - Internasjonale klima- og utviklingstiltak																						
Totalt	523 051	1 642 247	90 046	65 281	61 500	44 003	18 866	15 972	12 600	118 907	1 142 065											

Figur 1.4 Øremerket bistand¹ til største mottakerland i Latin-Amerika fordelt på kapittel og post, 2020² (1 000 kroner)

- Inkluderer bilateral bistand, multi-bilateral bistand og triangulært samarbeid.
 - Det vil forekomme noe avvik mellom statsregnskapet og bistandsstatistikken.
- Det vises til Norads hjemmesider for ytterligere statistikk: <https://resultater.norad.no/no>

Kapittel	Post	Arktika	Middelen	Asia	Latt-Amertka	Europa	Oseania	Totalt
144- Norsk senter for utvekslings samarbeid (Norec)	70- Utvekslingsordninger, kan overf.	30 425	12 187	8 037				50 649
150- Humanitær bistand	70- Nødhjelp og humanitær bistand, kan overf.	1 048 658	1 825 847	381 289	134 567	66 762	3 484	3 460 606
151- Fred, sikkerhet og globalt samarbeid	70- Fred og forskning, kan overf.	38 918	37 062	41 381	124 854			242 214
	71- Globale sikkerhetsspørsmål og nedrustning, kan overf.	39 991	7 000	17 905		1 543		66 439
	72- Stabilisering av land i krise og konflikt, kan overf.	255 873	479 301	31 530				766 703
152- Menneskerettigheter	70- Menneskerettigheter, kan overf.	94 201	87 832	38 984	25 702	23 000		269 718
159- Regionbevilgninger	71- Europa og Sentral-Asia, kan overf.	30 565	475 588					506 153
	71- Europa og Sentral-Asia, kan overf.		120 896			568 466		689 361
	72- Afghanistan, kan overf.		540 572					540 572
	75- Afrika, kan overf.							1 172 767
	76- Asia, kan overf.							82 702
	77- Latin-Amerika, kan overf.				106 136			106 136
160- Helse	70- Helse, kan overf.	314 462		42 849	30 630			387 960
161- Utdannning, forskning og faglig samarbeid	70- Utannning, kan overf.	688 615	465	102 109	48 298	826	3 000	823 273
	71- Forskning, kan overf.	42 250		57 050				99 300
	72- Kunnskapsbanken og faglig samarbeid, kan overf.	92 764	5 608	54 847	13 910			167 128
162- Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi	70- Næringsutvikling og handel, kan overf.	113 851		26 615	24 762			165 227
	71- Matsikkerhet, fisk og landbruk, kan overf.	622 234		1 355	1 054			624 642
	72- Fornybar energi, kan overf.	349 286		133 488	3 800		5 000	491 574
	73- Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFC), kan overf.	25 000						25 000
163- Klima, miljø og hav	70- Miljø og klima, kan overf.	45 223		32 800	23 000			101 023
	71- Bærekraftige hav og tiltak mot marin forurensning, kan overf.	23 312	8 000	92 897	534		2 500	127 243
164- Likestilling	70- Likestilling, kan overf.	105 337	-1	50 559	17 400			173 295
	73- Sårbare grupper, kan overf.	228 451	3 065	3 294				234 810
170- Sivilt samfunn	70- Sivilt samfunn, kan overf.	1 071 778	109 542	406 469	165 995	645	9 066	1 763 485
171- FNs utviklingsarbeid	72- Andre tilskudd (FN), kan overf.	1 464	2 609	2 114				7 115
172- Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette	72- Strategisk samarbeid, kan overf.	10 000			5 000			15 000
	73- Gjeldslette, kan overf.	66 762						66 762
179- Flyktningtiltak i Norge	21- Spesielle driftsutgifter	19 864		4 400		4 040		28 304
1482- Internasjonale klima- og utviklingstiltak	73- Klima- og skogsatsingen	741 802	596 269	407 455				1 745 526
51- Riksrevisjonen	1- Driftsutgifter	3 367		2 691				6 058
5309- Tilbakeføringer	29- Tilbakeføringer	-152 752	-4 400	-3 429				-169 473
Totalt		7 104 464	3 037 518	2 873 820	1 142 061	656 390	23 040	14 837 292

Figur 1.5 Øremerket bistand¹ til hovedregionene fordelt på kapittel og post, 2020² (1 000 kroner)

- ¹ Inkluderer bilateral bistand, multi-bilateral bistand og triangulært samarbeid.
- ² Det vil forekomme noe avvik mellom statsregnskapet og bistandsstatistikken. Det vises til Norads hjemmesider for ytterligere statistikk: <https://resultater.norad.no/no>

Vedlegg 2

Bistand gjennom norske frivillige organisasjoner og stiftelser i 2020

Kategori	Post	Fylkesbidrag		Norges Røde Kors		Kirkens Nødhjelp		Norsk Eskaljeip		Redd Barna Norge		Næringsforbundet		Akte-alkansen		Dignit		WFP Norge		CAF Norge		Sitt andre norske org.		Norske org. totalt	
		144	145	151	152	159	160	161	162	163	164	170	173	5309	Totalt										
144 - Norsksenter for utvekslings samarbeid (Norec)	70 - Utvekslingsordninger, kan overf.	806 797	928 086	2 735	205 390	221 987	122 908															18 814	21 549		
150 - Humanitær bistand	70 - Nødhjelp og humanitær bistand, kan overf.	18 038	3 764	2 000	2 000																	109 220	2 394 255		
151 - Fred, sikkerhet og globalt samarbeid	70 - Fred og forskning, kan overf.	10 181	2 000																			89 088	112 890		
	71 - Globale sikkerhetsprosjekt og nedrustning, kan overf.	4 651																				2 975	15 156		
	72 - Stabilisering av land i krise og konflikt, kan overf.	11 855																				30 000	71 738	106 388	
	73 - FN og globale utfordringer, kan overf.	7 172																				33 000	44 855		
152 - Menneskerettigheter	70 - Menneskerettigheter, kan overf.	4 503																				83 081	90 254		
159 - Regionbevilgninger	70 - Midtøsten og Nord-Afrika, kan overf.	33 123																				6 798	11 301		
	71 - Europa og Sentral-Asia, kan overf.	19 000																				35 213	91 636		
	72 - Afghanistan, kan overf.	33 767																				27 500	57 472		
	75 - Afrika, kan overf.																					10 335	209 812		
	76 - Asia, kan overf.																					629	2 629		
	77 - Latin-Amerika, kan overf.	16 083	12 500	48 742																		20 000	20 000		
160 - Helse	70 - Helse, kan overf.	68 000																				39 356	121 682		
161 - Utdanning, forskning og faglig samarbeid	70 - Utdanning, kan overf.																					30 071	117 359		
	71 - Forskning, kan overf.																								
	72 - Kunnskapsbanken og faglig samarbeid, kan overf.																					16 983	23 010		
162 - Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi	70 - Næringsutvikling og handel, kan overf.																					64 664	64 664		
	71 - Matsikkerhet, fisk og landbruk, kan overf.																					15 000	47 845		
	72 - Fornybar energi, kan overf.	32 400																							
163 - Klima, miljø og hav	70 - Miljø og klima, kan overf.	23 900																				31 500	55 400		
	71 - Bærekraftige hav og tiltak mot marin forurensning, kan overf.	300																				31 500	70 803		
164 - Likestilling	70 - Likestilling, kan overf.																					9 000	19 000		
	73 - Sårbar gruppe, kan overf.																					6 500	187 851		
170 - Sivilt samfunn	70 - Sivilt samfunn, kan overf.	34 607	87 949	221 724	167 499	232 195	91 127	33 497	171 675													579 260	1 789 504		
1482 - Internasjonale klima- og utviklingstiltak	73 - Klima- og skogsbransjen	11 122																				31 616	194 446		
5309 - Tilbakemeldinger	29 - Tilbakemeldinger	-51	-332	-713																		-1 320	-3 937		
Totalt		1 135 449	1 040 614	666 618	458 238	389 318	223 143	205 172	170 507	154 210	125 329	1 402 868	5 971 466												

Figur 2.1 Bistand gjennom norske ikke-statlige organisasjoner/stiftelser fordelt på kapittel og post, 2020¹ (1 000 kroner)

1 Det vil forekomme noe avvik mellom statsregnskapet og bistandsstatistikken.

Det vises til Norads hjemmesider for ytterligere statistikk: <https://resultater.norad.no/no>

Vedlegg 3

Bistand gjennom ikke-norske, ikke-statlige organisasjoner og stiftelser i 2020

Kapittel	Post	Virg - World Resources Institute	Chinafokusserte Foundation	PPF - International Planning Institute	IMF - The Sustainable Trade Initiative	MKG - Minsk-advokater	The International and Foreign Trade Facility	IFP - International Finance Facility	KSI - Reproductive Choices	King Darian Centre for Humanitarian Dialogue	UN Foundation	Samordnede ikke-norske org	Ikke-norske og lokale
144 - Norsk senter for utviklings samarbeid (Norec)	70 - Utveklingsordninger, kan overf.											22 361	22 361
150 - Humanitær bistand	70 - Nødhjelp og humanitær bistand, kan overf.					60 000						116 153	176 153
151 - Fred, sikkerhet og globalt samarbeid	70 - Fred og forsøning, kan overf.								41 400			113 210	154 610
	71 - Globale sikkerhetsmessige mål og nedrustning, kan overf.											77 443	77 443
	72 - Stabilisering av land i krise og konflikt, kan overf.											14 447	14 447
	73 - FN og globale utfordringer, kan overf.											8 172	8 172
152 - Menneskerettigheter	70 - Menneskerettigheter, kan overf.		1 000									251 991	252 991
159 - Regionbevilgninger	70 - Midtøsten og Nord-Afrika, kan overf.											32 497	32 497
	71 - Europa og Sentral-Asia, kan overf.											133 830	133 830
	72 - Afghanistan, kan overf.											68 386	68 386
	75 - Afrika, kan overf.											115 688	115 688
	76 - Asia, kan overf.											6 520	6 520
	77 - Latin-Amerika, kan overf.											8 195	8 195
160 - Helse	70 - Helse, kan overf.											28 931	28 931
161 - Utddanning, forskning og faglig samarbeid	70 - Utddanning, kan overf.											26 231	26 231
	71 - Forskning, kan overf.											41 485	41 485
	72 - Kumskapsbanken og faglig samarbeid, kan overf.											51 431	51 431
162 - Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi	70 - Næringsutvikling og handel, kan overf.											36 186	36 186
	71 - Matstikkeret, fisk og landbruk, kan overf.						48 764					74 707	123 471
	72 - Fornybar energi, kan overf.									40 000		31 664	71 664
163 - Klima, miljø og hav	70 - Miljø og klima, kan overf.											49 812	49 812
	71 - Bærekraftige hav og tilbak mot marin forsepling, kan overf.											28 469	28 469
164 - Likestilling	70 - Likestilling, kan overf.		13 270									69 890	83 160
170 - Sivilt samfunn	70 - Sivilt samfunn, kan overf.											98 147	98 147
1482 - Internasjonale klima- og utviklingstiltak	73 - Klima- og skogsatsingen			64 729				42 740				174 234	281 703
51 - Riksrevisjonen	75 - Internasjonale organisasjoner og nettverk	159 643	92 895		60 766							27 000	27 000
5309 - Tilbakemeldinger	29 - Tilbakemeldinger											-4 550	-4 550
Totalt		159 643	92 895	78 999	60 766	60 000	59 632	48 764	42 740	41 400	40 000	2 334 725	3 019 564

Figur 3.1 Bistand gjennom ikke-norske, ikke-statlige organisasjoner/stiftelser¹ fordelt på kapittel og post, 2020² (1 000 kroner)

- 1 Internasjonale, lokale og nasjonale NGOer i andre donorland.
- 2 Det vil forekomme noe avvik mellom statsregnskapet og bistandsstatistikken. Det vises til Norads hjemmesider for ytterligere statistikk: <https://resultater.norad.no/no>

Vedlegg 4

Bistand gjennom multilaterale organisasjoner i 2020

Kategori	Post	Kategori				Regionale utviklingsbanker				Ungdomsnettverk				Ungdomsnettverk				Ungdomsnettverk				Ungdomsnettverk				Ungdomsnettverk			
		UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern	UNEP - Naturvern
116 - Internasjonale organisasjoner	70 - Pliktige bidrag																												
150 - Humanitær bistand	90 - Innskudd i Den asiatiske investeringsbanken for infrastruktur (AIIB)																												
	70 - Nødhjelp og humanitær bistand, kan overf.																												
	71 - Verdens matvareprogram (WFP), kan overf.																												
	72 - FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)																												
151 - Fred, sikkerhet og globalt samarbeid	70 - Fred og forskning, kan overf.																												
	71 - Globale sikkerhetsopptømning og nedrustning, kan overf.																												
	72 - Stabilisering av land i krise og konflikt, kan overf.																												
	73 - Fri og globale utfordringer, kan overf.																												
	74 - Pliktige bidrag til FN-organisasjoner mv., kan overf.																												
152 - Menneskerettigheter	70 - Menneskerettigheter, kan overf.																												
159 - Regionbevilgninger	71 - FNs høykommissær for menneskerettigheter (OHCHR), kan overf.																												
	70 - Midtøsten og Nord-Afrika, kan overf.																												
	71 - Europa og Sentral-Asia, kan overf.																												
	72 - Afghanistan, kan overf.																												
	75 - Afrika, kan overf.																												
	76 - Asia, kan overf.																												
	77 - Latin-Amerika, kan overf.																												
160 - Helse	70 - Helse, kan overf.																												
	71 - Verdens helseorganisasjon (WHO)																												
	72 - FNs adopsjonsprogram (UNDAF), kan overf.																												
161 - Utanning, forskning og faglig samarbeid	70 - Utanning, kan overf.																												
162 - Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi	72 - Kunnskapsbanken og faglig samarbeid, kan overf.																												
	70 - Næringsutvikling og handel, kan overf.																												
	71 - Matsikkerhet, fisk og landbruk, kan overf.																												
	73 - Fornybar energi, kan overf.																												
163 - Klima, miljø og hav	73 - Det internasjonale finansieringsinstituttet (IFI), kan overf.																												
	70 - Miljø og klima, kan overf.																												
	71 - Bærekraftige hav og tiltak mot marin forurensning, kan overf.																												
164 - Likestilling	70 - Likestilling, kan overf.																												
	71 - FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women), kan overf.																												
	72 - FNs befolkningsfond (UNFPA)																												
171 - FNs utviklingsarbeid	72 - Sjøbåre grupper, kan overf.																												
	70 - FNs utviklingsprogram (UNDP)																												
	71 - FNs barnefond (UNICEF)																												
172 - Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette	72 - Andre tilskudd (IFI), kan overf.																												
	70 - Verdensbanken, kan overf.																												
	71 - Regionale banker og fond, kan overf.																												
	72 - Strategisk samarbeid, kan overf.																												
	73 - Gjeldslette, kan overf.																												
179 - Flyktningtiltak, Norge	21 - Spesielle driftsutgifter																												
288 - Kunnskapsdepartementet, internasjonale samarbeidstiltak	72 - Internasjonale grunnforskingsorganisasjoner																												
1400 - Klima- og miljødepartementet	76 - Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak																												
1482 - Internasjonale klima- og utviklingstiltak	73 - Klima- og skogsatsingen																												
5309 - Tilbakeføringer	79 - Tilbakeføringer																												
Totalt																													

Figur 4.1 Bistand gjennom multilaterale organisasjoner fordelt på kapital og post, 2020¹ (1 000 kroner)

1 Det vil forekomme noe avvik mellom statsregnskapet og bistandsstatistikken.
 2 Norsk bistand gjennom UNDP og MPTF-O er slått sammen i denne tabellen, ettersom fordelingen mellom avtaler hvor disse er avtalepartnere og iverksetter overalapper i bistandsstatistikken. I tilsvarende vedlegg til tidligere års Prop. 1 S har totalvolumet for bistand gjennom UNDP også inkludert overføringer hvor UNDP ikke er iverksetter.
 Det vises til Norads hjemmesider for ytterligere statistikk: <https://resultater.norad.no/no>

Vedlegg 5

Største mottakerland av bilateral bistand i 2020

DAC Hovedsektor	Sri Lanka		Etiopia		Sør-Sudan		Jamaica		Somalia		Indonesia		Libanon		Ghana		Malawi		Afrikeland/regioner		Totalt/alle land	
	948 480	745 917	735 867	638 282	628 572	613 682	554 491	531 338	523 051	491 654	21 097 512	27 508 847										
111 - Utdanning, uspesifisert	26 351	9 760	84 593	41 547	8 812	320	2 000	42 483	324 391	540 256												
112 - Grunntidning	9 051	75 791	48 510	17 300	53 698	17 273	2 987	135 138	1 780 796	2 140 545												
113 - Videregående utdanning		48 893	15 000	1 382	2 255	10 618	10 618	146 165	224 313	178 238												
114 - Høyere utdanning	20 000	22 392	1 536	465	2 064	8 324	94 079	4 795	126 996	420 763												
121 - Helse, generell	1 875	9 842	26 250	12 825	7 074	5 000	17 258	3 582	2 356 350	2 500 987												
122 - Primærhelse	14 240		11 067	5 055	77 947	3 414	958	2 654	176 775	183 333												
123 - Ikke-smittsomme sykdommer	946		2 000	8 700	4 500	4 182	9 481	315 808	406 771	175 880												
130 - Befolkningspolitikk og reproduktiv helse	10 381	32 516	21 204	8 700	6 129	199	137 751	2 371	2 371	2 371												
140 - Vannforsyning og sanitær	10 372	444	11 401	9 584	17 338	35 205	49 902	52 666	2 910 480	3 550 112												
151 - Offentlig forvaltning og sivil samfunn	10 148	146 666	114 929	64 859	79 561	68 358	15 825	233 528	1 005 530	1 589 392												
152 - Konfliktløsning og forebygging	14 820	39 945	107 990	13 928	157 827	126 220	3 027	11 402	522 977	778 324												
160 - Sosial infrastruktur og tjenester	7 918	7 637	4 974	90 807	1 500	1 500	38 608	46 608	331 114	331 114												
210 - Transport og lagerhold									1 439	190 794	194 787											
220 - Kommunikasjon									2 371	2 371	2 371											
231 - Energilipp									10	69 372	79 910											
232 - Energiproduksjon, fornybare kilder									14 901	59 797	521 288											
235 - Elektriske kraftverk, kjernekraft									4 677	23 564	28 241											
236 - Oppvarming, kjøling og energidistribusjon									14 345	275 694	293 239											
240 - Bank- og finansielle tjenester	110	247							188 743	195 330	62 973											
250 - Næringsliv	16 520	24 250	30 000	4 000	41	3 200	4 383	338	92 638	92 638	1 964 996											
311 - Landbruk									10	69 372	79 910											
312 - Skog									23 564	28 241	23 564											
313 - Fiskeri									275 694	293 239	275 694											
321 - Industri									188 743	195 330	188 743											
322 - Mineralressurser og gruvedrift									62 973	67 656	62 973											
331 - Handelspolitikk og reguleringer									92 638	92 638	92 638											
332 - Turisme									78	78	78											
410 - Miljøvern									142 919	2 327 084	3 205 915											
430 - Multisektor	322 021	110 588	57 783	150 662	320	2 555	119	13 464	1 167 786	1 822 742												
510 - Budsjettstøtte			100 000							100 000												
600 - Gjeldstiltak				26 644						406 592	433 236											
720 - Nødhjelp	879 272	133 760	43 211	256 247	81 098	112 227	308 696	15 291	52 700	2 399 698	4 282 202											
730 - Gjerningsbygging og rehabilitering	30 000						-1			10 082	53 591											
740 - Katastrofeforebygging og -beredskap										104 562	107 237											
930 - Flyktninger i Norge										445 943	445 943											
998 - Uspesifisert										103 290	103 290											
Totalt	948 480	745 917	735 867	638 282	628 572	613 682	554 491	531 338	523 051	491 654	21 097 512	27 508 847										

Figur 5.1 Største mottakerland av øremerket bistand¹ fordelt på sektorer, 2020² (1 000 kroner)

- 1 Inkluderer bilateral bistand, multi-bilateral bistand og triangulært samarbeid.
- 2 Det vil forekomme noe avvik mellom statsregnskapet og bistandsstatistikken. Det vises til Norads hjemmesider for ytterligere statistikk: <https://resultater.norad.no/no>

Vedlegg 6**Bistand som andel av BNI i OECD/DAC-land 2020¹**

DAC land:	2020
Sverige	1,14
Norge	1,11
Luxembourg	1,02
Danmark	0,73
Tyskland	0,73
Storbritannia	0,70
Nederland	0,59
Frankrike	0,53
Sveits	0,48
Belgia	0,47
Finland	0,47
Japan	0,31
Canada	0,31
Irland	0,31
Østerrike	0,29
Island	0,29
New Zealand	0,27
Ungarn	0,27
Spania	0,24
Italia	0,22
Australia	0,19
Slovenia	0,17
Portugal	0,17
USA	0,17
Polen	0,14
Slovakia	0,14
Sør-Korea	0,14
Tsjekkia	0,13
Hellas	0,13
Total DAC	0,32

¹ Basert på foreløpig rapporterte tall, tilgjengelig på <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/official-development-assistance.htm>

Vedlegg 7**Utviklingsbankene**

Tabell 7.1 Utviklingsbankene 2020

	Verdensbank- gruppen (IBRD, IDA, IFC, MIGA)	Den inter- amerikanske utviklings- banken (IDB)	Afrikabanken	Asiabanken	Den asiatiske investerings- banken for infrastruktur (AIIB)
Etablert	1944	1959	1964	1966	2016
Hovedsete	Washington	Washington	Abidjan	Manila	Beijing
President	David Malpass (USA)	Mauricio Claver- Carone (USA)	Akinwumi Adesina (Nigeria)	Masatsugu Asakawa (Japan)	Jin Liqun (Kina)
Antall ansatte	12 394	2 000	2 060	3 092	279
Utlån 2020	USD 54,4 mrd.	USD 13,4 mrd. inkl. IIC 4,7 mrd.	USD 7,2 mrd.	USD 23,6 mrd.	USD 6,2 mrd.
Antall medlemsland	189	48, hvorav 20 ikke- regionale	81, hvorav 27 ikke- regionale	68, hvorav 19 ikke- regionale	83 medlemmer, og 20 land med søknad i prosess
Norsk årlig kjernebidrag 2020	1 078 mill. kroner (IDA) 110 mill. kroner (IBRD)	3,3 mill. kroner (Inter- American Investment Corporation – IIC)	Bank: 88,4 mill. kroner. Fond: 684 mill. kroner	Asiabankens utviklings- fond: 57,4 mill. kroner.	Kapital- innskudd: 195,2 mill. kroner.
Garantiansvar pr. 2020	13,5 mrd. kroner	2,4 mrd. kroner	19,8 mrd. kroner	4,2 mrd. kroner	3,8 mrd. kroner
Norsk eierandel, pst. i 2020	IBRD: 0,61 IDA: 1,05 IFC: 0,69 MIGA: 0,67	Bank: 0,17 IIC: 0,67	Bank: 1,13 Fond: 3,72	Bank: 0,34 Fond: 0,86	Bank: 0,569

Tabell 7.1 Utviklingsbankene 2020

	Verdensbank- gruppen (IBRD, IDA, IFC, MIGA)	Den inter- amerikanske utviklings- banken (IDB)	Afrikabanken	Asiabanken	Den asiatiske investerings- banken for infrastruktur (AIIB)
Valggruppe med felles styremedlem	Sverige, Danmark, Finland, Island, Latvia, Estland, Lituaen	Sverige, Danmark, Finland, Spania, Frankrike, Østerrike	Sverige, Danmark, Finland, India, Irland	Sverige, Danmark, Finland, Canada, Nederland, Irland	Sverige, Danmark, Island, Storbritannia, Sveits, Polen, Ungarn, Romania

=====

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

www.publikasjoner.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: 07 Media AS – 10/2021

